MUZAFFER ORUÇOĞLU

NEWROZ

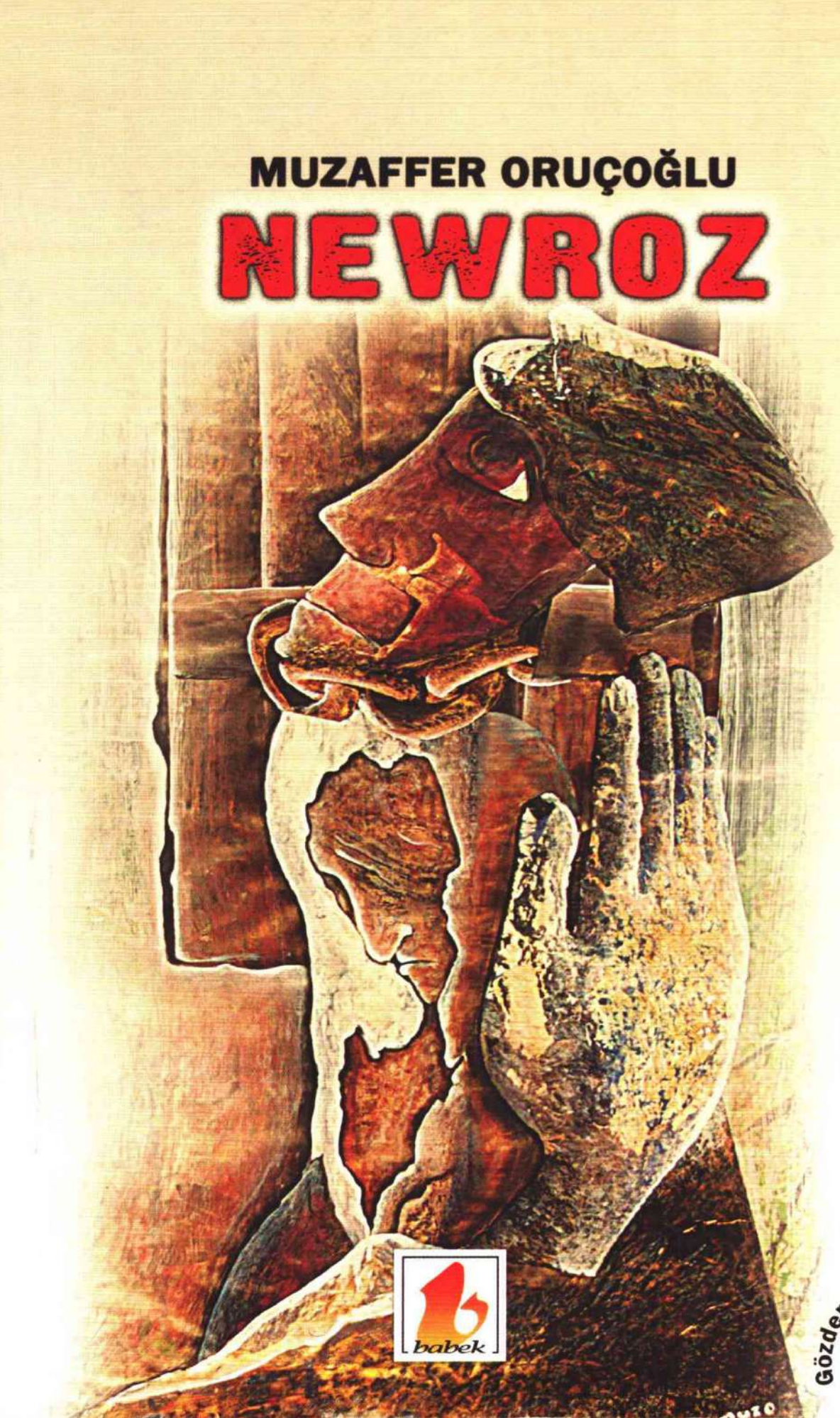

babek

Gözden geçirilmiş 3. Baskı

babek

NEWROZ

MUZAFFER ORUÇOĞLU

NEWROZ

Muzaffer Oruçoğlu

BABEK YAYIN
M. Oruçoğlu Bütün Yapıtları Dizisi: 13

NEWROZ
Muzaffer Oruçğlu

Editör
Ayhan Oruçoğlu

Sayfa Düzeni
Aristan

Kapak Grafik
Nuran Gündoğdu

Kapak Resmi
Muzaffer Oruçoğlu,

Birinci Baskı
Umut Yayıncılık, 1993

İkinci Baskı
Mart 2009, Almanya Zer Yay.

Üçüncü Baskı
Nisan 2011

İç/Kapak Baskı-Cilt
Kayhan Matbaası
0 (212) 613 12 11
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi
C Blok No: 239 Topkapı / İstanbul

©
BABEK YAYIN
Hobyar Mh. Narlıbahçe Sk.
Nimet Han, No: 9/1
Cağaloğlu / İstanbul
Tel/Fax: +90 212 511 69 66
Gsm: 0 535 236 16 12
e-posta: ayhanorucoglu@hotmail.com
web: www.muzafferorucoglu.com
muzafferorucoglu@hotmail.com

NEWROZ

Muzaffer Oruçoğlu

Ova, ay ışığında kuzu gözü gibi gülümsüyordu. Göğün yedi kat derinliği şaşırtıcı bir renk cinnetine girmişti. Batıda, Mazıdağı'nın ardında, göz alıcı şimşekler karanlığı ipek gibi yırtıyordu. Doğu, ejderha başlarını andıran kara-eflatun bulutların egemenliği altında, bilinen o ürpertici, gizemli sükunetini yaşıyordu. Peki Dicle neredeydi? Kavimlerin gamzesi parlak, narin, güleç kızı Dicle? Doğudan esen ferah bir yayla yeli, Dicle'nin kokusunu getiriyordu. Kuş yumurtası, çakal tüyü ve tomurcuk kokusunu... Bakışları büyümüş, yeni doğuran, saz endamlı gelinler, hastalık kapmasın diye bebeklerini şafak ışığında Dicle'ye gömüp çıkarıyorlardı. Bu yel, ay ışığının yıkadığı bu yayla yeli çığlık ve lohusa kokuyordu.

Topraktaki newroz ısısı, binlerce böceğin, kurtçuğun, kıvıl kıvıl mahşeri hareketine yol açmıştı. Nusaybin'in kuzeyinde ovaya konan kuş sürüsü Midyat dağını geçerek Nemrut ve Süphan zirvelerine yönelmek için şafağı bekliyordu. Gagalarında ve pençelerinde Şattül Arab ve Ahvaz ovalarının bereket kokusu taptazeydi. Ötelerden, İdil yönünden çingenelerin içli nağmeleri geliyordu. Kirpiler ve porsuklar yiyecek aramaya çıkmışlardı. Toprakta, şimdiye kadar görülmemiş, acayip bir karınca katarı vardı. Kuzeyden, Dargeçit'ten gelen bir grup sırtlan, sınırı tam da gerilla kolunun geçtiği yerden geçerek Kamışlı'ya doğru yöneliyordu.

Alınlarındaki ter ışıl ışıldı. Tam on beş kişiydiler. Çeto'nun elinde Çek yapısı bir kalaşnikof vardı. İki şarjörü üst üste bantlamış, tüfeğe geçirmişti. Oturduğu taşın civarı karınca mahşeriydi. Bakışlarını Dicle'nin ötelerine, doğuya kaydırmıştı. Kel Kazo'nun sırtı Nusaybin'e bakıyordu. Elinde bir Simirnov tüfeği vardı. Tüfeğin dipçiği Memo Mezın'ın kalçasına dayanmıştı. Havar'la Hoca sırt sırta vermişti.

Bacaklarının arasına birer Sovyet yapısı kalaşnikof yatırmışlardı. Zozan, Destan ve Yeter tam Çeto'nun karşısında bağdaş kurmuşlardı. Her birinin kucağında birer kalaşnikof vardı. Ağır Mahmut sırtüstü uzanmıştı. Dört kişi ise gruptan elli metre uzaklıkta, dört yönü tarassut altına almıştı. Sınırı güvenlik içinde geçmiş olmanın mutluluğunu tadarlarken, sınır şeritinden, sessizliği parçalayan bir dere kumrusunun mesajı geldi.

"Bu bizim hakvuranın ötüşüdür" dedi Ağır Mahmut.

"Hemen anladım. Sesinde, büluğ ve şebabiyet kertesine erdiğini gösteren hoş bir renk var. Anam bu kuşu uğurlu sayardı. Bir sofra kurup karnımızı doyursak nasıl olur heval?"

"Burda olmaz, mola bitmiştir" diyerek ayağa kalktı Çeto. Sesteki tartışmasız otorite, herkesi anında ayağa kaldırdı. Çift-çubuk emektarı, yaşlı bir öküz edasıyla en son kalkan Ağır Mahmut oldu.

Grup, ayışığı altında, karınca katarı gibi, kuzeye, Midyat dağına ve ötelere, yani Nemrut'a doğru yöneldi. Katarın en önünde Çeto, en arkasında ise Ağır Mahmut yürüyordu. İçinde üç büyük mayının olduğu koca bir torbayı sırtına oturtmuş, M-16 tüfeğini de tırpan taşır gibi sağ omuzuna atmıştı. Allah'ın plansız ve kontrolsüz yarattığı acayip bir cüsseye sahipti. Köroğlu'nun çetesindeki Sapancalı Şeytan Siken'den bile uzundu. Gür, kıvırcık saçlarının altında bir çift bene sahip geniş bir alnı vardı. Gözleri inadına küçülmüş, kocaman göz çukurunun derinliğinde, hayatın apansız saldırılarına karşı savunmaya çekilmiş gibiydi. Hançer yarasını andıran gamzelere sahipti. Bıyıkları çenesini kuşatmış, ağzını tamamen kapatmıştı. Duyurmadan, sessizce kılamlar okumaya bayılıyordu.

Şafağın büyülü billur aydınlığı, Midyat dağına vurduğunda grup Haltan'a varmıştı. Güneş, kızarmış yarım bir sini gibi Dicle kıyısında belirmişti. Ovaya çöken ince bir sis tülü, şebnemlerin binbir renge giren pırıltılarını yalayarak Dicle'ye doğru çekiliyordu. Göğü, Süphan'a doğru yönelen kuş kafilelerinin çığlıkları süslüyordu. Dicle'nin batı kıyısında, bir milyonu aşkın bir karınca katarı Hasankeyf'ten Cizre'ye doğru hareket halindeydi. Katar, seher aydınlığında boğum boğum parlıyordu.

Kayalıkların arasında mola verdiler. Tepedeki zulaya Memo Mezın'ı

nöbetçi diktiler. Memo, Dargeçit, Gercüş, Kayapınar, Maserti ve Basbirin çemberini dürbün denetimine aldı. Torbalardan çıkan yiyeceklerin kışkırtıcı kokusu, seherin gümüş sisine karıştı. Bağdaş çemberinde geniş bir sofra oluştu. Ufuk çizgisinden ya da Dicle'nin doğu yakasından bu sofraya bakan bir çift acar göz, şafağın terli alınlarda ve namlularda yarattığı billur cilvesini kolayca görebilirdi. Mahmut, hiçbir düşünceye takılmadan, lokmaları usturuplu bir tarzda, "gurt" sesini çıkararak yutuyordu. Dağların koynunda, ovaların sinesinde uyuyan milyonlarca insanın Mahmut'tan haberi yoktu.

Toprak, Mahmut'un ayak seslerini tüm gece boyu milyonların kulağına ve şahdamarına bağırıp durmuştu. Taaa Ararat'ın eteğindeki sağır bir taş bile duymuştu bu sesleri. Tesbih böcekleri, kolyeli yağmur kuşları, angıtlar, tarla sincapları, solucanlar, cümle yaratıklar duymuştu Ağır Mahmut'un ayak seslerini. Ama milyonlar duymamıştı. Sofranın lezzeti, yorgunluğun mayıştırıcı, mavi lezzetiyle birleşti. Doygunluk ve doğanın görkemli uyanışı, sohbete ve yarenlikle gülüşmelere yol açtı.

"Bu topraklarda iki dev uyuyor koyun koyuna" dedi Çeto. "Birisi ateşin ve demirin gerçek sahibi, gücünü üzerinde yaşadığı topraktan alan gerçek devdir. Bizi delirten, dağlara savuran dev. Bu dev, fena halde kahir kuvvettir. Gelgelelim ki, bu devin kendi ayak bileklerindeki prangalardan, kollarındaki zincirlerden, ruhundaki esaret perdesinden haberi yoktur. O akıl almaz yaratıcılığından haberi yoktur."

Mahmut'un gözkapakları, nenesinin karşısında masal dinleyen uysal bir çocuğunki gibi süzülmeye başladı. Çaktırmadan, usul usul sırtüstü uzandı. Zonan, Yeter'i dirseği ile dürterek gülümsedi. Yan gözle, tepede nöbet tutan Memo Mezın'e baktı. "Nöbeti değiştirin, gelsin o da karnını doyursun" der gibiydi.

"İkinci dev, egemenliği elinde tutan bin yıllık devdir. Gücünü, gerçek devin karanlığından ve korkusundan alıyor. Bizler ise cüceleriz. Görevimiz, gerçek devi uyandırmak, bin yıllık deve karşı ayağa kaldırmaktır."

"Çetin bir görev" diye mırıldandı Hoca.

"Bunu nasıl yapacağız? Bin yıllık kurt başlı devin bağrında yangınlar çıkarıp uyuyan devin sinesine sığınacağız. Yangınlar, uyuyan

devin ruhunu ısıtıp, gözkapaklarını aralayacak. Uyuyan dev, bin yıllık dev karşısında, hayatın hesaba kattığı yaratıcı bir güç olduğunu farkedecek. Ve işte o zaman başlayacak bu diyarın gerçek tarihi."

Kırağı çalığı bıyıklarını sıvazladı, Dicle yönüne baktı. Norşin'in yoksul köylülerindendi Çeto. Çocukluğu Nemrut dağında, Nemrut gölü civarında geçmişti. Göl, Van Gölü'nün böğründe, masmavi, şöve gibi ışıldayıp duruyordu. Kuzu sürüsü, kuş çığlıkları ve çorti aşından ibaret bir dünyanın çıplak ayaklı çocuğuydu o. Onbeşine basmadan Hacreş dağlarına göç etmişlerdi. Hacreş'te ve Sıra'da, zirvelerde ve steplerde kızıl şahinlerle tanışmıştı. Kelleleri pas renkli, dalgır dalgır beyaz çizgili, gaga dipleri ve pençeleri sarı olan bu alametlerin sürüngenlere saldırışlarını zevkle izlemişti yıllarca.

Hacreş dağlarında dedesi Zaro'yu yitirmesi onun için en büyük acı oldu. Aksakal, eşekten düşer düşmez rahmeti rahmana kavuşmuştu. O, Çeto'nun hem dedesi, hem de hocasıydı. Sayı saymayı ondan öğrenmişti. Ünlü dengbejlerin hayatını, hükümferman eşkiyaları, cin ve hortlak masallarını, eski isyan kahramanlarını, yakın tarihe ilişkin rivayetleri ondan öğrenmişti. Köylülerin gölek sandığı bu aksakal, aslında derya kadar engindi. Aksakalın ölümünden bir yıl sonra Çeto'nun babasını bir kan davasında, geceyarısı yanlışlıkla vurdular. Anasıyla bir başına yalnız kaldı. Aynı dağlarda, cesaretinden ve kuşkusundan başka hiç kimseye güvenmeyen bir başka adama, dayısına sığındılar. Muş şehri, onu siyasetle tanıştırdı. Sınırı geçip parti kamplarına gittiğinde otuz yaşındaydı. Siyaset ve askerlik sanatını iki yıl içinde, herkesi şaşırtacak bir tarzda kavramış, oluşturulan grubun komutanlığına getirilmişti.

Memo Mezın'ın nöbetini Kımıl Şero devraldı. Çeto, yardımcısı Hoca'yla birlikte nöbet listesini ve hareket güzergâhını hazırladı. Grubu kayalıkların içine çekti. Yedi saatlik bir uyku hakkı tanıdı. Güneş ufuk çizgisinden iki kol boyu yükselmişti. Güneydoğu'dan, İdil taraflarından turna avazları geliyordu. Derisi gümüş çillerle kaplı, kara kehribar başlı bir yılan, kayaların arasından dikilerek nöbetçinin nişangâhındaki pırıltıya baktı. Şu koca gökkubbenin altında, şu kayalıklarda şu yalnız adam kimi bekliyordu acaba? Aşağılardan gelen horultu neyin nesiydi?

Çeto, nöbetçinin yanına geldi. Dürbünü alıp Dicle taraflarına baktı.

“İyi bir nöbetçi, kara gecenin kara tarlasında kara kuzuyu görür.”

“İyi bir nöbetçi mi, iyi bir kurt mu?” diye gülümsedi Kımıl Şero.

“İyi bir nöbetçi.”

“Kampı nerde kuracağız heval?”

“Nemrut’ta...”

“Vay lellee... Çok ırak!”

“Aşığa Bağdat ırak değildir” diyerek ensesini sıvazladı Çeto. Uyuyan gruba baktı. “Bizim Mahmut’un horultusunu Mardin garnizonu duymaz inşallah.”

Grup öğleden sonra kalktı. İki saatlik bir siyasal eğitimden sonra sofra kurdu. İkindi üzeri Dicle’ye doğru harekete geçti. Softek dağına yakın üç evlik bir mezraya uğradı. Mezra halkı, uzaydan gelen bu silahlı adamları büyük bir şaşkınlıkla izledi. Ekmek ve ayran ikram etti. Grup Dicle’yi gece geçti. Aynı gece, Komutan Bedran’a doğrudan bağlı onsekiz kişilik bir grup sınırı geçerek Botan’a yöneldi.

İki gün sonra Çeto’nun grubu, bir ihbar üzerine Siirt’ten hareket eden elli kişilik helikopterli bir birlikle çatışmaya girdi. Gümbürtüler Sason platosunda derinlemesine yankılandı. Karanlık çökmek üzereydi. Helikopterler, dikelen kalaşnikofların menziline girmekten çekindiği için gruba yaklaşamıyorlardı. Attıkları onbeş adet bombanın hiçbirisi isabet etmemişti. Grubu dört yüz metre mesafeden kovalayan askerlerin ateşi oldukça yoğundu. Kod adı Abdurrahman olan gerilla başından vurularak düşmüş, Ömer ise sol bacağından hafif yaralanmıştı. Ömer’in sırt çantasını alan Ağır Mahmut, “Ha gayret heval” diyerek teşvik ediyordu onu. Grup kıvrımlı, bodur çalılarla kaplı tepelik bir alana daldı. Memo Mezın’le Hoca’yı yanına alan Çeto tepelerden birisini siper aldı. Gruba, karşı dağa doğru uzaklaşmasını söyledi. Askerin yaklaşmasını bekleyen üç kişi, aniden başlattıkları kalaşnikof takırtıları ve roket atışıyla durumu değiştirdi. Bir onbaşı ile iki er ağır yaralandı. Çökmekte olan karanlığın da etkisiyle birlik olduğu yerde konakladı. Platoyu sessizlik ve barut kokusu aldı.

Gruba ulaşan üç kişi soluk soluğa, kan ter içindeydi.

“Çabuk, bu bölgeden uzaklaşalım!” diye bağırdı Çeto. “Yarın sabaha kadar Muş’tan, Bitlis’ten, Diyarbakır’dan buraya asker yığıp operasyona başlayacaklar. Kaybedecek bir dakikamız bile yoktur!”

"Nemrut dağına gidelim" dedi Hoca.

"Hayır hayır Hacreş dağlarına hareket edeceğiz."

"Buraya yakın olmuyor mu?"

"İyi ya, sabaha kalmadan varırız. Nemrut uzaktır."

Hiç kimse Çeto'nun gerçek adını, mesleğini ve gençliğinin Hacreş dağlarında geçtiğini, anasının ve karısının hâlâ burada, bir dağ evinde yaşadığını bilmiyordu. Bakışları, ateşe girmiş yumuşak demir gibi alazlanan bu kısa boylu, ufaktefek insan herkes için bir muammaydı. Bazıları onun Araratlı, bazıları da Çölemerikli ya da Navşarlı olduğunu söylüyordu.

Grup gece yarısı Hacreş eteklerinde mola verdi. Karanlıkta mavi cam göbeği gibi ışıldayan ve ayak izlerini buza kesen, puslu bir ayaz çökmüştü tepelere. Batı göğünü, kurt kuyruğu şeklinde parlak bir aydınlık parçalıyordu. Tek tük çaylak çığlıkları düşüyordu uçurumlara. Varacakları karşı tepelerin arkasındaydı Çeto'nun evi. Sökün eden anıların, çatışan düşüncelerin gizinde, buruk bir gülümseyişle seyrediyordu tepeleri. Kiremit kızılını andıran bir şerit, tepeleri gökkubbeden ayırıyordu. Ağaçların slüetleri düşmüştü bu kızıllığa.

Mahmut titriyordu. Kıyamet gününe, güneşin alçalıp da beyinlerin ateşten çokradığı ana takılmıştı aklı. Çamaşırları terden sırılsıklamdı. Ömer'inkini de aldığı için sırtında kocaman bir yük vardı. Kalktı, yavaş yavaş uzaklaştı gruptan. Bir kayanın arkasına geçti. Yükü indirmeden kemerini çözüp çömeldi. Az sonra gruptan yorumlar yükseldi.

"Ocağın bata Melemeran, debbağhaneye çevirdin dağları."

"Bizim Mahmut, kimyasal silahını muharebe geçtikten sonra kullanıyor."

"Kaç kere söylemişim, önünü poyraza, arkanı bize çevirme diye."

Mahmut sağ elini kulağının dibine atmıştı. Yorumları ve sessizliği gayet sakin, umarsız bir tarzda dinliyordu. Sanki kendisi hakkında konuşmuyorlarmış gibi, tatlı bir rehavet içindeydi. Ruhunun lügatında hassasiyet diye bir kelime yoktu. Cehenneme girse yüzü kızarmaz bir mizaca sahipti. Çatışmanın geçtiği taraflara baktı. Abdurrahman'ın acısı yüreğini ısırdı. Ölüsü acaba hangi tarafta kalmıştı? Ötüşleriyle baharı haber veren guguk kuşu, şu kayaların arkasında Abdurrahman'a ağıt mı yakıyordu yoksa?

Grup Hacreş'i tırmanmaya başladı. Koyaklarda, kayaların arasında tomurcuk kar kalıntıları vardı. Kaya kınası, kar, çiğdem ve gonca iklimine girmişlerdi. Grubu, gençliğini geçirdiği kınalı kayalıklara götürdü Çeto. Burada kocaman bir kaya kovuğu vardı. Yirmi kişinin sığabileceği bu kovuğun içi kupkuruydu. Geçen seneden kalma keçi gübresi vardı. Kovuğun önü uçuruma doğru taraz taraz iniyordu. Çimenlikti. Karşı tepeleri ise eflatun renkli gece sisi sarmıştı. Kovuğun derinliğinde kamuflajlı ateş yaktılar. Çalı çırpı, diken kurusu aramaya çıktılar.

Gökkubbe yücelmiş, yıldız aydınlığına açılmıştı.

Çeto, "Çevreyi kontrol edeceğim" diyerek dereye indi. Kuzeydeki tepelere doğru tırmandı. Evi işte oradaydı. Sırtını dağa veren küçük bir tepenin eteğinde. Eve iki yüz metre kadar yaklaştı. Çoktan uyumuşlardı. Pencereler kapkaraydı. Üç yıl önce ayrılmıştı bu evden. Anasına ve karısına, "Diyarbakır'a gidip çalışacağım, size para göndereceğim" diye yalan söylemişti. Siyasi ve askeri hayatın fırtınaları içinde, onlarla ilgilenecek zamanı bile bulamamıştı. İlk yıl biraz para ve birkaç mektup göndermişti. Ondan sonra kesilmişti her şey. Askeri kampla dağevi arasına mesafenin ve mayınlı tarlanın gücü girmiş, her şeyi koparıp atmıştı.

Toprağa oturdu, başını ellerinin arasına alarak evi seyre koyuldu. Hüzün ve hasret basmıştı derinliklerini. Zeki, özgür ruhlu karısını düşündü. Ayrılırken nasıl da ağlamıştı ölüye ağlar gibi. Anası Zine'yi düşündü. Diyarbakır'a gitmesine şiddetle karşı çıkmıştı. "Acelen ne oğul, şikarın suya mı düştü!" diye bağırmıştı. Yalvarmış, tehdit etmiş, ağlamış ama vazgeçirememişti. Giderken de arkasından, "Babasına çekmiş. Toprağ başınıza, ne olacak, ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur" diye mırıldanmıştı.

Zine, altmışında olmasına rağmen dimdik yürüyen, abanoz gibi yaşlandıkça sertleşen dinç bir kadındı. Kocasının sağlığında bile evin tartışmasız reisiydi. Sekiz çocuk doğurmuş, hepsi de doğurduktan bir ya da birkaç hafta sonra ölmüştü. Çeto dokuzuncuydu. Doğduğunda dedesi Zaro, çocuğun taşaklarına bakmış, "Bu çocuk ölmeyecek, öyle bir merdan kurt olacak ki, ardında tam yüz köpek havlayacak" demişti. Ölen her bebeğine bela baranı gibi gözyaşı döken Zine'nin o

günden sonra yüzü gülmüş, oğlunu gözünün bebeğinden sakınarak büyütmüştü.

"Acaba evdeler mi? Kapıyı çalıp girsem mi?" diye binbir soruyla zihnini heder ediyordu Çeto. Anasından korkuyordu. Boyuna sarılır, ağlar, ayakkabılarını gizler, ne eder ederdi de Çeto'yu bir daha bırakmazdı. Tüfeğini kucağından alıp ayağa kalktı. Eve doğru yürüdü. Durdu. Sessizliği dinledi. Yiyecek avına çıkan, kök kemiren porsukların hareketine dikkat kesildi. Evin zağarı nerdeydi? İkiz gıdiklerle Çeto'nun çırto dediği alaca golık nerdeydi? Kulağını usulden pencereye dayadı.

Bebeğinin kalbini dinleyen bir ana duyarlığı ile dinledi içeriyi. Ses seda, incin yoktu. Nemrut yönünden esen newroz rüzgârı, pencerenin pervazından uğultuya dönüşüyordu.

"Viy delal delal, sere çîyayê bilind tim bi mij û morane."(*) Anasının sık sık söylediği bu söz çınladı kulaklarında. Tipik bir dağ kadınıydı. Yüce dağ başının her zaman sisli ve dumanlı olduğunu, bunun için mi tekrarlayıp duruyordu acaba? Hayvanların konulduğu evin ikinci bölmesinin penceresine yaklaştı sessizce. Camsız pencereden taze gübre kokusu çarptı alnına. Ahırdaki canlılığı farketti hemen. Bahtiyar, kocaman bir tebessümle ışıldadı gamzeleri. Gözleri Çırto'yu aradı. Golıklık aşamasından çelıklığa çoktan gelmişti. Memelerinde, karısı Lori'nin ellerinin kokusu vardı. İçeri kurt girmemesi için çaprazlamasına iki kalın odun çakmışlardı pencereye.

Evin etrafında gezindi. Tezek kalağının yanında durdu, karşı tepelere baktı. Tüfeğinin, sırt çantasının, kütüklüklerinin ağırlığı altındaydı. "Anam beni bu halimle görürse çıldırır" diye düşündü. Kocaman botlarına baktı. Dedesiyle babasının yanyana yattığı taşlıklara doğru yürüdü. İki mezarın arasında boz bir kaya vardı. Mezarların etrafında dolandıktan sonra kayanın üzerinde oturup dürbünle eve baktı. Anası Zine'nin her gün bu mezarlara gelip hüngür hüngür ağladığını düşündü. Karısına ve anasına bir mektup yazıp mezarın baştaşına bırakma arzusu uyandı içinde. Zine'nin delidoluluğunu hatırladı. Mektubu okur, oğlunu aramak için dağlara düşerdi. Ürperdi, vazgeçti.

(*) Vay güzeller güzeli, yüksek dağların tepeleri hep sisli ve dumanlıdır.

Çeto kovuğa geldiğinde parlak bir ateş ve ateşin etrafında güleç yüzlerden oluşan aydınlık bir daireyle karşılaştı. Kovuğu şirin bir sohbet havası sarmıştı. Kovuğun öte ucuna sırtüstü uzanan Ağır Mahmut'un dişleri mecidiye altını gibi parlıyordu alevin kerametinde.

"Bizim Mahmut yine yıldız falına dalmış" dedi Çeto.

Millet hafiften gülümsedi. Hoca başını çevirerek Mahmut'a baktı.

"Bizim Melemeran, Ashabı Kefh mağarasında tam 309 yıl deliksiz uykuya yatan yedi evliyanın soyundan gelmedir. Ellemeyin yatsın."

Mahmut, kovuğun tavanını yalayan ışığı seyretti. Işığı binbir renge ayrıştırdı. Fistana dönüştürdü, Gülebeyaz'a giydirdi.

Yeryüzü fena halde kalleşti. Geberesiye aşık olduğu Gülbeyaz'la buluşup yekvücut olmasına engel olmuştu. Kızın gözlerinde mavi şehvet ışığı vardı. Mahmut'un gönlünde bir afat Cizre ceylanıydı o. Aniden Abdurrahman geldi aklına. Hüzün bastı içini. Ağlamaklı oldu. Dağ gerçeğinde, yaşamdan ölüme geçişin ara aşaması yoktu. Dağ ecelinin tek mantığı vardı: Baskın. İnsanların bu kadar çabuk ölmesine aklı ermiyordu Mahmut'un.

"Helal olsun Melemeran'a, dünyanın yükünü taşıyor. Hakkediyor yatmayı."

"Bizim takımın Bozê Revan'ıdır o."

"Bozê Revan şimşek gibi akar. Melemeran tosbağadan daha yavaş ilerliyor."

"Sen bakma, ağır giden yol alır, hızlı giden yolda kalır."

Mahmut, kulak memesinin ucuyla dinliyordu konuşmaları. Karnındaki gurultuları dinlemekten daha çok zevk alıyordu. Isırgan dağ ayazında ateşe sokularak uyumanın lezzetine doyamıyordu. Onbeş yıllık çobanlığın yarattığı lirik renkler, ruhunu kilim gibi nakışlamıştı. Ona göre dünyanın insanlığa armağan ettiği en güzel nimet, dağ ayazında keçeye sarılarak uyumaktı. Sürüsünü ağıla ve köpeğe emanet eden bir çoban, büyük bir gönül huzuruyla derin rüyalara dalabilir, horlayabilirdi. Ona göre uyku, gökyüzünün ruhuydu. Yıldızlar bu ruhun rüya şafağına açılan pencereleriydi. Dünya, uyuyan gökyüzünün yumuşak döşeğiydi. Yağmur dünyanın ninnisiydi. Gökkuşağı ise dünya keçesinin ışıklı nakışı.

"Mahmut kalk, Mahmut! Kalk sofra kuruldu!"

Çeto'nun demir buyruğunu duyan Mahmut ürperdi. Sırtını yerden kaldırmak için görkemli bir iman gücüyle yekindi. Alevin şavkı, suratını ikiye bölen ve kocaman, pörsümüş bir patlıcanı andıran burnunu yaladı. Gözleri, saflığın harelenmiş büyülü renkleriyle ışıldıyordu. Göçebe sofralarının bakır sinilerini andıran bu şaşırtıcı surat, kadim çağları çağrıştırıyordu. Demirci Kawa'nın körükçüsü, Selehaddîn Eyyubî'nin muhafızı, Ahmedê Xanî'nin çobanı, Bedîrxan'ın azabı mıydı yoksa?

Çeto sevecen, alaycıl bir iklimle süzdü Mahmut'u. Grupta en çok toleransı ona gösteriyordu. Mahmut'un kocaman burnuna bakarak gülümsedi:

"Atalarımız, gezen tilki yatan aslandan iyidir der. Sen ne dersin bu fikre Mahmut? Doğru mu sence?"

Mahmut çenesini göğsüne düşürerek dik dik baktı Çeto'ya.

"Doğru değil" dedi. "Aslanlar fazla gezmezler. Gece rahat rahat uyurlar. Şafak vakti de avlanırlar. Boşuna dememişler, sabahın kavgası akşamın hayrından iyidir."

"Ne demek istiyor acaba" dercesine birbirlerine baktılar. Sırtını kayaya dayayan Kel Kazo derin bir zevkle sigara sarıyor, kafa tembelliğini sevdiğinden dolayı sözün anlamıyla pek ilgilenmiyordu. Çeto, Hoca ve Memo Mezın, meramın parıltısını yakaladıkları için serin ve duru bir eda içindeydiler. Ömer, kuzusunu yitirmiş koyunlar gibi düşünüyordu. Cuma'yla Seydo nöbetteydi. Kımıl Şero ekmekleri bölüyordu. Haki su getirmeye gitmişti. Kayaları seher rüzgârı yalıyordu.

"Kamplarda ondört ay eğitim gördün, hâlâ gece uyumanın teorisini savunuyorsun. Geceyi kaybeden her şeyi kaybeder."

"Gece hücumun varlık şartıdır Melemeran" diye Çeto'yu destekledi Hoca. "Uykuyu gündüze kaydıracağız. Kalkan gibi kullanacağız geceyi."

Ayaz aniden çekildi. Şafağın söküşünü, bereketli, tuz yeşerten bir yağmur karşıladı, kayalara şakır şakır döküldü göğün sisli derinliğinden. Gecenin eriyen soluğu derelere çöktü. Uçurum duldalarına tüneyen binlerce dağ serçesinin cikcikleri yükseldi zirvelere doğru. Milyarlarca kurtçuğu kıvıl kıvıl harekete geçirmişti toprağın uyanışı. Göğün kuzey yakasını peşpeşe yırtan pembe şimşekleri, görkemli gümbürtüler izliyordu.

Grup, kumru yavruları gibi birbirine sokulmuş uyuyordu. Çeto kayaların arasında, nöbetteydi. Gürleyen kuzey yakasını seyrediyordu. Düşen her yıldırım, roket vuruşunu ve baskını çağrıştırıyordu. Ona göre bahar ya da Newroz, baskın demekti. Hayat baskından ibaretti. Gece gündüzü, gündüz geceyi basıyordu. Yağmur toprağı, toprak uyuşukluğu basıyordu. Sis dağları, kurt sürüyü basıyordu. Arı çiçeği, bal açlığı, döl dölü basıyordu. Kör geyik gibi sıçrayarak koşuyordu hayat.

Kayanın altından çıktı, gökyüzüne baktı. Yüzünü uzun uzun yağmura sundu, elleriyle oğuşturdu. Yağmur insanın alnına göğün enginliğini emzirir, insan o enginlikle ufuk hattını aşardı. Anası Zine'nin sözü çınladı kulaklarında: "Yağmurun her damlasında bin bereket var. Her berekette bin mahlukun kısmeti var. Yağmur güneşin gözyaşıdır. Güneş ağlamazsa parlamaz. Kış, güneşin ağlamadığı mevsimdir." Tırmanarak yüksek bir kayanın tepesine çıktı. Yağmur, tüfeğinin dipçiğini ve meşin başlığını yumuşak yumuşak dövüyordu. Önce güneye baktı. Kara bulutların boğum boğum sisle öpüştüğü kocaman bir kargaşadan ibaretti güney. Yönünü kuzeye çevirdi. Kısacık boyu, dışa doğru yay çizen çarpık bacakları, dimdik mağrur duruşuyla kartalı andırıyordu. Avına atılacakmış gibi duran aç bir dağ kartalını. Göğün ateş damarı, çatal şimşekler, kuzeyde yoğunlaşmıştı. Kuzey gümbürtülerle sarsılıyordu. Seyri doyumsuz bir manzarayla karşı karşıyaydı. Göğün koyu kurşuni sinesi, kibrit otlarını andıran parlak yeşilimsi renklerle nakışlanmıştı. Ufuk çizgisine hançer gibi inen gümüşi aydınlık, kuzeye tatlı bir iyimserlik havası veriyordu. Nereye gideceğini düşünüyordu Çeto. Nereye gidecek, parlayışları nerede gerçekleştirecekti. Yıldırımlar kuzeyde yoğunlaşmıştı. Mıknatıs gibi çekiyordu onu. Rüzgâr kuzeye doğru esiyordu. Ya Nemrut'a ya da Şerafettin dağlarına yönelecekti. Bu onun bilinmezliklere, sır dolu deryalara yönelmesiydi. Ufukların ötesinden, siren çığlıkları onu çağırıyordu. Büyü ve masal iklimlerine girmek, oralarda büyük yangınlar çıkarmak için yanıp tutuşuyordu.

Çiseleyen yağmurun getirdiği sis, gelin tülü gibi Hacreş dağlarını sardı. Gündüzün sisi grup için güven ve baht açıklığı demekti. Gündüzü geceleştiren, onu ballı bir yemiş gibi gruba sunan büyü demekti sis. Dağ kurdunun gözleri siste Hz. Süleyman'ın yüzüğündeki lâlden

daha çılgın parlar. Açlığı atılıma çağırır sis. Dağların şahrem şahrem yarılmış karlı zirveleri, hançer ucu gibi sisi pareleyerek kılavuzlaşır. Uçurum kıyılarına, karanlığın sınırına, keçi patikalarına yeşil bir aydınlık çöker. Menziller, esrarengiz boyutlarla sır deryasına döner.

Yedi saatlik bir uykudan sonra, Çeto'nun hareket direktifiyle yola koyuldu grup. Hacreş hörgücünü aşarak, Muş köylerine girdi. Girdiği her köyde, köylüleri köy meydanına toplayan Çeto, cümle alemi newroz ateşine ve seferberliğe çağırıyordu. Meydanları dolduran köylüler hayret, korku ve kuşku içindeydiler. Tarlalardan, ahırlardan, izbelerden gelen muhteşem cehalet, ışıldayan nişangâhlara, sırt çantalarına, dürbünlere, kütüklüklere korkulu, doyumsuz bir seyirle bakıyordu. Silahlı kızları yaklaşan bir felaketin habercileri olarak yorumlayan kocakarılar hüzünleniyor, burunlarını çekiyor, çenelerini titreterek usuldan sarsıla sarsıla ağlıyorlardı. Rahmeti rahman psikozuna giren aksakal takımı, nereden geldiği belli olmayan bu bir avuç silahlı belanın ince fikrini kavramaya çalışıyor, mırıltılı yorumlarla meramlarını açığa vuruyorlardı. Bunlardan birisi üçüncü köyde Çeto'ya şöyle bağırdı:

"Beni dinle delikanlı! Heeey alay bozan toz koparan, hele beni dinle! Bunlara ne anlatsan boştur. Bunlar bizim Zaro ağanın katırı gibi ne söylesen başlarını sallarlar. Nuh nebiden beri baş sallarlar. Bunların en çabuk eskittikleri meret şapkalarıdır. Çenene yazık çenene. Çeneyle bunlar yola girmezler."

Bir başka köyde görkemli kahkahalar patladı. Gençlerin teşvikiyle tüm halk Çeto'yu alkışladı. Grup mensupları teker teker köylülere hitap ettiler. Söz sırası Ağır Mahmut'a geldiğinde, meydan kitlesi hafifften dalgalandı, pişmiş kelleler misali sırıtmaya başladı. Karşılarında kabre sığmaz koca bir insan duruyordu. Tüfeğini çoban değneyi gibi elinde tutan bu garip, drej çobanın ağzından dökülecek incilerin ağırlığını merakla bekliyorlardı. Gelinler duru bakışlarla gülümsüyor, kocakarılar üç beş laf eşliğinde birbirlerini dürtüyorlardı. Mahmut potinlerine baktı. Başını kaldırıp ön sırada dizilen çocukları süzdü, gülümsedi. Gülümseyiş kitleye yayıldı. Çeto, "Hadi başlasana heval" dercesine Mahmut'a baktı.

"Torbamda üç-beş laf var. Newroz hediyesi olarak sizin köye getirdim. Vereyim de gideyim dedim."

Gençler gülerek alkışladılar. Alkışa şamatalarıyla kadınlar katıldı.

"Heval Çeto'nun sözlerini kulağımıza küpe etmemiz şarttır. Başbaşa verirsek Ararat dağını yerinden kaldırabiliriz. Benim fukara, rahmetli babam çok tutucu, çok da tutumlu bir adamdı. Bir dirhem bal için bin keçiboynuzu çiğneyecek cinstendi. Bana derdi ki, 'Lo oğul oğul neyi değiştireceksin. Allah bir, peygamber hak; pekmez kara, yoğurt ak. Değişecek ne var?' Şah devrildikten sonra Mahabad'a gitti geldi. Kürtlerin yediden yetmişe çekirgeler gibi ayaklandıklarını gördü. Ölmeden önce bana dedi ki, 'Siz münevver gençler bize gülün kadrini kavratmaya çalıştınız, biz ise kara eşekler misali devedikenlerinin başında anırıp durduk."

Gençler yeniden alkışı bastılar. Konuşmaları, davullu zurnalı oyunlar ve zılgıtlar izledi. Düğün yerine döndü köy meydanı. Grup Kızılağaç'a yöneldi sabaha doğru. Murat kıyısına vardı. Çalılıklarda konakladı. O gün, gezip propaganda yaptıkları Muş köylerinden civar karakollara ve Muş merkezine ihbarlar yağdı. Kulp, Gelîguzan, Arduşîn ve Ziyaret karakolları köyleri aramaya çıktı. Grubun Şerafettin dağlarına yönelebileceğini tahmin eden Muş Merkez Jandarma Birliği Komutanı Yüzbaşı Osman, Boglan geçidinde kırk askerle pusuya yattı! Sakavi Karakol gücü Murat kıyısını izleyerek, Çeto'nun konakladığı çalılıkların beşyüz metre yakınından geçip Arduşîn'e yöneldi. O anda nöbette olan Zozan'la Cuma, tehlikeyi Çeto'ya bildirmişlerdi. Çalılara tam siper yatan grup anında girmişti çatışma düzenine. Çeto, Memo Mezın'ın, yaklaşan askeri pusuya düşürme önerisini reddetti. Karakolların ihbarlarla uyarılmış olabileceğini ileri sürdü. Murat kıyısında, çıplak arazide, güpegündüz çatışmaya girmenin macera olacağı inancındaydı. Hoca, Çeto'yu destekledi. Mahmut uykusuz çatışmaya girmenin akıl işi olmadığını vurgulayarak gevşek gevşek güldü.

Çapakçur yönünde dağlara gömülen güneşin son ışıkları, Murat nehrinin dalgalarında kırılarak suları yanardönere kesti. Çeto dürbünle ırmağın öte kıyısını taradı. Hanım ördeklerini andıran bir grup angıt gördü çalıların dibinde. Kızılımsı, pas renkli tüyleri batan gün ışığında tatlı bir görünüm almıştı. Bazılarının boyunlarında kehribar gibi parlayan kara şeritler vardı. Gagaları simsiyahtı. Çeto'nun çok iyi tanıdığı, uçarken kanatları beyazlaşan, enginliğin tonlarını yüklenen

kuşlardandı bunlar. "Acaba Murat'ın öte yakasında, çalıların duldasında angıt kümeleri gibi bizleri bekleyen askerler var mı?" diye düşündü. Dürbünü göğsüne indirip gökyüzüne baktı. Güneşin mayaladığı, dalgalı, yakut renkli, asi bir denizi andırıyordu göğün batı yakası. Karanlığın çökmesi için biraz daha beklemeye karar verdi.

Şeritli kurbağaların senfonisi başlamıştı. Toprağı, ayaz yüklü, hafif bir rüzgâr yalıyordu. Anası Zine'nin, "domuz osurtan" dediği rüzgâra benziyordu. Gündüz uykusunu alan grup yeniden harekete geçmişti. Murat'ı aşıp Boglan geçidine yöneldiler. Memo Mezın'le Kımıl Şero, öncü olarak grubun üçyüz metre ilerisinde, usul usul, çöl tilkileri gibi, kulaklarını sessizliğin nabzına dayayarak ilerliyorlardı. Grubun önünde Çeto, sonunda ise Mahmut yürüyordu. Geçitte pusuya yatan Yüzbaşı Osman, oniki saatlik bekleyişin yorgunluğu ile esniyordu.

"Vax Rodi Rodi, kara kaderimize kara geceleri indirdin Rodi. Bizi nasıl da yüzüstü koydun da gittin Rodi. İki elimiz koynumuzda kaldı Rodi. Dağlarda derelerde iki sene hemayilsiz gezilir mi Rodi? Vax Rodi Rodi, babanı ecel kuduzu daladı, beni yılan yaladı Rodi. Dicle'nin benzi solmuş. Dört ceset bulmuşlar Dicle'de, Dicle durgunlaşmış, kızılcık şerbetinden beter olmuş. Dicle Allah'ın göz nuruydu, nasıl da duruydu. Vax Rodi Rodi, bana ayan oldu Rodi. O dört cesetten birisi sensin Rodi."

Yılan ısırmış gibi irkildi Lori. Yargılayıcı, kocaman, tarilli bakışlarının kıskacına aldı Zine'yi.

"Ağzını hayıra aç Ane, o nasıl söz!" diye çıkıştı.

Ocağın duvar taşlarını yalayan nar alazı, kadınların yüzlerini, göğüslerini, kollarını, bacaklarını damın zifiri karanlığından kurtarmıştı. Karanlık tabloyu, ışıklı üç hançer öğesi parçalıyordu. Ateş ve ateşin yaladığı iki yarım kadın... Kalın örgülü saçlar, mercan kızılı çefyeler, kat kat rengarenk entariler, hasretle açılmış heybetli gözler, endamlı sert eller ve hüzün...

"Vax Rodi Rodi, pervane böceği misali koku salsaydın da, kokunu rüzgâr alıp burnuma getirseydi, dizlerime derman inerdi. İz süren kancıklardan beter olurdum. Arar seni bulurdum. Kalksam da Dicle'ye gitsem. O dört cesedin kim olduğunu öğrensem. İçimin ateşi umudumu yedi. Hacreş'in taşına döndüm. Rodi vax Rodi! Bu bahtsız Hacreş toprağına bir torun vermeden, bu yetim toprağa bir buğday ekmeden gittin. Allah öksürdü de ocağımız söndü. Sekiz ciğerparemi daha kundaktayken elimden aldı. Seni bana bağışladı. Bağışladı da ne oldu? Ocağımdan koparıp dağlara savurdu."

Lori ses çıkarmadan, göyünü göyünü ağlıyordu. Zine'nin çenesi

açıldığında Lori'nin gözleri buğulanıyor, yanakları sıcacık dolgun damlalarla şahrem şahrem nadaslanıyordu. Ağlayınca içinde binbir renk ve ışık tomurcuğu patlıyordu. Hayal alemi zenginleşiyor, arzuları harlanıyor, ezgi ve incelikle donanıyordu umutları. Kanatlanıp dağlara açılmak, uçurumları geçmek, engin ovalarla kucaklaşmak coşkusuyla dolup taşıyordu. Kaya çatlaklarından fışkıran newa çiçekleri gibi ferah ve cazip bir görünüme giriyordu gamzeleri. Canlı bir iyimserlik oturuyordu bakışlarına.

"Vax Rodi Rodi, derdimi Fırat'a döksem Fırat boğulur Rodi. Seni benden hangi aşk aldı? Aşk sere vurunca akıl firar edermiş. Senin firarın gün ışığı oldu, vurdu çıramı kör etti. Wax Rodi, nasıl ettin de bizi unuttun Rodi. Unutkanlığın ocağına, Gavreş dağı kadar taş düşsün inşallah! Allah nasıl unuttu da unutkanlığı yarattı. Yarın sabah, alır başımı giderim. O dört cesedi bulurum. Yüzlerine gözlerine kurtlar üşüşse de, çürüse de tanırım oğlumu. Kokusundan tanırım."

Lori dayanamadı. Kalkıp dışarı çıktı. Köpek havlayarak karanlığa daldığına göre bir gelen vardı. Köpeğin havlayışını duyan Zine, her zaman yaptığı gibi, "Kim o" diyerek dışarı fırladı. Gelen kardeşi Berzo'ydu. Haftada bir iki kere uğruyordu ablasının evine. İki köm arasında atla yarım saatlik bir uzaklık vardı. Atını ahırın penceresine bağladı. Hal hatır sorduktan sonra içeri girdi.

"Dicle'de dört ceset bulmuşlar Berzo."

"Haberim var. Hükümet eziyet etmiş, öldürüp Dicle'ye atmış dediler. Yalan mı, doğru mu belli değil. Size kim söyledi?"

"Çoban Çolo."

"Çolo'nun da her şeyden haberi var. Şeytan efsunuyla büyümüş kefere."

Berzo ocağın kenarında bağdaş kurdu. Eşek kulağını andıran ve çenesini kuşatan bıyıklarını sıvazladı. Dünyayı Hacreş dağından ibaret sanan gamsız bir dağ köylüsüydü. Onbeş keçisi, iki katırı, iki karısı, onüç de çocuğu vardı. Yeryüzü sabır ve yoksulluğun yavrusuydu ona göre...

"Ben yarın başımı alır da Dicle'ye giderim Berzo."

"Aklını kartal pençesine verme Zine. Hacreş'ten ayrılırsan ine cine karışırsın. Yedi düvel arasa bulamaz seni."

"Rodi'nin acısı yedi kat yeraltına indirir beni. Ahdetmişim, diyar diyar gezer bulurum onu. Karınca yavrusunun yüreğine gizlense de bulurum onu. Yemen'den gelen turna Nemrut'taki yuvasını bulur."

"Senin oğlun bir belaya berzah oldu, çalışmadı; bulup eve getirsen de fayda etmez. Hükümet bilirse başınıza ateş yağdırır. Aslan kuyruğu ile oynayan çakalın sonunu kimse bilemez. Dağlarda perişan olursun. Gezip sormakla bulunmaz. Nemrut devrindeyiz. Sebepsiz türemiş bir yığın insanın ayakları altında kaldı toprak. Millet kendi öksüzünden korkar hale geldi. Kimseye birşey soramazsın. Devlete silah çekene, devlet silah çeker."

Ablası Zine'nin, bildiğini okuyan, inatçı bir kadın olduğunu unutmuş gibiydi. Hacreş köylüleri onu kin, inat ve azimden ibaret bir yaratık olarak görüyorlardı. Fikrini kafasında taşlaştıranların şahıydı o.

"Umudumu kesmemişim. Umudum deve tabanından beterdir Berzo.

Çiçeği yapraklardan evvel açmış. Altın sarısı misali parıl parıl, farfar... Ben bu dağlardan Rodi'mi alırım Berzo. Bu dağlar ana acısını bilir. Bu dağlara dökülen her bin acıdan bir çiçek doğdu. Ben arar da kendi acılarımın çiçeğini bulurum Berzo."

"He he, sen bulursun. Hükümetin bulamadığını sen bulursun."

"Bulurum Berzo. Dicle gözesinde ağlayan yetim karıncayı bile bulurum. Hasret güneşi her şeyi bulur. Yüreğine ateş düşen insan, aradığı ateşi bulur. Ben çok oturmuş, çok beklemişim. Oturanın yükü ağırlaşır, umudu parelenir, kaderine kuzgun duası iner. Ben çok oturmuşum Berzo. Nasıl kör olmuşum da çok oturmuşum."

Berzo bakışlarını ateşe dikti. Zine'nin ruhunu acayip fırtınaların bastığını düşündü. Delirip dağlara düşmesinden korktu.

"Hükümet senin oğlunu bilmez. Dağa çıkışından haberi bile yoktur. Dağa taşa düşer de oğlunu ararsan o vakit haberi olur. Gelir yakamıza yapışır, dokuz göbek ceddimizin sorgusunu yapar."

Lori sırtını evin direğine dayamış, bakışlarını hayaline çekmişti. Çeto'nun birgün çıkıp geleceğine inanıyordu. Zine'nin, onu dağ bayır aramasına karşıydı. O bir şafak vakti ya da geceyarısı çıkıp gelecekti. İki yıllık harlı hasret onu Hacreş'e yakınlaştırmıştı.

"İki yıl sabrettin, sabrın sonunu bekle ane."

"Sabrın sonu kabirdir Lori. Eyüp'ün sabrı Eyüp'te kalsın. Benim acım sabrımı yedi. İçim yol yol parelendi. Dayanacak dermanım kalmadı."

"Gelin birkaç gün bizde kalın."

"Benim oturmaya takatim kalmadı Berzo. Dağlar iki yıl beni çağırdı da gitmedim. Dağların lanetini, küskünlüğünü daha fazla çekemem. Kurt bağırsağından kiriş yapıp kendini asan gelin rüyama girdi. Ayet nazil oldu. Daha fazla duramam."

Berzo'nun içindeki sıkıntı, hançer ucu gibi yüreğini yaladı. Hacreş kayasını ikna etmenin yolu yoktu. Maşayla ateşi karıştırdı. Fiğ yutmuş güvercinler gibi düşünmeye başladı. Dışarda öküz buyduran ince bir ayaz vardı. Kurtbasan'ın, durumu idare eden beylik havhavları, sessizliğe kurşun gibi işliyordu. Uzak diyarlardan gelen binlerce cin ocağın başında toplanmış, Zine'yi göğün toprakla öpüştüğü yere çağırıyordu. Kürtçe, zazaca, süryanicɛ, arapça, azerice birbirine karışmış, uğultu anaforu halinde ocağı sarmıştı. Hacreş ocağının külünden, Zümrüdü Anka kuşu doğacak, Zine'yi alıp dağların enginliğine götürecekti.

Berzo o gece Zine gilde kaldı. İki ekmek, beş yumurta yedi. Onbeş bardak çay içti. Bıyıklarını tereyağıyla terbiyeledi, parlattı kehribar gibi. Atını ahıra bağladı. Soyunmadan, ocağın kenarında, kalın bir döşeğin üzerinde uyudu. Gayet nazik bir tarzda horladı, saçları birbirlerine düğümlenmiş rüyalar gördü. Sabah erkenden kalktı, atına binerken dönüp Zine'ye baktı mahzun mahzun.

"Hacreş'ten ayrılma Zine. Dünyanın endazesine akıl ermez. İnecine karışır gidersin, sittin sene arasalar da bulamazlar. Senin oğlun bu yıl çıkar gelir. Ana ocağının hasretine daha fazla dayanamaz."

Zine hiç ses etmedi. Duvarın dibine çöktü, karşı zirveleri saran sis tüllerine dikti bakışlarını. Gece uyumamış, sık sık dışarı çıkıp gökyüzüne, dağlara bakmış, toprağı avuçlayarak uzun uzun koklamıştı. Safran sarısına dönmüştü benzi. Berzo buruk bir edayla son kez baktı ablasına. "Kürdün kaderini köpek yese kudurur" diye mırıldandı. Lori'ye baktı, acıdı kadına. "Zine'ye göz kulak ol" dercesine bindi atına.

Berzo gittikten sonra Zine dama çıktı. Zirvelere baktı teker teker. Dağ deryasında, fersiz bakışlarla Çeto'yu aradı.

"Ax Şino Şino, güvercin Şino! Dağları aş, Rodi'me ulaş. Xece'mi, Zelâl'ımı, Zozan'ımı, Zilan'ımı, dörtbir yana uçur. Hevre'mle Xoncesor'um yanımda kalsın da, Delal'ımı Suriye'ye uçur."

Bebekken ölen sekiz kızının, güvercin donuna girip Hacreş'te yaşadıklarına inanıyordu Zine. Evinin önüne konan güvercinlere sürekli yem verdiği için, binlerce güvercinin uğrak yeri olmuştu köm. Güvercinlerin arasına dalar, inceden inceye, uzun uzadıya, teker teker seyrederdi onları. Her güvercinin her gözünde bir güneş vardı. Göğüslerinin yanar döner renklerini gözlerindeki güneşten alıyorlardı. Güvercin sürüsünün içindeki sekiz kız, Zine'yi görüyordu. Ama Zine göremiyordu onları.

"Ax Şino Şino, ben de gezerim dağları senin gibi Şino! Rehberim bir xezal yavrusu olur, alır beni oğluma götürür. Binevş çiçeğinin hatırı için, duru suların meramı için, himmetini esirgeme benden Şino. Yollarına Rıyazı Cennet kesileyim, sel sebil olayım."

Şino, ölen ilk kızıydı Zine'nin. Mezarından kalkıp anasının rüyalarına giren, gecelerini parçalayan en derin acısıydı. İki yaşındayken ölmüştü. Zine ona anasının adını koymuştu. Nemrut'ta yanyana dizilen sekiz mezarın en iyisi Şino'ya aitti. Ağlarken Şino'nun mezarına çömelir, sekiz mezarı göz çemberine alarak döğünürdü.

"Cümle mahlukatın meramı nedir? Niye kimse bilmez? Nemrut'taki yavru turnanın yuvasına niye kimse uğramaz? Anan öldü yavru turna, bekleme, demez? Koyunu kurda nimet eden kimdir? Kurda bu zulmü reva gören kimdir? Eti kan eden kimdir? Kimdir şafağı horoza haram eden? Güvercin niye masum, kartal niye mağrurdur?"

Lori başını kaldırıp Zine'ye baktı. "Bu kadın aklını ziyan etti" diye düşündü. Olduğu yerde çömeldi. Başını ellerinin arasına aldı, çakılların bağrından söken solucanotlarına, kuşekmeklerine baktı. Kuşekmeklerinin goncalarını seyretti uzun uzun. Gökyüzüne daldı. Yağmur yüklü bulut katarları akıyordu güneye doğru. Şafağın taze, billur aydınlığı, evin arkasında yükselen kayaları şöve gibi gülümsetiyordu. Zine'ye baktı yeniden. Sakin sakin dinledi kadının avazını.

"Kurttan korkmaz oldum. İnsafım inceldi. Zehir yeşili kesildi acımın kudreti, rüyalarıma aktı. Yılan ıslığını ninni ettim kendime."

Lori hiçbir şey anlamadı. "Delirdi herhal" diye düşündü. Ayağa

kalktı, duvardan damın üzerine çıktı. Usuldan sol koluna girdi Zine'nin.

"Yeter Ane, kendini ziyan etme. Ben rüyamda on kere görmüşüm ki, Rodi bu yazın gelir."

Kadın, Lori'nin varlığından habersizmiş gibi kayalara baktı. Sonra gelininin kolunda, yavaş yavaş damdan aşağı indi.

Lori ahıra, O ise eve girdi. Katmer katmer yığılmış yatak yüklerini alıp sandığı açtı. Bir çift yün çorap çıkardı. Çeto'nun giderken götürmediği hamayılı uzun uzun seyretti. Özenerek taktı boynuna. Kocasının kara paltosunu büküp torbaya yerleştirdi. Bulursa Oğluna giydirecekti. Ölü esbabını giymek iyi değildi, ama evde giyecek başka bir şey de yoktu. Derin bir ah çekti. Kalktı ekmek torbasını açtı, iki ekmek alıp özenle kendi torbasına yerleştirdi. Dorak, yağ, kibrit ve bir tas koydu.

Ahırın iki kapısı vardı. Lori, eve açılan kapıdan içeri girince şaşırdı. Torbasının yanında oturan Zine, bacaklarına çaput sarıyordu.

"Ane n'olur gitme. Kendini perişan etme. Ben çobansız kalmış bir kuzuyum, şimdi de anasız mı kalayım yapayalnız bu dağ başında. İnsan insanın kurdu olmuş. Beni kurt sürülerinin ortasında çarnaçar etme. Bağrına taş bas da iki ay daha bekle n'olur Ane!"

"Ben seni yerin göğün Nebisine emanet etmişim Lori. Üzerime gelme. Başın darda kalırsa Berzo'ya sığınırsın."

"Ben yılan deliğinde kalırım da, onun karılarıyla bir arada kalmam. Ağızlarında dil değil cehennem alevi var sanki."

Lori, çırpınışını umutsuzca sürdürdü. Zine, ahırdan bir değnek buldu. Torbasını sırtına atıp dışarı çıktı. Acayip bir görünümü vardı. Baldırlarına kendirle bağladığı çaputlar zengin bir renk cümbüşü oluşturuyordu. Üst üste üç entari giymişti. Başına üç puşu bağlamış, yün bir şal sarmıştı. Boynunda renkli boncuklar ve hamayıl vardı. Tarihten çıkıp gelen bir Guti kadınını andırıyordu. Evin önünde durdu. Geri dönüp Lori'ye baktı. Gelin sessiz sessiz ağlıyordu.

"Rodi gelirse sen boşuna gitmiş olursun Ane."

"Yemen'e giden kör karınca geri gelir de O gelmez. Dört iklimin şaşırdığı devrandır. Rodi'nin başı hayran olmuş, gönlü viran, gözü pür tufan olmuş. Sırlar ona ayan olmuş. Ben onu bulup getirmezsem O kendi ayağıyla gelmez. Dünyaya itimatım kalmadı. Dünyanın namusu

çoktan payımal oldu. Bundan sonra yetmiş bin nurdan don giyse de namusunu kurtaramaz. Oğlumu bulup getirmem lazım."

Gelinine sarıldı, yanaklarından öptü. Lori hıçkırıklarla hüngür hüngür ağladı. Zine yavaş yavaş uzaklaştı. Tepeyi aşarken dönüp eve baktı. Yere yapışmış kayaların arasında kaybolmuş gibiydi. Evin önünde çömelmiş haliyle beyaz bir yumağı andırıyordu Lori. Derin bir hüzün ve anaforlu duygularla tepeyi Dicle'ye doğru aştı. Çıplak kayaların arasında yürüdü hayli. Ürpertici, derin ve yeşil bir uçuruma girdi. Kuzu sürüsü gibi kayalara yayılmış binlerce güvercinle karşılaştı. Bir kuşburnu kümesinin dibine çöktü, torbasını kucağına alıp seyre koyuldu. "Bunlar benim güvercinlerimdir. Sekiz cigerparem var bu melek sürüsünde" diye mırıldandı. Steplerden yeni gelmiş bir kızıl şahin, sabah aynasında, Zine'yi seyrediyordu. Pas lekeleriyle nakışlanan sırtı, vişne gibi parlıyordu. Başı beyaz çizgiliydi. Gaga dibine ve ayaklarına safran sarısı oturmuştu. Karşı koyaklara bakarken parlak bir çığlık attı. Başını kaldırıp şahine baktı Zine.

"Beni mi çağırdı bu şahin? Her kuşun gözünden bir nur almış gözüne bu şahin. Tüyleri nasıl da tiş tiş olmuş. Cümle dağlardan haberi var. Oğlumun hangi dağda olduğunu bilir. Dil ağız verse de sohbete dursa. Yüreğimi yiyen sürüngeni pençesiyle vursa."

Uçuruma yeşilin şaşırtıcı tonları tutunmuştu. Narin moş fidanları, vahşi ısırganlar, taş çatlatanlar, poyraz otları, yılan yivsetleri karışık kümeler halinde, kayaların arasından uçuruma doğru fışkırmıştı. Acaba başka şahin var mı, diye uçurumu taradı bakışlarıyla. Ayağa kalktı, uçurumun derinliklerine indi iyice. İpincecik, yosun yeşilinden berrak bir suyla karşılaştı. "Bahar özünü bu suya vermiş, kıtlık bu suda gebermiş" diye söylendi. Buz gibi yeşil suyla yıkadı yüzünü. Canlılık vermesi, rüya gördürmesi, uğur getirmesi için iki avuç içti. Ayağa kalktı, çevresine bakındı, uçkurunu çözüp donunu çıkardı. Suyun kenarına iyice yaklaştı, sağ eliyle apışarasını soğuk suyla oğuşturmaya başladı. Yeşilin buzlu soluğu içdeki dertleri emip alacak, yüreğin şahdamarına cemre ateşi düşürecekti. Bir dağ çınarının emdiği abı hayat suyundan çok daha kudretliydi bu. Bacaklarını açıp dizlerini yosunlara gömdü. Oğuşturmanın buzlu tazyikiyle, dişi kurtlar gibi inlemeye başladı. Yılların küllediği ışıltılı hayaller bastı gönlünü. Şahin'e baktı

esrimiş bakışlarla. “Al götür beni! Al götür zay et beni! Dağlara pare pare pay et beni!” diye bağırdı içli içli.

Uçurumu nerden geldiği belli olmayan ikinci bir şahinin çığlığı aldı. Kümeler halinde kalkan güvercinler, Hacreş’e doğru uzaklaştılar. Güneş, tüm haşmetiyle gülümsedi uçuruma. Taptaze bir ruhla toparlandı. Yönünü güneşe döndü. Hamayılı üç kere öpüp alnına koydu. Uçurumu tırmanmaya başladı. İpek gibi yumuşak, tatlı bir rehavet yayılmıştı içine. Tepeye çıktığında boş yayla evleriyle karşılaştı. Aşağı doğru inişe geçti. Patikada küçük bir keçi yavrusuyla selâmlaştı. Kenara çekilip yol verdi yavruya. Keçi tam Zine’nin karşısında durdu, başını eğerek, masum, meraklı ve mahzun bir edayla kadına baktı. Zine usuldan çömeldi, başını ellerinin arasına aldı, keçinin bakışlarına dikti bakışlarını. “Oğlumun hayali bu bakışlara düşmeseydi, bu yavru bana böyle melül melül bakmazdı” diye düşündü. Keçi ard ayaklarının üzerinde hafiften çömelerek işedi. Patikayı zirveye doğru tırmanmaya başladı. “Anasını terkeden bu yavru, bir belalı kurda yem olur” diye mırıldanarak bakakaldı keçinin arkasından.

Köyün girişinde genç bir kadınla karşılaştı. Kadının sırtında ve karnında birer çocuk vardı. Birbirine benzeyen iki çocuğun da ellerinden tutmuştu. “Aaaa, bu yamalı bohça da neyin nesi” dercesine gülümsedi kadın. Tepeden tırnağa süzdü Zine’yi.

“Bu dağa bir gıdık tırmandı. Sürüye mi gitti acaba? Eğer sürüye gitmediyse kurda yem olur. Günahtır gidip getirsinler.”

Kadın hiç oralı olmadı bile. Kocaman gülümseyişini sürdürdü.

“Hangi diyardan gelir, hangi diyara gidersin analık?”

“Oğlumu aramaya çıkmışım. Oğlum dağlardadır. Hükümet peşine düşmüş. Ben bulmazsam hükümet bir yerde basıp vurur.”

Kadın acıyarak baktı Zine’ye. Sol gözüne parlak bir ışık, ve tatlı bir seğrime düştü. Başını bağlarken puşusu dikelmiş diri memelerine doğru aktı. Kofisinden sallanan bakır pullar, alnının hurma menevişini hoş bir tarzda nakışlıyordu.

“Hükümet, avcı zağarı misali av izindedir. Oğlunun terörist olduğunu kimseye söyleme. Bu zamanın insanları tuzsuz ekmek yiyor, tuzlu osuruyor. Kimseye güvenme. Askerler küme küme köylere çıkmışlar, terörist peşindeler. Geçenlerde bizim köyü didik didik aradılar.

İki yaşlı hastaya ilaç verdiler."

"Terörist nedir?"

"Eğer dağa çıkmışsa senin oğlun teröristtir. Pahalı adamdır. Onu vurana çok para verirler."

Zine ürperdi. Çömeldi olduğu yere. "Bir söz söyledin ki, dirhemini yiyen köpek kudurur" diye homurdandı kendi kendine. Ciğerleri söküldürcesine öksürdü. Topraktan fışkıran mor çiçekli newroz otlarına baktı. Boynundaki hamayılı öpüp başına koydu.

"Dicle'de dört ölü bulmuşlar. Ben o ölüleri nasıl bulurum?"

Kadın şaşkın şaşkın Zine'ye baktı. Oğlunun ölüsünü arayan bir kadınla karşı karşıya olduğunu sandı.

"Oğlun o ölülerin içinde mi?

"O ölüler benim içimde."

Kadın Zine'yi evine götürdü. Karnını doyurdu. Dicle'ye en kestirme yoldan nasıl gideceğini gösterdi. Dicle kıyısındaki köylüler ona dört ölünün encamını mutlak anlatırlardı.

Zine ikindiye doğru bir ormana girdi. Pembe ve kızıl şakayıklarla karşılaştı. Kayaların arasından iri yapraklı ışkınlar fışkırmıştı. Yabani tütün, kuzukulağı, pelin ve kediotlarının bağrından, pembe çiçekli meragülü kümeleri taşıyordu. Az sonra bir keçi sürüsüyle kucaklaştı. Çoban tilki burunlu, güleç, konuşkan birisiydi. Zine'nin derdini dinledi, şişesini sütle doldurdu. Dünyanın en güzel yalanlarını askerlere söylediğini anlattı. Dağlarda grupların dolaştığını fısıldadı. Zine'ye yol gösterdi. "Babamın adı Hıdır elimden gelen budur." diyerek uğurladı.

Karanlık çöktüğünde Zine, testere dişleri gibi yükselen kayalıkların arasında yürüyordu. Geceyi geçirmek için uygun bir kaya kovuğu buldu. Kuru odun topladı. Ateşin yanında, başını ellerinin arasına alarak derin hülyalara daldı. Güneşin battığı yerden kurt ulumaları geliyordu. Gökyüzü yıldız mahşerine dönmüştü. Kayalardan gelen sesin hangi kuşa ait olduğunu çıkarmaya çalışıyordu. Ebabil olamazdı. Ya kerkenez, ya guguk ya da kukumavdı. Rüzgâr kuzeyden böğürtlen, mürver ve muşmula kokusu getiriyordu.

Geceleri ormanlarda ateşli cinler gezinirdi; dul kadınların ter kokusu bunları mıknatıs gibi çekerdi. Uyku anında anıra anıra gelen bu güçlü orman cinleri, dulların ırzına geçerdi. Dullar bu durumu rüyalarında

görürlerdi sadece. Terini iyi silen ve üzerinde muska taşıyan kadınlara yaklaşamazlardı sadece. Zine, yanında çok az su olduğu için terini silemedi. Gece su bulamazdı. Kalktı bir etek dolusu nemli toprak getirdi. Ateşin yanına döktü. Çırılçıplak soyundu. Kırlaşmış uzun saçları omuzlarını aldı. Toprağın yanına çömeldi, ayak parmaklarından başlayarak, tüm vücudunu toprakla yıkamaya koyuldu. Zifiri karanlıkta ateş, çıplak vücudu, uzaktan bakıldığında, kayalara oyulmuş altın bir heykel gibi gösteriyordu. Ormanın derinliklerinden kopup gelen genç bir çakal, sıkı meşe ağaçlarının dibinden, kayalıklarda ışıklaşan insana baktı. Burnunu yıldızlara dikerek acı acı uludu.

Zine sabaha karşı titremeye başladı. Ocağa çalı çırpı attı. Ormandan gelen seher ötüşlerine kulak verdi. Ateşin yerini değiştirdi. Kızgın külleri süpürdü. Kalçasını hamur gibi yaydı harlanmış kayaya. Ekmeğini ısıttı. Süt ve dorakla yavaş yavaş yedi. Gün ışığı zirveleri aldığında yola koyuldu. Ötüş çeşnisi zengin, sincabı bol bir koruluğa girdi. Birbirini kesen dereler platosundaydı. Sonu gelmez tırmanışlar ve inişler serüveni başlamıştı. Dicle kıyısına iki gün sonra vardı. Güneş batmak üzereydi. Dicle ışıl ışıl, değişik maviş tonlarda tarazlanarak akıyordu. Kıyılar yemyeşildi. Karşı kıyılarda, kayalar duvar gibi yükseliyordu. Birkaç insanın kalabileceği düzgün oyuklarla oyalanmıştı. Sulara sarkan dalların, yaprakların üzerinde binlerce, onbinlerce yeşil kurbağa vardı. İki ay önce toprağın derinliklerinden çıkan bu kurbağalar, çiftleşmek için akın akın Dicle kıyısına gelmişlerdi. Sinek ve sivrisinekle beslenen kurbağalar, tüm yaz boyunca yapraklar üzerinde keyif çatarlardı. Batan güneşin ışınları, derilerini yanardönere çeviriyordu bu kurbağaların.

Sular kararıncaya kadar kıyıda bekledi Zine. Eşleşme çağrıları başladı kurbağaların. Bu görkemli uğultu karşısında şaşırdı Zine. Dört ölüyü götüren sulara baktı. Aç ve susuzdu. Kalktı, kuzeye doğru kıyıboyu yürümeye başladı. Ayaklarını zor sürüklüyordu.

Dolunayın doğuda, dağların hörgücünde gülümsediği bir andı. Zine açlıktan kararmış, yarı baygın bir tarzda girdi köye. İlk üç ev onu içeri almadı. Dördüncü eve attı kapağı. Yaşlandıkça göz çukurları genişleyen ve gözleri bu çukurlarda yapay bilyeler gibi fingirdeyen, eğri boyunlu bir semercinin eviydi bu. Zine'nin karnını doyurdular,

macerasını öğrendiler, hayretler içinde kaldılar. Semerci, Dicle'de bulunan ölülerin, Allah'ın bile sahiplenmediği dört kul olduğunu, bazı kullara göre teröristlerin, bazı kullara göre de hükümetin bu dört kulu öldürüp Dicle'ye attığını anlattıktan sonra öksürdü:

"Kulun kelamı kuldur" dedi. "Sen gene de beni dinle, yukarı Dicle köylerine git. Teröristler en çok o köylere uğrarlar, tilkinin semerci dükkânına uğraması gibi. Ben ora köylülerinin her sözüne inanmam. Bir ayak üstünde bin yalan uydururlar. Kazığın girmediği yere de tokmağı sokarlar. Ora köylülerine güvenme. Bizim buralar iyidir. Rast gelas bizim duamızdır. Biz, darıldığımız dağın odununu kesmeyiz. Nerde güzel bir söz duysak, kalbimize rikkat hasıl olur." Sigarasından bir püf çekti. Özden yanan bir insan gibi süzdü Zine'yi. "Askerden de kendini sakın. Asker diken üzerindedir. Asker, gördüğü her taşın, her çalının arkasında bir ecelin pusuya yattığını aklına yerleştirdi ki, Allah yardımcımız olsun. Her önüne gelene oğlunu aradığını söyleme. Yakalar, Diyarbekir hapishanesine atarlar."

Zine erkenden kalktı. Torbasına yufkayla dorak koydular, şişesini suyla doldurdular. Yukarı Dicle köylerine yöneldi. Dar bir geçitten geçerek derin bir vadiye girdi. Vadinin her iki yanında kasatura gibi yükselen beyaz kayalıklardan yaban kedilerinin isterik çığlıkları geliyordu. Yosun, gonca, kına ve kuş yumurtası kokusuyla yüklüydü sabah yeli. Bir aluç ağacının dibine çöktü, elleri koynunda, karşı koyakları yalayan günışığına baktı. Arzular, beddular, hesapsız hayaller, umutlar, hazlar ve acılarla dolup taşıyordu. Feleğin kendisine kurduğu oyunları sindiremiyordu bir türlü. Soluğu kesilir gibi oluyor, şakakları zonkluyor, gözleri kararıyordu bazan.

Kuşburnu ve aluç ağaçlarının bağrına tüneyen kuşlar, toplu halde, ani bir kalkışla dalları titrettiler. Başını çevirip dallara baktı Zine. Birileri mi geldi acaba, diye ürperdi. Dallar yeniden titredi, çatırdadı, şakakları zonkladı, soluğu kesilir gibi oldu. Çalılara sürtüne sürtüne kocaman bir ayı çıktı. "Viy aneee!" çığlığıyla parladı Zine. Kalkıp kaçmak istedi, ama son anda egemen oldu korkusuna. Kaçışın felaket olacağını düşündü. Olduğu yere çöktü. Ayı afallarcasına baktı Zine'ye. Alnı gri, kara kehribar, eflatun ve kiremit kızılı lekelerle nakışlanmış gibiydi. Burnuna doğru ak bir şerit akıyordu alınçatından. Gri, gür tüyler

kaplamıştı kellesini. Zine bakışlarını kaçırdı ayının bakışlarından. Döşüne, pençelerine, dizlerine baktı titreyerek. Üç bismillah çekti. Kısa dualar okudu. Muskayı öpüp öpüp başına koydu. Ayı yavaş yavaş yaklaşınca ağlamaya başladı. Ağlayış giderek yalvarışa dönüştü.

"Viy bavemın bavemın, ölen kuzularıma acı da, yeme beni bavemın. Ben bir derya damlasıyım. Dokuz kuzumun sekizini yer aldı. Biri dağlarda kaldı. Ben dağların anasıyım. Viy bavemın bavemın, gözlerimin dokuz nuru aşkına, yeme beni bavemın. Kahpe felek beni yemiş de yutmuş. Bu diyarı benim bu ahım tutmuş. Beni parçalasan da gam yemem. Kuzularımın yanına çeker giderim. Ama ben, Rodi'mi bulmadan ölürsem gözlerim açık giderim bavemın."

Ayı, Zine'ye bir metre kadar yaklaştı. Sakin, ağırbaşlı bir duruşla seyre koyuldu kadının ağlayışını. Zine, ayının bakışlarına, siyahın tonlarıyla menevişlenen ve çam kozalağını andıran burnuna baktı. Masum ve mahzun bir hayvanla karşı karşıya olduğunu anladı. Az sonra aynı yerden minik bir ayı yavrusu çıkageldi. Zine, başka ayıların da geleceğini düşünerek korkudan titremeye başladı. Yavru, ana ayının arka ve ön bacaklarının arasından geçerek Zine'ye sokuldu. Boynunu uzatıp ellerini kokladı Zine'nin. Ana ayı, yavruyu kenara itti başıyla. Yavru dönüp yandan Zine'ye sokuldu. Bu sefer yanağını kokladı kadının. Zine hiç kıpırdamadı.

İki ayı bir saatten fazla kaldı Zine'nin yanında. Yavru dereye inince anası onu izlemek zorunda kaldı. Zine, tatlı bir hazla ferahladı. Altına işemiş olduğunu farketti o an. Göğün maviş enginliğine, uçurumların mağrur endamına baktı. Aşağıda, boğaza doğru inişe geçen kartalı izledi. Ayağa kalktı, bu korkunç ayılı vadiden bir an önce kurtulmak için hızlı hızlı yürüdü. Sık sık dönüp arkasına baktı. Sureler okudu, öpücükler kondurdu hamayılına.

Zirveye çıktığında ikindi olmuştu. Vadiye çöken şeffaf yeşil buğular, büyü ve derinlik üflüyordu uçurumlara. Çaylak çığlıklarının tarazladığı bu yeşil buğulardan güvercin sürüleri kalkıyordu. Dicle neredeydi acaba? Hacreş'i menzil cinleri yutmuştu. Ayılar diyarında mıydı yoksa? Bu vadinin hayvanları insana neden saldırmıyorlardı? İnsanın saldırganlığından mı kaynaklanıyordu yoksa hayvanların saldırganlığı? Zirve tomurcuk karla kaplıydı. Karı, birbirini kesen kurt izleri, tomurcuklanmış

ağaçlar, kuşburnu kümeleri, kınalı kayalar ve güvermiş koyak yastıkları parçalıyordu. Susuzluğunu gidermek için avuç avuç kar yedi. Boğulurcasına öksürmeğe başladı sonra.

Dağın öte yüzüne geçtiğinde, ikiz tepelerin eteklerinde kurulan ikiz köylerle karşılaştı. Bu dünyanın dağları, ovaları insanla doluydu. Kıyamet kadar kadın ve her kadının da kıyamet kadar acısı vardı. Zine çömeldi, başını avuçladı. "Acımı bu kadınların yüreklerine paylaştırsam avazları arşa direk olur" diye mırıldandı. Derin düşüncelere daldı yeniden. Bu bahtsız kadınlar, bu zehir zıkkımcıları çekmeselerdi, kim işlerdi dünya balını dünya gömecine. Acılar olmasaydı, kılamlar olmazdı. Meyvelerin goncaları acıdır. Bal acılardan doğar. Sekiz damla acımdan bir damla bal doğdu. Bir damla balımdan bin acı doğdu. Acılar korkumu boğdu. Ben niye ayıdan korktum? Canlarcanını aramaya çıkan, can derdine düşer mi hiç?

Yeşil yeşil kustu karlara. Değneğine dayanarak yavaşça kalktı ayağa. Karnından acayip sesler geliyordu. İnişte ayağı kaydı, sırtüstü düştü kara. "Beni benim bahtım düşürmüş, bir de sen düşürme koca dağ" diye söylendi. Hırsla kalktı ayağa. Karı inip ıslak toprağa girdi. Ayaklarını top gibi sardı sarı balçık. Külçeleşmiş ayaklarını sürükleyerek inatla indi dağı. Yakın tepelerden birinde kalabalık vardı. Zine hemen yöneldi oraya.

Kadınlar, paçavralar içinde, aç bir kurt gibi yaklaşan bu yabanıl kocakarıyı, merak ve soru çemberine aldılar. Zine'nin serüveni kadınların bakışlarında hüzne dönüştü renk renk. Pişmiş ziyaret eti, taze soğan, ayran ve yufka getirdiler. Zine'nin kustuğu karlı zirve, güneşin altın soluğunu, tepelere inen akşam serinliğine doğru üflüyordu. Ziyaretçiler dönüş hengamesi içindeydiler.

Çoban Çolo, sürüyü ağıla aldı. Kapsına kocaman bir kilit vurdu. Her iki köpeği de zincir halkalarından, ağılı çepeçevre kuşatan kalın tele bağladı. Tepeler kararmak üzereydi. Dolunayın görkemi, ipek huylu, şirin bir sessizlik deryasına dönüşmüş gibiydi. Kırmasını omuzuna attı.

Zine'lerin yolunu tuttu. İki saatlik bir yürüyüşten sonra vardı köme. Kurtbasan hışımla karşıladı Çolo'yu. Evin arkasında yükselen kayalar, mücevher gibi parlıyordu ay ışığında. Ev, minnacık cüssesiyle kayalara gömülmüştü sanki. Baykuşların, eğri gagalı diken sığırcıklarının, kurbağaların ve kına kuşlarının gece senfonisi, büyülü bir hava veriyordu eve. Kurtbasan'ın atakları, Çolo'nun paçasına yönelmişti. Çolo paçasını, kırmanın namlusuyla koruyordu.

İki güçlü tekme attı. Kayalara doğru kovaladı Kurtbasan'ı. İçerdeki çıranın ışığı pencere camlarını yaladı. Çolo kapıyı döverken yeniden saldırdı Kurtbasan.

"Kimdir o?"

"Aç, benim ben! Çolo!"

Kapı açıldı. Çıra ışığının pırlantaya dönüştürdüğü değirmi ve güleç bir yüzle karşılaştı Çolo. Gülümsedi. Acının ve bekleyişin derinleştirdiği kocaman bakışlardan süt beyazı dişlere kaydırdı dikkatini. Geceleri ahırlara gizlice giren ve aygırların yelelerini tel tel ören cinlerin ya da su perilerinin dillere destan dilberini hatırladı. O dev gövdesiyle iki büklüm eğilerek girdi içeri.

"Eskiden Kurtbasan'ın iki havhavıyla dışarı fırlardınız. Şimdi ne oldu? Ölü toprağı mı serpildi üzerinize?".

"Yetim kabrine döndü bu ev Çolo. Rodi'den sonra Zine ana da terketti bu viraneyi. Arafat'ta soyulmuş hacıya döndüm."

"Ahaaa... O kocakarı nereye gitti?"

"Rodi'nin peşinde, dağlara verdi kendisini. Bir daha bulamaz buraları. Ya bir yerde düşer kalır ya da ine cine karışır gider. Korku, endişe, acı yedi bitirdi beni bir aydır."

Çolo, karşısında duran ve güzelliği çıraya vuran bu minnacık kadının edasındaki derin hüznü ve dişiliği iştahla seyretti. Sebepsiz bir hazla demlendi yüreği.

"Korkma Lori, senin kocakarı bir afat çıngıraklı devedir ki, kıyamet kopsa bile kaybolmaz. İyi tanırım onu. Kendine dert etme. Gelir çıkar."

Çolo geçip ocağın kenarında bağdaş kurdu. Nuşerevan'ın saray kapısında nöbet tutan sicilli Basra kölelerini andırıyordu. İnsanı hayrete düşürecek derecede geniş omuzlarının ortasında, sultan sütununu andıran adaleli, parlak bir boyun yükseliyordu. Ufak kulaklı, koca bir kelle oturmuştu bu görkemli boyuna. Alt dudağı karaciğer renginde deydi. Deve dudağı gibi sarkmış, alt çenesinin iri gamzesini gölgelemişti. Gür kaşlarında köklenen kartal burnu, körüklü kanatlarıyla, üst dudağını ezmişti. Göz çukurlarının derinliğine acayip bir tarzda yerleşen ve haylice şaşılaşan ufacık bakışlarında, insana hüzün veren anlaşılmaz bir ışıltı vardı. Keçi kılını andıran güneş yanığı gür saçları alnını boğuyordu. Göğsünden taşan yabanıl kıllar, kuzu derisinden yaptığı yeleğin yakasından aşağıya doğru akıyordu. Sütü safralı, lağar bir kadından böyle bir devin doğmuş olmasına akıl erdiremiyordu hiç kimse.

Aklını, kavalın yelekten çıkan gümüş sırmalı başı ile Çolo'nun dudakları arasındaki ilişkiye takan Lori, "Kimsesiz, çarnaçar kaldım" diye mırıldandı.

Çolo, "Hayatımda bu kadar küçük, bu kadar güzel bir kadın gördüm mü acaba?" diye düşündü. Karşısında oturan Lori'nin gözlerinde seyre koyuldu kendisini. Bakışlarını ocak alevlerinin mavi damarlarına çevirdi Lori. "Koç katımı koçlarının bakışından beterdir herifin bakışları" diye iç geçirdi.

"Aç mısın Çolo?"

"Açım. Anamdan doğdum doğalı, otuz yıldır açım. Her şeye açım. Ekmeğe açım, tuza açım, suya açım, ete açım. Azı çoğa tutacak kadar açım. Açlığa bile açım Lori."

"Domuzun meramı nedir acaba?" diye sordu kendi kendine. Kalktı, duvağı getirip önüne koydu Çolo'nun. Ekmek, dorak, kuru soğan, şeker indirdi. Çaydanlığı doldurup ocağa yerleştirdi. Kadının kalçalarına kaçamak bakışlar sundu Çolo. "Benim bir bacağım kadar ancak var. Allah kendi hurilerinin güzelliğini buna vermiş ama" diye iç geçirdi.

"Bir aydır nerelerdeydin, hiç uğramadın?"

"Sorma. Bir aydır dünyaya küsmüşüm."

"Niye, hayırdır inşallah?"

"Goran ağa Hevre'yi Aso'ya verdi."

"Yapma! Yalandır! De ki vallahi"

"Ben ömrümde yalan söylememişim. Ağzımdan çıkana inan." Lori şaşırmıştı. Goran ağa, Çolo'nun yakında evleneceği kızı nasıl olurdu da topal Aso'ya verirdi. Hayır olamazdı.

"Goran ağanın küçük oğlu Hemo var ya, bokyedinin başı Hemo?"

"Hee."

"Hevre'yi ahırın bir köşesinde kıstırmış, bıçak çekmiş, boynuna dayamış, kızlığını almış."

"Veey, Allah belanı versin, namussuz!"

"Bir ay evvel taaa köyden ağıla geldi. Yarım günlük yoldur. Ağlaya ağlaya anlattı bana. Kırmamı alıp köye gittim o gece. Aradım Hemo'yu bulamadım. Muş'a göndermiş Goran ağa. Geri ağıla geldim. Bir hafta sonra Goran ağa Miro'yu gönderdi. Miro, Hevre'yi almamı istedi. 'Ben Hemo'yu öldürmeden Hevreyi almam' dedim. On gün sonra Hevre'yi, babası yaşındaki bir adama, topal Aso'ya verdiler."

Çolo, hikayeyi uzatıp dağarcığı tüketince, acı ve hüzün iklimine girdi. Başı göğsüne düştü. Alt dudağından sicim gibi sızan salya ile iri gözyaşları kucağına damlamaya başladı. İkide bir burnunu çekiyor, ağlayışını bastırmaya çalışıyordu. Lori, karşısında oturan kıllı devin ağlayış krizine tutulmasını suskun, hüzünlü ve ağlamaklı ağlamaklı bir edayla izliyordu. Suskunluğu, umut yüklü şevkatli sözlerle parçalama gücünü kendinde bulamıyordu. Zine gitmeden önce eve neşeyle gelmiş, Hevre'nin kendisi için dokuduğu yün çorapları göstermiş, yakında evleneceğini söylemişti. Lori, Çolo'nun kocaman ayaklarına baktı. Kahverenkli bir çift yırtık çorap gördü. "Hevre'nin

ördüğü çorapları ne yaptı acaba?" diye merak etti. Kaynayan çaydanlığa bir tutam çay attı. Alevden alıp külün üzerine oturttu. Tepeden tırnağa süzdü Çolo'yu. Başı göğüsüne düşen bu yabanıl çobanın geçmişini merak etti ilk kez.

"Otuz yaşına gelmişsin. Şimdiye kadar niye evlenmedin Çolo?"

Soru, hançer gibi işledi sessizliğe. Çolo burnunu çekti. Elinin tersiyle sildi salyasını. Başını yavaş yavaş kaldırdı. Şaşkın şaşkın, saf ve hoyrat bir suratla baktı Lori'ye. "Aman yarabbim ne garip insan" diye ürpererek kaçırdı bakışlarını Lori. Soluğu kesilir gibi oldu.

"Ben Allah'ın yarattığına bin pişman olduğu bir kulum Lori. Düdük gibi ortada kalmışım. Allah'ın bana yaptığını, Nemrut İbrahim'e yapmadı. Bu benim başıma gelen ilk felaket değil ki Lori. Ben yirmi yaşındayken, Pasur'da Fadıl ağanın çobanıydım. O zamanlar, feleğin germ û serdini görmüş ulu bir çoban vardı. Bu çobanın da Nare adında bir kızı vardı. Nare'nin güzelliği dağa taşa nam salmıştı. Onu her gören, bu kızın, eski Botan beyinin kızı Peroş'tan bile güzel olduğunu söylerdi."

"Peki kızın sende gönlü var mıydı?"

"Kız bana bir yangın olmuştu ki, ateşinden yattığı keçenin renkli nakışları bozarırdı Lori."

"Allah allah, öyle güzel bir kız bunun nesine yangın olmuş ki" diye iç geçirdi Lori. Bardakları çayla doldurdu. Kediyi yanından uzaklaştırdı. Çolo'nun üzeri kıllı, kocaman ellerine baktı. Yeryüzünde böylesine dev bir adam daha var mıydı acaba? On sene evvel böyle miydi bu herif?

"Gelgelelim ki, felek bana yar olmadı, Lori. Benim köpek ağam Fadıl, Nare'mi elimden aldı. Adamın öbür iki karısından toplam on üç kızı olmuş, ama oğlu olmamıştı. Karıları, 'Kancık soyundan gelmişsiniz kahpeler' diye suçlamış, Nare'mde karar kılmıştı. Haberi alınca dünyam viran oldu."

"Kaçırsaydın."

"Kaçıramadım."

"Fadıl ağanın alıp götürmesini bekledin."

Çolo çayını yudumladı. İki ekmeği kaşla göz arasında yuttu. Anıların tetiklediği iç ateşiyle burnunu çekti.

"Fadıl ağanın alıp götürmesini bekledim. O gün de gelip çattı."

Sağır bir sessizlik çöktü ocakbaşına yeniden. Çolo'nun kellesi yavaş yavaş göğsüne sarktı. Burun çekişlerini gözyaşları izledi. "Nasıl da duygulu, gözü yaşlı bir adammış" diye düşündü Lori.

"O zamanlar Fadıl ağanın hoş bir kısrağı vardı" diye devam etti başını kaldırmadan. "Küheylan soyunun terafi kolundan, üç ayağı sekili, has bir Cizre kısrağıydı. Kulakları gümüş renkliydi. Alnı akıtmalı, yelesi yakut kızılıydı. Sağrıları, doğurmamış gelin havasındaydı; bıldırcın yumurtası gibi çil çildi. 'Bu kısrak benim gözümün nurudur' derdi Fadıl ağa. Bir adamını sırf bu kısrağın bakımına, tımarına ayırmıştı. Biner, köyün içinde segirtirdi. Seydi Vakkas oku gibi uçardı mübarek hayvan. İşte Fadıl ağa Nare'mi bir yaz gecesi bu kısrakla yayladan aldı, evine getirdi."

"Sen de çingene eşeği gibi kulaklarını dikip seyrettin. Boşuna dememişler, kurdun tembeli rızkını gafil çobandan alır diye."

Çolo üzüldü iyice. Gözyaşları irileşti. Başını yavaş yavaş kaldırıp Lori'ye baktı. Gözleri ışıl ışıl parladı. Lori korktu. Bakışlarını sofraya kaçırdı.

"Ben o kadar eşek değilim Lori. Benim de bir şerefim, bir namusum, bir planım var helbet. Fadıl ağa, Nare'yi evine götürünce ben de kırmamı aldım, gizlice onun ahırına girdim."

"İyi, aferin!"

Lori'nin aferini Çolo'nun hoşuna gitti. Gözyaşlarını elinin tersiyle sildi. Çayından iki fırt çekti. Birbuçuk ekmeği bir parça dorakla üç-dört ısırışta yuttu. Çoraplarını çıkarıp ocağın harlanmış taşlarına serdi.

"Kısrağı ahırdan gizlice çaldım. Bindim, dağlara sürdüm. Her iki yanında sarp kayaların yükseldiği derin bir dereye girdim. Kısrağı bir söğüt ağacına bağladım. Bu geceki gibi güzel bir ay ışığı vardı. Makası cebimden çıkardım. Kuyruğunun kıllarını hepten kestim. Kırmamın ağzına bir mermi sürdüm.

"Kısrağın günahı ne ki vurursun?"

"O benim Nare'me vurur da, ben onun karılarından daha çok sevdiği kısrağına vurmaz mıyım Lori?"

Lori şaşkın şaşkın baktı Çolo'ya. Yanakları renkten renge girdi. Durumu kavrayamamanın yarattığı tedirginlikle çayından bir yudum aldı.

"Kısrağın arkasına ağır bir kaya koydum. Kayanın üzerine çıktım. Her şeyi elifi elifine denk getirdim. Az sonra kısrak, muharebe meydanındaymış gibi kişnemeye başladı. Kayalar zangır zangır yankılandı. Ufak taşlar yuvarlandı. Köpük köpük terledi mübarek hayvan."

Lori yüreğinin kütürtülerini bastırarak hışımla ayağa kalktı.

"Utanmadan bir de mübarek hayvan dersin, Allah belanı versin! Anlattıklarına bak hele, hayvan herif! Tuh!" diyerek kapıyı çarpıp dışarı çıktı.

Evin önündeki söğüt ağacının dibine çömeldi. Sırtını ağaca dayayıp yüreğinin kütürtülerini dinledi. Kısrağın yerinde hissetti kendini. Çenesini yıldızlara dikti. "Kanıma newroz ateşi üfledi herif" diye mırıldandı. Dolunay, diş diş yükselen kayaların ardında kaybolmak üzereydi. Kol yeniyle alnının, şakaklarının terini sildi. Dudaklarını diliyle ıslattı. Bu adamın bunları anlatması saflığındandır. Kötü niyeti var mı acaba? Ama dağ başında yalnız yaşayan evli bir kadına bunlar anlatılmaz. Bunları anlatmayıp da neyi anlatacak? Adamın hayatı bu. Anlattıkları geçmişindeki felaketlerdir. Bunları anlatmasının ne zararı var? Namuslu bir kadın için ne zararı var? Adama boşuna hakaret ettim. Zaten felek vurmuş.

Kurtbasan'ı yanından kovdu. Alnını dizlerine dayadı. Bu adam içinde hiçbir şey gizlemez. Aklına geleni söyler. Bu onun yaratılışıdır. Niye hakaret ettim ki? Zaten Hevre'nin acısı yüreğini ısırmış. Bir de ben ısırdım. Kendine güvenen kadın sohbetten korkar mı? Hayvan dedim. Kim bilir, Goran ağa kaç kere hayvan demiş ona.

Kalkıp içeri girdi. Çolo, ellerini başının arasına almış, sessiz, göyüne göyüne ağlıyordu. Çoraplarını giymiş, gitmeye niyetlenmişti.

"Çolo kusura bakma seni kırdım."

Çolo'nun yüreğine gül kokusu değdi. Yüklerinden arınmış gibi oldu. Usuldan başını kaldırdı, karşısında çömelen Lori'ye baktı. Bir çift iri gözle karşılaştı. Kadının sağ omuzundan akan kalın saç örgüsü, Boa yılanı gibi kucağına çöreklenmişti kıvrım kıvrım. Başındaki kırmızı puşu arkaya doğru kaymıştı.

"Çay içsene" diyerek Çolo'nun bardağını doldurdu. "Eeeee... Ondan sonra n'oldu? Köye gittin mi?"

Kısa bir sessizlik oldu. Çolo, kuzu kürkünün düğmelerini çözdü. Terleyen göğsünü hart hart kaşıdı. Burnunu, sönmüş ocak külüne sümkürdü.

"Ondan sonra bir el ateş ettim. Kısrağa binip köyün kenarına geldim. Kavalımı kısrağın kuyruk pöçüğüne bağladım, köye doğru kışkışladım. Kaçıp Hacreş'e geldim. Fadıl ağa beni iki sene aradı. Bulamayınca vazgeçti."

Lori gülümsedi. Altı ekmeği ve bir tas dorağı kuru soğanla bir çırpıda yutan misafirinin ağzına baktı. "İnsanın da camuş soyu varmış. Bazı insan var ki tavşan kadar yer. Bunun gibileri de çuvalı boşaltır. Bol bol geğirir, burnunu çeker, uyuşuk uyuşuk konuşur" diye iç geçirdi. Üç şeker kalmıştı sofrada.

"O günden bu yana Hacreş'tesin. On yıl geçti. Evlenecek birisini bulamadın mı? Köküne kıran mı girdi kadınların?"

"Meyro'yu tanırsın."

"Tanırım. Kim tanımaz bu Hacreş'te Meyro'yu."

"Eri Musa rahmetlik olduktan bir zaman sonra ağıla geldi. Sürüyü dağın eteğine yaymıştım. Newroz arifesiydi. Sana helva getirdim dedi. Torbasından çıkardığı helvayı avucuna koydu. Hoşbeşten sonra gizli sandığını açtı. 'Çolo'm Çolo'm' dedi, 'sen de yalnızsın, ben de yalnızım, gel beni al da, bu cehennem azabı bitsin' dedi. Bozuldum. Ben kimsenin artığını yemem dedim. Israr inat etti. 'Çolo'm Çolo'm' dedi, 'bu dünyada boyu boyuma, huyu huyuma, suyu suyuma uygun bir tek erkek sen varsın, etme eyleme de gel beni al' dedi. 'Ev istemem, bark istemem, ikimize bir keçe yeter' dedi. Bozuldum. 'Git Meyro, işine git' dedim. Çekti gitti. Bir baktım iki hafta sonra yeniden gelmiş. La havle vala kuvvete dedim kendi kendime. Yanına gittim ki keçemi sırtına atmış, sürünün yanında gülüp durur. 'Al sana helva getirdim Çolo' dedi. Bir tas helva uzattı. Yüreğimin penceresi zıngırdadı. Çaresiz helvayı aldım. İtten beter açtım. Hepsini yedim. Kahpe şakır şakır güldü. Keçenin içinde başladı Sepe Lorke oynamaya. 'Ben toprağım, sen newrozsun' dedi. 'Ben ateşim, sen susun' dedi. 'Ateş suda sakinleşir, su ateşle ılınır' dedi. Düşündüm. Elifi yüzünde, ekmeği dizinde bir kadın. Ben bununla nasıl baş ederim? Açlığımı sabrımın üzerine saldırtır durursa ben ne ederim? 'Karanlık basmadan çek git'

dedim Meyro. 'Benim toprağım pare pare çatlamış, yağmur almadan gitmem' dedi. Bir ara değneğimle kovaladım, abreş keçiler misali kayalara kaçtı. Kakkır kakkır güldü. Cinlerin orospu tayfasından gelmişti sanki. Şahdamarımın vuruşunu körüklemekti maksadı. Bir ara kayalara girdim, kayalarda kovalamaya başladım. Çıplak ayaklarıyla yaban kedileri misali bir kayadan bir kayaya hoplayıp durdu namussuz. Yakalasam ağzını burnunu çanağa çevirecektim utanmazın. Bir ara gözden kayboldu. Hele çok şükür dedim, herhal gitti. Kayalardan sürünün yanına geldim. Keçemi de beraberinde götürmüştü. Akşama kadar bekledim gelmedi. Sevindim. Başımdan bir belayı defetmiştim. Karanlık çöktü. Sürüyü ağıla doldurdum. Köpekleri tele bağladım, içeri girdim, ocağı yaktım. Biraz ısınmıştım ki birden irkildim. Kahpenin şakır şakır gülüşleri, hançer gibi damarlarıma işledi. Köpekler havlamaya başladılar. Dışarı çıkmadım."

Lori'nin narin merakı fena halde renklenmişti. Bakışlarına, gül buğusunu andırır, ince ve şirin bir iklim oturmuştu. Yüreği, göğüs kafesini hafiften zorluyordu. Göğsünden yükselen ter kokusunu iştahla ciğerlerine çekiyordu.

"Çolo'm Çolo'm!' diye bağırdı. 'Adamın yiğidi güreşte, köpeğin yiğidi leşte belli olur, hadi göster kendini de göreyim seni' dedi. Asabım bozuldu. Af puf ettim. Bir ara turaç gibi ötmeğe başladı edepsiz karı. Kalktım, sinirimden başımı evin orta direğine küt küt vurdum. Karının şakır şakır gülüşleri hayalarıma deve dikeni gibi batardı. 'Çolo'm Çolo'm!' diye bağırdı. 'Sen benim balımı tatmamışsın, sen benim balımı tatsan delirirsin, çarşıda katran bırakmazsın' dedi. Delirdim. Cinler gözbebeklerime saldırdı. Kavalımı kemirdim. Gözlerimden iri yaşlar döküldü. Cevap vermedim. Yine turaç gibi şakımaya başladı edepsiz. Şaşkınlığımdan iki avuç un yedim. İçimin yelini eve boşalttım. 'Çolo'm Çolo'm!' diye bağırdı yeniden. 'Sen benim deryamı yakamazsın, yakmak ne söz cızırdatamazsın bile. Nerede o kudret sende' dedi. 'Deve kadar büyümüşsün ama kulağı kadar kudretin yok' dedi. 'O kudret sende olsaydı şimdiye kadar evlenirdin' dedi. 'O kudret sende olsaydı Nare'yi Fadıl'a, Hevre'yi de Goran'ın oğluna yem etmezdin' dedi. Böyle konuşunca, yüreğimin taze goncasından vurdu beni kancığın edepsizi. Ağlamaya başladım hüngür hüngür."

Lori, Çolo'nun yanaklarından sızan iri, ışıltılı damlalara baktı. Sessizliğini, soluk alışlarını, burun çekişlerini dinledi. "Nuh Nebi'den kalma bir insan bu. Duygulu, yabani bir insan" diye düşündü. Demliğe su doldurdu. Közün üzerine yerleştirdi. Birşeyler söylemek istedi. Söyleyemedi.

"Ben ağlarken köpekler havlayıp dururdu. Meyro ise konuşurdu. Sesi, bıçak sırtı kadar yakındı. Bir ara, 'Çolo'm Çolo'm sana kar getirdim!' diye bağırdı. 'Seni karı değil, kar sakin eder ancak' dedi. 'Sen hadım edilmiş ımlık horozsun, cins horoz değilsin, cins horoz yumurtada öter' dedi. Daha fazla dayanamadım. Dışarı fırladım. 'Hadi gel!' diye bağırdım. 'Gel de afatımı gör!' dedim. Korktu. 'Gelsem beni döversin' dedi. Ölmüş babamın goruna yemin ettim. 'Dövmem, gel' dedim. Karanlığın içinden yılan gibi yavaş yavaş süzülüp geldi. İçeri aldım. Edepsizin ağzı kulaklarına varmıştı sevincinden. Saçlarına newroz çiçekleri takmıştı. Kuzukulağı yediği için ağzı yemyeşildi, eteğinde yarım kova kadar boncuklu kaya karı vardı. Karı görünce cin çarpmışa döndüm. Göğsünden itekledim, 'Götür dışarı dök' dedim. Haz etti. Şakır şakır gülüp evi titretti. Karı döküp geldi. Ocağın başında ısındı. Bir çay yaptım. Ekmek, yağ, dorakla karnımızı doyurduk. Kayalara gidip iki kova soğuk kaynak suyu getirdim. Eşeği ağıldan çektim, getirip evin orta direğine bağladım. Şakır şakır güldü. 'Eşeği niye getirdin' dedi. 'Sorgu sual etme' dedim. 'Söylediklerimin hepsini soru sormadan yap. Benim kudretimi bu gece görürsün' dedim."

Lori alt dudağını ısırdı. Alnının terini sildi sezdirmeden. Kurtbasan'ın havlaması üzerine dışarı çıktı. Berzo'nun gelmesinden korkuyordu. Kimsecikler yoktu. "Herhalde eve kurt yaklaştı" diye düşündü. İçeri girdi.

"Zine'den sonra Berzo hiç uğradı mı?"

"Bir kere uğradı. Berzo gelir de bizi bir arada görürse iyi olmaz. Onun kafasının yerinde bir loğ taşı var."

Saf, şaşı gözleriyle Lori'ye baktı. Göğsünü kaşıdı.

"Niye iyi olmazmış, sen benim bacımsın."

Ortalığa anlamlı bir sessizlik çöktü. Kaynayan demliği, külün üzerine indirdi Lori. Bir tutam çay attı. Dört şeker daha getirdi. Çolo çoraplarını giydi. Kavalının gümüşlü başına baktı. Cebinden çıkardı.

"Kavalımı biraz ağlatsam nasıl olur Lori?"

"Sohbetin yarıda kaldı. Çok unutkan bir adamsın."

"Haklısın" diyerek kavalını kürkte özel olarak diktiği cebe soktu. Sohbeti gerçekten de unutmuştu. Küle sümkürdü, elini çorabına sildi.

"Evin içinde, dişisini arayan kızgın bir zagor(*) vardı, kucağıma aldım, gözlerinden öptüm. Yorganı katlayıp eşeğin üzerine attım. Soyun anadan üryan Meyro dedim. Aygırını görmüş Bradost kısrakları misali hur hur etti, şakır şakır güldü. Hemen soyundu. Boynunda, sikkeli altından, zamburdak denilen bir takı vardı. Takıyı üç kere öptü alnına koydu. Kucağıma alıp yüzükoyun yatırdım eşeğin üzerine. Torbadan kendirleri çıkardım. Meyro büyük karıydı. Eşeği zıngazınk kaplamıştı. Ayaklarının ucu nerdeyse toprağa değecekti. Ayaklarını bileklerinden, kendirle eşeğin arka ayaklarının bileklerine bağladım. 'Bağlama, ben sana dayanırım' dedi. 'Dayanamazsın, kes sesini' dedim. Kollarını da bileklerinden, eşeğin ön ayak bileklerine bağladım. Bana, 'Sen hayvan soyundansın' dedi. Kabasına bir şaplak attım. 'Zırzır etme dedim. Eşeği dışarı çıkardım, iki kova soğuk suyu Meyro'nun üzerine döktüm. Nemrut kekliğinden beter şakıdı edepsiz. Sonra da turaçı taklit etti. Eşeği eve çektim, orta direğe bağladım. Meyro'nun karnının altına, kasığına doğru bir yastık yerleştirdim. Kalçası evin çırasına doğru yalbır yalbır dikeldi."

Lori yüreğinin vuruşuna direnemeyecek duruma gelmişti. Ensesinden fışkıran terler, sicim sicim sırtını yalayarak kalçasına sızıyordu. Sık sık sezdirmeden yutkunuyor, dikkati dağıtmak, anlatılanları önemsemediğini göstermek için ocağı, çaydanlığı, külleri karıştırıyordu. "Evli bir kadının bu tip ayıp sohbetleri dinlemesi yakışık alır mı? Sohbet edecek başka bir şey yok mu? Benim bu sohbeti sessiz sessiz dinlememem Çolo neye yorar?" diye iç geçiriyordu. Bir ara, Çolo'nun sözünü kesmek istedi, ama kesemedi. Son anda zaptetti kendini. Dışarı çıkmak istedi, çıkamadı.

"Meyro'nun kayalardan getirdiği karları dışarı çıkıp ince bir torbaya doldurdum. Torbayı karının kalçasına yaydım. 'Başımın altına bir yastık koy' dedi, koydum. Keçeyi yere serdim. Bir tencerede tuz kavurdum. Tuzu bir torbanın içine koydum. Anadan üryan soyundum. Sırtüstü uzandım keçenin üzerine. Kavrulmuş tuzu kasıklarıma, ayıbımın

üzerine yaydım. 'Neyi beklersin Çolo'm, davransana!' diye bağırdı Meyro. 'Kes zırzırı, bekle' dedim. Biraz sonra, 'Ya kahir, ya kuvvet' deyip ayağa kalktım."

"Yeter Çolo! Sen nasıl insansın, yeter artık!"

Kapıyı çarparak dışarı fırladı Lori. Ağacın dalından tuttu, derin derin soludu. Çöktü. Sırtını ağaca dayadı. Baş parmağını hırsla ısırdı. Alnının terini sildi. Yumruğunu çıldıran yüreğine bastırdı. Ağladı içli içli, sessiz sessiz. Yıldızlara baktı, hiçbir şey göremedi. Gece kuşlarının nağmelerini de duyamıyordu. Şakakları zonkluyor, uğultular basıyordu kulaklarını. "Ben ölürüm. Daha fazla yaşayamam bu dağ başında. Ölür giderim bir karınca gibi" diye mırıldandı. Kapı gıcırdadı, Çolo yavaş yavaş dışarı çıktı.

"Bana yol göründü. Bir isteğin var mı Lori bacı?"

"Yok!"'

"Ben yine gelirim. Bu evin yabancısı değilim. Başın darda kalırsa, bir ihtiyacın olursa ağıla gelirsin. İki saatlik yoldur. Uzak sayılmaz. Üzülme. Biraz sabret. Birgün Rodi de gelir, Zine de gelir."

"Haydi eyvallah!"

"Güle güle!"

Karanlığa karışıncaya kadar arkasından baktı Çolo'nun. Eve girdi, kapı kolunu indirdi. İkinci demliği içmeden gitmesine üzüldü. Sofrayı kaldırdı. Döşeği hasırın üzerine serdi. Yorganla yastığı üzerine attı. Kat kat giydiği entarilerini çıkardı. İncecik, kızıl demgilli, saten bir entari kaldı üzerinde. Sırtüstü, boyluboyunca uzanıverdi. Yorganı çekti üzerine.

"Adamın sohbetini kesmekle haltettim. Sohbeti ben istedim, ben kestim. İki kere üst üste. Ayıp oldu. Ne biçim kadınım ben? Kendime güvenim yok. Zaten bizim ailenin kanında var oynaklık. Anam kaç ağaya uçkur çözdü. O Adana'da da rahat durmaz. Babam hamallık yaparken o duvar diplerinde hoşlandıklarına uçkur çözer. Ben ablama benzemişim. İffettime sağlamım. Kımıl Dılo'ya yüz vermedim. Alo'ya dirseğimi gösterdim. Tarsuslu oğlan nereye götürdü acaba? O çocuk iyidir. Mutlu eder ablamı. Benim güzel, temiz, namuslu ablamı... Haltettim. Ama bir kadına onlar anlatılmaz. Saftır, kötü niyeti yoktur, ama anlatılmaz onlar. Allah belamı versin, ben istedim sohbetin sürmesini.

Unutmuştu."

Yorganı üzerinden attı. Terleme krizini durduramıyordu. Saten entarisini de çıkardı. Vanilya moruna çalan, dar bir derpe(*) giymişti. Atleti kolsuz ve tül kadar inceydi. Saç örgüsünü, minnacık göğüslerinin arasından geçirerek dizlerine kadar uzattı. Omuzları şaşılacak derecede genişti. Belinin inceliği, kalçalarının köpüren geniş alımlığına tatlı bir cazibe üflüyordu. Ocak kızılının belli belirsiz aydınlattığı merteklere dikmişti gözünün çırasını. Çolo'ya ilgi duyan Mutki'li ve Dicle'li kızların, Evindar'ın, Elmas'ın, Gule'nin, Dılşa'nın, Berçem'in, Ciran'ın ve Aheng'in canlanan yüzlerini seyrediyordu.

"Sohbetten korktum. Uçkuru zayıf olan kadınlar gibi sözden korktum. Meyro bağırdı mı acaba? Büyük kadındır, bağırmaz. Ama belli olmaz. Çolo aygır soyundandır. Kısrağı kişnettiğine göre Meyro'yu bağırtmıştır. Meyro'ya neden bana dayanamazsın dedi. Kadınların kendisine dayanamayacağına inanmış. Ama ben dayanırım. Tövbe tövbe... Bana el atsa öldürürüm onu. Ben olmazda oturan bir kadınım. Ama el atmaz. Meyro kışkırtmasaydı, kıyamette yaklaşmazdı ona. Meyro şeytanın arka bacağıdır. Nasıl da tava getirdi aygırını. İnce damarına bastı. Çay içerken bana yiyecekmiş gibi baktı bir an. Aygırdır, nefsinin gemini kırarsa kötü olur. Zorla ırzıma geçer benim. Kimse duymaz avazımı. Ama gebertirim onu. Irzına zorla geçilen kadın temizdir. Kinini hançer eder, bir yolunu bulur da vurur ırzının düşmanını. Eşeğe niye bağladı? Tuzu neden kavurdu? Karı neden koydu? Böyle insan olur mu hiç? İnsanla hayvan arası bir şey. Hep hayvanlarla yaşamış tek başına. Giderken ne dedi? 'Ben yine gelirim' dedi. Sebep nedir? Onu çeken bir şey mi var bu evde? Ama bana bacı dedi. O benim kardeşim, ben onun bacısıyım. Ablamdan başka hiç kardeşim olmadı. 'Başın darda kalırsa, bir ihtiyacın olursa ağıla gelirsin' dedi. Meyro da kendi ayaklarıyla ağıla gitti. Ateş başına vurmuş, daraltmıştı başını. İhtiyacı vardı. Beni de Meyro misali eşeğin sırtına germek midir muradı? Offffff... ne edepsiz kadınım. İyi şeyleri de kötüye yorarım."

(*) Uzun don.

Ahırdan ineğin böğürtüsü gelince irkildi. Şimdiye kadar hiç böyle böğürmemişti inek. Acaba kurt mu girdi ahıra? Ama ahırın kapısını kapatmıştı. Kalktı, entarisini giyip çırayı yaktı. Ahırla ev arasındaki kapıya yöneldi. Kapıyı, korkudan titreyerek, gıcırtıyla hafif araladı. Çırayı uzattı. Bir şey göremedi. Araladı biraz daha. Adımını ahıra attı. Ahırı bakışlarıyla kolaçan etti. Kapıyı yokladı. Kilitliydi. Taşlar penceredeydi. Eve geldi. Çırayı söndürüp yatağına girdi. Soruların, kuşkuların, arzuların, yakınışların harmanına daldı yeniden.

"Beni bu dağ başında, yapayalnız nasıl da bırakıp gittiler. Gitmeden bir ay önce beni nasıl da dövdü Rodi. Saçımdan sürükledi. Odunla sırtıma sırtıma vurdu. Kalçalarım morardı. Günlerce oturamadım. 'Senden bana kadın olmaz' dedi bana. 'Bol bol dayak yersin. Vurdukça da tozlu hasırlar gibi tozarsın' dedi bana.

"Rodi'nin gözünde ben tozlu hasırım, o da bilgili bir adam. Bilgisi var var olmasına da, bilgisinde sevgi yok, meftunluk yok. Bu koca dağda bir ben varım, bir de Çolo katırı. Eski süpürgelerle çürümüş hasırları katırlar yer ancak. Onların kursağından başka hiçbir kursak öğütmez çünkü. Fesuphanallah, kafayı yiyecem. Rodi nerdedir kim bilir. Dağda da olsa, şehirde de olsa, o birisini bulmuştur şimdi. Bulmasaydı mektup yazardı. Bir kere de olsa uğrardı. Hangi erkek bu zulmü karısına reva görür? Unum biterse, hastalanırsam, çıramda neft kalmazsa, ineğim ölürse ne olur benim halim? Koca, koca olur da, bunları düşünmez mi?"

Yeniden terlemişti. Yorganı fırlatıp üzerinden attı. Değiştiğini, içindeki yasakları zorlayan ışıltılı zevklere doğru açıldığını hissetti. Mertek aralarındaki fare trafiğine kulak verdi. Gecenin dilsizliğini bıçak gibi bölüyordu Kurtbasan'ın uluyuşları. Dışarıda hafif bir rüzgâr vardı.

"Çolo'nun bende gözü olsa bacı demez. Meyro'ya, ben başkasının artığını yemem dediğine göre, onun gözünde ben de başkasının artığıyım. Ama Allah'ın aygırı, Musa'nın artığını yedi. Yaladı tükürdüğünü. Onun bacı sözüne güvenilmez. Bir gün Meyro gibi beni de bağlar eşeğinin üzerine. Hem de bacı diye diye bağlar. Bebeğini açlığa doğuran, açıkta bırakan bu dünyada her şey olur. Bu Hacreş'te herkes ona peygamber evladı der, ama Meyro'yu eşeğin üzerine nasıl bağladığını da bilmez. Peygamber evladının ne işi var kısrakla? Bu

dünyada sırlarını anlattığı tek kadın da benim. Aklına geleni ağzında çiğneyen bir adamdır. Belli olmaz. Başkalarına da anlatır. 'Bir gün Rodi de gelir, Zine de gelir' dedi giderken. Bende gözü olsa bu sözü söylemezdi. Hangi aygır, çevresindeki güzellikleri farkeder ki? Bir oturuşta altı ekmek yedi. Sık sık gelse benim un küplerini eritir. Gelme de diyemezsin, misafirdir. Kaç yıllık tanıdıktır. Yiyip gelse daha iyi olur. Gelmez olaydı. Geldi de beni dertlere düşürdü. Uykumun yumuşak ipeğini diken tarlasına serdi."

Kalktı çırayı yaktı. Bir tas soğuk su içti. Sandıktan aynayı çıkardı. Çıra ışığında yüzüne baktı. Çırayı un küpünün üzerine koydu. Giymediği entarileri çıkardı sandıktan. Kofisini başına koydu.

"Ben bu esbabları niye çıkardım gecenin ortasında? Kofiyi niye koydum başıma? Hoş görünmek, uzun görünmek için. Toprak benim başıma. Anamın huyuna girdim. Ben ne anamın, ne de Meyro'nun soyundanım."

Entarileri geri koydu. Kofili başıyla aynaya, gözlerindeki aşk izleğine baktı. Kofiyi hırsla çıkarıp sandığa attı. Çırayı üfledi. Ayağa kalktı. Şakakları zonkluyordu.

"Çolo hırsından iki avuç un yedi. Sakinleşmek için mi acaba? Şaşkınlığından. Beni ancak ölüm sakinleştirir. Meyro sakinleşti mi? Meyro ağıla sakinleşmek için gitti. Ağıla gideceğime mezarlığa giderim. Gepegencecik bir kadınım. Mezarlık beni kusar, hazmedemez." Ölümü oyalayan, zamanı körelte körelte ölen yalnız kadınlar canlandı gözlerinin önünde. Hayat hiçleşti. Çolo'nun Meyro'ya söylediği söz çınladı kulaklarında:

"Gel de kudretimi gör!"

"Kudretin batsın" diye mırıldandı. Yorganın altına girdi. Sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Kurtbasan uluyordu hâlâ. Rüzgâr şiddetlenmişti.

Grup, Boglan geçitinde pusuya yatan Yüzbaşı Osman'ın müfrezesinden, Memo Mezın'ın sayesinde, kıl payı kurtularak Şerafettin dağlarına çıktı. Güvercin grisini andıran ve zirvelerden uçurumlara taze kar kokusuyla boğum boğum inen sis, grubun takibini güçleştirdi. Şerafettin dağlarını nerden geldiği bilinmeyen vahşi kuş sürüleri basmıştı. Boz doğanlar, şahinler, atmacalar, çalağanlar, pençebazlar, testere dişleri gibi katmer katmer yükselen kayalıklarda konaklamışlardı. Boyunlarını kırarak, uçurum derinliklerine, sislere ve gökkubbeye alıcı bakışlarla bakıyorlardı. Yayla sığırlarının sırtında bitlenen saksağan kümeleri, kırlangıçlar, güvercinler, kargalar, çoban aldatanlar, ötleğenler korkularından kuzeye ya da Hacreş'e doğru çekilmişlerdi. Kaya çatlaklarına sığınan yılanlar, kertenkeleler, kurbağalar, kınalı kaya fareleri, şahlanan güdüleriyle dağları basan yırtıcıların yarattıkları ürkütücü atmosferi soluyorlardı.

Grup, Şerafettin dağlarında birkaç hafta kaldı. Köylere, yaylalara uğradı, zirvelerde konakladı. Geniş propaganda yaptı. Göçebe Beritanlılarla içli dışlı oldu. Bu aşiretin Kosa koluna ait Şevderi obasından birkaç aile ile Kerkulaganlar'dan bazı aileler arasındaki düşmanlığa son verdi. Çeto, barış sofrasında yüz kişilik bir kalabalığa hitap etti. Herkesi birliğe ve mücadeleye çağırdı. Konuşması alkışlarla, kadınların zılgıtlarıyla sık sık kesildi. Akşama doğru gür ateşlerin yandığı büyük bir dağ gamzesinde govende duruldu. Davulun heybetli gümbürtüleri eşliğinde, kadınlı erkekli, Pe Dupe oyunuyla başladılar coşmaya. Kadınlar başlarını dimik tutuyorlardı. Biz, hayatımızda ilk kez böyle oynuyoruz dercesine gülümsüyorlardı. Kofilerden sarkan ve akşam aydınlığında ışıl ışıl yanan pullar, gelinlerin terli alınlarını dövüyordu. Puşular şakaklara, şahdamarı deliren gencecik terli boyunlara yapış-

mıştı. Xezale oyununa ihtiyarlar da katıldı. Koçere oyununda kadınlar bol bol zılgıt çektiler. Çocuklar, yere düşen puşuları, kofileri, fırlayan ayakkabıları, tesbihleri, tabakaları, çakmakları topluyorlardı. Gur û Pez'i iki kere üst üste oynadılar. Govend çemberinin merkezinde yükselen alevlerin kızıllığı, grubun çatılmış tüfeklerine vuruyordu. Kadınların bileklerine bağladıkları boncukların şakırtıları zılgıtlarda, zurna ve davul gümgümesinde eriyip gidiyordu. Yorgunluğun terle ağırlaştığı, alevlerin cılızlaştığı bir zaman şenliğe son verdiler. Nöbetçiler dikip, keçi kılından yapılmış komlarına çekildiler.

O gecenin sabahı, grubu, yeni evlenmiş genç bir Beritanlı, kom'unda sabah kahvaltısına davet etti. Bu bir pismamdotmam(*) evliliğiydi. Bu tip kom içi evlilikler Beritanlılarda sık sık olurdu. Çadırın zemini, kulav dedikleri yünden yapılma keçelerle döşenmişti. Kulavlar, kaya kınası renginde, bıldırcın yumurtası gibi çillendirilmişti. İçiçe, renk haleleriyle bezenen ve kartal gözünü andıran değirmi motifler, bu çilli fonu tatlı bir havayla parçalıyordu. Grup, koca çadırı bağdaş çemberiyle işgal etti. Genç çiftler, güleç bir edayla, partizan çemberini halhatır sorusundan geçirdi. Çeto, çadır duvarına asılan kilimlere baktı. Şaşırtıcı bir renk ve ışık cümbüşüyle karşılaştı. Her kilimin göbeğine koca bir su testisi ya da vazo oturmuştu. Vazolar, kavrulmuş kil ya da kurumuş çınar yaprağı rengindeydi. Bu rengi, sapı kiremit kızılı, dik bir hançer parçalıyordu. Hançerin ucuna bir kuş konmuştu. Kuşun gagasında yeşil yapraklı, küçük bir vişne salkımı vardı. Vazonun tepesine eflatunun değişik tonlarıyla gülümseyen deve dikeni çiçekleri üşüşmüştü. Vazonun zemini cami kubbesini andırıyordu. Kubbenin altında, kumrular gibi koyun koyuna giren gri kuşlar vardı. Kuşların gagaları yeşil, ayakları papatya sarısı rengindeydi. İçiçe geçmiş yeşil, kırmızı, sarı ve beyaz halkaların merkezinde yer alıyordu vazolar. Çeto, paralel renk şeritlerine baktı. Aluç sarısı, vişne çürüğü, mor, kızıl, eflatun, kenger yeşili, kar beyazı, ceviziçi, derin, uysal, deli divane renkler... Afallamıştı.

"Bu kilimlerin meramını çözebilecek babayiğit var mı içinizde?"

(*) Amca oğul - amca kız

Herkes kilimlere baktı. Mahmut, uyur uyanık ve alabildiğine mahmur bir tatla başını kaldırıp kilimleri süzdü. Gülbeyaz'ı hatırladı. Parmaklarında biçimlenen renkleri, bakışını, kahkahasını, kırıtışını... Ilık çermik buğuları, anı dalgaları bastı gönlünü. "Darına duasına muhtaç olduğum kadın!" diye bağırmak geldi içinden.

"Bizim Melemeran anlatsın ilkin" dedi Kımıl Şero. "Kökü Beritanlara dayanır. Suyu kaynağından içelim."

Gülümseyerek Mahmut'a baktı herkes. Mahmut olmaz dercesine başını salladı. Yavaş yavaş uzanıverdi sağ böğrünün üzerine.

"Bu kilimlerin meramını ben bilirim. Benden önce siz konuşun. Bakalım hele torbanızda neler var. Hayaliniz kaç renkliymiş görelim."

Gülerek birbirlerini dürttüler. Çeto onayladı Mahmut'u. En son o konuşmalıydı. Herkes sırayla açıklamalıydı görüşünü.

"Bana göre bu kuşlar halktır" diye başladı Memo Mezın. "Koca bir dünyayı, sömürgeci zulüm dünyasını sıtlarında taşıyorlar."

"O kuşlar su testisinin altına sığınmışlar. Ne taşımasıymış..."

Mahmut'un bu çıkışı, çoğunluğun gönlünde onayını buldu.

"Herkesin bir yorumu var" dedi Zozan. Bana göre de bu kuşlar halktır. Su testisi onları ezmiş."

"Hiç ezilme havaları yok. Kubbenin altında ne hoş bir rahatlıkları var."

"O sana göre öyledir Mahmut" diye üsteledi Zozan. "Bana göre de kurbanlık koyunlar gibi duruyorlar."

Zozan'ın Memo Mezın'ı savunmasını anlayışla karşılıyordu herkes. Onların, salepçi güğümü gibi birbirlerine karşı içten kaynadıklarının farkındaydılar. Onun için Mahmut'un çıkışlarını kimse açıktan desteklemedi.

"Bana göre de, bu kilimler, kadınlarımızın kuş ve su sevgisini dile getiriyor" dedi Kımıl Şero. "Bu kuşlar güvercin olabilir. Güvercin, halkın gözünde mübarek bir hayvandır."

"Güvercin değil serçedir. Ben bizim Bertilerin kuşunu tanırım."

Mahmut'a bakarak güldü herkes. Kımıl hafiften kızardı.

"Bana soracak olursanız, bu kilimler, kadınlarımızın iş ve tabiat sevgisini açığa vuruyor" diye başladı Hoca. "Toprağı hayatın merkezine koymuş. Gördüğünüz su testisi, toprağı ve suyu temsil ediyor.

Toprak Kürt kadının gözünde bereketin anasıdır. Bunlar newroz kilimleri, bereket kilimleridir. Hançerin uçunda barış, barışın gagasında bereket vardır. Bu kuşların gagaları niye yeşildir? Bunlar bereket gagalı kuşlardır. Ayaklarının rengini güneşten almışlar. Bu dağlarda devedikeni çiçeği kıyamet kadardır ve malzum bir çiçektir. Kimse bu çiçeklerin yüzüne bakmaz. Bu çiçekler yaşken çok güzel kokarlar. Eflatun renklidirler. Olgunlaştıkça güneşin rengini almaya başlarlar. Bakın, kadınlarımız bu mazlum çiçekleri, kilimin en güzel yerine, merkezdeki testinin tepesine yerleştirmişler. Testinin çevresindeki renk çemberine bakın. Bizim kadınlarımız gökkuşağına aşıktır. Zirvelerde oturur, dağlara gömülen bu gelin kemerini hayran hayran seyrederler. Kilime iyi bakın. Bereketi gökkuşağıyla kuşatmışlar."

Çeto, Lori'yi düşündü Hoca'yı dinlerken. Nasıl da ezmişti onu. Güzel kilimler dokuyan o güzel kadını. "Gerçek insanlığıma, yeni yeni kavuştum" diye iç geçirdi. Lori'ye attığı dayakları, çığlıkları, kanı ve sürükleyişi hatırladı. Ürperdi. İğrendi kendinden. Şimdiye kadar yazdığı mektuplar Lori'nin eline ulaşmış mıydı acaba? Köyden kimse götürüp vermezdi ona. Köy bekçisi Goran ağanın adamıydı. Götürüp Goran ağaya ya da oğullarına verebilirdi. Partizan gruplarının, kadınını döven köylülere karşı amansız olması gerektiğini düşündü. "Attığım dayakların hiçbir ciddi nedeni yoktu.

Ciddi nedeni olan dayaklar da iğrençtir. Kadına dayak atılır mı?"

"Sıra sende heval."

Havar'ın bu uyarısı karşısında hayal anaforundan çıktı Çeto.

"Ben Hoca'nın yorumuna katılıyorum. Bu güzellikleri yaratan kadınlarımızın, mücadele içinde bilinçlenerek hayata kilim güzelliği vereceklerine inanıyorum. Onların her parmağı bir hüner kuyusudur. Bu parmaklar bilincin emrine girdiğinde dünyanın kaderi kökten değişir. Diyeceğim budur."

Gülümseyerek Mahmut'a baktı herkes.

"Sıra sende Mahmut" diye güldü Yeter. "Hele şu torbanı dök de, içindeki boncukların rengine bir bakalım."

Gülüşlere, iri gülümseyişiyle katıldı Mahmut. Gülbeyaz'ı düşünmekten yorum çıkarmaya vakit bulamamıştı. Hoca'nın yorumu hoşuna gitmişti. Çeto gibi katılıyorum dese millet itiraz edecekti. En iyisi

birşeyler söylemekti. Kalkıp bağdaş kurdu, kilime baktı ciddi bir ifadeyle.

"O kuşlar bir defa halk malk değil. Güvercin de değil, serçedir. Testiyi zulüm yaptılar. Günahı nedir testinin? Bir defa Hoca'nın dediği gibi o kuş da barış marış değil. Serçedir. Avanak bir serçe... Gelmiş hançerin ucuna konmuş."

Millet kiraz tadında, içli içli gülmeye başladı. Çadır şenlendi.

"Kuşun gagasındaki de vişne değil, dağ çileğidir. Yalnız şey doğrudur. Onlar devedikeni çiçeğidir. Devedikeni de mazlum falan değil. Yaklaşana batırır dikenini. Newroz çiçeği gibi savunmasız değil. Katır bile onu bismillahsız yiyemez. Bizim kadınlarımız aklına ne eserse, düşünmeden kondurur kilime. Şuraya bir çiçek, oraya bir kuş, öbür yana bir hançer... Heydo'nun tarlaya buğday saçmasına benzer onların işleri."

"Yanılıyorsun Melemeran" dedi Çeto. "Kadınlarımız elbette bunu bizim anladığımız anlamda, bilinçli bir tarzda işlememişlerdir. Ama onların gönüllerinde bir renk dünyası var. Bir hayvan sevgisi, bir toprak sevgisi, bir hasret, bir umut, bir aşk var. Onlar kendi gönüllerindeki dünyayı nakşediyorlar kilime. Bu iş öyle senin dediğin kadar basit değil. Ben o kuşun avanak olduğunu sanmıyorum. Asıl avanaklık bizlerdedir."

Çadırın hanımı bir bakır sini dolusu yoğurdu sofra bezinin ortasına indirdi. Kat kat taze yufkalar, soğanlar getirdi. Konukları buyur etti. Millet yalanarak sokuldu siniye. Onaltı kaşığın bir sini üzerindeki trafiği, iştahla başladı. Mahmut kaşığı bıraktı. Kaşık haline getirdiği yufkalarla yutmaya başladı yoğurdu. Seydo Mahmut'u örnek aldı.

"Melemeran'ın bir seferi, bizim üç seferimize bedeldir" diye güldü Hoca.

Siniyi çaylar izledi. Çayları lokumlar. Tam bu sırada helikopter takırtıları duyuldu. Çadır ayaklandı. Komlardan bağrışmalar yükseldi.

"İhbar var kesin! Burayı terkedelim hemen!" dedi Çeto.

Çadırdan dışarı fırladılar. Kol düzenine girip en yakın kayalıklara doğru koşmaya başladılar. Helikopterlerden bir tanesi karşı tepeye asker indirdi. Diğeri çevre dağları kolaçan ettikten sonra, gelip akşamki govend alanının tam ortasına kondu. Grup kayalıklardan hızla

dereye indi. Kuşburnu ve söğüt ağaçlarının yoğun olduğu dere, kayalarla doluydu. Dereyi iki saatte geçip, Gavreş dağına yöneldi.

Grup Gavreş'te içi kuru, koca mağaramsı bir kaya kovuğunda bir hafta kaldı. Bu, yoğunlaştırılmış bir teorik eğitim haftası oldu. Gavreş'i terketmeden önce üç köye propaganda seferi düzenledi. İlkokulların gönderlerinden bayrakları indirip yırttı, büstleri kırdı, öğretmenlere, bölgeyi terketmemeleri durumunda, kurşuna dizileceklerini bildirdi.

Grup, öküz boynuzunu andıran büyük bir yay üzerinde, Şeytan dağları, Mercan ve Munzur silsilelerinde tam iki ay kaldı. Yüzlerce köye girdi. İki muhbiri halkın önünde yargılayarak kurşuna dizdi. Kara yolları şantiyesinde bulunan üç kamyonla bir dozeri yaktı. Birden fazla kadınla evlenmenin ve aile içi şiddetin yasaklandığını ilan etti. Zorla istenen sekiz kızı bu baskıdan kurtardı. Gerillaya katılma ve destek çağrısını ısrarla tekrarladı. Katılma çağrısına yirmi kişiden olumlu cevap geldi. Bunların onikisi genç kızdı. Dokuz kişi Kel Kazo'nun sorumluluğunda Güney'e, sınır ötesi askeri kamplara gönderildi. Dokuz kişi ise, Memo Mezın'ın komutasında yeni bir grup olarak ortaya çıktı. Çeto, Zozan'ı da bu yeni gruba kattı. İki kız, ailelerinin durumu göz önünde bulundurularak gruplara alınmadı. Köylerinde görevlendirildi.

Göğün bebek tebessümü gibi ışıldadığı, dağların daha bir cazipleştiği yaz aylarında Çeto oniki kişilik bir grupla Botan'a girdi. Grubuna Memo Mezın'ı da almıştı. Çünkü Memo Mezın ile Kımıl Şero grubun en vurucu partizanlarıydı. Yeni kurulan, donatımı zayıf grubun başına ise geçici olarak Ömer'i getirdi. Botan çığlık, namlu ve dağ diyarıydı. Toprak sıcaktı burada. Her taşın altında bir tuzak, bir kin, bir maraz ocağı yatıyordu. Kartallar, karla taşkıran çiçeklerinin kucaklaştığı gümüş sisli zirveleri tercih ediyorlardı. Milyarlarca karınca, Botan çayından Cerran dağına, Cudi'den mavi Dicle'ye, Norduz çayından Giresor'a mahşeri bir seferdeydi. Uçurumların kasatura gibi yükselen, gün görmemiş kayaları, keklik, bıldırcın, kırlangıç ve kızıl şahin avazlarıyla yankılanıyordu.

"Botan, ülkenin kapısıdır. Muhteşem kalenin, çift kanatlı, gösterişli, ama çürük kapısıdır. Gerçekten de şimdi burada gürlemenin zamanıdır."

Komutan Agid, kamp ateşine, ateşte gülümseyen yüzlere, parla-

yan namlulara baktı. Çeto'nun benzetmesi hoşuna gitmişti.

"Doğru bir benzetme" diyerek elini omuzuna attı Çeto'nun. "Bu kapıya ilk koçbaşını vurmanın zamanıdır şimdi."

"Kapının neresine vurmak istiyorsun?"

Çeto'nun sorusu karşısında Agid, kamp ateşine baktı yeniden. İşittiği her sesi gören ak sakallı bir insan canlandı hayalinde.

"En zayıf yerlerine. Eruh'a ve Şemzinan'a. Dünyanın sağır antenlerine, kör ekranlarına bu iki gedikten girebiliriz ancak."

"Peki ne zaman vurmayı düşünüyorsun?"

"Yakında. Yarın grup komutanlarını toplayıp planı açıklayacağım. Görüşlerini aldıktan sonra harekete geçeceğiz. Zaman bize daha fazla sabredemez. Botan'ın dizginini, Botan'ın en büyük zorbasına vurarak ele geçirebiliriz."

Çeto gayet ferah ve samimi bir tatla gülümsedi. Plan hoşuna gitmişti. Korkunç gök gürültülerinin altında, uçurum kıyılarında yürüyen, zirvelerden ufuk çizgilerine bakarak gülümseyen grupların, çıkardıkları büyük yangınları da aynı tatla gülümseyerek seyretmeleri gerekiyordu.

Halk, hayatı bir deryaya, insanları da bu deryanın üstünde ırgalanan içi boş fındıklara benzetir. Halkın bu anlayışını tersine çevirmenin zamanı geldi. Memo Mezin gibi, Nozer gibi kumandanların zamanı geldi."

Nozer'in adı diken gibi battı Çeto'ya. Savaşla demokrasinin bir arada yürümeyeceğine inanan, gözükara bir partizandı Nozer. Tipik klasik bir askeri şefti. Çeto'ya göre o, tartışma, eleştiri, özeleştiri ruhundan nefret ediyor, savaşla demokrasinin bir arada yürüyeceğini savunan herkesi, hem ot, hem de et yiyen bir cins ayıya benzetiyordu. Grup içi demokrasiyi yok etmişti. Politikayı önemsemiyor, her şeye salt askeri açıdan bakıyor, silaha insandan daha çok değer veriyordu.

Kalkıp kamp ateşine doğru yürüdüler. Herekol'da ne için toplandıklarını bilmeyen partizanlar, Komutan Bedran'la Çeto'ya merakla baktılar.

Komutan Agid, grup komutanlarıyla ertesi gün toplandı. Planı açıkladı. Hareketin muhtemel politik sonuçları ve kazanımları üzerinde durdu. Komutanların tek tek görüş, eleştiri ve önerilerini aldı. Nozer, iki

ilçenin değil, aynı anda dört ilçenin basılmasını düşünüyordu. Ama bu düşüncesini, tüm grup komutanlarının karşı çıkacağını tahmin ederek açıklamadı.

Planın kesinleşmesinden hemen sonra güçler harekete geçti. Botan, karanlığın beşiğinde, envai çeşit gece mahlukatının ninnisini dinleyerek uyuyordu mışıl mışıl. Gök alabildiğine duru ve yıldızlıydı. Birinci kanat, Komutan Agid'in komutasında Herekol'dan Eruh'a yöneldi. Üç gruptan oluşan ikinci kanat ise Botan'ın eski isyan yuvalarından Oramar bölgesine girdi. Cilo dağını, Deriye Bizine(*) denilen ürkütücü gedikten aşarak Serpel zomları üzerinden Şemzinan'a doğru inişe geçti.

Baskınlar B-7'lerin gümbürtüleriyle başladı. Herekol, Cilo ve Şapatan dağlarının uzantılarına tüneyen tüm gece kuşları sustu. Roketleri yoğun tüfek takırtıları ve patlayan bombalar izledi. Komutan Agid'in güçleri, Eruh Jandarma Bölüğü'nü kısa bir zamanda teslim aldı. Direnen ilk nöbetçinin dışında kimseyi vurmadı. Bunda Çeto'nun önemli bir rolü oldu. Silah deposuna el konuldu. Subay gazinosu roket ateşine tutuldu. Önemli devlet daireleri ateşe verildi. Kahvelere girilerek halka propaganda yapıldı.

Şemzinan baskını ise Eruh kadar başarılı olamadı. Kuşatılan altıyüz askerin direnişleriyle karşılaştı. Partizanlar, yoğun taciz ateşinin ve baskının getirdiği moral kazançlarla ilçeyi terkedip dağlara çekildi.

İlçeyi terkedip dağlara tırmanırken dönüp Eruh'a baktı Komutan Agid. Alnının terini avucuyla silip derin derin soludu. "Ey Eruh, güzel Eruh, dünya şimdi seni konuşacak. Kıtalara yayacaksın bu ateşin adını" diye mırıldandı. İlk konaklama noktasında, el konulan silahların sayımı yapıldı. Altmış tüfek, dokuz tabanca, dört bin mermi, telsiz, elektronik ışıldaklar, daktilo, kasaturalar vs. vs... Bir partizan başparmağından yaralanmıştı sadece. Herkes fena halde güleçti ve bal damlaları gibi özümlüyordu bahtiyarlığını.

Baskın Genelkurmay'da şok etkisi yarattı. Ülke telsizleri, telefonları general emirleriyle, bakan direktifleriyle dolup taştı. Genelkurmay

(*) Keçi kapısı

derhal toplandı. İstihbarat harekete geçti. Kayseri Hava İndirme Tugayı'na mensup dağ komando birlikleri ile Diyarbakır ve Van Seyyar Jandarma birlikleri derhal Botan'a sevkedildiler. Üç gün içinde Botan'a onbin askerle yirmibeş helikopter girdi. Bir alay Eruh merkezine, bir alay da Mişare mıntıkasına yerleşti. Yedinci Kolordu'ya bağlı hava indirme birlikleri, Dicle ile Botan ırmağı kıyılarına çadırlar kurdu. Botan'ın doğusuna, Cilo, İspiriz, Mengene dağlarının stratejik bakımdan kritik noktalarında bulunan köylere taburlar yerleştirildi. Bu, Botan'da bulunan partizan gruplarını kuşatma hareketiydi. Batıda DicleBotan suyunu, doğuda ise Cilo, İspiriz, Mengene dağlarını doğal bir stratejik engel olarak kullanacaktı.

Ağustos'un yirmisinden itibaren, Botan'ın tüm ünlü dağlarına karşı büyük bir sefer başlatıldı. Binlerce asker, dalgalar halinde dağlara, zomlara, zirvelere doğru helikopterlerin eşliğinde tırmanmaya başladı. Tüm bu askeri harekete Tuğgeneral Yusuf komuta ediyordu. Ama asıl inisiyatif, Albay Rambo Remzi'nin elindeydi. İstihbarat'ın da önemli adamlarından birisi olan Rambo Remzi, Herekol operasyonunun başındaydı. Köylerden ve zomlardan dışarı çıkanların terörist diye vurulacağı ihtarına halk harfiyen uyuyordu.

Dağlardaki tüm çobanlar gözaltına alındı. Belli merkezlerde toplanarak sorguya çekildi. Bu uygulama, şaşkınlık yaratan gelişmelere yol açtı. Botan'ın aç kurtları koyun ve keçi sürülerine saldırmaya başladı. Cudi dağında inlerinden çıkan çekik karınlı kurtlar, gece Desti Meryan yaylasındaki sürülere saldırdılar. Yüzlerce koyunu gırtlaklayarak yere serdiler. Geceleyin Dicle kıyısından kan kokusuna gelen bir başka kurt sürüsü, sürünün geride kalan yaralı kesimini haşat etti. Bu büyük kırımdan, sadece bir aylık minik bir kuzu kurtulabildi. Gece kaçarak, dikenli kuşburnu çalılarının bağrına attı kendisini. Oradan çıkamadı. Dicle kıyısından gelen kurtlar, meleyerek kendilerini tahrik eden bu kıvırcık kuzuya yaklaşamadılar bir türlü. İç içe geçmiş, dikenli kuşburnu kümelerinin kıvırcık tahrikini, şafak sökünceye, yaylaya helikopterler ininceye kadar dinlediler. Herekol dağı ile Porva dağı arasındaki sürüden, kendilerini sırt sırta vererek savunan beş yaralı koç kurtulabildi. Kuzeyden gelen mavigöl rüzgârları, taze kan kokusunu güneye taşıdı. Dişleri Bradost hançeri gibi ışıldayan gri başlı Çal ve Zap kurtları,

ürpertici uluyuşlarla Kelamemê dağındaki sürülere saldırdılar. Yüzlerce keçi, can havliyle uçurumlardan aşağı attılar kendilerini. Cilo eteklerindeki kırımın kan kokusu, Oramar'ı geçerek Granda dağına ulaştı. Diken tüylü, küçücük Artos kurtları, koca bir sürüyü Norduz çayı kıyılarında kırıp geçirdi. Batı rüzgârları kan kokusunu taa İran'a, Urmiye gölüne kadar taşımıştı.

Botan'da kurt bayramı beş gün sürdü. Helikopterlerden Kolordu karargâhına ulaşan telsiz raporları, dağlarda büyük sürü kırımlarının cereyan ettiğini bildiriyordu. Toprak ağaları ve aşiret liderleri, dağlara ve yaylalara çıkma yasağının kaldırılması, çobanların serbest bırakılması için kolorduya, kaymakamlara, valilere baskı yapıyorlardı. Sorgulanan toplam yetmiş çobandan kırk tanesi, gerillaya kılavuzluk ettiğini, bilgi ve yiyecek vermek zorunda kaldığını itiraf etti. Yasak, beş gün sonra kaldırıldı. Kan kokusunun yerini, sürülerini aramaya çıkan kadınların çığlıkları aldı. Mamemusa dağının kuzeye bakan eteğinde on kadın, kırım sahasında diz çökerek, parçalanan koyunlara saatlerce gözyaşı döküp ağıt yaktı. Botan'daki kan kokusuna güneyden ve Urmiye'den binlerce yırtıcı kuş gelmişti. Kadınlar uzun, beyaz boyunlu, karnı beyaztarçın, sırtı ve kuyruğu ise kahverenkli akbabalarla karşılaşıyorlardı. Çizgili, dalgır sırtlan sürüleri, bakırçalığı kibar burunlu tilkiler, kayalıklardan inen yaban kedileri afallatıyordu kadınları. Köylüler, yukarı Hezil çayının kıyısında, saatlerce ağlamanın dehşetiyle bayılan iki genç kadınla karışılaştılar. Bunlardan birisinin sağ ve sol yanaklarında, alnında, kana batırılmış ellerinin izi vardı. Diğeri tırnaklarıyla boynunu, iman tahtasını yırtmıştı. Kadınların yanında hafif yaralı iki koç yatıyordu.

Eruh ve Şemzinan baskınları toprak ağalarını üçe böldü. Merkezi bürokrasi ile içli dışlı olan iri toprak ağaları, "Lo bugün devlete vuran yarın bize vurur. Yılan yılandır" diyerek, gerillaya karşı devletin yanında yer aldı. Bunlar beyaz mintanlı, takım elbiseli, ensesi kavi, gün görmüş insanlardı. İçlerinde otel, lokanta, benzin istasyonu sahibi olanlar da vardı. Ama asıl güçlerini topraktan alıyorlardı. Büyük çaplı kaçakçılığın erbabı bunlardı. Yerel devlet bürokrasisini avuçlarının içine almışlardı. İkinci kanat, "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" anlayışıyla tarafsız kalan küçük ağalardı. Eski isyanlara katılanlar ise,

"Boynuzsuz keçinin ahı, boynuzluya kalmaz" diyerek içten seviniyorlardı Eruh ve Şemzinan baskınlarına. Devletin yanında yer alanlara diş biliyorlardı. Halkta korku, kuşku, kararsızlık, fiskos ve sevinç egemendi. İhtiyarlar, geçmişteki isyanları anlatıyor, başlarını umutsuzlukla sallayarak, "Yel kayadan ne götürür" diyorlardı. Botan'da hiçbir şey olmaz, hiçbir şey değişmezdi. Katır doğurmaz, tuz yeşermezdi. Kürtlerin bin yıldır iç içe yaşadıkları, kardeş belledikler Türklerle kanlı bıçaklı olması hiç doğru değildi. Devlet yakında hepsinin hakkından gelirdi. Gençlerle ihtiyarlar arasındaki çelişki şiddetlenmişti. Kadınlar gerillaya acıyor, dertlerini gözyaşlarına yükleyerek ferahlıyorlardı. Operasyon ve aramalarda halkın hırpalanması, horlanması, tehdit edilmesi, tartışmaları yoğunlaştırıyordu.

Komutan Agid gizli üssüne çekilmişti. Nozer, Ararat'a varmış, Encam sınırı geçerek Kani Rash'a kamp kurmuştu. İran sınırındaki Cebelişahin dağında kuşatılan gruplar, gece kuşatmayı yararak derin vadilere girmişlerdi. Çeto, Botan'dan çıkmış, yüksek dağların çanağına, Kulp, Sason ve Muş sınırının birleştiği yerde bulunan Taloriye vadisine ulaşmıştı.

Grup, kayaların üzerine çıkıp vadiye baktı. Açık tomurcuk yeşiline, mavimtırak ince bir sis çökmüştü. Kayser çayının ışıltısıyla Andok dağının görkemi, vadiye dokunulmamış vahşi bir lezzet veriyordu. Ayrıkotu, tilki üzümü ve keçiboynuzu kokuyordu her yan.

"Bu gördüğünüz vadi, eski Zilan isyancılarının yatağıydı. İsyanın ünlü liderlerinden Teyfik'i burada vurdular."

Grup, Çeto'nun parmağıyla işaret ettiği yeşil alana baktı. Kuş cıvıltılarına gömülen vadi, yeni doğmuş bir bebek gibi emiyordu sabah güneşini.

"Teyfik'i burada kuşattılar mı acaba?" dedi Memo Mezın.

"Bilmiyorum. Olabilir."

Mahmut düz bir kayanın üzerinde otırarak, Kayser çayının kıyılarını süzdü. Teyfik'in vurulduğu yere bakmadı bile. Gülbeyaz'ı düşündü. Elele yürüdü Gülbeyaz'la Kayser'in kıyısında.

"Kayser'in kıyısında konaklayalım bugün."

"Kayser'i besleyen şahane kaynak suları var bu vadide. Soğuk bir kaynağın başında konaklasak iyi olur. Örtünmeye uygun, çalılık,

kayalık bir yerde. Devlet şimdi tüm dağlarda hareket halindedir."

Kimse itiraz etmedi Çeto'ya. Grup vadiye doğru inişe geçti.

Herbirinde iki tüfek vardı. Sırt çantaları haylice şişkindi. Vadinin başladığı bir yerde, devedikenleriyle ahududuların kuşattığı dört büyük kayanın arasında konakladılar. Burada güçlü bir kaynak suyu vardı. Yaban arılarının uğultu halinde olduğu, bal kokan bir kaynak yeriydi burası. Nöbetçileri zulalı noktalara yerleştirip yüklerini indirdiler. Kaynak beş göz halinde, hafiften kumlanarak kaynıyordu ışıl ışıl. Yosunlar, yarpuz kümeleri, balçık otları, mor su çiçekleri kaplamıştı kaynağın yakın çevresini. Mahmut yüzükoyun uzanarak gurt gurt yudumlamaya başladı orta gözden kaynayan ışıltıyı. Kalktığında pancar gibi kızarmıştı.

"Su değil, Cilo zirvesinin buzudur sanki mübarek."

Mahmut'u diğerleri izledi. En son Çeto içti. Birer matara da götürüp nöbetçilere verdi. Mahmut sırtını kayaya dayayıp Andok dağına baktı. "Kurbanın olam Andok Sisin sıcak zirven soğuk Bana bir uyku versen Bir de kızarmış tavuk." Grup kahkahayı bastı. Hoca donakaldı. Mahmut'un başucuna dikildi. "Vallahi güzel uydurdun, bravo Melemeran" dedi. "Sen şair olmalıydın, asker değil." "Nasıl şair olacaktım? Ayda yılda bir ilham gelir. O da hemen geçer." "Bak orası doğru. Uyuşuksun, tembelsin. Ama Hakim Süleyman başlamış. Gönlü ilham güneşinin harmanı olmuş." "Benim ağzıma kim tükürecek?" "Bizim deli Nozer." Millet katıla katıla gülüyordu. Nöbetçiler dönüp gruba baktı. "Tam da tükürecek adamı buldun" dedi Mahmut. "Deli Nozer'in tükürüğü kurşun gibi patlar ağzımda. Dilimin ilham kökünü koparır vallahi." Kımıl Şero sırtüstü yatmış, biraz da kendini zorlayarak peşpeşe kahkahalar patlatıyordu. Grup, açlığını unutmuştu bir an. Çeto sofra bezini serdi.

"Hele gelin de birşeyler atıştıralım. Yorgunluktan, uykusuzluktan geberiyoruz. Şairimiz var çok şükür. Grubumuza bir de doktor bulsak iyi olacak."

"Falcımız da var" diye güldü Hoca.

Herkes dönüp Cuma'ya baktı. Mahmut anlamlı anlamlı güldü.

"Yemekten sonra Melemeran'ın falına bakmam gerekiyor" dedi Cuma.

Yemekten sonra uykuya daldı grup. Taloriye vadisine inen güneş, uyuyanların bitlerini azdırdı iyice. Tatlı kaşıntılarla uyandı Çeto. “Uykudan sonra genel bir bit temizliğine girsek iyi olacak” diye düşündü. Göğün duru maviliğine daldı. Gözkapakları usuldan süzüldü.

Yukarı Dicle köylülerinin aklına uyan Zine, Diyarbakır'a kadar gelmişti. Birkaç yerde otobüslere kaçak binmişti, ama genelde çıplak ayakla yürüyordu. Zulkar çayı kenarında bir köylü ona Adıyaman dağlarında iki teröristin öldürüldüğünü söyledi. Zine'nin, ter tomurcuklarıyla bezenmiş alın çizgilerine, çıplak ayaklarına baktı acıyarak.

"İnşallah bu iki ölü arasında senin yavrun yoktur" dedi. "Ama çatışmadan kurtulup kaçanlar olmuş. Gitsen belki onları dağlarda bulursun. Allah'tan umut kesilmez. Sevdiğini arayan aşık, eğer gerçek aşıksa, onu karıncanın yüreğine gizlense de bulur. Otobüslere bin git, kimse para almaz senden."

Zine, Adıyaman'ın Gomikan köyünü sora sora on günde buldu. Çobanlardan birisi Zine'ye çatışmanın olduğu mıntıkayı gösterdi.

"Orda, yerin altında kendilerine bir ev yapmışlardı. Bizim köyden birisi ihbar etti. Askerler basıp öldürdüler."

Zine inleyerek çömeldi. İçli içli ağladı. Puşusunu göz çukurlarına bastırdı. "Allahın laneti yağsın müzevirin ocağına" diye mırıldandı.

"O müsademeden kaçıp kurtulan oldu mu?"

"Kurtulan olmadı. Zaten hepsi iki kişiydi."

"Nereliydi o iki kişi?"

"Buralıydı."

Derin bir soluk aldı Zine. İçindeki gazı toprağa boşalttı sessizce. Kokuyu alan çoban, Zine'nin çıplak ayaklarına, çukurlaşmış avurtlarına, kırlaşmış saçlarına baktı. "Osurmasa acısı hafiflemez bu kadının" diye düşündü.

"Bu dağlarda terörist var mı?"

"Yok."

"Nerede var acaba?"

"Birecik'te bir karakolu bastılar. Fırat'ın öte yakasına git. Orada her taşın altında bir terörist var. Kesin senin oğlun da ordadır." \

Çoban torbasından ekmek çıkarıp verdi Zine'ye.

"Asker dağı taşı tutmuş. Yirmi asker var köyümüzde. Amcamın beş oğlunu alıp götürdüler. Bak orda bir çoban var. Askere hiç sır vermedi. Bıyıklarını kibritle yaktılar. Yanık bıyık yakıştı."

Zine kafayı Fırat'ın ötesine takmıştı. Çobanı dinlemiyordu bile. "Bir terörist bulsam, fazla değil bir terörist bulsam, Rodi'min izine düşer de bulurum onu" diye düşünüyordu. Susuzluktan dili damağı kurumuştu. Usuldan kalktı.

"Fırat hangi yandadır" dedi.

"Aha şu yandadır."

Kınalı tepelere, ak bulutlara baktı Zine. "Bu tepeler ceylan renginedir. Eskiden ceylanlar gezerdi bu tepelerde. Şimdi nerdeler acaba? Bir tanesi önüme düşse de beni alıp Fırat'a, Fırat'ın ötesine, Rodi'me götürse. Yüreğim beni tüketti" diye zarılandı. Çoban, tepelere doğru yürüyen Zine'nin yürüyüşünü seyretti boynunu kırarak. "Fırat insaf edip de buna gelmezse, bu nasıl gider Fırat'a" diye mırıldandı.

Zine tepeleri aştı. Oturdu. Kavga eden iki akrebi seretti. Toprakta kaynayan karıncalara baktı. Siyah benekli bir kırmızı uğur böceği kondu sağ başparmağına. Kavrulan kuruyan ağzını, susuzluğunu unuttu. Ferahladı. Yumdu gözlerini.

"Sen Allah'ın nurusun" dedi. "Çölde çarnaçar kalan Zine'nin uğurusun. Kızılın sulardan durudur. Çölün ıslak, deryan kurudur. Fikrine erişemem. Meramın vurmuş beni. Al beni. Savur beni. Fıratın dalgasına vur beni."

Gözlerini açtığında uğur böceği yoktu. Karınca köresi haline gelmişti. Tepeden tırnağa kıvıl kıvıldı. Yüreği büyümüş, bakışlarına gökkuşağı inmişti. Su bakraçları gibi içiçe geçmiş Zine'lerle yüklüydü. Yattığı yerden kalkamıyordu. İki sûre okudu. Hamayılını beş bismillahla öptü. Canhıraş bir çığlıkla elini toprağa basıp doğruldu. Ne çabuk uyumuş, gün devrilmiş, ne çabuk gelmişti gece.

"Yarattığın dağa su vermedin" diye bağırarak yürüdü. "Cenneti cehennemle vurdun. Sevinci eziyete verdin. Hangi katta otursun? Kurda niye nimet etmedin otu? Kuzuya garezin neydi? Yılana af çıkarmadın.

İnsana garezin neydi? Döl isteyen rahime niye döl düşürmedin. Niye ürcah ettin kurdu cevize? Bizi sınamak mıydı muradın? Fırat hangi yöndedir?"

Ayağı takıldı, yüzükoyun kapaklandı. Taşa çarptı çenesi. Dişi dilini kesti. Tuzlu kan tadı oturdu damağına.

"Tövbe tövbe, Allah Allah bismillah!" diyerek defalarca öptü hamayılını. Soluğunu kesip etrafı dinledi. Uzaktan eşek anırışları geliyordu. Kalktı, sese doğru yürümeye başladı. Susuzluktan bayıldı bayılacak haldeydi. Yaklaşan hav havları dinledi. İki köpeğin saldırısına uğradı az sonra da. Kangal köpeği kadar azman olan siyahı, Zine'yi sağ baldırından kapıp yere yıktı. Diğeri entarisini çekip yırttı. Zine, köpeğin boynuna yapıştı hırsla. Fakat köpeğin boynundaki demir Xıştlar, hançer gibi pareledi avuçlarını. Korkunç bir çığlık attı. Torbasını köpeğin ağzına verdi. Bozalaca olanı, Zine'nin sağ pazusunu kapıp çiğnedi. Çoban koşup gelinceye kadar haylice çiğnendi. Çoban, köpekleri değnekle uzaklaştırdı. Feneri yerde inleyen kadına tutar tutmaz ürperdi.

"Viy dayemın viy! Viy viy viy! Viy lavemın viy!" diye ağlıyor, çığlıklar atıyordu Zine.

Çoban kaldırmak istedi kaldıramadı. Gidip eşeği getirdi. Yanında on iki-on üç yaşlarında tıfıl bir oğlan vardı. Zine'yi kaldırıp eşeğin üzerine attılar. Tıfıl, sığır sürüsünün yanında kaldı. Çoban köyün yolunu tuttu. Yarım saatlik inleyişli, ağlayışlı ve çileli yolculuktan sonra çoban Zine'yi kendi evine getirdi. Kadınların yardımıyla kuru bir sekinin üzerine yatırdılar boylu boyunca.

"Çatışma mı oldu? Asker mi vurdu? Nasıl oldu?"

Kadınların soru yağmurunu bir tek cümleyle kesti Çoban.

"Köpeklerimin hışmına uğradı garibim."

Kadınlar çobanı dışarı çıkardılar. Zine'nin üzerinde parçalanan kanlı entarileri tek tek aldılar. Kol, bacak, karın ve omuzlardaki diş yaralarını ılık suya batırılmış bir bez parçasıyla temizlediler. Zine ağlayışını durdurdu, acılara karşı dişini sıkarak direndi. Kemiklerinde hasar yoktu. En derin yaralar sağ kolundaydı. Hepsini bezle sardılar. İki eski entari getirip üst üste giydirdiler. O gece yarıacılı, yarıtatlı, kâbuslu ve derin bir uykuya daldı.

Sabahleyin karnını iki tas sıcak çorbayla doyurdu. Torbasına ekmek, dorak, yağ ve su koydular. Evin hanımı Fırat'a giden yolu gösterdi.

"Bu yolu tut. Bu yol bir başka yola çıkar. O yoldan Samsat'a arabalar gider. Birine bin git. Fırat'ın öte yakası buralara benzemez. Birinin evine gittin mi sana bir tas sağuk su getirirler. İçtin mi, iyi bu yemek yemiş derler. İçmedin mi, hastadır herhal, yatağını serin yatsın derler. Kendine bak da aç kalma. Yaraların üç gün sarılı dursun. Üç gün elleme. Haydi uğurlar ola."

Zine yolda değirmenden gelen aksakallı bir köylüyle karşılaştı.

"O tarafa gitme asker var" diye uyardı ihtiyar.

"Asker o tarafa niye gelmiş ki?"

"Niyesi var mı, ateş sarmış her yanı. Eskiden köpekler kuzunun osuruğuna havlamazdı. Titreyen çalıya dönüp de kimse bakmazdı. Bu taş bir deliğin kapağı olmasın demezdi kimse. Huzurumuza şeytan dölü düştü. Uğursuz insanlar peydah olunca, asker de netsin, dağa taşa üşüştü. Dün gece Fırat'a doğru sürmüşler teröristleri."

Faltaşı gibi açıldı Zine'nin gözleri. Yüreği hareketlendi. Yutkundu. Yavaş yavaş çömelip toprağa baktı.

"Fırat'ın ötesine geçerler mi teröristler?"

"Ben olsam geçerim" diye güldü ihtiyar. "Fırat örstür. Askerin bu yandan savurduğu çekiçle örs arasında kalmak akıl işi değil, itoğluitliktir."

"O zaman geçmişler" diye düşündü. Yekindi. Ayağa kalkarken acılarla çatırdadı binası. İhtiyar, Fırat'a doğru sessizce yol alan Zine'nin ardından bakakaldı. "Aklını cesaretine yedirmiş cadı kadın" diye mırıldanarak eşeğini dehledi. Sabah güneşi çıkmak üzereydi tepelerin ardından.

Yol kenarında konaklayan yüz kişilik bir bölükle karşılaştı Zine. Devriyeler durdurdular. Torbasını, üzerini arayıp yüzbaşıya götürdüler. Zine'yi tepeden tırnağa süzdü Yüzbaşı.

"Böyle nereye gidiyorsun çıplak ayakla analık?"

"Samsat'a."

"Samsat su altında kalmadı mı?"

"Su altında kalsa da kalmasa da benim yolum o yanadır."

"Torbandakileri o yana kaçanlara mı götürüyorsun yoksa?"

Zine, öküzün bıçağa baktığı gibi baktı yüzbaşıya. Tavşan dikkatiyle izlemeye koyuldular erler. Yüzbaşı mülayim bir havada gülümsüyordu.

"Aç kalan her Allah'ın kuluna benim torbam açıktır."

Cevap erlerin hoşuna gitmişti. Pişmiş kelleler gibi sırıtıyorlardı.

"Açız, o zaman ver de biz yiyelim."

Torbayı derhal yüzbaşıya uzattı Zine. Yüzbaşı alıp içindekilere baktı. Erlere göz kırptı. Geri verdi Zine'ye. Cömertlik gül gibi dokunmuştu insafına.

"Bu bize yetmez. Adresini ver de evine gelelim, bize bir kuzu kes. Hep teröristlere mi keseceksin, bir tane de bize kes."

"Hepiniz ana kuzususunuz. Malım mülküm olsa keserim. Kadersiz insanlarsınız. Etle tırnak arasına kim soktu bu kıymığı? Bu kanı bu toprağa kim düşürdü? Kim kararttı bu suların ışığını?"

"Kim olacak teröristler..."

"Senin terörist dediğin bizim oğullarımız, kızlarımızdır. Kim terörist etti onları, günahlarına kim girdi? Gidin onları yakalayın."

Erler merakla baktılar yüzbaşıya. Kadına ters laf edeceğinden korktular. Yüzbaşı boynunu kırmış, kuşkulu, ekşi bir gülümseyişle inceliyordu Zine'yi.

"Avuçlarına ne oldu?"

"Köpekler saldırdı. Çobanın köpekleri. Kolumu, bacağımı parçaladılar dün gece" diyerek, kolunu çermeleyip sargıyı gösterdi. Entarisini hafiften, utanarak kaldırdı. Baldırındaki kanlı sargıyı gösterdi.

Erler mırıldanarak sargılara baktılar. Yüzbaşıyı acıma duygusu sardı.

"Hemen şehre git, aşılan. Kuduz olursan kurtulamazsın. Sıhhiyeyi çağırın, gelsin şunun sargılarını değiştirsin."

Elinde bir çantayla gelen sıhhiye, Zine'yi olduğu yere oturttu. Sargıları açtı. Yaraları oksijenli suyla temizledi. Merhem sürüp gazlı bezle sardı.

"Dağılın oğlum! Ayı mı oynatıyoruz burada!" diye bağırdı Yüzbaşı.

Zine kalktı. "Allah senden razı olsun oğlum. Allah hepinizden razı olsun" diyerek yola düştü.

"Aşılanmayı unutma analık!" diye bağırdı Zine'nin arkasından yüzbaşı. "Geceye de kalma! Köpeklerden kurtuldun, ama pusuya yatan askerin kurşunundan kurtulamazsın!"

Zine derin hülyalara dalarak katetti ufukları. Tarlaların sıcacık, yumuşak tozlu yollarında yürüdü durup dinlenmeden. Tüten toz baldırlarını, entarisini kapladı tül gibi. Geceyi, askerler tarafından boşaltılıp yıkılan bir yayla evinin taşları arasında geçirdi. Topladığı kuru gevenleri yakarak yüreğindeki kurt korkusunu bastırdı. Ateş mübarekti. Alemin tüm yırtıcı hayvanları, melanetlileri korkardı ateşten. İnsan, görme gücünü, hesapsız güzelliğini, aşk kerametini ateşten almıştı. Ateşte sınanmayan hiçbir sözün kıymeti harbiyesi yoktu. Yaralar ateşin alev diliyle yalansaydı daha tez iyileşirdi.

İkindi güneşinin ovayı altın sarısına kestiği bir zamanda vardı Fırat kıyısına. Kızılın kahverengiyle kucaklaştığı, yeşilin karada eridiği, grinin parlak bir ışıkla görünüp kaybolduğu çamur dalgalarını, delicoş ürkütücü akışı hüzünle seyre koyuldu. Hızla geçen kırılmış dallara, sazlara, kamışlara, nilüfer-yosun-tomurcuk ve kuşburnu köklerine, kuş teleklerine, ürümüş kütüklere ürpererek baktı. Dalgalar dalgaları kovalıyor, kütükler batıp batıp çıkıyor, ikindi güneşinin parlattığı anaforlar Fırat'a haşin bir görünüm veriyordu. Çatal eğreltiler, papatyalar, mantarlar, bereketle ballanan yamaç toprakları uğul uğul, taraz taraz gelip geçiyordu Zine'nin önünden.

"Kürdün ejderhasısın Fırat" diye mırıldandı. "Yağma tufanısın. Kaya çiçeğinde gözün var. Cümle çınarların kökünü yutsan doymazsın. Devedikeninde, yamaç geveninde gözün var. Pınarlar sana gelir. Çaylar sana getirir. Sen kime götürürsün Fırat? Kürdün kütüğünde bin ah var. Her ahında bin engerek çöreklenmiş. Hangi renge boyadın zehirin yeşilini Fırat? Gece kaim, gündüz saimsin Fırat. Gayretine dokunmak kimin haddine. Cennete girsen fidan kırarsın Fırat. Cehenneme aksan kazan delersin. Ah Fırat, Fırat! Cinlerin cirit harmanı, fermansız zalim Fırat! Kaç gelini yuttun!"

Aşağılara, kumruların dem çektiği, ışıl ışıl yanan ağaç karıncalarının kaynadığı çalılıklara doğru yürüdü. Ayağının altından bir çift kılkuyruk ördeği havalandı. Karşı kıyıda dinlenen leyleklerin arkasındaki beyaz tümseğe kondular. Çalıların arasında, bastonunu kucağına

almış orta yaşlı bir kadın oturuyordu. Zine usul usul ilerledi. Gidip kadının tam önüne dikildi.

"Kimsin?" dedi kadın.

"Ben de senin gibi yalnız bir kadınım."

Kadın kördü. Göz çukurlarında, etrafı mavimor çizgilerle oyalanmış bir çift pörsümüş gözkapağı vardı. Olduğu yerde bağdaş kurdu Zine. Hoşbeşten sonra içini döktü. Sorularla deşti kadını. Yaşam serüvenini öğrendi onun.

"Bu dünyada Fırat'tan başka hiç kimse anlamadı derdimi benim. Kırk yıldır Fırat'ın dizinin dibinde, Fırat'ın sohbetini dinlerim. Fırat'ın arasından geçtiği dağlarda kıyamet kadar mağara var. Bu mağaraların bütün yarasaları, cami cemaatı gibi dinlerler Fırat'ı. Fırat dünyanın öbür ucundan, kuşların, ağaçların, çiçeklerin, iklimlerin sesini yüklenir de gelir. Ben dünyanın meramını Fırat'tan öğrenirim. Sen de bir beter derdin sahibisin. Fırat'tan başka hiç kimse anlamaz senin derdini. Toprağı küstürdüler. Fırat'ı toprağa çok gördüler. Ördekleri, balabanları, kırlangıçları, kızıl gözlü kız kuşlarını, güvercinleri, bıldırcınları, gonca serçelerini kovdular Fırat'ın kıyısından. Bir ben kaldım. Beni beş kere kovdu askerler Fırat'ın kıyısından. Kovulan her mahlukat sesini Fırat'a bağışlayıp gitti. Ben sesimi vermedim. 'Vursanız da, sürseniz de ben Fırat'tan ayrılmam' dedim. 'Gider devlete sizi şikayet ederim' dedim. Nerde olsam Fırat çağırır beni. Bastonsuz, yol bulur kavuşurum Fırat'a. Ben sabredemem. Mor çiçekli zaferândan beterim. Çiçeğim yapraklarımdan evvel açar. Ben dinlemem askerin yasağını."

Zine eteğiyle gözyaşlarını siliyor, ikide bir sümkürüyordu toprağa.

"Fırat'ı ben nasıl geçerim karşıya?"

"Yürü aşağılara git. Kıyıda kelekçi Keno var. Söyle geçirir seni. İhtiyarsın, kimsesiz fukara bir kadınsın. Genç olsaydın seni çalıların dibine yatırır, nefsini köreltmeden geçirmezdi. Uçkursuz köpektir. Bin yıllık yoldan, kocakarıyla genç kızın kokusunu ayırt eder. Sen onu Fırat'tan sor."

Torbasını alıp ayağa kalktı. Yaraları sızlıyordu. Aşağılara doğru haylice yürüdü. Kıyıda bir kelekle bir adam vardı. Zine selam verdi. Adam, başucuna dikilen Zine'nin çıplak ayaklarına, göğüslerine, yüzüne baktı. Kırk yaşlarında, kır bıyıklı, sivri burunlu, tazı bakışlı, esmer,

sırım gibiydi. Gözlerini kısarak Zine'nin yaşını keşfetmeye çalıştı. "Elibeşaltmış var" diye düşündü.

"Keleğe geldin herhal. Paran var mı?"

"Yok."

"Parasızların bindiği keleği orta yere varmadan batırır Fırat."

Kelekçi Keno'ya içinden lanet okudu Zine. Umutsuzca baktı Fırat'a.

"Geçirmezsen ben de başka yere giderim."

"Geçiririm. Otur bekle biraz. Birkaç kişi daha gelsin."

Zine, yirmiyirmibeş metre uzaklaşıp kıyıda, kumların üzerinde oturdu.

Keno izmaritini Fırat'a fırlattı. Kovada dinlenerek çamuru dibe çöken bulanık suyu kafaya dikti. Eliyle bıyıklarını sildi. Sırtüstü uzandı. Göğün kat kat ferah maviliklerinde, gencecik kızların peşine düştü. Az sonra iki kişi daha geldi. Gerine gerine kalktı Keno.

"Haydi ana haydi, gel de bin!"

Keno'nun kendisine ana demesine hayret etti, sevindi Zine.

"Allah senden razı olsun oğul."

"Fırat cehenneminin kelek zebanisinden Allah hiç razı olur mu?"

"Öyle deme, olur olur" dedi gelenlerden birisi. "Ha Fırat'ı geçirmişsin hasırat'ı. Sevap getiren bir iştir."

"Her gelen yalan söyledi bana. Bu dünyada yalanına sahip çıkan dürüst bir adam görmedim ben. Yüzbaşı da keleğime el koydu. 'Cuma günü teslim et başçavuşa' dedi. Bir orospu çocuğu, benim geceleri karşıya terörist geçirdiğimi ihbar etmiş."

Zine'nin yüreği hopladı. Keno'ya sokuldu merakla.

"Geçirdin mi?"

"Ben ne bilem ana. Değirmen suyu misali adam akar burdan. Alnına mı yazılmış onların terörist diye. Benim işim adam geçirmektir. Geçirdiğim adamların kaçı adamdır, kaçı değildir, onu Allah bilir." "Hiç silahlı adam geçirdin mi?"

"Allah Allah, Cizre paşası gibi soru sormaya başladın."

"Benim oğlum da teröristtir. Dört aydır dağ taş ararım onu."

Üçü de kuşkulu, inanırlı, merakçıl, çekingen ifadelerle baktı Zine'ye.

"Bulamazsın onu" diye çıkıştı Keno. "Hangi dağın hangi sıçan deliğindedir kim bilir. Yeri gizli, zamanı gizli. Gecesi gündüz, gündüzü gece. Cevapsız bir bilmece. Devletin bulamadığını sen nasıl bulursun? En iyisi çek git evine. Nerelisin?"

"Muş'luyum. Fırat'ın ötesinde bulurum belki."

"Bulamazsın. Onların asıl mekanı Dicle'nin ötesidir. Eruh'la Şemdinli'yi bastılar, duymadın mı? O taraflardadır kaynakları."

Fırat'ın ortasına gelmişlerdi. Dalgalar keleği hızla sürüklüyordu aşağılara. İnanılmaz bir kürek gücüyle akıntıya karşı direniyordu Keno. Kıyıya yaklaştıklarında kanter içinde, soluk soluğa ve dipdiriydi. Keleği kıyıya çekti, bağladı.

"Cano Cano, bu kadını bu gece misafir et, günahtır dışarda kalmasın."

Cano Zine'ye baktı. Keno'nun isteğini kabullenmiş gibiydi. Yirmibeş yaşlarında yakışıklı, şalvarlı, yumurta topuklu, tombul bir delikanlıydı.

"Gelsin. Başım gözüm üstünde yeri var."

Akşamın son gün ışığı, buğday tarlalarını altın şafağına çevirmişti. Menekşe renkli peygamber çiçekleri, kartlaşmış it soğanları, step pelinleri, firari yulaflar, salkım çiçekli pembe kediotları başakların arasından renk savranları şeklinde fışkırıyordu. Buğday tarlalarını yaran dar tozlu bir yola girmişlerdi. Buğday, papatya ve yabanyasemini kokuyordu hava. İki adamdan birisi çatallaşan yoldan, 'Haydi eyvallah' diyerek saptı. Zine gönül rahatlığıyla izledi Cano'yu. Sorularla Zine'nin geçmişini, aslını neslini, ruhunu neşterlemeye başladı Cano. Yoğun devedikelerinin arasına girdiler. Dönüp Zine'nin çıplak ayaklarına baktı. Çelebi inceliği ile gülümsedi.

"Bunlar senin ayaklarına batmaz mı?"

"Yok ane kurban, batmazlar. Benim ayaklarımın altı keçi tırnağından bile serttir. Yürü, dert etme kendine."

Karşılarına biçilmiş, çimenli bir saha ve güzel bir ev çıktı. Güleç, iki yaşlı kadın karşıladı gelenleri. Ak saçlı olanı Cano'ya sarıldı.

"Viy, ayağının turabına yesir olduğum. Sabahtan beridir gözümüz yolda kalmış. Ha geldi ha gelecek diye. Bu misafir kimdir?"

"Benim okul arkadaşımın anasıdır."

"Viiyyy, iyi etmiş de gelmiş. Başım gözüm üstünde yeri var."

Sen oğlunu bulsan da onu eve götüremezsin. Gitmez. Gitmek istese de gerilla izin vermez."

"Ben götürürüm. O oğlan beni dağ başında yalnız bıraktı. Torunsuz, tohumsuz, erkeksiz bir evde melül mahzum etti bizi. Kimse bilmez bizim yüreğimizin cehennemini. Zürriyetsiz bir yuvada ben nasıl otururum."

"Sen yalnız değilsin Zine ana. Dağda oğlu olan kaç ana var senin gibi. Aha bir tanesi de benim anam."

"Senin anan ersiz mi kalmış? Kaç oğlu var senin ananın?"

Cevap vermedi Cano. İzmaritini kül tablasına batırırken, "Kadının acısı derin, durumu farklı" diye düşündü. Ayağını uzatıp derin esnedi. Eve uğrayan gerilla grubunun mensuplarını tek tek hayalinin sürgecinden geçirdi. Kısa boylu, bacakları yay gibi dışa çarpık, orta yaşlı birisi yoktu bu grupta. Grup komutanı Rojdar bilir miydi acaba? Askeri kamptan tanıyabilirlerdi birbirlerini belki.

"Oğlun Suriye'ye gitti mi hiç?"

"Benim oğlum bilmez kaçakçılığı. Ne işi var Suriye'de."

"Güneyde, sınırın ötesinde kamp var, askeri kamp. Dağdakilerin çoğu orada eğitim görmüş gelmiş adamlardır."

Elinde çay sinisiyle Cano'nun karısı girdi içeri. Babası, lisedeyken evlendirmişti onu. Ankara Hukuk'un son sınıfına gelinceye kadar üç çocuk sahibi olmuştu. Politik faaliyetlerden dolayı okulu bitiremiyordu bir türlü.

Fırat şafağının, başaklardaki çiğ damlalarını billur mavisine kestiği bir anda çıktı evden. Kadınlar, torbasını yiyecekle doldurmuşlardı. Cano, cebine biraz para koymuş, "Senin Rodi'ni ben de soracağım gerillalara" demişti. Botan'da karar kılmıştı Zine. Cano ona, buralarda kimseyi bulamayacağını, gerillanın Botan'da kum gibi kaynadığını, orada belki bir ipucu yakalayabileceğini söylemişti. Hangi şehirden nereye gideceğini unutmaması için yineleyip duruyordu. Tarla yollarından ana yola çıktı. Bozova'ya giden minübüsün içinde, muavinle para tartışmasına girişti. Avuçlarının, kol ve bacaklarının yaralarını gösterdi. Parasız olduğunu, doktora ulaşmazsa kuduracağını anlattı ağlaya ağlaya. Sonunda muavin pes etti. Bozova'nın içinde gezdi biraz. Kadınlarla,

ihtiyarlarla konuştu. Çevrede gerillaların dolaştığını, ama son zamanlarda görünmediklerini öğrendi. Yaşlıların yüz çizgilerini seyretti sabırla.

Bozova Urfa yoluna çıktı. İki saat yürüdü. Yolun ortasında dikilip gelen minübüslerden birisini durdurdu. Kudurma tartışmasıyla Urfa'ya geldi.

On beş gün gezdi Urfa köylerinde. Mardin yoluna çıktı.

Mardin-Cizre hattından Şırnak'a vardığında, yollarda yapılan aramalar ve kudurma tartışmalarıyla yorgun düşmüştü. Uğultu, acı ve hayal harmanı haline gelmişti kafası. Kudurabileceğinden korktu. Köşede tesbih çeken orta yaşlı birisine yaklaştı. Benzi kireç gibiydi.

"Kurban, bir insan kaç günde kudurur?"

Adam soruyu önce anlayamadı. Tepeden tırnağa süzdü Zine'yi.

"Kim kudurmuş?"

"Köpek beni daladı, diş diş etti. Başım kaynayan kazandan beter olmuş."

"Allah yazmışsa kudurursun. Kimse bir şey edemez."

Zine suratını ekşitti. "Toprak başına" dercesine baktı adama. Çarşıya daldı. Köşebaşlarını silahlı askerler tutmuştu. Bir ayakkabıcının önünde durup devriye gezen kariyere baktı. "Çatışma mı oldu acaba" diye düşündü. Karşıda üç köylüyü durdurup kimlik kontrolü yapan mihverli askerleri süzdü. Biraz yürüdü, şapka dükkanının önünde duran genç bir kadına durumu sordu. Kadın ters ters bakarak sırtını döndü. Üç kişiyi çevirip sordu peşpeşe. Kimse cevap vermedi. Bir ihtiyara sordu. Güldü ihtiyar.

"Git sor da merakını kaymakam doyursun" dedi.

Ayakkabı boyacılarının yanında tek gözlü, ihtiyar bir dilenci oturuyordu. Zine varıp dilencinin yanında oturdu. Yavaş yavaş sohbete başladı dilenciyle. Derdini anlattı, ama oğlunun adını söylemedi. Nasıl bulacağını sordu. Dilenci askerlere bakıp gülümsedi, başını salladı dertli dertli.

"At pazarında eşek izi aranmaz. Ne arar senin oğlun burada. Meramın aramaksa, dağlara git. Cudi'ye, Herekol'a, Kelamemê'ye, daha ötelere, Oramar'a git. Kimseye birşey sorma. İtimat kalmadı. Değirmenci köpeği gibi su şırıltısına havlayan bu kadar insanın arasında

oğul mu aranır. Uzaklaş. Ayak izlerini de kimseye gösterme."

Zine ayağa kalktı. Ağzını tutarak kaldırım kenarına koştu. Lokur lokur kustu. "Vay Rodi vay" diye mırıldandı. "Beni kuduz daladı, seni yılan yaladı."

Ağzını eteğiyle sildi. Manavların önünden geçti. Okuma yazması olmadığı için fiyatları sordu. En ucuz yerden yarım kilo üzüm aldı. Bir fırın buldu. Taze ekmekle yedi üzümü. Şırnak'ı çıktı. Usul usul yürüdü. Dinlenen ve hafifleyen başının verdiği keyifle, Nemrut yöresinin eski kılamlarından birisini söylemeye başladı. Ruhuna çöken ağırlığı, dokunaklı, şenşatır avazlarla peş peşe hafifletti. Yolun ortasına dikilip otobüsü durdurdu.

Kudurma numarasıyla Çölemerik'e kadar gitti. Oramar'ı takmıştı kafaya. Dilencinin söylediklerinden o kalmıştı aklında. Amcası Kor Oramar'ın adını çağrıştırıyordu. Otobüste, yanında oturduğu bir delikanlı ona Oramar'a nasıl gideceğini anlattı uzun uzadıya. Aramaları kimliksiz, ihtiyarlığının sayesinde atlattı. Tatlı bir dille yaralarını gösterdi.

Çölemerik'ten ikindiye doğru çıktı. Cilo'nun görkemli, beyaz zirveleri direk gibi oturmuştu gözbebeklerine. Rodi, kesinlikle bu mübarek yüce dağdaydı. Kışlalaşan şehirlerde, düz yerlerde, çöllerde ne işi vardı Rodi'nin. Kartallar neredeyse, o da ordaydı. Aniden durdu. Takırtıları dinledi. Başını kaldırıp Cilo'ya doğru giden helikopterlere baktı. "Rodi'min peşine takmışlar Allah'ın çelik kuşlarını" diye mırıldandı. Yaya yolu çatallaşıyordu. Cilo'ya doğru gidenine saptı. Yeşillikler, cıvıltılar, çalılar içinde ilerledi. Düz, hafif esintili bir çimenliğe çıktı. Güneş batmak üzereydi. Çığlığı andıran ürpertici bir "Dur!" ihtarıyla irkildi ve durdu. Gelen direktiflere uygun olarak torbasını attı. Ellerini başının üzerine koydu. Yavaş yavaş ilerledi. Pusu çukurundan çıkan yeşil mihverli iki asker iğneden ipliğe aradı Zine'yi. Çekip apar topar götürdü üsteğmene. Yirmi asker yatmıştı pusu hattına. Burası, Cilo'dan gelecek gerillanın, Zap suyunu geçerek kente yöneleceği uygun alanlardan birisiydi. Üsteğmen haşin bir ifadeyle tepeden tırnağa kesti Zine'yi.

"Ne arıyorsun buralarda?" diye bağırdı.

"Bir kınalı kuzumu kaybetmişim. Belki buraya gelir dedim."

Üsteğmen potiniyle önündeki kayaya küt diye vurdu.

"Kuzu arama zamanı mı şimdi! Ya seni vursaydık ne olacaktı? Teröristlere ekmek mi götürüyorsun yoksa? Gidin şunun torbasını getirin lan! Nerde senin kimliğin?"

"Ne edeceksin kimliği? Aha ben burdayım. Aha benim yüzüm. Yüzüme bak, içimi oku."

"Şunun verdiği cevaba bak hele!" diyerek, başını iki yana sallayıp, acı acı gülümsedi. "Yaşın ne senin?"

"Altmış mı, almışbeş mi, yetmiş mi, neye sayarsan say."

Yüzbaşının yanında duran başçavuş, Zine'nin yaşına göre güzel görünümlü bir kadın olduğunu düşünürken, "Cami yıkılmış, ama mihrabı yerinde" diye iç geçirdi.

Albay Rambo Remzi'nin güvendiği, gözü gibi sevdiği dört seçkin komando subayından birisiydi Üsteğmen Şahin. Bir hafta önce, bu dört subaydan bir tanesini, Remzi'nin "yakışıklım" dediği bir yüzbaşıyı, gerillalar Şemzinan yolunda pusuya düşürüp yanındaki emireriyle beraber öldürmüşlerdi. Son bir hafta, Üsteğmen Şahin'in dağ taş gerilla aradığı, uykusuz, küfürlü, dayaklı geçirdiği uğursuz bir hafta olmuştu. Albay Rambo Remzi, cinayet haberini radyo başında, devlet başkanının Muş'ta, "Köklerini kazıyacağız" diye konuştuğu bir anda almıştı. Telsizi fırlatarak ayağa kalkmış, "Bir hafta içerisinde sonuç istiyorum Şahin!" diye bağırmıştı. Şahin'in, albayına bir haftada getirdiği sonuç koca bir hiçten ibaretti.

"Adın ne senin?"

"Zine."

"Yaz oğlum bir kenara bunun adını. Gece gelseydin ölür giderdin burda. Anan seni Kadir gecesi doğurmuş. Şükret mehmetçiğe. Artık eskisi gibi yaylalarda düğün yok, savaş var."

Üsteğmen torbayı açtı. Bir şişe su, bir parça ekmek, bir kibrit ve iki baş kuru soğan düştü toprağa.

"Torbanda cinler cirit atıyor. Zamanında çalışsaydınız, çerden çöpten, çuldan çaputtan kurtulsaydınız, bütün bunlar başımıza gelmezdi."

Pusu yerini gider gerillaya bildirebilir diye o gece Zine'yi bırakmadılar. Gece, Cilo'dan buzlu bir pus çöktü Çölemerik'e. Derileri kızıl, si-

yah ve sarı ışıklı gece kurbağalarının ötüşlerinde azalma oldu. Zap kıyısında voltalayan porsuklar, bostan, kök meyvelerin bol olduğu iç kısımlara doğru çekildiler. Zine geceyi, sıcacık tulumlarının içine girmiş iki erin arasında titreyerek geçirdi. Şafak söker sökmez pusu yerini terketti asker. Giderlerken, "Kuzunu şimdi arayabilirsin" diye takıldılar Zine'ye. "Toprak başınıza, dondurdunuz beni!" diye mırıldandı Zine. Kalkıp pusu yerini kolaçan etti. Birkaç peksimet buldu. Konserve kutularının diplerindeki balıkları, fasulyeleri yedi. Yağları, karıncalardan temizleyip dikti kafaya. Zap kıyısına indi yavaş yavaş. Karnı doymuş, gül rüzgârı esmeye başlamıştı keyfine. Zap'ın karşı kıyısı, Cilo'dan gelen firari güvercinlerin istilasına uğramıştı. Güvercinlerin içinde serçe kümeleri, tek tük gri gagalı cazgır Cilo kargaları da vardı. Karşı tepeleri tutan Merzan çayırlarına hafif kırağı düşmüştü. Zine kıyıya oturdu, yaban domuzu fışkılarına, güvercin tüylerine, sabah aydınlığında şöve gibi parlayan dilber çiçeklerine baktı.

"Toprak başına Kürt'ün" diye mırıldandı. "Kürt Kürt olsa, dört kitabın, kırk makamın hakkını verse, newroz bereketine durur dağlar. Aç açlığını unutur, yetim yetimliğini. Kürdün bahtına karga sıçmış. Çürüm çürüm etmiş Kürt'ün bahtını karga. Vah Rodi'm vah! Bahtı kara Rodi'm!"

Soğuk su çırptı yüzüne. Zap'ın derinliklerine baktı. "Gözüm göz olsa balıkları görür. Hasretimin gözüne kurban olsun benim bu iki gözüm. İnsanı hayvandan ayıran, insanın iç gözüdür. Bu suyun dibinde fırtına var. Bu fırtına yuvarlana yuvarlana bu dağdan düşmüş bu suya. Hangi dağdan kaynar? Akar da hangi deryada kavuşur huzura?"

Kalktı. Beyaz kıpırtılar gördüğü yukarı kesimlere doğru yürüdü. Kıyıda katırlarına su içiren ihtiyar bir kadının yanına yaklaştı. Karşıya nasıl geçileceğini sordu. Kadın yukarıları işaret etti. Bir köprü olduğunu söyledi. Yürüdü. Hızlanmıştı haylice. Köprüden geçti karşıya. Cilo'ya yöneldi. Güneş bir mızrak boyu yükselmişti. Küçük bir tepeciğin eteğinde oturdu. İki uyku külçesi kesilmişti gözkapakları. Envai çeşit kuş cıvıltıları yükseliyordu Merzan çayırlarından. Sırtını otlara gömüp gökyüzüne yükseldi. Rüyaları renkli diyarlara...

Gözünü açtığında, güneş kubbenin merkezindeydi. Fena halde acıktığını hissetti. Torbası bomboştu. Az bir suyu kalmıştı. Kalkıp

yürüdü. Birkaç tepecik aştı. Cilo'ya gidiyordu, ama gittikçe uzaklaşıyordu koca dağ. Ellerini beline dayayıp zirvelere baktı. "Andıra kalasın" diye mırıldandı. Bir tepecik daha aştı. Çan sesleri duydu. Dehşetle anımsadı köpekleri. Sağda, kayaların bağrından fışkıran çalılıklara daldı. Kuşkonmazların, mahmude sarmaşıklarının, beyaz ve pembe çiçekli muşmulaların içinden geçerek bir aluç ağacına sokuldu. Ağacın en iri dalını kırdı hırsla. Tepeye çıktı. Yürüdü sürüye doğru. Kendisine saldıran büyük alaca köpeği kovaladı bir hayli. Çoban hayretler içindeydi. Kadın kılığına girmiş bir kurtla mı karşı karşıyaydı acaba?

Sevinçler içinde, gülerek selamladı çobanı. Soluk soluğa:

"Saldırırsan kuyruğun yılan gibi görünür, kaçarsan ayağına dolaşır. Senin köpek, kaçmaktan fırsat bulamadı saldırmaya."

"Allah'ın sepetinden mi düştün ane, nerden gelir nereye gidersin?"

Sohbet başlamıştı. Keçenin üzerinde oturup güleç bakışlarla dökülen serüvenlerin harmanına girmişlerdi bile. Çoban kırk yaşlarında, at suratlı, çakır gözlü, köse birisiydi. Ciddiyetini yitirmiş zamane gamsızları gibi gülümseyip duruyordu. Dişlerinin nikotin zifti, kehribar gibi parlıyordu.

"Hele adını bağışla ane kurban?"

"Belengaz."

"Belengaz. Viiiyy, ne de güzel isimmiş. Benim adım da Zine."

Torbasını açtı Belangaz. Naylon bidondan bir koca bardak süt sundu Zine'ye. Ekmek, dorak, yağ çıkardı. Mutluluktan delirecek gibiydi Zine.

"Eruh'la Şemdinli baskınlarından sonra beni falakada mahvettiler. Kemikli, et tutmaz bir adam olduğum için kemiklerim ziyan oldu. Karnım Hüt dağı gibi şişti. Bir ay kalkamadım ayağa. Bak hele nasıl olmuş."

Çorabını çıkarıp tabanlarını gösterdi. Patlayıp şişen ve çürüyen asıl derinin yerinde zar gibi ipincecik, taze, kızıl bir deri vardı. İki ayağından toplam altı tırnak düşmüştü. Sağ kaşının üzerinde derin bir yara vardı. Sol elinin serçe parmağı kırılmıştı. Sırtında derin yaraların olduğunu, bir kaburgasının kırıldığını söylüyordu. Bakışlarında şaşırtıcı bir samimiyet ve ferahlık vardı.

"Benden birşey alamadılar. La dedim de Lo demedim. Konuşsaydım içeri atarlardı, çoluk çocuğum perişan olurdu. Uykuda olmasaydım ben yakalanmazdım. Gözlerim çok keskindir. İğne deliğinden baksam Hindistan'ı görürüm."

Direnişinin tadını yudumluyordu adeta. Zine'den kuşkulanmamıştı. Muş'tan Botan'a, Cilo'ya kadar tüm mağrur dağları elek velek eden, oğul delisi bir ana olduğuna inanmıştı onun.

"Akşam radyomu dinledim. Başbakan Eruh'a gelmiş. Demiş ki, 'Devlet, Eruh'a inip iki üç kurşun sıkan beşon tane baldırı çıplağın hakkından mı gelemeyecek?' Dediği doğru değil. Hiç falana festekize bakmadılar. Çobanların baldırlarında yün çoraplar vardı, hepsini tutukladılar."

Gülme krizine girdi aniden. Karnını tuta tuta kahkahalar attı. Çenesini gökyüzüne dikti. Gülüşünün biçimini değiştirdi. Gözlerden taşan damlalar, billur ışıltılarla yanaklarından sızıp, boğazlı beyaz yün kazağına döküldü. Gülüş biçimini değiştirdi yeniden. Sağ böğrünün üzerinde, haylice içli, komik ve sarsıcı bir tarzda sürdürdü. Gülüş şöleni hoşuna gitmişti Zine'nin. Ara vermeden bir ay seyredebilirdi Belangaz'ın bu halini.

"Bana atılan dayaklardan Mısır'a köprü kurulurdu. Her dayak benim içime yüz gülüş getirdi. Onlar dayak attıkça ben güldüm. Sonunda kendimi kaybetmiştim. Gözümü açtım, baktım başucumda Üsteğmen Şahin."

Şahin adını duyunca ürperdi Zine. "İri kulaklı, kanı ağır bir adam" diye mırıldandı.

"Bana dedi ki, lo Belangaz bütün çobanlar açıldı, sen niye kilitlenmişsin? Dedim, ben has çobanım. Kötü köpeğin sürüye kurt getireceğini bilirim. Aneeee... Bir giriştiler bana. Aha şu parmağımla kaburgam o zaman kırıldı."

Yeniden gülme krizine tutuldu Belangaz. Bu kez yüzükoyun uzanarak değişik bir makamda kakır kakır gülmeye başladı. Kalktı, bir bardak süt içti. Birşeyler mırıldandı kendi kendine. Yanındaki kuzukulaklarını koparıp ağzına attı.

"Dağ taş asker dolmuş. Çobanların hali yamandır. Teröristlerle askerlerin arasında sıkışıp kalmışlar."

“Halk da şaşırmış. Kim doğru, kim yanlış belli değil. At izi kurt izine karışmış. Hızır yere inse işler kolaylaşır. Hak yerini bulur. Yüzbaşılar Pinyaniş aşiretini silahlandırmaya koyulmuşlar. Dize’de, yukarı Pinyaniş’in reisi Miste ağa, ‘Lo siz aradan çekilin ben o teröristlerin hakkından gelirim’ demiş.”

“Veey ocağın söne! Ağalığın bata senin!”

“Yaaa... Çal’da, aşağı Pinyaniş’in reisi Meco ağa, ‘Siz silahları getirin, gerisine karışmayın’ demiş.”

“Veeeey... Dört kitabın çırasında yansın evin berhanen inşallah! Gözünü oğlumun kanına dikmiş.”

“Yaaaa... Aşiretin kafa sayısı onbindir. Bunlar hepten silahlanırsa ne olur halimiz. Dediklerine göre Şırnak’ta, Kilaban’da da başlamışlar silahlanmaya. Heso ağa, ‘Ben bütün Maxmuran’ları silahlandırırım’ demiş, ‘Yeter ki ordu silah getirsin.’ Zaten Heso ağanın dedesi padişah Abdulhamid’in tırşikçisiydi ane. Tırşikçi dedenin tırşikçi torunu olur.”

“Toprak başına!”

“Bir de Evrekli Cemil çıkmış. Ula oğlum sana ne. Eeee ne etsin şimdi senin oğlun? Dağı asker tutmuş, ovayı aşiret, kımıldayan her çalıya on ihbar... Muhbir olmasa tilki pazarda gezer ane. Ölüm, insana çok yaklaştı.”

Zine’nin gülümseyen mavi umudunu karamsarlık sisi bastı. İpe un serdiği sanısına kapıldı. Ak bulutlu doruğuna, ünlü Reşko’suna baktı Cilo’nun. Belangaz gülüyordu. Birden kendine geldi. Elinin tersiyle sildi gözyaşlarını.

“Yağmur nasıl rahmetse, ölüm de rahmettir” diye mırıldandı. “Ama Agid birgün girdiği deliğinden çıkar. Çıkar da dağlar tekrar gümbürder. Onun adı herkesin dilindedir.”

“Kimdir Agid ane kurban?”

“Teröristlerin başkumandanıdır Agid.”

“O benim oğlumun nerde olduğunu bilir?”

“Onun bilmediği ne var ki? O her şeyi bilir.”

Zine sevinçle fırladı ayağa. Etrafında dönerek dağları süzdü.

“Nerdedir o ane kurban?”

“Onun nerde olduğunu kimse bilmez. Hızır bile bilmez.”

“Tövbe de, çarpılırsın!”

“Ben zaten çarpılmışım. Kader de, kısmet de küsmüş bana. Gökten koyun yağsa bir tüyü düşmez bana.” “Hangi dağdadır o Agid? Söyle sen bilirsin ane kurban.” “Botan’dadır. Arasan bulamazsın, aramasan her yandadır. Bu kadar askeri boşuna yığmamışlar Botan’a.” “O zaman benim oğlum da Botan’dadır.” “Verdiğin tarif doğruysa, senin oğlunu görmüşüm. O da Botan’dadır.” Zine’nin umuduna çöken karamsarlık sisi parçalandı bir anda. Art arda sorduğu sorularla terletti Belangaz’ı. Gece görmüştü, hiç konuşmamıştı, kalabalıklardı. Eruh-Şemzinan baskını sonrasıydı. Ayışığı vardı vs. vs. vs... Tüm Botan dağlarını tek tek taramayı, her fare deliğine bakmayı koydu kafasına Zine.

“O benden kurtulamaz. Kaçıp yarpuz goncasına gizlense de bulurum onu. Ben tanırım kokusunu onun. Hangi dağda olduğunu bir bilsem...” Kadının inadı ve kararlılığı karşısında ürperdi Belangaz. Acıdı kadına. Acımasaydı gülecekti zorlu zorlu. Kadının Cilo’yu seyredişine hayran kaldı.

“Otur hele, ben sana yardım ederim. Şansın yok. Kışın soluğu bir ay sonra Botan’ın kapısına dayanır. Bakur rüzgârları hançerden beter olur da el ayak keser. Sen bu halinle hiçbir dağı gezemezsin o zaman.”

Zine, çöktü olduğu yere. Anasının çığlıkları daladı kulaklarını. Dağa, koca Nemrut’a tırmanışını hatırladı anasının. Yakacak için beline kadar karlara gömülüşünü, “Çıran sönsün Nemrut!” diye inleyişini hatırladı. Kendisinden hızla uzaklaşışını, çığın bomba gibi patlayışını, anasını alarak uçurumdan aşağı atışını hayal etti. Dayanamadı. Ağlamaya başladı hüngür hüngür.

“Kim bilir, ben de anamın yolunda ölürüm. Çığ altında kalırım bir dağın bir deresinde. Anamı baharda bulḍular. Beni bulamazlar da yem olurum kurda kuşa. Arayanım olmaz, soranım olmaz ane kurban.”

Hayatında belki de ilk kez gülümsemeden bakıyordu Belangaz. Şaşkındı. Bardağı sütle doldurdu. Usuldan uzattı Zine’ye. “Ne kış, ne de bakur rüzgârları sana bir şey yapamaz ane” dedi. “Al iç, kendine gel.”

Çolo Kurtbasan'ı evin arkasına kadar kovaladı. "Lo bu köpeğin şeytanı üçten dokuza çıkmış" diye söylendi kendi kendine. Dönüp geldiğinde Lori'yi kapının önünde buldu.

"Sen bu köpeğe firavun sütü içirmişsin Lori. Havlayışı harlanmış, dişlerine kıvılcımlar oturmuş. Rengi değişmiş gözlerinin."

"Elleme havlasın. Bu evin kabir sesizliğini bozan odur."

İki büklüm eğilerek içeri girdi Çolo. Çıra isi ve odun dumanı burnunun direğini sarstı. Sırtındaki koca torbayı orta direğin dibine indirdi.

"Uzun zamandır nerelerdesin Çolo?"

"Sürünün peşindeyim, bir yere gittiğim yok. Öldü mü kaldı mı, hele bir gidip göreyim dedim."

"Araya üç ay girdi. Olsun, yine de sağ ol. Senden başka soran yok."

"Berzo gelmedi mi?"

"İki kere geldi. Atından inip içeri bile girmedi. Derdi ben değilim, Zine'dir."

Gerilmiş bezleri aralayarak tek tek un küplerine baktı Çolo.

"İki küp unun kalmış. Altı ay gider sana. Kışı çıkarmaz."

Torbasını direğin dibinden aldı. Ocağın kenarında oturdu, ipini açtı. Kesilmiş, soyulup hazırlanmış iki tavşan çıkardı. Bir kilo kadar şeker, iki paket çay, biraz pirinç, kavurma, nar, leblebi ve kuru üzüm... Bakışları kıvılcımlandı Lori'nin. Allandı yanakları. Mahcubiyet, kuşku ve mutluluk kokan bir iklimle gülümsedi.

"Veeeey, Çolo Çolo, sen fakir bir adamsın, niye masraf ettin kendine?"

"Le, ne mesarifi olur bunun. Yalnız adamın dağ başında az mesarifi olur. Buna da para vermesek, boz eşekten ne farkımız olur.

Boşver. Dert etme."

Lori, yiyeceklerin geliş nedenine taktı kafayı. "Nare'yle Havre'ye nar götürmüş müydü acaba?" diye sordu kendi kendine. "Biraz ilgi duysaydı aylarca ayağını kesmezdi" diye düşündü. Yan yana duran dört nara baktı.

"Benim karnım aç. Yoldan gelmişim. Getir de şu tavşanları kızart."

Lori sebebini bilmediği derin bir hazla kalktı. Tencereyi getirdi. "Sanki ben onun karısıyım. Nasıl da buyurur Allah'ın aygırı" diye rüzgârlandı. Tavşanları bıçakla parçalayıp tencereye attı. Yan gözle süzdü Çolo'yu. Bakışlarını ocağa dikmiş, fiğ yutmuş kumru gibi düşünüyordu Çoban.

"Asker köyü basmış. Bütün evleri aramış ıncığına cıncığına kadar. Erlerden biri Bakıl'ın kızı Befre'yi ararken memelerini mıncıklamış. Ellerinde yuvarlak bir demir maşa varmış. Tabancanın, bıçağın kokusunu alınca bağırmış. Senin buraya gelmediler mi?"

"Kimse gelmedi. Evin üstünden pervaneli uçaklar geçip gitti bol bol. Son üç aydır birşeyler var bu dağlarda."

"Eruh'la Şemdinli'yi bastılar. Reisicumhur Muş'a geldi. 'Kaşınıp durmayın, hepiniz mesulsunuz' dedi."

"Niye, suç mu kaşınmak?"

"Söz misal canım. Ortalığı karıştırmayın demiş yani."

Lori, "canım" sözcüğüne taktı kafayı. Bu kadar yiyecekten sonra can sözünün anlamı ne olabilirdi? İki canın bir can olmasından başka ne anlama gelirdi canım sözü? İnsan karısına ya da çocuğuna canım derdi. Yalnız bir kadına canım demek, getir canını canıma içir demek değil miydi? Demek ki bu aygırın getirdiği eşyaların bir anlamı vardı. Cızırdayan etleri karıştırdı. Yiyecekleri torbaya doldurup kenara koydu. İllet oluyordu Çolo'nun ateşe bakarak sessiz sessiz düşünmesine.

"Bu üç ay içinde ağıla gelen olmadı mı?"

"Beşon tane geldi gitti."

Lori anaforlandı. Bunların yarısı muhakkak kadındı. Kadın olmasaydı bu üç ay içinde uğrardı birkaç kere. Gönül eğlendirmekten fırsat bulamadı herhal.

"Kimlerdi gelenler?"

"Goran ağanın oğulları geldi. Muhtar geldi. Goran ağa geldi."

Lori gülümsedi. Kadın gelseydi söylerdi. Rahat rahat karıştırdı etleri. Kadın gelseydi, onunla nasıl yattığını anlatmaya başlardı. Saflıkla utanmazlığı, iyi niyetle açıksözlülüğü eritmişti kişiliğinde bu adam. Kadın gelse gizlemezdi.

"En son, Goran ağanın anası Gızing geldi. Muş'un, elli yıllık dul dediği kınalı Gızing. Sıkıntısını döküp rahatlamaya gelmiş yayla toprağına."

Sofrayı hazırlamak için kalkacakken durdu Lori. Yetmişbeş yaşındaki bir kadının yayla toprağına sıkıntı dökmesi de neymiş? Rahatlamaktan kasıt nedir? Beynini soru çengeline takıp Çolo'ya baktı ciddiyetle.

"Yanında vardı bir hizmetçi kız. Bindirmişler eşeğe, yedeklemiş getirmiş. Yaşına bakma, dinç bir kadındır. 'Beni yükseklere çıkar da ölmeden şu fani dünyayı bir daha görem' dedi. İndirmesi bindirmesi kolay olsun diye oturağımı aldım yanıma. Eşeği önüme katıp tırmandırdım yükseklere."

"Hizmetçi de geldi mi?"

"Kurt belası var, nasıl gelsin? Sürünün yanında bıraktım onu."

'Vay köpeğin dölü!' diye küfretti içinden. Kalktı tekrar oturdu. Puşusunu düzeltti. İğrenerek baktı Çolo'ya.

"Yüksek bir tepede, kayaların dibinde inmek istedi. Kürsüyü koydum indi. 'Elimden tut, düşerim bu taşlıklarda' dedi. Güzel güzel güldü, yüzüme baktı. O yaşta bir kadının bu kadar yüzüğü parmağına geçirmesine şaştım."

"Kaltak süslenmiş gelmiş. Gelinlik yüzüklerini takmış kahpe."

"Kahpe deme. Şah damarıma tırpan vur, ama kahpe deme."

"Kahpeye kahpe denir. İsterse damarının şahı olsun."

"Dağların tepesine tırmanan, yüreğinden çeşme gibi zolak zolak sevgi akıtan, hazzından kılamlar okuyan bir kadına kahpe denmez."

"Tamam tamam uzatma! Sonrasını anlat!"

Sıpa saflığıyla baktı mavişlenen alevlere. Dağların mor sislerine, cıvıltılı yeşilliklerine daldı. Kaval ezgisine uyarak tırmandı tepeleri.

"Elinden tutup yükseklere çıkardım. 'Allah'a yakın olmak ne güzeldir' dedi. Kendisi için çiçek toplamamı istedi. Mor renkli güz nergisi, beyazı pembeleşen kuşburnu gülü, zirve za'ferânı topladım. Çiçekleri

aldı. Gözlerinin nuru yüzüne vurdu, elli yaş gençleşti sanki. 'Gözlerimin çırasısın Çolo' dedi. 'Sen olmasan bu dağlar yetim kalır' dedi. Kınalı kayaların üzerinde oturdu. 'Veeeey ne güzel ısınmış' dedi. Kayalara baktı melül melül. 'Genç kızlığım aklıma geldi, içime demir kıvılcımı düştü' dedi. 'Bu dağlara tırmanır, kına yakardık elimize' dedi. 'Çolo'm, Çolo'm ne olur kına yak benim avuçlarıma' dedi."

Meyro'nun "Çolo'm Çolo'm"unu çağrıştırdı Gızing kadının Çolo'mları. Sunturlu bir küfür savurdu içinden Lori. Bu aygırı bundan sonra eve almama kararına vardı. Nenesi yaşındaki bir kadını dağın tepesinde eşeğin üzerine yatırmasını, Meyro gibi bağırtmasını affedemezdi. "Tuh mundar, mendebur adam! Tuh yedi ceddine senin! Geçmişi kandilli, adi aygır! Beynamus, deyyus köpek!" Bunun getirdiği et bile yenmezdi. Engerek dili gibi boğazına otururdu insanın.

"Ağaç kabuğu misali kayalara yapışan kınaya tükürdüm bol bol. Taşla sürttüm, ezip ezip karıştırdım. Yeşil bala döndü mübarek. Kadının elini avucumun içine aldım. Yeni doğmuş gazal yavrusunun insafıyla baktı bana. Parmağımı kınaya çaldım. Kadının avucuna, parmağından bileğine kadar sürdüm. Güneşe açtı kınalı ellerini. 'Kızlığımı geri getirdin Çolo'm' dedi. 'Ben ellerimi kuruturken sen çiçekleri burnuma tut da onların körpeliği içime aksın' dedi. Dağları seyretti baygın baygın. Hesenê Cizrewi'den yanık kılamlar okudu.

Kınasını güneşte kuruttu. Gözlerimin şahdamarına baktı, güldü. 'Ben tamamım Çolo'm' dedi. 'Eşeğe binsek iyi olur. Karların hepsi erimiş mi?' dedi. 'Erimiş' dedim. Ayağa kalktı. Sallandı mahya kandili misali. 'İçim bir hoş oldu, şirin rüzgârlar girdi dizlerime' dedi. 'Ben biraz zor yürürüm eşeğe' dedi. 'Sen zahmet etme' deyip kucağıma aldım kadını. Yürüdüm eşeğe doğru."

"Bu kadar anlattığın yeter Çolo. Canımdan bizar ettin beni. Etini ye, getirdiğin yiyecekleri al, çek git. Bir daha da gelme bu eve!"

Çolo irkilmiş, şaşkın ifadelerle baktı Lori'ye. Hiçbir şey anlayamamıştı. Daha önceki çıkışlarını hatırladı Lori'nin. Dertten, sıkıntıdan, hasretten, yoksulluktan delirebileceğini düşündü. Başka bir anlam veremedi sohbetleri sık sık kesmesine. Lori'nin ateş gibi parlayan kin dolu bakışlarından kaçırdı bakışlarını. "Acıkmış kancık kurtların bakışına ateş düşer. Bin kat artar dişlerinin kudreti. Sürüye gündüz saldırır. Ard

ayağının üzerine dikilmiş koyun sanır çobanı. Köpeğe güler geçer. Acıkmış kancık kurtlardan beter olmuş bu kadın" diye düşündü. Tüfeğini alıp ayağa kalktı. Lori'ye tepeden baktı. Acıdı.

"Otur, etini yedikten sonra git."

"Ben kovulduğum evin etini yemem" diyerek kapıya doğru yürüdü.

"Et bu evin değil, senindir."

"Benim de olsa yemem."

"Dürüstlük taslama bana. Sen nenen yaşındaki bir kadının dağ başında ırzına geçecek kadar edepsiz, mundar bir herifsin!"

Ayağını kapıdan dışarı atan Çolo'nun gözleri karardı. Şakakları zonkladı. Sendeledi. Geri döndü. Alnını kapının üst tahtasına küt diye vurdu. Gözleri ateşlendi. İnleyerek kıçüstü düştü kapının önüne. Elini toprağa basıp kalktı güç bela.

"Gızing benim iki gözümün çırası kadar mübarek nenemdir! Ben onun ırzına geçecek kadar köpek bir herif miyim? Gızing güvercin soyundan gelmiş pir û pak bir kadındır ki, bu Muş diyarında eşi bulunmaz! Teeee yazıklar olsun sana!"

Ağlaya ağlaya uzaklaştı evden. Havhavlarını bile duymuyordu Kurtbasan'ın. Avazını acısına gömerek iri gözyaşlarıyla ilerliyordu karanlıkta.

Lori'nin incecik sesi, kulağını yalayarak geçip gidiyordu. Duracak da ne olacaktı sanki. Edepsiz, mundar bir adamın kotur bir köpekten ne farkı vardı sanki. Yiyecekleri mi getirip verecekti yoksa. Onları ağıla götüreceğine, yılana çiyana yem ederdi. Pişmiş eti zaten kızgın tencereyle getiremezdi. Kendisi oturur, tek başına yerdi edepsiz mundar herifin tavşanlarını.

"Çolo Çolo ben seni yanlış anlamışım, dur hele gitme Çalo!"

"Bu dünyada Çolo'yu kim anladı ki sen de anlayasın. Kurtlar kuşlar anladı, dağlar taşlar anladı, koyunlar sığırlar anladı da, insan denilen çiğ süt emmiş kuyruksuz köpeğin eniği anlamadı. Yiyecekleri demek ki yanında getirmemiş. Bin pişman olmuş. Öyle bir bok yedi ki, Botan beyi yemez vallahi." Durdu, gözyaşlarını sildi, arkasına baktı. Haylice yaklaşmıştı Lori.

"Çolo, dur hele, ne olur! Kusur etmişim, kalbini kırmışım, anlattığını yanlış anlamış da, saman alevi gibi parlamışım."

Çolo oturup ağlayışını sürdürdü. Sağ dizine dayadı alnını. Gelip baş ucuna dikildi Lori. Soluk soluğaydı. Yaralı ve mahçuptu.

"Meyro'ya yaptığını Gızing'e de yaptın sandım."

"Ben Meyro'ya birşey yapmamışım. Ayıbımı bile dokundurmamışım onun ırzına. Tam son anda vazgeçmişim. İplerini çözmüş, ben haram mal yemem, çek git demişim. Dünyanın bütün küfürlerini benim başıma savurmuş, yüzüme tükürmüş, 'Sen erkek değilsin' demiş bana. Meyro'nun beni karılıkla suçlamasını unutamamışım, ki bundan sonra da unutamam. Bırakmadın ki bunların hepsini anlatam sana. Laf kendirimi kesip kesip durdun."

Lori'nin pişmanlığı, geceye oyulan karartısını bin kat artırmıştı. İçinin ırmakları bozbulanık yaprak ve tomurcuk harmanlarıyla yüklü akıyordu. Gökle yerin arasında cevabını arayan ısrarlı bir soru işareti gibi dikilmişti. Her duru pınarın, içinde lıkırdayarak aktığı bir kanalı, bir mecrası vardı. O, yüreğinin pınarına bir kanal arıyordu hâlâ. "Hırsımı dizginsiz bırakacağım. Bulacağım kanalda gürül gürül akacağım." Bu onun içini çınlatan berceste çığlıktı. Hançerin ucuna düşen ayartıcı, asi ışığın emzirdiği çatal çığlık. Şafak gecenin avazıydı. Acıyla demlenen, derinleşen her hasretin dinleneceği bir derya olmalıdı. Deryanın rahmine akıyordu tüm ırmaklar. Ya bu adam bir derya mıydı? Ruhunda bir bahar esintisi var mıydı? Turnaların avazını katar katar enginliğin maviş gamzesine nakşeden bir bahar esintisi... Varsa bu esinti, bu adamın sözlerine neden yansımazdı?

"Ben kendi kaderimin eşeği olmuşum. Saman mereğinin gırcın çöpüyüm. İt ölüsünün taşağı kadar kıymetim yoktur. Kaç ağa kaç köpeğine Çolo adını koymuş. Niye bana Şeko, niye bana Serko, niye bana Çeko, niye bana Şamar adını koymamışlar da Çolo adını koymuşlar? Neden atın şahdamarına konan büvelek, 'Bu harmanın dövenini çeviren benim' diye bağırır da kimsenin sesi çıkmaz. Bu nasıl devran, nasıl kaderdir?"

Çolo'nun içli, buruk hüngürdeyişleri gecenin dilsizliğine apayrı bir renk katmıştı. Bir dokun bin işit tulumuna dönmüştü Çolo'nun ruhu. Burnunu ikide bir sümkürüyor, elinin tersiyle siliyordu gözyaşlarını. Durumu kavramak için deliklerinden burun çıkaran onlarca tarla sıçanı, hayranlıkla dinliyordu çobanın içli ağlayışlarını. Kayalıklara üşüşen

güvercinlerin uyku şöleni parçalanmıştı.

"Neden bir nar gülüne bir nar bülbülü meramını anlatır da, ben kimseye anlatamam içimin kıyametini? Sağır dinler lal sorar da, normal adam, adam yerine koymaz beni. Gövdem dağ, beynim darı mı benim? Hani nerde

o dağ beyinli adamlar? Darının içindeki dağı gören adamlar nerde?" "Çolo, kalk Çolo! Her şeyi kendine dert etme. Hadi kalk da et hazırdır.

Di hadi, kırma beni Çolo!'

"Bana Çolo deme! Ben köpek değilim!"

"Çolo güzel isimdir. Dert etme kendine."

"Allah belasını versin benim dayım Gurzo'nun. Ben doğunca, anama demiş ki, 'Berfe Berfe, rahmetli dedemizin adını bu çocuğa koy da içimiz rahat etsin.' İçinize köpek işesin edepsiz herifler!..."

Çolo, hiçbir şey olmamış gibi kalktı usuldan. Körpe kuzu uysallığıyla eve doğru yürümeye başladı. Onu Lori izledi. Hayret etti bu çocuk saflığına Lori. Çocuklar bile bu kadar kolay ikna olmazlardı. Et kokusu, bakur rüzgârı gibi dağıttı Çolo'nun gam sisini. Tencere duvağın ortasına kondu. Çolo, yumrukla kırdı soğanları. Bardaklara ayranı doldurdu. Üst üste koyduğu dört yufkanın arasını etle, soğanla doldurdu. Koca dürümü lokma lokma, özendirici, tatlı bir iştahla sindirmeye koyuldu. Bir bardak ayranı iki lokmada bitirdi.

"Çolo Çolo, benim ineğe bir boğa bulmanın zamanıdır. Senin sığır sürüsünde bir boğa var mı?" Bunu söylerken yanaklarını al bastı Lori'nin. Zevkin ve utancın leziz gizemiyle irileşen bakışlarını ellerine kaydırdı. "Var üç tane. İkisi küçük, biri büyüktür. İneğini yarın getir celebe kat.

Kış ağzıdır. İneğin dölünü almazsa, yazın danasız, sütsüz peynirsiz kalırsın. Ben göz kulak olurum. Senin ineğin küçüktür. Küçük boğaların altına sürerim. Büyük boğaya dayanamaz. Büyük boğa montofondur. Goran ağa Bursa harasından getirmiş onu. Sürünün en heybetli hayvanıdır."

"Benim inek dayanır. Sen büyük boğanın altına sür. Hem onun halis cins danası olur."

"Dayanamaz. Sen boğayı görmemişsin. Görsen yarım dünyadır

dersin. Senin ineğin üzerine atlarsa, inek zorundan diz çöker taşıyamaz onu. Sonra onun buzağısını senin inek doğuramaz."

"Benim inek dayanır da, doğurur da. Sen büyük boğanın altına sür."

"İnat etme Lori. Ne dayanır, ne de doğurur. Allah küçüğün içini küçük, büyüğün içini de büyük yaratmış. Montofon boğanın gücüne çelik dayanır mı? Çelik boğanın tokmağıyla montofonunki bir mi? Her ağacın kendi gövdesine uygun kökü, kendi gövdesine uygun dalı vardır."

Beynini cin bastı Lori'nin. Soluğu ısındı. Nabzı delirdi. Diken diken oldu tüyleri. Hakaret etmemek için güç bela dizginledi kendisini. Demirci körüğü gibi köpürüp köpürüp iniyordu burun kanatları. Dürümünü duvağın üzerine koydu.

"Kendi kendini kandırma. Kimin içi uzun, kimin içi kısa, hiç belli olmaz. Katır atla eşeğin çiftleşmesinden doğar. At mı azaptadır, eşek mi, o belli değil. Onu hiç kimse bilemez."

"İnat etme Lori. At, görülmemiş bir tatlı zulme düşer. Eşek ise azabından angır angır anırır. Bunu bilmeyen mi var?"

"Yine kandırdın kendi kendini. Tatlı zulme düşüp de hazzından angır angır anıran eşektir. Asıl azapta olan attır. Uydurma. Kandırma kendi kendini."

"Peki peki, senin eşeğin kancık olsun. Benden günah gitti. Ben senin ineği montofonun altına sürerim."

Yavaş yavaş kendine geldi Lori. Tartışma konusuna afalladı.

Hayatında hiç bu denli atak, hırslı ve harlı tartışmamıştı. "Nedir bana olanlar? Kulaklarım niye çınladı? Niye zoruma gitti Çolo'nun fikri?" diye iç geçirdi. Dürümünü usuldan aldı. Ateşi seyrederek yemeye başladı. Sıradan, önemsiz, olağan bir tartışmaya girmiş gibiydi Çolo. Lori'nin kızgınlığından habersizdi. Etin lezzetini ve ineğin boğanın altında böğürebileceğini düşünüyordu sadece. Amcasının hikâyesini hatırladı aniden. Gözlerini açtı. Et kaldı mı diye tencereye baktı.

"Rahmetli amcam Jiro derdi ki, karının kavak ağacı gibi uzun olanını alacaksın ki ömrün uzasın."

"Dibine gölge, dalına meyve vermeyen karı ömür törpüsüdür Çolo."

Çolo duraksadı. Çenesini kaşıyarak gülümsedi. Üstüste geğirdi.

"Jiro amcamın çok uzun bir karısı vardı. Adı Meyıldar'dı. Kış geceleri bizi başına toplar, çîrok(*) anlatırdı. Uzun kadınlar, uzun erkekler dolaşırdı anlattığı çîroklarda. O zamandan beridir kendimi hep uzun bir yar hayaline vermişim. Nare de, Havre de uzundu."

"Sen boyu uzun aklı kısaların hayranısın. Deve kadar olsun da ne olursa olsun. İsterse kılavuzu eşek olsun."

Hakaretin derinliğini anlayamadı Çolo. Esnedi şirin şirin. Çaydanlığı odun közüne gömen Lori'nin kızıllaşan bileklerine baktı. "Biraz fazla su kaynatsa da doya doya çay içsek" diye düşündü.

"Ben kimseye azap çektirmekten haz etmem. Kısa karının bağırtısına benim yüreğimin binası dayanmaz. Babam bana dayımın kızını almak istedi. Anam dedi, 'Veeeey Kakıl Kakıl, kız kısadır oğlana dayanamaz'. Rahmetli vazgeçti. Anam babamdan azıcık kısaydı. Yine de her cuma akşamı hırıltısını duyardık. Çok dayanıklı yiğit bir karıydı. Öldü gitti hepsi."

Lori sabredemedi. Hırsla baktı gözlerine Çolo'nun.

"Hep karıların bağırmasından söz edersin. Ya erkeklerin bağırması?..."

"Erkekler bağırmaz. Karı ne kadar zorlu olursa olsun bağırmaz. Ben bağırmam. Zorum ne ki bağıram?"

"Sen ne bilirsin. Felek sillesini yemeyen baş, elini demir sanırmış yurmuğunu taş. Nare'yi Fadıl ağaya kaptırmışsın, Hevre'yi Aso'ya. Meyro'ya korkundan dokunmamışsın. Sen ne bilirsin!

Bir de konuşursun fışko fışko!"

Ne diyeceğini şaşırdı Çolo. Sıkıntı dalgaları çarptı iman tahtasına. Hiç kimse şimdiye kadar şüphe etmemişti onun erkekliğinden.

"Ne bilir gülün kadrini kara eşek. Anırır bol bol, devedikeni ister."

Lori'nin bu son hakaretini duymadı bile. Çaydanlığın fokurtusuna taktı kulaklarını. Peşpeşe küfretti Lori'ye içinden. Erkekliği olmadığı için mi elinden kaptırmıştı Hevre'yi. Yani Nare, hadım olduğu için mi yem olmuştu Fadıl'a. Meyro'ya yanaşmaktan kim korkardı? Hadım olanlar, iktidarsızlar, pörsüyenler... Tuhhü..."

(*) Hikaye

Çaydanlığa dem attı Lori. "Nasıl da iğrenç bir kadınım" diye ürperdi. "Bir anda savrulurum cin tufanına. Meramım nedir? Bu hakaretler niyedir? Ya bu adamın bana ettiği hakaretler? Beni cüce etmiş, kendisini dev. Kadınlığımı unutmuş. Gücümü, sabrımı, irademi unutmuş. Ben onun gözünde dişi bir pireyim. İneğim bile piredir. Eşekliğin bu kadarı da olmaz. Ne kadar katır bir adam bu. Hakaretten bile anlamaz! Taşa söylesem taş çatlar. Çatlayışıyla cevap verir bana. Şu hale bak. Ne kadar duyarsız, kaba, katır bir adam... Tuhh!"

"Bana hakaret etme Lori. Bende olan kudret Allah'ın kaç kulunda var? Benim kudretimi bir Allah bilir bir de ben. Benim kudretimi bir de evleneceğim karı bilir. Nare'yi de, Hevre'yi de zorla aldılar elimden."

"Vermeseydin! Gösterseydin kudretini! Madem kudretin vardı!"

"Bana hakaret etme Lori. Bende yüz boğanın gücü var. Bu Allah vergisidir. Hiçbir kula nasip olmaz. Ben kovanımı şimdiye kadar kimseye yedirmedim. Benim balımı, alacağım kız, anasının helal sütü gibi yiye."

"Sen kız mız alamazsın! Kimse de gelmez sana! Kendini de dev aynasında görme! Kudretin mudretin yok senin!"

Son cümleyi söylediğine pişman oldu Lori. Çayları doldurdu. Çolo'ya baktı. Alnını dizine dayamış ağlıyordu usul usul.

"Kusura bakma Çolo. Sohbettir. Ağzımdam kaçtı."

"Meyro da söylemişti aynı şeyi."

"Ben Meyro değilim!"

"Meramın nedir?"

"Meramım, senin daha fazla beklemeden bir kız bulup evlenmendir. İkide bir ağlama karılar gibi. Yüz boğa gücü olan adam ağlamaz."

Bardaklara çay doldurdu Lori. Kahkahalarla gülmek geldi içinden. Koskocaman bir bebek oturuyordu karşısında. Göğün sürpriz gürleyişini dinledi. Hemen dışarı fırladı. Batı yakasına kurşun gibi çöken ve tüm göğü yavaş yavaş istila eden yağmur yüklü bulutlara baktı. Baykuş çığlıkları kayalıklara kırbaç gibi iniyordu. Kuzeydeki bazı bulut kümelerinin kıyısından ışık dökülüyordu geceye. Rüzgâr uzaklardan porsuk, yaban domuzu ve tomurcuk kokusu getiriyordu. Yaban kazlarının avazını andıran sesler geliyordu güneyden. Kurtbasan'ı iterek girdi içeri.

“Ağlaya ağlaya etkiledin Allah’ı. Dolukmuş, pusmuş, kararmış. Az sonra ağlar.”

“Çayımı içeyim de gideyim.”

“Gidemezsin. Sitilden boşanır gibi yağar az sonra.”

Başını kaldırıp baktı Lori’ye. Yanakları ıpıslaktı. Şaşılığında garip, çekici, kaba ve yabanıl bir büyü vardı. Alt dudağının kızıllığı artmıştı.

“Yalnız, evli bir kadının evinde kalamam.”

“Kendine güvenin yok mu?”

“Var. Ben haram mal yemem.”

“Eeee, o zaman?... Korkun benden mi yoksa?”

Kısa bir sessizlik oldu. Çayını yudumladı Çolo. Ellerine baktı.

“Beni Meyro mu sandın? Meyro olacağıma engereklere emzik olurum daha iyi. Beni kötü mü anladın yoksa?”

“Yok! Sen benim anam bacımsın Lori.”

“O zaman kal. İnsan anası bacısıyla kalır aynı odada.”

Çolo’nun karşısına oturdu. Yavaş yavaş, soluyuşlarını bastırarak yudumladı çayını. İki kuru geven, birkaç tezek attı ocağa.

Dama tıpırtılarla döşendi yağmur. Gökkubbe yırtılırcasına, ardarda yıldırımlar düştü kayalıklara. Mavi, mor, yeşil ışıklar yaladı pencere camlarını. Giderek şiddetlendi yağmur. Kapının altından taze toprak, gübre, eğrelti ve kaya tütünü kokusu doldu içeri. Yoğun şimşek aydınlıklarını, horozun ahırdan yükselen vakitsiz ötüşü karşıladı. Saçakların altına sığındı Kurtbasan.

Çolo ateşin yanında, başı ağırlaşmış yaşlı katırlar gibi düşünüyordu. Şafak sökmeden yola çıkmalıydı. Ama kendisini kim kaldıracaktı? Berzo, Rodi ya da Zine gelirse ne olacaktı. Adı namussuza çıkardı. Hatta öldürebilirlerdi bile. En iyisi ahırda yatmaktı. Onlar gelince kapıyı açar, usuldan karışırdı karanlığa. Ama Kurtbasan vardı. Bu yağmurda da kimse gelmezdi ya... Gözkapakları ağırlaşmış, tatlı bir uyku tülüne bürünmüştü ruhu.

“Çoban olduğun nasıl da belli. Uykunun efsununa kapıldın gittin.”

Çolo’nun yatağını odanın dip köşesine serdi. Duvağı kaldırdı. Kendi yatağını da ocağın yanına...

“Beni şafak sökmeden kaldırırsan sevaba geçer Lori.”

“Niye şafak sökmeden?”

“Ağıla ancak varırım. Sürüyü, celebi ancak çıkarırım.”

“Peki sen bilirsin. Ben kaldırırım. Yağmur sürerse gidemezsin.”

“Giderim. Gitmezsem olmaz. Taş da yağsa giderim.”

Su dökmek için dışarı çıktı. Amansız bir sağanakla karşılaştı. “İyi ki de yola çıkmamışım” diye düşündü. Öksüre öksüre girdi içeri. Elbisesini çıkarmadan uzandı döşeğe. Yorganı üzerine çekti.

“Çolo sende bit var mı?”

“Yo yoo... Bende her şey var. İki şey yok. Yalanla bit.”

Lori gülümsedi. Kapı kolunu indirdi. Çırayı söndürüp, ocak aydınlığında yavaş yavaş soyunmaya başladı. Üstüste giydiği beş entarinin dördünü tek tek çıkardı. Her çıkarışında entariler yukarı çekiliyor, bacakları ocağın kızıllığında yakut gibi parlıyordu. Karanlıkta soyunan bir kadının ne günahı olabilirdi ki. Yorganın altından bacaklarına yönelen bir çift firari bakışın da herhalde sorumlusu kendisi olamazdı. Ama çobanın gözkapakları çoktan kapandığına ve bacısına bakmayacağına da haylice emindi. Uzanıp yorganı üzerine çekti. Şiddetini dinledi yağmurun.

“Uyudun mu Çolo? Çolooo?...”

“Hayret, ne çabuk uyumuş. Bebekler bile bu kadar çabuk dalamaz uykuya. Tavuk soyundan gelmiş. Kurnazlık da yapabilir.

Ama bu herifte kurnazlığın zerresi yok. Kayadan yalındır. Önüne ot koy yesin, geviş getirsin. Celepteki büyük boğadan ne farkı var bunun? Yüz boğa gücü var mı acaba? Yalan söylemez edepsiz. O zaman kimse dayanamaz buna. Kimseye baktığı yok ki. Tenezzül edip bana bile baktığı yok. Ne farkı var kocamış katırlardan. Gençtir edepsiz. Güçlüdür, kuvvetlidir. İradesine mukayimdir. Aha şimdi çırılçıplak soyunsam, gidip koynuna girsem ne olur? Sinek gibi kovar beni. Bunu yapacak kadın mıyım ben? Hem de Allah’ın bu katırına. Aygır bile değil, katırdır bu. İlk geldiğinde bakmıştı bana. Şimdi hiç bakmadı. Ne anlar eşek hoşaftan. Marifetini göster desen, yıkılıp anırır önünde... Of anam of! Düşündüklerime bak hele.”

Yağmuru dinledi. Yağmurun bağrına yuvarlanan ve onu sevinç ötüşleriyle kutsayan kuşları dinledi. Kendisinden başka hiç kimse yalnız değildi. Dağların yeşil kucağında, gökkubbenin altında hiç kimse, hiçbir yaratık bu kadar mutsuz ve mahzun değildi. Çolo’nun aheste

aheste yükselen horultularını farketti. Bu kadar çabuk, kafayı koyar koymaz uyuklayan bir insan hiç mutsuz olabilir mi?

"Köyde olsam sıkılmazdım bu kadar. Gelenim gidenim olurdu. Su başında dertleşirdim kadınlarla. Beni niye küçümsedi bu katır? Yırtıklar, yamalar içindeyim. Entarim sünmüş, süzülmüş. 'Güzellik ondur, dokuzu dondur' sözünü boşuna dememişler. Sırtımdaki cındırikleri dünyanın en güzel kadını da giyse çirkin görünür, bedasıl görünür. Bundan sonra bayramlıklarımı giyerim. Katırın geleceği gün, geleceği saat belli değil ki. Offf... Offf... Toprak benim başıma, düşündüklerime bak. Meramım nedir?

Bu katırın altına yatmak mı? Anamın ruhu bana geçmiş. Ben anam değilim. Ben Meyro da değilim. Ben edepliyim. Ablam Mori kadar edepliyim. Bu katır beni nasıl hor görür, küçümser? Ben bunun ağzını sulandırır, iştahını kabartırım. Diz çöker önümde. Yalvarır da yalvarır. Hadi git edepsiz katır. Ben Meyro değilim derim. Güzelliğim karşısında ağlar hüngür hüngür. Kimse bana dayanamaz sözünü bir daha almaz ağzına. Azgınlaşırsa kötü olur. Zorla ırzıma geçer. Geçsin. Zorla ırzına geçilen kadın masumdur."

Yorganı fırlatıp kenara attı. Oturdu. Başını ellerinin arasına aldı. Kalktı. Elbise sandığının yanındaki paçavra sepetinden Zine'nin artık giymediği yırtık entariyi aldı. Çırayı yaktı.

Makası kutudan çıkardı. Horultusuna kulak verdi Çolo'nun. "Top atsan uyanmaz bu katır" diye mırıldandı. Yatağın üzerinde bağdaş kurdu. Entariyi bel kısmından kesti. Soyundu çırılçıplak. Belden yukarı kısmı giydi. Sandıktan çıkardığı kırmızı dar donu geçirdi ayaklarına, yukarı çekti. Dizlerine kadar kapatıyordu bacaklarını don. Kestiği üstlüğü çıkardı. Minnacık çıplak göğüslerine baktı çıra ışığında. "Andıra kalasınız, biraz büyük olsaydınız kıyamet mi kopardı sanki" diye mırıldandı. Boğazı ve göğsünün üst kısımları görünecek şekilde üstlüğü makasla kesti. Düşündü biraz. Giydi. Çıkardı. Omuzları görünecek şekilde kollarını da kesti. Giydi. Sandıktan çıkardığı aynada uzun uzun seyretti kendisini.

"Elime çırayı alır yanında durursam, tepeden bakar bana. Göğsünü genişlettiğim bu şallak gömleğin içinde görür memelerimi. İçine çıra ateşi düşürürüm itin. O ateşle düşer yola. Gönlündeki bir cini onbine

çıkarırım. Gider, günlerce beni hayal eder. Lori bacısını hayal eder. Hayalinde altına alır Lori bacısını. Soyar soyar, yüzükoyun yatırır eşeğin üzerine Lori bacısını. Hayalinde terler durur. Dayanamaz, düşer yola. İki gün sonra gelir. Kudurmuş kurt gibi girer evime. Saldırır bana. Cesaret edemez ama. Van pisiği, çoban iti olur, yalanır, döner çevremde. Yalvarır da yalvarır. Git derim, ben Meyro değilim. Hem ben küçüğüm, sana dayanamam derim. Yalvarır, ağlar melül melül. 'Bu dünyada senden başka hiç kimse dayanamaz bana' der. Git derim, hadi git, beni Meyro mu sanırsın Allah'ın aygırı..."

Üçdört saatlik hayal şöleninden sonra kalktı. Yeniden yaktı çırayı. Sönmekte olan ocağa geven, tezek, odun parçaları attı. Yatağı orta direğe doğru çekti. Duvağı getirdi. Ekmek, dorak, yağ çıkardı. Çaydanlığı doldurup ocak taşlarının üzerine yerleştirdi. Biraz bekledi. Kaynayan suya dem attı.

Çırayı eline aldı. Saç örgüsünü sol omuzundan dizine sarkıttı. Puşusunu çıkarıp attı. Aynada çıplak boynuna baktı. Gülümsedi. Gidip başucuna dikildi Çolo'nun. Sırtüstü, ağzını açmış, horlayarak uyuyordu Çolo. Döşek ona göre haylice kısaydı. Uyuyan kıllı bir devi andırıyordu.

"Çolo, kalk Çolo! Vakit geldi kalk!"

Hiç tınmıyordu bile. Ağzını, burnunu, alnını, geniş çene kemiklerini, gamzesini, kocaman ellerini seyretti uzun uzadıya.

"Altında kalırsam ezilirim sinek gibi" diye düşündü. İyice sokuldu. Ayağıyla dürttü böğrünü.

"Çolo, hadi Çolo! Kalk gecikme!"

Usuldan araladı gözkapaklarmı Çolo. Lori'nin gülümseyen iri gözlerine, ıslak, dar dolgun dudaklarına, kalın örgüsüne, çıplak boynuna ve baldırlarına baktı. Katır çiftesi yemiş gibi sarsıldı. Çıra ışığının ballandırdığı bu yarıçıplak dilber de kimdi? Rüya mı görüyordu yoksa? Başını salladı. Hemen kalkıp oturdu. Lori cömertçe sürdürüyordu gülümseyişlerini. Çömeldi. Hafiften sokulur gibi oldu Çolo'ya.

"Çayı hazır ettim, karnını doyurur gidersin. Açlık kötüdür."

Tepeden, geniş piltik geceliğin altında, çıra ışığını tatlı tatlı emen minnacık memeleri gördü Çolo. Kaçırdı bakışlarını hemen. Kadının sıcak sıcak, iştahla ve cömertçe gülümseyişine bir anlam veremedi.

Hemen kalktı ayağa. Karşısına dikildi Lori. Elindeki çırayı yukarı kaldırdı biraz. Azıcık sokuldu. Başını kaldırıp Çolo'nun çenesindeki gamzeye baktı.

"Lori bacın seni aç göndermez Çolo."

Çolo tepeden Lori'nin bin kat güzelleşmiş gülümseyişine, ipek uysallığına, teslimiyetine baktı. Bir çift avaz olmuş, ışıl ışıl çağırıyordu Çolo'yu memeler. Bakışlarını derhal kaçırdı. Sendeler gibi, bir adım geri çekildi.

"Zahmet etmişsin Lori. Ben gitsem iyi olur."

"Acelen ne? Ardından paşa fermanı mı koşturur? Lori bacın sana sofra hazırlamış, çay pişirmiş. Nefsini doyur da git."

Su dökmek için çıktı dışarı. Çiseleyen güz yağmuru altında göğü süzdü. Yıldız aradı bulamadı. "Edepsiz bir geceliği var bu karının. Biraz daha yoksullaşsa, zıbınsız cılcıbıldak kalır. Yalnızlıktan, şaşkınlıktan, fakirlikten sersem kazlara dönmüş kadın" diye iç geçirdi. İçeri girip duvağın başında oturdu. Lori, çayı doldururken memelerini göstermek için iyice eğildi. Çaydanlığı sicim gibi akıtarak, bardakların doluş süresini uzattı. "Bu karı kısırdır. Kısır karıların memeleri boncuk kadar olur. Nasıl da diridir. Güzel karıdır Allah vekil. Tavşan kadar olmasaydı, güzelliği fermanlara geçerdi"

diye düşündü Çolo. "Sen çayını iç. Ben yarına biraz hamur hazırlayayım. Ekmeğim azaldı." "He he! Sen işine bak Lori." Un küpleri duvarın dibinde, ocağın yanıbaşındalardı. Lori kalktı, hamur teknesini getirdi. Eğilip tekneye tas tas un koymaya başladı. Kalçası Çolo'ya bakıyordu. İki metre mesafe vardı arada. Çırayı duvardaki yerinden yarım metre aşağı indirmişti. Işık berrak bir şekilde aydınlatıyordu kalçasını. Çolo çayını yudumlarken bakışlarını kalçaya taktı. Burnunu küle sümkürdü, yeniden baktı. "Ne güzel, ne geniş kalçası var. Tövbe tövbe, ayın ondördünden güzel. Nasıl da dar giyinmiş. Dizlerinden aşağısını niye kapatmamış? Fukaralıktan mı acaba?"

Çolo'nun bakışlarını kalçasına çekmek için konuşması gerektiğine inandı. Konuşmazsa bakmayabilirdi Allah'ın aygırı. "Meyro'dan hiç haber aldın mı Çolo?" "Çukurova'da Urfalı bir ihtiyar almış. Tek bunu bilirim." "O günden sonra hiç sana gelmedi mi?" "Hangi günden?" "Eşeğin üzerine bağladığın günden..." "Yok gelmedi..." Ağzını silerek

ayağa kalktı Çolo. Tüfeğini aldı. “İneğini geciktirmeden getir.” “Otursaydın, acelen ne. Yağmur dinmedi.” “Yağmur kolay dinmez. Zamanım kalmadı. Karnım doydu, çok sağ ol.” Kapıyı açtı. Çiseleyen yağmura baktı. Karanlığa daldı usuldan. Ayak sesleri kaybolunca kadar kapatmadı kapıyı Lori. “İneği yakında getiririm!” diye bağırdı ardından. Gülümsedi. İştahla, uyur uyanık leziz bir yorgunlukla yaladı dudaklarını. “Boğanı iyi besle!”

Güz ayları, Albay Rambo Remzi'nin Ararat'tan Adıyaman'a, Kars'tan Urfa'ya kadar geniş bir alanda yıldırım operasyonlarına girdiği çetin aylar oldu. Güneyde, Çelik, Kerğur, Şikeftiyan ve Sergele köylerinde kanlı çatışmalar cereyan etti. Kat kat dikenli teller çekildi sınırlara. Işıklandırma, köpek ve devriye sistemi güçlendirildi. Kasım ayında Üsteğmen Şahin, büyük bir müfrezeyle Eruh'un Karageçit köyünü bastı. Roket ve A-6'ların dağlarda yankılanan takırtıları, cılız duvarları yerle bir etti. Gerilla yoktu, ama ortada dört çocukla beş kadın ceseti vardı. Dört gün sonra Üsteğmen Şahin, Şırnak'ın Avyan köyünü bastı. Gerillanın baş destekçisi ihtiyar Hacı Ali'yi kurşuna dizdi. Şahin'in namı yayıldı. Ama buna karşı Karageçitliler silahlanarak dağlara çıktı. Kasımın sonlarında, Rambo Remzi'nin üç gözde subayından birisi olan Yüzbaşı Yıldırım, Munzur, Mercan, Şeytan ve Çevlik dağlarında, Çeto'ya bağlı iki grubu yoketme operasyonlarını başlattı. Onlarca köye yıldırım baskınları düzenledi. Çevlik dağlarında Çeto'nun grubuyla dört saatlik bir çatışmaya girdi. Bu çatışmada ağır hasar alan bir helikopter, zorunlu inişini dar bir uçuruma yaptı. İnişten beş dakika sonra patlayarak yandı ve askerler sağ salim kurtuldular. Çatışmada Ağır Mahmut kolundan yaralandı. Seydo, korku cinnetine kapılarak altına işemekle kalmadı, çatışmanın en kritik anında gruptan koparak dereye kaçtı. Çatışmadan iki gün sonra Çeto, halka bir bildiri yayınladı. Sayıları gittikçe artan ihbarcıları uyarıyor ve şu cümleyle noktalıyordu bildiriyi:

"Gerillanın namlusunu ısırmaya kalkanın dişi, halkın sütlacında kırılır!"

Aralık ayının başlarında, Rambo Remzi'nin diğer gözde yüzbaşısı Metin, Lolan komutasındaki bir başka gerilla grubunu helikopterlerle,

Midyat'a bağlı Suçatı köyünün Başruz mezrasında kıstırdı. İki saat süren çatışmada bir gerilla öldürüldü. Aralık ayının en ciddi çatışması, hiç kuşkusuz Hashır'ın, Herekol dağlarına bakan tepelerinde cereyan etti. Komutan Agid'in en güvendiği Botan gruplarından birisini Üsteğmen Şahin, ani bir baskınla dağıttı. Çatışma alanında üç gerilla yatıyordu. Kaçan yaralıların sayısı belli değildi.

Nozer, kışı geçirmek için Ararat'ın sisli koyaklarına çekilmişti. Komutan Agid gizli üssündeydi. Buradan, yeni yıla girmeden tüm halka bir bildiri yayınladı. Zorla silahlandırmaya ve milisliğe karşı çıkılmalıydı. İhbarcılar ve milis şefleri görüldükleri yerlerde yokedileceklerdi. Halk, gerillanın etrafında birleşmeliydi. Sözü olan sözle, duası olan duayla, dişle, tırnakla, tuzla, ekmekle... Yediden yetmişe katılmalıydı bu direnişe herkes. Öğretmenler, memurlar, kara yollarında çalışanlar, savaş bölgesini terketmemeleri durumunda, doğacak sonuca katlanacaklardı.

Memo Mezın'ın grubunu, kışı geçirmesi için Muş bölgesine göndermişti Çeto. Bu grupta Zozan'la beraber iki Muş'lu vardı. Bunların sayesinde arazide yabancılık çekmeyeceklerdi. Çeto ise Çevlik dağlarına çekilmişti. Ürkütücü uçurumlardan birisine hançer gibi dalan kuru bir mağaraya yerleştirmişti grubunu. Mağaranın ağzını muşmula kümeleri, ayrıkotu ve gevenle gizlemişlerdi. Nöbetçi, nöbetini karşı kayalıkların içinde tutuyordu.

Hasırotuyla döşemişlerdi mağaranın içini. Kat kat battaniye sermişlerdi bunun üzerine. Çobanların bağış olarak verdiği iki iri oğlak, kıtır kıtır kuru yaprak yiyordu mağaranın en uç karanlık dibinde. İçerde sıkış sıkış onsekiz kişi vardı. Keçilerin bulunduğu yere tüfekleri dizmişlerdi. Bir roketatar, bir M-16, bir M-G-3 makinalı tüfek vardı bunların içinde. Ateşi mağaranın ortasına yakın bir yerde yakmışlardı. Gece alevli ve kocaman, gündüz ise zayıf ve dumansız yanıyordu.

Seydo'yu bulmuş, yumuşak bir dille ikna ederek moralini eski haline getirmişlerdi. Herkes, ormanda deli balı yiyerek ishal olan Ağır Mahmut'a takılıyordu.

"Balın hepsini yedin mi Melemeran?"

Gülerek Hoca'ya baktı Mahmut. Kolunu sarıp boynuna bağlamışlardı.

"Yaralıydım, kan kaybetmiştim. Gücüm kuvvetim yerine gelsin diye hepsini yedim. Yemen seferine giderken benim dedem de yemiş bu zıkkımı."

Kahkahalarla dalgalandı odun dumanı. Karanlık yeni çökmüştü. "Amma sorumsuz adamlar" dercesine dönüp mağaraya baktı nöbetçi.

"O da benim gibi kimseye haber vermeden silip süpürmüş hepsini."

Söze Çeto girdi gülümseyerek.

"Hoca, hani bizim Mahmut Hazerfen soyundandı. Newroz marşının şairi Piremer'den daha duyguluydu. Bireyci değildi. Deli balını bulunca, kimseye haber vermeden, paylaşmadan nasıl da yutmuş hepsini."

"O özel bir durumdur canım" diye göz kırparak gülümsedi Hoca. "Herifin kolundan kan revan gidiyor. Hepsini yiyeyim ki, ölmeyeyim, halk için ölmeyeyim, yani yeni çatışmalara katılayım diye düşünmüştür."

"Hadi bakalım Hoca yine kurtardın Mahmut'u."

Kımıl Şero, yan gözle gruba yeni katılan Zelâl kıza baktı.

"Ben hayret ediyorum bu adama" dedi. "Kolundan şorul sorul kan akıyor. Kanın derdine düşeceğine balın derdine düşüyor. O çatışmada o balı nasıl buldu, kanı akarken o balı nasıl yedi, hayret doğrusu."

Muzip, dalgacı bir edayla Mahmut'a baktı herkes.

"Kendimi ağaçların arasına attım yüzükoyun. Hışırım çıkmıştı. Aaaaaa... Bir de baktım gözlerimin önünde mübarek nimet. Başladım sağlam kolumla yemeye. Zıkkım, hokka gibi oturdu kursağıma."

Hoca kolunu Mahmut'un omuzuna koydu. Cuma'yı dinledi.

"İnanıyorum ki Melemeran yaralı olmasaydı, o bal ziyafetinden sonra,

o helikopter takırtıları, bombalar ve tüfek şakırtıları arasında derin bir uykuya dalardı. Horultularıyla katılırdı çatışmaya." Herkes Mahmut'un çatışmalarda gayet cesur, nişancı ve gözükara olduğunu bildiği için, Cuma'nın bu ince suçlamasını şakaya saydı.

"Tüfek şakırtıları yiğidin ninnisidir" dedi Hoca.

Kımıl yeniden baktı Zelâl'a. Bu kızın gülünce yanaklarında açılan

gamzeler, Kımıl'ın binasını mahya kandili gibi sallıyordu. Çeto'dan sonra grup içinde en çok sevilen adamdı Kımıl. Helikopteri vurduğu için daha bir artmıştı forsu. Zelâl farkındaydı durumun. Kımıl'ın kaçamak bakışlarından fena halde hoşlanıyordu. Bakışları bakışlarla öpüştürmek istemiyordu şimdilik. Daha yeniydi. Tek tek tanımak, tartmak zorundaydı tüm grup mensuplarını. Yine de, tüm yıldızlar içinde çoban yıldızı gibi görünüyordu Kımıl ona.

Hocaya göz kırparak, "Mahmut'u Nozer'in grubuna verelim" dedi Çeto.

"Aman aman, Allah korusun!" diye güldü Mahmut.

"Niye, ne olmuş Nozer'e" dedi Hoca. "Herif Ararat'a, ülkenin en yüksek dağına kartallar gibi yuvalanmış hüküm ferman bir komutandır. Her adama nasip olmaz onun grubunun neferi olmak."

"Bana nasip olmasın da, kime olursa olsun" diye esnedi Mahmut.

Yemekten sonra Hoca, politika ile savaş, parti ile ordu arasındaki ilişkiler konusunda iki saatlik bir seminer verdi gruba. Zelâl'a, Önderliğin görüşleri başta olmak üzere, mum ışığında, çeşitli kitaplardan pasajlar okutturdu. Grubun en pürüzsüz ve en tatlı metin okuyanı Zelâl'di. Dicle Üniversitesi ikinci sınıfından ayrılmıştı. Seminer tartışmalı geçti. Kımıl, savaşı politikanın öfkelenmiş hali olarak tanımladı. Mahmut, "Öfke gelir göz kızarır, öfke gider yüz kızarır" diyerek bu tanımın yanlış olduğunu söyledi.

Politikaya birşey demiyeceğini, ama savaşın düpedüz hayvanlık ve serserilik olduğunu savundu. Gülenlere aldırmadı. Bu hayvanlığı ve serseriliği ortadan kaldırmak için, halkın beyaz önlük giyerek, alim bir ruhla neşter alması gerektiğini vurguladı. Destan, haklı savaşlarla haksız savaşların birbirine karıştırılmamasını, birinin iyi, diğerinin kötü olduğunu belirtti. Seydo, Mahmut'a katıldı. Meram, Mahmut'un herkesi hayvan ve serseri yerine koyduğunu, soruna bilimsel yaklaşmadığını ileri sürdü. Mahmut keyifli keyifli güldü. Herkes Mahmut'a güldü. Gıdikler, ateşin çevresinde gülen yüzlere garip garip baktılar.

Zelâl, "En doğru tanım, heval Hoca'nın defalarca tekrarladığı tanımdır. Savaş, politikanın şiddet araçlarıyla devamıdır. Politika tıkanan kanallarını açmak için ateşe ve demire sarılır. Hepsi budur" dedi.

Uykunun en derin anında, yani seher öncesinde, gıdiklerin ikisi de

uyuyanların arasından geçerek mağaranın önüne çıktılar. Uçurumdan aşağı indiler sezdirmeden. Dayanılmaz derecede susamışlardı. Bir ara arkada kalan küçüğü iki kere meledi. Kayalıkların arasında, nöbetteydi Mahmut. Meleyişlere kulak verdi. "Bunlar bizim gıdikler olmasın" diye mırıldandı. Yavaş yavaş yürüyerek diğer nöbetçinin yanına gitti. M-16'yı almıştı omuzuna.

"Gıdik sesi duydun mu heval Meram?"

"Duydum. Bak yine meledi. Bizimkiler olabilir. Hele git mağaraya bak."

Mahmut tırmanışa geçti mağaraya doğru. Usuldan içeri girdi. Dibe doğru süzüldü. Horultuları dinleyerek kibriti çaktı.

"Arkadaşlar kalkın, gıdiklerin dereden sesleri geldi çabuk kalkın!"

Mahmut'u duyan panikle ayağa kalktı. Askerin dereye·girerek mağarayı kuşattığını sanmıştı herkes. Silahı kapan fırlıyordu mağaradan.

"Sesler nerden geldi? Susun be konuşmayın!" dedi Çeto.

"Aşağıdan geldi. Herkesin kalkmasına gerek yok" dedi Mahmut.

"Manyak mısın sen?" diye tersledi Kımıl.

Grup Çeto'nun çevresinde kümelendi derhal.

"En uygun yer burasıdır. Dağılmadan, hançer gibi şuradan vurup çıkalım. Dereye inersek, kıstırılır imha oluruz" diye uyardı Kımıl.

Mahmut afalladı. "Yahu durun hele, ne düşmanı, ne imhasıymış? Bizim gıdikler mağaradan çıkıp dereye inmişler. Seslerini duydum."

Herkes çömeldiği yerden kalkarak derin bir soluk aldı. Hoca, karnını tuta tuta gülüyordu.

"Şu Melemeran da olmasa biz nasıl güleceğiz. Grubumuzun kahkahasıdır."

"Eeee... Şimdi hata kimde? Ben gıdik dedim, siz asker anladınız."

"Bağırıp herkesi kaldırman hatadır" diye azarladı Çeto. "Her neyse, tartışılacak bir durum yok. Cuma, Seydo, Haki, siz benimle gelin. Dereye inip gıdikleri arayalım. Diğerleri gidip yatsın."

Dereye, uçurumun çalılıklar ve kayalarla örülü yeşil derinliğine inen dört kişi, keçileri şafak sökünceye kadar aradılar. Seydo onları, balta gibi kayaya gömülmüş karanlık bir kovukta buldu. Kovuğun ağzını, kaya diplerinden fışkıran it soğanı, taşkıran üzümü ve zehirli

mantarlar sarmıştı. Kayalar kına, yosun ve tiksindirici lohusaotu kokuyordu.

"Büyük gıdiği şu suyun kenarında keselim" dedi Cuma.

Çeto gıdiğe baktı mahzun mahzun. Minik boynuzlarına, yeşil burnuna... Hiçbirşey demeden mağaraya doğru yürüdü.

"Keselim mi?"

Geri döndü. "Kararı siz verin" dedi.

"Millete bir şafak sofrası kuralım. Tadını unuttular etin" diyerek bıçağını çıkardı cebinden Cuma. Lıkır lıkır akan duru şırlağanın kenarına yatırdı oğlağı. Şırlağana düşen şafak aydınlığı, oğlağın gözlerinde renk cümbüşüne dönüşüyordu. Tepede, kayaların sivri külahında dikelen anaç bir kartal, boynunu kırarak oğlaklara bakıyordu yan yan.

"Ayaklarını tutun debelenmesin!"

Bağırmaması için burnunu avuçladı. Boynunu ayağına dayayıp kanırdı, bıçağı çaldı. Seydo'nun kucağındaki küçük oğlak yerde debelenen arkadaşına baktı. Un çuvalları gibi üstüste binen karşı kayalıklardan yüzlerce güvercin indi şırlağanın kıyısına. Gümüş gagalı narin sedef kuşlarının ötüşleri başladı. Bunları kekliklerin şamatası izledi. Nereden geldiği belli olmayan görkemli bir şahin çığlığı düştü şırlağana. Başını kaldırıp uyanan maviliğe baktı Cuma.

"Çevlik başoklarının pençeleri de, gagaları da korkunçtur. İlk defa duyuyorum avazlarını. Demin bir tanesi şurdaydı."

Kaşla göz arasında soydular oğlağı. İçini boşalttılar. Bağırsaklarının içindeki pislikleri çıkardılar. Çevirip şırlağanda temizlediler iyice. Kuru dallarla dumansız bir ateş yaktılar hemen oracıkta. Çevire çevire kızarttılar oğlağı.

"Git milleti kaldır, herkes buraya insin" dedi Cuma. "Ekmekleri, soğanı, tuzu, çay takımlarını unutmayın."

Yutkunarak mağaraya doğru tırmandı Haki. Sırtı kestane renkli büyük bir tavşan parladı ayaklarının ucundan. Grubu alarak dereye indi. Tüfekler çatıldı. Mükellef bir şafak sofrası kuruldu. Bağırsaktan ciğere kadar her şeyi kızartmıştı Cuma. Közün üzerine en son oğlağın kellesini ve bacaklarını atmıştı. Kavrulmuş tüy, et ve soğan kokuyordu dere. Ustura gibi işleyen mor bir ayaz vardı.

"Çayımızı içtikten sonra hareket edeceğiz" dedi Çeto. Köylüleri

zorla silahlandırma kampanyasına karşı propagandamızı yoğunlaştırmamız gerekiyor."

"Bu gıdik ne olacak? Keşke bunu da kesseydim."

"O gıdiği sırt çantasında Mahmut taşıyacak. Görüyorsunuz, bağırsağından gözüne, tırnağından kulağına kadar her şeyini yiyoruz. Ha bir gıdik taşımışsın ha yedi, sekiz kilo un. Üstelik gıdik undan on kat daha besleyicidir."

"Sırt çantamda melerse ele verir bizi."

Sofranın şirin kahkahası hoşuna gitti Mahmut'un. Bir ucu ağzında, diğer ucu elinde olan ince bağırsağı kıtır kıtır yiyerek gülümsedi. Dudağından sızan yağ göğsüne damlıyordu. Kızlar gülmekten yorulmuşlardı.

"Zamansız meleyen gıdiği ilk molada keseriz" dedi Kımıl.

"Hayvanların bizi ihbar edeceğini sanmıyorum."

"Amma da konuştun Zelâl" dedi Hoca. "Şu Melemeran'ın bağırsak yiyişine baksana. Taşıyacağı şu küçük gıdik onu ihbar etmeyip de kimi edecek."

Şamatalı, gırgırlı sohbet haylice sürdü. Çaydan sonra grup, yerleşik kuralları ilk kez ihlal ederek gündüz harekete geçti. Bölgenin dağlık olmasına ve dağları iyi tanımalarına güveniyorlardı. Mahmut, büyük sırt çantasının en dibine mayınları yerleştirdi. Onun üzerine makinalı tüfeğin mermi şeritlerini ve tırmanma kendirlerini koydu. Üzerlerini bir battaniye ile kapattı. Büyük bir naylon torbanın içine koyduğu oğlağı battaniyenin üzerine oturttu. İpi çekip sırt çantasının ağzını büzdü. Elini kulağının dibine koyup biraz düşündü. Oğlağın havasızlıktan boğulacağından korktu. İpi açıp gevşetti. Oğlağın başını torbadan dışarı çıkardı. Atlayıp düşmesin diye torbanın ağzını büzdü. Sırt çantasının yanında oturdu. Gülümseyen kızlara gülümsedi. Kolluklara kollarını geçirip ayağa kalktı. Mahmut'un ayağa kalkmasıyla herkes kahkahayı bastı. Her çeneden bir ses çıkıyordu.

"Şu hale bakın. Koca bir sırt çantası, çantanın zirvesinde bir keçi başı."

"Sok o başı torbaya, köylüleri bize güldürürsün."

"İyidir iyidir, bırakın kalsın. Halk nasıl yaşadığımızı anlasın."

"O keçi müezzin gibi meler, ele verir bizi. Sok kellesini torbaya."

“Halk bize vallahi keçili kol adını takar. Keçililere çıkar adımız.”

“Keçi hırsızlarına çıkar adımız.”

“Halk bilir bizi. Bu keçinin bağış olduğunu da bilir. Anasının gözüdür halk.” “Keçi bağışını teşvik eder bu keçinin başı.” Tartışmaları bir tek cümleyle sona erdirdi Çeto. “Evet arkadaşlar, hareket düzenine girin. Karışmayın Mahmut’un işlerine.”

Grup dereden çıkarak Toraman köylerine yöneldi. Kayaları gümüş gibi gülümsetiyordu sabah güneşi. Gök buzul mavisindeydi. Katarlar halinde turna göçü vardı güneye. Karatavuk, bülbül ve serçe ötüşleriyle yüklüydü çalılıklar. Her zaman olduğu gibi yine en arkada yürüyordu Mahmut.

Kayalıklardan inerek bir dağ köyüne girdiler ilkin. Megafonla halkı köy meydanına çağırdı Kımıl. Köye hakim üç noktaya birer dürbünlü nöbetçi yerleştirildi.

Tüm köy kısa bir zaman içinde meydana boşandı. Köpek hav havlarının yerini konuşmalar, fısıltılar, kahkahalar aldı. Tüm köylüler gülerek Mahmut’a bakıyorlardı. Yorumlar yorumları izliyordu.

“Bu dev adam kumandandır herhal. Tepedeki de askeri görünce meleyen keçilerdendir.” “Ağzına kadar keçiyle doldurmuş torbayı. Gavur ölüsünden ağırdır vallaha.” “O boya o torba nedir ki lo!” “En azından beş keçi var o torbada. Bir oturuşta beş keçiyi kolayca yerler.” “Eeeeee, olur o kadar. Gezenin karnı işler, oturanın başı.” Eli bastonlu, ak saçlı bir kadın, ayaklarını sürükleye sürükleye gelip Mahmut’un karşısına dikildi. Kıkır kıkır güldü. Burnunu çekti. “Kimin keçisidir o?” dedi. “Halkın keçisidir” diye gülümsedi Mahmut. “Nerden çaldınız?” “Biz çalmayız nene. Hırsız değiliz. Halk ordusuyuz.” “Ağalarınkini çalın. Domuzdan bir kıl çekmek sevaptır kurban.”

“Ağalarınki de olsa çalmayız, el koyarız.”

Çalma ile elkoyma arasındaki farkı kavramak istercesine sol gözünü kısıp kıs kıs güldü kocakarı. Geçip bir de arkadan baktı Mahmut’a. Eliyle yokladı torbayı.

“Aşağıdaki keçiler havasızlıktan ölürler. Torbanın ağzını gevşet kurban.”

Yanındaki köylüyle sohbete dalan Mahmut geri dönüp, “Ölmezler nene” dedi. “Aşağıdaki keçiler demir gibidir.”

Grup mensupları köylülerle sohbete dalmışlardı. Çeto, roketatarı omuzuna astı. Kulağına birşeyler fısıldadı Kımıl'ın. Kımıl megafonu ağzına dayadı.

"Sessiz olalım arkadaşlar! Şimdi sizlere komutanımız heval Çeto hitap edecek! Lütfen sessiz olalım!"

Kımıl'ın uzattığı megafonu aldı Çeto. Önce köylülere baktı gülümseyerek, sonra dağlara. Mahmut'u komutan sanan köylüler afallamışlardı. Bu kadar uzun boylu, yakışıklı adam varken bu kısa boylu, çarpık bacaklıyı mı komutan yapmışlardı? Bunların en akıllısı, en cesuru bu muydu?

"Arkadaşlar, analar, babalar, kardeşler,

Ayağınızı bastığınız kutsal topraklar üzerinde sıcak bir değişim cereyan ediyor. Sizin şu dumanlı dağlarınız, sizin oğullarınız, kızlarınız bu ateşli değişime katılıyorlar. Onların uğultularını duyuyor musunuz? Fırat, Dicle ve Botan başta olmak üzere sizin tüm nehirlerinizin sesleri değişiyor, ruhu değişiyor. Kulaklarını o iyimser, duru ve coşkun seslere veren her insanın ruhu ve iç sesleri de değişiyor artık. Bu sesler, bu karmaşık, iyimser uğultular, yeni bir dünyanın, özgür, onurlu, korkusuz bir dünyanın haberini veriyor bizlere..."

Mahmut'un solundaki zevzek köylü, keçinin uğursuzluğuna dair kısa bir vaaz verdi Mahmut'a. Keçiyi nerden aldığını sordu. Halkın her türlü bağışta bulunduğunu anlatan Mahmut, küçük oğlakların son derece değerli bağışlar olduğunu vurguladı. Bir başkası, memleketini ve elindeki tüfeğin adını sordu. Şaşı ve hafif kambur olanı, gruptaki kadınların erkeklerle evli olup olmadıklarını sordu. Orta yaşlı bir kadın, ayakkabısının numarasıyla anasının bu durumu bilip bilmediğini sordu. Mahmut, tüm bu soruları soran bir halkın, kolay kolay adam olmayacağını düşünür ve soruları önemser görünürken arka sıralardan bir genç, soru soranları susmaları için uyardı.

"Sizleri zorla silahlandırmak istiyorlar!" diye sesini yükseltti Çeto. "Kime karşı silahlanacaksınız? Çocuklarınıza karşı mı? Bunu yaparsanız sofranızdaki ekmek size ne der? İçtiğiniz su size ne der? Ayağınızı bastığınız şu toprak taşır mı sizi? Tetiğine bastığınızda geri tepip vurmaz mı o silah sizi? Silahlanmayı reddedin! Silahlananları lanetleyin!"

Tam bu sırada Mahmut'un arkasında duran sakallı bir adam, Mahmut'u dürterek:

"Siz niye silahlandınız? Size yazık değil mi? Benim oğlum da asker. Askere yazık değil mi?"

Gıdık, narin narin meleyince, Mahmut cevap vermekten kurtuldu. Gıdığın ateşlediği kitlesel gülüşü, uğultuya dönüşen konuşmalar izledi. Çocuklar, Mahmut'a doğru koşuştu. Mahmut'u çepeçevre saran çocuk gözleri ve yorumları, gıdığın kafasına yöneldi. Avurdu yelli bir kadın, Mahmut'u kanserden ölen kardeşine benzetince, ağlaya ağlaya yanına sokuldu, sezdirmeden avucuna yüz lira sıkıştırdı. Kırmızı puşulu bir başka kadın gülerek göz etti Mahmut'a.

"Senin gıdığın susamış. Begirmesinin sebebi odur."

"Şu evin arkasına getir de suvarayım" dedi bir diğeri.

Konuşmasının güme gittiğini gören Çeto, kalabalıktan uzaklaşması için Mahmut'a işaret verdi. Mahmut kalabalıktan ayrıldı. Kadının gösterdiği eve doğru yürüdü. Köyün tüm çocukları peşine takılmıştı. İki kadın, çocukları kovdu, Mahmut'u alarak evin arkasına getirdi. Burada iki kadın bekliyordu. Birisinin kucağında küçük bir oğlak vardı ve ağlıyordu. Kaşla göz arasında Mahmut'un sırt çantasını indirdiler. Büzülen ağzı açıp küçük oğlağı içine tıktılar. Diğerinin de eskisi gibi başını çıkarıp torbaya hava girecek kadar büzdüler yeniden. Ağlayan kadın Mahmut'un boynuna sarıldı.

"Kimseye deme kurban, bu köyde tırşikçiler, namussuzlar çoğaldı."

Mahmut meydana geldiğinde Çeto hâlâ konuşuyordu. Kadınlar, kadın partizanlarla içli dışlı olmuşlar, fısıltılı sohbetlere dalmışlardı.

"Evet arkadaşlar, analar, babalar, kardeşler...

Diyeceklerim bu kadardır. Unutmayın ki, gecenin en karanlık vakti, sabaha yakın olanıdır. Bahtımızın altın sabahını hep birlikte göreceğiz. Hep birlikte söyleyeceğiz en güzel türkülerimizi. Sağ olun, var olun!"

Kımıl parti bayrağını yükselterek tüm gruba sloganlar attırmaya başladı. Köy gençlerinin bir bölümüyle bazı kadınlar sloganlara katıldılar. İhtiyarlar, "Neler oluyor, niçin bağırıyorlar, birisini mi öldürecekler" diye korktular. Çocuklar, gülerek coşkuyla katılıyorlardı sloganlara.

Grup, askerin ve ihbar ağının bölgedeki son durumuna ilişkin halktan bilgi topladıktan sonra diğer dağ köylerini taramaya çıktı. Sloganlarını, toplu halde bağırarak köyün dışına kadar kendilerini uğurlayan çocuklara bırakmışlardı. Gittikleri ikinci köyde soğuk karşılandılar biraz. Bildiri dağıtıp, köylülerle sohbet ettiler. Sohbetten sonra durum normalleşti. Davul zurna eşliğinde govende başladılar. Koçere, başok barı ve kolbastı oynadılar. Tüm oyunlarda başı, elinde kızıl bir destimalla ihtiyar bir kadın çekti. Gözleri mutluluğun cazip cinnetiyle yanıyordu ışıl ışıl. Yüzünde eski zamanlardan kalma brina reş(*) izleri vardı. Başını arkaya atıyor, "Hoh hoh!" diye bağırarak ter döküyordu. İçinin prangasını parçalamış, meydana atılmış, davul zurnanın rengârenk köpüklenen vahşi dalgalarına dalmıştı.

Oyundan sonra bakır bakraçlarda tuzlu, köpüklü ayranlar geldi. Köy meydanındaki ufak taşlar ayıklandı. Partizanlarla köylüler teker teker güreşmeye başladılar. Güreş fikri ihtiyarlardan gelmişti. Çeto güreşe girmedi. İki partizan hariç tüm erkek partizanlar, köylü rakiplerinin sırtını mühür gibi toprağa çaktılar. Köyde, Mahmut'un boyunda ve kalıbında köylü bulunmadığı için ihtiyarlar, Mahmut'un iki köylüyle aynı anda güreşmesi gerektiğini öne sürdüler. Mahmut öneriyi kabul etti. Yalnız iki şartı vardı. Birincisi, güreşeceği köylüleri kendisi seçecekti. İkincisi, yenilirse köye bir gıdık verecekti. Yenerse bir gıdık alacaktı köyden. Köylüler, gülüşler ve alkışlarla kabul ettiler Mahmut'un şartlarını. Mahmut sırt çantasını ve tüfeğini Hoca'ya teslim etti. Yavaş yavaş yürüyerek kalabalık çemberi süzmeye başladı. İlk tespit ettiği köylü kabul etmedi. Kadın kalabalığından bir ses yükseldi.

"Miste Miste, netirse Mıste!"(**)

Herkes gülerek Mıste'nin bağıran kadınına baktı.

"Karının derdi benden kurtulmaktır!" diye bağırdı Miste.

Gülümseyen aksakallılardan birisi Mıste'ye döndü; sakalı titriyordu:

"Lo korkma lo! Eşek küçüktür ama dokuz deveyi güder!"

(*) Kara yara
(**) Mustafa Korkma

Mıste'yi geçen Mahmut bir başka kısanın önünde durdu. Kısa, "Veeey aneee..." diyerek arkaya tüydü. Kahkaha tufanında gülümseyerek ensesini kaşıdı Mahmut. Üçüncü kısa, iki ay önce eşekten düştüğünü, kaburgasının çatladığını ileri sürdü. Dördüncü kısa, anasının bir hafta önce öldüğünü, yaslı ve bulanık olduğunu söyledi. "Başın sağ olsun" diyerek onu da geçti Mahmut. Beşinci kısanın önünde durunca, "Onu geç! Onu geç! Divanedir o!" diye bağırdı köylüler. Bunun üzerine Mahmut yürüyerek kitle çemberinin merkezine geldi.

"Aranızda var mı iki babayiğit, çıksın meydana!" diye bağırdı.

Köylüler Mahmut'u alkışladılar. Az sonra meydana iki genç, gürbüz köylü çıktı. Mahmut irkildi. Kadınlar, "Veey günah günah!" diyerek acıdılar. Parkasını çıkardı Mahmut. Avuçlarına tükürerek köylülerden birisine daldı. Diğeri sağ bacağına sarıldı Mahmut'un. "Ha gayret!", "Bırakma!", "Vur yere!", "Aslanım!", "Dayan Musa!" "Aferin Kamo!", "Ez onu Mahmut!" sesleri yükseldi. İyice daraldı çember. Mahmut altına aldığı köylüyü tuşa getirmek için kolunu kanırırken bacağına sarılanın hamlesiyle kıç üstü düştü. Köylüler şaşırtıcı bir atakla üzerine çullandılar Mahmut'un. Yerde, toz duman içinde haylice debelenmeler oldu. Kamo'nun boynunu koltuğunun altına alan Mahmut, yüzünü toprağa bastırdı. Sırtını yere getirmek için kandırmaya başladı. Tuşa gelen güreş dışı kalacaktı.

"Bastırma, dur, boynumu kıracaksın" diye bağırdı.

Mahmut ağzını Kamo'nun kulağına yaklaştırdı. Yumuşak bir fısıltıyla, "Tuşa gel, boynunu kurtar" dedi. Fısıltı, ipek huylu evliya nasihati kadar etkili oldu. Çaresiz dönerek tuşa geldi. Alkışlar, bağırtılar, kahkahalarla dalgalandı kitle. Hakem, ikinci raundu başlatmak için güreşçileri ayağa kaldırdı. Kamo'nun alnı ve sağ yanağı kan içindeydi. Kalabalığın içine daldı süklüm püklüm. Çemberin merkezinde karşı karşıya duran Mahmut'la Musa'ya bakıp güldüler ihtiyarlar.

"Musa dayanamaz lo! Herif kazandı. Gıdığı hazır edin."

"Dayan Musa, Allah büyüktür!"

"Teu teu, ağacın başında duran karga, ayının pençesindeki cevize, diren ceviz diren demiş, diren de kır onun dişlerini. Allah büyüktür."

"Herifi yere düşürmek bir dert, yere düşürünce de faizli para gibi yerinden kımıldatmak ayrı bir dert."

Çeto'nun zevkten ağzı kulaklarına varmıştı. Güreş, halka gerillanın gücünü göstermenin bir aracı haline gelmişti. Dahası, kadınlar, gençler ve çocuklar, yani nüfusun en diri kesimi güreşte gerilladan yana tavır koyuyordu. Güreşi önermekle iyi etmişlerdi ihtiyarlar. Gerillanın halkla kaynaşmasına da hizmet etmişti. Hayalden sıyrılıp fıkır fıkır kaynayan kadın kitlesine baktı.

Davul gümbürtüsüyle başladı ikinci raund. Mahmut yaklaşıp el atınca Musa kaçtı. El atışlar sıçramaya ve kovalamacaya döndü. Gülmekten gözleri yaşardı kitlenin. Mahmut soluk soluğa geldi hakemin yanına.

"Durdur şu adamı da güreşelim!"

Burnunu karıştırdı hakem. Gözlerini kısarak düşündü biraz.

"Askeriye halka gelip dese ki, durdurun şu teröristleri de biraz güreşelim, o zaman nasıl olur?"

"İyi olmaz" diye gülümsedi Mahmut.

"Yaaaa... Gördün mü bıra. Sen kovala, boş ver, yakalarsın bir köşede."

Yeniden kovalamaya başladı Mahmut. Kedifare festivaline dönüştü alan. Musa'nın tüymede bu denli mahir olduğunu ilk kez keşfediyorlardı köylüler. Bir ara durup, gülen ve "Tut onu drej Mahmut!" diye bağıran çocuklara baktı. Bu durumu değerlendiren Musa, arkadan atlayarak boğazına sarıldı Mahmut'un. Ayakları yerden kesildi. Boş bulunduğu için dengesini kaybedip sendeledi Mahmut. Geri geri yalpalayarak kıçüstü düştü. Düşmekle kalmadı, aynı zamanda çok güçlü bir tarzda bıraktı. O ana kadar en görkemli kahkahasını patlattı kitle. Pancardan beter kızardı Mahmut. Utancından soluğu kesildi, uçup gitti tüm gücü. Durumun hassasiyetini sezgi gücüyle kavrayan Musa, ikinci atağını yaptı arkadan. Boynuna sarılarak sırtüstü toprağa yatırdı oturan insanı. Bu işin bu denli kolay oluşu, büyük bir sessizliğe yol açtı. Göğün inanılmaz duruluğuna, derinleşen güzelliğine baktı Mahmut. Bir of çekti, zehirden acı...

İhtiyarlardan aksakallı olanı, yanındaki kamburun ayağına vurdu bastonuyla.

"Adı Musa, boyu kısa, sakalı köse olandan kendini sakınacaksın Dılo!"

Tesbihini şakırdatarak tatlı tatlı çeken Dılo, yerde yatan deve baktı.

"Bu garibi Musa değil osuruk yıktı. Bütün gücünü bir osurukta toplamış; bir bıldırcın yumurtasını doldurmayacak kadar şerefsiz, mel'un bir rüzigarda."

"Dılo haklıdır Hemo" diye söze girdi köyün imamı. "Hz. Musa devrinde adı Avc olan bir dev, bir tepegöz varmış. Bu dev, deryaya girdiği zaman sular dizlerine ancak çıkarmış. Düşün ki, deryanın en derin yerinde taşakları suya değmezmiş. Deryanın en iri balıklarını güneşte kızartıp yermiş. Bunu dünyada o güne kadar hiçbir kuvvet yıkamamış. İrfanına kurban olduğum Hz. Musa, bu devin bütün kuvvetinin topuğunda olduğunu anlamış. Asasını bismillahla kaldırıp devin topuğuna vuranda dev bağırmış. Ayağı mağrıba, başı maşkıra düşmüş."

Sakalını sıvazladı. "Eee, Allah'ın işi, onun topuğunda, bunun topunda" diye güldü Dılo; Mahmut'un başında toplanan kalabalığa doğru yürüdü usul usul. Hemo, Dılo'nun kamburuna baktı arkadan.

"Kökü Hz. Musa'ya dayanan bir Musa'mız var çok şükür" dedi.

Hoca, Mahmut'un sırtını topraktan kaldırdı. Kulağına birşeyler fısıldayarak moral verdi. Ayağa kalkarak üzerini çırptı. Kendisine sevecenlikle bakan kadınları sezdirmeden kirpik ucuyla süzdü. Mahmut'a asıl morali köyün semercisi verdi. Kucağında beyaz bir oğlakla gelip karşısına dikildi.

"Sen büyük, izzetli bir adamsın bıra" dedi. "İstesen Musa'yı da Kamo'yu da pişmiş soğan gibi yutardın. Ama büyüklük ettin. Birini yendin, ayıp olmasın diye de öbürüne yenildin. Al bu gıdığı hakettin. Arkadaşlarınla kes ye, helal hoş olsun, uğur getirsin."

Grup semerciyi coşkuyla alkışladı. Köylülerin çoğunluğu katıldı alkışa. Çeto, elini sıkarak yanaklarından öptü semercinin.

Güneş, gökkubbenin batı yakasına kaymıştı grup köyü terkettiğinde. Mayınları geçici olarak Peşeng'e veren Mahmut'un sırt çantasında üç oğlak vardı. Hava alması için çantanın ağzını tam büzmemişti. İsteyen oğlak, başını delikten çıkarıp seyredebiliyordu dağları.

Üçüncü köy, iki dağın arasında, kavak ve söğüt ağaçlarının gölgesinde uyuyordu. Girişte köylüler, grubu tüfek atışlarıyla karşıladı. Anında yere yatan grup, öncü çıkarmamanın ilk hesabını Yeter'in

bacağından yaralanmasıyla ödedi. Herkes köyde askerin mevzilendiği kanısındaydı. Kurşunlar tepelerinden vızır vızır geçiyordu. Geri çekilmek mümkün değildi.

"Pencereden çıkan tüfeklere bakın!" diye bağırdı Kımıl.

Çeto, birkaç köylü kasketi gördü. Atışlardan tüfeklerin niteliğini ve sayısını tahmin etmeye çalıştı. Sürünerek bir tümseğe mevzilendi.

"Köyde asker olduğunu sanmıyorum. Bunlar köy ağasının adamlarıdır."

"Tüfek çıkan pencereden en yakın olanını sustur roketle!"

Kımıl'ın bu önerisine ürperdi. Kadın ve çocuk ölüleriyle karşılaşır gibi oldu.

"MG-3'ü getir buraya! Roketlik bir durum yok! Baksana, hiç seri takırtılar yok! Mavzer atışlarıdır bunlar! Asker yok! Köylülerle çatışıyoruz!"

Kımıl'ın sürünerek getirdiği MG-3' ü tümseğe kurdu Çeto. En yakınından en uzağına kadar tek tek taradı pencereleri. Makinalı tüfeğin amansız takırtıları şok etkisi yaptı köylülerin üzerinde. Namlular pencerelerden çekildi. Köyün arka cephesinden gelen ve dağlarda yankılanan birkaç takırtının dışında herhangi bir direniş belirtisi görülmedi. Ağzını megafona dayadı Çeto.

"Dikkat! dikkat! Ellerini başının üzerine koyarak herkes dışarı çıksın! Eğer dışarı çıkmazsanız, roketle evlerinizi başınıza yıkacağız!"

Hoca'yı yanına çağırdı, megafonu uzattı. Tok bir sesle propagandaya başladı Hoca. On dakika sonra yeniden aldı megafonu.

"Halk ordusu sizleri teslim olmaya çağırıyor. Korkmayın, bize güvenin. Bizler sizlerin çocuklarıyız. Düşmanımız sizler değilsiniz. Sizleri bize karşı direnişe teşvik edenlerdir. Çıkın teslim olun, onları dinlemeyin!"

Grubun sıhhiyesi Bijar, Yeter'in pantolonunu sıyırdı. Sağ bacaktaki yaranın hafif olduğunu görünce derin bir soluk aldı. Zelâl'ın yardımıyla yarayı temizleyip ilaçladı, sardı sıkı sıkıya. Sezdirmeden ağlıyordu Yeter.

Köylüler, güneş batıncaya kadar teslim olmadılar. Çeto korkutmak için iki taarruz bombası savurdu evlere doğru. Gümbürtüler dağlarda yankılanarak perde perde söndü. Bunu bir kadının içli ağıtı izledi.

Derken en yakın evin kapısı açıldı. Elleri havada ihtiyar bir kadın çıktı.

"Yaklaş ane yaklaş, bu tarafa doğru yaklaş! Korkma!"

"Helikopterler geliyor, derhal çekilelim!" diye bağırdı Kımıl.

Yeniden namlular çıktı pencerelerden. Grup, MG-3'ün savunma ateşi altında çekilmeye başladı kayalıklara doğru. Gölgeler erimiş, dağların sinesine gömülmüştü güneş. Hanım ördeği ve angıt kümeleri göçüyordu güneye doğru. Yüzükoyun uzanmış, takırtıları dinliyordu ihtiyar kadın.

On beş gün durmaksızın kar yağdı. Gümüş ışıltılı, çakırımsı maviş, mor duman öbekleri çöktü zirvelere. Kayalarda kaynayan, yalaklarına pırlanta pırıltıları saçan pınarlar ılıdı. Kuşburnu, muşmula, ahududu ve ceylan çalılarının uçları morardı, dallar iç içe geçti, kışa karşı dikeliş ve yaşam belirtisi olarak kayaların bağrını taraz taraz bürüdü. Vakitsiz açan tomurcuklar dondu. Uçurumları gümüş bir kemer gibi birbirine bağlayan duru çayları, keçi boynuzunu andıran dalgırlı kalın buz tabakaları kapladı. Dallar, un tufanına tutulmuş gibi bezaylaşarak köpüklü gelinliklere girdiler. Kar istilasına, dimdik, kıpırtısız ve görkemli bir sessizlikle karşı koydu ormanlar. Sis deryasında zirveleriyle soluk alan tüm mağrur dağlar, kara teslim olduğunda, ormanın en alt katı, papatyaların, mor menekşelerin, düğün ve çuha çiçeklerinin süslediği büyük zenginliğini tüm canlılığıyla sürdürüyordu. Salep, kadifeotu, geyikdili, yosun, eğrelti, yüksük otu, atkuyruğu, aslanağzı, mantar ve palamut kokan toprak, üzerini saran karı soluğuyla yumuşatıyor, onu, ayaza karşı yeşili koruyan, ılık bir yaşam tülüne dönüştürüyordu.

Milyarlarca karınca toprağın derinliklerinde kıvıl kıvıldı.

Kar, böcekler aleminin binbir rengini, binbir hareketini, hünerini ve uğultusunu toprağın rahmine sürmüştü. Köklerin örümcek ağını andıran akılalmaz mahşeri örgüsüne, yerüstünden gülen milyarlarca kış firarisi yuvalanmşıtı. Toprak ananın bereketli memelerine rağmen yeraltı evreni kurtlar sofrasını andırıyordu. Güçlü, toprağın derinliklerinde zayıfı kıtır kıtır yiyordu. Uyuyan uyananın baskın sofrasında buluyordu kendisini. Toprağı beyaz bir battaniye gibi örterek ılıtan kar, onun bağrına mışıltı, büyü ve masal dumanı üflüyordu durmadan. Dumana teslim olan, açlığın kursağında açıyordu gözlerini.

Karı buza kesen, tükrüğü havada donduran bakur rüzgârlarının büyük baskınları başladı. Dallar çatırdadı. Patır patır döküldü zamanını şaşıran pürenler. Görkemli tipi boğanaklarına dönüştü karın ipek huyu. Anaforların kayalara kırbaç gibi inen hışmından ürkütücü boran ıslıkları doğdu. Uçurumların bağrında şaklayan boran, derelere kuş ölüleri, çalılar, eğreltiler, kaya tütünleri ve kuş yuvaları olarak döküldü. Zirvelerinden ödün vermeyen tüm mağrur dağların zemheri kuşları, bakur rüzgârlarının arifesinde göçe başladılar. Basra'ya, Urmiye ya da Van gibi büyük göllerin kıyısına doğru kafileler halinde firar ettiler. Serçeler, kına kırlangıçları, keklikler, kurbağa kuşları, kıl kuyruklar ve uçurum eşkiyaları, bakurun ölümcül mor ıslığına kapılarak patır patır düştüler tutundukları yerlerden.

Bakur, inlerine giren Botan kurtlarının ağız renklerini değiştirdi. Kızıldan mora kadar yedi renkte taze koyun bereketi kokan ağız, kaya pası rengine girdi. Bakışlardaki yeşil hare kayboldu. Derinliğin hışım kudreti kat be kat arttı. Tüyler parlaklığını yitirerek tiftiklendi. Dil şişti. Zehir yeşilini andıran incecik bir açlık salgısına büründü dişler. Karın çekildi. Eski mecalini yitirdi arka bacaklar. Bakur rüzgârlarının beslediği açlığın ve çıplaklığın fütursuz renkleri oturdu pençelere. Karanlık, hortum gibi çekip dışarı çıkardı onları inlerinden. Sürüler halinde, ağızlarında kuş ölülerinin iştah kışkırtan doyumsuz kokusuyla köylere yöneldiler. Kuzu meleyişlerine, köpek seslerine, ete ve berekete...

Barlanmış bakırı andırıyordu tilkilerin kuyrukları. Kışın şakaya gelmez gazabını alaya alırcasına tek başına aylak aylak dolaşıyorlardı derelerde. Ağzında birkaç kuş ölüsüyle tipiye aldırmadan inine dönenler, zirvelerden dikilerek merakla köylere bakanlar, in önünde durarak karanlıkta kıvrılıp yatan ayıları alaycıl bir pozla, "Heey koca dayı!" dercesine seyredenler... Bakur rüzgârlarının kâr etmediği, buyruğunu geçiremediği biricik yaratıklardı belki de tilkiler. Tüm yaratıklar yuvada çileye çekilirken, onlar birbirini kesen uzun izlerle dağları voltalıyor, yüce seyrangâhlardan ufuk çizgisindeki köredici parlaklığa bakıyorlardı. İçlerinde, üşütüp de lokur lokur kusanlar bile inlerine dönmüyorlardı. Tilkilerin nevrozu muydu yoksa kış.

Tüm gruplar ya önceden inşa ettikleri sığınaklara ya da mağaralara sığınmışlardı. Nozer, Ararat'ın Aras ırmağına bakan yamaçlarındaydı.

İki metre karın altında, keçi derileriyle döşenmiş bir kar evinde, yirmibeş partizanla beraberdi. Komutan Agid, Cilo'nun Oramar'a bakan uçurumlarında, özel olarak inşa edilmiş bir yeraltı üssündeydi. Yanında yirmi kişilik bir baskın müfrezesi vardı. Rojdar, Gerger'le Bucak arasında, Fırat kıyısındaki kayalıklardaydı. Memo Mezın'ın sekiz kişilik grubu Andok dağına sığınmşıtı. Çeto Çewlik'ten Şerafettin dağlarına geçmişti. Rohni'nin grubu Cudi dağındaydı. Tilki Dılo, kışın hışmından kurtulmak için, grubunu Garzan'dan alıp güneye, Midyat dağına indirmişti. Encam'ın grubu, Allahüekber dağlarıyla Merdenik arasındaki ormanlarda, yirmi kişilik bir yeraltı sığınağındaydı.

Henüz kar yağmamışken, iki dağı kolaçan eden Zine, bir yığın çobanla tanıştı. Çobanlar, Zine'ye oğlunun Botan'da olduğunu söylediler. Botan kartalların yuvasıydı. Buraya alışan hiçbir kartal çekip gitmezdi. Tüyünü ya da gölgesini Botan'a düşüren kartal, Ferhat'ın Şirin'e bağlandığı gibi bağlanır kalırdı. Bunun üzerine Botan'dan ayrılmamaya karar verdi Zine. "Hancı tavuğu gibi yolcu artığıyla geçinirim de, Rodi'mi bulana kadar ben buraları terketmem" diye ahdetti. Kar yağmaya başlayınca, evine iki kere gittiği Yezdanşer adlı bir yezidi ihtiyarının yardımıyla Cudi'de bir mağaraya sığındı. Zine mağaranın önünde oturdu. Kelamemê dağının eteklerinden geçen Hezil çayına baktı. Esrarengiz dumanlar ve yoğun kar yağışı yüzünden hiçbir şey göremedi. Derin bir of çekti. Katmerleşti hüznü. "Darda kalır da gelir bu mağaraya sığınır Rodi'm" diye mırıldandı. Elini kulağının dibine yerleştirdi, ünlü kılamına başladı Hesene Cizrevî'nin:

Berf dibare, berf dibare
Li ser çiyaye Kurdistanê xopan
Berf dibare(*)

Mağaranın dibinde, yavaş yavaş yanan ateşin böğründe küçük bir köpek yatıyordu. Gümüş başlı, siyah ve kurnaz bakışlı bir şeydi. Kato dağının eteklerinde gezerken, bir keçi sürüsünden ayrılıp peşine takılmıştı Zine'nin. Zine değnekle kovalamış, "Peşimi bırak kutik!" diye

(*) Kor yağıyor, kor yağıyor
Viran Kürdün dağlarına
Kor yağıyor

bağırmış, ekmek vermemiş, bir yığın tedbire başvurmuş ama vazgeçirememişti. "Peşimi bırak kutik" diye diye adı Kutik kalmıştı Gümüşbaş'ın. Çenesi iyice düşmüştü Zine'nin, mırıldanıp duruyordu kendi kendine:

"Bir hançerin ucunda bir güneş konaklar da benim bu evindar(*) başım bu koca dağda konaklayamaz, ah puf eder sıkılır. Keklik mezarına döndü dereler. Dört yön şaşırdı. Tipi güvercinlere saldırdı. Koca dağ seyirci kaldı güvercinlerin kırımına. Hangi cehennemin dibinde uyudu güneş. Tüh Kato dağı, tüh senin erkekliğine ki, bu kadar rındaferin, kuşun avazına seyirci kaldın! Şerefini, şanını payımal ettin. Kahpe tülüne çevirdin başındaki dumanını. Hangi avaz hangi karıncanındır bilirdin sen. Bakur bastı, bakur kavurdu her yanı. Hançerini aç kurtların avazıyla biledi bakur. Vurdu bakur, kırdı bakur. Tüh Kato dağı, tüh senin insafına, vicdanına tüh! Her iz çıkar da, bu ölü kuşların bakışlarının izi senin bu meret kayalarından çıkmaz. Çıkmaz inşallah!"

"Zineeeee! Zineeeeee!"

İrkildi, korkuyla ayağa fırladı, eğildi, uçuruma, duman deryasına baktı Zine. Hangi dağın sesiydi bu? Sözlerinden, bedduasından bir dağ alınmıştı.

Ama hangi dağ?

"Zineee! Zineee! Ses versene Zineee!"

Mağaranın ağzına koştu Kutik. Hav havlarla yankılandı uçurumlar. Sesinden tanımıştı. Yezdanşer'di bu gelen. Gülümsedi. Newroz fırtınası aktı damarlarına.

"Burdayım Yezdo, aha burdayım! Bu tarafa gel! Sus Kutik!"

Duman, tipi ve bilinmezlik deryasından çıkıp geldi Yezdanşer. Sırtında, keçi kılından dokunmuş, astarı beyaz kuzu derisinden oluşan büyük bir gocuk vardı. Alnını, kulaklarını, sakalını ve boynunu boydan boya kapatan bir tiftik geçirmişti başına. Ayaklarında keçe çizmeler vardı.

"Zine Zine, on gündür sen nasıl ölmedin Zine!" diyerek mağaraya daldı. Sırtındaki çuvalı yere attı.

"Günde bir zeytin yesem bana yeter Yezdo."

(*) Aşık

Tiftiğini çıkardı, çırptı. Köpürerek göğsüne döküldü sakalı. Nar yanığına çalan, kocaman, çilli bir burun çıktı ortaya. Ateşin sinesine sokuldu hemen. Yanındaki çalı çırpıdan attı bir iki tane. Oturdu hemen. Gözkapaklarını ateşe doğru araladı. Azrail'in ihmaline uğramış, fazladan yaşamış gibi bir hali vardı.

"Zine, sen bir mübarek kadınsın Zine. Köyden buraya boğulmadan, yol azıtıp çığ altında kalmadan gelmek meleklere mahsustur. Sen bir mübarek..."

"Toprak benim başıma ki ben bir mübarek kadınım."

"Öyle deme Zine, öyle deme cigerparem, gönül gözümün nuru, öyle deme!" diyerek getirdiği torbayı açmaya başladı. "Bu kürk yeleği sana getirdim, giyersin. Aha bunlar da çoraplar. Sen bu yalın ayakla perişan olursun Zine."

"Sağ ol Yezdo. Zahmet etmişsin. Ben yün çorap giymem. Ayakkabısız ne edeyim yün çorabı. Ben alışmamışım."

Gevrek gevrek gülerek yün torbaya daldırdı elini Yezdo.

"Sana ayakkabı getirmişim ki, bir günde üç dağı gezdirir."

Bakışlarına mahcubiyet gölgesi düştü Zine'nin. Lastik ayakkabıların menevişine, tüylü, karpuziçi astarına baktı. Hayretini sevinciyle taçlandırdı.

"Bu iyiliğinin altında ezilirim ben Yezdo!"

"Ben iyilik etmezsem ezilir, eziyete düşerim Zine. Ben Allah'ın itiyim."

Kendi bireyselliğinin dışına çıkan, kendini sürekli kaytaran, tembelliğe hizmet edecek zaman kırıntılarına sığınarak yaşamaya çalışan Aksakal, tarifsiz bir zevkle yiyecek torbasını çıkardı, koydu bir kenara. Yirmi günlük yiyecek getirmişti Zine'ye. Sormadan küçük bir sofra kurdu. Dertli dertli of çekişlerini dinledi Zine'nin. Sıkıntısının hayli ce derin olduğunu anladı.

"Ben rüyamda görmüşüm. Sen oğlunu bulacaksın Zine."

"İnşallah!"

"Görmüşüm ki, gençlerle askerler barışmış. Bir beyaz güvercin, seni oğlunun kaldığı mağaraya götürmüş."

Zine irkildi. "Benim rındaferinim, körpe kızım Şino'dur o beyaz güvercin" diye iç geçirdi. Görkemli sakalından büyülenir gibi oldu Yezdanşer'in.

"Sabret Zine sabret. Acını sabrına göm. Her şey sabırladır, sırayladır. Kurban olduğum Allah bile her şeyi sabırla, sırayla yarattı. Pazar günü Azrail'i, Pazartesi Dardail'i, salı günü İsrail'i, çarşamba Mikail'i, perşembe Cebrail'i, Cuma Şemail'i, Cumartesi günü de Nurail'i yarattı. Ben o Nurail'e kurban olayım ki, onun bir başka güzel adı da Fahrettin'dir. Ben bütün Fahrettin'lerin itiyim Zine. Tasmalı, sadık itiyim Zine."

Zine dalmış, dinlemiyordu bile. Güvercin mağaraya götürüyordu onu.

"Ben rüyamda görmüşüm ki herkes barıştı Zine. Güzel gençler, güzel askerlerle kucaklaştı. Kardeş kardeşle kucaklaştı, akan kardeş kanı durdu. Nur yüzlü Fahrettin'e oğlunu sordun, onun mübarek sözü rehber oldu, seni oğluna götürdü, oğlunla kucaklaştın."

"Kaç Fahrettin'e sormuş, kaç Beko'dan bilgi almışım ki, hiçbirinin sözü beni oğluma götürmemiş."

"Tövbe de Zine, sen Fahrettin'e soramazsın, sormamışsın."

"Beni oğluma götürürse bir kuş götürür. Güvercin kuşu götürür."

"Hah! Öyle dine imana gel Zine! Ben bütün kuşların itiyim. Tasması paslı, en adi itiyim. Şu gördüğün cümle alem tavus kuşunun sırtındaki o tiş tiş, fır fır, zelâl zelâl yanan mübarek inciden yaratılmadı mı Zine? Kurban olduğum Allah, Cebrail'i bir kuş şekline sokmadı mı? O da mübarek incinin parçalarından, güneşi, ayı, yıldızlar mahşerini, ağaçları, çiçekleri, suları, yağan karları, ateşi yaratmadı mı Zine?"

Sorgudaymış gibi başı göğsüne düşürmüştü Zine'nin.

"Bir senedir gezmişim. Altını üstüne getirmişim bu dağların. Kış olmuş, gelmiş bu mağaraya yerleşmişim. Ellerim koynumda çürümüş kalmış."

Yezdanşer duraksadı. Etkilendi Zine'nin hüzün yüklü dokunaklı sesinden.

"Sabret Zine can, sabret! Allah'ın kendisi bir gemi yapıp otuzbin yıl gezmedi mi? Sonunda gelip Laleş'e yerleşmedi mi?"

"Döndüm dolaştım, dağların külahına da fırfırok(*) oldum, geldim aha bu mağaraya yerleştim. Nerde benim emeğimin çiçeği?"

(*) Pervane

"Sen doldurduğun peteğin balına batan altın kemerli bir arısın Zine. Acele etme, çırpınma, debelenme, usul usul, sabır sabır çık petekten, kanatlan uç."

Lokmaları koca koca atıyor, çiğnedikçe fırıncı küreği gibi inip inip kalkıyordu koca sakalı. Cebinden kutsal kitap Mushafı Reş'i çıkardı.

"Ben Şeyh Addi'nin itiyim Zine. Kapısında bin yıl bekçilik etsem usanmam. Şeyh Addi'ye yalvar. İki damla sıcak gözyaşı düşür onun mübarek insafına. Bak, şu nur deryası sevgili kitabın yazdığına bak."

Sayfaları vecd içinde usul usul çevirdi. Durdu, baktı. Öpüp başına koydu sayfayı. Okumaya başladı tökezleyerek.

"Kurban olduğum Şeyh Addi, yılanları büyük bir kerametle uysallaştırır. Canavarlara hükmeder, kerpiç topraklardan su fışkırtır, menzilleri kısaltır, dağlara yer değiştirir. Kurban olduğum, nurundan bin keramet saçılan Şeyh Addi, ölüleri diriltir, insanın içinden geçenleri okur, ölülerle konuşur, ağaçlara secde ettirir. Kurban olduğum,..."

"Bulsun benim oğlumu da, onun ayağının bir tozuna bütün dünyayı sersebil edeyim, kınalı kıvırcıklı kurban edeyim. Beni ona götür."

"Ben seni ona götüremem Zineee! Kendine gel! Seni ona götürse götürse, iki gözden zelil, bir topal, bir mazlum karınca götürür. Kayalardan hançer hançer sarkan buz hevenklerinin ucuna bak. O uçtan düşen damlaların seher nurundaki renklerine bak. O renklerin diline bak. O dilden dökülen mübarek fısıltıya bak. Seni o mübarek Şeyh'e götürse götürse, o mübarek fısıltı götürür. Ben o fısıltının itiyim. O fısıltı ki..."

"Ben oğlumu bulamamışım, o fısıltıyı nasıl bulayım Yezdo?"

Peş peşe iki iri lokma attı ağzına Yezdo. Sakalını sıvazladı.

"Öyle deme Zinee, öyle deme. O fısıltı deryadır. Senin oğlun da o deryanın balığıdır. Balığı deryadan sor."

"Beni zora sokma" diyerek, sıkıntıyla ayağa kalktı Zine. Dünyanın tüm buz sarkıtlarına küfretti içinden. Deryaya küfretti. Mağaranın ağzına geldi, çöktü, dağlara ve kışa en sunturlu cinsinden küfretti. Yalanıp yaltaklanarak Zine'ye sokuldu Kutik.

"Zine Zine, sen mübarek bir dağdasın Zine. Bu dağın tepesinde, pırlanta tırnaklı, buğday sakallı, mübarek babamız Nuh aleyhiselamın

türbesi var Zine. Solucandan insana, yosundan çınara kadar, cümle mahlukatların, cümle nebatların kurtarıcısı bu dağın yedi bin ayak yüksekliğindedir Zine. Güneşin ilk ziyaret ettiği dağ bu dağdır Zine. Güneşi doğarken güldüren, batarken ağlatan dağ aha bu dağdır Zine. Cümle kuşların kâbesidir bu dağın başı. Arabistan Basra'sının kuşları bu dağa gelir. Maşrık'la Mağrıp kuşları tufan tufan pervazlanır, çığrışır, hep bu dağa gelir..."

Beyazdaki enginliğe düşen iri kar parçalarına, tınazlara, esintilere boğulmuş çalı uçlarına, kar üfüren çıplak kayalara, maviş ürpertilere dalmıştı Zine. Yezdanşer'i dinlemiyordu bile. Bulduğu vahaya doğru "su su" diye koşan bir Bedevi'den farksızdı. Dinleyecek durumda değildi çöl masallarını. Ama Şeyh Addi, dünyanın en güçlü çenesini Yezdanşer'e vermiş ve içine dehşetli kıvrak bir dil yerleştirmeyi de unutmamıştı. Onun felsefesinde ilkin söz vardı.

"Bizim güzel ceddimiz bu dağa az mı tırmandı Zine? Buğday tarlalarının buram buram bereket tüttüğü yaz aylarında, kuzu sürüleri gibi meleşerek az mı tırmandılar bu türbeye Zine? Ben bizim o mübarek ceddimizin itiyim. O eski mübarek Kürtlerin mazlum itiyim Zine. Nuh aleyhiselamın hınk edip toprağa düşürdüğü ilk boze babo döller bizim o mübarek Kürtlerimiz, nurgözlü turna avazlı ceddimizdir Zine."

'Toprak başına Kürtlerin!"

"Çarpılırsın, kendine gel Zine!"

"Kürtler değil mi her işin dibine darı eken? Her gördüğü sakallının babo diye kucağına oturan? Toprak başına Kürtlerin!"

"Zine Zine, tövbe de Zineee!"

"Kara katırdan ne farkı var Kürtlerin? Bir tutam otla hepsini yardan düşürürsün. Aha bu aşağı köylerde hepsi silaha sarılmış benim oğluma karşı. Güya hükümet onlara kırkbin lira maaş bağlayasıymış. Teuu teuu... Toprak başınıza sizin. Yazık o hükümetin parasına ki size nasip olmuş."

Yezdanşer, Mushafı Reş'i öpüp koyun cebine yerleştirdi. Bir parça tavuk göğsü attı ağzına. Mağaranın önüne çöken Zine'ye baktı arkadan. Değirmi ve bembeyaz bir kâğıda düşen kara bir çini lekesini andırıyordu.

"Bunlar zamane Kürtleridir Zine. Nerde o mübarek eski Kürtler."

"Soyu batsın hepsinin. Ne farkı var? Hepsinin ağzında aynı kılam... Haram helal ver Allah'ım, kulun durmaz yer Allah'ım."

Leziz ve gevrek bir tarzda, sarsıla sarsıla güldü Yezdanşer.

"Senin oğlun da Kürt Zine."

Hafiften geri döndü. Ateşte kızaran sakalına baktı Yezdanşer'in.

"Mayası da, hamuru da başkadır benim oğlumun. Eyyam görmüş bir oğlandır. Evliya devesi kadar da saftır, temizdir. Günahı nedir ki bu kadar adam silahlanmış ona karşı? Benim oğlum gençtir, çıradır. Bir asker nasıl çıraysa, benim oğlum da çıradır."

Durdu, çoban Belangaz'ın cümlesini hatırladı. "Kendi gecesinin çırasını kurşunla söndürenin vay haline. Zemherinin aç kurtlarından beter olmuşlar. Kana susamışlar, körpe kuzu kanına..."

Kolunun yeniyle ağzını sildi Yezdanşer. Dili ağırlaşmış, konuşma şevki kırılmıştı. Mushafı Reş'i çıkarıp üç kere öptü, gözlerini yumarak alnına dayadı. Geğirdi, birşeyler fısıldadı. Kalktı Zine'nin yanına geldi.

"Şükret ki mağarana iki aylık çalı çırpı yığmışım Zine."

"Allah senden razı olsun Yezdo. Sen olmasan ben buralarda barınamam. Her dağda bir çoban tanımışım. Yazın zorluk çekmem. Bu kış bulamazsam, Newroz'da kesin bulurum. Alır götürürüm eve."

Lori'yi anımsadı ürpererek. Bunca zaman tek başına kalamazdı o evde. Berzo alıp götürmüş olmalıydı. Rodi uğramış mıydı acaba? Ya uğramışsa, ya evdeyse Rodi. Ama çobanlar Botan'da olduğunu söylemişlerdi. Rodi kışı Hacreş'te, evinde geçiremez miydi? Çobanlar onun Botan'dan ayrıldığını bilemezlerdi ki. Hacreş ateşi düştü yüreğine. Sıkıntı bastı."

"Karanlık basmadan kalksam iyi olur Zine."

"Ben de seninle gelirim."

"Yoooo Zine, köyde barınamazsın bu kış."

"Bu gece köyünüzde kalır, yarın da Hacreş'e yolcu olurum."

"Hacreş'e mi?" diye irkildi Yezdanşer. Titreme girdi sakalına. "Zine, gitme Zine. Bu kışın belki bulursun oğlunu. Allah'ın hikmetidir, belli olmaz."

"Kış kıyamettir. Oğlum dağlarda barınamaz, evine dönerse ben buralarda boşuna beklemiş olurum. Bir gidip baksam iyi olur Yezdo. Allah'ın işidir, belli olmaz."

Dut yemiş bülbül gibi sustu Yezdanşer. Ateşi söndürüp eşyaları iki torbaya doldurdular. Odunları, çalıları, çırpıları kar zoğlarının arasına serpiştirdiler. Her türlü izi yokederek ayrıldılar mağaradan. Herbirinin sırtında bir torba vardı. İncecik bir sis sarmıştı lapa lapa yağan karı. Esinti durmuştu. Bata çıka yol açıyordu Zine'ye Yezdanşer. Birkaç yerde göbeklerine kadar gömüldüler kara. "Ya Addi!" diyerek Zine'den önce çıkıyordu kar tınazlarından. "Ya Addi!" haykırışı, yoğunlaşma ve yekinme gücü veriyordu Yezdanşer'e.

Üç saatlik bir kar çilesinden sonra girdiler köye. Karanlık, karın gamzesine dayamıştı alnını. Köpek havlayışlarını silahlı köylülerin "Dur!" ihtarı izledi.

"Hamzo benim, ben Yezdo!"

Ellerinde G-1 tüfekleriyle beş iri köylü belirdi.

"Yanındaki kimdir, Zöhre'dir?"

"Zine'dir, tanımazsın. Yolunu şaşırmış fakir bir kadındır. Eruh'ludur. Bu gece hancı, yarın yolcudur. Misafirimdir."

Bıyık altından gülümseyerek baktılar Zine'ye. Göğsü çapraz fişenkli olan elini Yezdanşer'in omuzuna koyarak sinsi bir tarzda sırıttı.

"Xalo Xalo, bu civar köylerde çok dul karı var. Kendine eli ayağı temiz genç birisini bul da, esbabını yıkasın, aşını pişirsin, rezillikten kurtarsın seni. Rahmetli Gulesor senin bu halini görseydi ne derdi?"

Cevap vermeden yoluna devam etti Yezdanşer. Eve girerken dönüp Zine'ye baktı. Özellikle de çoraplarına, gıcır gıcır lastik ayakkabılarına...

"Bunların hepsi köyün fukaralarıydı, Zine. Harp başlayınca her biri birer tüfenge, birer maaşa kavuştu. Kinli, garezli insanlar oldular. Asker bunlar kadar kinli değil. Asker, kendi ocağında pişmiş, kendi örsünde dövülmüş, aslanlaşmış; ceylanı kovalarken ona kin beslemez."

Gülümseyen genç bir kız karşıladı onları. Zine'ye merakla baktı, tanıdı.

"Fesla Fesla, uzak yoldan gelmişiz, bu gece bize bir harisa(*) pişir de dizlerimize derman insin."

(*) Yoğurtlu yahni

On dört yaşında, değirmi yüzlü, endamı ulu ve haylice cevval bir kızdı Fesla. Zine'nin elini öptü. Duvardaki halılara, halıları istila eden tavus kuşlarına, horozlara baktı aval aval. Geçip köşedeki minderin üzerinde bağdaş kurdu. Karşıdaki halının motifleri çok daha karmaşık, çok daha zengindi. Bu halılar yoktu güzün geldiğinde. Canavarlar, yılanlar, kuşlar, inciler, yeşil dallar ve çiçeklerle nakış nakıştı halı. Fesla, eve üçüncü kez gelen ve halıları, ineğin helikopteri seyrettiği gibi seyreden bu kadını müstakbel analığı olarak hayal etmeye başladı. "Babamdan on yaş küçüktür. Altmışında ha var ha yok. İyi bir kadına benziyor" diye düşündü.

Yezidi Kürtlerle sünni Kürtlerin içiçe yaşadığı bu küçük köyde, gerillalarla silahlı sünni köylüler arasında iki çatışma cereyan etmiş, üç köylü yaralanmıştı. Köydeki milisi, Hacıbayram aşiretinden Çıko ağa örgütlemişti.

Eruh baskınından sonra köyün yarısı Şırnak ve Siirt'e göçmüştü. Köyde yaşayanların bakışlarına, diken grisini andıran ince bir tedirginlik ve korku iklimi yerleşmişti. Horozların vakitsiz ötüşleri, bazı köpeklerin havlarken arkadan kaçırmaları, öküzlerin durup dururken ineklere atlamaları, kedilerin folluktaki yumurtaların üzerine kusmaları, kargaların haddinden fazla çoğalmaları uğursuzluklara yoruluyor ve büyük felaketlerle dolu bir geleceğin adım adım yaklaştığına kanıt olarak gösteriliyordu.

"Gece vakti horoz öter mi, bak şu kurban olduğum Şeyh Addi'nin işine. Melekler seher vakti görünürler. Mübarek horoz, demek ki karanlıkta melekleri gördü. Biz geldik, eve uğur geldi, horoz öttü."

"Ama gece öttü baba. Uğur bunun neresinde?"

"Kızım, horoz ötsün de ne zaman öterse ötsün. Ben horozun itiyim. Kurban olduğum nur yüzlü Tavus, arş horozudur. Zine Zine, horoz öttüğünde, Allah'tan dilekte bulun!"

Hacreş'i, evini, oğlunu, gelinini, kardeşini, yeğenlerini düşünüyordu. Yezdanşer'in bağırtısından kulağında kalan "horoz" sözcüğüydü sadece. Özlemini Cudi dağı kadar ağırlaşmış, kanatları renk baharına durmuş genç bir horozun ötüşüne yüklemişti. Uçuyordu Hacreş'e doğru. Korkularını, kuşkularını, kinini, hesaplarını, acılarını Cudi'ye dökmüştü. İşte oradaydı Rodi. O evin içinde, ocağın başında,

Lori'yle dizdize gözgöze... Bakur rüzgârları dağdan eve savurmuştu Rodi'sini.

"Zine Zine, sabah kalktığında bir horoz getireyim Zine. Horozun gözlerindeki derinliğe dal. Oradaki nur deryasının kıyısında otur. Alnın, o nur deryasının irfanıyla beslensin; ilmiyle, hikmetiyle beslensin. Dileğini oku, deryaya çarpsın seslensin. Dileğin yücelsin arşa doğru, hayalden hakikate gelsin."

"Yoğurt biraz ekşimiş baba!"

Cudi'nin doruğundan dalgalar halinde buzul anaforları indi köylere. Vahşi kısrak göğsü gibi yükselen uçurumlarına çığ gümbürtüleri düştü. Mavi, mor, erguvani ışıltılar aktı karın kuştüyü yumuşaklığına. Kuzeyden, Herekol yönünden gelen ve uçları mor ışıltılarla yanan gri keçikıran bulutlan, üzüm salkımları gibi sardı zirvelerini Cudi'nin. Çakal uluyuşlarıyla örselenen Hezil yamacındaki fidanların tümü dondu. Dicle ile Hezil çayının kucakladığı köylere öküz buyduran ayazları çöktü katmer katmer.

"Zine Zine, sen haklısın Zine. Bu soğukta Allah'ın yarattığı hiçbir kul dağda tutunamaz Zine. Bu ayazlar, çal çakallarının avazını havada dondurur Zine. Bu ayazları yaratan Fahrettin'in itiyim ben."

Harisa, çay ve sohbet şöleninden sonra düşleri fırtınalı, derin bir uykuya daldı Zine. Sabah erken kalktılar. Köyden, tesadüfen Kılaban'a giden bir at kızağına bindirdi onu Yezdanşer. Kızakçı Zine'yi Çölemerik-Şırnak yolu üzerinde indirdi. Başını şalşapikle iyice saran, Yazdanşer'in verdiği kıvırcık kuzu yeleği ile eski bir erkek paltosuna bürünen Zine, yarı kadın, yarı erkek görünümüyle, yol kenarında otobüs bekleyen iki kişiye doğru ilerledi. İhtiyar olan, genç olanın kulağına bir şeyler fısıldayarak güldü. Selâm gülümseyişiyle yaklaştı Zine.

"Yolculuk nereye Ane?"

"Allah nasip ederse Şırnak'a. Siz nereye?"

"Çölemerik'e. Babam hapistedir, ziyaretine."

İçi dolu, nakışlı bir heybe vardı gencin sırtında. Mandalarınkini andıran kocaman gözleri, sakızı çatlatarak çiğneyen kaba kavisli çeneleriyle cıvık cıvık gülümsüyor, "Sor da anlatayım" dercesine bakıyordu Zine'ye.

"Nasıl oldu da düştü içeri?"

“Bir teröristi vurdu babam.”

Zine irkildi, dehşetle baktı gence. “Aaa... Gözleri niye öyle açıldı. Tımarhane kaçkını mı bu kadın?” diye düşündü gencin yanındaki ihtiyar.

“Adı neydi vurulanın, nereliydi, boyu kısa mıydı?”

“Askerler alıp götürdüler. Hükümet babama yüzbin lira verecekti. Baho ağa araya girdi. Teröristi bu vurmadı, benim adamlarımdan Siko vurdu dedi. Hükümet Baho ağaya inandı. Yüzbin lirayı Siko’ya verdi. Bunun üzerine babamın tepesi attı. Çölemerik’in içinde Siko’nun bacağına iki kurşun sıktı. Hükümet de babamı yakalayıp içeri attı. Perişanlık çekiyoruz.”

İhtiyar, “Amma da geveze bir adamsın. Her gördüğüne anlatma. Başını belaya sokacaksın” dercesine baktı gence.

Hüzün, nefret ve alay yüklü bakışlarla genci süzdü Zine. Derin bir of çekerek, sabah ayazının dondurduğu kara tükürdü.

“Wi ali diwar, wi ali diwar

dı nave de hewar, hey hewar!”

Delikanlı, babasının hapisliğine üzülen bu kadına sevgi ve minnettarlık duygularıyla baktı. Gülümsedi içli içli. Sakız patırtılarını yavaşlattı.

“Sağ ol Ane” diye hüzünlendi. Kaşla göz arasında babasına ağıt yakan bu melek ruhlu kadının elini öpmek geldi içinden.

Çölemerik’den gelen otobüsü durdurdu Zine. Delikanlının yanında duran ihtiyar, Zine’ye bakarak başını salladı.

“Zeko sen bu koca karının ne dediğini anladın?”

“Anladım.”

“Ne dedi?”

“Acıdı babamın mahpusluğuna. ‘O yanı duvar, bu yanı duvar, ortada havar hey havar’ dedi. Ağıt yaktı babama.” “He he ağıt yaktı. Anlamışsın, Allah belanı versin!” İhtiyara şaşkınlıkla baktı delikanlı. Ne demek istiyordu? “O bir Kürt bilmecesidir. Cevabı da osuruktur. Yaaaa... Üstelik sağol dedin karıya. Otobüs gelmeseydi kim bilir belki de ayağını öperdin...” Uzaklaşan otobüsün arkasından bakakaldı delikanlı. Kızarmış, zoka yutmuş bir suratla...

Şafak vakti yola çıkan Lori, iki saatlik yolu dört saatte aldı. Karlara bata çıka, soluk soluğa, düşe kalka, yorgunluk içinde vardı ağıla. Köpeklerin şamatasıyla dışarı çıktı Çolo. Gözlerine inanamadı. Kışta kıyamette ne işi vardı bu kadının. Bereket versin ki hava iyiydi.

"Hoşt hoşt! Susun hoşt! Lori gel Lori! Hayırdır hayramandır, bu kışta bu kıyamette ne işin var. Gel hele gel!"

"İnek ha doğurdu ha doğuracak Çolo! Yattı gücenmeye başladı. Sancıları geldi herhal! Çabuk davran da gidelim."

"Hele gel bir ısın. Sıcak birşeyler ye iç. Çıkarız yola."

Karlarını kapı eşiğinde çırparak eve girdiler. Celebin büyük bir bölümünü kışı geçirmek için köye gönderen Çolo, yirmi keçi, beş altı topal mozik, bir inek ve üç beş at katırla ağılda kalmıştı. "Çolo sen kışı bunlarla burda geçir" demişti Goran ağa. Hevre'den dolayı köyden uzak tutmak istiyordu Çolo'yu. Ocağa bol odun atmıştı. Gübre, yanık ekmek, keçe ve tarçın kokuyordu içerisi.

Ocağa süt koydu. Ekmek ısıttı. Yağ, dorak getirdi.

"Senin inek biraz zor doğurur Lori."

"Doğurur doğurur. Montofon boğaya dayanmaz dedin, dayandı."

Aylar öncesini, yazı hatırladı Lori. İneği ağılın önüne çekmişlerdi. Başını Çolo tutuyordu. "Lori Lori dikkat et, boğa ineğe binince kamışını doğrult. Yanlış yere dayar, basar kırar kendi kamışını" diye uyarıyordu. İnek diz çökmemiş, böğürmemişti. "Yaaa... Dayanamaz demiştin, gördün mü nasıl dayandı benim ineğim!' diye bağırarak sevinçle zıplamış, gözlerinden öpmüştü ineğin. Bu durum zoruna gitmişti Çolo'nun.

Ağılın kapılarına kilit vurup yola çıktılar. Çolo önde, Lori arkadaydı. Kara gömülen dev ayakların izinden ayrılmadığı için fazla zorlanmıyordu. Tilki postundan koca bir gocuk giymişti Çolo. Çukurlarda

gömülme oranı haylice artıyordu. Karın derinliği bazı yerlerde Çolo'nun kasığına, Lori'nin ise göğüslerine kadar ulaşıyordu. Güneş tepede, şeffaf bulutların ardında utangaç utangaç gülümsüyordu. Lori'nin iki adımını buluyordu Çolo'nun bir adımı.

"Şu katırın sırtına binsem ne güzel olur. Sırtına sinek konmuş gibi, yorulmadan eve kadar götürür beni. Kıçında kenetlediği iri ellerine oturturum kalçalarımı. Memelerimle sıvazlar, dağlarım sırtını. Ateşlenir, delirir iyice. Eve kadar büyür, canavar kesilir iştahı. Dayanamaz, eve girer girmez döşeğe yatırır beni. İşte o zaman bağırır fırlarım ayağa, kendine gel derim Çolo, kendine gel. Ben Meyro değilim. Hem sende nerde o kuvvet,

O erkeklik derim. Kudurur, zorla ırzıma geçer. Bunu yapmasa da diz çöker, yalvarır bana. Ayaklarımı öper. Ağzından sıcak sular akar çıplak ayaklarıma. Kaynamış su gibi yakar ayaklarımı. Kalk derim, bana dayanamazsın kalk. Senin karıdan ne farkın var. Boşuna umutlandırmışsın Nare'yi, Hevre'yi, Meyro'yu... Senin erkekliğinde ateş olsa o karı koymaz, o tuzu kavurmazdın derim. Cinnetlenir, kişner, şaha kalkar, ırzıma geçer zorla."

Yürüyüşünü yavaşlattı. Arayı açtı. Gülümseyerek arkadan seyretti devin yürüyüşünü. Çolo dönüp baktı. Acıdı Lori'ye. "Gücü dermanı kalmadı herhal" diye düşündü. Başını kaldırıp güneşi aradı.

"Biraz gayret et Lori. İneğe ne olur ne olmaz. Gecikirsek kötü olur."

"Gözlerim kararadı. Midemde bulantı var. Kazan kesildi başım."

"Çök biraz dinlen."

"Yoooo... Gitsek iyi olur. Yürü, gayret ederim ben."

Düzlüğü geçtiler. Engebeler, dereler, kayalıklar, koruluklar başladı. İlk dereyi bata çıka aştılar. İkinci derede, "Of!" diyerek sırtüstü düştü Lori. Başı ve sırtı kara gömüldü. Telaşla geldi Çolo.

"Lori nasılsın Lori? Birşeyin var mı Lori?"

Kapanmış gözlerine, puşudan fırlayarak yılan gibi kara gömülen kalın saç örgüsüne baktı. Mermere oyulmuş antik Yunan tanrıçalarının büyülü güzelliğiyle karşı karşıyaydı ulu çoban. Şaşırmıştı ne yapacağını.

"Hadi kaldır beni köpek. Kaldır al kucağına. Kucağına düşer düşmez zelzeleye veririm binanı. Ağzım aralanır, dilimi görürsün. Bacakla-

rım sağ koluna biner, sürtünür göbeğine kalçam. Omuzumdan akar kalın saç örgüm, yürüdükçe kamçı gibi iner hayalarına. Beni ne sandın sen köpek? Sen dev ben pire miyim? Yüreği yakan şirin ateş, yalnız sende mi var köpek? Hadi bekleme, al kucağına. Kalkmam akşama kadar."

Bayılmış olabileceğini düşündü Çolo. Kollarını çaprazlama hareket ettirdi. Yanaklarını, alnını oğuşturdu karla. Sevinç ve mutluluk tufanı bastı içini Lori'nin. Üşütür, hastalanır diye korktu Çolo. Yalnızdır, kimsesizdir. Hastalansa kim bakardı ona. Bacaklarını kardan çıkardı kadının. Ayak kuyusunda kalan ayakkabıyı aldı. Çırptı, geçirdi minnacık yün çoraplı ayağına.

"Lori uyan, üşürsün Lori!"

Hava ılıktı. Geceyi anaforlarla kırbaçlayan tipi, şafakla birlikte güneye kaymıştı. Kollarından çekip oturtmak istedi. Başı arkaya doğru kanrıldı. Ateşli, isterik bir pozisyona girdi oturuşu. Gevşeyen puşusunun aralığından çıplak boynunun parıltısı aldı bakışlarını Çolo'nun. "Benim güvenime, namusuma, şerefime sığınmış elin masum helali" diye iç geçirdi. Kaldırıp sırtına attı. Yürürken biraz uyur, ayılır, sonra kendine gelirdi. Kadının bu kadar hafif olmasına hayret etti Çolo. Bata çıka yürümeye koyuldu. Hızını artırdı iyice.

"Bacaklarımı dizlerimden kavramış. Ellerini kenetlememiş arkasında. Kalçalarımdan uzak tutmasının sebebi bellidir. Arada bir tilki kürkü varken, bunca kalın esbap varken, memelerim ceryan gibi çarpmaz onun sırtını. Ah bir dinlesem yüreğinin atışını. İştahının sabrıyla savaşını bir dinlesem. Büyük katırın küçük semeri miyim yoksa ben? Ama yok, bu kadar duyarsız olamaz. Sık sık ağlayan bir adam, ince huylu olur. Katır bile anlar semerle insanın farkını."

"Lori, uyandın mı Lori? Hele ses ver, nasıl oldun Lori?"

Durdu, usuldan indirdi. Koltuk altlarından kaldırarak ayakta durdurmaya çalıştı. Lori iyice bıraktı kendini. Başı göğsüne düştü. Çolo korktu. Karın üzerine yatırdı telaşla. Kulağını kalbine dayadı. Derin bir nefes aldı, ferahladı. Sağını solunu hareket ettirdi. Kar sürdü yanaklarına. Biraz bekledi. Kaldırıp sırtına attı tekrar. İki katına çıkardı yürüyüş hızını. Çağrılara, dürtmelere cevap vermedi yol boyunca. Renkli, ürpertici, erotik hülyalara daldı.

Uzaktan ev göründüğünde inledi derin derin.

"Ben nerdeyim? Ne oldu bana? Çolo sen misin? Dur Çolo! Çolo-o!"

Durdu Çolo. Ayılmasına sevindi.

"Çok şükür, ayıldın Lori. Korkuttun beni vallahi."

Usuldan indirdi yere. Sallandığını görünce koluna girdi düşmemesi için. Lori sendeledi, karnına yaslandı Çolo'nun. Keskin ter ve deri kokusu daladı burnunu. Kulağını dayayıp dinlemek istedi kalbinin feryadını. "Nasıl dinleyeyim kartal gibi yükseklere konmuş yüreği. Ben ise çukurdaki tavşana dönmüşüm" diye iç geçirdi. Ama sarsıntıları ulaşıyordu ona dev yüreğin.

"Yürümeye mecalin var mı Lori? Bak ev orda, geldik..."

"Hiç mecalim yok Çolo, hiç! Göğsüme sancılar girmiş, zehir sancılar."

"Gel o zaman sırtıma da...."

"Gelemem, göğüslerim beladır. Sen git, ben gelirim yavaş yavaş."

"Olmaz olmaz, hastasın Lori. Kucaklar götürürüm seni."

"Yooooo... Sağ ol Çolo. Ben kendimi kimsenin kucağında taşıtmam. Kendimde değildim, yoksa sırtına da binmezdim senin. Yormazdım bu kadar yolda seni."

Çolo bozulmuştu. "Beni yine yanlış anladı bu kadın" diye düşündü. Lori'yi usuldan ayırdı gövdesinden. Of çekti, gamlandı biraz.

"Sen benim anam bacımsın Lori. Kötü şeyler getirme aklına. Ben namuslu bir insanım. haram mal yemem."

Kurşun yemiş gibi irkildi Lori. Çılgın pırıltılar belirdi bakışlarının yeşil harelerinde.

"Ben de namuslu bir kadınım, harama uçkur çözmem! Anladın mı!"

Çolo, "Hey Allah'ım ne belaya düştüm" dercesine bulutlara baktı. Hışmının zehrini sabrına akıttı. Korkuyordu Lori'nin ağız dalaşından. Onun ağzına düşeceğine, kurdun ağzına düşmeyi tercih ederdi. Özellikle erkekliğine laf dokundurulmasından ödü kopuyordu. Lori'nin kendisini hadım, iktidarsız ya da husyeleri kırılmış, işe yaramaz, azman bir boğa yerine koymasına içten içe köpürüyordu.

"Sen git inekle uğraş. Boşuna bekleme burda. Ben gelirim yavaş yavaş."

Gıkını çıkarmadan yürüdü eve doğru. Tüfeğini de, değneğini de unutmuştu ağılda. Onu arkadan seyrederken dokunaklı, tedirgin, acılı, bıkkın bir iklime girdi Lori.

"Ne adi bir kadınım ben. Bata çıka bunca yolu sırtında taşıdı beni. Evin yakınında kırdım kalbini. Bana ne oldu? Lanet, mendebur bir kadın olup çıktım. Bu adam eşek sıpası kadar saftır. Beni küçümsemesinde bir kasıt, bir garaz, bir kurnazlık yok ki. Otuz yaşına gelmiş, bir kere olsun açmamış uçkurunu. Meyro'da gevşetmiş, ama son anda vazgeçip bağlamış. Gayem nedir benim? Evli bir kadınım. Kocasının unuttuğu, terkedip gittiği, bir daha hatırlamadığı, başka kadınlarla kucak kucağa yattığı sahipsiz bir kadınım ben. Rodi'nin döverken dediği şeyim, tozlu bir hasırım ben. Herkes basar tozlu hasıra, çiğner geçer. Bu çoban, bu eşşek çoban, bu köpek çoban hasırın çevresinde gezinir. Şimdiye kadar Rodi'den başka hiç kimsenin üzerine çıkmadığı bu tozlanmış taze hasırın üzerine niye çıkmaz? Çıkarsa hasır dayanamazmış, paramparça olurmuş. Kendisini harman döveni sanır. Haram mal yemezmiş. Ben malım? Tüüuh köpek! Ben benim. Ben Lori'yim. Ama mal dövülür. Mal hizmet eder. Ben dövüldüm, ben hizmet ettim. Sahibi maldan ayrılınca malı merak eder, arar sorar. Arayanım soranım olmadı. Maldan da değersizim ben. Sahipsiz inek, önüne çıkan ilk celebe katılır. Binek taşı olur celep moziklerinin, boğalarının. Beni mal gören maldır. Ben mal değilim."

Kurtbasan'ı iki tekmeyle ötelere savurdu Çolo. Kapıya yüklendi. "Anahtarı almadan geldim tüh!" diye mırıldandı. Evin kapısına baktı. O da kilitliydi. Döndü Lori'ye baktı. Taaaa uzaklarda, güç bela seçiliyordu. Koşa koşa döndü geri. Çolo'nun geldiğini gören Lori, ayaklarını dizlerine kadar kara gömdü, oturdu, sonra da sırtüstü uzandı. Seyre koyuldu bulutları.

"Lori kalk Lori, sen fenalaştın yeniden. Bırak kötü inadı."

Soluk soluğa gelip başucuna dikilen inanılmaz çınara baktı Lori.

"Mecalsizim. Niye geldin? Bırak da burda biraz uyuyayım."

"Olmaz olmaz! Ben anahtar için gelmiştim. Ama ne dersen de, seni de götürürüm. Donacağına kötü söz işiteyim daha iyi."

Eğilerek bir çırpıda kucağına aldı Lori'yi. Kalktığında ayakkabısının tekinin ayak kuyusunda kaldığını gördü. Çıkarmak için çömeldi.

"Bırak beni. Nedir senin bu yaptığın Çolo? Kucağına oturtmuşsun beni. Ayıp, bu ne haldir, gören ne der?"

"Sabret, kara gömülmüş ayakkabın. Sen benim bacımsın."

"İndir beni Çolo! Ben senin kucağına oturacak kadın değilim."

"Tövbe tövbe, sabret!" diyerek çıkardı ayakkabıyı. Ayağına geçirdi Lori'nin.

"Bugün beni kucağına alan, yarın soyar cılcıbıldak altına alır."

"Sus Lori! Tövbe tövbe, sen benim anam bacımsın."

"İndir beni, senin niyetin kötüdür. Bekârsın kaç yıldır, ateşlisin. Yarın eşekle gelirsin, soyar, zorla bağlarsın beni eşeğin üzerine. Meyro'ya etmediğini bana edersin. Kim duyar bu dağ başında benim feryadımı."

"Sus Allah belanı versin! Tanımamışsın sen beni! Ben namuslu bir insanım, haram mal yemem!" '

"Senin gözün bendedir. İndir beni. Ben bilirim."

"Sus Lori!"

"İki yıl beklemişim. İçimi ateşle doldurmuşum. Sen bunun farkındasın. Meramın benim ateşimi emmektir. Ateşimi emip de delirtmektir. Ama ben kadınlığımın közlenen ateşini emdirmem kimseye. Heveslenme. Bacaklarımı kenetlemem belinde senin. Boşuna sulanma, indir beni!"

"Sus Lori, sus!"

Kulağını kalbine dayadı Çolo'nun. Doyumsuz, çılgın bir hazla gülümsedi.

"Yüreğini zelzeleye verdim köpeğin. Yedi iklimine newroz düşürdüm. Hep ben girerim bundan sonra rüyalarına. Analığı, bacılığı gösteririm ona. Dayanamaz azgınlaşır, alır bacısını birgün altına. Yaaaaaa... Nasılmış köpeeek! Kaburgalarını çatlatacak yüreğinin gümbürtüsü. Haldan anlamaz andaval köpeek!"

Solumaları sıklaşmıştı Çolo'nun. Mavinin, beyazın ve siyahın binbir tonuyla perdelenmişti bakışları. Ter deryasında, kararsız ve çaresizdi. Leziz, erişilmez bastırılmış gizli bir hazla demleniyordu kanı. Şakakları ısınmış, ılık, iç gıcıklayıcı uğultular sarmıştı ruhunu. Düştüğü anafordan bir an önce kurtulmak için hızlandı. Dizlerine kadar karlara battı. Hızını alamayarak kapaklandı yüzükoyun. Lori'nin

göbeğine düştü başı.

"Teu teu... Bir bu eksikti. Kaldır başını karnımdan. Ses etmesem beni karın içinde bağırta bağırta..."

"Sus Lori, sus! Ne biçim kadınsın sen? Lanet olsun!"

Başını hemen kaldırdı. Lanet okudu kaderine. Ruhunu kemiren engereklere saldırdı. Derinleşti yalnızlığı. Aşağılık psikozuna kapıldı. Diz çökerek sessizce ağlamaya başladı. Lori ayağa kalktı. İğrendi kendisinden. İçini düğüm düğüm saran sorunların yüküyle daha ne kadar yaşayacaktı. Ne dağlar, ne gökyüzü, ne de kar okyanusu ciddiye alıyordu onu. Kime anlatacaktı derdini? Hangi kanalda akıtacaktı içinin zenginliğini. Günler hep birbirine benziyordu. Zindanzillet gibi çöküyordu geceler. Her böceğin bir amacı, bir çevresi vardı. Amaçsız, çevresiz, tatsız, tuzsuz yaşamın var mıydı bir gereği? Başucuna dikildi Çolo'nun. Tutamadı gözyaşlarını.

"İkimizin de hamuru gamla yoğrulmuş Çolo. Yolumuzu bulamamışız. Sen o dağın devedikenisin, ben bu dağın. Yanımızdan geçen eşekler, katırlar, develer, tenezzül edip yüzümüze bakmıyor bile."

Burnunu sümkürdü, kara sildi elini Çolo. Başını kaldırıp Lori'ye baktı.

"Anahtarı ver, ineğin hali haraptır şimdi."

Beşaltıyüz metre kalmıştı eve. Koşarak geldi. Kilitini açtı evin. Ahıra girdi. İnek yerde boyluboyunca yatmış güceniyordu. Gocuğunu çıkardı, kollarını çermeledi. Su balonunu yırttı. Ayakları göründü buzağının maviş, bal renkli kıvamlar içinde. Tutup çekti çekti çıkaramadı. Kendir aradı ahırda. Bulamadı. Eve girdi, karıştırdı her tarafı. Uzun bir çatı buldu, keçi kılından örülmüş. Buzağının ayağına bağlayıp çekmeye başladı. Buzağıyı çekerken ineği sürüklüyordu. Böğürüyordu acı acı inek. Oturdu, ayağını ineğin bacaklarına dayayarak tüm gücüyle çekti. "Hoop!" diye asıldı, peryodik "hoop!"lar sonucunda kıl çatıyı kopardı. Lori girdi içeri.

"Hele çabuk gel, gecikirsek dana da, inek de ölür."

Kıl çatıyı bağladı kopan yerinden. Yeniden başladı asılmaya.

"Ben sana dedim bu ineği sürme bu montofon boğanın altına, doğuramaz. Dinlemedin. İnatsın inat!"

"Doğurur doğurur, biraz gayret et."

Buzağının ön ayaklarıyla burnu çıkmıştı sadece. Vajina alabildiğine gerilmiş, akan sular Çolo'nun pantolonunu ıslatmıştı boydan boya. Çatı yeniden koptu. Çolo, arkadaki sığır dışkılarına yattı sırtüstü.

"Git keskin bir bıçak getir Lori."

Koştu bir bıçak getirdi evden, Çolo'ya uzattı.

"Tenini kesme ineğin."

"Kesmesem bu meret çıkmaz."

Anüsle vajina arasındaki deriyi bıçakla kesti. Ayrıca gerilen vajinayı üç yerden çentikleyerek genişletti. Acı acı böğürdü inek.

"Çok insafsız, çok gaddarsın Çolo! Günah günah!"

"Ben sana dedim, küçük ineğe büyük boğa olmaz diye. Karpuzu getirip elmanın içine koydun. Çıkarabilirsen gel de çıkar şimdi."

İneğin öleceğinden korktu Lori. Çolo'nun marifetlerini görünce bayılacak gibi oldu. Kan, yırtıklar, ayaklar ve burun... Tüm gücüyle yeniden yüklendi Çolo. Buzağının başı çıkınca böğürdü inek. Bıçak yırtıkları açıldı iyice. Lori'nin sevinç çığlığı izledi ineğin böğürtüsünü.

"Yaaaa... Gördüüüün? Dayanmaz dedin dayandı, doğuramaz dedin doğurdu."

Buzağı olduğu gibi çıkmıştı. Kana, tere ve dışkıya belenmişti Çolo.

"Hele şu danaya bak, anası kadar nerdeyse."

"Yaşa Çolo! Aferin sana. Senden başka kimse beceremezdi bu işi. Yalnız şunu belle ki, inek, dünyanın en küçük ineği de olsa, dünyanın en büyük boğasına dayanır. O boğayı da doğurur."

Övgünün yarattığı şirin ruh haliyle ayağa kalktı. Göbeğini kesti buzağının. Yalaması için kucaklayıp anasının önüne koydu.

"Veey! Çolo Çolo batmışsın sen! Fırat'ın suyu temizlemez seni. Ocağın üzerine bir teneke su koyayım da çim."

"Çimmesem iyi olur. Gider kendi evimde çimerim."

"Yo yo yo... Olmaz. Bu ıslak halinle yolda donarsın. Esbaplarını çıkar ver de hemen suya basayım. Sen çimene kadar ocağın kenarında kurusun.

"Zahmet olur."

"Neeeee... Deli olma. Senin zahmetinin yanında sözü mü olur bunun."

Lori eve geçti. Şalvarını, mintanını yeleğini soyunup verdi Çolo. Uzun yünlü içlikleriyle kaldı. Gocuğunu giydi. Hiçbir yeri açıkta olmadığı için eve girdi rahatça. Ocağın başına oturdu. Lori başlamıştı çamaşırları yıkamaya.

"Ceylanların niyetinden farksızdır bu adamın niyeti. Masumdur, mazlumdur. Sinsi kancık değil benim gibi. Şahmar soyundan gelmişim. Eskiden pınar suyu kadar zelâldım. Arının bile konamadığı yar çiçeği kadar temizdim. Bozuldum son aylarda. Unuttum evli bir kadın olduğumu. Kuyruk salladım Allah'ın bu zavallı saf garibine. İki saat eşeklik etti bana. Sonra da geldi ter döktü kanın, dışkının içinde. İneğimi kurtardı. Kuyruk sallayacak kadın mıydım ben? Ölürüm de kimsenin koynuna girmem. Peki niye yaptım bunları? Bu garibi yalvartmakla ne geçecekti elime? Ne şirret, mendebur bir kancığım ben. Kendine gel Lori. Hırsını gemle. Gözlerinin çırasına gölge düşürme. İçin dışın pak olsun. Sözün özün bir olsun. Sen Mori'nin bacısısın. Fışkı içinde de olsan altınsın. Parlarsın zelâl zelâl."

Çamaşırları sıktı, çırptı, ocağın kenarında sallandırdı kuruması için. Tekneyi ahıra götürdü, lif, sabun koydu yanına. Geri gelip suya soktu parmağını.

"Su sıcaklanmış, hadi Çolo, tekneyi götür, ha şu havluyu al da git yıkan ahırda. Ben de yağda yumurta kızartıp çay pişireyim. Hadi davran."

Çolo yıkanırken kapı tahtalarının aralığından bakmak istedi, ama vazgeçti son anda. Arzusuna karşı binlerce ses ayaklandı ruhunun derinliklerinden. Derin derin soluyarak alnını yumrukladı. Saç örgüsünü doladı boynuna, gözleri kızarıncaya kadar sıktı, sıktı. Kısa sürdü yıkanışı Çolo'nun.

"İneğin ayıbına yarın biraz yağ sürersen iyi olur Lori."

Sofrayı hazırlarken gülümsedi Lori. Benliğinin gayya kuyusunda konuşmaya başladı yeniden. Közün kızıllığıyla daha bir tatlılaşmıştı yanaklarının kızıllığı.

"Yağım olsa kendi ayıbıma sürerim. Bana beni bulduran o kudretin aşkına sürerim her gece. Sebep nedir? İki yıldır bu ceylan bu pınara niye inmedi? Gönlümde bir gedik açılmış Nemrut dağı kadar. Hangi sevdanın zelzelesi kapatır da bahtiyar eder beni. Çorak dağın

taşıyım. Bir kuş konup fışkılasa üstüme yosunlanırım belki. Böcek tenezzül eder. Çimen sanır, keçiler koklar beni. Pişman olmaz üzerime düşen yağmur damlası."

Uçurumları dağlarla doldurmuş, çorak engebeliği yemyeşil görkemli bir ova haline getirmiş gibiydi Çolo. Rehavet, mutluluk ve enginlikle dolup taşıyordu. Bakışlarının yivset'i parlak renklerle cazipleşmişti. Cenneti garantilemiş yaşlı bir evliya kölesinin ipek uysallığıyla ısınıyordu. Ağıl dağların ardındaydı, köpekler canavar gibiydi ve kış hırsızlara aman vermeyecek derecede haşindi.

Kurtbasan'ın uluyuşu ürümeye dönüştü. Ürüyüşlerin tiplerini ve anlamlarını çok iyi ayırt eden Lori dışarı fırladı hemen.

"Bu gelen Zine ana değil mi Çolo? Gel bak hele!" '

"Veeeyy... Vallahi odur, Zine kadındır."

Zine'ye doğru koşmaya başladı Lori. Kurtbasan havlayarak onu geçti. Tanıyınca yatıp ayakları altında debelendi sevgiyle. Lori sevinçle sarıldı Zine'ye. Yanaklarından öptü.

"Rodi geldi mi kız?"

"Yok gelmedi ane."

"Veeyy... Vey başıma gelenler veyy!" diyerek çöktü. Eve baktı. "O kapının önünde duran kimdir?"

"Çolo'dur."

"Haber getiren olmadı mı? Mektubu da mı gelmedi? Ne etti Berzo?"

"Haber maber yok ane. Olsa Berzo söylerdi."

Çolo da geldi. Zine'ye, "Hoş gelmişsin ane" dedi. Usuldan kalktı Zine. "Bu adamın şalvarı nerde, ne işi var burda?" dercesine baktı Çolo'ya. Eve doğru yürüdü. Kadının kıyafetini dikkatle süzdüler arkadan. Ocağın kenarındaki sofraya, serili çamaşırlara baktı. Lori'nin durumu anlatmasıyla ferahladı. Çolo'nun saflığına, iyi niyetine olan eski güveni sarsılmamış oldu böylece.

Sofrayı ortalarına alarak bağdaş kurdular üzerine hasırın.

"Eeee sen ne ettin, nerelere gittin ane, anlat hele?"

Kalktı paltosunu, kürk yeleğini çıkardı. Gözüyle kolaçan etti evi.

"Gitmediğim dağ, geçmediğim çay, oturmadığım taş kalmadı. Bulamadım. Dicle'nin ötesindedir. Botan cehennemindedir. Çobanlar

görmüşler. Ne zaman nerde kaldıklarını Allah'tan başka da bilen yok. Dağ taş asker dolmuş. Herkes silahlanmış onlara karşı. Onlar ortada yok. Sır olmuş, kırklara karışmışlar."

Kutik'i hatırladı Zine. Yezdanşer'in, "Bırak burda kalsın Zine, ben bakarım. Geldiğinde alır götürürsü" sözleri çınladı kulaklarında. Yumurtadan bir lokma aldı, iki fırt çekti çayından. Kalktı, buzağıyı görmek için ahıra girdi usuldan. Ardından bakakaldı Lori. "Gitti geldi. Meramı nedir acaba şimdi? Bir daha gider mi? Gitmesi mi iyi, kalması mı?" diye iç geçirdi.

Andok dağının eteklerinden peşpeşe geçen üç helikopter çığ patlayışlarına yol açtı. Bunu makinalı tüfeklerin takırtıları izledi. Taloriye vadisinden kalkan keklik, serçe ve güvercin kümeleri Sason yönünde uzaklaşarak dağlara sığındılar. Kayser çayının cam göbeği gibi parlayan kıyılarındaki tilkiler kulaklarını dikelterek çatışma alanına baktılar. Binbaşı Bilal, Memo Mezın'ın sekiz kişilik grubunu ikiyüz asker ve otuz milisle kuşatmıştı. Çatışmanın ilk altı saatinde, A6'ların yoğun ateşiyle grubun yarısı imha edildi. Operasyonun fiili yönetimi Yüzbaşı Yıldırım'ın elindeydi. Memo Mezın ve üç arkadaşı, iki yanını kayaların koruduğu, haylice korunaklı bir çukura girmişlerdi. Zozan, Memo'ya bir yarma hareketi yapılmasını önerdi. Helikopterlerden dolayı bunun tehlikeli olacağını söyledi Memo. Postu ucuza kaptırmamayı, karşı tarafa ağır darbeler vurmayı esas aldı.

"Cesetlerinizin değerini on kat artırın!" diye bağırdı.

İki kişi sürünerek bitişikteki kayalara sığındı. Çukurda Memo'yla Zozan kaldı. Amaç, karşı tarafın dikkatini dağıtmak, bir noktada yoğunlaşmasını engellemek ve hedef yakalama şansını artırmaktı. Çatışma çetin bir safhaya girdi. Helikopterlerden açılan makinalı tüfek ateşiyle kayadaki iki kişiden birisi öldü. Kuşatma iyice daraldı. Üsteğmen Şahin ve Yüzbaşı Metin'in yoğun bazuka atışlarıyla direniş susturuldu. Parçalanmış kaya tozu, yanık ve kan kokuyordu partizan mevzileri. Sekiz partizan, bir subay, bir assubay ve üç er yatıyordu Taloriye vadisinde. Binbaşı, helikopterin kapısında, alnı Andok'a dönük bir tarzda telsizle rapor veriyordu kolorduda bekleyen Rambo Remzi'ye.

Haber, Sason köylerine anında ulaştı. Hıyan aşiretinin ağalarından bazıları duruma haylice sevindiler. Bu ağalar, partizan hareketinin de

Hacıbayram, Maladibo ve Malaşeref aşiretleri gibi devlet tarafından ezileceğini ileri sürerek bölgedeki askeri garnizonla ilişkileri sıklaştırmaya, milis örgütünü yaymaya karar verdiler. Eko ağa bu işe kelle koyduğunu ilan etti. Dağlı yoksullar çatışmayı dilden dile yayarak masallaştırdılar. Merdivenin birinci basamağında yalan söyleyen dağlı fakir, onuncu basamakta kendi yalanına inanır oldu. Onlara göre elli asker öldürülmüş, beş helikopter düşürülmüş, on subay ise roket mermileriyle paramparça olmuş, kuşatma birlikleri dağıtılmıştı bulgur gibi. Birçok kadın, içindeki dayanılmaz köpürmüş ağıtı, sessiz sessiz, iri damlalar halinde yanaklarına akıttı.

Çeto ve grubu, olayı mağarada, radyo başında öğrendi. Tarifsiz, ağır bir yas çöktü ocakbaşına. İçinde çoğalan baskın arzularının tazyikiyle mağaradan dışarı çıktı Çeto. Kafasını kaldırıp yıldız aradı gökyüzünde, bulamadı. Karanlığı perde perde karartan dağların duyarsızlığını dinledi. Ayazın ısıran mizacını, çalıların çatırtısını, sessizliğin dayanılmaz uğultusunu dinledi. Kendi çabasıyla partizan hareketine kattığı iki hemşerisinin, iki tütün işçisinin, Zozan'ın ve Şemo'nun kan kokan çığlıklarını dinledi. Hünerine, cesaretine ve kişiliğine ağladı, Memo Mezın'ın. Kim ihbar etmişti acaba? Eko ağanın adamları mı? Sıradan köylüler mi? Yoksa gruptan birisi mi? Kim? Nöbetçilere baktı. Ani bir kararla mağaraya girdi.

"Kalkın, Sason'a doğru harekete geçiyoruz bu gece!"

Herkes ayağa kalktı. Kımıl Şero'nun hoşuna gitti bu karar. Çenesi açıldı.

"Kımıldamayan su çürür. Newroz ayındayız. Botan hareketlendi. Rohni, Cudi'de harekete geçti. Zıvınga'da kurduğu pusuyla müfrezeden iki askeri imha etti, bol silah ele geçirdi. Nozer kış aylarında beş ihbarcıyı kurşuna dizdi."

Bu çıkışı, kendisine yöneltilmiş dolaylı bir eleştiri olarak algılayan Çeto, "Biz Nozer'i örnek alamayız!" diye homudandı. "Kış bizim aleyhimizedir. Bunu kavrayamadın mı hâlâ? Kış hareketinin sonuçlarını görüyoruz. Şirvan'da üç şehit, üç esir. Taloriye'de sekiz şehit. Memo da senin gibi düşünüyordu."

Kımıl sustu. Grup, yarım saat sonra gönülsüzce harekete geçti. Koyakları boğum boğum basan ve berrak geyik grisini andıran sislere

daldı. Nereden sızdığı belli olmayan, rengini yitirmiş yabanıl ışıltılar düştü zirvelere. Karın tebessümü altında akrep burcu gibi ışıldadı nişangâhlar. Karanlığa çakal yorgunluğu egemendi. Etekleri makaslayan kurt ve tilki izleri kolayca seçiliyordu. Güvercin ve şahin gübresi kokuyordu kayalar. Uçurum kıyılarını tutan ardıç kümeleri, pusuya yatmış mihverli kelleleri andırıyordu uzaktan. Grubun en arkasında Gülbeyaz'ı düşünüyordu Mahmut. Bu savaşın sonu nereye varacaktı? Herkesi ölüm mü bekliyordu yoksa? Çığ korkusu sarmıştı Seydo'nun canevini. Ha patladı ha patlayacak, grubu alıp uçurum başından dereye savuracak...

Zelâl'in gülümseyişi takıldı Kımıl'ın hayaline. İlk kez duydu öncü olmanın zilletini. Gruptan ikiyüz metre ilerde değil de, bizzat grupta, Zelâl'in arkasında yürümek, günlerce yürümek ne güzeldi. Tüfeği ve aşkı kuşatmıştı kış. Grubun dimdik yükselen demir disiplininde, çatlaklardan fışkıran kaya çiçekleri gibi yeşermek, fışkırmak mümkün müydü acaba? Asi ve firari tüfeklerin bağrında, gözden ve sezgiden uzak, alttan alta, içli içli, sessiz sessiz yeşerip çiçeklenmek mümkün müydü acaba? Dehşetli baskılara karşı dağda yaşayabiliyordu partizan. Bakışlarda ve gülümseyişlerde neden yaşamasındı aşk. Kimsenin görmediği bereketli bir kaya çatlağı olabilirdi göz. Saksıdan daha güçlü bir tarzda besleyebilirdi çiçeğini. Bir avuç duru sudan ne farkı vardı bir gülümseyişin? Bir nilüferi besleyemez miydi bir gülümseyiş? Hem de peş peşe, suyunu tazeleyererek. Derin bir of çekti. Ufuk çizgisine oturan zirvelere, acımasız menzillere baktı.

Ertesi günün gecesi vardılar Taloriye vadisine. Vadiye girmeden önce çevre köylerdeki sempatizanlardan bilgi topladılar. Memo'nun grubundan ayrılan bir partizan, en yakın komando birliğine teslim olmuş, grubun yerini söylemişti. Sempatizan köylünün kılavuzluğunda çatışma yerine doğru ilerlediler. Bulutların arkasından zaman zaman gülümseyen dolunay, Andok dağının şaşırtıcı endamına büyü üflüyordu. Kurt ve çakal uluyuşlarıyla çınlıyordu vadi.

"Kan kokusuna gelmişler" dedi Hoca.

Kayser nehrinin ay ışığında gümüşlenen kıyı buzullarına baktı Çeto. Bir köylünün, "Andok dağı kurtların kalesidir" dediğini hatırladı. Dönüp dağa baktı yeniden. Vadideki her uluyuş çoğaldı bin kez. Uğultu

halinde şakaklarına indi Çeto'nun. Andok yılanlarının ninnisi gibiydi bu uluyuşlar. Andok kurtunun gözünde beş renk vardı. Bunlardan karpuz kızılı olan, körpe kuzu kanından özümlenmişti. Kızılcık kızılı olan, yarenlik sofrasında yaralanınca diğerleri tarafından parçalanan bahtsız kurtun kanından özümlenmişti. Menekşemsi olan, köpek kanından çalınmaydı. Sarı, açlığın ve hırsın, yeşil ise korkusuzluğun ve cüretin marifetiydi.

"İnsafımı talan etti benim bu vadi" diye olduğu yere çöktü Çeto. "Nişangâhlarında ekmeğin ve merhametin tohumlarını taşıyan insanlara mezar oldu bu vadi. Nedir bu kan kokusu, bu uluyuş, bu ziyafet? Neden cesetleri olduğu yerde bırakırlar, anında alıp götürmezler?"

Çeto'nun duyarlığına hayret etti grup. Ellerini koynuna sokan, roketatarın gölgesinde saf bir çocuk gibi mırıldanan bu küçük insanın derinliğindeki renk zenginliğini seyre koyuldu. Andok dağının ürpertici büyüsüne, ayışığında tutuşan gizemli görünümüne baktı Hoca. "Bu adamı bu vadide düşen sekiz partizan değil, bu dağ ağlattı. Bu görkemiyle bu çatışmaya nasıl seyirci kaldı bu dağ" diye düşündü.

Kol düzeninde, çatışma mevkiine doğru yürüdüler. Katmer katmer yükselen kayalıkların ardından acayip sesler geliyordu. Güneyden sökün eden Tigris anaforlarının, labirentleri andıran kayalıklarda mırıldanması, yer yer homurtulara ve ıslıklara dönüşmesiydi bu. İnlerinde kıvrılarak yatan iki dayı ayının dışında, tüm yaratıklar bu kayalıkları terkedip Andok'a sığınmışlardı.

"Biz bu karanlıkta çatışma yerini bulamayız heval Çeto. En iyisi şu kayalıklarda konaklayıp sabahı bekleyelim. Kurt soyundan gelseydik bulurduk."

Hoca'nın bu önerisi üzerine titreye titreye kayalıklara, rüzgârsız bir duldalığa çekildiler. Kaya aralarından çalı çırpı toplayıp kamuflajlı bir ateş yaktılar. Kılavuz köylünün verdiği bilgiler hiç de içaçıcı değildi. Köylerde yeni tip adamlar türemişti. Ellerinde Kırıkkale, G-1 ve kalaşnikof tüfeklerle gezen, ciplere, kariyerlere binip askeri merkezlere giden yeni tip köylüler... Zaman değişmişti. Zehirli yılanlar, zehirsiz yılanları kendileriyle çiftleşmeye zorluyorlardı. Akreplerin kuyrukları haylice dikelmişti. Toprağa kurşun ve para düşüyordu çelik kasalardan. Gökte uçan kuşun kıçına bakıyordu herkes, yumurta düşecek mi

diye. Köylere hakim yerlerde pusu siperleri kazılmıştı. Bu siperlerin ateşinde azıcık pişmeyi göze alanın tüfeğe ve maaşa kavuşacağı söyleniyordu.

Önce karanlık eridi. Yeni kalaylanmış kazan dibi gibi parlamaya başladı vadi. Çeto nöbetteydi. Eğilip kokladı karı. Çevresini taradı dürbünle. Takırdayan çenesini bastırdı. Buz içindeymişcesine karamsar bir iklimle seyretti şafağın söküşünü. Kanatları kavuniçine çalan, göğüsleri yanardönerli cennet kuşları kondu Kayser'in her iki yakasına. Şafak aydınlığının tıpkı bir Urmiye kadını gibi beyaz zemine nakışladığı bu mor gagalı kuş sürüsünün cik cik uğultusuna taktı dikkatini. İçine dolan enginliğin mahmur diriliğiyle esnedi derin derin. Andok dağının kuşları mıydı acaba bunlar? Çatışma nerede cereyan etmişti? Dürbünü çevirdi, incecik, gümüş ayaklı, alaycıl tilkilere baktı. Şafağın pırlanta ruhu, tilkilerin burunlarında ve dikelen kulak kenarlarında billur cümbüşüne dönüşüyordu.

Tüm grubu kaldırdı. Dört yöne dağılarak aramaya başladılar çatışma yerini. İlk bulan Zelâl oldu kanlı sahayı. Grup sahada kümelendi. Eğilerek sağ avucunu kanlı karlara bastırdı. Kurt tüylerine, boş kovanlara, sağa sola saçılmış kaya parçalarına baktı.

"Cesetleri ne yaptılar acaba?"

"Götürmüşlerdir" dedi Hoca.

İkiyüz metre öteleri tarayan Ağır Mahmut, "Helikopterler buralara konmuşlar!" diye bağırdı. "Kan izleri ve kıyamet kadar boş kovan var. Hele şu mevzilere bakın vay Peppoo! Çiğnemiş, içtima alanına çevirmişler burayı."

Mahmut'un yanına koştu grup.

"Makinalı tüfekleri buralara kurmuşlar" dedi Kımıl.

Zelâl'a baktı sevecen, yumuşak bir iklimle. Isınır gibi oldu. "Can ciğer ram olmuşum ki iflah etmez" diye düşündü.

Kâfur sarısından beterdi Çeto'nun benzi. Acının emsalsiz mengenesinde yassılaşmış, minnacık bir çığlık haline gelmişti bakışları. Kırağılanmış, kocaman bıyığının ucunu çiğniyordu habire. Yavrularını yitirmiş duyarlı bir Jirki kadınından farksızdı. Taloriye vadisinin şafak kubbesini delen muhteşem bir ünlem direği gibi dikilmiş, oracıkta öyle duruyordu. Acaba vuruluşları nasıl oldu, tek tek mi, toplu halde mi?

Zozan'la Memo yanyana mıydı acaba? Sorular soruları kovalıyordu.

"Bu kanlı karlar erimeden düşenlerin intikamını almalıyız!"

Çeto, Kımıl'ın "intikamını" duydu sadece. Andok dağına baktı. Üst üste binmiş simitleri andıran, güvercin grisi sislerin eteklerde yarattığı ışık ve renk harmanına daldı hayranlıkla.

"Bu olayı metanetle karşılamalıyız. Savaşın kurallarını intikam duyguları tayin etmiyor. Üç büyük gücün gerçeği, bizim, hasmımızın ve halkın gerçeği tayin ediyor. Newroz ayındayız. Mantığımız ve cüretimiz newroz ateşi kadar parlak olmak, doğurgan olmak zorundadır."

"Bura köylerinde gıdik çok mu?" diye sordu Mahmut.

Çeto'nun sözünü kesen, pişmiş aşa soğuk su katan bu dev adama şaşkınlıkla baktı kılavuz köylü. Ayaklarının altındaki turuncu karı hatırlamasalar güleceklerdi kıkır kıkır.

"Bu köylerde çok gıdik var, sen merak etme Melemeran" dedi Hoca.

Kış, Mahmut'un sırt çantasını gıdiksizleştirmişti. Yürürken sırtında kıpırdamalarını, başlarını uzatarak Mahmut'un kulağını koklamalarını, ikram edilen incecik dalların tomurcuklarını ve yapraklarını kıtır kıtır yemelerini özlemişti. Her molada yapraklarını yiyor, her pınarda torbadan başlarını uzatarak susuzluklarını gideriyorlardı. Sadece Mahmut'un değil, partizanların da meşkalesi, eğlencesi, sohbet malzemesi olmuştu oğlaklar. Mahmut'a takılmalarının ardı arkası gelmiyordu. "Mahmut'un radarı meledi, helikopterler geliyor galiba... Mahmut'un gıdığını kılavuz etseydik yol bu kadar uzamazdı... Patikaların tomurcuklarını yiye yiye hacı lokumuna döndü Mahmut'un gıdikleri. Birisini yutmanın zamanıdır... Savaşın ciddiyetiyle alay ediyor bu gıdikler... Gıdikli Mahmut..."

"Tarihin ilk gıdikli gerilla savaşını verme şerefi Melemeran'a aittir."

Grup Andok dağına çekildi. Onbeş gün kayboldu sislerin arasında. Newroz'a üç gün kala peş peşe iki köyü bastı. Milis haline gelmiş oniki köylünün silahlarına el koydu. Newroz gecesi, Andok'un zirvesinde kocaman bir ateş yakarak dağı terketti. Uzun bir yürüyüşten sonra Çewlik dağlarına tırmandı. Dokuzar kişilik iki mangaya ayrıldı. Toplam yirmi dağ köyüne girildi. Milislerle aralarında beş çatışma cereyan etti.

Bir milis öldürüldü. Çewlik ile Şeytan dağlarının düğümlendiği kesimde Kımıl'ın timi pusuya düşürüldü. Çok çetin bir çarpışmadan sonra tim iki kayıpla paçayı kurtardı. Çarpışma alanında Havar'la Haki'nin ölüsü yatıyordu. Haki el bombasıyla, Havar ise M-16 mermileriyle tanınmaz hale gelmişti.

Büyük bir moral bozukluğu, bıkkınlık ve intikam hırsı içinde, Çewlik dağlarındaki gizli üssüne çekildi grup. Tam iki gün sürdü Newroz eylemlerini değerlendirme toplantısı. Kapanış konuşmasını Çeto yaptı ve sözlerini şöyle noktaladı:

"Acayip bir döneme girmiş bulunuyoruz. Kardeşi kardeşe kırdırma dönemine. Altı ay önce köylere serbestçe girebiliyorduk. Şimdi milis namlularıyla karşılaşıyoruz. Bu hem kötü, hem de iyidir. Kötüdür, çünkü kandırılarak bize karşı silahlandırılan halktan insanları vuracağız. İyidir, çünkü milis silahlarıyla kolayca silahlanacağız. Doğru bir politika izlersek milislerin önemli bir bölümünü tarafsızlaştırabilir, hatta gerillaya hizmet eder hale getirebiliriz. Politika ve onun şiddet araçlarıyla yürütülen biçimi, yani savaş, milyonlara yayılıyor. Bunu bizzat devlet yapıyor. Bu çok güzel bir şeydir. Şartlar ve zaman bizden yanadır. Halkın ezici çoğunluğu bizden yanadır."

Grup, nisan ortalarında kötü bir haber daha aldı. Askeri kamptan gelen ve içlerinde Kel Kazo'nun da olduğu sekiz kişilik bir tim, Botan ve Behdinan sınırının Suriye sınırı ile kesiştiği kesimde milisler tarafından pusuya düşürülerek yokedilmişlerdi. Grup, ölenlerin gerçek kimlikleri konusunda büyük bir merak içine girmişti. Çeto, yeniden başlamıştı bıyıklarını çiğnemeye.

Birkaç gün sonra Şerafettin dağlarına hareket ettiler. Koyaklar yeşillenmiş, karı zümrüt tufanı gibi zirvelere kadar sürüp kuşatmıştı. Mahmut, turna ayağı çiçekleri derdi kaya diplerinden. Yakasına iliştirdi. Bol bol ısırgan yedi tuza banarak. Sürülere baktı, içlerinde oğlak var mı diye. Bir deste çiçek topladı. Grubun kızlarına üçer tane dağıttı. Zelâl, Mahmut'un inceliğine teşekkür etti. Yeter, ilkbaharın, sırt çantasını gıdiklerle doldurması dileğinde bulundu. Destan, haylice duygulandı, şirin şirin gülümseyerek teşekkür etti Mahmut'a. Millet bıyık altından gülümsedi.

"Bana yok mu Melemeran?" dedi Hoca.

"Berti'lerden bir gıdık alırsam, sana bir yeşil keçiboynuzu çiçeği ikram ederim. Ne de olsa hocamsın."

"Ya bana?" diye çıkıştı Kımıl.

"Dur hele, mayıs gelsin, sana da bir deste sarı çiçekli kuzukıran otu ikram edeceğim. Gözlerin fıldır fıldır dönüyor ne de olsa..."

Millet leziz leziz güldü. Sıkıntıları dağıldı Çeto'nun. Gökkubbeye baktı.

"Ya bana?" dedi Cuma, Mahmut'u dürterek.

Gülümseyişini iyice yayvanlaştırdı Mahmut. Ensesini kaşıdı.

"Senin kaşıntın çok şiddetlidir heval. Şu tepeyi aşarsak, büyük derede, çalıların arasından taşan, çiçekleri altın sarısı olan ve sabah açılıp akşam kapanan bir deste basurotu ikram edeceğim sana."

Gülümseyişler kahkahalara dönüştü. Yanakları hafiften kızardı Cuma'nın. Sezdirmeden kızlara baktı. "Bundan sonra bu herifin önünde yürümeyeceğim" diye mırıldandı sessizce. Molanın daha fazla sulanmaması için grubu kaldırdı Çeto.

Kayaları tırmanarak beş gözden fışkıran görkemli bir dağ pınarının yemyeşil sinesine girdiler. Karşı kayaları kızılımsı, gri renklerle yanan keklik sürüsü tutmuştu. Yukarılarda, gagaları güvercin eti kokan bir çift atmaca duruyordu. Atmacalara baktı Çeto. "Hayat gerilla savaşından ibarettir. Savunma ve saldırı. Kaçış ve kovalama, mevzi ve manevra" diye düşündü. Keklik kakırtılarıyla yankılanan ve balta ağzını andıran yalçın kayalara baktı dürbünle. Bir kartal yuvasında yoğunlaştırdı dikkatini. "Zulüm dünyasında kartal yuvasıdır özgürlük. Her ülkeyi bilginin kartal yuvası haline getirmek. Ve dünyayı uzayın kartal yuvası haline getirmek. İlerlemek durmaksızın ilerlemek..."

Mahmut, Çeto'nun dürbünle nereleri taradığına ve kıpırdayan dudaklarına baktı.

"Buraların yabani gıdikleri çok şirinmiş heval."

Dürbünü indirerek gülümsedi.

"Biraz sonra Berti'lerin zomlarına gireceğiz, parayla da olsa bir iki gıdık alırız onlardan, atarsın sırt çantana."

Grup kana kana su içti, elini yüzünü yıkadı, mataralarını doldurdu.

"Bu pınarın adını Şehit Zozan pınarı koyuyorum, kabul ediyor musunuz arkadaşlar?" diye sordu Çeto.

"Ediyoruz!"

Tepeye, geniş yeşil sahaya çıktıklarında Beritanlıların Cavreş dağına doğru göç ettiklerini gördüler. Katarın en sonunda yürüyen ihtiyar dönüp gruba baktı. Uzakta duran boz bir eşeği işaret ederek bir şeyler söyledi. Kımıl koşarak ihtiyarın yanına gitti, kulağını ağzına dayayarak durumu anlamaya çalıştı. Eşeğin bacağı kırılmıştı, terketmek zorundaydılar. Eşeği yakındaki çobanlardan birisi alabilirdi, sevaba geçerdi. Aksi takdirde gece kurtlar yiyebilirdi.

Grup eşeğin başında kümelendi. Eşek, mazlum ve acılı bakışlarla partizanları süzdü. "Hayırdır inşallah" dercesine Mahmut'a baktı.

"Bu eşeği biz yemezsek bu gece kurtlar yer heval."

"Sert olmaz mı Mahmut?" dedi Hoca.

"Valla bu boze babanın etinin bizim dişimizden daha sert olduğunu sanmıyorum, denemesi bedava."

Sedef gibi parladı dişler. Kızlar şenşatır güldüler.

"Öeeee ben yemem!" dedi Meram.

Zelâl dönüp Meram'a baktı.

"Vietnamlıların bir sözü var" dedi, "gökte uçak, yerde otomobil hariç bir gerilla her şeyi yiyebilir."

"Kara eşeğin eti daha iyiymiş!"

Mahmut dönüp, ayda yılda bir laf eden Seydo'ya gülümsedi.

"Pivaz çı sor çı sıpi lo"(*) diye çıkıştı.

Sıra eşeği kimin keseceğine gelince tartışma alevlendi. Mahmut, dağ başında yalnız kalmış topal bir eşeği kesemeyeceğini ileri sürdü. Keko, hayatında hiç hayvan kesmediğini iddia etti. Cuma, eşeği alnından vurabileceğini, ama kesme konusunda kararsız olduğunu söyledi. Kımıl, "Yıkın şu eşeği, ben keseceğim" diyerek tartışmalara son verdi.

Mahmut, eşeğin yardım istercesine kendisine baktığını görünce, yıkılmasına ve çırpınmaması için ayaklarının tutulmasına karışmadı. Kımıl, Cizre işi, sedef saplı bıçağını eşeğin gırtlağına çaldı. Kaşla göz arasında koparıp attı kellesini. Kanlı elleriyle Mahmut'a bakarak göz kırptı.

(*) Soğan ha beyaz ha kara

"Hayatı boyunca insana hizmet etti. Şu anda bu hizmetin on katını sunuyor insanlığa. Huzur içinde yatacak, eşekliği ortadan kaldırmak için dağa çıkan insanların midesinde. Şimdi sıra sende. Çermele kollarını."

Sırt çantasını, tüfeğini indirdi Mahmut. Kollarını çermeleyip başladı eşeği soymaya. "Ne garip adam" diye düşündü Çeto. "Eşeği kesmeye yanaşmıyor, ama leşinin başında bir Andok kurdu gibi ter dökebiliyor."

"Ete bakın ete! Et değil, evliya lokumu sanki mübarek!"

Eşeğin koyu lolan kızılını andıran eti, öğle güneşinin altında tiş tiş yanıyordu. Güneşin yanıbaşında, gölgeleri uçurumlara düşen birkaç akbaba belirmişti. Saf eti kemikten ve yağdan olduğu gibi ayırdı. Ciğeri, böbreği, dalağı, şirin bağırsağı özenle bir yana koydu.

"İç organlarını at, yenmez Mahmut" dedi Destan.

"Yük hayvanının etinden firar eden lezzet içine sığınır. Dayaktan, ağırlıktan, baskıdan kaçıp savunmaya çekilmeyen güzellik var mı?"

Mahmut'un teorisine inanır gibi oldu Destan. Ete şıpır şıpır damlayan alın terine gülümsedi. Anlamını bir türlü çıkaramadığı hoş bir esinti doluyordu içine onunla konuşunca. Bakışını bakışla karşılamak hoşuna gidiyordu. Dev bir kartal yuvasında onunla yaşamak, altın renkli, iri gece sefalarını birlikte seyretmek. Saflığında ince bir bilgelik, gazabında ceylan insafı var. Cehaleti bu kadar ilginç ve güzel olan bir insan daha var mıydı acaba bu yeryüzünde?

Mahmut, işe yarayan etlerin hepsini eşeğin derisine doldurup kendirle iyice bağladı. Sırt çantasını Kımıl'a verdi. Eti çadır beziyle bir daha sararak sırtına attı. Grup, derin bir uçuruma indi. Kabindin tepesine doğru ilerledi. Karanlık çökmek üzereyken, köylülerin Domuz boğazı dedikleri gayya kuyusundan derin bir geçitte konakladılar. Gelirken bol çalı çırpı toplamışlardı.

"Burada bizi kuşatırlarsa kurtulamayız" dedi Çeto. "Pirzolamızı şu pınarın başında yedikten sonra yerimizi değiştirelim, daha ilerilere gidelim."

Göğün kızıllığı ipek bir tül gibi sardı kayaları. Enginliğin zamana meydan okuyan o efsunlu, koyu nefti soluğu dalga dalga indi derelere. Ayakları zulkar yeşili gibi gülen mercan gagalı rukruk kuşlarının

şakıyışları başladı. Zelâl nöbetteydi. Dişi bir çakırpençe gibi dikelmiş, dağların nabzını dinliyordu. Rüzgâr, apoletlerin kokusunu getirebilirdi. Pusuya yatan müfreze nişangâhlarından bir tanesi insafa gelip şu koyaklarda parlayabilirdi kıvılcım gibi. Titreyen çalıların ardındaki esrarengiz güç, kuş taburlarının ani bir parlayışıyla ya da bir şahinin çatal çığlığıyla açığa çıkabilirdi. Çeto'nun sözleri çınladı içinde: "Silahlanmış bilinci nöbete dikin. O, Boran şahinini Cudi zirvesine dikmekten farksızdır. Nöbetin zemini halkın vicdanıdır. Orada ruhumuzun, içgüdülerimizin, sezgimizin ve aklımızın kudreti bin kat artar."

Bronzlaşmış geniş alnını doğuya çevirdi. Bahtiyar, hesapsız, içli, yalın ve derindi. Ruhunun haşin anaforları, bakışlarına tarilli, rengârenk bir zenginlik üflüyordu. Saçlarının tatlı kıvırcık mizacına, kınalı perçemlerine dokunuverdi parmaklarının uçlarıyla. Hülyalara daldı.

Hangisi üstündü acaba? Kımıl mı, Çeto mu? Kımıl, yalın ve yakışıklıydı; kısa ve çarpık bacaklı Çeto'yla kıyaslanamayacak derecede alımlıydı. Çeto'nun gözleri, burnu ve gülüşü güzeldi sadece. Kımıl'ın sabırsızlığı ve cüreti güzeldi. Çeto, insanda derin bir saygı ve güven uyandırıyordu. Tam bir erkekti. Yönetmeyi seviyordu. Yönetilen insanların çoğalmasını, itaatını seviyordu. Kımıl'ın ruhunda kadın inceliği vardı; doğaçlamayı, ayrıntıları seviyordu. Çeto'daki temkin, sabır ve isabet Kımıl'da yoktu; aniden parlıyordu, sürpriz mizaçlıydı; havai heves bir tip değildi. Eskilerin hikmet sahibi dediği, çelebi yaratılışlı ilginç bir tipti. Kımıl bekârdı. Ya Çeto?

Harbiyi şiş gibi kullanarak etin hepsini kızarttı Mahmut. Odun közünün pirzola kokan enfes ortamında Gülbeyaz'ı düşündü bol bol. Eti ve soğanı gani bir sofra sundu millete. Bağırsaklar, ciğerler, buğlanan löp yağsız etler, iştahın açılan mağrur dişleri arasında kuzu büryan misali ufalanıp gitti.

Eşeğin yarısını yarına ayıran Mahmut, dişlerini çöple kurcaladı, nöbeti devralmak için ayağa kalkanlara baktı.

"Eşeğin, ateşin ve soğanın aşkına güzel bir nöbet tutun heval."

Nöbeti devralmaya gideceklerden birisi Hoca'ydı. Eğilerek ağzını Mahmut'un kulağına dayadı. Kesilmiş karpuz gibi gülümsedi dipçiği közün ışıltısında.

"Eşeğin taşaklarını n'ettin Melemeran?"

"Pişirmedim, torbamdadır. Merak etme birini sana veririm. Kudret helvasından daha besleyicidir mübarek."

"Neymiş o?" diye sordu Cuma.

"Kuş."

"Torbanda kuş mu var?"

"Heee... Bir çift soyulmuş kuş var torbamda."

Hoca gülerek uzaklaştı Zelâl'a doğru. Seydo, ne kuşu olduğunu soruyordu. "Çıkar bakalım" diyordu Peşeng. Karanlığın akılalmaz zenginliğini, gebeliğini, kahrediciliğini ve yaratıcılığını düşündü Hoca. Karanlık güzel olmasaydı, tüm firari güzellikler mesken tutmazdı onun bağrını. Karanlığın rahminde beslenmeyen tek bir afat güç var mıydı yeryüzünde acaba?

Kızların "Dur!" direktifi karanlıkta daha güzeldi. Durdu, parolayı söyledi, gülümsedi.

"Eşeğin eti nasıl? Herkes yedi mi?"

"Şahanedir; herkes yedi ve Kayseri'lilere de hak verdi."

Keyifle güldü Zelâl. Saatine bakarak kayalardan aşağı indi. İçinde nedenini bilmediği mükemmel bir ünlem vardı. Egemenlik ve kuşatma arzusunun karşısında aciz kalmalıydı cümle sırlar. Nar çekirdeğine gizlenen kıvılcımdaydı nar ağacının marifeti. Aysız gecede, gölgesi kayaya düşen, ayak izleri ateş böceği gibi parlayan, ceylanları peşine takan insanların mertebesine yönelmeliydi artık. Gece kurt burnu kadar zifiri, kurt gözü kadar derindir. Ufukta kurt avazının ürpertici, yalın güzelliği var. Geceyi bu denli vahşi ve cazip kılan nedir? Şirin şirin gülümsedi Zelâl. Ayağı çalılara takıldı, yüzükoyun kapaklandı. Devedikeni tomurcuğunun mest edici enfes kokusunu aldı. Toprağın merhametsiz bereketine, kıvıl kıvıl kaynayan yeşillenmiş nisan cinnetine tanık oldu. "Ben mi bereketlendim, toprak mı? Kim?" Islanan çimenli avucunu kokladı. Ağzındaki ateşi hissetti.

Tüfeğini alarak yavaş yavaş doğruldu. "Kimdir o, ateşin dibinde kınalı bir kaya gibi yükselen? Çeto muydu?"

"Berzo Berzo, ben onun meskenini bulmuşum Berzo. Botan'ın üç yüce dağından birindedir. Ya Herekol'dadır, ya Cudi'de ya da Cilo'da. Bunlarda olmasa Kelamemê'dedir. Belki de Mordağ'dadır. Kim bilir, belki de Porva dağındadır. Ama o Kato dağında çok kalmış. Taaa Mengene dağlarına kadar gitmiş. Başet dağında da görmüşler. Calban dağına gitmedim. Kör oldum da gitmedim. Gitseydim belki bulurdum orda."

Hayret ediyordu ablasının öğrendiklerine. Oğlunu aramaya değil de, okula gitmişti sanki. Dağların, derelerin, ırmakların geçitlerin, köylerin, çobanların adlarını inceden inceye nasıl da bellemişti.

"Bütün çobanlara tembih etmişim Berzo. Cilo'da Belengaz'a, Bagok'ta Agır'a, Cudi'de Yezdanşer'e, Cerran'da Hamo'ya..."

Berzo'nun suratına zebani karası oturmuştu. Hayatının en büyük moral çöküşünü yaşıyordu. Muş'taki kahvelerden birisinde arkadaşı Turab'la karşılaşmıştı. Sason-Mutki karayolunda çalışan Turab, Taloriy'e vadisinde sekiz kişinin öldürüldüğünü, bunlardan ikisinin Muşlu olduğunu anlatmış, yutkunarak birisinin kız, diğerinin ise Rodi olduğunu eklemişti. Turab'a göre hükümet, Rodi'nin cenazesini yoketmiş, diğerlerini köylerine göndermişti. Sason'a inen o civar köylüleri, Taloriye vadisinde bırakılan bir cesetin gece kurtlar tarafından parçalandığını anlatıyorlardı. Haberi Zine'ye vermeye gelen Berzo, fikrinden caymış, Lori'den başka hiç kimseye açmama kararına varmıştı. Ablası aklını oynatabilirdi; oynatırsa başına bela alırdı. Zine'nin gezilerini engellemek için Lori'nin gerçeği bilmesi iyiydi. Gerçeği bilirse sızan haberleri de kolayca yalanlayabilir, kadının iknasına, Rodi'nin ölmediğine inanmasına yardımcı olabilirdi.

"Çay suyu kaynadı. Sen sofrayı hazırla, ben de gelirim şimdi"

diyerek dışarı çıktı Berzo.

Evin arkasındaki kayalıklarda, çeşmenin yanında ateş yakmış, teknede çamaşır yıkıyordu Lori. Berzo'nun geldiğini görünce çömeldiği tekne başından ayağa kalktı. Berzo'nun çarpılmış, yas karası suratını bir felakete yordu. Selamsız sabahsız gelip küçük bir kayanın üzerinde oturdu.

"Her yuvanın bir kara haberi var Lori" diye başladı. "Huyut hançeri misali gelir vurur, geçer gider. Senin yüreğin halistir, hevrest ağacından berktir. Acını sabrına emzirirsin; temiz bir soydan gelmişsin. Sırrına sadıksın. Ben seni böyle bilirim. Bunun içindir ki, kara haberi yalnızca sana bildirmeyi akıl ettim. Sana olan itimadımın sınırı var desem, yalan söylemiş olurum Lori."

Rodi'nin öldüğünü anlamış, sessiz sessiz ağlamaya başlamıştı bile. Bakışlarını ayakkabısının ucuna dikmişti. Omuzları sarsılıyor, dizleri titriyordu. Duru pınar suyunun ve sabunun buruşturduğu beyaz, minnacık ellerine baktı Berzo.

"Su testisi su yolunda kırılır Lori. Rodi'yi Sason dağlarında, yedi arkadaşıyla beraber vurdular. Cesetini de yokettiler, getirmediler köye. Gitti heba etti kendini. Bir baltaya sap olmadı."

Lori'nin sessiz ağlayışı hıçkırıklara dönüştü. Berzo da ağlıyordu usuldan.

"Sakın kimseye söyleme Lori. Zine'nin kulağına giderse delirir..."

Tavus kanadının rengarenk açılışını andırıyordu, acılarının açılışı. Bu denli zengin ve köklü acıların kaynağı mıydı bu kadın? Hayalleri dallandı budaklandı. Gökkuşağı kadar kocaman bir geçit açıldı bilinçaltına. Soruların şahı, dehşetli suskunluklar, prangalanmış cevaplar, yaralıyarım rüyalar, doyurulmamış hırslar, gözyaşı gibi pırıldayan serzenişler, çatlamış kişilikler uğul uğul çıktı bu geçitten. Büyük acılar, enkazlarından ve çatlaklarından bereket fışkıran, inkârını afallatan, bilenmiş yeni güçler yaratan acılar mıdır acaba? Bakışları büyüyen, büyü ve derinlik kazanan birisinin acısı ne tür bir acıdır acaba? Saç köklerinden domur domur ter fışkıran, soluğu kesilen ve hançer yemiş gibi hıçkıran mor dudaklı birisinin acısını hangi sınıfa sokabiliriz? Ellerin titreyerek morarması, kocamanlaşması, burun kanatlarının köpürmesi, gamzelerin sincabi bir ışıkla görkem kazanması, şakak

damarlarının şişmesi, puşunun şaşırtıcı bir tarzda enseye kayması, sesin dikenleşmesi ve diz çöküş... Acaba...

Kadını seyreden Berzo, korkuyla ayağa kalktı. Yardım etmek istedi ama vazgeçti. Bu kadın zaten gam yuvasıydı. Tohumu acıydı. Acı patlıcanı da kırağı çalmazdı. Eve doğru yavaş yavaş yürüdü. Dönüp baktı. Yumak kesilmişti kadın.

"Sakın haaaa Lori! Zine duymasın sakın!"

Sofra hazırdı. Kuru soğan, dorak ve kızarmış ekmek kokuyordu ev. Sessizlik başta olmak üzere, her şey titrek, kararsız, kırılgan ve düşecekmiş gibi duruyordu boşlukta.

"Berzo Berzo, Lori'yi çağırsaydın. Sabahtan bu yana açtır garip."

"Çağırdım, siz yiyin ben gelirim dedi. Bitmesine az kalmış herhal."

Yalanı açığa çıkmayan, az yalan söyleyen, az sayıdaki insanlardan birisiydi Berzo. Hacreş'te herkes severdi onu. Gelgelelim ki yalan dinlemekten özel bir zevk alırdı. Birilerinin kendisini enayi yerine koyması hoşuna gidiyordu. Mutki'de gayet ustalıklı, ince ve güzel yalanlar söyleyen Yado isimli bir arkadaşı vardı. Atına biner, zaman zaman Yado'nun köyüne giderdi. Berzo'yu Mutki yolunda görenler, "Yalancı Yado'ya gidiyor yine" derlerdi.

"Birkaç gün sonra ben yolcuyum Berzo."

"Hayırdır inşallah, yine nereye?"

"Botan'a, Cudi dağına."

Berzo fesbinallah çekti içinden. Rodi'nin ölümünü tespit etmesinden korktu.

"Sen bu gencecik gelini bir başına bırakıp nereye gidersin Zine?"

"Senin eve gitsin. Burda ne olur ne olmaz."

"Bilmeden konuşma Zine! Bu gelin benim karılarla geçinemez."

"Toprak başına senin karılarının. Çırtolar! Bunun eline su dökemezler. Kendilerini ne sanmışlar keçeloklar, yer artıkları teuu.... Sen erkek olsaydın o kancıklar hırlamazdı. Zaten o Zöhre keçelokunun yüreği fesat tulumudur. Ağzından hurma atsan ardından acı turp çıkar edepsizin, teuu..."

Lori içeri girdiğinde tartışma Berzo'nun pes etmesiyle sonuçlanmış, Zine'nin kızgınlığı yatışmıştı. Elindeki maşayla ocağın külünü kurdalayıp duruyordu Berzo.

"Nedir o surat kız? Rüzgârda dura dura yüzün gözün kızarmış şişmiş. Gel otur karnını doyur gel. Çamaşırları ben asarım."

"Ben gideyim artık" diyerek ayağa kalktı Berzo.

Yedi cehennem ağırlığı kadar bir yük binmişti sırtına sanki.

Ruhunun bin yıllık günahlarını iyimserliğine yüklemişti katmer katmer. Bakışları şehlalaşmış, acıyla karışık, alengirli bir gülücük, kaçıklarınkini andıran garip bir esinti oturmuştu çehresine. Rodi kırklara karışmıştı. Berzo'nun varlığıyla yokluğu belli değildi. Lori de sahipsiz kalmış, ona yönelen gizli gözler çoğalmıştı. Dünya kuyusunun dibine, bebek avazı gibi parlayan halis bir inci düşmüştü cenneti aladan. Sekiz milyar göz bakıyordu kuyunun dibine. Ve her göz, o incinin kendi gözbebeği olduğunu söylüyordu. O incinin adını neden Lori koymuştu bu deli kadın? Lori'den daha parlak inci yok muydu bu dünyada? Zöhre yıldızından ne farkı vardı Zöhre'nin? Karıların ne kötülüğü olmuştu bu kadına? Tövbe tövbee!

"Otur, gidip de ne halt edecen."

Kış uykusundan yeni kalkmış bir Mutki ayısı gibi yavaş yavaş kapıya doğru ilerledi.

"Lanet olsun bu dünyaya" diye söylendi. "Keşke hepimiz ağaç olsaydık. Ağacın dişisi meyve verir. Erkek ağaç meyve vermez. Dişi ağaç da erkek ağaca ihtiyaç duymaz. İyi olurdu, kökümüzü dallandırır, rahat yaşardık; şahlanan pis nefsimizin kulakları arasından bakmazdık dünyaya. Lanetül lanet olsun."

Atına binip nisan rüzgârına daldı Berzo. Buruk muşmula, ısırgan ve it soğanı kokusu çöktü Zine'nin bakışlarına. Kuşekmeği çorbasını hatırladı iştahla. Toprağa baktı. Toprakta, hareket halinde olan, paslanmış, mahşeri bir nal uğultusu vardı. Sapı hatem ceylanlarının narin kulaklarını andıran Urmiye hançerleri gördü. Yalın çığlıklar, şeşber ve kalkan feryatları, parelenmiş hasretler, güvercin alayları, Fırat köpüğü, yılan eğrilerini andıran kanlı saç örgüleri ve kızıl kadife muskalar üzerinde gülümseyen nazar boncukları... Hayret! Toprakta Deccal'ın ayak izleri vardı. Eğildi, başını dizlerinin arasından sarkıtarak dikkatle baktı. Her parmakta ucu zehir yeşiline batırılmış yedi mızrak vardı. Her mızrağın sapına evliya tesbihlerinin imameleri gibi parlayan ve gagaları Basra eflatununa çalan yedi huri kırlangıcı konmuştu.

Ayak izinin tabanına, kıskaçları çatal kılıçları çağrıştıran sedef başlı birer akrep yerleşmişti. Çıplak ayaklarını toprağa engin bir arzuyla bastırdı, anaç, mütevekkil bir kaz gibi izlemeye başladı ayak izlerini. Doğuya, Dicle'ye, Botan ırmağına ya da Nemrut'a yöneltiyordu onu ayak izleri. Her mızrak bir acıyı, her kuş bir çocuğu mu temsil ediyordu yoksa? Şino, Xece, Xezal, Xoncesor, Delal, Zilan, Hevre...

Kapının önüne çıktı Lori. Çömelmiş, kaz gibi yavaş yavaş doğuya doğru yürüyen Zine'ye baktı. "Ne arıyor, birşey mi kaybetti, bir karıncayı mı izliyor, aklını mı kaçırdı yoksa" diye iç geçirdi. Mertek uçlarına konan kırlangıçların ötüşüne kulak verdi. Ufku açılmış, çimeni delirmiş, prangası masal olmuş gibiydi. Şu acı, şu kahredici acı, umudunu kuşatan, cüretine gölge düşüren, belirsizliğini güçlendiren şu acı da olmasa ne iyi olacaktı. Eriyen ılık nisan karı gibi, uğul uğul inecekti köklere. Burnunu çekerek Zine'ye doğru yürüdü.

"Aradığın nedir ane?"

İzler kayboldu aniden, başucuna dikilen Lori'ye baktı. Kulak memelerini ürperten hayalinin poyrazını dinledi. Kendi derinliğine çekildi. Nefsini inancının ateşine attı. Gökkuşağına sığındı. Meramını yağmurlaştırdı. Çınar oldu, ayaklarını yedikat yeraltına dallandırdı. Zine'yi Zine, Zine'leri Zine'ler içinde yeşillendirerek büyüdü. Güvercin gagasından karataşa düştü. Köklendi damar damar, parçaladı karataşı. Toprağa baktı yeniden, ayak izlerini göremedi. Çimen kurtçukları, zerrecik karıncaları, rengarenk newroz böcekleri gördü. İçinin köpüren bereketini bir böceğe bağışlayıp ayağa kalktı.

"Birşey mi düşürdün ane?"

Konuşa konuşa eve doğru yürümeye başladı:

"Xeten şehrinden getirdiğim bir damla ceylan miskini düşürdüm toprağa. Şino'yu, Xece'yi, Xezal'ı, Xoncesor'u, Delal'ı, Zilan'ı, Hevre'yi düşürdüm toprağa. Yedi yıllık bereket düşürdüm toprağa. Hak kuşu misali gözledim toprağı. Toprak nankör nankör baktı bana. 'Güneş olsan, Dicle şafağında doğsan, kimsenin mendilini kurutamazsın' dedi bana. Memelerim soğuldu, damar damar çatladı dilim. Gever ovasında öküzünün teki ölen bir körün harmanına girdim, eş oldum öküzüne. 'Harman dövmek keçinin işi değil' dedi bir buğday danesi bana. Ben Nemrut'un tepesinde kendimi niye göl etmişim? Ben kendi

derinliğime niye sığınmışım? Botan suyu misali niye köpüklenmemişim, niye akıp durulanmamışım? Ben beni niye yitirmişim? Benim burda ne işim var?"

Zine'nin ardından bakakaldı. Gidecek miydi acaba? Bir varmış bir yokmuşa karışan Rodi'yi dağlarda boşuboşuna aramaya çıkacak mıydı yine? Oğulun toprağa dökülen kanı anaya ayan olur muydu? Toprağa hiç mi sütü damlamamıştı bu kadının? O süt, o kanın avazını bu kadının rüyasına niye taşımıyordu? Sütüm sana haram olsun oğul bedduasını birçok ana gibi bu kadın da mı ağzından kaçırmıştı yoksa zamanın behrinde?

"Ne düşürdüğünü söyle, belki ben bulurum ane!"

Cevap vermeden eve girdi Zine. İnekle moziği ahıra soktu Lori. Sağmak için kovayı direkten indirdi. Kerenle sallar arasına tüneyen güvercinlerin üveyişlerini dinledi. İçli, hüzün ve hasret yüklü bir kılam tutturdu usuldan. Sütü aldıktan sonra, ineğin ön ayaklarına bağladığı danayı salıverdi. İştahla saldırdı memelere dana. Eve girdiğinde Zine hamur yoğuruyordu. Başını kaldırıp Lori'ye baktı.

"Ben yarın yolcuyum Lori."

Kötü bir haber duymuş gibi kaynanasına baktı kaşlarını çatarak.

"Benim dönmem uzarsa beklemezsin, gider Berzo'gile yerleşirsin."

İrkildi Lori. Dişlerini kenetledi. Haşin bir ifade verdi yeşil tarilli bakışlarına.

"Evin önündeki yeşil tepe Berzo'gile giderse ben de giderim."

"İnat etme gelin."

"Ben o iki karının çenesi altında yaşamam. Senin gidişin de boşunadır. Hükümetin bulamadığı Rodi'yi sen hiç bulamazsın. Hem kendine, hem de bana eziyet etme, otur oturduğun yerde"

"Geleceğini bilsem otururum. Ben otururşam o gelmez. Oturmam uğur getirmedi bana. Oturdukça karardı benim bahtım Lori. Allah bu oturmayı yarattı da iyi mi etti sanki. İnsanoğlunun başına bela etti."

Sustu, "Birgün gelir" diyemedi. Lori'nin suskunluğunu hayra yordu Zine. Kündeleri hazırladı, sacı ısınmış taşların üzerine yerleştirdi. Alevler sacın kenarından kıvrılarak dil dil yalazlandı. Kündeleri oklavayla duvağın üzerinde açtı Lori.

"Geceleri mukayit ol kendine. Kapıları sıkıca kapat. Çolo'ya da tembihle gelmesin. Gören olursa laf ederler. Etrafımız düşman doludur."

Lori soluyarak yutkundu. Kaynanasına hışımla baktı. Yufkaları çeviriyordu Zine. Gelinin içinde kabaran hışımdan habersizdi.

"Ben yalnızken Çolo gelmez bu eve. Gelse de ayda yılda bir gelir."

Bir tekne lavaş pişirdiler. Zine hazırlığını gördü. Sefer torbasını yeni tecrübesine dayanarak sağlamca hazırladı. Akşam yemeğinden sonra çay içtiler. Zine ocağın yanıbaşında, Lori ise evin öte ucunda, köşede yatağa girdi. Gece, taptaze bir nisan yağmuruyla sessizce yıkanıyordu. Dağlara ince bir pus çökmüştü. Kurtbasan evin önünde, saçakların altında kıvrılmış yatıyordu. Yağmuru dinliyordu Lori. Kayalıktaki kuşları susturan ipek huylu yağmuru.

"Artık dulum. Sahibim yok. Kendime aitim. Bu gövde benimdir. Dağ gibiyim. Ama her dağın bir ağası var. Dağdan da yüceyim. Bu mallar sahipsiz kaldı, bir sahip bulalım diyenim bile yok. Babam Adana'da yük altında. Anam Adana'da kim bilir hangi erkeğin altında. Mori İskenderun'da. Oooff... Sahipsizim, kendime aitim. Beni satacak bir sahibim yok. Büyük bir hazine mi buldum acaba? Yoksa beni bana birisi mi buldurdu? Rodi'ye yazık oldu. Ben onu sevdim, o beni sevmedi. O benden nefret etti. Birini bulsam, ben onu sevsem, o da beni sevse yine mallaşır mıyım acaba? Mallaşmadan sevmenin yolu var mı? Evlenip de mallaşmayan, sığırlaşıp böğürmeyen var mı acaba? Çolo'ya da tembihle gelmesinmiş. Bir mal sahibi de bu kadındır. Burnumun dibinde bir sahibim varmış meğer. Yarın çeker o da gider. Sahipsiz kalırım büsbütün. Çolo gelse n'olur, gelmese n'olur? Çolo katırlığının farkında mı sanki? 'Ben haram mal yemem.' Buğday tarlasının yanından geçen katır, başını uzatıp bir cenge buğday koparmaz mı? Koparır. Çolo katırdan da katırdır. Yalnız yaşanmaz bu dağ başında. Bir erkeğe bir dişi, bir dişiye bir erkek gerek. Erkeksiz geçen gündüzün güneşine yazık, gecenin çırasına... Eskiden helva topu gibi hafifti kalçalarım, çelik gülle gibi ağırlaşmış şimdi! Tepemden tırnağıma kadar ateş dolmuşum."

Kurtbasan havladı aylak aylak. Batıdaki parlak ufuk çizgisini kara

bulutlar kapladı kat kat. Maviş, yeşilimsi, erguvani gümbürtüler indi zirvelere, bıçak ağzı uçurumlardan kıvılcımlar fışkırdı.

"Rodi'ye yazık oldu. Nasıl da yiğitti. Ölüsü ne oldu acaba? Cins aslan ölüsünü göstermezmiş. Kimseye anlatamadı derdini. Bu dünya anlamadı onu. Lanet dünya! Bu dünya, ah bu dünya! Bu dünya dört direk üzerine bir bina, ben yiyeyim sen yeme, ben iyiyim sen fena. Sanki ben anlayabildim mi ki onu. Anlatmadı ki. Anlardım anlatsaydı."

Hacreş'in güneye bakan eteklerinden yarasa sürüleri kalkarak evin arkasındaki kayalıklara üşüştü. Yağmur sırasında böyle bir şeye ilk kez tanık olan keklikler, kayalıkları terkederek aşağılara, derin derelere inmek istediler. Karanlığın ve yağmurun egemenliği altında, çaresiz, kaya diplerine sokuldular iyice. Kız saçı gibi dalgırlanmıştı gökyüzü. Batı yakasında, geyik başını andıran, yıldızlarla nakışlanmış ilginç yırtıklar belirmişti. Toprak dinç ve bahtiyardı. Yağmurun üflediği nisan bereketi, domuran tomurcukların uçlarındaki açılma sancısını şiddetlendiriyordu. İncecik sivri burunlarını ön ayaklarına rahatça oturtan bakır başlı tilkiler, in deliğinden zevkle seyrediyorlardı yağmurun sislenmiş ninnisini. Dağın Nemrut'a bakan koyaklarında, gözleri müşteri yıldızı gibi parlayan mor çeneli Dicle kurtları dolaşıyordu. Yağmurun efsunlaşmış hançer ucu gibi dürten tatlı uyarısı, Hizan, Huyut, Lezgi, Parsınık ve Berkan aşiretlerinin uykularını dumura uğratmıştı. Kadınlar yarı uykulu, isterik inleyişlerle kalçalarını kocalarının mahmur kucağına gömüyorlardı. Turna avazını andıran çığlıklar düşüyordu suların karanlıkla öpüştüğü parlak şipiltili yüzeyine. Lolan Zazalarının seksenini bulan dinç ihtiyarları çırılçıplak soymuşlardı karılarını. "Yine kudurdun" fısıltılarını, "Naz etme, hele çevir" direktifleriyle emiyorlardı. Huyut kayalıklarının Kambos dağına bakan yüzeyi tırpan eğrisi gibi parlıyordu. Beyaz tarçın karınlı akbabaların küme küme seyrana çıktığı, yağmuru zevkle karşıladığı yırtıcı kuşların dergâhıydı buralar. Aşağılardan, kuzeye giderken konaklayan kara çaylak sürülerinin homurtuları geliyordu.

"Dağların insafına sığınmışım. Yalnız bir güvercinim ben. Bir gün bir şahinin bakışına düşerim, tarumar olur umutlarım. Güvercin etmem kendimi. Dişi bir şahinim ben. Zirveleri boldur benim cesaretimin. İnsanı köle eden korkudur. Korku köleliğin yarısıdır. Öbürü yarısı

da sabırdır. Korkuyla beslenmişim. Her tavşandan bir korku devşirmişim. Korkuyla doldurmuşum peteklerimi. Dört yanımı dağlar tutmuş. Göğün kıyısını görsem menzilim zenginleşir. Bir seçeyim. Yüce dağların ayağına, ayağın serçe parmağına, parmağın da tırnağına sığınmışım. Göğün sesini işitsem, alem içime sığar, gözbebeğim azat olur. Meramım güzelleşir, iç içe renklenir. Ben neyim? Otum. Bingöz otuyum, mahmudeyim. Şeytan teresiyim. Offf of! Ben kimin sahibiyim, kimin efendisiyim? Ne sahibim ne de sahipliyim. Bir mala sahip olsam nefsim bana sahip olur. Malı olurum nefsimin, nefsimin karısı olurum."

Aniden kalkıp oturdu. Derinliğinden ürktü. Korktu delireceğinden. Alnını dizlerine dayadı. İçinin köpüren ırmaklarını dinledi. Evden kaçma arzusuyla dolup taştı. Gerdanından boynuna ve göğüslerine akan büyülü teri, yorganın ucuyla sildi. Burnu kabuktan çıkan ve "Ben tavuğum" diye bağıran bir civciv gibiydi. Köpüklü hayal dalgalarının baskınına uğramıştı benliğinin sakin kıyıları. Tomurcuk tufanı patlamıştı sessizliğinde. Kalıbı arzusuna dar geliyordu. Akıl almaz derecede incelmişti sezgi yeteneği. Ağzının dayanılmaz yeşil ateşi tırnaklarına vurmuştu. Aslını iptal edişin, törelerle topyekun geberişin cinnetine düşmüş gibiydi. Köhne, kendi rahmi tarafından kuşatılmıştı ve bunun farkındaydı. Kuşatan ise kendi rahmi tarafından kuşatıldığının farkında değildi ve gafletinin altın çağını yaşıyordu. Yağmurun ipek uğultusuna kızgın baykuş ıslıkları düştü. Tüylerinde Van Gölü'nün kokusunu taşıyan, boynu yeşil pırıltılı, topal bir hanım ördeğinin agag'ları yükseldi. Hayatın şah damarına kışkırtıcı nisan nektarı emziren gecikmiş bir newroz kerametine tanık oluyordu toprak. Şakaklarını oğuşturdu, sırtüstü uzandı yeniden. Direğe yakın bir yerlerden ev damlıyordu.

"Anam açtı. Anamı doyuramadı hiç kimse. Çatlamıştı alnının ar damarı. Her çiçeği gül sanırdı. Bir gül için bin dikene kul olurdu. Balından belasına kadar her şeyini yağmalattı erkek milletine. Memelerinde iki yıl eksik olmadı Miro'nun mor diş izleri. Davut ağanın yağlı göbeği altında soluğu kesildi kaç gece. Allah'ın derin deresinde dayanamadı deli Danyal'a; çadırı yanmış mırtıv karıları misali bar bar bağırıp rezil rüsva etti bizi. Kengere çıkan bütün kızlar gülüştüler. Çerçi Siko ile hep ayakta gördü işini. Kaç kere izledim kapı aralığından.

Reşo ağanın lokum oldu ağzına. Kaç genç indi evin bacasından. Ne çok fısıltı, ne çok inleyiş dinledim. Babam anamın malıydı. Babam dünyanın en saf eşeğiydi. Anamın günahları altında anıran mazlum bir eşekti. İyi ki de babama, 'Bugün nereye Rızo' diye sormuyorlardı. Sorsalardı, onu Fate'nin değneği bilir diye cevap verir, rezil ederdi bizi. Oooof dünya ooof! Anam niye rezil rüsva etti bizi."

Anamım derdi neydi? Ağaları sevmezdi. Ağaların karılarını sevmezdi. Peki kendisini niye talan ettirdi ağalara? Onların mayasını mı merak etti? İnsanları hep merak etti. İnsanlar ona göre ne Muş tütünüydü ne de Antep pekmezi. İnsanlar birbirine benzemezdi. Her insanda başka bir hazine vardı. Anam yağmacıydı. Anam hazineleri yağmaladı. Ruhunun hazinesini zenginleştirdi. Ama itibar bırakmadı bizde. Yüzümüz, bakışlarımız karardı utançtan. Anam yağmacı mıydı? Avoset kuşu misali, her hazine çağırmadı mı onu? On kadının ateşi vardı anamda. Ateşini ateşlerle besledi. On ateş de ben aldım onun rahminden. Mori'de kaç ateş var acaba? Benimki yirmidir. Yirmi canavarı hapsetmişim dulluğumun yedikat yer altına. Firar ederlerse binam sarsılır. Adım değişir, Fate olur. Benim canavarlarımı firar ettirecek babayiğit var mı bu Hacreş'te? Kim var? Beni talan edecek kaç harami var bu dünyada?"

Yorganı fırlatıp attı. Ayağa kalktı aniden. Usul usul, sezdirmeden kapıya yürüdü. Kol demirini kaldırdı. Zine'ye ve küllenen ocağa baktı. Maharetle, gıcırdatmadan araladı kapıyı. Dışarı süzüldü. Kapıyı çekti, soludu derin derin. İkirciksiz daldı yağmura. Yüzünü, içinin tutuşan dağlarını, çözümsüzlüğünü, kuşkularını, sonsuzluğunu yağmura verdi. Öküz gözünü andırıyordu gökyüzü. Kendisini gözetleyen, koruyan, uyaran, arındıran, durulayan kocaman büyülü bir gözü... Mavi, erguvani, yeşil şimşeklerle aydınlanıyordu tepeler. Kayalıkların önündeki büyük huş ağacı, şimşek aydınlığında, keçesini giymiş dev bir çobana benziyordu. Sırılsıklam oldu bir anda. Gövdesi geceliğini emdi. Sıcacık buğular yükseldi etinden. Başındaki sular, kalın saç örgüsü boyunca, sol memesinin üzerinden akarak sol ayağını yıkıyordu çıpır çıpır. Çömeldi, eve baktı.

"Bir evim bile yok. Berzo'nun evinde, Berzo'nun kanatları altındayız kaç yıldır. Cevahir nakışlı dantelalar ördüm Goran'ın karılarına. Tiş

tiş, renk renk, mürver iğne, kesme pesent, civankaşı destimallar işledim. Elvan elvan kilimler dokudum canciğer değerinde. Hani, ne geçti elimize? Ya tütün? Tütün canavar oldu, yedi bizi. Nasıl da çimlendirdik. Sabrımızda büyüttük fidelerini. Şu yarım yaka, kır taban, güneşi afat, süzek topraklarda nasıl da titredik üzerinde meretin. Rüzgârlardan koruduk. Ay ışığında kırdık benekleri belirende. Küfelere bastık. Tesbih dizer gibi dizdik. Soldurduk, kuruttuk, hevenk ettik. Külte ettik. Tava getirdik. Rengine verdik saçımızın rengini. Umudumuzu kokusuna verdik. Mest olduk. Mağdur olduk. Mazlum olduk... Az mı çalıştı Rodi? Yazık oldu Rodi'ye. Offf dünya oofff!"

Kalktı, evin arkasındaki kayalara doğru yürüdü. Ne in, ne cin, ne de kurt korkusu vardı yüreğinde. Korkularını yemiş, enginliğine kurban etmişti bencilliğini. Toprak ılık hamur gibi okşuyordu ayak tabanlarını. Bakışları dirilmiş, tazelenmiş, goncalanmıştı. Altında durdu huş ağacının, dalını eğdi, kokladı tomurcuklarını. Kırdı körpe yaprağını, çiğnedi, acı acı yuttu. Pınara doğru tırmandı. Bebeğini okşayan bir gelin duyarlığı ile tek tek okşadı kayaları. Tırmandı, durdu, pınarın göleğine daldırdı kalçasını. Buz ateşe saldırdı. Cızırdayarak buğlandı buharlandı ateş. Görkemli bir yıldırımla aydınlandı kayalar.

"Ateşi, buz susturur. Geceleri güneşin gizlendiği yer benim içimdir. Hiçbir kadının arzusu yutamaz güneşi. Benimki yutar ama. Korkumu yaktı güneş. Utancımı, yalanımı, yoksulluğumu, yalnızlığımı, illetimi, zilletimi, killetimi yaktı kül etti, arındırdı beni güneş. Ekmeğime, dorağıma, dudağıma, donuma girdi güneş. Beni abad etti. Döşümdeki ruşen bende gizlendi güneş. Ziynetlerden, süslerden, kokulardan, gösterişlerden azat etti beni güneş."

Memelerini avuçladı, sıktı hırsla. Apışarasını oğuşturdu, inledi. Avuç avuç su içti. Ellerini pınarın pırıltılı, hafif yeşilimsi, zemin kayasına basarak doğruldu. Ter, dişilik, toprak ve saç kokan duru sular süzüldü pınarın yalağına. Kırbaç gibi iniyordu yağmur. Kayaların arasından geçti. Hayal, ışık, renk ve büyü deryasındaydı. Eve yöneldi usul usul.

Fırat ve Dicle boylarının, kuzeyin ve Botan'ın ünlü ağalarının, Amed'de generaller ve valilerle toplanmasından sonra, ufuk çizgisinin billur görkemine kurşuni yalazlar indi. Botan'ın, çenesini gerdanına gömen, pas bakışlı, çangal bıyıklı, fütur bilmez beyleri, yeni çıkan koruculuk furyasına kapılarak, harıl harıl silahlanmaya başladılar. Mengene dağlarından Gever ovasına kadar olan sahayı Mısto ağa tuttu. Tanin dağlarının ardında, Taho ağanın namı horoz mahmuzu gibi parladı. Baho ağanın, "Tüfeğimin dipçiği Herekol'da, nişangâhı da Cerran dağlarında olacak" sözünü tüm Orta Botan köylüleri duydu. Siirt'in ve Şırnak'ın çelik dişli babaç kurdu Tataro, Dicle kıyılarını ve Cudi'yi fesat yuvalarından temizleyeceğine dair Amed generallerine söz verdi. Serhed'de Sürmeli, Mardin'de ise Emer ağa ön plana çıktı. Bu ağalara bağlı küçük ağalar, hırslı ve de vatansever muhbirler, kravatı buruşuk muhtarlar, basuru büyümüş kaymakamlık memurları pıtrak gibi sardılar tanyerini. Jandarma ve emniyet depolarından dağıtılan tüfeklerin nişangâhları, ayışığında, taze seher avazında, gümüş gibi ışıdı.

Dağdaki tehlikeye karşı kırkbinlik maaşlar ve silahlarla donanan devlet yanlısı aşiretler arasında artık kan davaları, düşmanlıklar olmamalı, küsler barışmalıydılar. Albay Rambo Remzi'nin teşviki, direktifi ve baskısıyla barışma törenleri başladı. İlk tören, Soran yaylasının üçbin metre yüksekliğinde cereyan etti. Zevkan'ların silindir şapkalı reisi Hacı Sılo, çapraz fişenkli Heso'nun elini gülümseyerek sıktı. Sırtını sıvazladı, güneşin altında kalaşnikofları dimdik duran koruculara bakarak Mamxuran'ları kardeş ilan etti. Heso ağanın göğsünde gösterişli bir dürbün vardı. Yüzbaşı Yıldırım'a ve Beytüşşebap kaymakamına saygıyla baktı, gülümsedi saf saf.

"Lo, biz zaten hepimiz Ertoşi kabileler milletindeniz. Kardeşiz, Türküz elhemdülillah. Ekmek peynire, peynir ekmeğe düşman olur mu?"

"Tabi tabi, düşman Cudi'dedir" diye onayladı Yüzbaşı Yıldırım.

Her iki reis, silah, kız, para, koyun ve at bağışlarıyla barış anlaşmasına imzasını attı. Yükselen tüfeklerin takırtıları davul zurnayı bastırdı. Barut kokusu, dizi dizi ateşlerde çevrilen koyunların kızarmış etine oturdu tuz gibi. Bunu kadınların "lili"leri izledi. Hacı Sılo'nun eşeğe bağlanan beyaz, besili kısrağı aniden parladı, şahlandı kişneyerek, çifteler attı.

Albay Rambo Remzi'nin, yıl içindeki ilk ciddi taktirini Baho ağa kazandı. Eruh'un Geliye Zave mıntıkasında, Cudi komutanı Rohni'nin grubunu sıkıştırdı. Sekiz saatlik bir çatışmadan sonra dört gerillayı öldürdü. Sağ ayağını ölen gerillalardan birisinin kanlı başına basarak havaya iki şarjör zafer mermisi boşalttı.

"Lo herroo, lo herrooo! Kekliğe tuzak kurdum, bahtıma şahin düştü!"

Üsteğmen Şahin, Baho ağayı helikopterle Çölemerik garnizonuna götürdü. Hayatında helikoptere ilk kez binen Baho Ağa, garnizonda Albay Rambo Remzi'nin taktirini aldı. Albay, çatışmaya katılan korucuları ve Baho ağayı üçyüzelli bin lira kadar bir ödülle onurlandırdı. Allah'ın ve vatanın yivset'i bismillah kadar mübarek ve nurlu kahramanlara ihtiyacı olduğunu söyledi. Kahramanın kanındaki asaleti, mermilerin isabeti açığa çıkarabilirdi ancak. Nişangâhların, uçurumlar gibi derin bakışlara ve sektirmez, kıl kıran duyarlılıklara hasreti vardı. Üsteğmen, Baho ağayı helikopterle Güçlükonak'a getirip bıraktı. Köyün Türkçe ismi çok hoşuna gidiyordu Baho ağanın. Köyün eski adını söyleyenlere ters ters bakıyor, teröristlerin ağzıyla konuşulmaması uyarısında bulunuyordu.

Şafağı ilk karşılayan bir Botan kurdunun gözlerinde, birbirlerini reddeden bin arzu tutuşur. Renk rengi emer. Sarıyı kızıl emer, kızılı mor, moru yeşil, yeşili mavi emer. Renklerine ayrışır ses. Şafağa karşı ilk uluyan kurdun tüylerinde şebnem zerrecikleri görülür. Tüylerin gür, sımsıkı, en dip kesimi, karafatma gibi yedi türevde parıldar; uzadıkça kınalanır, güneş yanığıyla çakırın ilginç, gözalıcı bir alaşımına dönüşür. Şafağın öpülmemiş, bakir aydınlığı, kurdun şahrem şahrem

çizgilenmiş etli ağzını hurma menevişi gibi yalazlandırır. Dişlere beyazın naif, bıçkın tonu oturur. Eğer dağın eteğinden, vadinin dağla buluştuğu yeşil şeritten, her baharda, karın ve karanlığın eriyişiyle birlikte körpe kuzu meleyişleri yükselmezse, kurt tek başına korkusuzca köye inebilir. Şafağın ve horozun meydan okuyuşuna rağmen, köpek şamatasına rağmen kurt köye inebilir. Yoğunlaşan aç kuzu meleyişleridir kurdu korkutan. Kurt o derin, şaşmaz içgüdüsüyle, neyin arifesi olduğunu bilir bu meleyişlerin.

Gerillaya karşı silahlanmak istemeyen Oramar bölgesi, yukarı ve aşağı Pinyanişlerin baskısı altındaydı. Oramar'ın asi mizacını çok iyi bilen Pinyanişler, devlet desteğini arkasına alarak, eskiden beri düşman oldukları bu aşirete boyun eğdirmek istiyorlardı. Gerilla, Oramar gençliğini uyandırmıştı. Aşağı Pinyanişlerin reisi Maco Ağa, bir ayağı dağda, bir ayağı köyde olan bu bıçkın gençliğin şafağa bürünmüş öfkesinden fena halde korkuyordu. Yukarı Pinyanişlerin ünlü Mısto ağası ise, "Oramar, yumuşak böğrümüze dayanan canavar ağzıdır. Devlet bu ağızın çelik dişlerini sökmek zorundadır" diye bağırıyordu. Botan'da ve Dicle'nin ötesinde, silahlanan aşiretler ile silahlanmayı kabul etmeyen aşiretler arasındaki çelişkiler kızgınlaşmıştı.

"Kurtları kurtlara yedirin, çoban rahat etsin!"

Albay Rambo Remzi'nin bu emri, silahlanmayı kabul etmeyen aşiretlerin birbirlerine düşürülmesi anlamına geliyordu.

"Ya devlet ya da bölücü teröristler, ortada kalmak yok!"

Bu dayatma ile karşı karşıyaydı tüm aşiretler. Ortada kalmanın bir tek yolu vardı. Berhaneyi toplayıp batıya, Fırat'ın ötesine göç etmek.

Yüzbaşı Yıldırım'ın nisanda başlattığı silahlandırma ve savunma kampanyası, Botan'ın birçok köyünde tepki ve direnişle karşılaştı. Eruh'un Awal köyünde baskıya maruz kalan kadınların inanılmaz direnişini örnek alan köyler, beklenmedik eylemlerle karşı koydular. En güçlü direniş Maryunus köyünde cereyan etti. Gerillaya yardım eden kadınları, aramak bahanesiyle erkeklerin gözleri önünde soyduran Üsteğmen Şahin, halkın taşlı sopalı direnişiyle karşılaşınca Beytüşşebap'a çekilmek zorunda kaldı. Bu direnişten sonra bazı Botan köyleri isimlerinin başına "mar" sözcüğünü ekledi.

Serin bir yaz akşamı Nozer, Mengene zirvesinden, gümüş bir yı-

lan gibi kıvrılan Zap suyuna baktı. Binlerce namlunun kuşatması altındaydı gözbebekleri. Şakak damarları şişmiş, bakır barını andıran yeşilimsi, maviş bir renge girmişti. Uzun, ipincecik bacaklarının üzerinde, zirveye dikilmiş acayip bir korkuluğa benziyordu. Sırt çantasında mermi ve el bombaları vardı sadece. Eski Bradost ve Urmiye eşkiyalarını andırır bir tarzda, çapraz fişenkliklerle donatmıştı göğsünü. Elinde yepyeni, kendi deyimiyle "kız gibi" bir kalaşnikof vardı. Sağ yanında birinci yardımcısı Sımko, solunda ise ikinci yardımcısı Serko duruyordu. Grubun en gözde silahı afarofun namlusunun şavkı, Simko'nun sol yanağına vuruyordu. Serko'nun sağ omuzunda bir roketatar vardı. Bu üç komutanın arkasında onsekiz silahlı nefer duruyordu. Bir tek kadın yoktu içlerinde. Hepsi, Nozer'in kendilerini nerelere götüreceğinin merakı içindeydi.

İspiriz silsilelerini izleyerek Soran yaylasına geldiler. Burada yakaladıkları bir korucuyu yakaladıkları bir korucuyu dövdükten sonra kurşuna dizdiler. Cesedi bacaklarından bir ceviz ağacına astıktan sonra ağzına kırkbin lira koydular.

Gökyüzü oğul balı gibi dupduruydu. Dolunay batı yakasında, yassılaşmış, kocaman bir topatan kavununu andırıyordu. Toprak, tuzaklanmış tuzlu çöl esrarına bürünmüştü. Asker elbiseleri giyerek Zap kıyısındaki iki köyde arama yaptılar. Toplam on korucuyu silahsızlandırdılar. Ertesi gün korucularla peşpeşe iki çatışmaya girdiler. Aşağı Pinyaniş'in her köyü onlar için bir ölüm tuzağı haline gelmişti. Bir yıl önce korkusuzca girdikleri köylere artık giremiyorlardı. Rengi değişmişti ateşin. Sular bulanmıştı.

Cilo'ya tırmandılar. Taze ceviz, sping, tırşok ve yaban balı kokuyordu patikalar. Cilo, üstüste üç kez dul kalmış bir göçebe kadınının kimsesiz, yabanıl ve mahzun ılıklığıyla kucaklıadı onları. Geceyarısına doğru Komutan Agid'le görüştüler. Otuz kişiyle Cilo'nun derinliklerine sığınmıştı.

"Botan'da binlerce insanı silahlandırdılar. Bizi halkla kuşatmak istiyorlar Suda susuz kalan balıklar haline getirmek istiyorlar bizi. Geceyi daha iyi kullanmak, manevra yeteneğimizi yükseltmek, sürpriz baskınları yaygınlaştırarak düşmanı sürekli bir taktik savunma pozisyonunda ve psikozunda tutmak zorundayız. Savaşı Kürtleştirmek,

Kürtlerin Kürtlere karşı savaşı haline getirmek istiyorlar. Bu tehlikeli stratejiyi boşa çıkarmak zorundayız."

Cilo dağı, o gece sabaha kadar, renkli dumanlar içinde dinledi Komutan Agid'i. Elli partizanın önünde, yavaş yavaş, arada bir gülümseyerek ve çayını yudumlayarak vaazlar veren bu adamın iyimserliğine hayret etti Cilo dağı.

Nozer, iki gün sonra Gever ovası üzerinden Mordağ'a geçti. Van gölü ile Urmiye gölü adaları arasında mekik dokuyan binlerce kuş, dağın Bradost'a bakan yamaçlarını renk harmanına çevirmişti. Gece İran sınırını geçerek Zola ırmağı kenarında kamp kurdular. Karanlık, ırmağın yüzeyinde yanardönere dönüşüyordu. Sınırın ötesinden, Soratap dağından yaban domuzu ve baykuş sesleri geliyordu. Zola'nın kıyısında yanan ateş, gerilla yüzlerini, hilalleşmiş yıldız kataı görünümüne sokuyordu uzaktan.

"Soratap dağından, Hirabit'in merhametsiz zirvesine kadar, Zap kıyısında yaşayan her kadının en az sekiz çocuğu vardır" dedi Sımko. "Dağların dibinde, çanağında yaşayan bura kadınlarının gözleri çınar yaprağı kadar büyüktür. Şöveden on kat daha parlaktır geceleri. Tonlarca ebabil kuşu var bu dağlarda. Kırlangıçları andırırlar. Acayip adetleri var. Uçarken beslenir, çiftleşir ve uyurlar."

"Bizim ebabil kuşlarından farkımız var mı sanki" diye söze girdi Serko. "Sürekli hareket halindeyiz. Hareket halindeyken uyuyabilir, beslenebiliriz."

"Çeto'nun grubundaki Ağır Mahmut'un yürürken uyuduğunu söylüyorlar."

Herkes gülümseyerek kurye Karduk'a baktı.

"Doğrudur" diye onayladı Karduk'u Nozer. "Baş, başlığının bilincinde, sorumluluğunda olmayınca gruba o tip tembeller de girebiliyor. Hareket halinde uyumakla nöbette uyumak arasında hiçbir fark yoktur. Cezaları aynıdır. Kurşuna dizilmek."

Simko ürperdi. Bakışlara garip bir hayret ve kabus ağırlığı çöktü. Kimseden tıs çıkmadı. Hiçbir babayiğitin aklının ucundan Nozer'e itiraz etme diye bir çılgınlık geçemezdi zaten. Ağzından çıkan hiçbir emir tartışılamazdı. Her sözcüğü çeki taşı gibi ağırdı. Mümkün değildi kaldırıp yol kenarına koymak. "Cahar attım, şeş oynadım, yine felek

yendi beni" sözünün düşmanıydı Nozer. Cahar atar, şeş oynar ve yenerdi. Nozer'in önünde hayatın boynu kıldan inceydi.

"Her gümüş hançerin kendine özgü yasaları vardır. Her zaman parlarlar. Pası kabul etmezler. Hamleyi severler ve hamle anında kararsızlıktan, korkudan, kuşkudan nefret ederler. Her gümüş hançer için kılıf, iki hamle arasının konaklama yeridir. Kendisini gerilla grubuna yük edenlerin saflarımızda yeri yoktur. Canlarını gövdelerine mülk edenlerin saflarımızda hiç mi hiç yeri yoktur."

Herkes, Nozer'in durup dururken böylesi bir konuşmaya başlamasının nedenini çıkarmaya çalışıyordu. Grubun en az konuşan insanıydı o. Çenesinin açıldığı anlar, çeşitli alametlerin belirdiği, eylem potansiyelinin yükseldiği, serüven ve hamle çeliğinin kızardığı durumlara denk geliyordu genellikle. Ne zaman, nereye saldıracaklardı acaba? Hiçbir ipucu vermiyordu Nozer. Duvarı nem, insanı gam, gerillayı ise kuşku ve merak oyardı. Usul usul, alttan alta, inceden inceye...

Sürüler halinde zıplayarak yürüyen bağırtlakların ötüşleriyle uyandılar. Urmiye gölünün kıyısından yükselen şafak aydınlığı, koyaklarda haziran yeşilini bin bir tonda uyandırıyor, duruluyor, gelin duvağını andıran sislerin derinliklerine doğru sürüyordu. Gökyüzü fena halde ferah ve iyimserdi. Zola ırmağından Ararat'a doğru harekete geçtiler. İki haftada vardılar dağa. Belirli bir dinlenme süresinden sonra Zangmar nehrine indiler.

Aysız, zifiri karanlık bir gecede, Süphan Jandarma Taburu'na saldırdılar. Roketlerin ve afarofun takırtıları perde perde yankılandı dağlarda. MG-3'lerin yoğunlaşan ateşlerinden dolayı tabura giremediler. Hızla Ararat'a doğru çekildiler. Dağın üçbin ikiyüz metre yüksekliğinde, kayaların arasında kamp kurdular. Küp gölünün dinginliğini ve duruluğunu gözbebeklerine içirerek ferahladılar. Van'dan, Nemrut'tan, bölgedeki küçük göllerden ve ırmak kıyılarından tip tip, rengarenk binlerce kuş üşüşmüştü Küp gölüne. Alman, Amerikalı ve Japon turistlerin yoğun olduğu turistik tesislerden müzik ve uğultu yayılıyordu dağa.

"Ağrı dağını bunlara haram edeceğiz! Peşimize takıp, bu yüce dağda perişan edeceğiz Serhed'in tüm alaylarını! Gün bu gündür! Hadi göreyim sizleri!"

Turistik tesisleri basarak, Amerikan, Alman ve Japon turistleri rehin aldılar. Daha yükseklere, beş bin yüzaltmışbeş metrede gülümseyen buzullara doğru tırmanmaya başladılar. Avcının moralini ve şevkini, yücelmeye cesaret eden şahinler, Ararat başokları kırabilirdi ancak. Turistlerden bazıları ağlıyordu.

Ararat'a ilkin ikiyüz kişilik bir komando birliği indi. Tüm göçebeler dağdan indirildi. Nozer, gruptan devriye görevi ve erzak için ayrılan iki kişiye pusu kuran komando birliğini pusuya düşürdü. Roketlerin, makineli tüfeklerin ve el bombalarının gümbürtüleri, binlerce kuşun Hama dağına ve Küçük Ararat'a doğru göçüne yol açtı. Çatışma bir saat sürdü ve altı askerin ölümüyle sonuçlandı. Gruptan üç kişi yaralanmıştı sadece. Birlik komutanı Yüzbaşı Cengiz, durumu, "Yüzlerce teröristin Ağrı'ya yuvalandığı" şeklinde bildirdi. Çevre garnizonlardan ve Amed'den günlerce asker taşındı. Ve bir sabah vakti, kırkbin kişilik bir güçle, "Poyraz Operasyonu" başlatıldı Ararat'a karşı. Uçaklar koyakları yoğun bir şekilde bombaladılar. Bu çok daha büyük çaplı kuş göçlerine yol açtı. Ozero, Urmiye ve Nahçivan göllerinden Ararat'a gelen kuş kafileleri, çevre dağlarda ve ırmak boylarında konaklamak zorunda kaldılar. Göçebe sürülerini izleyen Ararat'ın gümüş burunlu kurtlan, sürüler halinde uluyarak, geceleyin Hama dağına ve Tendürek'e geçtiler.

Operasyon günlerce sürdü. Nozer turistleri serbest bıraktı. Grubuyla birlikte Küçük Ararat'a, oradan İran'a geçti. Gruptan üç kişi ölmüştü. Bir yüzbaşı, bir assubay ve bir er de karşı taraftan tabii... Gözleri çukura inmiş, saçları kirden keçeleşmiş, boynu kıl gibi incelmişti. Açlıktan dişleri ateş gibi yanan zemheri kurtlarından farksızdı. Alayları, albayları, korgeneralleri günlerce peşine takmış olmanın bahtiyarlığını yaşıyordu.

"Sevinç açlığımı ve susuzluğumu yedi! Sevinçten gebereceğim!" diye bağırarak bir şarjör mermi boşalttı gökyüzüne Sımko.

Nozer herkesi, ölen üç gerillanın anısı için üç dakikalık saygı duruşuna davet etti. Açlıktan ve yorgunlaktan dizleri titriyordu.

"Üç kartal verdik Ararat'a. (Bunların ikisinden fena halde gurur duyuyordu. Üçüncüsünü ise dört ay önce neredeyse kurşuna dizdirecekti.) Bayrağımızdan üç renk verdik Ararat'a. Üç namlu ateşi, üç

newroz çiçeği verdik. Üç nöbetçi verdik Ararat'a. Amed, Çewlik ve Garzan'ın, Botan'ın, Serhed'in, Dersim'in ve Mardin'in nöbetini tutacaklar sonsuza kadar. Anıları yolumuzu aydınlatıyor."

Simko gülmemek için kendisini zor tuttu. Zirvede, buzun, sisin, poyrazın içinde bu adamları sonsuza kadar nöbete ancak Nozer gibi birisi dikebilirdi. Dizleri titreyen birisinin, onları da sonsuza kadar titremeye mahkum etmesi garipti. Simko'ya göre Nozer, gerçekten de büyük bir kahramandı. Zamanımızın Guhderz'iydi. Ama ne yazık ki kendisinden başka kimseyi dinlemiyordu. Hatta bazen kendisini de dinlemiyordu. Kendi kişisel disipliniyle ezmişti parti disiplinini. Grubun üç kişilik çarıklı erkanı harp'ına hiçbir şey danışmıyordu. Ayaklarından birbirlerine prangalayarak Fizan'a sürmüştü eleştiriyi ve özeleştiriyi. Kurşuna dizmenin dışında, herhangi bir cezanın olabileceği aklının ucundan dahi geçmiyordu.

"Rençberin mahsulü karasabanın, gerillanınki ise namlunun ucundadır."

Nozer'in biricik felsefesiydi bu. Sevdiği sözleri sık sık tekrarlardı:

"Mermi benim muskamdır."

"Devrim aslanının dişidir mermi."

"Baskın, barut osuranların işidir."

"Öl devrim için, öleyim senin için."

"Onbin sözün menziline bedeldir bir kurşunun menzili."

"Cesaret eden denizi geçer, edemeyen çayda boğulur."

Beş eyaletin gerilla grupları, Nozer'i konuştu günlerce. Sohbet malzemesi oldu Nozer. Birkaç görüş yükseldi her eyaletten.

"Savaşta ani vuruş ve sürpriz ögesini en iyi kullanan bir kurttur o." (Botan)

"Dünyaya nişangâhın silmesinden bakıyor. İyi bir hücum ruhuna sahiptir. Ne yazık ki, partinin orduya, politikanın silaha, ideolojinin ise her şeye kumandası ilkesinden sapıyor. Kendi başına buyruk, asi çete ideolojisine meylediyor. Demokrasiden, kollektivizmden korkuyor" (Amed-Çewlik-Garzan.)

"Cüret, pençe ve gagadır o. Ah bir aklını kullanabilse." (Dersim)

"Hasmını küçümsüyor. Henüz onun yumruğunu yemediği için kendi yumruğunu değirmentaşı sanıyor." (Mardin)

"Nozer gibi poyrazlara hasretiz." (Serhed)

"Dün cin olup da bugün adam çarpıyor lo." (Tilki Dılo, Mardin)

Ararat operasyonu, koruculuğun Serhed eyaletinde daha bir genelleşmesini, kontrgerillanın buradaki çekirdeklerini güçlendirmesini beraberinde getirdi. Eleşkirtli yüz on yaşındaki bir aksakal, Murat suyu kıyısında başları ampul gibi yanan ateş ayaklı yüz tilki gördüğünü, bu tilkilerin Kökse dağı yamaçlarında yanan ateşlere ve çatılmış, parlayan tüfeklere doğru gittiklerini ileri sürdü. Aksakala göre karıncadan kurda, serçeden kartala kadar cümle canlılar silah ışıltısına yöneliyordu. Şimdiye kadar görülmemiş alametler zuhur etmişti. Ekmeğin, suyun ve tuzun yerini, para, kan ve barut alıyordu. Nerden geldiği belli olmayan, büyük ayaklı, ateş gözlü uzun insanlar dolaşıyordu dağlarda. Bereket kırklara karışıyor, zehir yeşili iniyordu sulara. Aksakalın kehanetlerine eskiden inanmayan köylüler, ciddi ciddi dinlemeye başladılar onu.

Ağustos'ta Çeto, Garzan ırmağını izleyerek Dicle'ye indi. Boran, Diyar, Gedo, Munzur, Hamit ve Cudi adlı işçi ve yoksul köylüleri grubuna katarak sayıyı yirmiye vardırmıştı. Gedo, ellisine merdiven dayamıştı. Herkes "Gedo dayı" diyordu. Alabildiğine diri, güleç, iyimser ve çalışkandı. Mahmut'u ilk gördüğünde, Çeto'ya dönüp, "Bunu nerden buldunuz?" diye sormuştu. Bakışlarında halis tilki bilgeliği vardı. Yüzü, Karduklardan kalma karıncalı demiri andırıyordu. İki kadın, ondört çocuk sahibiydi. Basurundan sürekli şikayet eden, pastırma burunlu ve çene menteşeleri yalama olan büyük kadın, Gedo'nun gruba katılacağını öğrendiğinde kıkır kıkır gülmüş, "Karıncanın kanatlanması zevaline işarettir" diye mırıldanmıştı. Sürekli aybaşı kokan, garzani ve meyrokeyi çok iyi oynayan küçük kadın ise ipek yumuşaklığı ile Çeto'ya bakmış, "Pangınotun ucunu mu gösterdiniz yoksa? Karga öküzün başını kendi çıkarı için bitler bra" diye fısıldayıp göz kırpmıştı. Tüm bunları duyan Gedo, torbasını sabırla hazırlamış, gayet yavaş büyüyen ve birbirine benzeyen ondört çocuğu teker teker öpmüş, çıkarken güçlü bir kahkaha eşliğinde şöyle bağırmıştı:

"Horoz öldü, kervan göçtü, sohbet kocakarıya kaldı!"

Dicle'nin kıyısında, insana sabır ve temkin telkin eden dik bir uçuruma yuvalandılar. Nehrin yarısı gölge, yarısı ışık içindeydi. Büluğuna

yeni girmiş körpe bir kızın bahtı gibi duru ve mavilim sulara baktı tepeden Çeto. Kendisini Dicle'ye atan her kadın, alnının ve cesaretinin yalınlığından birşeyler katmıştı ona. Kendisini keşfe çıkan cesur kadınların acılarıyla mayalanan, kurttan dağ keçisine ve tavşana kadar onbinlerce yaratığın sıcak soluğu, pürtüklü diliyle ılınan bu ırmağın geçmişini ve geleceğini merak etti. Büyük İskender'den Zaloğlu Rüstem'e ve asi Çako'ya kadar binlerce insanın silahlarından gümüş yalazlar emen ve balıklarının iri gözlerine bu yalazlardan renkler emziren bu güzel nehrin derinliklerini merak etti. Gökkuşağını andıran çirok taşları, kartal gagaları, taraz taraz renklenen ceylan tırnakları, keçi boynuzları, sedef saplı dengbej hançerleri, kehribar müştükler, yosunlanmış arkebüzler, kurşunu isabetli ya da isabetsiz boş kovanlar.

Güzel ülkeler, güzel türkülerini, güzel ırmaklarından alırlar. Dicle doğayla yeşilliğin binbir bereketiyle yüklüydü. Garzan köylülerinin deyimiyle "rındaferin" ve "brindar" bir ırmaktı. Dört mevsimin zenginliğini ve mizacını taşıyordu her daim. Newroz, güzçiğdemi, gecesefası, ıtır, kayakoruğu, papatya, mavi kantoron, ravend, zaferan, kuşburnu gülü, yasemin, aluç, muşmula, ayrıkotu, tilkiüzümü, çemen... Hangi dağın çiçeğiydi acaba şu aslandişi? Ya şu nar çiçeği, meragülü? Çiçekleri, kokulu otları çeken bir büyüye mi sahipti bu ırmak acaba?

Aynı mağaraya ikinci gelişleriydi bu. Kitle çizgisi ve doğru eylem üzerine üç saatlik bir eğitimden sonra Mahmut'un pişirdiği bulgur pilavını yediler. Mağaraya rehavet, tütün, ayak ve ter kokusu çöktü.

"Of Allah'ım, sana şükürler olsun karıların vırvırından kurtuldum. Sırma gümüş misali pirûpak, yepyeni bir hayata başlamış oldum."

Bulgurcular, parlayan yağlı ağızlarıyla Gedo'ya bakıp yayvan yayvan iriştiler.

"Bütün yollarım tıkanmıştı. İşim üç nal ile bir katıra kalmıştı. Hızır misali, tam zamanında yetiştiniz."

"Yetişmeseydik ne yapardın?" dedi Zelâl.

"Kavak ağacına dönmüştüm. Dibimde gölge, dalımda meyve kalmamıştı. Yetişmeseydiniz tepemden kurumaya başlardım"

Çeto, Gedo'nun davaya bir yıldır sempati duyduğunu, ama dağa çıkışının bu sempatiye dayanmadığını, aşırı yoksulluğa ve ev içi geçimsizliğe dayandığını çok iyi biliyordu. Elini Gedo'nun sağ omuzuna

koydu yumuşakça.

"Hep kadınları suçluyorsun Gedo dayı, senin hiç hatan yok mu?"

"Benim kurt sürüsü kadar hatam var. En büyük hatam da, hatalarımdan ibret almamamdır. İkinci büyük hatam, iki karıyla evlenmemdir."

"Niye evlendin iki kadınla?"

Kımıl'ın bu sorusunu Destan da sormak üzereydi. Kebapçı kedisi gibi yutkundu Gedo. Burnunu karıştırdı. Gülümseyenlere baktı.

"Ömrümün baharına bir sıcak güneş getirdiğimi sandım. Ama yanıldım. Altı yılda beş çocuk doğurdu, beşi de kız. Rahmetli anam dedi ki, bu karının rahmine Allah kız mayası ekmiş, sen en iyisi bir karı daha al. Anamı dinlemedim. Altıncı çocuğu bekledim. O da kız olunca iğne yutmuş köpeğe döndüm."

Kızlar başta olmak üzere, mağaranın dibindekiler kikirdediler. Mahmut, Cuma'nın kulağına, "Aynı benim abim" diye fısıldadı. Çeto'dan başka herkes gülümseyerek dinliyordu. Ateşin üzerine yerleştirdikleri çay suyu kaynıyordu.

"Köyün imamı, 'Devam et, Allah büyüktür Gedo' dedi. 'İhtimaldir belki deryayı tutuşturursun' dedi. Devam ettim. Karının karnı usul usul şişti. İyi de şişti. Umutlandım. İnsanlığımı anladım. İnci mercan bayramı derken karı doğurdu, hem de iki tane, ikisi de kız. Sizin güldüğünüze ben ağlamıştım o zaman, tam sekiz kızım olmuştu. Anam dedi ki, sen bu tarlayı ekme artık, kapat dedi."

"Hangi tarlayı?" diye sordu Mahmut saf saf. Bir tutam çay attı suya.

"Benim ilk tarlayı. Kız tarlasını."

Gülüşleri çoğalttığını, gruba bir can şenliği olarak katıldığını farkeden Gedo, dikkat merkezi haline gelmiş olmanın hazzıyla tilki oturuşuna geçti. Kahkahasız dağ hayatının tadı olmazdı.

"Ben bunun üzerine ikinci bir tarla aldım. İmam, 'Allahtan umut kesilmez Gedo' dedi. Anamın sözünü tuttum, birinci tarlayı kapattım."

Çeto, Gedo'yu dinlerken, kadın sorunu üzerine de eğitim yapılması gerektiğini düşündü. Ama grupta, bu sorun üzerinde seminer verebilecek tek bir kişi dahi yoktu.

"Birincisi kız oldu. İkincisi kız oldu. Üçüncüsü de kız olunca, anam

dedi, 'Allah'ın lanet tükrüğünden bir zerre düşmüş bu eve, sen git yayla evine yerleş.' Gittim, ikinci karıyla yayla evine yerleştim. İkinci karı, yayla evinde iki kız daha doğurdu mu, etti size toplam onüç kız. Şerefimden umuduma kadar her şey beni terketti. Bir gece vakti vücut harabesini alıp yayla evini terkettim. Anama uğradım, o gece birinci karıyla beraber kaldım. Ertesi sabah zindanımı parçalayıp İstanbul'a kaçtım. On ay sonra birinci karıdan bir oğlumun olduğu haberini aldım"

"Bravo Gedo dayı" diyerek alkışladı Mahmut.

"Haberi duyar duymaz şapkamı yere vurdum. Evlenmek üzere olduğum üçüncü karıdan vazgeçtim. Kendimi, kadınların yerine koydum. Kendime geldim."

Mağaradan taşan kahkaha, uçurumun derinliklerinde yankılandı dalga dalga. Yarınki baskının ayrıntılarını ve sonuçlarını düşünen Çeto, anlayamadı milletin neye güldüğünü. Ayıp olmasın diye gülümsedi, bir yudum aldı çayından. Mağrur ve merhametsizdi hayat.

Yavru ceylanı ana ceylanın sütünde pişirdiler. Şahin, yavrusunu uçurumdan attı. Sansarın tüylerindeki renkler, tüy uçlarına kaydı. Oluğu yeşillendi hançerin. Gül amacını demire verdi. Bir damla döl düştü ateşten, sabrın rahmine. Horoz kişnedi, koç havladı, köpek meledi. Demirin pasına dadandı karınca katarları. Güvercin kendi niyetini, parlayan ağzına bağışladı baltanın. Toprak yıldız tufanı emzirdi goncalarına. Her öğle vakti, atlas göğünün altın bacasına dikildi bakışları kurbağaların. Halis mür ve kına çiçekleri bürüdü kayaları. Keçiler gölgelerinden korktular. Haşin, kuzguni hareler oturdu bakışlarına bebeklerin. Zümrüt yeşilinden akkor kızılına döndü kin. Ballanmış nar, kına, doğum sancısı, mürdüm eriği, tarçın, günnük ve öd kokusu sindi buğdaya.

Piran dağının eteğinden Herekol'a ve Cudi'ye baktı. Dört yöne, dört soru işareti direklenmişti. Kayalar, mavi dumanlar, ormanlar, ormanlar... Şu toprakta, yavrusunu aramaya çıkmış ihtiyar bir karınca var mıydı? Yüreğinin kahredici yükü olan umutsuzluğunu, ağır, sıcacık gözyaşlarıyla dışarı akıtıyordu. Suskunluğu döne döne kuşatmak ve yenmek durumundaydı. Hayal kırıklıklarıyla beslenen bir inatın kaderi... Ah güzel kader. Ay ışığında, gelin tülünden daha ince, mavişimyeşil sisler görünür mü? Görünmez. Ama o görüyordu. Gönül gözünün gücünü sezginin ve hayalin gücüyle birleştirmişti. Zirvelerini görüyordu Herekol'un. Şu karşı yamaçlarda tutuşan çifte mücevherler kurtların gözleri değil miydi? Yukarda çoban yıldızı, aşağıda, dağın eteğinde bir çift pırıl pırıl tilki kurnazlığı. Bu kurnazlık, incelmiş, bu alim kurnazlığı olmasaydı, büyüsü bozulurdu bu dağların. Ak sakallı Nuh peygamberi andırıyor şu kayalar. Huş ağacı mıdır acaba kavak gibi yükselen şu ağaç? Kim bilir belki de Nuh'un asasıdır.

Nerededir iki günün yorgunluğu, dayanılmaz uykusuzluğu? Hasret nerededir? Her türlü yorgunluğu emer hasret, zümrüt yeşili eğer egemense ona. Piran dağının ünlü çobanı Alal nerdedir acaba? Piran'ın gümüş tüylü tilkisidir o. Gözleri baykuşunki kadar alengirli, ürkütücü ve efsunludur. Piran dağının tirşe bakışlı, körpe güvercini Alal neredir acaba? Aşağılarda, ormanın esrarengiz hışırtılarında, derin, ipek uykularda mıdır yoksa? Taze ve leziz haberlerle doldurmuştur haber dağarcığını şimdi. Kim bilir belki de şu büyük kayaların ardında uyuyordur.

Eğildi toprağı kokladı. Gururlu, gebe ve asiydi toprak. Namlusu ısınmış tüfek dipçiği gibi kokuyordu. Avuçlarını bastırıp ağzına dokunsa, uğuldayıp dil verecekti belki de. Bergüzar almış yediveren gülünden beterdi toprak. Arsız ve perişandı.

"Gecenin zifrini emmiş benim kaderim. Yer yarıldı, içine mi girdi Yezdanşer? Niye bulamamışım? Hangi inde, hangi yuvada, hangi kovuktadır acaba Alal? Veeey Alal Alal, dağların sevabında, roz cennetinde boğulasın Alal! Yaban pisikleri, anaç karıncalarla beslenirse ne olur bu dünyanın hali? Kıyamet kopmaz mı? Kilimdeki her ilmiğin hesabını ifir ifir sormaz mı bir lal kuzu? Bir ceylanın sağır avrusuna aşık olur bir bülbül; bir tek sen anladın beni bu dünyada diye zarılanır. Renklerini dinledim, endamını dinledim, dinledim de ağladım, ağladım da aran aran arındım dermiş ceylan yavrusu. Veeeeeey Alal Alal, gözlerin deryada durulsun Alal. Işıklandır izini, kaç gündür perişanım, susamışım hesbihalına."

Kıvrılıp yattı bir kayanın dibinde. Geceyi kuşatan masal aleminin renk ve ışık kuşağına daldı. Sağ elinde kısa saplı bir balta vardı. Çatlamış bakır bir tas gibi yıldızlara yalvarıyordu sol eli. Bin kurşun yemiş, sol böğrünün üzerine, yıldız alacasına düşmüş, uyuyordu.

Derinden gelen takırtılarla uyandı. Seher aydınlığının toprağı öpmesine bir karış kalmıştı. Dağlar mahmur ve kararsızdı. BKC'nin seri atışlarını kalaşnikofların ürkünç korosu izledi. Uzaktan, Herekol yönünden gelen takırtı dalgaları, perde perde söndü Piran dağında. Peşpeşe dört roket gümbürtüsü yankılandı kayalarda. Zine ayağa fırladı. Herekol'a ve Cudi'ye baktı. Roketlere aferofun şakırtıları eşlik etti. Kuşlar sustu. Üç helikopter belirdi Herekol'un zirvelerinde. Atışları, üç kat daha yoğun ve tantanalı karşı atışlar karşıladı.

"Rodi'm Rodi'm, vay Rodi'm! Müsademedesin, nerdesin, hangi siperdesin Rodi'm? Aha bu dağın ardındasın, tüfeğinin sesini duydum Rodi'm!"

Deliler gibi, takırtıların geldiği yöne doğru koşmaya başladı.

"Sarmışlar seni Rodi'm! Teskeresini bekleyen ana kuzuları sarmış seni! Allah bir güç verse de gitsem, analarını toplayıp getirsem, tüfeklerini ellerinden aldırsam! Allah bir güç verse de, o mermi yağmurunun içinden seni çekip çıkarsam Rodi'm, tüfeğini elinden alsam, seni selamete salsam! Anan kurban olsun sana Rodi'm, dayan geldim dayan! Ben seni tüfeğinin sesinden tanırım. Patlayan bin merminin içinden ayırdederim senin mermini. Dayan geldim dayan!"

Ayağı bir kayaya çarptı, yüzükoyun kapaklandı. Üç metre ileriye fırladı elindeki balta. Düşerken sol şakağını çopur bir kayaya bindirerek bayıldı. Elindeki torba geven ve kınalı kaya taşlarının oluşturduğu kokulu bir tümseğe düşmüştü. Şakağından sızan kan, uçları kurumuş, mor damarlı piranotlarını, şahtereleri, cüceleşmiş acı pelinleri sarıyordu yavaş yavaş. Seher aydınlığında safran sarısı gibi parlıyordu ayak tabanları. Yabani kestane, muşmula, pelin ve mazı kokuyordu ayakları. Tırnakları yıllanmış manda boynuzu gibi pürtük pürtük, taraz tarazdı.

Uyandığında ikindi olmuştu. Sol yanağını oğuşturdu. Parça parça döküldü kuruyan kan. Geçen gece, dibinde uyuduğu büyük kayalıkların ardından keçi beğirtileri geliyordu. Hemen ayağa kalktı. Gözleri karardı. Baltasını ve torbasını aldı.

"Nasıl da kaçırdım Rodi'mi. Çok gördü oğlumu bana bu kınalı kaya. Kınan zehir olsun çürütsün seni inşallah. Piran dağının laneti, utancısın sen. Çıbansın, ursun, engerek dişisin. Tuh senin cinsine, cibiliyetine, meymenetine."

Kayaların arasından geçti, yukarılara doğru tırmandı. Baltayı andıran dev bir bazalt kütlesinin üzerine çıkıp ormanlık eteklere, ikindi güneşinin incecik şeffaf tüllerine bürünmüş zümrüt koyaklara baktı. Kale burçlarına dikilmiş baltalı kadim çağ heykellerini andırıyordu.

"Alal! Kız Alal! Nerdesin Alal!"

Kayalarda yankılanan çığlık, uçurumlara düştü çığ gibi.

"Alaaalll! Sesime ses ver Alalll! Nerdesin Alalll!"

“Ho hooy! Bekle geldim Zine anaaa! Bekle bekle!”

Bahar fırtınası sardı bakışlarını. Sevincinden titredi baltası. Şakak kanına gömülerek kuruyan saçları, ikindi güneşini kızıl ve kara kıvılcımlarla karşıladı. Alal, soluk soluğa çıktı ağaçların arasından. Başını kaldırarak Zine’ye baktı. Hep böyle bakardı kartal yuvalarına.

“Onu gördüm Zine ana, onu gördüm!” diye bağırdı.

“Kimi gördün, oğlumu mu?”

“Felat’ı gördüm, Felat’ı!”

Acar dağ keçileri gibi kayaları tırmanıp Zine’nin yanına çıktı.

“Viiiy lello, başın kanamış. Ne oldu sana?”

“Düştüm.”

“Aşağı in de, seni benim gizli mağarama götüreyim anacan.”

Alal, Zine’yi elinden tutarak dikkatle indirdi ormana.

“Silahının fişenk demiri öküz boynuzu kadardı. Bana baktı güldü, tam yirmibeş kişiydiler. Bellerinde taşıdıkları teneke şişelerini sütle doldurdum.”

“Benim oğlumu görmedin mi kız?”

“Görmedim. Ama sordum. Adı nedir dediler. Rodi dedim. Bilmediler.”

“Bilirler bilirler de, sana söylememişler. Ah ben olsaydım ah! Ne zaman gördün onları kız?”

“Geçen hafta. Beş altı gün oldu.”

“Ne zaman gelirler acep?”

“Belli değil. Felat’a sordum omuzunu kaldırdı, söylemedi. Ama gelirler.”

Alal’ın gizli mağarası iki kişilikti. Asker gelince burada gizleniyordu. Üç kere falakaya yatırılan babası, çobanlığı, on yaşındaki en kurnaz, en korkusuz kızı olan Alal’a bırakarak Eruh’a gitmişti. Mağaraya, kaya labirentlerinden geçerek giriliyordu. Bir keçi postu, bir battaniye, ekmek, su ve süt vardı. Gün doğumundan gün batımına kadar, barınak olarak kullanıyordu burasını.

“Geçen gün askerler burdan geçti. Önlerinde Baho ağanın adamları, korucular vardı. Teröristlere süt verirsen seni saçlarından asarız dediler. Siz meraklanmayın vermem, onların yüzünden babamı dövdüler dedim. Güldüler. Teröristler gelince, kaç bize haber ver dediler. Tamam dedim. İnandılar yalanıma.”

Yepyeni bir cemedan çıkardı battaniyenin arasından.

"Bunu Felat'a aldım Zine ana."

Delirmiş bir çift ışık kuyusundan farksızdı bakışları. Yüzü armudi, çenesi sipsivriydi. Dinlerken, kozalak kızılı saçlarıyla oynuyordu. Konuşmaları safçaydı; bu saflığı, duygulandığında bazen içinin zaptedilmez körpe gururu ve sınırsız enginliğiyle tatlandırıyordu. Kulağı delikti. Haber kaynaklarını kimse bilmiyordu. Çözüldüğünde, yeri yerinden oynatacak sırların dizginini elinde tutan masal kahramanlarını andırıyordu. Haddinden fazla, bir yığın yabanıl tebessüm, kikirdeyiş ve kahkahayla katlediyordu güzelliğini. Ön üst dişlerinden ortada yer alan iki tanesinin acayip büyüklüğü, gülüşün çekiciliğini on kat artırıyordu. Endamı ve edasındaki vahşilik olduğundan büyük gösteriyordu onu.

"Sen Felat'a tutulmuşsun kızım. Felat'ın bundan haberi var mı?"

"Var. Son gelişlerinde bana tam on kere baktı."

"Saydın?"

"Saydım. Tam on kere baktı."

"Bakmadan bakmaya fark var. Çeşmeye giden kurnaya bakar. Hele kurnadan su yerine süt akarsa." "Ama bana her bakışında güldü. Kurnaya bakan güler mi hiç?" Onay ister gibi, mahzun mahzun baktı Zine'ye. Gözbebeklerinden kızın iç alemini okudu Zine. "Kız çocuğu bir koz ağacıdır, yüz taş atarlar, bir taşa düşer. Felat'ın taşına düşmüş bu da. Kim bilir belki de Felat'ın atmadığı taşa düşmüş" diye düşündü. Acıdı Alal'a.

"Bakan göz, gülen ağız, gülen göz. Herhal o da sana tutuldu. Geçen sefer söylemiştin unuttum. Yaşı nedir oğlanın?" "Sormadım. Onların en genci odur. Onbeş onaltı yaşında var belki." "Onların en yakışıklısı, en güzeli kimdir?" "Felat! Felat!" Kızın peşpeşe patlattığı kahkahalara hayran kaldı Zine. Gencecik kızlık dönemini anımsadı. "Nemrut'un kara pisikleri misali, apışarama bakar da yaram var sanırdım. Beni o körpe halimle kendimi bilmeden, nasıl da evlendirdiler. Gerdek gecesi nasıl da bağırıp ağladım. Ben bundan küçüktüm" diye iç geçirdi. Kendinde olmayarak güldü, kızın ateşli canlılığına. "Veeey, nasıl da cevvaldir. Kulak memesinde yanan küpe misali nasıl da arsızdır. Hey vah hey! Ne tez geçti gençliğim. Kız idim, sultan idim, nişanlandım han oldum, gelin oldum kul oldum, ayaklara çul oldum, doğurdum toprağa

verdim, hasretimden çöl oldum." Gözleri yaşarmış, dolukmuş, ağlamaklı olmuştu.

"Oğlan nerelidir kız?"

"Sormadım. Süt verdiğimde bana güldü. Babamın nerde olduğunu sordu." "Sorsaydım nereli olduğunu." "Sorsam söylemez, bana güler" "İşi gücü gülmek mi o oğlanın?" "Yok, her insana gülmez. Ama bana baktığında güler, işi gücü hep gülmektir. Sevmiş çünkü." "Sana benzemiş." "Doğru, bana benzemiş. Ben de ona benzemişim." "Bir elmanın iki yarısı." "Bir çatal dalın iki gülü, yanyana."

Böylesine anlamlı, şaşırtıcı ve yoğun kahkahalar atan bir kızla karşılaşmış mıydı ömüründe acaba? Piran dağında doğanların özelliği miydi yoksa bu?

"Sen hangi köydendin kız?"

"Felat hangi köydense ben de o köydenim Zine ana."

Islak bir bezle Zine'nin şakağındaki kanı silmeye başladı. Kafadarına hizmet etmekten müthiş bir haz duyuyordu. Biricik dert ve sır ortağıydı Zine onun.

"Felat baltaysa sen de onun sapısın kız. Sapsız balta iyi kesmez."

"Git o baltaya sap ol, onlara katıl" diyecekti, ama vazgeçti, acıdı kıza.

"Kumandanlarının adı Rohni'dir. İki kız var içlerinde. Benden büyükler. Çok güzel silahları var, camdan parlak. Bir daha geldiklerinde, Rohni'ye yalvaracam beni de alsın içlerine, bir tüfek versin, sırtıma yük bindirsin. Yürüyüşleri peşpeşedir. Ben Felat'ın önünde yürürüm, hep bana bakar."

"Sen Rodi'mi, Rohni'ye mi sordun?"

"Susayınca su veririm Felat'a. Yaralanırsa yarasını sararım. Ben bacağımdan yaralanırsam o beni sırtında taşır."

Zine, kahkahalarla açılan kocaman, körpe ağzına baktı Alal'ın. "Ben de böyle gülsem gençleşirim. Kusarım içimin zehrini, gayem güzelleşir. Eşek başı kadar ağırlaşmış yüreğim. Kanıma şeytan tükürmüş. Lanet rüzgârları dolmuş karnıma. Başımı dinlemez olmuş ayağım. Bir derman bulsam da, beni bana terkettirse. Uçurumdan kendimi suya atsam yenilenirim. Kurbanlık bir ineğin taze, sıcak gönüne sarılıp yatsam dinçleşirim. Kürseğe giren kancığın kuyruğuna

elli köpek takılır, muradını bir köpekten alır kancık. Elli dağ takılmış benim kuyruğuma, muradımı hangi dağdan alırım, Allah bilir."

"Sen Rodi'mi, Rohni'ye mi sordun kız?"

"Felat'a, sordum, o da Rohni'ye sordu. 'O kadın kimse, biz hepimiz onun oğulları, kızlarıyız' dedi Rohni."

"Oğullarım kızlarım toplansınlar da, benim has oğlumu, gönlümün delice doğanını bana getirsinler. Beni bana getirsinler."

"En iyisi, seni sana, beni de bana getirsinler Zine ana."

Zevkle gülümsedi Zine. Mavi, kırmızı ve sarı boncuklarla haşır neşir olan kozalak saçlarına baktı kızın. Delinmiş, çıplak kulak memelerine, incecik boynuna, heybe nakışlarını andıran alımlı vişne kazağına baktı. "Güzel dağın güzel kızı, her seherde bir talihe ram olur. Ne güzel. Kısmetini oturup da beklememiş. Aramış, bulmuş. Oturup da bekleseydi kale kilidi gibi, bulamazdı. Bulsa bile bu kadar güzel olamazdı. Yazık. Felat'ın ölüm haberini alır yakında. Acı bunu cesete çevirir; güzelliğinden eser bırakmaz." Sesli düşünmek istedi, vazgeçti.

"Sen açsın Zine ana. Bir sofra açsam iyi olur."

"Açım, ane kurban."

Kenevir torbayı, keçi postunun üzerine serdi Alal. Yağlı ekmek çıkardı köşedeki beyaz torbadan. Bir bardak süt doldurdu.

"Sen Felat'a kaç kere süt verdin kız?"

"Üç."

"Üç kere geldiler yani. Üç kerede kaç kere baktı sana?"

"Otuz kere baktı, otuz kere güldü. Otuz kere baktım, otuz kere güldüm."

"Sen ona kaçıncı bakışında tutuldun?"

"Birinci."

"O sana?"

"Birinci! Birinci! Birinci!"

Çöreğini, kahkahaların titrettiği süte daldırdı Zine. Seyrek dişlerinin arasında yuvarlayıp, "gurt" diye yuttu. "Bu kız kadar gülseydim, dişlerim dökülmezdi. İçimin sevinciyle arınırdı dişlerim. Ağzını günde yüz kere güneşe açanın dişleri dökülür mü hiç? Sevinç, sevinçtir ki hiçbir şey kurtulamaz şifasından. Bir cihan parçası kızdır ki, erkeğini, arpa yarmasıyla beslenmiş aygır misali kiş kiş kişnetir. Sevinçtir onu

bu hale getiren. Her şeyi abad eder sevinç."

"Ananı hiç görmedim kız."

"Babam çobanken, anam keçileri sağmak için her öğle vakti dağa çıkardı. Keçileri ben sağdığımdan uğramaz oldu. Ama gelir arada sırada. Söylerim yarın gelir."

"Benim için zahmet etmesin."

"Gelir gelir. Geceleri sen bu mağarada kalırsın. Gündüzleri oturur, Felat'ın yolunu gözleriz. Sen onlarla konuşursan, oğlunun izini bulursun belki. İki kumandan daha var. Birisinin adı Çekdar, diğerinin Azad. Herbirinde adamlar, silahlar çoktur. Hepsi beni tanır. Hepsine süt vermişim. Azad çok gülen bir adamdır. Çekdar gülmez. Sen burda bana arkadaşlık edersen, onlarla konuşursun. Ben seni aylarca beslerim, Felat'ı görür konuşursan."

Zine umutlanmıştı. Rodi'nin bu üç gruptan birisinde olabileceği düşüncesiyle gülümsüyordu. Bu kız hazineydi. Aylarca bekleyebilirdi bu kızın yanında. İnceden inceye eşkalini sordu Çekdar'la Azad'ın. Sonra partizanlara geçti. Alal hatırlayamadı.

"Senin oğlun Felat kadar güzel olsaydı hatırlardım" diyerek kahkahalarla işin içinden sıyrıldı.

Alal'ın akşam üzeri keçileri toplayıp köye inmesinden sonra, Zine mağarada battaniyeye sarılıp iki günlük yorgunluğun derin uykusuna daldı. Masalları afallatacak acayip rüyalar gördü. Dicle kıyısında binlerce yeşil kurbağa yuttu. Başı odun akkoru gibi alazlanan çatal dilli bir engerekle sevişti. Güvercin yavrularını yiyen kuzgunlara saldırdı. Beş yapraklı sarı güneş gülünde ağlayan, altın kanatlı arılarla konuştu. Uçsuz bucaksız bozkırları katetti. Topladığı kuru çoban yastıklarını dev newroz ateşlerine dönüştürdü. Her ayağının yerinde görkemli bir sedir ağacı vardı. Köklerinden fışkırmış milyonlarca çam, ardıç, mazı, köknar ve huş ağacından oluşmuştu saçları. Ayak parmaklarının ucunda duran çilli bir bıldırcın yumurtası kadardı Cudi Dağı. Gökkuşağından sökün eden milyonlarca kuş yuvalanmıştı saçlarında. Göbeği güneş gibi gülen, kocaman beyaz yapraklı laden çiçekleri; ıtırlar ve eflatun bakışlı, uzun ballıbabalarla dokunmuş halılar üzerinde uyuyordu. Konuştukça ağzından buğday yağıyordu toprağa. Gebeliğin keşfedilmemiş zenginlikleriyle donanıyordu toprak. Bereket krizine

tutulmuştu kayalar. Kav mantarları, yabani narlar, ayı pençeleri, mahmudeler, süsenler, şakayıklar sarkıyordu uçurumlardan öbek öbek. Bütün ünlü dağların zirveleri, "ateş! ateş!" diye bağırıyorlardı. Alınlarında ateş taşıyan milyarlarca karınca, bir nur oluğu gibi akıyordu Herekol'dan Cudi'ye, Cilo'ya, Mengene'ye. Birer mum yanıyordu geyiklerin boynuzlarında. Karanlık merhametsizdi. Ateş böceklerinin mahşeri hercümerçine düşmüş gibiydi dağlar. Nerelerden sökün eyleyip gelmişti Botan'a bu kadar ceylan? Xeten şehri gibi misk kokuyordu ceylan kovanına dönen Botan.

Rüyası derinleştikçe terliyor, sayıklıyor, titriyordu Zine. Zehirli sezablar bürümüştü ufukları. Envai çeşit ışık, renk ve koku haykıran, çiçek ve çimen deryasının günahı mıydı bu ufuklar? Şafağın ilk bergüzarını, grup vaktinin ise şirin narını ilk emen ufuklarda ne arıyordu bu zehirli sezablar? Beş bin yıllık kıskançlığın mizacıyla kısırlaşan suların bahtını hangi güç değiştirecekti acaba? Beşbin yıllık Musa'ların asalarıyla örtülmüştü suların yüzeyi. Kerameti dara çekmiş, boğmuştu sular. Toprak, sulara inat yeşeriyordu. Sulara inat yeşeriyordu taş.

Gece yarısı uyandı, doğruldu yavaş yavaş. Dışarı çıktı. Menzili kat be kat uzamıştı yıldızların. Baykuş ve kurbağa ninnisinde mışıl mışıl uyuyordu orman. Cinli bir ormana düştüğünü sanıyordu. Gördüğü rüya, bunun en güçlü deliliydi. Ama dağ, günahsız, masum bir dağdı. İç gözünü kendi masumiyetine çevirdi birden. "Alnım, secdei rahmana gelmemiş bir kadınım" diye iç geçirdi. "Bismillah desem de cinler kaçmaz. Çok yardım ettim, çok hayır işledim. Ama hayır, hıyar oldu, battı bana. Bu halimle Rodi'mi nasıl bulurum ben?"

Eğildi, bir avuç çakıllı, tozlu toprak aldı. Kokladı, gözlerini yumarak üç dilekte bulundu, üfledi toprağı. İçindeki gazı zaptedemedi, bıraktı serbestçe.

"Toprak benim başıma. Hiç kabul olur mu benim dileklerim? Arkamın savurduğu toz, avucumdaki topraktan çoktur" diyerek, toprağı attı. Ormanı dinledi yeniden. Rüzgâr, reçine, kozalak, muşmula ve yosun kokusuyla yüklüydü. Cin kahkahasını andıran bir ses geldi ormandan. Kayaların arasından geçti, binbir güçlükle mağaraya girdi ürpererek. Battaniyesine sarılıp uyudu.

"Zine ana, kalk biz geldik, kalk!"

Taptaze sabah havasıyla içeri girmişti Alal.

"Veeeeey, uyuyup kalmışım. Sabah seher olmuş kız."

Koskocaman, gülümseyen ağzıyla, Zine'yi sevgi halesine almıştı Alal. Altın arayıcılarının buluş sevinci oturmuştu bakışlarına.

"Anam da geldi. Dışardadır. Pişmiş yumurta getirdim."

"Veeeey, anan da gelmiş demek."

Beraber dışarı çıktılar. Merakçıl, balta suratlı bir kadınla karşılaştı Zine. Kadın, kesilmiş bir ayva gibi gülümseyerek elini uzattı Zine'ye.

"Hoş gelmişsin abla. Ben seni tanırım. Alal hep seni anlatır bana."

"Veeey, Alal Alal, bahtına bereket yağsın, kısmetin altın olsun Alal!"

Alt dudağı döğmeliydi kadının. Burun kanatlarında, çevresi morlaşmış birer hızma deliği vardı. Bakışlarının Hz. İbrahim'den kalma kadim havası, yüzüne yer yer kararmış bronzdan bir mask görünümü veriyordu. Otuz beşindeydi, ama kırkında gösteriyordu. Dişlerinin cinnet beyazıydı yüzünde ilk dikkati çeken şey.

"Sen nerelisin gelin?"

"Urfa'nın Harran ovasındanım."

"Adını bağışla, güzel adını?"

"Darin" diyerek gülümsedi kadın.

Bir yeşil, çinko çaynik vardı Alal'ın elinde. Deredeki pınara indi, çay suyu için. Boncuklu belikleri, sırtını dövüyordu koşarken.

"Dertlerimiz aynıdır Zine ana. Senin oğlun, benim erim."

"Veeeeey, senin erin de mi çıktı dağa? Eruh'tadır dedi Alal."

"Yalan söyledim Alal'a. Suriye'ye gönderdiler o'nu, harp mektebine. Mektebi bitirir bitirmez bir tüfek verir, gönderirler bu dağlara. Giderken bana söyledi. Çocuklarıma söylemedim. Baho ağa duyarsa mahveder bizi."

Omuzlarını titreterek ağlıyordu. Zine, ellerine baktı Darin'in. Boğum boğum, upuzun, kamış gibiydi parmakları. Gümüş bir yüzük vardı nişan parmağında.

"Eskiden bu dağlara korkmadan çıkardık. Korucularla, askerlerle doldu her taraf. Evimize ahırımıza kapandık. Parayı alan, tüfeği kapan, terörist peşine düştü. Şaşırdık, aklımız parakende oldu."

"Yaşlanmış, düşegen bir karı olmuştum, oğlumun derdine düştüm,

canlandım, göçgün oldum. Canımı yoka koydum, meydana çıktım. Dağ taş gezdim." Durdu, dikkatini, kadının karamuk eriği gibi ışıldayan gözlerine dikti. "Tüfek gümbürtülerini dinledim. Korktum. Kanım irkildi, damarlarım gögerdi. Tırnaklarım halkalandı, renklendi... Allah bir yol gösterse de ışığıma kavuşsam."

"Kavuşursun inşallah."

"Bu nasıl bir zamandır şaşırmışım. Yezdanşer'e sordum, 'Şeytanın mekrinden huzur emen bir zamandır' dedi. Doğrudur. Eskiden yabani soğanı yiyen sıçanlar ölürdü. Şimdi nerde... Zehir yeseler ölmezler. Hasetçi, kinci bir zamana kaldık. Sevinsem, derime sığmaz olsam, zamanın zoruna gider."

Kuru odunlar ve dolu çaynikle soluk soluğa geldi Alal. Terlemiş, al al olmuştu yanakları. Odunları yere attı. Odun çıraları ve bir çakım kav çıkardı cebinden.

"Dumanını fazla çıkarma kızım" dedi Darin. "Terörist diye gelir basar öldürürler bizi. Yirmi kişilik kollara ayrılmış, terörist kılığında, dağ bayır gezip dururlar Baho ağanın adamları."

"Veeeey veey! Ben kandan korkarım. Yiğit de olsa, tepegözü de tepelese, dökülen kandan korkarım."

Zine'ye bakıp güldü Alal, göz kırptı.

"Ben korkmam. Yiğitleri severim."

Alal'ı konuşturan sevdayı duyumsamaya çalıştı Zine. Kızın yüzünü ve edasını saran hazzı kucaklamak geldi içinden.

"Yiğitlerin kaderi ölümdür kızım."

"Olsun. Yiğite her şey yakışır. Ben severim. Ben hiç dinlemem, severim. O ne demiş, bu ne demiş, ben bilmem, ben severim."

"Konuşturma Zine ana benim bu deli kızımı. Cudi'den duyarlar bunun gülüşünü. Köyde herkes bana, kızın Alal'ı er sabahtan güldür de herkes uyansın der."

"Piran dağının horozuyum ben Zine ana. Gün gelir üürüü üüüüü diye öterim. Gün gelir kük kürrüüü küüüü derim. Gün gelir, fü fürrrü Felaaat diye öterim. Füüü fürrrrüüüü Felaaaaat!"

Aman açığa vurma dercesine Zine'ye göz kırpıp kahkahalarla yerlere uzandı. Boynundaki nazar boncukları kedi gözü gibi parlıyordu şafak aydınlığında.

“Yaaa Zine ana... Akıllanmadı bir türlü benim bu keçi kızım.”

Zine, yerde kikir kikir gülen Alal’ı şirin bakışlarla süzdü. “Keşke benim de böyle ateş paresi bir kızım olsaydı. Evi ocağı batsın benim keşkelerimin. Benim keşkelerimin ağacı yeşerir mi hiç? Kıyamette yeşermez. Şino, Xece, Xezal, Xoncesor, Xoncezer Delal, Zilan, Hevre. Hiç değilse biri yaşasaydı, biri. Bir Alal’ım olsaydı gelinimin yanında” diye iç geçirdi.

“Kaç çocuğun vardı senin gelin?”

“Üç kızım, bir oğlum var. En büyükleri budur. İkisi de bebekken öldü.”

“Bebeği ölmeyen kadın var mı bu dünyada?”

“Senin de mi öldü?”

“Sekiz bebeğim öldü. Nemrut dağı kadar sekiz acı, sekize paraledi benim yüreğimi. Şino, Xece, Xezal, Xoncesor, Xoncezer Delal, Zilan, Hevre.”

Gülüşünü kesmişti Alal. Sırtüstü, hüzünle dinliyordu Zine’yi. Bakışlarını alnındaki kırışıklarla dikmişti Zine’nin.

“Bir oğlum kaldı elimde, tek bir oğlum, onu da dağlar aldı.

Gizlemişler benden. Dağların kolu uzundur. Cudi’ye gitsem, oğlumu Herekol alır, Herekol’a gitsem Piran alır, Piran’a gitsem Cilo alır, Cilo’ya gitsem Mengene alır. Şaşırmışım, çarnaçarım. İki elim, on parmağım dağların yakasındadır. Benim oğlum, bana bir torun vermeden dağlara çıktı. İki ellerini koynunda koydu iki kadının. İki yıldır, Fırat’tan Cilo’ya kadar, Belangaz’ın yüksek dağına kadar gezmişim ki, deve tabanına dönmüş, eşek tırnağı kadar sertleşmiş aha benim bu tabanlarım. Ölsem kurtulurum. Ölüm eşeğin azatlığıdır.”

Alevler az bir dumanla odunları sarmıştı. Üç ayaklı bir darağacı kurdu Alal. Çayniki sallandırdı alevlerin üzerine. Korucuların tehditi çınladı kulaklarında: “Teröristlere süt verirsen seni saçlarından asarız!” Alevlere daldı. “Assanız da vereceğim” diye mırıldandı.

Kurumuş çınar fidanının dalından fışkıran mavi alev. Yekpare bir zirve kayasından fışkıran su. Tatula tomurcuğunun rengine çalan derin gökyüzü. Arının ilk uçuşu, ilk gömeç balı, insanın ilk çığlığı, ilk gülüşü, ilk gözyaşı, ilk yalan ve ilk acı. Kurdun dişlerini delirten, dayanılmaz sarı açlık. Korkuyu ve açlığı vuran uluyuşlar. Açlığını açlıklarla doyuran açlık. Ve ışık. Ve ışıkta bekleyen, ensesi dağlı, kuyruğu köse, göğümsü, kül renkli bir merkep. Ve inkârın kuğu çığlığı ve inkârlarla yenilenen, eskinin inkârı aşk. Ve ısrar; ısrarın kuşku kapısı. Bakışı göğrek, kızıla mail, cemest cevahir. Pûr inci, lal û sim û zer.(*)

Şafak delirmişse eğer, seni uykudan çağırır. Çıkarsın, ısıran, merhametsiz tazeliğe. Çimenler çiğ tufanında ışıl ışıldır. Gökte turna semahı, gecikmiş sunalar... Toprağa yuvalanan binlerce kuş, yumurtalarını ve yavrularını dişlek çiğ afetinden korumaktadır. Tüylerin rengini emen çiğ, çimene düşen çiğden çok daha göz alıcıdır. Ufuk çizgisinin ötesinden göçmen kuşların, yaban kazlarının feryatı gelir. Duru olan her şeye, öncelikle de feryada doğru yürürsün. Yeraltını harekete geçirir şafak; envai çeşit kurtçuklarla, kıvıl kıvıl, uğultulu... Kökler canlanır, usare akışı başlar dallara.

Mışıl mışıl uykudadır Hacreş'in dört yöne bakan dört vahşi yüzü. Şafak ananın, her evin her beşiğinde, boğa taşağı gibi birbirine benzeyen ve yanyana uyuyan ikiz bergüzarları vardır. Yasal ve maaşlı tüfekler almıştır duvarlardaki firari tüfeklerin yerlerini. Tütün, küfür ve pusu kokmaktadır bıyık falları. Kim söyledi bu acayip kavmin şeytandan türediğini? Ateşin aşk olduğunu ve bu kavmin şahdamarına yerleştiğini? Şeytanın ateşten türediğini kim söyledi? Ateşin en belalı, en

(*) Hepsi alımlı, gümüşümsü ve altın gibi.

parlak olanını yoğunlaştırıp fişenklere hapsetmişlerdi. Kim söyledi bu kavmin fişenklere aşık olduğunu; makinalı tüfek şeritleri üzerinde yürümek istediğini?

Ufuk çizgisine arş direği gibi dikilen bu adam kimdi? Önünde bir kıpırtı vardı. Bağrından geliyordu gecenin. Çoban Çolo muydu yoksa? Hiç şafak vakti gelmemişti Çolo. Uğruna uykusunu haram edecek bir hazinesi var mıydı bu dünyada onun? Evet, bu Çolo'ydu. Eşeğiyle geliyordu ilk kez. Aşkla doldurmuş muydu acaba heybesinin iki gözünü?

"Çoloooo!"

"Loriiii!"

Bakışları on kat büyümüştü sevincinden. Damın üzerinden indi. Çıplak ayaklarıyla, çiğçimen deryasında, yürümeye başladı Çolo'ya doğru.

"Dulluğum değiştirdi gotur aygırı. Seher seher çeşmenin gözünden su içmeye gelişinin sebebi hikmeti nedir? Bana çok çektirdi edepsiz. Ben de ona çektireyim de görsün dünyanın zilletini. Nasıl oldu da uyandım, dışarı çıktım. Kalp kalbi çağırırmış. Ben de az arsız karı değilim. Mart pisikleri misali damlarda dolaşır dururum."

Tarla kuşları, bıldırcınlar, parlıyordu ayaklarının altından.

"Geceyi nasıl da tepmiş gelmiş edepsiz. Rüyasına girdim herhal. Bir rüya bir kaderi değiştirir bazan. Nefsini fikrinin zincirine vurdu. Nefsi bağırdı bağırdı, feryat figan etti, rüyasına girdi. Nefsi zincirini kırdı, çobanı yola getirdi. Zincirini kıranın dili şirin olur. İnsanın ömrünü şirin eder şirin dil. Beni kim uyandırdı? Hakvuranın ötüşü mü? Kurtbasan mı? Edepsizin ayak sesleri mi? Kulağımın dibine yuvalanan ateş cinleri mi? Beni kim uyandırdı? Kabrine nur yağsın beni uyandıranın."

Çolo sağ kolunu kaldırarak selamladı Lori'yi. Kellesinde sekiz köşeli, yan yatmış, mermer alacası bir şatak şapkası vardı.

Aslıyok yaylasının, öküz gözlü, mülayim ağası Drej Dano gibi gülümsüyordu saf saf. Boynuna köz kızılı, ipek bir mendil bağlamıştı. Taşçı eşeğinin yorgunluğu oturmuştu edasına.

"Ne güzel hav havı var Kurtbasan'ın. Kuzu yelidir sanki. Serinletir yüreği."

Lori gülümseyerek tokalaştı Çolo'yla.

"Er seherde yolu azan çobana, köpek sesi bülbülden tatlı gelir."

Çolo gülümsedi iri iri. "Yine bana laf vurdu keroşk" diye mırıldandı içinden. Eve doğru yürüdüler birlikte. Eşeğin sırtındaki yüklere baktı Lori. İnce bir kilimi çul yerine kullanmıştı Çolo. Kilimin rengarenk saçakları eşeğin karnına, sağrısına, bezekli göçer havası vermişti. "Eşek acaba kancık mı?" diye merak etti Lori.

"Bu güzel tüfeği nerden aldın Çolo?"

"Goran ağa verdi. Korucu oldum."

"O ne demek?"

"Haberin yok mu? Köyde tam yirmi kişi korucu oldu. Teröristleri köye sokmamak, gördükleri yerde onları vurmak için silahlandılar."

"Sen niye korucu oldun? Rahmetli Rodi'nin kemikleri sızlamaz mı? Onun arkadaşlarının kanına mı susadın?"

"Ben kimsenin kanına susamamışım. Goran ağa verdi, ben de aldım."

"Yirmi tüfeği nerden aldı Goran ağa?" "Karakoldan. Bir üsteğmen dağıtmış. Aha bu ayakkabıyı da Goran ağa verdi." Çolo'nun ayaklarındaki kocaman askeri potinlere baktı Lori. Gülmeye başladı kıkır kıkır. Çolo ciddileşti. Koç kıvılcımları düştü bakışlarına. "Gülüşün gölgelidir. Sebep nedir?" "Gülüşüm güneşlidir. Senin ayaklarına gölge düşmüş. Paşa olmuşsun.

Golik paşası. Teröristler görürse seni vururlar. Teröristler vurmasa bile, bir gece ayaklanır celep, boynuzla delik deşik eder ağılda seni." "Celep niye ayaklansın ki?" "Goran ağadan kime hayır gelmiş ki sana da gelsin." Eşeği kapı demirine bağladı Çolo. Yükü indirdi. Yükün bir yanında kuru çınar dalları, taze gömeç balı, çay için zirveden alınmış kaynak suyu, çay ve şeker vardı. Diğer yanında yarım çuval un, çığlıkları gagalarında donmuş keklikler ve bir torba dolusu yer elması...

"Tüfeği ben istemedim ki. Goran ağa verdi."

"Goran ağa zehir verse içersin."

Yükü içeri götürdü Çolo. Kaşla göz arasında çulu kaldırıp eşeğin kuyruğunun altına baktı Lori. Kâbus bastı içini. Dudakları titredi. "Nefsini hergün bu eşekte köreltirse ne olur bu işin sonu? Herifin gözünü doyuran, azgınlığını emen bu eşektir. Rüzgâr böyle eser, balta böyle keserse vay benim halime."

“Ağılda kaç mozik var Çolo?”

“Elli üç mozik, beş öküz, üç boğa var.”

“İnek, at, eşek kaç tanedir?”

“On üç kısır inek var. İki tane de aygır. İki de katır.”

“Ya eşek?”

“Bundan başka bir tane daha var.”

“Xodukları, sıpaları yok mu?”

“Yok.”

“Niye ki? İkisi de erkek mi?”

“İkisi de kancıktır.”

Zıpkın yemiş gibi oldu Lori. Dilini ısırdı hırsla. Hafiften allandı yanakları.

“Şerrine lanet!” diye başladı sesiz konuşmaya. “Her gece ağıldan birisini alır, bağlar evin orta direğine, lokur lokur kusar nefsini. Bulmuş iki sormagir gediği, keyfine diyecek yok. Soysuz köpek! Denize çukur açmak kadar zordur bu edepsizi azgınlaştırmak. Ceddine şeytan duası...”

“Geldiğinde öteberi, yiyecek getirme dedim sana. Muhtaç bir kadın değilim ben. Baldırımın etini yer, kasaba minnet etmem ben.”

“Bir oturuşta sekiz ekmek yiyen bir adamım ben Lori. Yabancı değilim. Üç beş lokma nimeti kendine dert etme, ayıptır.”

Elleri koynunda, olduğu yerde çöktü Lori. Yeşil çiçekli Halep basmasından bir entari vardı üzerinde. Kaşları rastıklanmış gibi simsiyahtı. Şafağın, kirpiklerinde billurlaşan soluğu, bakışlarının yeşil tarilli büyüsünü dayanılmaz hale getiriyordu. Yakası telkari nakışlı, nar içi kadifeden bir yelek giymişti. Farkında değildi güzelliğinin. “Erkeği azgınlaştıracaksın. Kasap köpeği misali homur homur edip yalanacak. Eti gösterip çekeceksin ama koklatmayacaksın. Erkek, erkekliğine lanet edecek. Erkek geberecek. Aşkın zurnasını çalacak kanlı gözlerle. Davullaşan avurtlarına, pörtleyen gözlerine baka baka limon emeceksin karşısında.”

“Sabahın mübarek nurunda, mübarek bir sofra kursak da karnımızı doyursak Lori. Bütün kuşlar sofra kurmuş, sular durulmuş.”

Kalkıp içeri girdi Lori. Kuru çınar dallarından ocağı çattı. Mavi, kıvrak dilini seyretti alevlerin. Taze şafak enginliği basmıştı içini. Gereği yoktu gereksizliğin. İsteyen sedef gibi berraklaştırabilirdi kendi bahtını.

Şafak açık ve iknacıydı. Ne gülüşünü gizliyordu, ne de ağlayışını. Açılmak iyiydi şafağa. Çileli, sakin, umutsuz gecenin bahtıydı şafak.

Keklikleri yoldu, temizledi. Alevlerin diliyle tüycüklerinden arındırdı. İkiye bölüp odun akkorlarının üzerine attı. Kavrulmuş tüy, et ve bal kokuyordu ev. Elinde kilimle içeri girdi Çolo. Hasırın üzerine serdi kilimi. Kilimin serilişini yutkunarak izledi Lori. Yüklüğe gitti Çolo. Bir yastık aldı. Kilimin üstüne attı yastığı. Şeytan kızılına girdi Lori'nin yanakları. Dalga dalga yükselen hayal tufanına gömüldü gönlü. Kıvılcımlandı sessiz sohbet dünyası.

"Yanılmışım. Ateş küpüdür bu adam. Seher seher ateşini kusmaya gelmiş bana. Gözlerinden bellidir. Böğüren boğaların hırs şimşekleriyle doludur... Kilimi serdi, yastığı getirdi. Eşeği getirir biraz sonra. Nasıl da ağzının tadını bilir köpek. Çırılçıplak soyup eşeğin üzerine atacak beni. Göbeğimin altına koyacak bu yastığı. Cim diyen hocadan, kuma basan hacıdan korkacaksın. Viiiy anee... Nasıl da terledim. Nasıl da sevindim. Cennete düşmüş köpeğe döndüm. İlkin karnını, sonra da zevk tulumunu doyurmaktır maksadı. Onun için getirmiş keklikle balı."

Hemen kalktı, alelacele kurdu sofrayı. Yirmi yufka indirdi duvağın üzerine. Kızarmış kekliklerin yanına kuru soğan indirdi. Hadi, hazır dercesine Çolo'ya baktı.

"Balı da getir Lori."

"Balı mı?"

"He hee... Ballı bir gündür. Sofra balsız olmaz."

Yüreğinin kütürtüsü arttı. Valasıyla alnının terini sildi. Balı duvağın üzerine koydu. Yarım keklik aldı Çolo, bala daldırıp, üst üste koyduğu üç yufkayla sardı, iki lokmada "gurt" diye yuttu. Yedi parça keklik vardı sofrada. Her bakışını bir parçaya dikmişti.

"Ejderha soyundan gelmiş edepsiz. Nasıl da yuttu. Eşeğin üzerinde mahvedecek beni. Dulum dul olmasına da, ses etmeden razı olmak da kötüdür. Naz ederim, direnirim. Direnirsem yalvarır. Köpeği yalvartırım birkaç saat. Fazla direnirsem vazgeçer. Direnmeden olmaz. Ben Meyro değilim. Ben anam da değilim. Ben Mori'nin bacısıyım. Aygır aygırlığını göstersin, zor kullansın. Bura dağ başıdır. Burda her şey olur."

"Sofraya su koymamışsın Lori. Dağ başından su getirmişim, soğuktur. Aha ordadır. Kar bulamadım. Bulsaydım, doldurur getirirdim."

Şakakları zonkladı, soluğu kesilir gibi oldu Lori'nin. "Tırnağından saçlarına kadar ateş dolmuş tıka basa. Kafaya koymuş. Direnşem de vazgeçmez. Dağların başında kar aramaya çıkmış. Beni Meyro'ya benzetenin ağzını yırtarım. Meyro insanlığını nefsine kurban etmiş bir kadındır. Eğilmeye alışmış. Ben eğilen hançerlerden değilim. Eğerim. Eğmezsem kırılırım."

"Bu suyun çayı güzel olur Lori. İnsanın damağı hazdan güverir, cinlenir."

Lori, "Ne demek istiyorsun?" derecesine, sorgulayıcı ve kuşkucu bir rüzgârla baktı. Cevap vermedi. Sessiz, derin yorumlara daldı. "Sözündeki manalar efsunludur. Çaydan maksat nedir? Sevişmedir. Bu suyun (kar bulsaydı, bu karın derdi) sevişmesi güzel olur. İnsanın damağı, hazdan güverir, cinlenir. Herif rüyalaşmış tepeden tırnağa. Cin tuzağına düşmüş. İncileşmiş her sözü, inci dolmuş. Saflığı da incelmiş, edepsiz. Aşk insanı inceltir. İnsanın aygırlığı incelir ipek telciği kadar. Cins cins, soy soy, boy boy insan var. Köpek insan, aygır insan, öküz insan, tilki insan, ceylan insan, yılan insan, şahin insan, güvercin insan. Aşk hepsini insaf pınarına atar, durultur, inceltir. Çolo aygır insandır. Aşk Çolo'nun yüreğindeki aygırlığı inceltmiş, hazzındaki aygırlığı bin kat artırmış. Damağı hazdan güvermiş, cinlenmiş. Aşk, kadının da bir çırasını bin yapar, biri sönse biri yanar. Ben aşkın azabıyım.'

Çolo, sofrayı pirû pak etti. Balın tümünü yememek için kendisini zor zaptetti. Lori sofrayı kaldırdı, ocağa çay suyu koydu.

"Tuz nerdedir Lori?"

İrkildi, düşecek gibi oldu Lori. Korku ve haz dalgaları dövdü yüreğini.

"Aha orda, o yeşil torbadadır."

Çolo'nun ağır ağır kalkışını, bakır tencereyi alışını, torbayı açıp, tencereye tuz koyuşunu seyretti. Soluğunun dalga dalga kesildiğini, gözlerinin kararıp, kulaklarının zonkladığını hissetti. Bayılmamak için kendisini zor attı dışarı. Mezar taşı gibi, hiçbir şeyin farkında değildi Çolo. Kapının şangırtıyla çarpmasını bile duymadı. Lori, evin arkasında,

çiğleri ışıl ışıl ışıldayan çimenlere sırtüstü uzanıp, göğün leziz, maviş enginliğine daldı. "Biraz sonra beni talan edecek. Örsünde zokur zokur dövecek beni. Paslarımdan pak olurum. Yoğrulurum. Hazım arşa direk olur. Dilimi dişlerimin mengenesinde ezerim de yine bağırmam. Ama bağırtır beni. Herifin on senelik hırs alevine dayanmaz sabrım. Tuz herifi, herif beni kavurur. Bağırmam. Ölürüm de bağırmam. Kantarmamı kırdım, edepsizleştim. Edebimin ağzını teslim ettim çobana. Edepsiz ağız, anahtarsız açılır. Direnirim. Kilitlenirim. Kilidimi kırar girer içeri. Bağırmaya başladı kavrulan tuz. Kızardı, yandı, tüttü. Tuzun çağrısı banadır. Bakır tencerede kızardı, bakırlaştı tuz."

Aniden ayağa fırladı. Kapıya doğru koştu. Durdu, tuzun çığlığını dinlemek için kapıya dayadı kulağını. Eşeğe baktı, afallamış, çatalçet-refil bir ruhla. Dayanamayıp içeri girdi. Odun közlerinin üzerinde, tuzu kavurmakla meşguldü Çolo. Kendi alemindeydi. Top atılsa duymayacak gibiydi. Gelip başucuna dikildi. Tahta kaşığın manevrasıyla hışırdayan, hafiften tüten tuza baktı. Birşeyler sormak istedi, cesaret edemedi. Fokur fokur kaynıyordu çay suyu. Ateşe daldırdı hülyalarını.

"Her şey ateşte hazırlanır, alınır, ateşe yedirilir. Ateş ateşe hizmet eder. Çıra, gözün çırasına hizmet eder. Aşk ateştir. Her şey ateşe dönüşür. Bal ateş oldu, et ateş oldu, soğan ateş oldu, yufkayla su ateş oldu kanına aktı herifin. Tuz ocağın, kan tuzun, kan kanın ateşini emecek. Haz zelzelesinde viran olacak gönlüm."

Cebinden buruşmuş bir bez çıkardı Çolo. Kilimin üzerine serdi bezi. Eliyle bastırarak, buruşukları düzeltmeye çalıştı. Tencereyi ocağın yanına çekti.

Kalkıp sessizce dışarı çıktı. Ocağın kenarında oturup tuza, buruşuk beze ve kilime baktı Lori. Az sonra kapı açıldı, eşeğin başı görüldü. Ayağa fırladı Lori. Evin öte ucuna koşup köşede çömeldi. Yüzünü avuçlarına gömdü. Avuçlarına yayılan ter, bileklerinden dirseklerine doğru sızdı sıcak sıcak.

"Az sonra gelir soyar beni. Kaldırır, eşeğin üzerine koyar beni."

Başını kaldırıp Çolo'yla içeri giren eşeğe baktı. Eşek, yumurta gibi tavlıydı. Üzerinde yüzükoyun, rahatça yatabilirdi. "Meyro'yu da bu eşeğin sırtına mı yatırdı acaba?" diye sordu kendi kendine. Çolo yeşil torbadan bir parça tuz daha aldı. Kilimin üzerine uzandı, ocağa baktı.

"Su kaynamış, bir tutam çay at Lori."

Yüreğinin amansız çırpınışıyla ayağa kalktı Lori. "Maksadı beni yanına yaklaştırmaktır. Çay bahanedir." Ocağa doğru yürüdü. Yarım avuç çay attı demliğe. Sağ ayağını oğuşturan Çolo'ya baktı tepeden. Çorabını çıkardı Çolo. Kalın ayak bileğinin mosmor olduğunu gördü Lori. Duraksadı, kararsızlaştı, çığ düştü peşpeşe içinin uçurumlarına. Morarmış ayakbileğine tuz serpti Çolo. Eşeği yularından çekti ayağına doğru. Eşek morarmış eti kokladı, Çolo'ya baktı. Yeniden kokladı, başladı yalamaya. Korkunç bir hayal tufanına, bozguna ve boğuntuya uğramıştı Lori.

"Bileğine ne oldu Çolo? Eşeğe yalatmanın sebebi nedir?"

Alt dudağı titriyor, bakışlarından taşan gazap, hançer ışıltısına boğuyordu çehresini. Alnı domur domur terlemişti.

"Ayağım burkuldu geçen ay. Morartı gitmedi. Az bir ağrı kaldı. İki saat yol teptim ya, ağrı biraz arttı. Eşek yaladıktan sonra kavrulmuş tuz sararsam ağrısı azalır biraz."

Başdönmesinden kurtulmak için "zınk" diye çöktü olduğu yere. Beynine ve gözlerine saldırdı yüreğinde düğümlenen ateş.

"Ayakbileğini eşeğe yalatmanın ne faydası var?"

"Rahmetli dedem Çıço derdi ki, eşeği anırtan dilidir. Newroz'da kancık eşeğin diline, yüz batman ağırlığında keçitî(*) ateşi akarmış. Eşeğin gözlerine vururmuş bu ateşin ışığı. Eşeğin yükünü hafifletirmiş bu ateş. Yük olmayınca eşeğin damağını yakarmış. Ateşin acısını hafifletmek için anırırmış ateş."

"Öööööf Colooo!... Ben sana, ayakbileğini yalatmanın ne faydası var diye sordum! Soruma cevap versene!"

"Ateşin şifası var eşeğin dilinde. Acıları, morartıları, zonklamaları alır. Ciğerini üşüten bebeğin sırtını eşeğe yalatırdı rahmetli nenem. Eskiden dul karılar ayıplarına tuz serper eşeğe yalatırlarmış. Cello diye bir aksakallı ihtiyar varmış. Ayıbı kalkmayanlara, ayıbınızı eşeğe yalatın lo dermiş. Eşek, dilinin ateşini dul karıların ayıbına emzirmekten haz alırmış."

(*) Kızlık

Çolo'nun sözleri, anlamsız uğultular halinde, Lori'nin yıkıntılarına çarpıp dalga dalga sönüyordu. Dinlemekte güçlük çekiyordu Çolo'yu. Tuzu, kilimin üzerindeki buruşuk beze boşalttı Çolo. Akkor hararetindeydi.

"Bu ayağımı yakar. Kalın bir bez getirsen iyi olur Lori."

Lori'nin getirdiği kalın bezle sardı tuzu. Ayakbileğine bağladı.

"Bu tüfek nasıl kullanılır, bana öğretsene?"

Cinayet cini gibi sararmıştı benzi Lori'nin. Elleri titriyordu.

"Tüfek öğrenmen iyidir. Dulsun, yalnızsın. Tüfek yalnız kadının dostudur." G-1'i Lori'nin elinden aldı. Gülümsedi andavalca. "Böyle yaparsan mermiyi ağzına verirsin tüfeğin. Böyle yaparsan mermiyi çıkarırsın. Bu emniyettir. Böyle yaparsan tetik düşmez. Böyle yaparsan düşer."

Eşek ilgiyle izliyordu Çolo'yu. Tüfeği yavaşça aldı Lori. Merminin namluda olduğunu biliyordu. Emniyeti sezdirmeden açtı.

"Kadınları korucu yaparlar mı?" diyerek namluyu hafiften eşeğin başına doğru kaydırdı. Göğüs kafesini zorluyordu yüreği.

"Bilmem, yaparlar mı, yapmazlar mı. Korucu mu olmaktır meramın?"

Soruya cevap verir gibi yaparken tetiği düşürdü. Eşek inleyerek devrildi kilime doğru.

"Viiy dayemın vıy! Eşeği vurdun!"

Şimşek gibi ayağa fırlamıştı Çolo. Eşeğin başını koluna almış, dehşet içinde, ağlayarak Lori'ye bakıyordu.

"Kör olsaydım da gelmeseydim! Eşeği vurdun! Geberseydim de gelmeseydim! Cerenimi, bacımı, eşeğimi vurdun! Ciğerimden vurdun beniii!"

Eşeğin gözünün altından giren kurşun, beynini savurup çıkmıştı. Tüfeği kilimin üzerine koyup, usulca ayağa kalktı Lori.

Çolo eşeğin başını kucağından kaldırıp kilimin üzerine koydu. Gözkapağını indirdi. Ağlayışını sürdürüyordu sessizce. Ayağa kaltı. Etrafına bakındı. Kapıyı ardına kadar açtı. Sürükleyerek dışarı çıkardı eşeği. Kurtbasan'ı tekmeyle uzaklaştırdı. Evin arkasındaki kayalıklara götürüp attı.

Elinde çay bardağıyla dışarı çıktı Lori. Bir fırt çekti. Doğudaki dağ-

ların ardında büyüyen gözalıcı aydınlığa baktı. Güneşin, şu iki tepenin arasından, gümüş bir Urartu sinisi gibi gülümsemesine çok az kalmıştı. Tepelerin üzerinde, ışık uğultusuna yakın yerlerde, göbeği uyuz çiçeği pembesine ve menekşe moruna çalan, öbek öbek tomurcuk bulutları birikmişti. Güneyden esen ipek huylu yılan yeli, kavun, kuzukıran otu ve kerâviye kokusuyla yüklüydü. Masal cennetine girmiş gibiydi Lori. Bakışlarına haylice tatlı, kuzguni yeşil ve dupduru bir derinlik yerleşmişti.

Goran ağanın anası Gızing kadına ne diyeceğini düşünüyordu Çolo. Ağıla son geldiğinde, "Eşeğimi bir aylığına sana teslim etmişim Çolo. Onu dağ otuyla iyi besle tavlansın. Beni ağıla getirip götüren, yüksek dağalara çıkaran bu eşektir. Senin mübarek çobanlığın bunun tüylerini gümüş gibi parlatır" demiş, yanağından öpmüştü. Gızing kadına ne diyecekti şimdi? "Senin mübarek çobanlığın, benim Boze'mi kurtlardan kurtaramadı mı Çolo?" diye sormayacak mıydı Gızing kadın? Ağlayışı haylice haşin, bereketli ve sessizdi. Evin önüne geldi. Lori'ye bakmadan içeri girdi.

"Otur çayını iç. Bir eşeğe bu kadar ağlanmaz."

"Ben ağlarım."

"Karın ölse bu kadar ağlamazsın."

"Ölen her günahsıza ağlarım."

"Delisin deli. Aslında sana ağlamak lazım. Ağlama ölü için, ağla deli için dememişler boşuna. Kendine gel! Otur çayını iç!"

Tüfekle kilimi alıp dışarı çıktı Çolo. Bağrını kurşunlara vermiş gibiydi.

"Nereye?"

"Ağıla gitmezsem benim bu gözyaşım, bu cenazenin yanında durmaz. İki gözden zelil olurum. Ben sana kızmamışım. Yanlış anlama. Kötü bir kaza kurşunudur. Gözüme sözüm geçseydi otururdum."

Bir dağ ağırlığı vardı sanki her ayağında. Sürükleyerek, ağır ağır yürüyordu. Gelirken geceyi yüklenmişti. Kuştüyü gibi hafifti gece. Altın bir patikada, rengarenk rüyalarla birlikte gayet bahtiyardı. Sabahın ağırlığı altında eziliyordu giderken. Yükünü sabaha mı aktarmıştı gece? Dünyanın en ağır yüreğine sahip olan insandır, dünyanın en ağır insanı. Yüreğine bir gram acı yükle, sırtındaki dünyanın unutsun

ağırlığını. Beyni darı kadar olanın, yüreği de darı kadardır. Bu acı, dağa darı kadardır, darıya dağ. Fena halde sürüklüyordu ayaklarını.

"Sabah güneşinden utan. Güneşin gelişine gidişle cevap verdin."

Gözyaşlarını elinin tersiyle sildi. Dönüp önce uç veren güneşe, sonra da Lori'ye baktı. Acıdı Lori'ye. Yalnızlık ne kadar şerefsiz bir diyardı.

"Ben yine gelirim Lori. Yanlış anlama. Günebakan güneşten küsmez."

Lori'nin hoşuna gitti bu söz. Gülerek kafaya dikti çay bardağını.

"Ne zaman gelirsin bir daha?"

"Güneşin bal rengine girdiği zaman."

"Güneş ballandığında toprak da ballanır. Yuvalar gömeç olur, bal dolar yumurtalar. Bal şakır bütün kuşlar. Sular da ballanır biraz."

"Tavşanla bal getiririm. Biraz da bulgur."

Pişmanlık duygusuyla dolup taştı Lori. Külçeleşmiş ayaklarıyla yavaş yavaş uzaklaşan Çolo'nun ardından bakakaldı. Gümüş deryasında yükselen gümüşten dev bir heykele benzetti onu. Ruhunu aramaya çıkmıştı. Saflık, özveri ve insaf aşılıyordu sorduğu her çiçeğe. Kımıldayan her nesneden bir ses alıyordu duyarlığına. Çınk ayazın, zifiri gecenin, köknar fırtınasının, yılan ıslığının renk ve motif dokusuna merak sarmıştı. Çiğ buğularında buğulaşıyor, küçülüyor, belirsizleşiyordu gittikçe.

"Dişi olan her şeye düşmanım. Eşek erkek olsaydı vurmazdım. Mühre ördek misali, cinsime düşmanım. Eşek mi yok. Bu öldüyse öbürüne yanaşır. Öbürünü kurt yerse kime yanaşır? Kim emer çobanın biriken ateşini? Gelir benim değirmenimin kapısını çalar o zaman. Ateş öğütmeye geldim der. Döker ateşini değirmen oluğuna, talan olur da gider. Vay delal, çıran sönsün, binan yıkılsın delal. Koca bir ateş olmuşum koca Hacreş'te. Ne gören var, ne bilen. İki gözden zelil olmuş koca dünya. Benim sesim görülür de, ateşim hiç görülmez mi?"

"Çoloooo! Çoloooo!"

"Duymadı. Yürekten ağlayan duymaz. Epey uzaklaşmış ama. Epey küçülmüş."

"Çolooo! Çolooooooo!"

"Duymadı. Ağlayışı derindir. Vahim adamdır. Bir Kürt bir eşeğe bu kadar ağlamaz. Has adamdır, bir eşeğe bu kadar gözyaşı döken adam. Bu adamı kurtlar bir gün pare pare eder. Kurtlar şirin eti sever. Vücudunun acısını damla damla gözlerinden kusan bir adamın etinin şirin kokusunu kurtlar üç günlük yoldan alır. Yazık olur çobana. Kurtlar öbür eşeği yerler inşallah. Kanlı kadın oldum. Güvercinden farksızdım eskiden. Arsızlaştım şimdi. Çölden beter oldum. Gönlünde yedi renk olmayan kadın yalnızlığa yenilir. Ben yenilmişim. Benim gönlümdeki yedi renk uçkuruma geçmiş. İç zenginliği olmayan, yalnızlığı yenemez. Bir günde bin erkekle yatsam ne fayda, içimin dört yönü kıtlığa girmiş. Sis basmış gayemi. Muradım kursağımda kalmış. Kurtlar eşeği yese, Çolo bana gelse, ben Çolo'yu lokkur lokkur viran etsem bu illetten kurtulur muyum sanki?"

"Çoloo! Çolooooo!"

"Sabah sabah esen bu yılan yeli, sesimi götürür belki. Götürmedi. Görünmez oldu Çolo. Damla damla, adım adım goncaladı toprağı. Toprak, gözyaşının kadrini bilir. İnsanı gözyaşından tanır toprak. Tanır da uğur getirir bu adama toprak. Kimi kimsesi yoktur. İki eşeğin tandırına sığınmıştı. Birini ben defettim. Öbürünü belki kurtlar defeder. Gelir benim tandırıma sığınır. Pişirir, kâmil insan ederim onu. Çimenlere yayılan geniş entariler giyerim. Eteğimde güvercinler niyaza durur. Adamın eşeğini bile bile vurdum. Güvercin mi gelir benim eteğime."

Yüzlerce dere kumrusu geçti güneye doğru. Gagalarında gözlerinin rengi, mantar, kurtçuk ve aşirent çiçeği kokusuyla... Ufuktaki pelesenk kızılı, güneşin yükselişiyle birlikte eridi. Kıvıl kıvıl canlandı toprak. Körpe bir uğur böceği kondu Lori'nin bileğine. Böcekten habersiz, güneşe döndü yüzünü. Haleler halinde renklendi bakışının ısrarı. Kana kana iyimserlik iyimserlik içti, güneşin ağzından gayret kıvılcımı düştü şahdamarına. İnceden, ezgisi cevval, şirin ve yıkıcı bir kılama başladı.

Kadınlar, çiçek çelengini andırıyordu uzaktan. Rengarenk giysiler içinde, son derece narin, kılame dılovanlar okuyarak dönüyorlardı dibek taşının yöresinde. Herbirinin elinde odundan kocaman bir tokmak vardı. Dönerek ve birbirlerini izleyerek, dibek taşına düzenli aralıklarla inen tokmakların hedik bulgurunda çıkardığı tok gümbürtüler müziğe ve dansa tatlı bir ritim kazandırıyordu. Kadınlar sağ ayaklarını hep birden hızla yere vurarak bu ritme aynı anda güç katıyorlardı. Çeto'nun kayalar arasına gizlenen grubu, bu manzarayı hayranlıkla seyrediyordu. Kulakları Hoca'daydı.

"İşi kılamla, oyunla kolaylaştırmanın güzel bir örneğidir bu. Aslında dövdükleri buğday değil, dövdükleri kendi acıları, kendi çileleridir. Ektiler, biçtiler, dövdüler, savurup elediler, taşlarından ve gırcınlarından temizlediler, kazanlarda kaynatıp hedik haline getirdiler, damlara serip kuruttular. İşte bunların hepsi çiledir. Bu kadınların dink'e doldurup dövdükleri bütün bu çilelerdir. Bunların balyoz kaldıran taş işçilerinden ne farkı var? Kılama dikkat edin, şakrak zevk kılamı, eğlence kılamı değil. Dılovandır. Yani kahramanlık kılamıdır. Hınç alma, meydan okuma kılamıdır, koçaklamadır. Neden? Çünkü çileli bir işin son aşamasında, zorlu bir aşamasındadırlar. Zorlu işi yenmek için hınçlarını dılovanlarla, kılame agitanlarla(*) bilemek zorundadırlar."

"Zoru zorla alteden insanın ağzından ya dılovan, ya agitan ya da serihildan kılamları dökülür" diye söze girdi Çeto. "Oyuna bakın, ayakların aynı anda toprağa vuruşuna bakın. Üretimi disiplin altına almış, bir nevi makinalaştırmışlar. Ayakların toprağa vuruşuyla balyozun dink'e inişi aynı andadır. Bu halkı tanımayan bir insan, bu bulgur

(*) Kahramanlık klamları

üretimine hayret eder, bu kadınları savaşçı sanır. Zıtlar birbirlerinin karakterinden, ruhundan etkilenirler. Zıtlardan biri çetinse, diğeri de çetindir. Disiplini belirleyen, çatışmanın şiddetidir. Buğdayı kazanlarda kaynattıktan sonra damların üzerinde günlerce kurutmuşlar. Buğday, fokurdayan suda ve güneşte çelikleşmiş. Bu kadınların dövdüğü buğday değil, çelik taneleridir. Çeliğe çelik disiplinle saldırılır."

"Dayımın karısı Nimet, zorundan, bu dink'in başında çocuk düşürdü. Hem de iki tane birden. Port port etti, peşpeşe fırlattı iki çocuğu donuna."

Grup, şirin bir havada, gevrek gevrek güldü ağır Mahmut'a.

"İki tane mi?"

"Tabii. Karı ikizmiş. O günden sonra da Nimet yenge çocuktan kesildi."

"Doğrudur, gülmeyin" diye müdahale etti Hoca. "Bizim orada gebe kadınları, fıtığı olanları dink'in başına dikmezler. Rahmetli dedem, 'Karının hası, tingi assaran'ın(*) başında belli olur' derdi."

"Heval Hoca, dikkatini, çekiyorum, sen de karı demeye başladın."

"Yoo, yanlışlığın var heval Zelâl, ben kullanmam karı kelimesini. Dedemin sözünü aktarırken söylediğim karı kelimesi bana ait değil, dedeme aittir. Başka yerde söyledim mi bilemiyorum."

"Özür dilerim, o zaman ben yanlış anlamışım. Ama bazı hevallar, özellikle de Melemeran bu kelimeyi çok kullanıyor."

"Ben doğru bulmuyorum" diyerek sırtını kayaya yasladı Hoca. "Karı kelimesinde bir köle tevekkülü, bir gerilik, bir bendelik illeti var. Aslında kadınlarımızın çoğu hâlâ karıdır. Bilinçlenmeyen, aydınlanıp da mücadeleye atılmayan kadın, karıdır benim gözümde. Kadınların kurtuluşu, bir anlamda karılıktan kurtuluştur. En ağır, en tehlikeli karılık da, kadının kendi karılığını doğal saydığı, onu koruduğu karılıktır."

"O zaman koca kelimesine de mi karşı çıkacağız Hoca?" diye güldü Mahmut.

"Karı, oturaklı bir kelimedir, ağır kaya gibidir. Onu yerinden oynatmak doğru değil."

(*) Dibek

Grup keyifle dalgalandı. Sezdirmeden Çeto'ya baktı Zelâl. Tuz bloklarını andıran kayaların yansıttığı gün ışığı bakışlarını aldı. Roketatarı kucağında, sırtını kayaya yaslamış, çenesini güneşe dikerek, gözkapaklarını indirmiş bir vaziyette dinleniyordu Çeto. Zayıflamıştı haylice. Grup son iki ay yiyecek sıkıntısı içindeydi.

"Koca kelimesini kullanmaya da karşıyım Melemeran."

"Xalo sen bu kadının nesi olursun? Şimdi gel de buna cevap ver."

"Xalo'nun ille ben bunun kocasıyım demesi gerekmiyor. Eşiyim de diyebilir."

Mahmut, sarsıla sarsıla gülmeye başladı.

"Bizim köyde eş kelimesini hayvanlar için kullanırlar. Bu öküzün eşi hangi derede kaldı derler."

"O sizin köydür Melemeran. Bir diyeceğim olamaz. Sizin köyü kriter alırsak vay dünyanın haline, vay kadınların haline."

Çeto saatine baktı. Güvercin sürüsü gibi kayalara tüneyen partizanları şöyle bir süzdü. Zelâl'ın bakışlarından kaçırdı bakışını. Göğün merkezinden, diklemesine ateş üflüyordu kayalara güneş. Semizotunun toprağa o şaşırtıcı, o öpercesine yayılışını andırıyordu Mahmut'un kayalara sereserpe serilişi. Sincabi renklerle gülümseyen mahmur çiçekler fışkırmıştı kayaların arasından. İki kilometre ötedeydi köy. Dibekçi kadınların kaldığı, kayalara yakın şu tek evin dışında, hiçbir destekleri yoktur.

Az sonra mola verdiler dibekçi kadınlar. Üç tanesi eve girdi. Dibek taşının dibinde oturdu iki tanesi. Bakışlarını dibek taşına ve oturan kadınlara dikmişti Çeto. Kadınlardan birisi elinde koca bir sitil'le evden çıkıp kayalara yöneldi.

"Hatun bu tarafa doğru geliyor. Hele bir bak Kımıl. Birşeyler getiriyor galiba."

Kayaların arasından süzülerek, partizanların yanına geldi Hatun.

"Ayran getirdim size heval, güneşte kavruldunuz" diyerek gülümsedi.

Kestane tenli, bakışını sarnıç dibinden almış diri bir kadındı. Daracık, etli ağzı çenesine cazip bir ifade veriyordu. Kuruyan terin yüzünde bıraktığı tuz çizgileri, iş yorgunluğunu, dibeği ve garip şeyleri çağrıştırıyordu. O haliyle, kadının yüzü, gökyüzünden kayalara düşen

kahverenkli, kocaman bir yaprağı andırıyordu. Ulu inat ağacının, ince ve beyaz abraşlı, o parlak, oval yaprağını...

"Çok sağ ol heval Hatun. Zahmet etmişsin" diyerek ayağa kalktı Çeto.

Partizanlar, ayran sitilini kuşattılar yutkunarak.

"Ben size, akşama doğru çay pişirip getiririm. Sıkıntınızı eritir."

"Zahmet etme, biz su içeriz. Senin işlerin ağırdır. Korucuların bu taraflara doğru gelmeyeceğini bilsek, gelir size yardım ederiz" dedi Çeto.

Mahçup, utangaç, uysal bir edayla Çeto'ya baktı Hatun.

"Sizin işinizden daha ağır bir iş var mı? Biz buğday taşırız, siz mermi. Bizim en uzun yolumuz yayla yoludur. Siz dağları, şehirleri katedersiniz."

Ayrancılar, hayranlıkla dinliyorlardı Hatun'u. Korucu olmamak için Diyarbakır'dan evine gelmeyen orta halli bir semercinin karısıydı. Şafak vakti gelen grubun karnını doyurmuş, dört kızkardeşiyle birlikte onları kayalıklarda en emin yere yerleştirmişti. Köydeki korucu örgütü hakkında geniş bilgi vermiş, hangi korucunun ne gibi suçlar işlediğini tek tek anlatmıştı.

Ayran sefasından sonra eğitim toplantısı başladı. Grup, parti ve ordu içinde demokrasi ve merkeziyetçilik, eleştiri ve özeleştiri sorununu tartıştı akşama kadar. Tartışmalı eğitimin son konuşmasını yapan Çeto, azınlığın ve çoğunluğun haklarından söz etti geniş geniş ve şu cümleyle noktaladı konuşmasını:

"Her demokrasinin çapını, muhalefete uygulanan demokrasinin çapı ele verir. Bu gerçeği unutmak, devrimi çürümeye terketmektir."

Hatun'un getirdiği akşam çayını içtikten birkaç saat sonra kayalıklardan çıkıp eve girdiler. Bir kazan bulgur çorbası hazırlamıştı Hatun onlara. Radyo haberlerini dinlediler. Evin ortasında kurulan geniş yer sofrasını, özgür bir sohbet ve kahkaha sofrası haline getirdiler. Yemekten sonra sofrayı hep beraber kaldırdılar. Çeto çantasından büyükçe bir kağıt çıkarıp ortaya serdi. Kağıtta, Hatun'un verdiği bilgiye göre, köyün çizilmiş bir krokisi vardı. Gruba hareket planını son bir kez daha açıkladı. Görevleri dağıttı. Aksilik durumunda çekilme planını anlattı. Herkesin tek tek görüşlerini, eleştiri ve önerilerini alıp, hareket

planını kesinleştirdi. Dibekçi beş kadının da dinlediği toplantı, ikinci kez demlenen çayla noktalandı.

Grup gece saat onikide köye doğru harekete geçti. Kılavuzluğu Hatun yapıyordu. Onikişer kişilik iki mangaya ayrıldı grup. Mangalardan birisi güneyden, diğeri ise kuzeyden köye girdi. Güneyden girene Çeto, diğerine de Kımıl komuta ediyordu.

Roketlerin gümbürtüsünü makinalı tüfek takırtıları izledi. Köpek hav havlarını, birkaç kadının korku çığlığı yırttı. Kapılar tek tek çalınarak halk megafonlarla köy meydanına çağrıldı. Hatun'un gösterdiği korucu evleri, üçer kişilik timlerle peşpeşe basıldı. Karşı koyan olmamıştı. Hatun biçimini değiştirmiş, yüzünü cemedanla kapatmıştı. Gören, onu kadın gerillalardan birisi sanıyordu. Korucu evlerini gösterme görevi bittikten sonra karanlıklara karışıp evine gitti.

Basılan korucu evlerinden toplam sekiz G-1 tüfeği çıktı. Halk meydanda yakılan ateşin etrafında toplandı. Elleri arkalarından bağlanan sekiz korucu ateşin yanında yanyana oturtuldu toprağa. İkişer kişilik üç devriye çıkartıldı köyün dışına. Genç ihtiyar, kadın erkek, çoluk çocuktan oluşan yüz kişilik bir kalabalık toplanmıştı ateşin etrafında. Dişi kurt gözleri gibi ışıldıyordu yıldızlar. Batıdaki yoğun yıldız aydınlığı, koyu laciverdi bir tona sokmuştu karanlığı. Hava şaşılacak derecede ılıman ve aralya çiçeği kadar narindi. Akşam esen porsuk poyrazı, pencere pervazlarında, paslanmış kapı menteşelerinde mavi ıslıklar bırakarak çekip gitmiş, tuzlu kayalardan oluşan güney silsilelerinin ardında boğulup kalmıştı.

Ateş, Çeto'nun dikelmiş, haşin duruşuna hücum ve kararlılık büyüsü üflüyordu. Megafonun ve roketin ışıltısı, dikkat merkezi haline getirmişti onu. Zelâl'ın kaldırdığı parti bayrağının ucu, kızarmış bir hançer gibi, sağ omuzunu öpüyordu Çeto'nun. Kitleyi hayret, korku, kuşku ve beklenti illeti sarmıştı. Tepeden tırnağa merak kesilmişti çocuklar. Kadınlardan bazıları sessiz sessiz ağlıyordu.

"Saygıdeğer büyüklerim, analarım, bacılarım, kardeşlerim, sevgili çocuk arkadaşlarım ve elleri bağlı oturan korucular...

Şu ayağınızın altındaki toprağa iyi bakın. Toprak ağlıyor. Ekin ve ekmek ağlıyor. Tuz, demir, nar ve zeytin ağlıyor. Bereketin kolları zincirlidir. Zincir bereketle birlikte ağlıyor. Sağırların sultanı bu ağlayışı

duyuyor. Körlerin sultanı, toprağın gözyaşlarını görüyor. Sizler hiçbir şey duymuyor, hiçbir şey görmüyor musunuz? Şu ayağınızın altındaki toprağa iyi bakın. Toprak ağlıyor."

Çocukların dışında, hiç kimse bakmadı toprağa.

"Şu kırkbin liranın hükmü nedir?" Roketatarı omuzuna asıp, cebinden kırkbin lira çıkardı. "İnsan kendi onurunu ve özgürlüğünü şununla değiştirir mi hiç? Bakın, saman alevinden ne farkı var bunun?Ateşe doğru yürüdü. Eğilip elindeki kırkbin lirayı tutuşturdu. Havaya kaldırdı yanan paraları. Bakışlar, hayretler içinde, yanan paralara yöneldi.

"Yaktığımız bu ateşin yanında, bu saman alevinin hükmü nedir ki! Halkımız ateşi kutsal sayar, ama her ateşi değil. İbrahim'in içine atıldığı Nemrut ateşi kutsal mıdır? Hayır. İnsanın özgürlüğünü ve onurunu kemiren şu paranın ateşi kutsal mıdır? Hayır. Elimde yanan, gördüğünüz bu para, bunların cebinden çıktı. İnsan muhtaç olabilir. Ama muhtaç insanın düşmesi acıdır. İnsan aç olsa da dik yaşamalıdır. Çocuklarına dik yaşamayı öğretmelidir. Bunlar bize karşı para almadan, çıkar gözetmeden silaha sarılmış olsalardı, içimden saygı duyardım bunlara. Yanlış yolda da olsalar, dava adamlarına saygı duyarım. Bunlar dava adamları değil. İçimizden çıktıkları için, çocuklarına kötü örnek oldukları için de üzgünüm."

Başları döşlerine sarkan koruculara baktı herkes.

"Kurme dare ne jı be dar narize!"(*) diye bağırdı ihtiyarlardan birisi.

Dönüp ihtiyara baktı Çeto. Gülümsedi.

"Hay ağzına sağlık ape mın. Ne güzel söyledin. Sakalın nur olsun senin. Toprağın zehirli ayrıkotlarıdır bunlar. Bunların bu mıntıkadaki elebaşları Eko ağayı ele geçiremedik. Ama sizlere, bu güzel ateşin karşısında söz veriyoruz. Engerek deliğinde de gizlense, Eko ağayı yakalayıp kurşuna dizeceğiz. Parti onun gıyabında ölüm kararı çıkardı. Bunlara gelince... Bunlar kandırılmış yoksul insanlardır. Şimdilik uyarıyor ve affediyoruz. Bundan sonra koruculuğa devam ederlerse, bunlar hakkında da ölüm kararı çıkaracağız. İkinci bir baskında, bunları, bu köy meydanında, hepinizin huzurunda kurşuna dizeceğiz."

(*) Ağacın kurdu ağaçtan olmazsa, ağaç çürümez.

Çeto konuşurken, Ağır Mahmut, köylülerden, köydeki gıdık durumunu öğrenmeye çalışıyordu. Bir köylü, dana etinin daha doyurucu olduğunu söyledi. Bir başka köylü, Başok deresinde boş bir kömde ölmek üzere olan bir kısraktan bahsetti. Başına battaniye atan ufak bir kocakarı ferik bir tavuk verebileceğini belirtti. Koruculardan birisinin anası, Mahmut'un kulağına, "Oğluma dokunmayın, bir gıdığım kurban olsun size" diye fısıldadı. Faltaşı gibi açıldı gözleri Mahmut'un. Kadının kulağına, "Tamam, söz veriyorum. Ben söylerim, dokunmazlar. Gıdık nerdedir?" diye mırıldandı. Genç bir gelin, yarım tuluk peynir vereceğini söyledi. Bir başkası bastık, kırma ve cevizden sözetti.

Mahmut, Cuma'yla Seydo'yu karanlığa çekti. Sırt çantasındaki mühimmatı çıkarıp bunlara verdi. Alaylarına, iğnelemelerine aldırmadı. Kendisine söz veren insanları, tereyağından kıl çeker gibi dinleyiciler arasından çekip, onlarla birlikte evlere yöneldi. Oniki kişiyle beraber evden eve giriyordu. Keçi derisinden tulum peynirini kocaman sırt çantasının en altına yerleştirdi. Gıdık haylice büyüktü. Tulum peynirine işemesin diye önce naylon torbaya soktu kellesine kadar. Kaldırıp tulum peynirinin üzerine oturttu. Gıdığın yan boşluklarını bulgur, ceviz, un, patates, kuru soğan dolu küçük torbalarla besledi. Gıdığın kellesine yakın boşluklara üç tavukla bir kaz yerleştirdi. Ağzını büzdü çantanın. Zevkle sırtına yerleştirdi. Elindeki çuvalı da doldurabileceğini sanıyordu. Etrafına bakındı. Kendisine yiyecek veren, sevecen insanlara gülümsedi. "Elimdeki çuvalı da doldurmam gerekiyordu ama..." dercesine, korucunun anasına göz kırptı. Ferah ve bahtiyar bir duyguyla meydana yöneldi. Çeto konuşuyordu hâlâ.

"Şimdi de Eko ağanın suçlarını sayacağım sizlere. Koruculara her ay başı dağıtılan kırbinlik maaşlardan avanta almak. Bize saldırarak bir yoldaşımızın ölümüne yol açmak. Köylüleri koruculuğa zorlamak, korucu olmayanları köyden sürmek, bunlardan bazılarının evlerini yakmak. Bu adam, maaş aldığı devlete de kazık atıyor. Mermi satıyor. Asılsız ihbarlar yaparak köylüleri tutuklattırıyor. Sonra da, tutukluların yakınlarından rüşvet alarak onları serbest bıraktırıyor. Rakibi olan korucu ağalarını, 'Teröristlere el altından yardım ediyorlar, dikkatli olun' diye gammazlıyor. Hangi birisini okuyayım sizlere. Bu elimdeki liste, Eko ağanın marifetleriyle doludur. Hınzırlığının haddi hududu yoktur."

"O ölüsü kandilliyi teneşir paklar!" diye bağırdı arka sıralardan birisi.

Herkes dönüp sesin geldiği yere baktı. Çeto, korucuların ellerini açtırttı. Ayağa kalkmalarını söyledi. Başındaki gerilla hatta'sını düzeltti. Elini, çeviklik için beline sıkı sıkıya bağladığı kuşağına soktu. Tepeden tırnağa süzdü korucuları.

"Gül olmayıp halk sizi koklamadıktan sonra, bari yol üstünde diken olmayın. Halka acımıyorsanız kendinize acıyın, çoluk çocuğunuza acıyın!"

Herkesi, şehitlerin anısı için bir dakikalık saygı duruşuna çağırdı. Bunu "Ey Rakip" marşının toplu halde söylenişi izledi. Marşın bitimini ise peşpeşe patlayan iki sert slogan şenlendirdi. Köyü, kol düzeninde, tekrar tekrar attıkları şu şiarla terkettiler:

"Ya serkeftın, ya mırın!"(*)

Güneydeki silsilelere yöneldiler. G-1 tüfeklerini dört kişi yüklenmişti. İki tane de Mahmut almıştı. Tatlı sert bir dağ yeli uç vermişti. Nar, zakkum ve kenger kokuyordu tepeler. Batı yakasında kayan bir yıldızı gördü tesadüfen Hoca. Melemeran geldi aklına. Gülümsedi.

"İaşe bakanımızın deposunda neler var acaba?"

Gülüşmeler oldu. Mahmut'un cevabını bekledi millet.

"Çam sakızı çoban armağanı."

Mahmut'la Hoca'nın arasında yürüyen sıhhiyeci Bijar keyifle dönüp baktı.

"Koca bir ahırı yüklemiş sırtına yine" dedi.

"Bu sefer size kaz yedireceğim" dedi Mahmut. "Kaz adımlarınız gelişecek. Tavuk yedireceğim. Akşam oldu mu göz kapaklarınız süzülecek. Patates yedireceğim, rüzgârınız artacak."

"Konuşmayın heval! Kaç kere söyledik, yürüyüşte konuşmayın diye!"

Kımıl'ın sert ikazının yerini, ayak seslerinin ve rüzgârın senfonisi aldı. Açık erguvani renklerle nakışlanmıştı gökyüzü. Acayip bir yıldız mahşeri vardı. Toprağa çöken yıldız aydınlığından, dev kavak ağaçları fışkırıyordu hayaletler gibi.

(*) Ya zafer, ya ölüm

Gecenin, çaylak karasından çıkıp yavaş yavaş esnediği ve giderek güvercin grisine girdiği bir zamanda, derinliği ürkütücü bir vadiye indiler.

Uçurumlardan köpüren kayaları, sarmaşıklar, ağu dikenleri, bodur çalılar sarmıştı. Derinliklerden masalsı çağrışımlar, köknar, porsuk ve mazı kokusu yükseliyordu. Çiğ tanelerinin ışıldaması, doğudaki uçurumlara düşen dişi bir kartal çığlığıyla birlikte başladı. Göçerlerin, turna avazından daha duru dedikleri, mavi yavşan sisi indi zirvelere. Yeşilin dalga dalga durulaştığı yüksek yamaçları, gecikmiş gelincikler, şivan çiçekleri ve meryem ana kandilleri bürümüştü. Şebnem ışıltıları tufan gibi sarmıştı tepeleri. Sümüklü böceklerin, pırlanta gibi gülümseyen ve çimenler üzerinde birbirini kesen sümük telcikleri şafak sisine garip bir büyü katıyordu. Dicle çobanlarına göre, geceleri dağlarda gezen cinlerin bıraktığı gümüş izlerdi bunlar.

Tilki Dılo'nun grubu, Çeto'nun grubundan önce gelmişti vadiye. Kuryelerin çabasıyla; vadinin derinliğinde, söğüt ağaçlarının altında buluştular. Yükseklerden inen duru bir şırlağanın kıyısındaydılar. Elli metre aralıklarla üç çadır kurdular hemen. Dılo'nun grubu oniki kişiydi. Yedi kişilik bir çadırla yetiniyorlardı. Grupta hiç kadın olmadığı için koyun koyuna yatıyorlardı.

Dağ hayatına üç yıl önce başlamıştı Tilki Dılo. En yakın arkadaşı Cığız Alo ile birlikte ilkin Beko'yu, Cabbar'ı ve Yado'yu yanlarına alarak beş kişilik bir grup haline gelmişlerdi. Grubun mevcudu sürekli değişmiş, ama bu beş kişi, köşe taşı gibi yerinden kımıldamamıştı. Tilki burnunu andırıyordu Tilki Dılo'nun burnu. Bakışlarında kurnazlığın yedibuçuk rengi parlıyordu. Boynu acayip tarzda uzun, ince ve sarıydı. Alnı dardı. Malabadi keçilerinin şeftaliyi andıran mübarek alnından farksızdı. Kakülü, güneşin doğuş ve batış anlarında, halı saçağı gibi, rengarenk ışıltılar içinde alnını kapatıyordu. Kızıl dalgırlı, elişi, şahane bir gerilla hatta'sıyla sarmıştı kellesini. Bakır suyunda yıkanıp, çöl güneşinde durulamışcasına parlayan, yabanıl, çangal bıyıklarıyla ünlüydü. Göğsünü, koçerovari çapraz fişenkliklerle alazlandırıp, dikkat merkezi haline getirmişti. Fişenkliklerin mermi mermi kesiştiği ve iman tahtasına denk gelen noktaya her zaman bir demet kokulu kuru çiçek takmayı ihmal etmezdi.

Bubelan aşiretinin bazı ihtiyarları, Tilki Dılo'nun tohumunda her mahlukun kurnazlığından bir renk olduğunu söylüyorlardı. Bazıları ise anasının Dılo'yu tilki postuna sardığını, bir tilki izinden beş kere üst üste geçtiğini, tilkinin kümeste parçaladığı tavuğun yere düşen minnacık sarı yumurtalarını toplayıp bebeğine yedirdiğini ve bebeğin sararak kurnazlaştığını ileri sürüyorlardı. Hanım adlı, seksen yaşındaki bir kocakarı, tüm bu iddialara karşı çıkıyordu. Ona göre Dılo'nun anası, onbirinci çocuğu olan Dılo'yu düşürmek için dağa gitmiş, eteğini kaldırmış, derpesini sıyırıp kalçasını tilkinin inine dayamıştı. Tilkinin kümeste, follukta ve kuş yuvalarında yediği civcivlerin avazı, ininde yatan tilkinin karnından çıkıp kadının rahmine akacak, rahimdeki cenin bu avazlara dayanamayıp ölecekti. O sırada inde bir tilki yavrusu yatıyormuş. Gebelik kokusunu alınca kalkmış, in çıkışını kapayan sıcaklığa doğru yürümüş kibar kibar. Önce seyretmiş, sonra koklamış, dayanamamış, yutkunarak burnunu kadının bereket kanalına daldırmış. Tilki yavrusunun sıcak soluğunda yoğunlaşan duman renkli tilki ruhu kadının rahmine akmış. Bubelanlı çoban Latif'in iddiası daha farklıydı. Ona göre Dılo'nun kurnazlığı on yıllık çobanlığına dayanıyordu. Sürüyü açık arazide tutmayı seven Dılo, beş yırtıcı köpeğini koyun postuyla kamufle ediyordu. Köyde ölen bazı köpeklerin kafa derisini komple soyuyor, tuzlayarak güneşte kuruttuktan sonra kaymakla iyice yumuşatıp koyunların başına geçiyordu. Koyun gövdeli köpeklerle, köpek başlı koyunlardan oluşan sürü kurtların mantığını allak bullak ediyor, saldırı cesaretlerini kırıyordu. Latife göre, bir keresinde Dılo beş köpeğini, başları da dahil tamamen koyun kılığına sokmuş, gece açık arazide bekletmiş, köpekleri koyun sanan üç kurttan ikisini boğdurtarak öldürtmüştü. Latife göre Dılo, kurnazlığını kurtların saldırısından alan bir adamdı.

Ateşin toprağa düşüp, büyünün bozulduğu bir dönemde çobanlığı bıraktı. Arkadaşlarını buldu, silahlanarak yepyeni bir dağ hayatına başladı. Dağlara hile sanatının inceliklerini göstermek, akılalmaz sürprizler üretmek, kışlaları uçurumlara çekmek, göğün ve dağların enginliğini helikopterlerin başına bela etmek aşkıyla yanıp tutuştu. Bir mangalık asker elbisesi buldu ilkin. Başçavuş kılığına girdi. Beş gün içinde, altı toprak ağasının evinde arama yapıp, dört tüfek, üç tabanca ve yüzlerce

mermiye el koydu. Kapısını tıkırdarttığı her evi, "Kolordudan geliyoruz, kanun namına evinizde arama yapacağız!" diye uyarıyordu. Geceleri yüksek zirvelerde ateşler yakarak helikopterleri harekete geçirtti. Beş gerilla maketi hazırladı, siyah kartondan havan namluları yaptı, dağ koyağında gerilla kampına benzer bir kamp kurdu. Köylülere kampın ihbarını yaptırttı. Bir şafak vakti kamp, dört helikopter ve üç yüz askerle basıldı. Bombalar, roketler ve makinalı tüfeklerle hallaç pamuğuna çevrildi kamp yeri. Bir başka zaman, uçurum kayalarını dinamitleyerek yolları kapattı. Tel direklerini kesti. Dağ karakoluna giden patikaların üzerinde çukurlar kazdı. Çukurların dibine ucu hançer gibi sivriltilmiş demir kazıklar oturtup, ağızlarını ustaca kamufle etti. Bir gecede, yolboyu tel direklerine on maket astı. Maketlerin göğüs yaftasına, "Yarbay Ömer'in zulmünü idam edeceğiz!" ibaresini yazdı. Bir başka gece, dağda karakol kuran bir bölüğün etrafına sekiz beyaz korkuluk dikti. Uzaktan iki dinamit patlatıp korkulukların kurşunlanışlarını dinledi.

Dılo'nun oniki kişilik grubunda kamp eğitimi gören, askeri ve siyasi sorunları azçok tartışabilen bir kişi vardı. O da Yado'ydu. Grubun örgütlenmesinde, silah temini ve patlayıcıların öğretilmesinde önemli bir rol oynamıştı.

Tartışma, topluca yapılan sabah kahvaltısından sonra başladı. Geniş bir bağdaş çemberi kurmuşlardı. Dört nöbetçi yerleştirmişlerdi hakim tepelere. Hoca'nın yönettiği toplantının ilk sözünü Çeto aldı. Genel politik ve askeri durum üzerinde durdu. Eyaletlerdeki son gelişmelere ve muhtemel yükselişlere dikkati çekti. Dılo'yu ve grubunu son iki yıl içinde bir tek askerin ya da muhbirin burnunu kanatmamakla eleştirdi. Grup içinde siyasal ve ideolojik eğitim yapılmadığı gibi, kitle içinde propaganda faaliyetine de girişilmediğini ileri sürdü. Avare gezen asi çete ideolojisinin gruba tamamen egemen olduğunu iddia etti. Çeto'ya göre, eyaletlerdeki grup komutanlarından birçoğu, özellikle de Mardin'dekiler bu durumu biliyorlardı ve şikayetçiydiler. Çeto'yu Kımıl izledi. İmha savaşı vermeyen bir grubun imhadan kurtulamayacağını vurguladı. Dılo'nun mıntıkasındaki askeri birliklerin gayet korkusuz gezdiklerini ve gruptan korkmaz hale geldiklerini belirtti Kımıl. Hoca, ideolojik eğitimden ve savaştan uzak duran bir grubun eninde sonunda çürüyüp dağılacağını söyledi. Grubu var eden temel şartları

ortadan kaldırmanın vahametine dikkati çekti. Modern savaşın temel ilkelerini sıraladı tek tek.

Dılo ve grubu, tüm eleştirileri bal sukûnetiyle dinledi. Dılo'nun rehaveti demindeydi. Demli bir çayın özlemini çekiyordu. Beyni ve yüreği geviş halindeydi. Anlatılanların kendi nazarında, acı bir palamut kadar değeri yoktu. Herkes Dılo'nun eleştirilere usturuplu bir cevap vereceğini sanıyordu. Sırtını yaşlı bir meşe ağacına dayamıştı. Sigarasının külü uzamıştı, dumanı ise bıyıklarında oyalanıp duruyordu.

"Kanın bağırtısını yedi iklim, dört bucak duyar" diye başladı. "Ben, kanın kara taşı ağlatacağına inanırım. Toprağa düşen bir damla kandan bir büyük zelzele doğar. Bizim grubun hiç kan dökmediği doğrudur. Bizim grubun hiç savaşmadığı, dağlarda avare avare gezdiği fikrine gelince, bu fikir katiyyen doğru değil. Biz peşimize bölükleri, taburları takmış, dağlarda perişan etmişiz. Karakollara uykularını haram etmişiz. Hiç adam öldürmediğimiz doğrudur. Adam öldürmek bize nasip olmamışsa suç bizim mi?"

"Nasip olma sorunu değil!" diye çıkıştı Kımıl. "Savaş bir bilimdir, siz bu bilimin temel kurallarını kavramamışsınız!"

Kurnaz, ekşi ve anlamlı bir havada gülümsedi Dılo. Arkadaşı Cığız Alo'yu el işaretiyle susturup, usuldan girdi söze.

"Bak ki, savaş ister bilim olsun, isterse ilim, hiç fark etmez. Mühim olan aha bu sepettir (kafasını gösterdi). Bu sepet eğer, Hz. Süleyman'ın yüzüğündeki lâl'dan daha değerli fikirlerle doluysa ne alâ... Yok eğer...."

"O sepet okumayla dolar okumayla, kendiliğinden dolmaz!"

"Şimdi bak ki heval Kımıl, bak ki, sözümü kesme! Eğer bu sepet... Ne diyecektim, unuttum. Yumurtayı tavuğun pötünde durdurursan, fırlatır kırar onu. Şey doğrudur. Okursan sepet dolar. Bu doğrudur. Buna ben amenna derim. Ama istesen sepeti tecrübeyle de doldurursun. Bana iki küp bal gösterseler. Farzı mahal yani, anla. Deseler ki aha bu küp kitap balıyla doludur, aha bu küp de tecrübe balıyla. Vallahi ben tecrübe balını alırım. Hiç çam balıyla çiçek balı bir olur mu? Yani şimdi, akıl var, izan var, vicdan var..."

"Sen eleştirilere cevap vermiyorsun ki. Sana, yani size diyoruz ki, politik faaliyet yürütmüyorsunuz. İdeolojik eğitimi, kitle çalışmasını,

modern gerilla savaşını, yani bilimi es geçiyorsunuz. Biz peşmerge değiliz peşmerge!"

Kımıl'ın ikinci kez söz kesişini, çene kaşıntısıyla karşıladı Dılo.

"Allah Allah, anlatamadım ki..."

"Söz almadan araya girip toplantının düzenini bozma heval!" diye uyardı Kımıl'ı Hoca.

"Şimdi bak ki, ya ben anlatamadım ya da heval anlamadı. En iyisi, Alo sen anlat benim yerime."

"Herkes kendi adına konuşursa daha iyi olur."

"Şimdi bak ki anlatamadım. Benim yerime dememde maksat, beni temsilen konuşsun değil, sıramı vermişim, benim sırama konuşsun. Aslında kafalarımız karıştı. Bir çay demlesek iyi olur. Gölgemize gün ışığı vurur da sisimiz dağılır."

"He he, bir çay şart oldu" diyerek ayağa fırladı Gedo dayı. Ağzına kadar su doldurduğu üç çaydanlığı odun akkorunun üzerine oturttu.

Cığız Alo hazırlıksız yakalanmıştı. İlkokul ikiden ayrıldığı için okuma yazmayı dahi doğru dürüst bilmiyordu. Sardığı sigarayı dudağına yerleştirip çakmağı çaktı. Dumanı keyifle üfürdü. Sararmış dişlerini göstere göstere gülümsedi.

"Valla baba biz köyde doğmuş, köyde büyümüşüz. Serçeden başka kuş, zeyrekten başka yokuş bilmeyiz. Suriye'ye gidip ne siyaset görmüşüz, ne de askeriye eğitimi. Sağ olsun heval Yado, bize birşeyler öğretmişse o öğretmiş. Bu savaş çok insanın telef olmasına sebeplik etti, ama bizim gözümüzü de açtı. Biz bu savaştan çok şey öğrenmişiz. Bizim asker öldürmediğimiz doğrudur. Ne sert ol asıl, ne yavaş ol basıl. Biz bunu bilmiş, bunu uygulamışız."

"Sözünü balla kestim Alo" diye müdahale etti Dılo. "Yani bu demek değildir ki biz burun kanatmayız. Kanatırız. İman tahtasından kalbur deliği de açarız. Yeter ki denk gelsin. Tamam, şimdi devam et."

"Rica ediyorum, bir daha müdahale etmeyin heval."

"Yoo yoo... Heval Hoca, yanlış anlama. Gayem müdahale değil, bir durumu belirtmişim, hepsi o kadar."

Sigarasından bir yudum çekti Cığız. Ne diyeceğini düşündü. Öksürdü derin derin. Dönüp arkaya tükürdü. Kızlar, sesi bostan dolabı gibi çıkan bu kabakıyım köylüyü ilgi ve sempatiyle süzüyorlardı.

"Biz askeri dağlara yaymışız. Dağlar, askerin cesaretini törpülemiş. Askeri masrafa sokmuşuz. Bizim verdiğimiz savaş, masraflı savaştır. İlim ister bunu kabul etsin, isterse etmesin, biz buyuz heval. Dağda asker yanlışlıkla birbirine girmiş, çatışmışlar. Bir ölü, sekiz yaralı çıkmış. Bu bizim marifetimizdir. Tilki fendine girmeseydik, geceleyin asker birbirine düşmezdi. Her yiğidin kendine göre bir yoğurt yiyişi var. Sizin yiyişiniz bizimkine, bizimki de sizinkine benzemez."

"Biz kaşıkla yiyoruz, siz yumruğunuzla. Yoğurt kaşıkla daha tez biter" dedi Gedo dayı.

"Orası belli olmaz" diye gülümsedi Cığız Alo. "Yumruğunu bileğine kadar batırırsan, geniş geniş yalarsan, orası hiç belli olmaz." Gülüşmeler oldu. Alo Dılo'ya, "Nasıl, iyi söyledim mi?" dercesine göz kırptı. Dılo demlenen çaydanlıklara baktı. Keyfini bakışlarına yedirerek, zevkle püfürdetti sigarasını. Dünya bir koca bataklıktı onun gözünde. Bu bataklığın dibinde, bataklığı durultmak isteyen binlerce göze vardı. Billur ışıltılarla kaynıyordu bu gözeler. Bataklık gittikçe derinleşiyor, büyüyor, durulmak bilmiyordu bir türlü. Bataklığın üstünü köksüz nilüfer çiçekleri, değişik tonlarda yosun adacıkları, sunalar, kılkuyruklar, benekli semenderler bürümüştü. Bunlar gözelerden, gözeler bunlardan habersizdi. Bataklığın dibine ulaşıp oraları aydınlatacak güçte değildi güneş. Büyük bir şaşkınlıktan ve kargaşadan ibaretti hayat. İpek gibi yumuşak ve makûl yaşamaktan başka çare yoktu. Bu savaşın ne zaman ve nerede biteceği belli değildi. Merzengüş meltemi gibi dağlarda serin serin gezinmekten ve askere, "Ne bizden rükû, ne sizden kıyam, selamünaleyküm, aleyküm selam" mesajını vermekten başka yapacak pek fazla birşey yoktu.

Cığız Alo'dan sonra sözü Yado aldı. Yado'nun iki elinde toplam beş parmağı vardı. Asıl eleştirinin muhatabı Yado'ydu. Çünkü kamp eğitimi görmüş, Dılo'nun grubunu eğitmek, kalıba döküp işlemekle görevlendirilmişti. Grubu, Çukurca bölgesinden Sarı Duran'ın da yardımıyla nasıl silahlandırdığını anlatmaya başladı. Fünyelerin elinde patlamasından dolayı, uzun süre grubun eğitimiyle ilgilenemediğini, merkeze gönderilmesi gereken raporları gönderemediğini, grubun eğitim seviyesinin çok düşük olmasının ayrı bir dert olduğunu uzun uzun sayıp döktü.

"Bizim peşmergelikten kurtulamadığımız doğrudur" dedi. "Modern savaşın icaplarını kavrayıp uygulamak için zamana ve eğitilmiş kadrolara ihtiyacımız var."

"Adamdan çok silaha ihtiyacımız var silaha!" diye çıkıştı Dılo. "Bunların sırtında roket var, bizim yok. Bunlarda makinalı tüfek var, bizde yok. Bunlarda mayın var bizde yok. Baksana üç kalaşnikofumuz var, gerisi hep G-1... Savaş dediğin nedir, silahtır. Silah olmazsa savaş olur mu?"

"Söz almadan konuşma heval!" diye uyardı Hoca.

Mahmut, torbadan naylon bardakları çıkardı. Kendisini Destan'ın sıcacık bakışları altında hissederek çayla doldurdu hepsini. Adam başına birer şeker dağıttı. Destan'ın çingene pembesine giren dolgun ağzına, irileşmiş gözlerine baktı. Son bir aydır Gülbeyaz'ın gönlündeki yeri daralır gibi olmuştu. Yeni bir güç, büyüsünü sessizliğinden ve gizli gizli gülümseyişinden alan, yepyeni bir tufan tarafından işgal edilmek tehlikesiyle yüzyüzeydi. Hayret, hiç kimse farkında değildi bu durumun. Salepçi güğümü gibi içten içe kaynıyordu. Milletin neleri eleştirip, neleri tartıştığının farkında bile değildi Mahmut. Püren balı fırtınasına kapılmış gidiyordu, sisler, uğultular içinde.

Mahmut'taki değişimlerin, inceden inceye farkındaydı Destan. Medine fukarasını, deve sırtında ısıran, şirin dilli masal yılanının hazzıyla kahroluyordu adeta. Mahmut'un kendisiyle gelip konuşmasını, tenha bir yerde gönlünün sırlarını, zenginliklerini fısıldamasını bekliyordu. Yürüyüş kolundaki yerini değiştirmiş, Mahmut'un önüne geçmişti. Arkadan seyredilmenin erişilmez tadını yaşıyordu.

Toplantı ikindiye kadar sürdü. Alınan çeşitli kararlarla noktalandı. Gruba iki kalaşnikof, bir afarof ve bir roketatar verilecekti. Grup düzenli ideolojik eğitim yapacak, modern savaşın kurallarını kavrayarak ona göre hareket edecekti. Eğitmen gönderilmesi için merkeze yazı yazılacaktı. Akşamı, Mahmut'un sazbendlik yaptığı otuz kişilik bir govendle karşıladılar. Kayalar kızarmaya başlamıştı.

Gevaruk vadisine, Cilo ve Sat dağlarından mavi sis kümeleri iniyordu dalga dalga. Tüylerinde Zola, Nazlı ve Baranduz ırmaklarının kokusunu taşıyan binlerce Urmiye sunası konmuştu kayalara. Sabah güneşinin inci gülücüğü gibi ışıldattığı sis, sunaların zümrüt renkli kanat aynasında yanardönere dönüşüyordu. Yeşil boyunlu, kızılcık gagalı binlerce baş, sise cevval bir masal kilimi havası veriyordu. Yönünü doğuya dönenlerin göğüslerindeki pas renkli bantlara şebnem pırıltıları bulaşmıştı. Şafak zirvesinde dinlenen anaç bir kartal, aşağılarda, sisin bağrında, sallanan siyah uçlu beyaz kuyrukları, yükselen ag ag'ları ilgiyle izliyordu. Toprağa taze ceviz, nar, mazı ve palamut soluğu sinmişti. Cilo eteklerinden kalkan kraliçe karıncalar, erkek karıncaları peşlerine takarak Gevaruk vadisine kadar uçuyorlardı. Yolda döllenen bu karıncalar, yığınlar halinde Gevaruk'a iniyorlardı. İner inmez kanatlarını bir yerlere çarparak ya da ısırarak koparıyor, yumurtalarını bırakmak için toprak deliklere dalıyorlardı. Geceleyin bu vadiden sürüler halinde geçiyordu kurtlar. Gevaruk aynı zamanda kaçak aşkların, kız kaçıranların, zamane dervişlerinin, hırsızların, hayvanlarla çiftleşenlerin, sağırların, falcıların, terkedilmiş yaşlı at ve eşeklerin meskeniydi. Kocakarılar bu vadide geceleri elleri ve gözleri ateş gibi parlayan, buğday saçlı, su ayaklı cinlerin gezdiklerini söylüyorlardı. Onlara göre bu vadinin kayalarındaki resimleri, ateş tırnaklarıyla bu cinler çizmişlerdi. Vadide, kayalara sert taşlarla çizilmiş, milattan önce üçbin yılına ait bini aşkın hayvan resmi ve geometrik figür vardı. Kocakarılardan bazılarına göre ise, kayalardaki bu dağ keçilerini, av tuzaklarını, saldırgan avcıları Nuh'un oğulları çizmişti. Kayalardaki derin buzul çizikleri ise rençberlerin, yani cümle cotkarların babası olan Hz. Adem aleyhüsselamın karasabanının izleriydi.

Gevaruk toprağında boy vermeyen, mevsimleri bile afallatmayan çiçek yok gibiydi. Avcıotları, papatyalar, çiğdemler, menekşeler, gelincikler, kan damlaları, düğün çiçekleri, çayırotları, sığırkuyrukları, ballıbabalar, devedikenleri, yavşanlar, gevenler, peygamber çiçekleri, çayırdikenleri, yoncalar, hezeranlar, korungalar... Rengarenk, taraz taraz, dalga dalga, ton ton şenlendiriyordu her yanı. Kayalara yuvalanan yaban arılarının peteklerinden taşarak aşağılara sızan bal damarlarına, envai çeşit yayla ve orman sineği üşüşmüştü. Vadinin büyülü görünümü geceleyin daha bir artıyordu.

Koyu renkli bazik kayalar, püskürük kütleler, yıldız alacasında, ay ışığında taşlaşmış dev ve tepegöz kafilelerini andırıyorlardı.

Zine yorgunluğunu köknara yaslamış, bakışlarını ise kayalardaki resimlere dikmişti. Kayaların arasından gelen duru bir suda çoraplarını yıkıyordu Yezdanşer. Bir hafta Gever ovasında gezmişlerdi. Cilo'da çoban Belangaz'la konuşup Oramar'a inmişlerdi. Büyük Zap suyunun, dağları derinlemesine yaran duru kollarından birisini izleyerek Gevaruk vadisine girmişlerdi.

"Bu adamları bu kayalara kim yapmış Yezdo?"

Başını kaldırıp resimlere baktı Yezdanşer. Nuh'un yorgunluğu oturmuştu bakışlarına. Duru su, çakıl ve balçık kokuyordu sakalı.

"Veeeeeey, Zine Zine, kurban olurum senin o iki münevver gözlerine, onu bilmeyecek ne var. Kurban olduğum Fahrettin'in konakladığı yerlerde bir gonca bin olur, taş yeşerir, kaya dile gelir. Hangi kayanın dibinde kim ne suç işlemişse, o kaya, o suçu mübarek efendimize şappadak gösterir. O suç o kayadan bir daha, galübelaya kadar silinmez. Baksana, adam ceylan peşindedir. Hiç ceylan öldürülür mü? Gönlünün kâbesinde zerre kadar insaf nimeti olan bir adam hiç ceylan öldürür mü? Cesareti aslandan, merhameti ceylandan alan bir adam ceylan öldürür mü?"

"Öldürmez."

"Öldürmez ama, sen gel de bu kayadaki adama anlat. Bu adam, aha bu kayanın dibinde bu ceylanı öldürmüş."

"Allah'ın işidir, bilinmez. Belki de ceylan kaçmış."

"Kaçmamış Zine, ceylan kaçmamış. Kurban olduğum Şeyh Addi zamanında ceylanlar insandan kaçmazdı. İnsanla aynı tasta süt içerdi."

"Süt içerdi de, bu kayadan niye kaçmış?"

"İnsan melanetinin altı üstü belli mi olur Zine? Ceylan kemalinin güzelliğini süte üfledi. İnsan sütü içti. İçince gözlerine renk eyyamları girdi. İnsanın içine giren ceylan cenneti, insanın içindeki cehennemi insandan kovdu. Cehennem süte düştü. Ceylan insanı kendisinin bir benzeri bilirdi. İnsanın soluğundan süte giren cehennemi görünce dehşete düştü. Öyle bir kaçtı ki, yer sarsıldı. Kaçan ceylana insan güldü. Sarsıntıda dökülmesin diye de süt tasını alıp kafasına dikti."

"Viiiiy toprak başına. Desene ki, cehennemi de sütle beraber içti."

Yezdanşer çorabını sıkıp kayanın üzerine serdi. Mor damarlı ellerini başındaki cemedanla kurularken gülümsedi.

"İçti Zine içtiiii, hem de nasıl içti. İnsan denilen melanet gülmeseydi, kendi içindeki o cenneti âlâ, sütle gelen o cehennemi yine dışarı atardı. Ama ceylanın dehşetine güldü. O gülüş insanın içindeki cennetin gücünü emdi, yarıya indirdi. Yanan buğdaya gülünür mü? İnsafın firarına gülünür mü?"

"Gülünmez."

"Gülünmez, ama insan güldü. Gülmek nedir? Gülmek bir nimettir. Ömür çiçeğidir. Bütün gülüşlerini ilk gülüşüyle cezalandırdı insan. Gülüş nedir? Gülüş ilimdir. İlimsiz gülüşün tosbağa osuruğundan ne farkı var Zine? Bir farkı var mı?"

"Yok."

"Yok ama, gel de onu insana anlat. Anlamaz melanet. Aha bu toprak mübarek bir topraktır. Ayağının tırnağında toz olduğum, eteğinde it olduğum, kurban olduğum Şeyh Addi, aha bu kayanın dibinde oturmuş. Ben bu toprağı üç defa yalar, on iki defa da öperim. Öperim ki, yedikat yeraltı gülsün bu mübarek toprağın."

Eğilip üç kere yaladı, on iki kere de öptü. "Toprak başına!" diye iç geçirdi Zine. Şeyh Addi'nin kimliği üzerinde düşündü. Kimdi bu Şeyh Addi. Nereliydi, neyin nesiydi? Hiç duymamıştı. Bu Şeyh'e gidip, Rodi için bir muska yazdırsa nasıl olurdu acaba? Korkunç bir belirsizlik, kuşku ve iç hesaplaşma içindeydi. Hayatının en büyük dipsizliğini yaşıyordu. Yönlerin belirsizliği, menzillerin merhametsizliği çekilmez hale gelmişti. Son bir ayın yoğun gezisi, gıda kıtlığı, asker ve korucu baskısı, ipucu yakalayamama ve takatsizlik, canına yetmişti. Aynı bıkkınlığı

Yezdanşer'de göremiyordu ama. Gezdikçe cevallaşıyor, silindikçe parlayan gümüş bir hançer gibi cazipleşiyordu. Bu adamın, bu yaşta Rodi için dağları elek velek etmesinin sebebi hikmeti üzerinde döne döne düşünüyordu Zine. Harama uçkur çözmemiş, nesli tükenen çirokbejler soyundan mıydı yoksa? Ululuğunu sakalına yüklemiş, kuzu çobanlarının kıvırcık kaşlı pirlerini de andırıyordu. Sedir ormanlarında yaşayan kadim Dicle dervişleri, bellerinde, Zerdüşt ateşinde demlenmiş, yeşil ağızlı teberler taşırlardı. Bu adamın, uçlarını yaprakla oğuşturup yeşillendirdiği ak sakalı, bu teberlere benziyordu aynen. Bir afat iyimserdi. Ve üstelik müthiş mülayim, aluç gözlü, mahkum, mahzun ve mecburdu. Sakalının her telciğinde bin KEŞKE, bin BELKİ, bin İNŞALLAH, bin KİM BİLİR, bin İYİYİM ışıldıyordu.

Derdi güzelleşen insanın sakalı ağırlaşır. Ballanmış bir nar gibi, başı döşüne düşer. Ensesinde ve sırtında duyar güneşin gülüşünü. Menzil hasretine dayanamaz ayakları, uzadıkça uzar. Göz, insan derinliğinin sırlar menziline açılan penceresidir.

Yaşlandıkça dayanılmaz hale gelir sırlar menzilinin çağrısı. Gözün dış aynası küçülür, iç aynası ise büyür bu çağrıyla. Dış aynada yoğunlaşan çağrı, iç aynada patlayarak dalga dalga yankılanır derinliklerinde insanın. Bilinmez, uğultulu ve alabildiğine zengin arzular doğar insanın kadim sessizliklerinde. Değişir, başkalaşır, deli destan kesilir birdenbire insan. Karısını kaybederek yıllarca inzivaya çekilen, hayata ve menzillere küsen bir piri fani, Cudi'den kalkar, tüm Botan'ı pervasız bir aşkla, karış karış gezebilir.

Suna sürülerine, çayır ve çil kuşlarına, bıldırcınlara, bülbüllere ve zirvedeki kartala baktı Zine. Bu kuşlar dünkü gökkuşağının altından geçip gelmişlerdi. Ötüşlerinde ve yaydıkları efsunda ebemkuşağının renklerini taşıyorlardı. Dağların yalnızlığına ve hüznüne vurgun kuşlardı, avîndar kuşlardı bunlar. Zine'ye göre gökkuşağı yağmurun her damlasından bir renk alırdı. Her damlanın rengi bir kuşu çağırırdı. Sürüler halinde gelip gökkuşağının altından geçen kuşlar, tüm bu renkleri yüklenince cinsiyet değiştirirlerdi. Yani erkekler dişi, dişiler ise erkek olurdu. Dağların dayanılmaz yalnızlığına ve hasretine doğru uçan bu kuşların gözyaşlarından taşa toprağa renk dökülürdü. Yalnızlığı ve hasreti kuşatır, emer yok ederdi bu renkler.

"Kuşlar, ayak izlerini görür, Yezdo; bir dağı bir dağa taşıyan firari insanların ayak izlerini görür; gezen tüfeğin kayadaki izini de görür. Kuş olsaydım bulurdum oğlumun izini."

Sakalını sıvazladı, cebinden çıkardığı Mushafı Reş'i beş kere öpüp başına koydu. Boynunu hak kuşu gibi dikelterek Zine'ye baktı.

"Yuvasını toprağa oyan kuşlar toprağın sırrını bilir Zine. Toprak karıncalara sinesindeki her şeyi gösterir, insana göstermez. Toprak merhametlidir Zine. Toprak merhametini çıplak kuş civcivlerinin şahdamarından alır. Karıncanın ağlayışını duyar toprak."

"Karıncanın ağlayışını duyar da benimkini duymaz. Az gözyaşı mı döktüm bu toprağa ben. Demir duydu da toprak duymadı sesimi benim. Toprak başına toprağın. Hasretimi dar'a çekti. Berdar etti bahtımı."

İrkildi Yezdanşer. MünkirNekir topuzu yemişcesine zarılandı içten içe.

"Tövbe de Zine! Çarpılırsın. Sen toprağa birşey vermemişsin ki, toprak da sana birşey vere. Her şeye asi ol, ama toprağa asi olma."

Beline doladığı el dokuması nakışlı pıştından mendilini çıkardı, sağ gözüne bastırdı Zine. Sarsıla sarsıla gömdü gözyaşlarını mendiline. Derin bir haz alıyordu sessizliğinin bu tip dizginsiz boşanışından.

"Sekiz güvercin vermişim ben bu toprağa. Sekiz ciğer paresi. Herbiri bir yanımı almış götürmüş. Şahdamarımı vermişim ben toprağa. Verecek neyim kalmış?"

Taş sessizliğine girdi Yezdanşer. Zine'nin toprağa sekiz çocuk verdiğini hesaba katmadan konuşmuştu. Mahçuptu. Yekinip ayağa kalktı. "Sabunda leke var ama bu kadında leke yok" diye düşündü. Başını kaldırıp maviş derinliklere yürüdü. Ruhunu kalıbından azat etti. Derin bir soluk aldı. Sudan çıkmış pamuk gibi ağırlaşan sakalını sıvazladı. Ölümün dehşetini duydu iliklerinde. Korkuyu yenmekten geçiyordu ölümü yenmek. Korkuyla besleniyordu ölüm. En çok da, semaya bir ışık düşürmeyenler korkuyordu ölümden. Ölümü korkutanlar, yani ölüm korkusuyla beslenmeyenler, yani kendi korkularını ölüme yedirenler, hayatı lezzetlendiren insanlardı. Küçülmekten korkuyordu ölüm en çok. Işığı sonsuzluğa düşürmek, ölümü cüceleştirmekti marifet. Ölüm diye bir şey yoktu ki. Korkak ve aciz insanlar yaratmıştı ölümü.

"Sebebin ocağı sönsün. Kısmetini engerekten dilensin. Kanı çürüsün sebebin; lime lime dökülsün şerefi. Ocağımı sebep söndürdü benim. Beşiği çıyan dolsun sebebin. Akrep aksın iştahına sebebin. Sağırlaşsın, duymaz olsun İsrafil'in sûr'unu. Ağzı vır vır, ardı tır tır olsun kıyamet günü. Açı aç eden, zengini zulme muhtaç eden sebeptir. Açа da yazık, zengine de yazık. O güzelim körpe zelâl gözleri zelil eden sebeptir. Kızlığının kanı topuğunda kuruyan sebileri Dicle'de boğduran sebeptir. Morarmış, şişmiş cesetlerin cesaretidir sebep. Herkese bir tüfek vermiş sebep. Herkes bir iz peşinde, bir kan kokusunda, bir tavşan uykusunda pusuya yatmış. Yollarda mermi kovanları, barut izleri, havada çelik kuşlar, fırfıroklar... Bir kuzunun boynundaki bir zengıl(*) sesine bir orduyu saldırtan sebeptir. Oğlumun eline tüfek veren, dağlara salan da sebeptir. Vay sebep, başağından buğdayın firar etsin sebep. Deve dikeni bürüsün bereketini."

"Zine Zine, beddua etme Zine! Beddua, Adem neslinin kursağında köpüren mor ağulu günahıdır! Bu mübarek toprağa öğürme bu günahı Zine!"

Mendiliyle gözyaşlarını sildi Zine. Önündeki taşların arasından taşan karabirçeklere, tırşolara, yabani ıspanaklara, katır mezelerine, envai çeşit çiçeklere baktı. İçinden, uzun bir sin û siyana(**) durmak geldi.

"Kursağımda köpüren mor ağulu günahı kusmazsam kudururum. Allah beni mesele etti, ortaya saldı. Neydi günahım benim?"

"Bu mübarek toprağın üzerinde, bırak zehir seni kussun, sen zehiri kusma Zine. Zehirin kustuğu kul, güzel kuldur. İki ayaklı sevaptır."

Puşusunu düzeltip oturduğu yerden ayağa kalktı. Sağ baldırı uyuşmuştu. Her ikisi de fena halde acıkmıştı. Torbalarında hiçbir şey yoktu kapdan kacaktan başka. Zine, Yezdanşer'in her türlü kuş avına karşı olduğunu bildiği için keklik tuzağını önermiyordu. Oturup beraber yiyebilecekleri şeylerin üzerinde düşündü.

"Aç kaldık Yezdo. Yakında ne çoban, ne de köy var."

(*) Çıngırdak
(**) Ağıt

Dağlara, uçurumlara, gökyüzüne baktı Yezdanşer. Gökte süzülen şahinleri seyretti. Uzaktan gelen keklik ötüşlerine kulak verdi.

"Dün yağan yağmurun çimenlerden, kaya diplerinden yükselttiği mantarları toplasak yeter bize. Kenger kökü, kuş ekmeği, mendik, kuzukulağı da var buralarda."

Yavaş yavaş aşağılara, derinlere doğru indiler. Yabani bir ceviz ağacı buldular. Avuç avuç kör ceviz topladılar. Meşeliklerden geçerken bol bol palamut topladı Zine. Durgun akan duru bir su kenarında oturdular. Yakından suya baktı Zine.

"Bu suda balık var Yezdo."

"Çok mu?"

"Bir tane gördüm. Viiiiy, bak bak, o tarafta daha çok var."

Gözleri iyi görmediği için bakmadı Yezdo. İki taş bulup ceviz kırmaya başladı. Zine fistanını dizlerine kadar çermedi. Eteklerini kalçasının hizasında toparlayıp suya girdi. Keyifle güldü Yezdo. İnip inip kalktı sakalı.

"Genç kızlığın aklına geldi Zine. Bu yaşta iki elle balık yakalanır mı? Sana yakalanan balığın senden ihtiyar olması lazım."

Zine suyun içinde dönerek kikir kikir güldü.

"Balığı yakalayan yaş değil tecrübedir. Balık yakalamakla geçti benim ömrüm. Nemrut'un her suyunda benim bir tas alın terim var."

"Dibi hamurlu kova mı daldırdın sulara? Yoksa..."

"Ellerim ne güne durur. Viiiy anee, baldırıma sürtündü geçti. Valla çok var bu suda balık."

Yezdo gevrek gevrek, kendinden geçercesine kahkahalandı. Ağzından birkaç ceviz kırıntısı yuvarlandı sakalına. Açlığını ve inancını unutuverdi çabucak.

"Sen suda kendi kızlığını aramaya çıkmışsın Zine."

"Nemrut'ta kaldı benim kızlığım. Ne güzel yıkanırdım kaya yalaklarında, Nemrut gölünde. Viiiiy, valla balık baldırımı öptü Yezdo!"

Yezdanşer, gülüşlerini sırtüstü uzanarak sürdürdü. Yaşaran gözlerini elinin tersiyle sildi. Yavaşça kalkıp bağdaş kurdu. Kollarını suya daldırarak bir kayanın dibinde balık arayan Zine'yi seyretti. Fistanının uçları sulara gömülmüştü. Tüm dikkatini kayanın dibinde yoğunlaştırmıştı. Kaya diplerine tüneyen balıkların peşindeydi. Sesini soluğunu

kesmişti. Konuşursa balıkların kaçacağından korkar gibiydi. Yezdanşer, yandan Zine'nin eğilmiş halini, yüzünü, suya düşen suretini seyretti zevkle. Hiç Kürt kadınlarına benzemiyordu bu kadın. Kellelerine yeşil, sarı ve kızıl sarıklar oturtan, koca sazvan sakallı Cizre çirokbejlerinin elli yıl önce anlattıklarını hatırladı hayretle. Çoook eskilerde, Serhed'den, Tux'dan ve Taloriye'den getirilen körpe Ermeni kızlarının, ipek yolu üzerinde kurulan köle pazarlarında haraç mezat nasıl satıldıklarını düşündü. Birçok Kürt derebeyinin, işbilir Ermeni ailelerini satın alıp kendi topraklarına yerleştirdiklerini, bedelini sarı altınla ödedikleri bu ailelerin içinde filizlenip serpilen, delişmen "zirhurli" kızların "ilk gece hakkı"nı ne büyük bir sabırsızlık ve iştahla gaspettiklerini anımsadı tek tek. Kim bilir, belki Zine'nin kökü de gider bunlara dayanır. Gerdek gecesinin yarı-Ermeni, yarı-Kürt meyvesine... Sırtı ürperdi Yezdanşer'in. Sakalını sıvazladı. Cebinden çıkardığı Mushafı Reş'i öpüp yüreğine bastırdı.

"Ahaaaa! Yakalamışım valla! Al Yezdo!"

Zine sağ kolunu sevinçle sudan çıkardı. Başından yakaladığı bir karış büyüklüğündeki balığı Yezdo'ya doğru fırlattı. Balık, çimenlerin üzerinde gümüş kıvılcımlarla zıplamaya başladı.

Beklenmedik bir çeviklikle ayağa fırladı Yezdo. Torbasından çıkardığı küçük su tenekesini doldurdu. Balığı yakalayıp içine koydu.

"Ellerin dert görmesin Zine. Birkaçını daha yakalasan karnımız doyar."

"Var var, daha yakalarım, sen sabret, otur cevizini ye."

Öğleye kadar onu aşkın balık yakaladı Zine. Bu ara Yezdanşer çalı çırpı topladı. Biriken balıkları temizledi, tuzladı. Hava esintisiz, güneş alabildiğine cömertti. Zine beline kadar ıslanmıştı. Bir kayanın arkasında soyundu. Giysilerini iyice sıktı, giyindi. Dallar alev alev, çatırtılarla yanıyordu.

"Senin ellerinin hünerinden hiçbir şey kurtulmaz Zine."

"On yılımı Nemrut'un ballı sularına verdim."

"Desene ki ellerin, on senenin ilmini almış Nemrut zelâlından."

Odun akkorlarını kenara çekti Zine. Taşla ufaladı. Balıkları sıra sıra yatırdı ezilmiş akkora. Balık, yosun ve çürümüş yeşil su kokuyordu tepeden tırnağa. Açlığı tarifsizdi. İştahla soludu kızarmış balık kokusunu.

Yezdanşer'in kırıp hazırladığı cevizlerden birkaçını ağzına attı.

"Buğday tarlasında yücelen ceviz ağaçlarının cevizleri kadar lezizmiş."

Zine'nin nar menevişi yanaklarına baktı Yezdo, gülümsedi.

"Bir ceviz ağacına ne kadar çok güvercin konarsa, o ağacın nimeti o kadar leziz olur Zine. Allah ceviz ağaçlarını kara kargadan korusun."

Köz üzerinde kızarttıkları balıkların yarısını yediler. Diğer yarısını akşama ayırdılar. Vadi boyunca yürüyerek güneye, Çel'e doğru yöneldiler. Akşam için mantar, kekik, tere, yayla çayı, kuş ekmeği topladılar. Zine, oldukça yaşlı, iri bir köknarın gövdesinden yaban balı çıkardı. Yezdanşer'in uyarısına aldırmadan, elini yaban arılarının mahşeri vızıltılarla kaynaştığı yuvaya daldırmış, avuç avuç bal dolu petekler çıkarmıştı. Arılar Zine'nin her tarafına üşüşmüş, ama dokunmamışlardı ona. Zine ağaçtan ikiyüz metre uzaklaşmasına rağmen, üzerinde hâlâ arılar vardı.

"Sen mübarek bir kadınsın Zine!" diye bağırıp duruyordu Yezdanşer.

Akşama doğru, mağarayı andıran derin ve genişçe bir kaya kovuğuna yerleştiler. Gökyüzü, erguvani şeritlerle dağlanmış, kızıllaciverdi bir ipek tülünü andırıyordu. Geceyi Oramar'ın sarp ve sakin eteklerinde geçirmek isteyen göçmen kuşlarının çığlıkları düşüyordu Gevaruk'a. İnlerinin önünde oturan ayılar bakışlarını akşam güneşinin sararttığı güvercinli uçurumlara dikmişlerdi.

Aynı akşam Komutan Agid Botan'daki kuvvetlerin bir bölümünü, Çel ilçesine bağlı yüzelli kişilik sınır karakolunun karşısındaki tepelere mevzilendirmişti. Çekdar, Sarı Duran ve Rohni'nin gruplarından oluşan yaklaşık elli kişilik güç, afarofun merhametsiz takırtılarıyla hançer vuruşu sürpriz bir baskına girdi. Roket mermilerinin ve bombaların şoku izledi bunu. Karakol alanına giren gruplar, çadırları kalaşnikofların uğultusuyla kalbura çevirdiler. Karakol, kasırgaya uğramış gibiydi. İlk çadırdan topladıkları silahları alarak, afarofun savunma ateşi altında geri çekilmeye başladılar. Karakol alanından duman, alev ve çığlık yükseliyordu. Onlarca yaralı ve dokuz ölü yatıyordu alanda. Gruplardan bir tek kişinin dahi burnu kanamamıştı. Yüksek

kayaya kurulan ve namlusu ateş kesilen afarof kaldırıldı. Gruplar tesbih taneleri gibi dizilerek, Botan'ın mağrur dağlarına doğru yürüyüşe geçtiler. Felat'ın sağ omuzundaki kalaşnikof, sol omuzundaki esir G-3'ü hayretle seyrediyordu.

Helikopterlerin takırtılarını duyan Zine, tenekedeki suyu boca ederek ocağı söndürdü. İki misline çıktı duman.

"Veeeey, Zine Zine, ne ettin?"

"Elleme sönsün Yezdo. Söndürmesek bizim yerimizi bulurlar bu fırfıroklor. Yakında bir yerde birşeyler oldu herhal. Çuvalla, ayağınla bastır sönsün."

Yezdanşer ayağa kalktı. Kovuğun ağzına yaklaştı. Başını uzatıp, kararmakta olan gökkubbedeki helikopterlerin hareketini izledi.

"Bir yerde gene insanlar öldü Zine. Baksana dönüp dönüp dururlar. Yoksa bizi mi gördüler?"

"İçeri gir görmesinler Yezdo. Akşamın şerinde dumanı görmeleri zordur. İçeri gir. Gençler bu yakındalar. İçlerindedir Rodi. Aha bu dağın ötesindedir belki de. Kim kimi bastı, kim kime vurdu Allah bilir. Belki de Gevaruk'a indiler. Yoksa bu fırfıroklar buralara gelmezlerdi. Kurt ceylanın izinden ayrılmaz Yezdo."

"Nerde bir insan ölse, benim sözüm tükenir."

İpincecik dertler, onulmaz endişeler, dipsiz umutlar sarmıştı Zine'yi. Kulakları, Rodi'nin ayak sesleriyle çınlıyordu. Helikopterlerin takırtıları kesilir gibi oldu. Kovuğun önüne geldi. Karşı kayalara, gökyüzüne baktı. Şırıltısını dinledi derenin. "Buralarda, yakın bir yerdedir Rodi" diye mırıldandı. Yezdo'nun yanına geldi. Yandaki kuru çalılarla ocağı yeniden yaktı. Sofrayı açtı. Topladıkları yiyecekleri sofraya döktü. Mantarların içine tuz ekip odun közüne sürdü.

"Rodi bu deredeydir Yezdo."

"Bu derede ne işi var Rodi'nin? Bu derede olsalardı fırfıroklar gitmezdi."

"Fırfıroklar görmedi onları Yezdo. Rodi'nin tilki soyundan geldiğini, Nemrut'ta, Hacreş'te, tilki inlerinde büyüdüğünü bilmezler onlar. Rodi bu deredeydir Yezdo."

"Fesüphanallah!" diyerek başını salladı Yezdo. Buğlanan, fısıldanan mantarlara baktı. Balıkları saran bezi açtı. Cevizleri yanına koydu.

Su dolu küçük demliği ateşe sürdü. Bir parça bal peteği çıkardı küçük torbadan.

"Yayla çayını bu balla içmek en güzelidir. İnsanın sakalına parlaklık iner."

"Ahaa, fırfırok sesi duydum Yezdo!"

"Bu zifiri gecede, bu Allah'ın dağının tepesinde fırfırokun ne işi var Zine?"

Hırsla giriştiler mantarla balığa. Kızarmış gümüş balta gibi parlıyordu odun alazında sakalı Yezdo'nun. Kuş ekmeklerini, kekikleri, kuşburnu yemişlerini, kuzukulaklarını, yemlikleri avuç avuç tıkıyordu ağzına. Açlıktan küçülmüştü güvercin gözü kadar gözleri. Kocaman, fırlak gırtlağı, yutkundukça rende gibi "gurt gurt" yalıyordu boğazını. Bir tutam yayla çayı bastı kaynayan demliğe.

"Ahaa, fırfırok sesi. Duydun mu Yezdo?"

"Sana gaipten gelen seslerdir onlar. Ne arar fırfırok?"

"Ahaa fırfırok! Çiğneme, dur dinle! Fırfırok sesi!"

Çenelerini durdurup kulak kesildiler. Alçaktan uçan dört helikopter gelip geçti üzerlerinden. Bağırarak ayağa fırladı Zine. Gözleri büyümüş, çılgınlaşmıştı.

"Ben sana demedim mi, Rodi bu deredir. Rodi! Rodi! Rodi! Rodi'm!"

Boş tenekeyle vurup ocağı dağıttı. Güçlü bir sevinç çığlığı attı.

"Ateşe vurma! Ateşi pareleme Zine! Korkma, gece duman görünmez!"

Saçılan kuru dumanlı dalları toplamak için dizlerinin üzerinde harekete geçti Yezdo. Sinir ve heyecanından sakalı titriyordu.

"Sen burda beni bekle Yezdo! Ben bu gece, bu derede Rodi'mi bulurum! Yakındadır! Aha bu derede, aşağıda, ağaçların içindedir!"

Başını kaldırıp Zine'ye baktı hayretle. Dikelmiş, zindan ağırlığında, ayakları köz aydınlığıyla kızaran dev bir gölgeyle karşılaştı.

"Delirdin mi sen Zine? Gitme bir yere! Yem olursun aç kurtlara!"

"Yanıma kibrit aldım! Oğlumun hasretinden zaten ateş olmuşum ben! İki ayaklı, gezen ateşe saldırır mı kurtlar? Saldırmaz! Beni bekle! Üç saate kalmaz gelirim ben! Kısmet olursa Rodi'yle beraber gelirim belki!"

"Zine gitme, Zineee! Gecenin zulmüne yedirme kendini!"

"Gecenin zulmünden korkarsam oğulsuz kalırım! Sen burda bekle beni!"

Kovuktan usul usul çıkarak derinliklere, kuzeye yöneldi. Gecenin enginliği ve kurşun işlemez dokusu, Zine'ye inat bin kat artmıştı. Kayalarda ne ayın gülümseyişinden, ne de yıldız aydınlığından eser vardı. Ayakları ve elleriyle yoklaya yoklaya, körsel bir ilerleyiş içindeydi Zine. Her ellialtmış metrede, "Rodiii!" diye bağırıyordu. Peş peşe, perde perde kayalarda yankılanıyordu bağırtısı. Yankıları durup dikkatle dinliyor, yaratacağı sonuçların merakı içinde bekliyordu. Uçurum göğüne yarasa sürüleri egemendi. Dipten, kurbağa kolonilerinin görkemli uğultusu ve bu uğultuyu neşter gibi yırtan baykuş çağrıları geliyordu. Gittikçe derinleşiyordu vadi. Kurtlar, sürüler halinde Oramar yaylalarına akmıştı akşamdan. Birkaç çakalın dışında yırtıcı kalmamıştı vadide.

İki saatlik bir ilerleyişten sonra vadi çatallaştı. Kavşakta dolanıp durdu Zine. Bağırmaktan sesi berraklığını yitirmiş, karıncalaşmıştı. Daha fazla uzaklaşamazdı. Rodi'yi bulma umudunun yerini karamsarlık, kâbus ve acı almıştı. Geri dönmeye karar verdi. Ama kavşakta yanlış bir vadiye saparak Cilo'ya yöneldi. Bir buçuk saatlik yıpratıcı bir yürüyüşten sonra, "Yezdoo! Yezdoo!" diye uzun uzun bağırdı. Gökyüzüne baktı. Yıldızları göremeyince ürperdi. "Rodi" çığlığının yerini "Yezdo" almıştı. Birincisi alabildiğine berraktı, ikincisi alabildiğine bulanık... Oturup ağladı içli içli. Bu dere geldiği dereye benzemiyordu hiç. Geldiği derede meşe ağaçları vardı bolca. Bu denli sık çalı kümeleri, dar geçitler, dev kayalar ve acayip kuş avazları yoktu. Kargışlar, alengirli küfürler, of'lar ve püf'lerle geri döndü. Bayılacak durumdaydı kavşağa geldiğinde. Seher arifesinin ısırgan yeline benzeyen sessiz, lacivert bir yel inmişti vadiye. Kavşakta oturdu, inledi, ağladı biraz. Hangisine sapacaktı? Kalktı ince, kuru, çıtır çıtır dallar topladı. Eşit uzunlukta, eşit sayıda dallardan oluşan dört ocak çattı dört yöne. Bol kuru yapraklar ve ağaç kabuklarıyla besleyip tutuşturdu dördünü de. Tutuşan dört ocağın ortasında bağdaş kurup, seyre koyuldu yanışlarını. Alevi en son sönen ocağın gösterdiği yöne doğru yavaş yavaş yürümeye başladı. Bu onun yeni bir çıkmaza, Oramar çıkmazına girişiydi.

Yezdanşer, Zine ayrıldıktan sona, sırtını kayaya yaslayıp, yayla çayını yaban balıyla zevkli zevkli yudumlamaya koyuldu. Belinin ve bacaklarının sızısını duydu derinden derine. "Atla yola giden eşeğin vay haline!" diye mırıldandı. Rengini merak etti yayla çayının. Elindeki aluminyum tasa baktı. Hiçbir şey göremedi. Tadından, altın sarısı olabileceğini düşündü yayla çayının. Rehavet bastı diri yanlarını. Yedi göbek ötesine küfretti insanlığın. Söz dağarcığından taşan keramet yüklü sözcükleri mırıltıya dönüştürdü dudaklarının ucunda. Geğirdi, hafiften gevişe durdu. Yekinip kalktı güç bela. Çıkıp karşı çalılara, uçuruma, gökyüzüne baktı. Nemrut'un demir süpürgesini yemiş gibi kararmıştı gökyüzü. İyimserlik neredeydi? Bir damla yaban balının bereketi, bilgeliği ve iyimserliği yoktu bu gökyüzünde. Anası, Allah'ın mavi sakalı diyordu gökyüzüne. Allah'ın burnunun ucundan sakalına düşen gölgeydi güneş. Yıldızlı, ferah, lacivert gökyüzü bu sakalın gölgesiydi. Dolunay ise, Allah'ın burnunun ucundan masmavi sakalı üzerine düşen altın gölgenin gölgesiydi. Kovuğun önüne şorul şorul işedi. Kovuğa döndü, birkaç dal parçası attı ateşe. Sırtüstü uzanıp alevin kayadaki dansını izledi. Zine'nin gecikmesini yorumladı. Şafağa doğru, farkında olmadan uyudu. Uyuduğu yerden on metre uzakta bulunan bir başka kaya kovuğunda patlayan roket mermisinin şokuyla fırladı.

"Teslim ol!"

Megafondan çıkan berrak direktif, uçurumlarda yankılandı. Bombalar içeride patlamadan, can navliyle ayağa fırladı Yezdanşer.

"Durun, ben bir garip ihtiyarım durun! Şimdi teslim olurum!" diye bağırdı. Ellerini havaya kaldırarak titreye titreye dışarı çıktı. Körpe şafak soluğu sarmıştı toprağı. Buzlu, ama hafif bir yel vardı. Çöken kırağının farkına bile varamadı Yezdanşer.

"Ellerini başının üzerine koy! Yaklaş! Yat yüzükoyun! Kıpırdama!"

Baskın noktasının üzerinde, pervane sineği gibi vızır vızır dönüyordu helikopterler.

"İçerde kaç terörist var ihtiyar?

"Kimse yok!"

"Yalan sölüyor hayvan! Teslim ol!"

Makinalı tüfek aynı anda taramaya başladı ağzı kararan, girintili

kovuğu. Bunu roket ve kovuğa yaklaşanların el bombaları izledi. Oylum oylum gri dumanlar yükseldi kayalardan. Tavşanlar, inlerinden çıkmış tilkiler, mola veren yaban kazları, güvercin sürüleri, şahinler panik halinde kuzeye doğru terkettiler vadiyi.

Koruculardan birisinin, "Bu adam hiç yerinde durmaz, dağ taş gezer, her şeyi de bilir" demesi üzerine, Üsteğmen Şahin hafif bir tekme indirdi Yezdanşer'in böğrüne. İğnelenmiş yaprak kurtçuğu gibi kıvrıldı ihtiyar.

"Teröristler kaç kişiydiler, hangi yöne kaçtılar moruk?

"Terörist merörist yoktu kumandan. Ben yalnızdım."

"Öyle mi? Pekiii. Sen de diğerleri gibi inkâr kalesine sığınıyorsun."

Yanındaki komando erlerine göz kırptı üsteğmen. Erler, ihtiyarı ayağa kaldırıp aradılar önce. Bir tanesi çelme takıp sırtüstü düşürdü. İkisi aynı anda lastik ayakkabılarını ve çoraplarını çıkarıp ayaklarını kendirle G-3 tüfeğine bağladılar. Yüzü aşkın asker ve korucu toplandı Yezdo'nun başında. Korucu reislerinden birisi ihtiyarın baş ucuna çömelmiş, Kürtçe peş peşe sorular yöneltiyordu. Yezdanşer, ayak tabanlarına inen ilk patırtıları hafif bir iniltiyle karşıladı. Ciğerlerine hançer ucu gibi işleyen mor acılara

daha fazla dayanamadı, inleyişlerini yükseltti.

"Ooooof Addi! Addi! Yaaaaa Addiiiii!" diye bağırmaya başladı.

"Ne diyor lan?"

"Adi diyor komutanım, küfrediyor bize."

Üsteğmen Şahin, yeni giydiği gıcır gıcır botuyla ağzını kapattı Yezdanşer'in. Ayağıyla öylesine bastırdı ki, ihtiyarın diriliğini koruyan üç önüst dişinden iki tanesi, buğday tepeciğine gömülen şanalar gibi yan yattı. Ağzından sakalına kan sızdı. Üsteğmen ayağını kaldırıp gözlerine baktı ihtiyarın.

"Konuş, yoksa öldürürüm seni! Kaç kişiydiler, hangi yöne gittiler?"

"Addiii! Öldür beni ya Addiiii!

Morali bozuldu üsteğmenin. Elindeki tüfeğin namlusunu ihtiyarın kanlı ağzına soktu. Ayağıyla gözlerini kapattı.

"Alçağa bak, hâlâ küfrediyor! Şarjörü gırtlağına boşaltacağım şimdi! Ona kadar sayacağım. Konuşacağın zaman sağ elini kaldır. On dediğim anda tetiğe basacağım. Bir, iki, üç..."

Namlu dil köküne dayanmıştı. Falaka devam ediyordu. Üsteğmen bekleye bekleye sayıyordu. Komandolar ve korucular merak içindeydi. Üsteğmen, "Dokuz" dedi. Bekledi biraz. Ayağını kaldırınca diri, derin ve endişesiz bakışlarıyla karşılaştı Yezdanşer'in. "Adii!" diye küfretmesini bekledi. Falaka devam ediyordu. Tabanları parçalanıp uyuştuğu için acının kahredici dilini duymuyordu artık.

"Hadi küfretsene moruk!" diye bağırdı Üsteğmen. Namluyu kanlı ağızdan çıkardı.

"Benim kitabımda küfüre yer yoktur kumandan."

"Adi diye küfreden ben miyim?"

"Haşaaa! Ben, nurlar aleminin nuru Şeyh Addi bin Misafir efendimizin mübarek adını ağzıma aldım. Şu asker kardeşimin elinde tuttuğu mübarek kitabın mübarek sahibidir o. Ben onun kırk bin yıllık itiyim, kumandan kardeşim."

Üsteğmen Şahin, el işaretiyle falakayı durdurdu. Mushafı Reş'i erin elinden alıp hızla karıştırdı. Korucu reislerine baktı.

"Bu şeyh kimdir? Hangi tarikattandır? İçinizde bilen var mı?"

"Bu ihtiyar Yezidi'dir kumandanım" dedi içlerinden birisi.

"Yezidi mi? Haa, şimdi anlaşıldı." İhtiyara kötü davranmış olmanın verdiği pişmanlıkla, "Ne arıyorsun sen tek başına ihtiyar?" dedi. "Teröristlere yiyecek mi getirdin, doğru söyle? Doğruyu söylersen seni tutuklamayacağım. Bu kadar insanın önünde şeref sözü veriyorum. Kalk otur. Yardım edin kalkmasına."

Korucuların yardımıyla sırtını yerden kaldırdı Yezdanşer. Başını sağa çevirip dişlerini kanla birlikte tükürdü. Parçalanmış çıplak ayaklarına baktı. Düşmanın bile olsa hiç kimseye yalan söylenmez anlayışında olan Yezdanşer, toprağa ağlayarak dökülen masum kanı düşündü; bu kanın yalan söylemeye ve inkâra sığınmaya hakkı var mıydı acaba?

"Teröristlere ekmek mi getirdin, kılavuzluk mu ettin yoksa? Sayıları ne kadardı? Buradan ne zaman ayrıldılar? Hangi yöne gittiler? Başlarında kim vardı?"

Başını sağa çevirdi. Tükürdü. Düşen dişlerine baktı. Zine'yi düşündü. "İnşallah gelmez" diye iç geçirdi. İki damla iri gözyaşı sızdı yanaklarından sakalına.

“Ben kimseyi görmedim kumandan. Ben mağaralarda çile dolduran günahkar bir fakirim. Bir buğday danesine yadigâr ettim bütün servetimi. Dünyaya borcum kalmadı.”

“Bırak borcu morcu da, soruma cevap ver. Teröristlerle hiç karşılaşmadın mı dağlarda şimdiye kadar?”

“Ben gözümü kendi içime çevirmişim. Kendi cevherimin kuyusunda kuyumcuyum. Ne çobanların farkındayım, ne de onların.”

Üsteğmen, Yezdanşer’den hiçbir şey öğrenemeyeceğini anlayınca, bölüğünü toplayıp kuzeye doğru hareket etti. Dağları dergâh eden, ayakları kanlı dervişin, bir zeytinle bir ay yaşayabileceğini söyleyen Şahin, ihtiyara üzüntüsünü bırakıp gitmişti sadece. Tükürdüğü dişlerini alıp sildi, inceledi uzun uzun. Yeleğinin cebine yerleştirdi. Askerlerin tamamen çekilip çekilmediğini kontrol etmek için çevresine bakındı. Sırtüstü uzandı. Gökyüzünün tazeliğine, berraklığına daldı. Kuzeye giden askerlerin Zine’yi yakalayabileğinden korktu. Bir başka derede, ayak tabanları parçalanmış bir halde, sırtüstü yatmış olamaz mıydı Zine? Bu kadar gecikmesinin sebebi neydi? Bu ayaklarla yürüyemezdi bir hafta. Oturup ayaklarına baktı. Bu ayaklarla dizlerinin üzerinde yürüyebilirdi ancak.

Vadileri sabaha kadar aşındıran ve melül melül ağlayan Zine, şafağa doğru dönüp yeniden vadiler kavşağına geldi. Gidip de geri dönmediği, yani denemediği bir tek vadi kalmıştı. Ayaklarını sürükleye sürükleye bu vadiye girdi. Yezdanşer’in vadisiydi bu. Yitirdiği vadiyi bulduğunu sanıyordu. İlerledikçe güçleniyordu bu sanısı. İçine bahar yağıyordu. Lavanta, gül ve sevinç kokuyordu toprak.

Süngeri andıran kınalı kayaların bağrı, benekli kertenkelelerle doluydu. Sarı, turuncu ve pembe beneklerle bezenmiş kara kehribar derili bu kertenkelelerin karınları, ön ayaklarının üzerinde dikelip şafağa bakarken portakal gibi parlıyordu. Yeraltının renk ve ateş zenginliğini taşıyorlardı derilerinde. Dağın batıya bakan yalçın kayalıklarını sığırcık ve sinekkapan kuşları bürümüştü. Daha aşağılarda, karınca katarlarına saldıran, karınca üslerini kuşatan ardıç kuşları kaynıyordu. Kraliçe ve erkek karıncaların çiftleşme uçuşları, sığırcık kuşlarının saldırısından dolayı intihar uçuşu haline gelmişti. Kayalıklardan ve dereden binlerce kertenkele ve kurbağa üşüşüyordu karınca harmanlarına.

Masa gibi düz bir kayanın üzerine sermişti keçesini. Dağlara çöken gümüş soluklu kuşluk sisini seyrediyordu. Bir hafta önce ağıla gelen partizan grubunun sohbette söyledikleri çınlıyordu kulaklarında. Tüfeğine el koymamışlardı. "Sana verilen kırkbin lira maaşı Goran ağa yiyor" demişlerdi. Sırt çantalarını un, yağ, pekmez, elma ve armut kurusuyla şenlendirmişti Çolo. Goran ağanın korucu örgütü hakkında tüm bildiklerini grup komutanı Zal'a anlatmış, onun dostluğunu kazanmıştı. Kuşluk sisinde yüzen bakır başlı poyraz kuşlarına baktı. Derin düşüncelere daldı.

"Dünyanın kaderini demirle yazmışlar. Herkes namlunun gösterdiği yolda yürümüş. Gülün dikeni demir. Eşeğin tırnağı, kartalın gagası, leyleğin bacağı demir. Her şey demir. Ölüm derviş kılığına girmiş, her şeyi efsunlamış. Kayaları garip garip kuşlar bürümüş. Tilkilerin insana bu kadar yaklaşmasının sebebi nedir? Ceylanın yavrusu insana yaklaşırsa, insanın namlusu insafa gelir mi? Kuzu insafını kurda verirse sürü çobansız kalır mı? Karınca, ardıç kuşundan nasıl kurtulur?

Sırtında zehir kesesi taşırsa. Bu delikli Azraili elime kim verdi? Zal'in kanını bu azraile içirirsem kim abad olur? Ben bu dünya kiliminin hangi nakışında, hangi renginde bir ilmiğim?"

Eğilip kaya kınasına tükürdü. Değneği ile ezdi, yumuşattı, yeşillendirdi kınayı. Parmağıyla alıp, köpeğin alnındaki beyaz tüylere sürdü. Uyandığından bu yana kaç kere havladığını saymıştı köpeğin. Havlayışlarında bazen yellendiği için Zırto adını almıştı. Zırto, gün doğumu ile gün batımı arasında genellikle üçyüzden fazla havlamıyordu. Çolo çoğu zaman sayıyordu Zırto'nun havlayışlarını. Bugün üçyüzden fazla havlarsa, akşam Lori'ye gidecekti. Onun için havlayışları kaçırmadan, titizlikle sayıyordu. Hayatında köpeğin havlayışı hiç bu kadar değer kazanmamıştı.

Zırto ile birlikte dereye indi. Yılanlı kayanın üzerine çıktı. Kaya dümdüzdü. Ortası siyah, kenarları yeşildi. Kızıl damarlı lekeler dikkati çekiyordu. Yılanın izlerini aradı Çolo. Diz çöküp yakından inceledi kayayı. Birbirini kesen, bazen kavislenen gri çizgiler gördü. Bu çizgilerin yılan izi olduğundan şüphesi yoktu. Aniden havlamaya başladı Zırto. "Kurt mu var acaba?" diye köpeğin havladığı yöne baktı. Bir yandan da havlayışları sayıyordu. Derenin batıya uzanan yeşil yakasından kendisine doğru gelen korucuları gördü. Yılan eğrisini andıran, yirmiye yakın bir korucu koluyla karşı karşıyaydı. Korucuların gelişini seyrederken Zırto'nun havlayışlarını dikkatle sayıyordu. "Allah bu koruculardan razı olsun. Bunlar gelmeseydi bu köpek bugün havlamazdı" diye mırıldandı.

"Selamünaleyküm, günün mübarek olsun Çolo!"

"Aleykümeselam, buyurun, hayırdır inşallah?"

Çolo ayağa kalkarak korucuların şefi Miro'nun elini sıktı. Köpeği susturmaya çalıştı. Havlayışı yüzelliyi aşmıştı. Miro'nun alnındaki on yıllık derin bıçak yarası yılan dili gibi parlıyordu. Göğsüne mermi mahşeri oturmuştu. Başı dimdikti. Bıyıkları koç boynuzu gibi çenesinden aşağı sarkmıştı. Sağ omuzunda yepyeni bir G-3 tüfeği asılıydı. Tabancasını kasığına doğru sarkıtmıştı. Solda, palaska boyunca dizili el bombalarına baktı Çolo. Miro'nun sağ elindeki telsizi radyo sandı. Edasındaki mağrur havadan korktu. "Şalgam, kaynayan çorti aşına atılınca yağ oldum sanır" diye iç geçirdi. Genel bir bakışla korucuları

süzdü. Herbirinin elinde bir G-1 tüfeği vardı. Başları cemedanlı, ayakları potinliydi. Zırto'nun havlayışı ikiyüze varmıştı.

"Çeto'nun cellatlarından Zal'ı dün bu dağlarda görmüşler Çolo. Onbeşten fazlaymış sayıları. Buralara uğradılar mı?" Çeto adını ilk kez duyuyordu Çolo. Zal adını duyunca, "İlişkilerim açığa mı çıktı acaba?" diye heyecanlandı.

"Ben ne görmüş, ne de duymuşum."

"Gözünü aç Çolo" diye uyardı Miro. " Bir gün sana rast gelirlerse, elinden silahını alırlar. Ayakta uyuma, sen korucusun babam."

"Silahını alsalar şükretsin. Vallahi çeker dağ başında vururlar" diye çıkıştı Miro'nun sağ kolu Şeşo. "Teröristlerin, koruculara karşı beslediği kin, askere beslediği kinden bin kat daha fazladır."

"Bu bizim kurşunumuzun heybetindendir."

Çolo havlayışları kaçırmamak için yarım kulakla dinliyordu korucuları.

"Ölme öldür dünyasıdır bu dünya" diye söze girdi Miro yeniden. "Eğer bir terörist vurursan üçyüzbin lira kadar kan parası alırsın. Fazla açıkta gezme bugünlerde bir yerlere mevzilen. Zal bu dağlardadır kesin."

Dağlara baktı Çolo, dumanlı, karamsar, kilitlenmiş bakışlarla.

"Goran Ağa, ben korucu oldum olalı benim maaşımı vermemiş. Sizinkini vermiş mi? Meraklanıp durmuşum hep."

Miro'ya baktı tüm korucular. Boynunda sallanan dürbününü sıvazladı Miro.

"Biz maaşlarımızı her ay sonu almışız."

"Ne kadar?"

"Otuzbeş bin. Kırbindir aslında. Ama beşbini Goran Ağanın reislik hakkıdır."

"Askeriye Goran ağayı maaşa bağlamamış mı ki, bir de sizden alır?"

Çolo'nun bu sorusu korucuların hoşuna gitmişti. Meraklarını, Miro'nun bıyıklı kocaman ağzına yönelttiler. Miro gülümsedi, tükürdü yılanlı kayaya.

"Bağlamasına bağlamış da, reislik hakkı başkadır. Askeriyenin kanununda reislik hakkının yeri ayrıdır. Neferle paşa, korucuyla reis bir

olmaz. Birisinin hakkı bir kuru üzümse, öbürününki cevizli hacı lokumudur babam."

Şirin, rahatlatıcı bir tebessüm dalgası yayıldı suratlara. Resmiyet gevşedi.

"Sizinkini vermiş de benimkini niye vermemiş?"

"Ee babam, sen geçmişte iki danayı, bu yakınlarda da bir eşeği kurda kaptırmışsın. Goran ağaya borçlusun. Borcun kapanır kapanmaz, maaşın gelir bu dağda seni bulur babam. Bu dünyada kimse kimsenin hakkını, helâl parasını yiyemez."

"Goran ağa şimdiye kadar bana böyle bir şey söylememiş."

"Sana söylememiş ama bana söylemiş. Aha bu kadar adam şahittir. Sen de benden duymuş ol. Meraklanma, ben kefilim, borcun kapandığında maaşın gelir bulur seni. Aha bugünlerde para ayağına kadar gelmiş, paranın kokusu sinmiş bu dağlara. Uyuma, gözünü aç. Mevzilen, gözünü nişangâhtan esirgeme, kaval elden, yel Allah'tan. Sen yalnız parmaklarını oynat, ses çıkar, para gelir babam."

Dere boyu yollarına devam ettiler kurucular. Zırto'nun havlayışını üçyüz seksen beşe kadar sayıp bırakmıştı Çolo. Yılanlı kayadan aşağı indi.

Ürpererek bakındı çevresine. Kuşburnu, dırrık ve meyjok kokusundan mest olmuş gibiydi. Takırtılı, madeni bir uğultu çöktü kulaklarına. Başını kaldırıp, Nemrut'a doğru giden helikopterlere baktı. Miro'nun sözleri çınlıyordu uçurumlarda sanki:

"Kaval elden, yel Allah'tan. Sen yalnız parmaklarını oynat, ses çıkar, para gelir babam."

Akşama doğru celebi toplayıp ağıla doldurdu. Köpeği öbür köpeğin yanına, tele bağladı. Keçesini alıp içeri girdi. Küçük bir torbayı unla doldurdu. Goran ağanın anası Gızing kadının gönderdiği horozu hemen kesip ayrı bir torbaya koydu. Yiyecek sandığını karıştırdı. Kuru üzüm, çay, şeker, tulum peyniri çıkardı, sarıp torbaya yerleştirdi. "Acaba eşekle mi gitsem?" diye sordu kendi kendine. Yükü hafifti, hem kendisi eşekten daha hızlı yürürdü. Torbaları bir büyük çuvala yerleştirdi. Keklik, bıldırcın ya da tavşan avına çıkmadığı için suçladı kendi kendisini. Çuvalı sırtladı. Tüfeğini alırken, "Yalnız yaşayan bir kadının bir tüfeğe ihtiyacı var" diye mırıldandı. Kırma tüfekle fişekliklerini de aldı.

Dışarı çıktığında karanlık çökmek üzereydi. Batı ufkunda kızaran ak bulutların göbeği belizer çiçeğinin rengini almıştı. Havada çimen, mazı ve kamalak kokusu vardı.

Çolo yolda yürürken, on gün önce ağıla gelen Goran ağanın kendisine söylediği sözü hatırladı. "Boyu uzun beyni boş, tut kulağından çifte koş." Nasıl olurdu da Gızing gibi bir kadının, Goran gibi bir oğlu olurdu? Gızing kadın inceliği nerden almıştı acaba? Kayaların arasında yücelerde söylediği sözler çınlıyordu Çolo'nun içinde. "Veeey Çolo, güzel Çolo, bu canım kurban olsun senin fikrine Çolo. Dicle'nin kökü Hacreş'tedir. Eşini yılan vuran bir güvercinin acısından doğmuş Dicle. Güneş kendi ateşine doğru ağlamış üç gün üç gece. Karpuzların göbeğindeki çekirdekler çatlamış acıdan. Koyunlar kuzularını tanıyamamış. Memelerinden çimenlere süt çiselemiş her şafak vakti. Süt ışığından, gözleri görmez olmuş kuşların. Kuzular dişi kurtları emmişler. Dişi bir kurt, "Dicle'nin doğum günüdür, gelin bu mübarek günde bu kuzuları analarına teslim edek" demiş. Herbiri ağzına bir devedikeni çiçeği, önüne bir kuzu almış, Dicle gözesinde toplanıp meleyen koyunların yanına varmışlar. Alın yavrularınızı demişler, bu devedikeni çiçeklerinin eflatunu sararıncaya kadar, dağlarda çobansız, korkusuzca gezin demişler. Dicle, deryaya varana kadar bizim dişlerimiz Dicle suyu kadar yumuşaktır demişler.

Bal deminde, durgun, esrik ve bahtiyardı Çolo. Derin hülyalardaydı.

Bilinci ve gözleriyle değil, gönlüyle, güdüleriyle buluyordu yolunu. Aç, merakçıl ve esirdi. Karanlığın zifir dilinde, imlâsız, dev adımlarla ilerlemenin vurgunuydu. Gızing kadının şirin sözlerine teslim olmuştu belleği:

"Veeey Çolo, uzun boylu, uzun akıllı Çolo, ömrüm hasır olsun senin o gül ömrüne. Dicle, derya hasretine kavuşana kadar, mor ağızlı aç kurtlar, kıvırcık kuzulara dokunmamışlar. Ben derim ki, bu dağlara çıkan civan oğlanların, civan kızların da muhakkak bir hasretleri var. Her insan bir Dicle'dir. Her insan kendi yatağında akar. Onların da bir yatağı var. Onlar da kendi yataklarında akarlar. Onların da kavuşmak istedikleri bir deryaları var Çolo. Keşke herkes kendi yatağında sessiz sessiz aksa da bu kan, bu barut kokusu soframızı sarmasa. Ben

derim ki, aklının zerafetini dinle, eline aldığın bu tüfeği insana çevirme; bu tüfeğin tetiğinden, nişangâhından uzak dur.'

"Gızing kadın olmasaydı Goran ağayı çoktan vururdum" diye mırıldandı. Ayağı bir tümseğe takıldı, yüzükoyun kapaklandı. Yürürken kolay kolay yıkılmazdı. "Bir uğursuzluk var herhal" diye düşündü. Çuvalı alıp doğruldu. Gökyüzüne baktı. Pürüzsüz, koyu lacivert bir ipeği andırıyordu. Yıldız alacasında, esintisiz, gümrah, güzel bir geceydi. Tilki tepesi adını verdiği kayalıkları geçmişti. Hızlandı iyice. Kurbağalı dereye indi. Kuş ve kurbağa çığlıklarının rengarenk kucaklaştığı, tilki inlerinin yoğun olduğu bereketli bir dereydi burası. Yarpuz, tere, nancık ve çekem kokusunun taşa sindiği cinler deresiydi burası aynı zamanda. Yolcuların geceleyin girmekten korktukları efsunlu dereydi. Her zamanki güzergâhını izleyerek hızla geçti dereyi. Geçtikten sonra her zaman yaptığı gibi soluk soluğa dönüp dinledi ses zenginliğini. Hacreş'in tüm firari yaratıklarına bağrını açmış, göçmen kuşların gece molalarını sevgiyle sarıp sarmalamış bu fedakâr, adsız dereyi her geçişinde hüzünleniyordu Çolo. "Bu derenin derdinden, feryadından hiç kimsenin haberi yok" diye mırıldanıyordu. Baharda bazı geceleri gelip bu dereyi seyrediyordu. Yaban domuzlarının, ayıların, çakalların birbirlerini kollayarak gezintiye çıktıkları, sır vermez bir menfez gibiydi.

Kurtbasan'ın sesi derinlerden geliyordu. "Ahıra kapatmış herhal. Ya da evde yoktur, Berzo'gile gitmiş" diye düşündü. İyice yaklaştı eve. Pencere aralığından sızan cılız çıra ışığının gözünü almasıyla birlikte gülümsedi. Kapıyı çaldı.

"Kim o?"

"Benim, Çolo."

"Gecenin bu saatinde Çolo'dan başka kim olur ki" diyerek açtı. Yüzü, lamba ışığında kocaman, bembeyaz bir gülücüğe dönüşmüştü. "Görmeyeli zayıflamışsın Lori." "Öldürdüğüm eşeğin ahı tuttu beni. Çolo artık gelmez dedim. Yumurtasını kırmış çobankuşu misali iştahtan kesildim."

Acılarını yenmiş, dipdiri bir ruhla şafak aydınlığına açılmışcasına gülüşünü sürdürdü Lori. Sırtındaki çuvalı orta direğin dibine indirdi, ellerini birbirine sürterek ocağa doğru ilerledi Çolo. Safran sarısından beter, tatlı ve dizginsiz bir açlığın pençesindeydi. Ne güzeldi bu tip açlıklar.

"Gızing kadının gönderdiği horozu kesip getirmişim. Su kaynat, tüylü getirmişim. Körpedir, tavlıdır." Gızing adını duyunca irkildi, iklimi değişti bakışlarının. "Niye göndermiş sana horuzu? Bir sebebi var herhal?" "Gızing kadın sever beni?" "Sen burdan gittikten sonra yanına geldi mi?" "Gelmedi. İhtiyardır, nasıl gelsin." "Eşekle gelir. Ha tahtırevana binmiş, ha eşeğe. O nasıl sevgiymiş?" "Beni oğlu kadar sever." Bu söz üzerine derin bir nefes aldı Lori. Gerginliği gevşedi aniden. "Sevgilin Hevre'nin zorla ırzına geçen Hemo'nun anasıdır o. Seni Hemo kadar severse, sevin." Kanı bulandı, öğürüp kusmak geldi içinden. Çuvalı açıp horozu çıkardı. "Yeni gelmişim, hevesemi bulandırma. Ne sen beni kır, ne de ben seni.

Şirin sözün köküne kıran mı girdi. İçim zaten karanlık; kötü sözle karanlığıma karanlık katma. Söz dağarcığını temiz tut."

Horozu haşlayıp tüyünü yoldular. Çolo dehreyle parçalayıp kızgın yağa attı. Bostandan yeşil soğan getirdi. Un küplerinin dolu olduğunu görünce sevindi.

"Zine anadan hiç haber maber almadın mı?" "Almadım. Gidişi o gidiş. Ölüsünü arayan ana olsa acımazdım. Ölmüş oğlunun dirisini arayan bir anadır o. İnanılmaz, acı birşeydir." Duvağın üzerinde kat kat bekleyen yufkalara yutkunarak baktı Çolo.

Ölümün yedi göbek ceddine küfretti içinden. "Kimseye söyleme, ben onbeş silahlı adamı görmüş, konuşmuşum." Gözleri irileşti, kaşları çatıldı Lori'nin.

"Rodi'yi sordun mu?"

"Sordum, tanımadılar. Takma adı nedir, dediler. Onlarda kimse kimsenin asıl adını bilmezmiş. Bize kimseyi sorma, isim söyleme, yer adı verme diye tersledi beni Zal."

"Zal kim?"

"Onların kumandanlarıdır Zal. Acayip, alem bir adamdır."

"Silahları var mı?"

"Kıyamet kadar. Zal'ın omuzunda bir boru var, tam bir ordubozan borusu ki, adına roket derler."

Yemeğe sessizce koyuldular. Her ikisi de hoşlanıyordu sessizliğin meramından. Söylenmesi zor şeyleri söylüyordu sessizlik. En büyük zenginlik kaynağıydı o. Sürprizler, eşsiz güzellikler, muhteşem acılar,

söylendiğinde yeri yerinden oynatacak gerçekler, bakir arzular, altın ünlemler ağır soru işaretleri gömülüydü sessizliğe. En yaratıcı ve en yıkıcı açlığı bağrında besleyip barındıran, dalgasız, duru bir deryaydı o.

Her zamanki gibi sofrayı silip süpürdü Çolo. Elinin tersiyle sildi ağzını. Yukarıdan vuran çıranın ışığında, dev ile cücenin sofrasını andırıyordu sofra. Birinin sağı, diğerinin sol yanı ocağın kızıllığına batmıştı. Sezdirmeden Çolo'nun ellerini seyrediyordu Lori. "Hasreti büyük olmasaydı, elleri bu kadar büyük olmazdı" diye düşündü. Kendi ellerinin küçüklüğüne hayret etti.

"Benden sonra gelen giden oldu mu?"

"Kimse gelmedi güvercinlerden başka. Haa, senin gidişinden beş altı gün sonra Miro'yla adamları geldi. Terörist merörist geldi mi diye sordu. Zine anayı, Rodi'yi sordu. Miro'nun Berzo'yla arası iyi olmasaydı benim başıma bir iş açarlardı."

"Benim oraya da uğradılar bugün. Zal'ı sordular. Yılanlı kayanın üzerinde hasbihal ettik biraz."

"Yılan mı vardı kayada?"

"Kayanın adı yılanlı kayadır. Bir karının başından uğursuz şeyler geçmiş. Yılan karıya şey etmiş. Yılanlı kaya kalmış kayanın adı."

Hiçbir şey anlamadı Lori. Kalktı, çaydanlığı suyla doldurup ocağın üzerine yerleştirdi. Tencereyi kaldırdı. Bir tas şeker getirdi.

"Kayanın adını niye yılanlı kaya koymuşlar. Yılan mı sokmuş kadını?"

Çolo hasırın üzerindeki tüyleri alıp duvağın üzerine koydu. Burnunu çekti.

"Mutki çobanlarından Deli İso'nun Bıjin adlı güzel bir karısı var. Selvi misali uzundur. Keçeden bir yeleği var. Saçlarını ben görmemişim ki tarasın. Kınalı taşları delmiş, boynuna asmış. Saçları kısrak kuyruğundan daha uzundur. Karıyı önlü arkalı, dizlerine kadar kapatır. Rüzgârda kamçıdan beter şaklar. Keçeden çizme giyer her zaman. Çizmenin tabanına deri diker ki aşınmasın. Çok hoş sesi var. Kılamlarını seher vakti okur. Ayın ondördünde de şakıdığı olur."

Lori gülmemek için kendisini güçlükle zaptediyordu. Yavaş, dalgın, gayet ciddi ve saf bir tarzda anlatışına hayrandı Çolo'nun.

"Bıjin döl tutmaz, kısır bir kadındı. Deli İso çok kısa bir adamdı.

Bıjin'in bir bacağı kadardı. Gel zaman, git zaman, birgün Deli İso Bıjin'i almış, bizim falcı kocakarı Dadak var ya, ona getirmiş. "Allah bize bir çocuğu niye çok görür Dadak ana" diye sormuş Deli İso. Dadak bir Deli İso'ya bakmış, bir Bıjin'e bakmış, karnını tuta tuta gülmüş. "Sakal bıyığa denk olmayınca berber ne yapsın kurban" demiş. Deli İso'yu dışarı çıkarmış. Bıjin'e demiş, "Beni iyi dinle. Benim fikrim, yeşil döldür, senin içini fidelendirir."

Lori, fokurdayan çaydanlığa dem attı. "Bıjin'le Çolo'nun ilişkisi neydi acaba?" diye merak etti. Bardakları getirdi Bastırmaya çalıştı merakını.

"Yeni doğurmuş keçi sütüyle yıkan, bacaklarını göbeğine kadar üç gün üst üste yıka demiş. Sütü bir tutam yeşil otla oğuştura oğuştura, etine iyice içir demiş. Şivan kuşunun yumurtasını bul, bir tas gömeç balına kır bu yumurtayı, iyice karıştır demiş. Bala taze koyun kaymağı, iki damla bebek gözyaşı, ezilmiş aluç goncası, okunmuş üflenmiş yeşil soğan suyu kat, iyice karıştır demiş. Önümüzdeki Newroz'da, bu mübarek derman hazır olsun demiş. Falcı kocakarı Dadak, Bıjin'i almış dereye götürmüş, kayayı göstermiş. Newroz gününün seherinde, bu kayanın üstünde büyük bir ateş yak, kaya ısınsın. Kaya ısınır ısınmaz keçeni kayaya ser. Anadan üryan soyun. Hazırladığın mübarek dermanın yarısını bacaklarının arasına, bereket kapısına sür. Orta parmağınla içeri doğru yedir demiş. Sonra keçenin üzerine sırtüstü yat, her dizine bir deste belizer çiçeği bağla, dizlerini kır, bacaklarını aç demiş. Newroz seherinin güneşi sıcak soluğunu içine üflesin."

Lori kendi kısırlığına taktı kafayı. Doğurmayan kadını kimse almazdı. Acaba kısır olan kimdi? Lori mi, Rodi mi? "Ha kısır olmuşsun, ha çöl. Kim alır çölü?" diye iç geçirdi. Çöl bile sevmez çölü.

"Güneşin altında ne kadar beklersen o kadar iyidir demiş. Karanlık çöker çökmez ateşi yeniden yak, ilacın kalan yarısını sür, ayıbını ateşe yaklaştır demiş. Newroz ateşi rahmine kadar işlesin, döl yatağındaki kıtlığı kırsın, gövertsin içini demiş. Gel zaman, git zaman Newroz gelmiş çatmış. Bıjin mübarek melhemi hazırlamış, bol kuru üzüm, ceviz, kavrulmuş buğday, güneşte kurutulmuş kaz eti yemiş o gece. Seher basmadan dereye inmiş. Derede hâlâ kar varmış. Kayanın üstündeki karları temizlemiş. Kucak kucak çalı çırpı yığmış, ateşlemiş.

Buzlar çözülmüş, kaya kurumuş, sac misali harlanmış. Newrozun seher güneşi dağların hörgücünde parlar parlamaz merhemi sürmüş, destelenmiş belizer çiçeklerini dizlerine bağlamış, sırtüstü yatmış. Falcı kocakarı Dadak'ın her sözünü yerine getirmiş. Gözünü kara bir puşuyla bağlamış. Beklemiş, beklemiş, newroz güneşi göğün kubbesine tırmandıkça ısınmış, merhemi harlandırmış. Öğleye doğru kızışan kayanın koynundan, üç metre uzunluğunda, yeşil bir yılan çıkmış." "Viiiiiiy Çolooo... Senin işin gücün hep... Şeyy... Kış vakti yılan mı?"

"Ne kışı kız? Newroz, newroz... Kaya kızışınca yılan çıkmış. Yılanın başı kertik, gözü eflatunmuş. Yavaş yavaş süzülmüş, Bıjin'in kalçasına yaklaşmış. Başını dikeltmiş, usuldan karının ayıbına akmış. Karı, şirin şirin inlemiş. Sırtının teri, keçenin sökülmez nakış boyalarını sökmüş."

"Dememiş mi bu nedir? İnsanın ödü patlar korkudan."

Çolo çayın bardaklara akışına baktı. Lezzetle gülümsedi. İki şeker attı çayına. Bakışlarını sevecenlikle karşıladı Lori'nin.

"Zerre kadar korkmamış. Çünkü falcı kocakarı Dadak ona demiş ki, 'Sen yattığın zaman mübarek newroz ateşinin dili, eğer günahın yoksa, senin bereket kapından içeri girerse korkma, sevin. O dil, senin içindeki kıtlık illetini, kısırlık illetini siler süpürür. Sakın kımıldama, gözünü açıp bakma' demiş. Bakarsan, gözünün nuruna akar newroz ateşi. Aklın çoğalır, ama kısırlığın yok olmaz. Gözünü açmazsan, merhemdeki berekete akar newroz ateşi. Gözdeki nur, merhemdeki bereketten daha çekici olduğu için sakın gözünü açma, kımıldama, korkma demiş. Newroz ateşinin de elleri var, soluğu var, korkma demiş. Her kısır kadına gelmez bu ateş demiş. Sana gelirse sevin, şirin şirin inle demiş."

Terleyen şakaklarını sildi Lori. "Bu herifin sohbetinden, sırtıma sıcak şeytan teri damlamasının sebebi nedir? Göbeğimin ekmek sacı gibi ısınmasının sebebi nedir? Hangi sohbet beni bu kadar çekmiş kucağına? Anlattıklarının hepsi doğrudur. Bu adam yalan söylemez. Bıjin'le gönül bağı olsa, hiç çekinmeden onu da anlatır."

"Karı canevinden tutuşmuş, inim inim inlemiş. Yılan kıvrılıp durmuş, çengel diliyle dağlamış karının damarlarını. Gerisin geri çıkıp gitmiş. Bijin de zaten yılan emsali uzun, zarif bir karıdır. Bir zaman sonra kalkmış, Dadak'ın sözlerini hatırlamış. Ateşte ısıttığı sıcak kısrak

sütüyle ayıbını yıkamış, temizlemiş. Giyinmiş. Oturmuş, kılamlar söylemiş akşama kadar. Bir yığın dişi keklik, dişi tilki yavrusu toplanmış Bijin'in çevresine."

Çolo'nun giydiği kazağın, çorabın ve şalvarın yeni olduğunu, boynuna ilk defa kırmızı bir mendil bağladığını farketti birden. Sevindi. Hoş görünmenin gayesi hoştur. Aygırın donunu değiştirmesi hayra alamettir. Donu değişenin kişneyişi de, bakışı da değişir. Dalgınlığı artmış üstelik.

"Karanlık çöker çökmez yine büyük bir ateş yakmış Bijin. Mübarek merhemin kalan yarısını da sürmüş. Bu sefer de gözünü ak bir puşuyla bağlamış. Belizer destelerine taze ateş külü serpmiş. Yatmış sırtüstü. Alevler karıyı altın sarısına boyamış. Bu sefer kayanın altında başı köz renkli kara bir yılan çıkmış. Kaymaklı bal kokusuna doğru iştahla sokulmuş. Dikelmiş, akmış longur longur karının bereket oluğuna. Haz avazından dere yankılanmış, peş peşe çığlıklar patlamış. Keçesine sarılmış, sabaha kadar terlemiş, kılamlar okumuş."

Çolo da terlemişti. Üç yudumda içiyordu bir bardak sıcak çayı. Sıcağa bayılırdı. Sohbetin sıcağına; ekmeğin sıcağına; gülüşün ve acının, hasretin ve açlığın sıcağına; yağmurun, sütün, selamın, saflığın sıcağına bayılırdı. Dağlar toprağın dürüstlüğüydü. Maviliğe, yağmur yüklü bulutlara ve yıldırıma yakındı dağlar. Çatal şimşekli gürleyişler, dolgun, mavi damarlı memeleriydi göğün. Dağlar, işte bu memelerle besliyordu korkusuzluğunu. Bu memelerin bebeğiydi Bijin.

"Sabah çıkar ama, gece yılan çıkmaz deliğinden."

"İnkarcı olma, kendine gel" dercesine Lori'ye baktı. Ensesinin terini avucuyla sildi. Çayını doldurdu. Bir fırt çekti onuncu bardaktan.

"Yılan, gece sıcağı sever. Bal kokusuna hayrandır. Kuş yuvalarını, bal kovanlarını tarumar eder. Arılar, yılanın ıslığını, İsrafil'in sur düdüğü sanır."

Bacaklarını kollarıyla sarmıştı Lori. Çaydaki çıra ışığına dikmişti bakışlarını.

"Bir günde iki ayrı yılanın, hem sabahın newroz ayazında, hem de gecenin zifiri karanlığında, deliğinden çıkması zordur; çıkıp da kadının ballanmış ayıbına akması zordur."

Çaresiz, mecbur, sıkıntılı bir edayla alnını sıvazladı Çolo.

"Bizim vırvırik kocakarı, Mırvari'yi sen tanırsın. Onun bana dediğine göre yeşil yılan, Dadak'ın iki oğlundan Mevlüt'müş. Kara yılan da Mecit'miş. Falcı kocakarı Dado, seher vakti Bijin'e Mevlüt'ü göndermiş. Karının gözü kapalı ya, Mevlüt işini görmüş. Gece vakti de Mecit'i göndermiş."

"Üst üste iki döl. Biri tutmazsa biri tutar."

"Eğer karı kısırsa zaten tutmaz. Eğer kusur karının kocasındaysa zaten mesele yokmuş. Karı, kayadan dölünü alır gidermiş. Mırvari'nin dediğine göre, Mutki'den, Norşin'den, Muş'tan Dado'ya gelen karıların çoğu döl tutmuş."

"Bu kadınların kocalarının haberi var mıymış?"

"Haberi olan da olmayan da varmış. 'Falcıya gittim, bahtım açıldı' diyen çokmuş. Bahtı açılan da hediye gönderirmiş Dado'ya. Dado'nun oğullarını bir görsen, arpa kırmasıyla beslenmiş yayla aygırı sanırsın."

"Karılarının haberi var mı bu rezillikten?"

"Orasını sormadım Mırvari'ye. Ağzı sıkı bir kadındır. Karılarının haberi olsa ne olur ki sanki. Geçim kapısıdır. Kim ister o kapının kapanmasını. Kaz mı getiren dersin, kuzu mu, un mu, esbab mı getiren dersin..."

Kurtbasan'ın havlayışları geldi ahırdan.

"Bir gelen var herhal Çolo. Kurtbasan'ın kulağı keskindir. Sen hemen toparlan ahıra geç. Ben köpeği dışarı çıkarırım."

Lori, Çolo'nun getirdiği çuvalı gizledi. Duvağı alelacele kaldırdı. Çolo'yu ahıra soktu. Havlayışlarını haşinleştiren köpeği ahır kapısının aralığından dışarı salıverdi. Hızla eve girdi. Etrafa son bir kez göz attı. Kapının arkasından dinlemeye koyuldu dışarıyı. Kantarma ve toynak sesi duydu. Kapı vuruldu az sonra.

"Kimdir o?"

"Berzo Berzo!"

Atını kapı demirine bağlayan Berzo, kasketli hayalet gibi süzüldü içeri. Omuzundaki G-1'i çıkarıp, evin orta direğindeki çiviye astı. "Çolo'ya verilen tüfengin aynısı. Bu da korucu olmuş" diye düşündü Lori. Ocağın soluna, Çolo'nun yerine oturdu. Duvarın dibine attı elindeki matrağı.

"Zine gelmedi mi?"

“Gelmedi. Ne bir haber var, ne bir şey. Gece vakti nasıl oldu da uğradın?”

“Mutki’ye gitmiştim, yalancı Yado’ya. Dönüşte bir uğrasam dedim sana.”

“Açsın?”

“Yemişim. Bir çay koysan içim ısınır.”

Lori çaydanlığı suyla doldurdu. Ocağa çalı, çırpı attı. Çolo’yu merak etti. Berzo’nun daha önceki gelişlerini hatırladı. Ahıra girip girmediğini düşündü inceden inceye. Ahıra girip, Çolo’yu kapıdan dışarı çıkarmak istedi. Köpeğin olduğunu düşünerek vazgeçti. Korku, kararsızlık ve kuşku kurdu içini yiyip bitiriyordu.

“Sen ne zaman korucu oldun?”

“Yeni oldum. Maaşlarımızın yılbaşından sonra artacağını söyledi Miro.”

“Rodi’nin kanı daha yerde tüterken, nasıl korucu oldu bu adam?” diye iç geçirdi Lori. “Zine ne dedi bu duruma? Herkes korucu mu olmuştu yoksa?” Çolo’nun konuştuğu silahlı adamları düşündü. Acaba kim kurt, kim kuzuydu? Zal’ın onbeş adamla Hacreş’e geldiğinden haberi var mıydı Berzo’nun?

“Hepinizin hayatı mavzerin ağzındadır ama.”

Berzo, irkilerek, garip garip baktı Lori’ye.

“Doğru. Zal adlı bir terörist onbeş silahlı adamıyla bu dağlara gelmiş. Mutki’de herkes teröristlerin kumandanı Çeto’dan sözetti bu gidişimde. Zal ona bağlıymış. Ekmek parası için bu işe girdim. Sonumuz hayır olur inşallah.”

Çolo karşı köşede, duvar boyunca sırtüstü uzanmış, tüfekleri sağ yanına almış, kuru ot ve yapraklarla üzerini kapatmıştı. Ahır köşesine dökülmüş uzun ot yığını görünümünü veriyordu. Kapı aralığından ahıra sızan konuşmaları dinliyordu. Bu dünyada maaşsız, beleşten koruculuk yapan tek adam olduğunu düşündü. “Goran ağa ilkin Hevre’yi elimden aldı. Sonra yıllarca beni karın tokluğuna kendine çoban etti. Şimdi de maaşıma el koydu” diye dertlendi. Usul usul küfretti Berzo’ya. İneğin gevişini dinledi. Yemeyen geviş getiremezdi. Gevişi çoğaltmak isteyen, G-1’e sarılmak zorundaydı. Dünya, kocaman bir gevişten ibaretti. Kanla mayalanmış yeşil bir gevişten...

Gabar dağının güneye bakan yüzünde çobanlar nar kabuğu mu yakıyorlardı acaba? Ceviz, elma, yanık nar, muşmula ve meyjok kokusu sarmıştı dağı. Gabar'ın dil bilmez, sağır ormanlarını hiçbir yıl bu kadar sincap ve tavşan istila etmemişti. Ormanın dibi kıvıl kıvıldı. Ormangülü, böğürtlen, kurtbağrı, ateşdikeni, şimşir, eğrelti ve mantardan oluşan zümrüt örtünün altı tavşan ve sincap mahşerine dönmüştü. Dağın ürkütücü, dipsiz çukurlarına, şafağın taze filiz buğusu çökmüştü. Biçilmiş buğday tarlalarından gelen anaç bıldırcın sürülerinin gözleri, mücevher gibi parlıyordu bu masalsı buğuda. Gabar'ın köylere yakın toprağından altıntop şalgamı, pazı ve havuç kokusu tütüyordu. Horozların peş peşe yükselen çığlıkları, uçurum kayalarında çakmak taşı gibi pareleniyordu. Kurtlar Gabar çobanı Gurzo'nun, gece sezdirmeden, seyyar karakola doğru sürdüğü keçilerin leşi üzerinde uçan yırtıcı kuşların teşkalesini ormandan merakla izliyorlardı. Binlerce boş kovan parlıyordu karakolun çevresinde. Uzun devriye gölgelerinin denetimi altındaydı toprak.

Büyük yalnızlığın, yeryüzüne düşen bir damla yeşil gözyaşıydı Gabar. Çoban Gurzo, "Her sıradağ bir baht tesbihidir. Bu dağ da, bu baht tesbihinin imamesidir" diye konuşuyordu Gabar hakkında. Her ölen bebeğin son feryadının Gabar'a sığındığını ve orada bir çiçeğe dönüştüğünü iddia ediyordu. Gurzo'nun anası Sosın. Sosın'a göre, ömründe hiç yalan söylemeyen bir insanın kuzusunu Gabar dağında kurt yemezdi. Hain adam, Gabar'da uyuyamazdı. Uyusa sabaha sağ çıkmazdı. Bir buğday tanesine bakar, ağlarmış Gabar: "Sen birken bin olursun, ben hep bir kalırım" dermiş. Sosın'a göre, Gabar'da çiftleşen Botan kurtlarının gözbebekleri yeşil olur. Bu kurtlar, Newroz'da oruç tutarlar, sürüye ceylan niyetiyle bakar, ceylan olarak görünürler.

Hiçbir dağda Gabar'daki kadar tilki bulunmaz. Bunlar ikili, üçlü gruplar halinde Gabar'ı kolaçan eder, yuvalarından çıkan yavru kuşları yakalayıp yuvalarına korlar.

Sosın kadına göre, cümle kuşların şahı olan Şahin, Gabar dağının dünya dağlarına bir yadigârıydı. Dünyanın ilk mavi yıldırımı Gabar'a düştü. Dağın zirvesindeki kınalı kayada yeşeren ilk belizer çiçeğini yaktı bu yıldırım. İşte ilk şahin bu çiçeğin alevinden doğdu. Gabar'a yuvalanıp çoğaldı. Huyunu bakur rüzgârlarından, pençesini ve gagasını ise, soğuyup demirleşen ateşten aldı. Gabar'a sığmayan bu şahinler, newroz cemresini sürüler halinde izleyerek Botan'a, Urmiye'ye, Luristan'a, Çin'e, Maçin'e yayıldılar. Gittikleri yerlere Gabar'ın gazabını, hikmetini ve bereketini götürdüler.

Dağın doğuya bakan yüksek yamacında, meşe ağaçlarının dibinde tüm Botan grup komutanları bir araya gelmişlerdi. Komutanların üzerinde bağdaş kurdukları kalın yaprak tabakası, ormanı yıkayan sabah güneşinin altında altın gibi gülümsüyordu. Herbirinin elinde, demini dumansız ateşten almış bir bardak çay vardı. Düşünme gücünü, dinleme duyarlılığını, sabahın taze havasından ziyade, çay ve sigaradan emiyorlardı. Onulmaz, ağır bir yorgunluk kuşatmıştı Komutan Agid'in bakışlarını. Oturuşu, kellesi ve genel edası dimdikti. Gabar dağı kadar bir yorgunluğa değerdi, Gabar dağının başeğmezliğini yaşamak. Sararmış yaprak serinliğine, ellerine ve arkadaşlarının alnına bakıyordu konuşurken.

"Kışa yaklaşıyoruz, ama yeni bir atılımın eşiğindeyiz. Gelgelelim ki, bu atılım, ağırlıklı olarak öncüde biriken nedenlerden dolayı zamanında yapılamamaktadır. Büyüme ve gelişme sorunlarıyla yüzyüzeyiz. Kumandasında bulunduğumuz kahredici ateşin yasalarını, ayağımızı bastığımız şu insafsız gerçeklikle birleştirmede sıkıntılar ve umulmadık güçlüklerle karşılaşıyoruz."

Agid'in sağında Rohni, solunda ise Sarı Duran oturuyordu. Azad'la Çekdar tam karşısında oturuyorlardı Agid'in. Azad'ın yanında, Agid'in en sevdiği komutan, Erdal oturuyordu. Erdal'ın tuttuğu günlüklerdeki diline, edebi inceliğine ve tasvir yeteneğine hayrandı Agid. Büyük baskın planlarını hazırlarken, Erdal'ın görüşlerine özel bir önem veriyordu.

"Bu yılki siyasal kazanımlarımızı yeterince maddi bir güce dönüştüremedik. Atılım ateşimiz de istenilen düzeye ulaşmadı. Beklenmedik belirli kayıplarımız oldu. Dışımızdaki enginliğe, kafamızdaki kuyunun dibinden bakamayız. İçimizde hâlâ, gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sananlar var. Savaşın, zaman ve soluk isteyen engin yanlarını görmek zorundayız. Örgütlenmeye duyulan ihtiyaç korkunçtur. Yeterli bir örgütlenme oluşturmaksızın, ateşi büyütürek ilerletmenin fazla olanaklı olmadığını kavramalıyız. Tutuşturduğu ateşe hakim olamayan, onu yönlendiremez."

Ondört Temmuz Silahlı Propaganda Takımı, toplantı yerinden ikiyüz metre ötede konaklamıştı. Yüksek kayalar ve sıkı ağaç örgüsü içinde çok iyi kamufle edilen kampta, dumansız ateşin çevresinde, altmış kişilik bir eğitim toplantısı vardı. Komutan Agid, arada bir kamptaki toplantıya bakıyordu. Kolunun kırık yerinde ince bir sızı vardı. Yıllar önce, askerlerin kuşatıp arama yapmak istedikleri araçtan düşüp omuzunu ve kolunu kırmıştı. Kırıkların acısıyla günlerce yürüyerek izini kaybetmişti. Bu olaydaki çatışmayı ve arkadaşı Kemal Pir'in yakalanışını buruk bir tatla hatırlıyor, derin düşüncelere dalıyordu zaman zaman.

"Dalgalar halinde ilerlemek ve kitleselleşmek zorundayız. Sorun, niyet meselesinde ele alınırsa hepimiz bu konuda hemfikiriz, fakat yönteminde değil. Örgütlenme, karşı güçlerin ezici baskısı altında ister istemez savaş sorunlarıyla içiçe gelişti. Kalıcı yaygınlığa ulaşması, ancak sıcak mücadeleyi iyi uygulamakla mümkündür. Son derece geri bir yapı üzerinde bolşevik örgütlenme tarzının fazla sonuç vermeyeceği ve bir yığın zorlukla karşılaşılacağı açıktır. Bu alanlarda örgütlenme, cephe esprisi ile ele alınmalıdır. Genel bir şemaya bağlı kalmaktan uzak durulmalıdır..."

Erdal, askeri gömleğinin düğmesini çözüp göğsünü kaşıdı. Teke gibi kokuyordu. Bu şartlarda pek inanmıyordu kitleselleşmeye. Grupların çoğalmasından, yaygınlaşmasından, atılım ateşini yoğunlaştırmasından yanaydı. Kitleselleşme yavaş yavaş uç verip gelecek yıllarda ortaya çıkacaktı. Temelde aynı görüşteydiler, ama kitleselleşmenin zamanı konusunda hemfikir değillerdi. Görüşlerini söylemek istedi. Zamansız bir tartışma çıkar diye son anda vazgeçti. Çayından bir

yudum aldı. Açlığından taşan gurultuları dinledi. Sırtını ağaca yaslayıp dinleyişini sürdürdü.

"Dağlık bölgelerdeki kitleler içinde otorite hareketi oluşturmaksızın insanları elde tutmak fazla olanaklı olamaz. Devlet otoritesi karşısında boyun eğen aşiret aristokrasisi hızla devrim karşıtı olmakta, sınıf dürtüleriyle azgınlaşmaktadır. Bugün örgütlenmenin önünde en büyük engeli oluşturan bu kasttır.

Biz aslında, örgütlü bir toplumsal yapı içinde seferber olmuşuz. Kabile çekirdeği üzerinde yükselen aşiretler ve onların da üzerinde aşiret federasyonlarıyla yüzyüzeyiz. Gerçi federasyonların fazlaca bir pratik işlevleri yok. Ama aşiret ve aşiret liderliği, hizmet temelinde yükselen gönüllülüğe ve saygınlığa dayalı bir otorite olarak klanlardaki liderliğin tipik bir benzerliğini oluşturuyor."

"Bu liderliğin hizmet temelinde yükseldiğini sanmıyorum."

Herkes dönüp Erdal'a baktı. Agid, gayet sakin ve mülayim bir havaya girdi. Ağzından çıkan son sözler üzerinde düşünürken, çayından bir yudum aldı. Zekasına ve sağduyusuna güvendiği insanın görüşünü öğrenme ihtiyacını duydu:

"Nasıl?"

"Aşiret liderliğinin hizmet değil de kanbağı ve zor temelinde yükseldiği kanısındayım."

"Hiçbir liderlik sırf çıplak zorla varlığını yüzyıllarca sürdüremez" diye itiraz etti Sarı Duran.

Agid, Duran'ı başıyla onaylarken, "Doğru" dedi. "Feodal hizmet öğesinin yanında, kuşkusuz onu tamamlayan zor öğesi de vardır. Zaten buradaki aşiret liderliği, mülkiyet ve talan hakkına dayanarak geniş ayrıcalıklarla donanır ve egemen sınıf özelliğine yaklaşır. Bununla birlikte, henüz taban ile liderlik arasında gelişmiş çelişkiler de söz konusu değil. Bilinen en ağır çelişki, mera anlaşmazlığı, talan vs. ihtilaflardan kaynaklanan kan davalarıdır.

Devrim bu yapıyı dağıtacaktır. Bireyin özgür iradesini bastıran, onu aşiret çiti içinde dar çıkarlarının kahramanı haline getirerek körleştiren bu yapıyı dağıtmadan, zaten modern bir örgütü de bunun yerine ikame edemeyiz. Öte yandan bu yapının oynadığı olumlu role de işaret etmemiz gerekiyor. Asimilasyon bu yapıya fazla nüfuz edememiştir.

Ulusal değerler ayakta kalabilmiş, insanlar milli zulmün ağır yükü altında ezilip dağılmamıştır. Aşiret birliği ve dayanışmasından ileri gelen kendini emin hissetme ve kendine güven duygusu ayakta kalabilmiştir. Dikkat ederseniz aşiretciliğin güçlü olduğu Botan'da, ulusal dil, kültür, yiğitlik ve çeşitli değer yargıları gayet sade bir görünümdedir."

Çayından bir fırt çekti; komutanların bakışları arasındaki etkileşimin mizacını sezinlemeye çalıştı. Bakışlar arasında daha önce sezinlediği olasılıklar bağının yerini, nedensellik bağının aldığını gördü. "Galiba konuyu biraz dağıttım" diye düşündü.

"Biz bu yapıyı derinlemesine tanımak zorundayız. Sanırım, sorunu halkalardan yakalama, özgün yapıya uygun düşen politika belirleme ve sonuç alma titizliğini yeterince gösteremiyoruz. Güçlüklerimizin kaynaklandığı önemli noktalardan birisidir bu."

Öğleye doğru tartışma kızıştı, dağ sukunetle dinlemeye koyuldu. Öğle yemeğini kampta yediler. İkindiye doğru kararların çoğunu oybirliği ile aldılar. Karanlık çöktüğünde, komutanlar gruplarını alarak kendi mıntıkalarına yöneldiler. Komutan Agid ise, Gabar dağındaki gizli üssüne çekildi. Yanında Erdal ve bir grup vardı.

Orman ve kaya örtüsünün güçlü olduğu bir kesimde inşa etmişti gizli üssünü. Girişi gayet iyi kamufle edilmiş, geniş bir yeraltı sığınağıydı burası. Sınanmış partizanlardan oluşan ve doğrudan kendisine bağlı olan dar bir silahlı grupla birlikte kalıyordu burada. Kalanların dışında hiç kimse bilmiyordu bu üssü. Zemini kuru yaprak ve üst üste serilen çoban keçeleriyle kaplanmıştı. Kitapları bir yana yığmıştı. Giyecek ve battaniyeler düzenli bir şekilde katlanıp, kitapların yanına yerleştirilmişti. Yiyecekler kalın çuvallar içinde, battaniyelerin yanındaydı. Mermi sandıkları, el bombaları, roketatar, BKC, mayınlar ve benzerleri sığınağın en ucuna istif edilmişti. Ocak yeri girişe yakındı. Dumanın çıkması için iki delik açılmıştı tavandan. Sığınağın çevresi taşlık, kayalık olduğu için giriş çıkışta iz sorunu pek yoktu. Nöbet sistemi ikişer kişi esasına oturtulmuştu. Zaman zaman devriye çıkarılıyordu.

Toplantıdan sonra, bazı geceler yaptığı gibi, kafasını dinlemek için ormana açıldı. Orman karanlığında, gece kuşlarının, tilkilerin ve çakal sürülerinin yaygarasında usul usul gezinmeyi, derin meselelerin kaçıp

sığındığı içindeki büyük boşluğun gücünü, naif hüznünü ve dilini sezinlemeyi, bundan ütopik sonuçlar çıkarmayı seviyordu. Ve sonra, ayağını bastığı toprağa dönüyordu. Olaylar, sorunlar, özbenliklerini ısrarla direten insanlar, bir film şeridi gibi hayal bantında akmaya başlıyordu ışıl ışıl.

Çırav dağının, sağ gözüne perde inen emektar dengbeji Neçirvan, o kocaman sakalıyla, Agid'in hayaline girmişti yine. "Sen bizim kara kaderimizi altın nakışlarla bezedin, değiştirdin. Kökünün üzerinde yeşerdin, kökün mübarek olsun. En kuvvetli dil, kesilmiş dildir. Benim ateşle kesilmiş dilim, o güzel Abdalê Zeynikî'm dirilseydi senin destanını cihana yayardı."

Eşeğine odun yükleyen kocakarının Herekol'da söylediklerine takıldı aklı. "Yel esmeden çöp başı kımıldamaz. Siz çöplerin başını kımıldattınız. Ama toprak da kanlandı. Süt kesildi memelerden. Sonumuz hayırlı olur inşallah. Topuğumuza çıkmayan çaylar, başımızdan aşar inşallah!"

Ya Cerranlı köylülerin yürürken arkadan söyledikleri... "Yel kayadan ne götürür lo! Hepimizi kırdırırlar. Yağlı lokma ederler koca devlete bizi! Uğur getirmezler bu kan ayaklı teröristler bize."

Çeşitli yerlerde, çeşitli zamanlarda Botan halkının usul, delişmen, güleç, vahşi, kinli, babacan, küstah, anacan, kibirli, mahzun, acınası, mağrur tarzlarda söyledikleri sözler sökün etti peş peşe...

"Devi cüce gösteren uğursuz aynayı kırdınız"

"Zulmet içinde nur doğarmış."

"Güneşin, topraktaki soğanı pişirmesi kadar zordur sizin bizi ayıktırmanız."

"Yazık gençliğine bunların. Yıldırımla derya tutuşur mu?"

"Bu yumurta bu osurukla ısınmaz."

"Sağ gözü sol göze düşman ederler, sonra çeker giderler."

"Bunların ruhu da, kumaşı da farklıdır. Evvelkilere benzemez."

"Yerin göğün cümle mahlukatına seslerini duyurdular. Taş yeşerirse şaşırmayın."

Gökyüzüne, siyah bulut kümelerine, yıldızlara baktı. Tüfeği sol omuzundaydı. Meşe ağacının topraktan fışkıran köküne çarptı ayağı. Ağacın amacı üzerinde düşündü. Yeryüzünü yeşillendirmek, havayı

temizlemek, yağmuru toprağa davet etmek, sofraya ya da açlığa da meyve vermek, devrilip düşerek toprağı beslemek. Kendi amaçlarıyla ağacın amaçlarının benzeştiğini düşündü. "Bereketi doğururken devrilip düşmek, milyonların bilincine kıvılcım gibi düşmek" diye mırıldandı. Hiçbir şeyin karşılıksız olmadığını, insanın en büyük acıyı, ölüsüzlük arayışı anında çektiğini düşündü. Ay, bulutların ardında iyimser, mat ve kaçamaktı. Halk yargısını sürdürüyordu.

"Toprağa demir tozu serptiler. Demir tozunu kan yeşertir. Bizden istedikleri kandır, daha çok kan!"

"Her dağa gökyüzünden bir koç burcu düştü, insafımız dağa çekildi."

"Her damla suda, her karınca izinde, her buğdayda onları görürler artık."

"Demir karanlığa girdi. Olacağı buydu. Mahkum ve mecbur ettiler."

"Suyumuz vardı. Ekmeğimiz, tuzumuz vardı. Artık ateşimiz de var."

"Söz, nöbeti köknar ateşine devretti."

"Kurdun insan etine susadığı zamandayız."

Ağacın gövdesine baktı yakından. Karıncaların gece çalışıp çalışmadıklarını merak etti. Bimzort vadisinde bir Süryani'nin kendisine, "Karınca soyundansınız, gece gündüz dur durak bildiğiniz yok" dediğini hatırladı. Uçuruma doğru yürüdü. Yüksek bir kayanın üzerine çıkıp oturdu. Uçurumun derinliğine baktı. Dipsiz, ürkünç, zaman dışı, uğultulu bir rüzgâr bastı ruhunu. Sırtını uçurum dibi dev ağaçlara yaslayan efkarlı, eski zaman eşkiyalarını düşündü. Bacaklarından ağaçlara asılan köylüleri, eski Şırnak ağalarını kahkahalarını, jandarmadan kaçarken kendilerini uçurumlardan atan gencecik gelinlerin çığlıklarını görür gibi oldu. Çığlık, bulutsuz gökyüzünde çakan şimşeğe benzer. Kahkaha ise, baharda kopan apansız bir çığa... Uçurum zemherisinde donan yolcuları, kurt baskınına uğrayan çobanları, zorla kaçırılan kızların ayak izlerini, yolunu şaşıran kuzuların parçalanışını düşündü. Zirvede vurulup, yeşil bir yaprak gibi uçurum derinliğine düşen körpe bir ceylanın çaresiz avazını, boğuşan vahşi kedilerin canhıraş feryatlarını, çakal ağıtlarını, kuşatılan yavru keklikleri, toz kara batan güvercini, yuvasında donan serçe yavrularını düşündü.

"Bu dağın firari milleti biz miyiz sadece?" diye mırıldandı. Firari

kuşları, uçurum zulalarında güneşe gülümseyen firari çiçekleri, kimseciklerin bilmediği minik firari su kaynaklarını, kaya oluklarını kovan haline getiren firari arıları düşündü. Yeryüzüne özgürlüğü firariler getirecek. Firariliği, yeryüzünden kaldırmaya ant içen ateş gözlü firariler... Dipçiği kayaya dayamış, çenesini namlunun ucuna oturtmuştu. Hafif bir esinti vardı güneyden. Dikenli tel, mihver, siper, projektör ve kurt köpeği kokuyordu bu esinti. Kumanya, emir, dayak, tekmil, küfür ve pusu yani... Göğün en parlak yıldızını bulmak için sırtüstü uzanıp seyre daldı kara, lacivert alemi.

Seyrine koyulmuştu yıldızların, ama kulakları makinalı tüfek takırtılarıyla uğulduyordu. Xırbıkê Bete köyünde toprağa düşenlerin çığlığını duydu. Tovkız ve Derveş karakollarının roketlenişi canlandı gözlerinde. Şırnak'ın ünlü korucu şefi Alixan Tatar'ın basılan evini ve altı korucunun peş peşe bağırarak toprağa düşüşlerini hatırladı. "Halk, yükselen ateşe yöneliyor. Başlar, bakışlar, ayaklar, yükselen ateşe yöneliyor" diye mırıldandı. Şırnak köylerinden, Deşta Lalo'dan, Berkevir'den, Spindarok'tan, Serê Dehle'den, Avka Masiyan'dan gençlerin partizan saflarına uğul uğul katılışlarını hatırladı. Uğultuyu yaratan asıl deprem hangisiydi? Şırnak kömür ocağı karakolu baskınında vurulan Komutan Müslüm'ün düşüşü müydü? Yoksa, Deşta Lalo operasyonundan dönerken partizan pususuna düşen, halkın sevdiği, cesur başçavuş Ali ile erlerin düşüşü müydü? Hangisi? Halkın bakışlarını parlatan, hoyratlaştıran hangi düşüştü?

Kalktı, kayadan indi, bir daha baktı uçurumun dipsizliğine. Planlarını yalnız kalınca, esrarengiz belirsizliklere bakınca daha iyi derinleştiriyordu. Erdal'ın Nozer'i eleştirisini hatırladı. "Planlarını, yürürken tek başına çiziyorsun. Gruptakilerin görüşlerini almadığın gibi, planını onlara açıklamıyorsun da. Bırak artık bu mutlak şeflik metodlarını!" Nozer'le bu konuda hiçbir ortak yanının olmadığını biliyordu. Nozer'in baskın cüretine ve feda ruhuna hayrandı sadece. Usul usul yürümeye başladı üsse doğru.

Sarı Duran, Çukurca'daki gizli üssüne sabaha yakın vardı. Toplantı yorgunluğu ve gece yürüyüşü haşat etmişti Duran'ı. Grup gündüz uyumuştu biraz. Onun için Duran kadar bitkin değildi. Üsse vardıklarında Duran'ın sağ kolu Peşeng nöbetteydi. Duran'ı bir kenera çekti.

"Sana bir müjdem var. Bir saat sonra karakoldan gelen bir erle derede görüşeceğiz. Senin mutlaka gelmen lazım. Çünkü er seninle konuşmak istiyor."

"Güzel, şahane! Öğrendin mi mahiyetini, neymiş acaba?"

"Öğrenemedim. Önemli bir ihbarının olduğunu sanıyorum. Hemen çıkalım yola."

Duran'la Peşeng'e gruptan beş kişi daha katıldı. Bir saat sonra, buluşacakları mağaraya ulaştılar. Az sonra da er geldi. Yanında partizanlara bağlı köyden bir milis vardı. Duran erin elini sıktı. Halini hatırını sordu. Hoş beşten sonra, er yutkundu, asıl soruna geçti.

"Ben buraya, Komutan Sarı'yla görüşmeye tek başıma gelmedim. Beni erler gönderdi. Kürtsün, sana güvenirler, git konuş dediler."

Komutan Sarı sırtını kayaya yasladı. Titredi. Erin gözbebeğine, ruhunun derinliğine baktı. Peşeng'e bir dumansız ateş yakmasını söyledi. Erin mahzunluğuna ısındı.

"Belamız, karakol komutanı Asteğmen Hasan'dır. Üniformasını hergün bir askere giydirmekten tutun da, dayağa kadar bize etmediği kalmadı. Bilirsiniz, subay üniformasıyla köylere gitmek, operasyonlara çıkmak felakettir. Duran güldü, "Ha kefen giymişsin, ha üniforma, aynıdır" dedi.

"Zaten erler, bu adam kendisini gizlerken, bizi tek tek Komutan Sarı'ya yem edecek diyorlar. Hepsi şimdi can derdindedir. Hepsinin derdi, bu asteğmenden kurtulmaktır. Bir planımız var. Biz askerler, teröristlerin Derebaşı'nda olduklarını asteğmene bildireceğiz. O tabii..."

"Güzel" diye söze girdi Sarı, "Ama alt yoldan değil, üstteki patikadan gelin. Çünkü o patika pusu için çok elverişlidir. Biz o patikanın herhangi bir noktasında pusu kuracağız. Asteğmen üniformayı herhalde yine birinize giydirecek."

"Tabii tabii, ona ne şüphe..."

"Bakın onun için, sizin ne edip edip asteğmeni baştan beşinci sırada yürütmeniz gerekiyor. Heval Peşeng onu tanıyor. Ama uzağa mevzilenebiliriz, garanti olabilmesi için, yanlışlıkla sizden birini vurmamamız için, onun beşinci sırada yürümesi gerekiyor. Onun arkasında yürüyenin de epeyce mesafe koyması iyi olur."

"Tamam heval, biz bunların hepsini ayarlarız."

Askerin heval demesi, Komutan Sarı'nın hoşuna gitti. Bakışları yumuşadı.

"İhbarı yarın saat kaçta yapmayı düşünüyorsunuz?"

"Kaçta yapalım?" diye yutkundu er.

"İkindiye doğru yaparsanız iyi olur. Geceye sığınmamız açısından uygun olur."

"Tamam Komutan heval. Yalnız senden bir ricamız var. Yarınki pusuda silahlarımıza el korsan hepimizi tutuklarlar. Korkumuz budur."

Sarı, keyifle güldü. Elini askerin omuzuna koydu sevecenlikle.

"İşte bu uyarıyı yapmakla ayıp ediyorsun. Böyle birşey yapmayacağımızı bilmen gerekir. Yarın sizi komutanınızdan kurtaracağız. Size dokunmayacağız."

Sarı'nın ayağa kalkmasıyla hepsi ayağa kalktı. Elini sıkıp, erden ayrıldılar. Sarı, ayaklarını sürükleyerek vardı üsse. Agid'inkine benzer bir sığınak yapmıştı. Kafayı vurup, altı saat deliksiz uyudu. Yemeğe kaldırdılar. Sonra eğitim toplantısına oturdular. Eleştiri ve özeleştiride tam bir özgürlükten yanaydı. Grup içinde kalmak şartıyla, her şey eleştiriye açıktır. "Hiçbir şey, bilim bile, eleştirinin üzerinde olamaz. Eleştiri ilerletir, tabu ise köstekler. Tabunun kabuğunu kıramayan, kendi kabuğunu kırıp burnunu ve kafasını yeni dünyaya daldıramaz" görüşünü savunuyordu. Çok önemli kararları, grup içi demokratik tartışma ve oylamayla aldırıyordu.

Baskına gitmedikleri geceleri, sığınağın en dibine çekiliyor, keçi postunun üzerinde yan yatarak, mum ışığında kitap okuyordu. Arada bir partizanların ocakbaşı sohbetlerine kulak veriyor, gülümsüyor, başını sallıyor, hayret ediyor ya da sohbete köşesinden katılıyordu. Grubu onbeş ile yirmi arasında değişiyordu. Bunlardan altısı kadındı. Üçünün sevgilisini tahmin ediyordu Sarı. Ciran'ın kendisine vurgun olduğunu ise tüm grup biliyordu. Grup içinde bazılarının sevgilisinin olması, bazılarının sevgilisiz kalması acı birşeydi Sarı'ya göre. Ayşe, ruhu güzel bir kadındı. Ama biçim olarak çok çirkin olduğu için sevgilisizdi. Grup içindeki tüm aşklar platonikti. Dağların, ormanların bağrında kaçamak koklaşmaların izlenmesine, bu tip güzelliklerin sorun yapılmasına karşıydı Sarı. Ciran'ı ise sevip sevmediğinden emin değildi.

Pusuya, ertesi günü saat iki sularında yattılar. Burası, patikanın ormanla örtüldüğü kayalık bir kesimdi. Ağaçların en sık olduğu noktaya tüm grup mevzilenmişti. Sarı'yla Peşeng yanyana, koca bir kayanın ardındaydı. Pusuya düşürülme ihtimalini de hesaba katmışlardı. Peşeng dürbünle uzakları tarıyordu. İki saatlik bir bekleyişten sonra, müfrezenin göründüğünü tüm gruba haber verdi Peşeng. İlkin, baştan beşinci kişinin asteğmen olmadığını söyledi. Sonra, asteğmenin müfrezede olmadığını iddia etti.

"Olsun olmasın, baştan beşinci kişiyi vuracağım" diye kararını bildirdi Komutan Sarı. "Asteğmen müfrezede yoksa, bunlar bu patikadan niçin geliyorlar, çıldırdılar mı? Bir yanlışlık olsa gelmezlerdi ya da aşağı yoldan giderlerdi."

Kararını vermişti, ama vicdan azabı çekiyordu Sarı. Erlerden birinin vurulmasından, tüm müfrezenin partizana karşı beslediği sempatinin kırılmasından korkuyordu. Dürbünü Peşeng'den alıp hassasiyetle baktı. Evet, önden ikincinin omuzları farklıydı.

"Önden ikincide üniforma var"

"Ben de gördüm ama, erlerden biridir o."

"Asteğmen esmer, tıfıl birisi değil mi?"

"Değil. Bıyıklı sarışın bir heriftir."

Son birkez bakması için dürbünü yeniden Peşeng'e verdi. Fena halde sıkılmıştı. Namluyu kemirmek geldi içinden. Son bir ay içinde, aksiliklerin üst üste binmesi nedeniyle, istenmedik bir yığın şey yapmıştı. Savaşa lanet okudu içinden. Verilen her emirin demiri kesmesi gerekiyordu. Tükürüğünü yalayamazdı. "Partizan komutanlarının kararı ve saldırı ruhu, zifiri gecede çakan şimşek gibi olmalıdır. Kesin, yalın ve parlak." Sık sık söylediği bu sözü hatırladı. "Keşke baştan beşinci kişiyi vuracağım demeseydim" diye iç geçirdi. Müfreze iyice yaklaşmıştı. Peşeng'in birşeyler söylemesini bekliyordu. Kalaşnikofun dipçiğini omuzuna oturtup gezden nişangâh silmesine baktı. Beşincinin başını nişangâh hattına aldı. Ortalıkta çıt yoktu. Elli metre kadar yaklaşmalarını istiyordu. Dün görüştükleri asker, beşincinin önünde yürüyordu. Peşeng, altıncı erle beşinci er arasındaki açıklığı diğer açıklıklarla kıyaslamaya çalışıyordu. Güneş ormanı şevkle gülümsetiyordu. Partizan soluğunu yutmuştu. Komutan Sarı'daki kalaşnikofun

takırdamasını bekliyordu herkes. Hayatında ilk kez gözü yaşarıyor, eli titriyordu Sarı'nın. Beşincinin göğsü ise Peşeng'in nişangâh silmesindeydi. İsabet ettirmek, vurmak istemiyordu Sarı. Gözünün yaşarması, elinin titremesinden memnundu. Daha fazla yaklaşmalarının iyi olmayacağını düşündü birden.

İki kalaşnikof aynı anda takırdamaya başladı. Beşincinin elinden, müthiş bir feryatla birlikte tüfeği fırladı. Tüm müfreze tam siper yattı. Kalaşnikofların dağlarda yankılanan tarrakkalarını, partizan grubunun gür şiarları izledi. Sarı, dayanılmaz, korkunç bir merak içindeydi. Ayağa kalkıp müfrezeye doğru yürümek isteyince, Peşeng'in engeliyle karşılaştı.

"Çıldırdın mı heval? Vururlar seni, kalkma yat!"

"Dur tutma beni!" diyerek çırpınıp ayağa kalktı. Aynı anda, namlusuna mihver geçirilmiş bir tüfek yükseldi müfrezeden. Tüfeği kaldıran er, Sarı'nın müfrezeye doğru yürüdüğünü görünce ayağa kalktı. Dün görüştükleri askerdi.

"Vurulan asteğmen midir, bir yanlışlık olmadı ya?"

"Odur heval! Sen dur, yaklaşma bize!"

Durup derin bir soluk aldı Sarı. Partizan tümüyle ayağa kalkmıştı. Atılan şiarları, bir el işaretiyle durdurdu Sarı.

"Kontrol et bakalım ölmüş mü?"

O ara asteğmeni kontrol eden başka bir er,

"Ölmüş! Ölmüş!" diye bağırdı.

Yeniden yükseldi şiarlar. Er koşarak Sarı'nın yanına geldi.

"Elini ayağını öpeyim heval, nolur erlerin yanına yaklaşmayın, korkuyorlar."

"Tamam, yaklaşmayız. Asteğmen, bıyıklı, sarışın değil miydi?"

"Bıyıklarını kestireli çok oldu. bu sabah da Kürde benzemek için yüzünü boyalarla esmerleştirdi. Her operasyonda esmerleşirdi rahmetli."

Zoraki gülümsedi, tüfekleri ışıldayan yerdeki askerlere baktı Sarı. Sağ eliyle selamladı hepsini. Birçoğu karşılık verdi selama. Yere yatan yirmi askerden on tanesini yedi ay önce don gömlek kalıncaya kadar soymuş, silahlarına el koymuştu Sarı. Yanlarına yaklaştırmamalarının nedeni buydu.

"Merkeze biraz geç haber verirseniz iyi olur" dedi ayrılırken.

İki saat sonra sekiz helikopter ve beşyüzü aşkın asker ve korucuyla geniş bir operasyon başlatıldı mıntıkada. Grup kuzeydeki yedek üsse çekildi. Operasyonların başında mülayim, babacan Binbaşı Hasan vardı. Rambo Remzi'nin Yüzbaşı Yıldırım, Yüzbaşı Metin, Üsteğmen Şahin ve Binbaşı Bilal gibi has istihbaratçı subayları Binbaşı Hasan'ı sevmiyorlardı. Hasan aramalarda halka nazik davranıyor, ev sahiplerinden müsade istiyor, kadınları aratmıyordu. Yüzbaşı Yıldırım, Albay Remzi Rambo'ya, "Albayım, bu adamın operasyonlara kendi rütbesiyle katılmasının sebebi, yiğitliğinden değildir, teröristlere olan güvenindendir. Davranışlarıyla halkı şımartıyor, teröristlere sürekli olarak ben size zararlı değilim mesajını veriyor" diye yakınıyordu. Rambo Remzi, Binbaşı Hasan'ın üniformalı dolaşmasının sakıncalı olduğunu söyleyenlere, "Bırakın apoletleriyle dolaşsın, geberip aleme ibret olması için bu şarttır" diyordu.

"Karanlık kazalara yol açar" diyerek operasyonu bir saat sonra sona erdirdi Binbaşı Hasan. Sıhhiye ekibini sağlık kontrolü yapmaları için köye gönderdi. Üsteğmen Şahin'i, ormanın kritik noktalarına yangın bombaları attırdığı için tersledi.

"Yabancı bir ülkede değilsin ulan! Kendi ülkendesin!" diye bağırdı. "Aceleniz ne, sabahı bekleyin!" diyerek, çevre köylerin gece aranmasına karşı çıktı. Baskın haberini merkeze geç bildirdikleri için başçavuşlar tarafından haşat edilen erlerin halini görünce homurdandı. Tüm başçavuşları topladı, uzun bir nutuk çekti. Üsteğmen Şahin, tüm bu tavizkar, gevşek ve de haince davranışlar karşısında daha fazla sabredemedi. Helikoptere atlayıp garnizona, Yüzbaşı Yıldırım'ın yanına uçtu.

Kartal yuvası kayalıklarında yükselen Hoşap kalesi, Mengene dağlarından gelen kırlangıç ve balaban istilası altındaydı. Kaleyi iç içe çevreleyen surların, 1643'den kalma çatlaklarından, envai çeşit vahşi çiçekler fışkırmıştı. Bu küçük çatlaklar ve oyuklar, Mimar Tilma'nın acısına dayanamayan Hoşap taşının duyarlılığını gösteriyordu. Kürt beyi Sarı Süleyman Mahmudî, kalenin bir eşini daha yapmaması için, Mimar Tilma'nın ellerini, kaleyi yapıp bitirdikten sonra, çok güzel geometrik nakışlanmış çift aslanlı kapının önünde baltayla kestirmişti. Elleri kesilen ve kanı durdurmak için sicimle bağlanan mimar, hiç bağırmamış, çığlığını iradesine gömerek, mor bir suratla ayağa kalkmış, baltacının yanında duran ve sessiz sessiz ağlayan karısının, balçıkla yıkayıp güneşte kuruttuğu sert çuval parçalarıyla yarayı sarmasını istemişti. Mimar Tilma, karısına, kütüğün dibine düşen ellerini almasını söylemiş, beyden baltayı kendisine yadigar olarak vermesini rica etmişti. Beyin, ricasını kabul etmesinden sonra, torlak topuzuna dönen sargılı kollarıyla kaleye girmiş, kendi elleriyle yaptığı 365 odayı, iki camiyi, üç hamamı, cezaevi hücrelerini, kuyuları, ambarları tek tek, son bir kez gezip görmüş ve kuzey kapısından, karısıyla birlikte kaleyi terketmişti.

Mimar Tilma, her iki elini de yine karısıyla birlikte, Mengene dağlarının zirvesindeki karlara gömmüştü. Newrozdan beş gün önce bir elini karlardan çıkarmış, baltayı karısına vermiş, "Sağ elimi, her parçada bir parmak kalması şartıyla beş parçaya böl" demişti. Mimar Tilma'nın beş kızı vardı. Hoşap Kalesi'ni ise beş dağ çevrelemişti. O, bu dağları kızlarına benzettiği için, Beş Kızlar adını takmıştı. Newroz gecesi her kızını bir dağın zirvesine gönderdi. Herbirine bir parmağını verdi. Kendisi ise karısıyla birlikte, Hoşap kalesini yücelerine inşa

ettiği, kartal yuvası kayalıklarına çıktı. Zirvelerde aynı anda beş ateş yükseldi. Beş koca ateşin bağrında, yine aynı anda beş mavi kıvılcım parladı. Bunlar kızların ateşe attığı beş parmaktı. Mimar Tilma ile karısı, zifiri gecede koç feneri gibi parlayan ateşleri seyrederek ağlıyorlardı sessiz sessiz. Aksakallı Tilma karısına, "Ben ölünce öbür elimi karlardan çıkarın, Hoşap suyunda yıkayıp güneşte kurutun, mezarımın baştaşını oyun, zamklayıp içine koyun" diyordu.

Sırtını kale duvarına yaslayan Zine'nin bir yanı kırlangıç ve balaban cikciklerinde, bir yanı ise Hoşap hikâyesindeydi. Yanında oturan aksakallı, yukardaki hikâyeyi çok daha ayrıntılı ve hoş bir dille Zine'ye anlatmıştı. Karanlığın, kalenin güney eteğinde, Hoşap suyu üzerinde bulunan tarihi köprüyü yavaş yavaş yutuşunu seyrediyordu Zine. Gecenin kudreti ve korkunç egemenliği karşısında aciz, yorgun ve rahattı. Yanındaki ihtiyarın kör olduğunu hatırlayınca ürperdi. Dış dünyası gece olanın iç dünyası nasıldı acaba?

"Sen anadan doğma mı körsün Alboz?"

Burnunu çekip sakalını sıvazladı Alboz. Gözleri çukurda, kırlaşmış gür kaşlarının egemenliği altındaydı. Kurumuş bir kuyu dibini andırıyordu. Kıvrımlarına koyu küf yeşili çöreklenmişti. Doksan yaşındaydı ve günlerinin önemli bir bölümünü kalede ve kale civarında geçiriyordu.

"Eskiden Keşiş gölünün kenarında Şano adında zalim bir Mir yaşarmış. Bu Mir'in, Tilma'nın beş kız dediği beş dağda, yani Kuh dağında, Hirabit'de, Mengene'de, Baset'te, Artos'ta pençe hükmü varmış. Kuh dağı, Hz. Yusuf'un gözbebeği kadar güzel bir dağdır. Git biraz da o dağda ara oğlunu. Damarına evliya feri, civan cevheri akar ki, canlanırsın."

"Ben ölmüşüm, benden iş geçmiş Alboz. Boşver beni, sen kendi derdini anlat."

Alboz, zorlu zorlu öksürdü. Tesbihini sağ koluna geçirdi. Soluklandı.

"Ne demiştim... Şey dağında, neydi? Kuh dağında Topal Nigar adında bir karı vamış. Bu karının üç güzel kızı varmış. Bu kızlar birbirinden ayrı güzelliklere sahipmiş. Büyük kızın gamzesi yılan gözü kadar güzelmiş. Ortancanın gülüşünde efsun gücü varmış. Küçüğün gözleri öküz gözü kadarmış.

Bakan her göze efsun içirir, yedi renkte gülermiş. Yani senin anlayacağın, iki bela burcuymuş."

Hoşap suyu, gecenin birliğini ikiye bölen gümüş bir telcik gibi parlayınca, başını kaldırıp dolunaya baktı Zine. "Küçük kızın gözleri de herhal bu kadar güzelmiş" diye düşündü. "Huy güzelliği gözlere vurur. Ona bakan her göz de kudurur."

"Kızın adı neymiş Alboz?"

"Perçem'miş. Zalim Şano, karının büyük kızını almış ilk başta. Sonra ortanca kızını almış. Toplam beş karısı varmış, yediye çıkmış. Cihan güzeli Perçem'i de almak istemiş Şano. Perçem'in gönlü Kuh dağının çobanı Çıldar'daymış. Topal karı, Perçem'i vermemiş zalim Şano'ya. Aynı gece Topal karı kızını götürmüş dağda Çıldar'a teslim etmiş. "Al" demiş, "Sen almazsan zalim Şano, en kısa zamanda gelir alır" demiş. Çıldar sanmış ki, Kuh dağına ışık yağdı. O gece zalim Şano, yüz atlıyla Topal karının evini basmış, Perçem'i bulamamış. Sormuş, soruşturmuş, en sonunda Mir'in adamları Çıldar'ı hatırlamış. Aynı gece Çıldar'ın kömünü basmışlar. Bir keçe içinde yakalamışlar Çıldar'la Perçem'i. Zalim Şano'nun gözleri kudurmuş, hırsından dili çatlamış. Keçedeki kızlık kanını görür görmez, adamlarına Çıldar'ın erkekliğini kestirtmiş. Hem de dibinden..."

"Veeeey, köpeğin eniği!..." diyerek dizlerini dövdü Zine. Alnını dizlerine dayadı. Çıldar'ın çığlığını, bacaklarına fışkıran sıcacık kanı, Perçem'in körpe çıplaklığını, kısrakların kişneyişini ve yıldızlı dağ gecesini yaşar gibi oldu Zine.

"O gece Perçem'i kaçırmış, Mengene dağına götürmüşler. Zalim Şano, kızı kuru bir camus gönünün içine sokmuş. Kızın başını kuru camus gönünden dikilmiş dar bir torbanın içine sokmuş. Baş, tam torbaya oturmuş. Nefes alması için iki ufak burun deliği açmışlar. Kızın göz yerlerini de yanyana iki beşibirlik kadar açmışlar. Baş torbasını, gövde torbasına sağlam sağlam dikmişler."

Karanlık ve uzak dağ zirvelerinde beliren gümüş kenarlı kurşuni bulutlar Zine'nin hayal dünyasını renk ve sürpriz anaforuna çeviriyordu. Yükselen sivri kayaları, ağaçları, bulutları oğullarını aramaya çıkmış çarşaflı kadınlara benzetiyordu. Oğul sevdasıyla tutuşan yeryüzü, seferberlik halindeydi.

"Mengene'nin kartalları amansız olur. Gagalarını hançer taşında bileyen bu kartalların gözleri, ay ışığında Nemrut ateşi kesilir. Zalim Şano emir etmiş. Adamları, Perçem'i almış, Mengene'deki yüksek kartal dergâhına çıkarmışlar. Kızı, en belalı anaç kartalların yuvasına taşımışlar. Sırtüstü yatırmışlar. Kızın başını bir kaya çukuruna yerleştirmişler. Kızı kayalara kendirlerle sapasağlam bağlamışlar. Koca bir kartal yuvasını sökmüşler. Yuvayı getirmişler, kızın başı, yuvanın ortasında kalacak şekilde, yuvayı kızın başına oturtmuşlar. Kız gökyüzüne bakmış, başının kartal yuvasında olduğunu anlamış, bir ah çekmiş, kimse duymamış."

"Veeeey! Köpeğin kutiği, beynamus, vicdansız, zalim Şano!" diyerek başını ellerinin arasına alıp inledi Zine. Sakalını sıvazlayan Alboz, Zine'nin iniltilerini iştahla özümledi, bu iniltilerdeki renk ve acı çeşnisini algılamaya çalıştı.

"Şano'nun adamları, kızın gözlerine kuzu ciğerinden ufak ciğer parçaları kesmiş koymuşlar. Kızın gözlerine taze ciğer kanı dolmuş."

"Veeeeeeeey! Ocağı kanlı köpekler! Babanızın goruna lanet yağsın, kökünüz kurusun inşallah!" diye bağırdı Zine. Surlara tüneyen balaban, kırlangıç ve kumru kümeleri, ciddiyetle kulak verdiler Zine'ye. Kalenin eteğinden kekik, elma ve palamut kokusu yükseldi. Küçücük arduvaz, granit ve kireçtaşı parçalarında ferahla gülümsedi ay ışığı. Gölgeler kısaldı.

"Zalim Şano'nun adamları kızı terketmiş, oradaki kayaların ardında gizlenmişler. Kartallar taze ciğere iştahla gelmişler, kızın gözünü oya oya yemeye koyulmuşlar. Kız bağırmış bağırmış, duyan olmamış sesini."

"İnsan köpeğinin tohumunda kurt kanı var Alboz. İnsanın insana ettiğini, hayvan hayvana eder mi? Etmez. İnsanın ilmi artarsa, köpek dişlerinin kuvveti de artar. Cenabı hak insanı yaratmış, aleme salmış, meretine sahip çıkmamış ki. Ben matal kalmış, şaşırmışım bu işe."

Alboz, tövbe çekti içinden. Zine'nin fikrini sempatiyle karşıladı. Sonra korktu bu sempatiden. Üç mavi bismillahla sakalını sıvazladı, duymazlığa vurdu.

"Yarım saat sonra zalim Şano'nun adamları kayanın arkasından

çıkmışlar, kartallar kaçmış. Gelmiş bakmışlar ki kızın o iki güzel gözlerinin yerinde iki kan çukuru, iki kan çanağı..."

"Veeey, anan taş olsun, ceylan kuzusu, körpe sebiii!"

"Zalim Şano'nun baş adamı mendiliyle kızın göz çukurlarındaki kanları silmiş, gözlerini oyulduğunu görmüş, sevinmiş. Kızın iniltisini dinlemiş, titreyişini seyretmiş, gülmüş. Cebinden bir avuç balmumu çıkarmış, ikiye bölmüş, kanlı çukurları, balmumuyla silme doldurmuş."

"Veeeeey, anan ölsün!" diyerek ayağa kalktı Zine. Titriyordu.

"Kendirleri çözmüşler, kızın başını da, vücudunu da kalın camus gönünden çıkarmışlar. Kız bir avaz avazlamış ki, kızın avazı beş dağda sedalanmış. Kartallardan başka bütün kuşlar pervazlanıp kızın avazına katılmışlar."

"Soyu kurusun kartalların. Kartallarda namus, şeref, şan, merhamet olsa yumurtadan yeni çıkmış bir günlük cücüğe pençe vurmazlar. Onların da kumaşı aynıdır. Aynı köpek soyundandır."

Alboz, Zine'nin sesindeki gazap ateşinden ürktü. Güneşi değişik mizaçlarda, değişik renklerde ve cilvelerde tanıyan efsane sakallı Alboz, kaleye tırmanan bu kadının niyetinden kuşkulanmamasına rağmen sesinden ürperdi. "Bu seste kin rüzgârı, kan köpüğü var. Kuzu izini süren kurt pençesidir bu ses" diye düşündü.

"Zalim Şano'nun adamları kızı götürmüşler, Kuh dağında ağlayan çoban Çildar'a vermişler. Çildar, Parçem'in gözlerini görür görmez delirmiş. Bir zaman sonra, Perçem'in anası Topal Nigar, Kuh dağında yeşil bir yılan yakalamış. Beş kol uzunluğunda, baldır kadar kalın, bakır gözlü bir yılanmış."

"Şahmaran soyundan..."

"Hay diline bereket Zine, Şahmaran soyundanmış."

"Eski devirlerde bizim Nemrut'ta da varmış. Sonraları nasıl olmuşsa zürriyeti kesilmiş. Kartalların en korktuğu yılanmış bu yılan."

Alboz tesbihinin püskülünü kokladı, yeşil yılanı hayal etti. Onlarca yılan efsanesi canlandı kafasında. Kış geceleri anasının ocak başında anlattığı masallar ete kemiğe büründü aniden. Toprak rengârenk ışıldadı, seslerin zengin serihildanları başladı dört yönden. Goncalar patladı, gijok, mazı ve meyjok kokusu sardı suları. Titreyen mor damarlı elleriyle sakalını sıvazladı Alboz.

"Zalim Şano, bir gün Kuh dağında çadır kurmuşken, Topal Nigar karı bu yılanı almış, yağmurlu zifiri bir gecede Şano'nun çadırının aralığından içeri salmış. Yılan, uyuyan Şano'ya sokulmuş. Şano tam o sırada kaşınmış, yılan hiddetlenmiş, dikelmiş, ateşli çatal diliyle şahdamarına vurmuş Şano'nun. Sonra boynuna dolanmış, sıkmış sıkmış, sabaha kadar sıkmış, seher üzeri can teslim düşmüş zalim Şano. Adamları, karısı, hepsi korkudan çadıra girememişler."

"Zalim berhudar olmaz, akibet berdar olur" diyerek sevinçle çömeldi Zine. İlletini, killetini, zilletini atmış, yeni yetme bir çocuk kadar hafiflemişti.

"Birkaç gün sonra Topal Nigar karı bu yılanı Kuh dağında bulmuş, geniş bir sepete koymuş, sırtlamış, Mengene dağının yolunu tutmuş. Gelmiş kartal yuvalarına tırmanmış. Yılanı sepetten çıkarmış. Yılan, bir gün boyu, bütün ne kadar kartal yuvası varsa hepsini tarumar etmiş."

Hoşap köprüsüne doğru baktı Zine, gülümsedi.

"İnsan köpeğinin yılana düşmanlığının sebebi nedir, kimse bilmez."

Alboz, ipek şal üstündeymiş gibi gayet rahat bir enginlikle dinledi Zine'yi. Hak verdi kadına. Yılanın, insandaki iyiliğe değil, kötülüğe düşman olduğunu düşündü. Ruhundaki renk nakışını derisine yansıtan tek hayvanın yılan olduğunu söyleyenlere hak verdi.

"Alboz, Alboz, sen anadan doğma mı körsün demiştim, cevabını vermedin?"

Gevrek gevrek güldü Alboz. İşaret parmağıyla kafasını tıklattı.

"Ha yaşa Zine, unutmuştum. Sana vereceğim cevabın sonuna gelmişim. Benim anamın anası Bane karı, Perçem'in gözlerinin oyulduğunu işitir işitmez, ağlaya ağlaya Mengene'ye gitmiş. Kartal yuvalarına tırmanmış. Perçem'in gözlerinden dökülen kan damlalarının başında oturmuş, akşama kadar ağlamış. Bane karının gözyaşları, kayadaki kan damlalarına karışmış. Gel zaman git zaman, Bane karı ilk çocuğunu, yani benim anamı doğurmuş. Anam çiçek hastalığına yakalanmış, kör olmuş. Gel zaman git zaman anam evlenmiş, beni doğurmuş. Ben de çiçek hastalığına yakalanmışım, kör olmuşum."

Karanlığın katmerlendiğini sandı Zine, ürperdi. Hoşap suyunun gümüş gümüş gülümseyen duru vicdanına baktı. Suyun bu kadar

uzaktan, böylesine masum ve berrak oluşuna hayret etti. Göğün yedinci katına uçan her iyilik, istese oradan yedikat yeraltını görebilirdi. Yeryüzüne cesaret ve iyilik üflüyordu dolunay.

"Körlerin gönül gözü görülmezi görür Zine. Bu koca alem, bir körün kafasının içine sığar. Körlerin renk sayısı yetmişyedidir. Körlerin menzili, şafağın söktüğü yerden başlar. Körün kendi karanlığında yarattığı dünya, gerçek dünyadan daha güzeldir. Karanlığın hası, halisi körde bulunur. Her kör kendi karanlığına o karanlık kadar güzel, o karanlık kadar mübarek bir aydınlık yaratır. Her körün içinde bin Ağrı dağı var. Her Ağrı dağında onbin beyaz güvercin var. Köre kör diyen kördür. Dipsiz kuyuların mücevherini körler çıkarır. Karanın kadrini kıymetini körler bilir. Doğum sancısının her zerresinde nöbet tutanlar körlerdir. Toprağa düşüp de köklenmeyen, çürüyen tohumun matemini körler tutar. Duyan kulağın sağırlığına en büyük düşman, körlerin kulağıdır. Yetim seslerin sığındığı sıcak mağaradır körlerin kulağı."

Zine, sezdirmeden sessizce ağlıyordu. Kadim karanlıkların tüm şeytanları uğul uğul istila ediyordu Zine'yi. İçindeki güçlü kin düğümlerine, ılık cemre damlaları düşüyordu. Acıya ve kudrete dönüşüyordu büyük açlığı. Sabrını sur gibi dikmişti yıkıcı eğilimlerine karşı. Baltaları, taşları, küfürleri, ateş çanakları, barut torbaları, ağuları, inkârları, azı dişleri, tırnakları, merhametsizlikleri, tükürükleri, meymenetsiz bakışları, tehlikeli soruları hep bu sabır surunun arkasında, tahliyelerini talep ediyorlardı. Isırmaktan vişne çürüğüne dönmüştü dilinin ucu. Gözleri derinliklere çekilmiş, gece moruyla çevrelenmişti. Avurtları iyice çökmüş, ağzı büyümüştü. Çıplak ayaklarını, sarımtırak, yemyeşil bir tabaka sarmıştı. Tabanları fena halde kalınlaşmış, sarımtırak, gri kurbağa karnı gibi cilalanmıştı. Göğüs kafesinde biriken mor sıkıntı, davranış, düşünce ve kelam düzenini yamultuyordu. Sıkıntısını sık sık bağırarak, kılamlar okuyarak boşaltıyordu. Yalnızken bakışlarını gökkubbeye dikip bağıra bağıra ağıtlar yakmaktan büyük bir zevk alıyordu. Yalnız olmadığı zamanlar hafif uzaklaşıyor, derin ve sessiz bir stille gözyaşları eşliğinde inliyor, yükünü indirmiş İspir hamalı gibi rahatlıyordu. Binbir soru, kuşku, umut, arzu ve haset düğümüyle renklenen bakışlarının parlaklığı, son zamanlarda haylice arsızlaşmıştı.

Zine burnunu çekti, hüngürdeyerek sessiz ağlayışını bozdu.

"Vağ benim köpek kaderim! Vağ! Vağ! Vağ! Vağ!" diye inledi. Alboz'un hoşuna gitti Zine'nin içli inleyişi. Bu tip içli inleyişlerin soyunun yeryüzünde tükenmek üzere olduğunu düşündü. "Hiçbir dağ sualime cevap vermedi. Sualsiz kalır inşallah hepsi. Hiçbir dağda sedalanmadı benim bu sefil sesim. Sesi yutan dağın şanı şerefi olur mu Alboz?"

"Sesi yutan dağın iki cihanda yüzü karadır Zine."

Kendisinden onay isteyip de onay vermediği insan yoktu yeryüzünde. Bu tutumundan dolayı kendisine bir kez daha küfretti Alboz. Onay isteyen zalime onay. Onay isteyen mazluma onay. Onay, onay, onay. İğrendi kendisinden, okkalı okkalı tükürdü. Bundan sonra hiç kimseyi onaylamamaya karar verdi.

"Vağ! Vağ! Vağ! Vağ! Harman döven öküzün ağzını bağlayan bu beynamus dünyaya ben nasıl anlatırım derdimi. Diriler ölülere binmiş; vay vay'lar katar katar olmuş, hay hay'lara eklenmiş. Herkesin sırtında bir kanlı heybe, bir gözü yılan dolu, bir gözü yalan. Dünya fitne kumkumasına, cimcime karpuzuna dönmüş. Gücü yeten yetene..."

Derin bir of çekti Alboz. "Doğrudur" diye onayladı. "Sakalım tutuşsa kimse söndürmeye gelmez. Herkes sigarasını yakmaya gelir." Birşeyi onayladığının ve deminki kararını çiğnediğinin farkında bile değildi.

Kuşlar sessizce dinliyorlardı Zine'nin çıngıraklı ağlayışını. Dolunay kara bulutların ardında, yorgun ve kararsızdı. Hamarat ellerin sıcaklığını, doğurtucu kudretini çoktan unutmuştu toprak; yabanıl, çorak ve küskündü. Taşların yeşerdiği yerleri, kadınların en çok ağladığı yerler olarak değerlendiriyordu Zine. Onbinlerce kadının sarı çığlığını özümleyen bu surların taşları neden yeşermemişti acaba?

"Vağ benim maya tutmaz, sahipsiz sütüm vağ! Kokun dağı taşı sardı da, gözünün çırasını senden alan, gelip bulmadı seni. Fırat'a mendil düşürdüm, Dicle'ye yüzümü gömdüm, eğildim Botan suyunu öptüm, burnumdan damla damla kan karıştı Zap suyuna. Çamura batmış topal bir güvercini yıkadım Hezil çayında. Dağ başında, sahipsiz kalmış bir ihtiyar katıra iki gün ağladım. Cudi'de ağaçlar ağladı bir gece boyu, ben dinledim.

Her dağı bir çobana teslim ettim. Benim tanımadığım kaya, konuşmadığım çiçek kaldı mı Alboz? Vicdanına söyle, kaldı mı?"

"Kalmadı" dedi titrek bir sesle Alboz. İçinden küfretti kendisine. Her yana sallanan horoz ibiğine benzetti kendisini. "Tavuk götü tövbe tutmaz" diye mırıldandı sessizce. Bu alışkanlığı kimden, nerede, ne zaman, nasıl aldığı üzerinde düşündü. Önce dayısına, sonra amcalarına, daha sonra ise tüm köylülere küfretti. Köyün üzerinde yükseldiği toprağa kaliteli küfürler savurdu. Hiç gereği yokken, aniden ölüme küfretti. Ferahlamak için dolunaya bakmak istedi, hiçbir şey göremedi.

"Vağ benim taşlaşmış çıplak ayağım vağ! Senin zahmetini ekmediğim toprak kalmadı. Kadir kıymet, zelal zahmet bilmez oldu bu topraklar. Benim bu ayağımın feryadını, Nemrut'un ateşi dinleseydi insafa gelirdi. Yer gök sağırlaştı, inkârcı oldu; inkâr etti insafının sesini."

Ölüm dehşetini hatırlayınca gözleri büyüyordu Alboz'un. Kulakları anasının olgun yemişler gibi düşen sözleriyle uğulduyordu. Ölüm ilkin dağlara verilmiş. Dağlar dayanamamış, nar gibi çatlamış, "Pırlantamı bin parçaya böldün, ey ölüm!" diye inlemiş. Irmaklar tersine akmış, deryalar çalkalanmış, güller kararmış. Hiçbir varlık dayanamamış ölüme. Ölüm sevinmiş, bayrağını dünyanın burcuna asacakken, akla en son insan gelmiş. Ölüm insana verilince insanın yarısı ağlamış, yarısı gülmüş. Ölüm dayanamamış ağlamış. "Bu insan denilen melanet beni ciddiye almadı, ağırlığıma, gazabıma dayandı" demiş. Anasının cömert gülüşü, masal kuyusu, nasıl da canlıydı.

"Ölüme selam duran, tekmil veren her şey sağırlaştı Zine. Ölümü sevinçle karşılayanlar, ölüme gülenler, ölümün önünde ayağa kalkmayanlar ölümü yendiler. Benim aha, bu cibiliyetsiz cihanda yangın patlasa, tutuşacak bir bitli hasırım var mı Zine? Gümüşü cüruf olmuş, sütüne su katılmış sefil bir insanım ben. Ölüm cemalini gösterdi bana. Ateşli cırnağıyla kazanımın kalayını kaldırmaya başladı. Ya bugün, ya yarın ölümün bakır ağusuna tutulur giderim Zine. Paslı demirde gizlenen kör bir kımız böceğinden başka hiç kimse ağlamaz bana."

Zine bazen zevk için ağlardı. Alboz'un geceyi nakışlayan sohbetini zevkle ağlayarak dinliyordu. Kökünün ve yeşilliğinin kadrini bilen her ot, ağlayan kadını dinlerdi. Her damla gözyaşında bin ayrı renk, bin ayrı ışık, bin ayrı meram gizliydi. Çaresizliğin çağıldayışı, kendine bir çığır açışıydı ağlayış. Onbin kadının, renkli ipekliler içinde, çıplak

ayaklarıyla dağlardan dağlara gezerek, ağlım ağlım ağlamasını hayal ediyordu bazen. Bu onbin kadının peşinde, kulakları nazar boncuklarıyla süslü onbin ak kıvırcık kuzu yer alıyordu. Kuzuların meleyişi cennet yeli gibi tüm dağları sarıp sarmalıyordu. Kuzuların peşinde, yumurtadan yeni çıkmış onbin sarı civciv yürüyordu. Her civcivin gagasında patlamış bir belizer goncası vardı. Civcivleri, kanatları bebek gülüşü gibi parlayan on bin kelebek izliyordu. Kanatlarını aynı anda yukarı kaldırıp indiren kelebekler, tarifsiz, değişken renk isyanları yaratarak ilerliyorlardı. En arkadan ise, onbin gümüş simli karınca geliyordu. Ses, ışık, renk ve hareketten oluşan bu alengirli yürüyüş selinin geçtiği yerler yeşilleniyor, gençlik ve dirilik cinnetine giriyordu. Deliklerinden, kovuklarından, inlerinden, yuvalarından fırlayan mahlukatları, görülmemiş bir coşku tufanı sarıyordu. Firari, geniş alınlı, hiçbir yerde görülmemiş, adsız, künyesiz güleç gençler fışkırıyordu yeraltından, mağaralardan. Ölüler ve öldüğünün bilincinde olmayan canlılar ayağa kalkıyor, şahinlerle kartalların uçurumları tutan çığlıklarından mavi köprüler oluşuyordu. İpek huylu, ılık, doğurgan yağmur sisleri basıyordu koyakları.

"Bizim toprağımız, damar damar, insanımız soy soydur Zine. İnsanımız, sırtının yamasıyla yerde yatar ama, minare kadar rüya görür. Bizim içimizi aşk ateşi yalamış Zine. Kıymetine kör olduğum rahmetli anam derdi ki, aşık insanın boku da aşıktır. Tutuştu mu, Hızır eli değmiş çam çırası misali yanar... Kürt aşık olmaya vakit bulamadı. Kürt ne hale geldi. Osmanlı paşaları bir zeytin verirdi Kürdün ağzına, bir çuval tutardı ardına. Zenbur belalarla beslendik; ölüm korktu bizden Zine. Ölümü korkutan bir kavimden bu dünyaya bir fayda gelir mi, gelmez."

Tepeden tırnağa, merhametsiz bir ölüm korkusu sarmıştı Alboz'u. Sakalı kökünden titriyordu. Gururunu fena halde bilemişti. Açlığını zincire vurmuş, korkusuna teslim olmuştu. Yalnızlığın korkuyu beslediği inancındaydı. Ama yalnızlığını kıracak bir tek insan bile yoktu yeryüzünde.

Zine'nin yarın sabah kaleden ayrılacağını düşündükçe üzülüyor, ağlamaklı oluyordu.

"Başka nerelere gitsem, hangi inden cinden sorsam oğlumu Alboz?"

"Nozer'den şaşma Zine. Sözüm kulağına küpe olsun. Nozer'i bul. Oğlunun yerini bilirse Nozer bilir. Milletin dediğine göre, o eli kanlının bilmediği şey yoktur."

"Hangi dağda, hangi sıçan deliğindedir kimbilir?"

"Nozer'i bu dünyada bulursan sen bulursun. Git gez. Bu kale senin evindir. Ekmeğini suyunu hazır ederim. Eğer kabul edersen, elimden tut, beni de beraberinde götür dağlara."

Zine ürperdi. Dönüp Alboz'a baktı. Şaka etmediğini anladı.

"Yollarda perişan olursun Alboz. Dağ taş asker doludur. Yezdanşer'e ettiklerini sana da ederler. O dayandı, sen dayanamaz ölürsün."

Zine'nin anlattığı Yezdanşer macerası canlandı Alboz'un hayalinde.

"Ben her şeye dayanırım. Katır misali yol teperim. Asker bizi görürse dilenci sanır. Sen dersin bu benim kocamdır. Mesele etmezler, acır, ekmek verirler bize. Ben askerden çok yardım gördüm. Ölen her askere de ağladım."

Yezdanşer'in patlayan tabanlarını, iniltilerini hatırladı. Sırtına alıp mağaraya nasıl taşıdığını, yaranın iyileşmesi için yirmi gün mağarada ne rezillikler çektiğini, ne acayip av tuzakları kurduğunu hatırladı. Acaba hangisi dirençliydi? Alboz mu, Yezdanşer mi? Alboz doksanına merdiven dayamıştı, Yezdanşer kadar dirençli olamazdı. Ama Yezdanşer'den daha bilgiliydi.

"Mengene'den Ağrı'ya kadar bu köyler, bu aşiretler, beni bilirler Zine. Beni götürürsen yabancılık çekmezsin. Köylüler bana güvenirler. Ekmek verirler, sohbet verirler, sır verirler. Yalnız başına sen perişan olursun."

"Ben alışmışım tek başıma gezmeye."

Alboz'la birlikte gezmenin yararları üzerinde düşündü biraz. Elini şakağına dayadı, toprakla karanlığın birleşmesini seyretti. Karanlık örtüyor, gizliyordu toprağı. Karanlığın toprağa geliş ve topraktan gidiş yolunu kimseler bilmiyordu. Silahıyla birlikte karanlığa sığınmıştı Rodi. Rodi'nin keçi yollarını, ayağının izini ve mağaralarını en iyi karanlık bilirdi. Elini karanlığın eline vermeli, karanlıkla birlikte yürümeliydi. Hayali zengin, bakışı derindi karanlığın.

"Karanlığa sığınan, dağdan dağa gezen bir insan nasıl bulunur Alboz?"

Ölüm korkusundan uzaklaşır gibi oldu Alboz. Gülümsedi gizli gizli.

"Karanlığa sığınan, dağdan dağa gezen bir insan olursan bulursun."

Karanlığa sığındım, dağdan dağa gezdim şimdiye kadar, bulamadım."

Sakalını sıvazladı, peygamber mülayimliği ile tesbihini çekmeye koyuldu.

"Dağdan dağa gezdin ama karanlığa sığınmadın. Püskürü püskürü akan sulara sığındın ama, karanlığın sırrına sığınmadın."

"Sığındım. Geceler ürcah oldu, sakız oldu, yapıştı bana."

Sığınmadın Zine, sığınmadın. Sığınsaydın, yalnız gezmezdin. Sığınanlarla beraber gezerdin. Sığınanın yerini, encamını, meramını, sığınan bilir."

Pek bir şey anlamadı Zine. Derin bir kuyuda boğulan ses gibi, Zine'nin yalın derinliğinde boğuldu Alboz'un fikri. Önemli bir söz söylediğini sezdi sadece. Yaratıcı bir geceyle, insanın hayal peteğine renk ve ses üfleyen büyülü bir geceyle koyun koyunaydı. Kör adamın içinde oniki çift göz vardı. Dağın arkasındaki kıpırtıların künyesini kolayca okuyabilirdi. Alboz'la el ele dağlarda dolaşmasını hayal etti. Bu adamın ağzından çıkan her sözde, yetmiş deve yükü akıl olduğunu düşündü. Akıl, insan ağırlığının eşeğidir. Akıllı insan hafif olur, kolay yürür. Akılsızın üç günlük keçi yolunu, akıllı insan üç saatte alır. Safrasını bastırmak için torbadan bir parça ekmek alıp attı ağzına.

Yatmak için kalenin iç kısmına geçtiler. Odalardan birisinin köşesine sermişti hasırını Alboz. Yanında sürekli gezdirdiği kalın paltosunu üzerine atıp hayallere daldı Zine. Oda küf ve kuş gübresi kokuyordu. Alboz hasırın öbür ucunda, battaniyenin altında Zine'nin yarın sabah vereceği cevabı merak ediyordu. Dağlar, yıllardan sonra bir kafa dengi göndermişlerdi Alboz'a. Kafa dengini ısrarla çağırıyorlardı dağlar. Yarın sabah ya onunla gidecek, yepyeni dünyalara açılacak ya da sur dibinde yalnızlığı ve hüznü iki kat artmış olarak ölümü bekleyecekti.

"Nozer'in yuvası Ağrı dağındadır Zine. O zalimin yuvasını ikimizden başka bulan olmaz. Çobanların, göçerlerin ağzını ince ince yoklar, bulurum Nozer'in yuvasını Zine. Sen yeter ki sabırlı ol."

Karanlığı bıçak gibi yırtan sesinin cevabını bekledi Alboz. Yüreği harlanmış, duyarlılığı bin kat artmıştı"

"Bu Nozer niye bu kadar meşhur olmuş Alboz? Nerelidir, neyin nesidir?"

Tarifsiz bir sevinçle gülümsedi Alboz. Açılır gibi oldu gözleri.

"Kimse bilmez nereli olduğunu. Adını Ağrı Şimşeği koymuşlar. Gece Şimşeği diyenler de var. Şahin kadar atak bir insanmış. Öldürdüğü korucuların ağzına mor binlikleri sokan bir adammış. Kellesine çok para koymuşlar.

Bu havalinin cümle ağaları, korucuları, askerleri, hepsi onun peşindedir."

"Üzerinde muska var herhal!"

"Dediklerine göre top namlusunu sökmüş, omuzuna almış. Karakol duvarlarını, korucu evlerini, askeriye cemselerini bu topla vururmuş."

"Boyu kısa, bacakları eğri bir adamdır herhal."

"Leylek bacaklı, uzun boylu bir adammış. Müşteri yıldızı kadar güzel bir insanmış. Niyeti güzel mi, değil mi, o belli değil. Söylenenlere bakılısa, niyeti güzel olan insanlar Ağrı dağına gittiğinde, onun dağa düşen mermilerinin parıltısını görürmüş. Bu parıltıları süren insan, gider Nozer'i bulurmuş. Bendimahi çayının ötesinde yaşayan bir ihtiyar adam gitmiş bulmuş Nozer'i."

Kaleye yuvalanan kuşların mırıltıları, hafiften çiseleyen yağmurun bağrında eriyip gitti. Tepelere taze, ipincecik bir büluğ sisi çöktü. Alboz, tilkileri düşündü. Burunları yerelması ve kuş yumurtası kokan genç tilkilerin çiftleşirken kayalarda yankılanan pavkırışlarını duyar gibi oldu. Gece yarısını, şafağın söküşünü kolayca farkediyordu. Toprağın kokusundan, rüzgârın mizacından, kuşların cıvıltısından, havadaki ısının değişmesinden zamanı isabetlice tespit edebiliyordu. Zine'nin ruhundaki renkleri, nakışları, ilmik sayısını merak etti. Her yüce dağ, kendisine isteyerek tırmanan her dürüst insanın cesaretine bir renk ekler. Alboz'a göre, çıplak ayaklı bu kadın dürüsttü ve nice yüce dağı dergâh etmişti kendisine. Dokuz boğumlu, yedi renkli, nurlu bir cesaret bastonuyla dağları kolaçan etmek, harabelerin, kuş gübresi ve küf kokan taş dilsizliğinden kurtulmak ne güzeldi.

"Azmet Zine, azmin eli uzundur. Azmin elinden dağlara düşen avazı sağırlar bile duyar. Ama bir şeyi unutma, yalnız elin avazı çıkmaz.

Dağlarda yalnız gezme."

Alboz'un sözünün özünü yakalamaya çalıştı Zine. Hava haylice soğumuştu. Ayakları ve elleri buz gibiydi. Turistik bir kalede olduğunu bilmiyordu. Ateş yakmayı düşündü.

"Odun var mı Alboz? Ben donmuşum bu odsuz ocaksız viranede."

"Aha o köşede çürük bir katır semeri var. Kırabilirsen yak. İnşallah gelip beni azarlamazlar. Kalecilerle aram iyidir. Adımı aksakallı tarih koymuşlar. Battaniyemi al, paltonu bana ver. Ben alışkınım soğuğa."

"Yo yo sende kalsın, sağol. İki düşmandan sakın, düşmekten, üşütmekten."

Zine hemen kalktı, el yordamıyla arayıp buldu semeri. Dizlerini de kullanarak hırsla parçaladı. Kırdı karış karış. Derin bir soluk aldı. Dışarı çıkıp, derin bir of çekti, yağmuru ve gökyüzünü seyretti. İçeri girdi, torbasının ipliğini çözdü. Bir lastik parçası çıkardı. Bulduğu eski lastikleri dilim dilim kesip torbasına doldurmayı adet haline getirmişti. Odun parçalarını üstüste yığdı, tutuşan lastik parçasını çıtaların altına sürdü. Örümcekler telaşla uzaklaştılar köşeden.

Odun dumanını iştahla ciğerlerine çekti Alboz. Kaç asırlık kaleye ev tadı gelmişti. Yirmi yıl önce ölen karısını hatırladı. Lanet okudu yirmi yıllık bekârlığına. Toplam onsekiz kadına evlenme teklifinde bulunmuş, birtanesinin dışında, hepsi teklifini geri çevirmişti Alboz'un. Kabul eden kadını ise oğlu vermemişti. Zine'nin kabul edip etmeyeceğini düşündü. Zine altmışın tadındaydı. Kendisinin ise bir ayağı mezardaydı. Ama doksanını hiç göstermiyordu, dinçti, dimdikti. Babasının yüz on yaşında ölmesine dayanarak, bir yirmi yıl daha yaşayacağını umuyordu.

"Rahmetli babam Yunus, yüz on sene yaşadı Zine."

"Veeeeey! Rahmetli çok yaşamış. Ya anan?"

"Anam seksenbeşini ya geçti, ya geçmedi. Yalınkat, hafif bir kadındı. Rahmetlinin sakalı tütünden sapsarıydı. Kuş uçmaz, yılan bağrını sürümez yüce yerlerde yaşamıştı. Açık dilli bir adamdı. Mihneti kendine zevk ederdi. Muş'la Mahabad arasında elli yıl tütün götürmüş, kumaş getirmişti katırlarla. Amed'den Horasan'a, Kermanşah'a kadar gezip görmediği yer, giymediği kumaş, yemediği nimet kalmamıştı. Yaşlandığında tezhibe başladı. O güzelim adil şahi kağıtlarına ayetler yazdı."

"Çok gezen kaçakçının gözügönlü, elidili açılırmış, kesesi dolarmış eskiden."

"Doğrudur. Rahmetli babamın gözügönlü, elidili açıldı ama, kesesi dolmadı. Nerde şimdi o eski insanlar Zine. Önünü arkasına satan adamlarla doldu dünya."

Kalkıp ocağın soluğuna sokuldu usuldan. Başında Şahfur dokuması, eski bir puşu vardı. Dokuz köşeli, tereği kırık bir şapka oturtmuştu puşunun üzerine. Şapkanın kumaşı, kuş dışkısının, güneşin, yağmurun ve rüzgârın marifetiyle kale surlarının rengine girmişti. Alaboz şal şapik içinde, yama yesiri, mazlum bir görünüme sahipti. Zamansız hortlamış, tozlu yollarda ne bulduysa giymiş kadim bir peygamberi andırıyordu. Burnunun ve boğazının uzunluğu, ona kanatları kırılmış bir hacı leylek havası da veriyordu. Zine, mahzun mahzun baktı. Cudi dağı eteklerinde, Deriye Kera'ya inişte oturup tek başına rewan yerken kendisine yaklaşan topal leyleği hatırladı. Rodi'yi leylek kılığına girdi sanmış, atılıp kucaklamak istemiş, kaçtığında ise ardından melül melül ağlamıştı. Alboz'un suratını odun ışığında iyice inceledi. Alnı haylice kırışmıştı. Burnu, yanakları, boynu diri ve pırıl pırıldı. Yezdanşer yetmişinde olmasına rağmen Alboz kadar dik, cevval ve atik değildi. Alboz daha zeki, daha bilgiliydi Yezdanşer'den. Yirmi yıllık bir üstünlükten mi kaynaklanıyordu bu acaba?

"Senin karın nereliydi Alboz?"

Gülümser gibi aniden parladı sakalı. Sırtındaki battaniyeyi yere serdi.

"Otur Zine, rahat otur. Benim karım Ermeniydi. Babam Ermeni kırımı zamanında, Sason dağlarından geçerken yağmura tutulmuş. Bir bakmış tepede, kayaların arasında bir mağara. Üç katırıyla beraber mağaraya tırmanmış, geceyi bu mağarada geçirsem iyi olur demiş kendi kendine. Mağaraya adımını atar atmaz nutku kurumuş. Bakmış, dipte, karanlıkta, birbirine sokulmuş iki körpe kız. Mavzeri doğrultmuş, çıkın demiş. Kızlar çıkmışlar. Bakmış peeeh, iki güvercin yavrusu, iki kız. Birbirinin tıpa tıp benzeri, bir çift bal damlası. Yaşlarını sormuş onbir, iki ikiz bacı. Babaları getirmiş mağaraya koymuş, siz beni bekleyin şimdi gelirim demiş, gitmiş gelmemiş."

"Veeeeey! Garip fukarayı öldürmüşler herhal!"

"Öldürmüşler ki gelmemiş. Kızlar üç gün aç beklemişler mağarada. Babam katırdan ekmek indirmiş, karınlarını doyurmuş. Kızlar er sabahtan sürüyü babalarıyla beraber dağa çıkarmışlar. Bunların dağa çıkmasından az sonra bir Osmanlı zaptiye kolu Kürtlerle beraber köyü basmışlar. Ne kadar erkek varsa hepsini öldürmüşler. Karılarını, kız çocuklarını da almış götürmüşler. Adamın baskından haberi olmuş. Kızlarını mağaraya koymuş, karısını aramaya gitmiş, gidiş o gidiş, dönmemiş."

Ellerini alevlere yalatan Alboz'un sakalı ve alnı iyice kızıllaşmıştı. Alboz'un karşısında kıpırdamadan, açılmış, afallamış bakışlarıyla korkuluğu andırıyordu Zine. Osmanlı zaptiyesine ve Kürtlere lanetler yağdırıyordu içinden.

"Babam o gece kızlarla konuşmuş. Demiş, 'Benim Muş'ta işim var, kumaşı verir, tütünü alır, beşaltı güne kadar dönerim. Alın size beş günlük ekmek, babanızı bekleyin, gelirse gidin, gelmezse beni bekleyin, bir yere gitmeyin sizi öldürürler. Ben size bol ekmek getiririm, köylere gider babanızı ararım' demiş."

"Nur içinde yatsın, iyi adammış senin baban."

Çenesini kaşıdı, sakalını dalgalandırarak gülümsedi ferah ferah.

"Babam altı gün sonra geri dönmüş, kızları mağarada bulmuş. Demiş, 'Babanız dönmedi, ben sizi kendi evime götürmeye karar vermişim, binin katırlara.' Kızlar razı olmamışiar. 'Biz babamızı bekleriz, köyümüzden ayrılmayız' demişler. Babam bıçağı çekmiş, 'Binin katırlara' demiş. Kızlar inat etmişler ki bir alamet. Babamın şahdamarına şeytan girmiş. Katırdan iki büyük çuval indirmiş. Kızın birini çuvala sokmuş, ağzını bağlamış çuvalın. Bir hava deliği açmış. Öbür kız korkudan bağıra bağıra kaçmış. Babam epey zaman aramış kızı kayaların arasında, bulmuş sonunda. Getirmiş, çuvalın içine atmış, ağzını bağlamış çuvalın, hava deliği açmış. O zamanlar tütün, kumaş, zerzevat taşımak için büyük kilim heybeler yaparlardı. Babam tutmuş tütünü boşaltmış, her heybenin gözüne bir kızı yerleştirmiş."

Ateşe birkaç odun daha attı Zine. İçinden galiz küfürler sıraladı Alboz'un babasına. Yükselen alevleri hançer haline getirdi, çuvalları parçaladı, kızları çıkardı.

"Heybelerin ağzını biraz büzmüş. 'Bağırırsanız iğne batırırım' demiş.

O devirde dağlar tüfenkli adamlarla doluymuş. Babam Yunus geceleri yol tepmiş, gündüzleri dinlenmiş. Günde bir sefer çıkarmış kızları çuvaldan, işesini işetmiş, yemeğini vermiş. 'Donunuza kaçırmayın, sıkışırsanız beni haberdar edin' demiş. Her neyse, rahmetli sekiz gün sonra Mengene'ye geldi. Evimiz, dağın Acem'e bakan yüzünde, yüksek bir yerdeydi. O geceyi hiç unutmam. Babam gakkur gakkur güldü. 'Size iki ceylan yavrusu getirmişim, aha bu heybededir, usuldan, incitmeden indirin' dedi. Heybeyi usuldan indirdik, eve, çıra ışığının altına getirdik. Babam, 'Hele açmayın!' diye bağırdı. Dokuz kardeş bir de anam, babamın ağzına baktık. Babam, ağzını açtı, gakkur gakkur güldü. Beni yanına çağırdı. O zaman yirmi yirmibir yaşındaydım. Beş yıllık evliydim. Karım vereme tutulmuştu, ölüm döşeğinde öbür odadaydı. Babam, 'Alboz Alboz' dedi, 'Heybenin bu gözündeki ceylan senindir, adı Kato'dur.' Ben şaşırdım. Kato, benim hasta karının adıydı. 'Aç' dedi, eğildim açtım, yıldırım çarpmışa döndüm. Benzi sararmış bir alamet, bir acem fincanı ki, gözlerim kamaştı. Herkes dilini yuttu. Heybeden çıkan Kato, ürkek bir ceylan misali etrafını süzdü. Babam, 'Ermeni yavrusudur, bin sırtına, gemini gevşetme!' diye bağırdı. Sonra benden beş yaş küçük kardeşim Emrullah'ı çağırdı, 'Bu da senindir, adı Helin'dir, aç' dedi. Kızların adını hemen, heybenin başında değiştirmiş, kaşla göz arasında müslüman etmişti."

Zine, çaresiz, sıkıntılı bir ruhla soludu derin derin. Alboz'un, sahra çukurunu andıran kör gözlerine baktı.

"Veremli karın öldü mü?"

"Bir ay sonra öldü. Kato'nun ölümüne en çok da Kato ağladı."

"Kendi kara bahtına ağlamış. Ölenin alnının aynasında kendi kaderini seyretmiş; dünyanın köpekliğine, kara gülüşüne, kanlı dişine ağlamış. Bu kadar zulüm eden, bu kadar kan eden insan, çiçeğe, suya, ateşe ne yüzle bakar, ben şaşmışım."

Her şeyin yorgun, aç ve muhtaç olduğunu düşünüyordu Zine. Ateş de yağmur kadar yorgundu. Kuşlar, yollar, taze güneş, tomurcuk ve dağlara tırmanan keçi yolları, her şey yorgundu. Her şeyin yitirdiği bir şeyi vardı. Ömrü, aradığının peşinde tükenmeyen hiçbir şey yoktu. Odun ısısının verdiği rehavetle gözleri süzülüyor, Alboz'un anlatmaya başladığı yeni hikayeyi ilmik ilmik rüyasına taşıyordu.

KÖPEK ZİYAFETİ

Ekim ayının göğün dibine doğru sürdüğü minnacık güneş, Çotela dağının Çewlik'e bakan yamaçlarını sac gibi ısıtıyordu. Bodur çalılarla çevrelenmiş çimenliklerde, yanyana tam onsekiz kişi uyuyordu. Otuz metre uzakta ise, gayet alengirli ve hoyrat bir horultuyla Ağır Mahmut uyuyordu. Kendilerini horultudan korumak için çalıların ötesine sürmüşlerdi Melemeran'ı. Kellesini, mayın, roket mermisi, silah yağları, el bombaları, yedek şarjör ve ayakkabılarla dolu sırt çantasına dayamıştı. Simirnovun ısınan namlusu, göbeğinde mışıl mışıldı. Palaskasına bağladığı kasatura, matara, kendir, tesbih, yedek şarjör, tütün torbası, pusula, mendil, bir deste kuru çiçek, naylon çay bardağı, acayip bir görünüme sokuyordu göbeğini. Son iki gündür, kömlerde, kuru davar gübrelerinin üzerinde pirelerin yüzünden uyuyamamıştı. Ağzı hafif açıktı. Gözlerine cemedan örtmüştü. Rüyalı, derin bir uykudaydı. Rüyasında, erkek ve dişi iki gübre böceği, kocaman bir gübre topunu bacaklarıyla yuvarlayarak büyütüyorlardı. Top büyüdükçe armut şeklini alıyordu. Dişi böcek, bu gübre armutunun sap yerini oymaya başladı daha sonra. Açılan oyuğa yumurtalarını döktü. Dişi, erkekle birlikte yerde bir çukur açtı. Armudu yuvarlayarak bu çukura yerleştirdiler. Işığı andıran, ipincecik, ılık bir yağmur yağdı. Dişi böceğin bıraktığı yumurtalardan çıkan larvalar gübreyi zevkle yemeye başladılar. Larvalardan birisi büyüdü, "Senin gübre dağın ve dağdaki yuvan nerde Mahmut!" diye bağırdı. Mahmut'a yaklaştı, "Kalk eşini bul, yuvanı yap, dölünü fışkırt o yuvaya! Hadi kalk Mahmut!" diye ayağının ucuyla böğrüne dokundu. Mahmut gözünü açtı, cemedanı alınca, Hoca'nın başucuna dikilmiş olduğunu farketti. Gübre ve ter kokuyordu acı acı.

"Horultuna kurban olsun iki cihan, Melemeran! Hadi kalk, tam çay vaktidir."

Gerinerek ağzını açıp gruba baktı. Millet zevkle gülümsüyordu. Rüyasında sık sık gübre böceklerini görmesinin nedeni üzerinde düşündü biraz. Destan kızın gülümseyen, delişmen bakışlarına takıldı bakışları. Gübre böceğinin, "Kalk, eşini bul, yuvanı yap, dölünü fışkırt o yuvaya!" çığlığıyla uğuldadı kulakları. Ferahlatıcı bir şükür rüzgârı doldu içine. Kollarını açıp esnedi geniş geniş. Kalktı, sırt çantasını aldı, gruba doğru yürüdü. Göğün muhteşem, maviş dipsizliğine baktı.

"Kurban olurum yürüyüşüne senin Melemeran!" diye güldü Gedo dayı.

Dirseği ile Çeto'yu dürttü. "Hele yürüyüşe bak heval, cihan katırı gibi donanmış billah!" diye mırıldandı. "Dayın kurban olur ayağının kokusuna. Bir dumansız ateş kur, bir güzel çay demle de, dilimiz deme girsin. Hadi, pepug'um benim."

Gedo dayının Mahmut'tan çay yapmasını istemesi Destan'ın zoruna gitti. İtiraz etmek istedi, itirazın doğuracağı gizli yorumları, anlamlı gülümsemeleri hesaba katarak vazgeçti. Kartalların bile yuvalanmaya cesaret edemediği puslu, yüksek kayalıklarda açan, vahşi bir taşkıran çiçeğine benzetiyordu Mahmut'u. Kuzeyin palamut çatlatan, geven söken, mavi ıslıklı pençe rüzgârlarını bile takmayan, saf ve asi taşkıran çiçeğine...

"Size Cizre-Botan işi, sinek zehirleyen güzel bir çay yapacağım. Yalnız birkaç babayiğidin bana kuru odun toplaması lazım."

Mahmut'un bu sözü, Gedo dayının hoşuna gitti. "Ben şimdi toplarım" diyerek, oturduğu yerden fırladı.

"Evet arkadaşlar" dedi Çeto. "Çay işleri yürürken, biz bu arada heval Kımıl'ın komutasında kurulacak yeni grubun mensuplarını tespit edelim hep beraber. Biliyorsunuz bu grup Amed tarafında üslenip, o mıntıkaları örgütleyecek. Bizim gruptan tamamen ayrı bir grup olacak. Ama Amed-Çewlik-Garzan eyalet komitesine bağlı olarak hareket edecek. Rojdar, Zalve benimle sıkı ilişki içinde olacak. Bu eyaletteki grupların arasındaki dayanışmayı da güçlendirmemiz gerekiyor. Bu ayrı bir meseledir. Şimdi soruyorum, heval Kımıl'ın komutasındaki yeni gruba gönüllü olarak katılmak isteyen kaç kişi var? Önce gönüllülüğe, sonra eksikleri tamamlamak için disipline başvuracağız."

Herkes Kımıl'a baktı. Kımıl Zelâl'a, Zelâl Çeto'ya baktı. Destan Mahmut'a baktı. Çeto, Mahmut'la Destan'a...

"Kımıl'ı severim" dedi Mahmut. "Ayrılık sevgiyi kuvvetlendirir. Ben Kımıl'a olan sevgimin kuvvetlenmesinden yanayım."

Başta Kımıl olmak üzere millet kahkahayı bastı.

"Toplantıyı sulandırma Mahmut" dedi Çeto. "Evet arkadaşlar, var mı gönüllü? Yeni ufuklara, yeni renklere, yeni dağlara açılmak isteyen var mı?"

"Ben varım" dedi Boran. Boran'ı Meram, Diyar, Keko, Yeter, Ömer, Cuma, Peşeng, Hamit ve Cudi izledi.

"Yeni grubun, plana göre oniki kişi olması gerekiyor. Bir kişi daha çıksa iyi olur" dedi Çeto.

"Beni de yaz o zaman" diye elini kaldırdı Hoca.

"Eyaletin merkez grubunda olman gerekiyor. Onun için katılmana karşıyım. Bu grubun sıhhiyesi, irtibatçısı ve eğitimcisi bu grupta kalacak. Bijar, Munzur ve Hoca'nın dışında kalan arkadaşlardan birisinin katılması gerekiyor. Mahmut sen katılır mısın?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse, ben Hoca'dan ayrılmak istemiyorum. Ama katıl derseniz, katılırım."

"Gedo dayı sen?"

"Heval Çeto kurban olam, beni senin grubundan ayırma. Beni bu yaşımda Amed'e gönderme, alışmışım buralara, eyyamımı bozma."

"Munzur'la Bijar nöbettedir. Onlara sormaya gerek yok. İrtibatçı ile sıhhiye zaten merkez grupta kalmak zorunda. Evet heval Seydo, sen ne diyorsun?"

Herkes Seydo'ya baktı. Baskın anlarında, çatışmalarda korku krizlerine giren, bağıran, ağlayan bu insanın Amed grubuna katılmasına hemen herkes karşıydı içinden. Tepeden tırnağa korkuyu temsil ediyordu Seydo.

"Benim hakkımda heval Çeto sen karar ver. Ben karar veremedim."

Herkes Çeto'ya baktı. Çeto, Mahmut'un tutuşturduğu dallara ve hafif dumana baktı. Bakışlarıyla, "Haklısın" der gibiydi.

"Heval Zelâl, sen ne diyorsun?"

"Ben bu grupta kalmak istiyorum. Ama istenirse, yeni gruba da girebilirim. Sorun olmaz benim için."

Son cümle, edalardaki merakı, "Hadi be canım sen de"ye çevirdi. Grupta, Zelâl'ın Çeto'ya olan tutkunluğunu bilmeyen yoktu. Zelâl'ın ilk cümlesine içinden küfreden Kımıl, son cümleyle birazcık olsun rahatlamıştı.

"Senin için sorun olmayacaksa katılman uygun olur."

Çeto'ya şaşkınlık, misilleme duygusu ve hınçla baktı Zelâl. "Tamam katılırım" dedi. Zelâl'in gizlenmiş ateşli infialini sezinleyen Çeto ürperdi. Değer biçilmez, eşsiz bir hazineyi aniden yitirmiş olmanın şokuyla seğridi sol yanağı. Soluğu kesilir gibi oldu, sırtı terledi. Müthiş merakına rağmen, bakmaya cesaret edemedi yeniden.

Kucağındaki tüfeğin namlusunu hırsla sıktı Zelâl. Çeto'nun Bijar'ı sıhhiye olarak Kımıl'ın grubuna neden vermediği üzerinde düşündü. Tıp fakültesinde bunca yıl boşuna mı okumuştu? Kendisi Bijar'ın yerine sıhhiyelik, doktorluk yapamaz mıydı sanki? En son soruyu kendisine yöneltmesinden, "Heval Zelâl, sen ne diyorsun?" sorusundaki mahzun edadan olumlu bir sonuç çıkarmak istedi, çıkaramadı.

"Üstelik yeni grubun bir doktora ihtiyacı var, iyi olur."

Başını kaldırıp, tükürürcesine Çeto'ya baktı Zelâl.

"Pratiğim zayıftır, doktorluk yapamam ben. Hem ben geçmişte bu mesleği istemeyerek seçmiştim. Bir daha sarılmak istemiyorum aynı mesleğe." "Bu uğurda silaha sarılmak ile tıbba sarılmak aynıdır heval. Davamızın korkunç ihtiyacı var senin meslek silahına." Saldırı ve küfür iklimiyle süzdü Çeto'yu. Horlamanın ve aşağılamanın tüm renkleri vardı bu süzüşte.

"En iyi sıhhiyeyi, en iyi kuryeyi ve en iyi eğitimciyi ya da siyasi komiseri (bu noktada Hoca'ya baktı) kendi grubunda bırakman iyi bir davranış değil bana göre. Bir eyalet komutanı, her bakımdan örnek olmalıdır savaşçılara."

Çeto irkilerek kızardı. Yapay bir gülücükle, tüfeğinin kundağına baktı. Kımıl'ın zevkine diyecek yoktu. Küfürlerin yerini takdir duyguları almıştı.

"Güzel bir eleştiri" dedi Çeto. "Eşitlik ve hakkaniyet ruhundan kaynaklanan güzel bir duygu. Ama önceliğin merkeze verilmesi gerekiyor. Kumanda merkezine... Eğer bir dürbünümüz varsa, onu devrim erine değil, devrim kumandanına vermemiz gerekiyor. Bu bir savaş

kuralıdır. Öte yandan, heval Kımıl'ın kendisi de bir eğitmendir. Amed'den bir ay içinde bir doktorun yeni gruba gelme ihtimali var. İmtiyaz ile zorunlu savaş kuralını birbirine karıştırmayalım."

"Karıştıran sensin. Dürbün, zorunlu savaş kuralına, doktor ise imtiyaza girer. Şimdiden uç veren bir imtiyaz, iktidarda devrimin başını yer." Tartışmanın sonucunu merak ediyordu herkes. Çeto ciddileşmişti. "Merkeze ulaştırılan ağır yaralıları en iyi doktora teslim etmek kötü mü?" "Bijar iyi doktor mu sanki?" diye söze girdi Mahmut. "Bir yerin ağrıyıp da derdini dökünce, babacan babacan dinler. Sonunda ise beklediğin sözü söyler: 'Birşey olmaz, sıkma canını, sık dişini.' Millet zevkle yayvanlaştı. Son zamanlarda yeni bir adet öğrenmiş. Dinliyor, dinliyor, ondan sonra başlıyor konuşmaya. Şu ilaç olsaydı, şu şey olmasaydı, Ali onu bulsaydı, Veli bunu alsaydı. Olsaydıyı bulsaydıyla buluşturuyor, alsaydıyı verseydiye veriyor, gitseydiyi gelseydiyle aynı boyunduruğa koşuyor, çıka çıka sonuçta ortaya dağ kadar bir hiç çıkıyor."

Nöbeti devralmaya giden iki kişiden az sonra, Bijar'la Munzur geldi. "Melemeran gene aleyhinde atıp tutuyordu Bijar" diyerek güldü Gedo dayı.

"Bende bir dil uyuşturan ilacı olsaydı, her nöbete gidişimde Mahmut'a bir tane içirirdim" diye göz kırptı Hoca'ya Bijar. Gülüşler gevrekleşti.

Mahmut çayı naylon bardaklara doldurdu, şekerleri saydı. Destan'la aynı grupta kalmanın zevkiyle dönüp Bijar'ı başıyla selamladı.

"Hoş geldin hekim bey" dedi. "Al, ilk çay senindir. Tuba ağacı gibi ulu bir ağaçsın ki, meyveni yiyenin yanakları çingene pembesine döner, gözleri fırfırlanır."

Hoca kikir kikir güldü. "Yağa bak yağa" dedi. Çayından bir fırt çeken Gedo dayının gözleri parladı, derin bir oh çekti.

"Kurban olurum ben onun yağına. Çayı gör çayı, çay değil, çakal kanı sanki mübarek. Nuruna kör olurum bu çayın."

Çayını yudumlayan herkes Gedo dayıya gülüyordu. Arada bir kahkaha atan Destan'ın keyfine diyecek yoktu. Çeto'nun kendisini Kımıl'ın grubuna istemeden verdiğine inanıyordu Zelâl. Fırsat bulup duygularını açamamıştı Çeto'ya. Onun gelmesini beklemişti hep. Evli olduğunu bilmiyordu. Hayat başbaşa kalma şansını tanımamıştı onlara.

Kımıl iki kere açmıştı duygularını. İkincisinde bayağı ısrar etmişti. Bunun için Çeto'nun kendisini sevip sevmediğinden emin değildi. Sevseydi, Kımıl gibi gelip konuşurdu, yaratırdı konuşma fırsatını. Aşk arkadaşlığından korkuyor muydu yoksa? Yıpranacağını mı hesap ediyordu? Kadın sorununun tartışıldığı sekiz mart gününde, dava aşkından söz etmişti bol bol. Hiç durmamıştı kişisel aşkın, cinsel aşkın üzerinde. "'Kütük gibi adam. Hayret, bu kadar duyarlı bi insan, nasıl olur da aşka teğet geçer" diye iç geçirdi. İnanılmaz derecede mahzunlaşmıştı.

"Yeni grup ne zaman hareket edecek Amed bölgesine?" diye sordu Hoca'ya. "Yarın akşam."

Zelâl'ın dokunaklı, masum ve çaresiz hüznünden etkilendi Hoca. Böylesine güzel, bilgili, duru niyetli, alçak gönüllü, cesur bir kızla aynı grupta olamayacağını düşünerek üzüldü. Karar verilmişti, yapacak hıçbir şey yoktu. Çaydan sonra bir kenara çekildi, güncesine şunları düştü.

"Bir gövdeden iki kolu, bir baştan iki gözü, bir yuvadan iki civcivi ayırmak kadar zordur iki tutkunu ayırmak. Aşk gururu kışkırtıyor, gurur aşkı vuruyor. Savaşın demir yasalarıyla biçimleniyor her şey. Savaşın korlanmış kurşun ikliminde, ne kadar güzel ne kadar zordur, narin aşk gülünü yaşatmak. Aşk nedir? Kımıl'a göre kalaşnikofun Dicle'ye düşen avazıdır. Çeto'ya göre, ışıkla ciltlenmiş asi kitaplardan toprağa serpilen yazıdır. Zelâl'a göre, hesapsız özgürlüğün anlaşılmak istenen nazıdır. Seydo'ya göre, güven ve korkusuzluktur. Bijar'a göre, onduran, sağaltan dermandır. Gedo dayıya göre, kalçaları kapı açan, kavun memeli, uysal karıdır. Mahmut'a göre, duru bir gökyüzü altında nöbetle kesilmeyen, ipek bir uykudur. Munzur'a göre hız ve menzildir. Şurada oturan her insanın kendine has bir aşk anlayışı vardır. Bana göre aşk, ideal güzellik arayışının, 'Buldum'la taçlanışıdır."

Defteri katlayıp çantasına koydu. Grubu sohbet ve yarenlik rüzgârı sarmıştı.

"Mahmut, Gedo dayısına her şeyi yedirdi. Kurt eniğini, yabani domuzu, arık atı, ihtiyar eşeği, kurbağayı, tosbağayı, renk renk kuşları kesti yedirdi. Mahmut'la yürüyen grup aç kalır mı? Kör olurum Mahmut'un ferasetine."

Gedo dayı konuşunca rehavet içinde, koyun gibi dinliyor, mayışarak gülümsüyordu Mahmut. Doyumsuz uyku iksiri gibi işliyordu kanına Gedo dayının methiyeleri. Gökyüzü ne kadar yüksek, toprak ne kadar ılık ve yumuşaktı o konuşunca. Uçan bir kuş tüyünün üzerinde, suların bilgeliğine gülümseyerek, bir zirveden bir zirveye yaylandıran sohbetlerden yanaydı. Hayat ipek ışıltısını, ipek yumuşaklığını tavsiye ediyordu insanlara.

"Akşam bize ne yedireceksin Mahmut?" diye sordu Cudi.

"Keklik çorbası!"

"Yaşa Mahmut!", "Bravo Melemeran!", "Keyfimiz keyf!" uğultusu, gülüşlerle süslendi. Herkes bayılıyordu Mahmut'un yaptığı bu çorbaya. Envai çeşit ot, palamut, tomurcuk, kök, mantar, sping, tırşok, mendik, yabani ıspanak, kuzudalağı vs. atıyordu kaynayan suya. Keklikleri ufak ufak doğruyor, bir parça yağla beraber, fokurdayan suya boca ediyordu. Bol bol it soğanı, pekask, nane, it üzümü, kuşburnu atıyordu çorbaya. Bileşim ve kalite bölgeye göre değişiyordu. Malato dağında, koç taşağından ve bağırsaklardan yaptığı yarpuz çorbasının lezzetini hiç kimse unutamamıştı. Gedo dayının ikide bir, "Kör ölürüm senin o güzel taşak aşına" dediği çorbaydı bu.

"Akşam karnımızı iyi doyur Melemeran, biliyorsun bu gece onbirde baskın var. Ayağımız toprağa sağlam bassın."

"Benim çorbama fazla güvenme Hoca. Ekmeğimiz azalmış. Sırf çorbayla karın doymaz. Bu yakın köylerden biraz ekmek alsak."

"Olmaz" diye çıkıştı Çeto. "Baskını tehlikeye atarız."

Akşam çorbasından sonra grup, Mahmut'un sazbentliğinde govende kalktı. Ağzını zurna, çay tenekesini ise davul gibi kullanan Melemeran milleti coşturdu. Govendi garzani, meyroke ve diğer oyunlar izledi. Şen şakrak, kahkahalı oyunlardan sonra grup, Darahenê'nin, Suveren karakoluna doğru harekete geçti. Bu karakol temmuz ayında basılmıştı. Mıntıkadaki özel askeri tim, karakol baskınına misilleme olarak, halk tarafından çok sevilen Sıddık Bilgin'i kurşuna dizmişti. Grup karakolu, aynı anda atışa başlayacak iki roketle yerle bir etme kararındaydı. Bu baskının halk desteğini güçlendireceğini hesap ediyordu.

Akşamın kızıllığı, ipek bir tül gibi sarmıştı Çotela dağını. Kayaların, taşların arasından köpüren şişko kurbağalar, çenelerini kızarmış

hançer gibi batı yakasına dikmişlerdi. Sırtları kızıl kahverengi, koyu benekli, karınları kirlibeyaz olan bu kurbağaların her sıçrayışından bir tabak çorba pişiriyordu Mahmut. Hayalini, iştahını, arzusunu cinnete sokuyordu bu iri kurbağaların sıçrayışları. Mahmut'a göre dünyanın en güzel gözbebeğine, en şirin turuncu rengine, en cazip kızılına sahipti bu kurbağalar. Hiçbir yaratık bu kurbağalar kadar damak tadıyla çiftleşemezdi. Onların göllere, ırmaklara yönelirken duydukları bahtiyarlığı hiçbir mahlukat duyamazdı. "Baskına gitmesem, bu siğilli kurbağaları toplasam, bunlara, baskın dönüşünde yetişecek bir kurbağa ziyafeti hazırlasam, Destan da bana yardım etse güzel olmaz mı?" diye düşündü. Güneşin batışına, yüksek yaylalara, vadilere baktı. İlk kez keşif timindeydi.

Grup, karanlık çöktüğünde, mıntıkadaki köylü sempatizanlardan en güvendikleri bir kaçıyla ilişkiye geçti. Sempatizanlar Suveren karakolunun civar köylerde aramaya çıktığını, sabaha yakın döneceğini söyleyince, grup o geceki baskından vazgeçti. Yönünü değiştirip, propaganda için Siwan köyüne doğru ilerledi. Keşif timi köyün girişindeki bir evden iki köpeğin saldırısına uğradı. Köpek saldırısını az sonra evden açılan mavzer şakırtıları izleyince, tam siper yatıp ateşe karşılık verdi. Mahmut, Munzur'un köpekleri vurduğunu gördü. Arkadan yetişen grup evi kuşattı. Sürünerek kuşatma çemberini daraltmaya başladılar. Mahmut, sürünürken iki köpek ölüsünün arasında durdu. Önce sağdakini, sonra ise soldakini eliyle yokladı. İkisi de ölmüştü. Topraktan taze kan, gübre ve barut kokusu tütüyordu. Bir daha yokladı eliyle. Eve doğru sürünerek uzaklaşan gruba baktı. Silah şakırtılarından kulakları uğulduyordu. Sağdaki köpeğe yaklaştı, haylice tavlıydı. Aniden bıçağını çıkarıp, çılgıncasına köpeğin kafasını kesmeye koyuldu. Kafayı, bacakları kesip attı. Akılalmaz bi çabuklukla köpeği soyup, hangar dediği, ünlü sırt çantasına yerleştirdi. Mayınları ve malzemeleri başka bir torbaya koydu. Ve hızla diğer köpeğe girişti. Onu da soyup öbürünün üzerine oturttu ve burnunu çekerek sırt çantasının ağzını zevkle bağladı. Kolunun yeniyle alnının terini sildi. Elini çimenliklerde temizledi. Eve baktı. Silahlar susmuştu. Hoca megafonla konuşuyordu. Köpekler köyü ayağa kaldırmışlardı. Aysız, çıplak, barut, kan ve korku kokan zifiri bir geceydi. Çantayı sırtladı, malzeme

torbasını eline aldı. Kaz yürüyüşüyle evin ahır bölümüne doğru ilerledi. Çanta fena halde ağırlaşmıştı. Böylesi bir ağırlığı Mahmut'un tarifsiz mutluluğu taşıyabilirdi ancak. "Ağırlıklarından belli, bunlar herhal kangal köpeği" diye mırıldandı. Bu sırada, köy tarafından, kuşatılan eve doğru ateş açıldı. Çeto, köyde korucu olduğunu, zifiri karanlıkta, bilinmeyen bir köyde, onlarla çatışmaya girmenin yarar sağlamayacağını düşünerek, gruba çekilme emri verdi. "Ne uğursuz bir gece" diye mırıldandı. Grup kol düzenine girerek gerisin geri Çotela dağına yöneldi. Mahmut elindeki mayın ve malzeme torbasını Peşeng'e verdi. İyi olmadığını, kustuğunu bahane etmişti.

Grup gece saat üçte Çotela dağındaki gizli üsse geldi. Açlık, susuzluk ve yorgunluk mengenesindeydiler. Mahmut'un sırt çatasını zorlayan bereketi ilk sezen Hoca oldu.

"Yine doldurmuşsun çantayı Peppo" diyerek eliyle yokladı.

"Arkadaşlar, müjdemi verin, bizim Melemeran hangarını yine tıka basa doldurmuş. Bugün de açlıktan kurtulduk."

"De ki vallaha?" diye Mahmut'a sokuldu Gedo dayı. "Kör olurum senin hangarındaki nimeti nura. Poy! Poy! Poy! Vallahi etle doldurmuş. Yesir olurum seni doğuranın yoluna! Poy! Poy! Poy! Hele gelin!"

Tüm grup merakla Mahmut'un etrafında kümelenip, sırtındaki hangarı mıncıklamaya koyuldu. Mahmut sırt çantasını usuldan indirdi. Alnının terini sildi avucuyla. Yağmur gibi yağan sorulardan, en sonunucusunu, Çeto'nunkini ciddiye aldı.

"Söylesene heval, dilini mi yuttun, nerden buldun bu eti?"

"Siz megafonla adama masal anlatırken, ben sezdirmeden ahıra girdim. Karşıma iki dana çıktı. İkisini de yıldırım gibi çarptım, şipşak soydum, kaldırıp hangarıma koydum. Ben bile şaşırdım işin bu kadar çabuk bittiğine."

Millet sevinç anaforunda langurlungur gülüyordu. Gedo dayı, "Gel bir yanaklarından maç edem seni" diyerek Mahmut'u kucaklayıp şappurşuppur öptü.

"Herifteki yaratıcılığın haşmetine bak" dedi Hoca.

"Gedo dayısı kör olur, Abdal olur, Veysel olur onun haşmetine, etine!"

Gedo'nun Mahmut'a yeniden sarılması şamatayı, gülüşü azdırdı.

"Bu açlığın hakkından dana eti gelir."

"Moralimizdeki areziyonu iki danayla engelledi Mahmut."

"Herife darbe vuramadık diye içim içimi yiyordu. Bu danalar alçağın yüreğine yağlı kurşun gibi oturur. Gerçi harekete biraz çapul havası veriyor, ama ne yapalım."

"Yo yooo, iyidir, hakketti şerefsiz. Elleme, o kadar olur."

"Köyde çok korucu var herhal."

"Çatışmaya girseydik, kör döğüşüne dönerdi."

"O köye bir mim koymamız gerekiyor."

"Acele etmeyin, her şey sırayla" dedi Mahmut. "Şimdi iki kişi suya gitsin. Bir kişi bana yardım etsin."

Mahmut danalardan birisini çıkardı, karnını yarıp, iç organlarını aldı. Danayı, üstteki küreğin sapına geçirdi. Tesbih tanesini ipliğe geçirirsesine kolayca başardı bunu. Munzur'la Peşeng ise kayaların arasında illegal bir ateş yaktılar. Karşılıklı iki çatal kazık çaktılar ateşin kenarına. Mahmut, danalaşan köpeği tuzladı. Kazıkların çatalına oturttu. Grup, ateşin çevresinde iştahla seyre koyuldu cızırdayan danayı. Alevin, karanlığı pareleyen kızıl dili eti yalayarak harelendi maviş maviş. Çotela dağının sarp yamaçlarına kıç dayayan, yakut gözlü, çekik karınlı çakallar, burunlarını göğün lacivert enginliğine dikerek havayı kokladılar. Murat kıyılarından gelen iki tilki ateşin çevresindeki seslere kulak dikti. Eşini yitiren genç bir yaban domuzunun pöğürtüsü yankılandı koyaklarda. Biraz yukarılarda, kuşburnu ve palamut kokusuyla yüklü, hoş bir avoset yeli vardı. Kaya oyuklarına yuvalanan güvercinlerin vakitsiz üveymelerine yol açıyordu bu yel.

"Melemeran bizim anamızdır. Tadımız, tuzumuzdur. Yılanı avlayıp yavrusuna götüren kelaynak kuşumuzdur."

"Kulağının kızıllığına, iriliğine bakın."

"İri kulaktan zarar gelmez. Radar kepçesi gibi, sesleri anında kapar. Sonra iri kulak, hayvanı da, insanı da serin tutar."

Gülümsedi Mahmut, danayı çevirirken. "Bende hayvan özellikleri var" dedi. "Kurtlarınki gibi, geceleri gözbebeklerim büyür. Yıldız ışığında iyi görürüm. Bebek ana sütünü nasıl emerse, gözbebeklerim de ışığı öyle emer. Açılır, genişler, renklenir."

Destan bal kıvamında gülümseyerek dinliyordu Mahmut'u. Dalları

meyvelerinin ağırlığı altında çatırdayan, olgunluğunun şafağını yaşayan bir ağaca benzetiyordu sevgilisini. Vurulup yaralanmayı ve aylarca Mahmut'un sırt çantasında taşınmayı hayal ediyordu. Başını sırt çantasına dayayarak uyuyan bu adamın yanağı bacağına değecekti o zaman. Başı kucağına oturacak, horultusu yumuşayacak, ortadan kalkacaktı belki de.

"Dana kızarmış, demlenmiştir heval" dedi Mahmut. "Munzur tut şu uçtan." Danayı ateşin üzerinden alıp geniş ve kalın bir naylon örtünün üzerine indirdiler. Mahmut bıçağını son kez bileyledi. "Herkes sıraya girsin."

"Ekmeğimiz, soğanımız olsaydı ne hoş olurdu."

"Soğan var mı Melemeran?"

"Yok!"

"İt soğanı da mı yok?"

Mahmut irkildi. "Yok!" dedi. "Yoktan anlamıyor musunuz birader!" İt kelimesinin Munzur'a, vurulan iki köpeği hatırlatmasından fena halde korktu. "İyiki de Munzur'un kafası, bacakları kadar hızlı çalışmıyor" diye düşündü. "Herhal, unutmuştur, iki kocaman Kangal köpeğinin vurulduğunu."

İlk sıraya Gedo dayı girdi. Payını alıp, yiye yiye kenara çekildi.

"Kör olurum, senin körpe danalarının mübarek tadına. Vallaha güzel pişmiş, ama tuzu az gelmiş. Olsun. Kör olurum Mahmut'un elinden çıkan ete. Eli değmiş ya. Ağanın gözü, ata tımardır."

"Tuz var o torbada, al, tuzsuz yeme!" diye bağırdı Mahmut. Etin tadını tartışma konusu yaptırmaktan hassasiyetle kaçınıyordu.

Zelâl etini alıp ateşe yakın bir yerde oturdu. Ateşe baktı. Akkorun aynasındaki pırıltılara can verdi. Bıçak narı ikiye ayırdı. Karıncalar bölünerek çoğaldı. Kıvılcım alevi yutarak renklerine ayrıştı. Kızıllığın mavi damarından ikiz karanfiller filizlendi. Çatallaşmış parlak alevler girdi arasına karanfillerin. Yavaş yavaş çiğniyor, etten, etin lezzetinden habersiz bir şekilde "gurt, gurt" yutuyordu. Çeto'nun bakışını yakaladı. "Buna mecburdum, anla" mesajı vardı bu bakışta.

"Munzur, o torbanın yanında ciğer, böbrek, dalak var. Getir köze at da pişsin, onları da yiyelim" dedi Mahmut.

"Öbür danayı ne zaman yiyeceğiz Melemeran?"

Ağzına kocaman bir et parçası attı Mahmut, "Yarın" dedi. "Arkadaşların ayrılış günüdür yarın. Yeni bir grubun kuruluş günüdür, kuruluşun açılış günüdür yarın."

"Saat dördü geçmiş, yarını mı kaldı bu işin. Bugün desene..."

"Bugün, ikindiye doğru" diye sürdürdü Mahmut, "Size bir ziyafet daha vereceğim. İkinci danayı, yeni gruba adanmış bir kurban olarak yiyeceksiniz."

"Kurban olur Gedo dayısı, kurbanının mübarek etine" diyerek yağlı yağlı gülümsedi Gedo dayı. Elinde köpeğin boyun kemiği vardı. Öndeki birkaç sağlam dişiyle, kemiğin girintilerindeki etleri çıkarmaya çalışıyordu.

"Hele kör olduğum, sen bu danaları keserken kıbleye çevirdin mi?"

"Abdestli miydin, sonra, keserken besleme çektin mi?" diye Gedo'nun sorularını tamamladı Hoca. Herkes merakla Mahmut'a baktı irişe irişe...

"Tüfeği patlayanın abdesti tazelenir, dört yönü yeşillenir, kıble kesilir" diyerek közdeki ciğerleri, içalatıları çevirdi Mahmut.

"Tövbe ki senin tüfeğin patladı."

"Tüfeğim patlamadı, ama patlayan aç tüfekler için bıçağım parladı ya sen ona bak. Parlayan böyle bir bıçağın kendisi bismillahdır" diyerek elindeki bıçağı gösterdi. Bakışlara parlak alazlar düştü bıçaktan. Çeto, hayranlıkla baktı Mahmut'a. Enginliğini yalın, doğrudan ve derin sözlerle nakışlayan bir bilge imajı oluştu hayal aynasında. Yalınlığı, saflığı ve andavallığı büyülü olan köylülere hayrandı. Masmavi, lekesiz bir göğün yıldırım şakırtısına benzetiyordu bu tip köylülerin has sözlerini. Bakışlarını ateşe diken Zelâl'i süzdü. Çığ düşer gibi oldu içinin uçurumuna. Hüzünden öte bir şeydi bu. Vuruşu yanlış bir neşter acısı gibi ince, onulmaz...

"Ayrılış ziyafetinde dana kızartmasının yanında Çotela çorbası da yapacağım ki, keyfinize süt tadı sinecek."

"Onu da yeni buldu Melemeran."

"Çotela dağının bütün otlarını kaynatıp bize içirecek herhal."

Dananın közde kızaran iç organlarını küçük parçalara bölüp dağıttı Mahmut. Bir parça ak ciğer attı ağzına, gözbebeklerini ışıldatarak zevkle çiğnedi.

“Sırt verip yaslandığımız, yorgunluğumuzu döküp uykumuzu aldığımız her dağın her otu, her çiçeği çorbamızın üyesidir.”

Çay suyu kaynadığında, ortalık ışıyordu. Gökyüzü, maviliğini nar menevişiyle tarazlandıran, insanı iyimserlik ve dirilikle saran ilginç bir görünümdeydi. Yıldızlar taptaze, renkli, dalgalı rüyalarını tül parçaları halinde serip gitmişlerdi sanki. Geceyi avsız, avare bir kelleyle tüketen ve yavaş yavaş inlerine dönen tilkiler, seher yelinin balık, ağıl ve kuş tüyü yüklü kokusunu iştahla soluyorlardı. Toprak çiğli, çimenli ve bahtiyardı. Göçmen kuşların bağırtıları düşüyordu tan yerine.

Önce sağ kolunu ısırdı. Alnını evin orta direğine vurdu. Dilini ve alt dudağını ısırdı. Derin acılarla inledi, ayağa kalkıp direğe sarıldı. Evi kokladı. Ev yalnızlık, yokluk, gübre ve aybaşı kokuyordu. "Her şey her yerde, ev değil, deli kızın çeyizi." Ahırdan gelen acıklı böğürtüyü dinledi. İneğin de kendisi gibı yalnızlığa dayanamadığını, bu böğürtünün, yalnızlığın ağırlığı altında acayipleştiğini düşündü. Sol kolunu ısırdı. Etine gömülen dişler, ona ikinci bir insanın varlığını ve eylemini duyumsatıyordu. Yalnızlığını dayanılmaz hale getiriyordu karanlık. Çırayı yaktı. Alevi parmaklarıyla makasladı. Parmaklarındaki isi yaladı. Şahdamarında düğümlenen krizi nasıl dağıtabilir, yalnızlıktan nasıl kurtulabilirdi? Köpek neden havlamıyordu? Rüzgârın ıslığını dinledi. Rüzgâr, yalnızların kapısında ıslığa mı dönüşüyordu yoksa? Neler oluyordu? Bu kahredici sıkıntının aslı sebebi neydi? Eteğini göstermeyen ehli namus bir kadın, eteği zilli bir kadına dönüşünce mi yalnızlık ve arayış kuyusuna düşüyordu yoksa?

"Lakırdıyı ağzında çiğneyen, ama hiçbir şey söylemeyen bir kadın olup çıktım. Bak pisik miyavladı. Bu hangi tür miyavlaşıya giriyordu? Yalnızlıktan kaynaklanan miyavlayışın nakışı nasıldı acaba? Eskiden güvercinler gelirdi evin önüne. Evin önündeki ağacın kökünde, gövdesinde karıncalar vardı eskiden. Bir çift leylek inerdi karşı çimenlere eskiden. Saçaklardaki serçeler nerelere gitti. Kıyamet kadar cıvıltı vardı eskiden. Saçaklardan yumurta ve sarı ağızlı, çıplak civcivler düşerdi duvar dibine eskiden." Un küplerine baktı. Dokuz un küpünden beş tanesi boştu. Küpler erimişti. "Unu yalnızlık mı yiyordu yoksa?" Kış yaklaşıyordu. Dört küple kışı geçirmek zorundaydı. Yarın peynirleri tuzdan çıkarıp keçi tuluğuna basmayı düşündü. Köşedeki topal tavuğa baktı. "Tavuğu yalnız bırakan benim" diye mırıldandı. Alıp ahıra

girdi, diğer tavukların arasına bıraktı. Çırayı kaldırıp ahırın tavanına, kerene, merteklere sallara baktı. "Eskiden güvercinler bu kerenin üzerinde yuvalanır, güzel güzel menler, üveylenirlerdi. Nerde şimdi o güvercinler? Yalnızlık kalesine döndü bu ev, bu ahır." İneğin kuyruğunun püskülünü çıranın aleviyle yaktı biraz. Yanık tüy kokusunu soludu derin derin. Baykuş öttü. "Evin arkasındaki kayalıkları baykuşlar tuttu. Yakında evin içine kadar girerler." İnsan ruhunun yıkıntılarını baykuşların tutmasını hayal etti. "Ahırda yatmak insanı yalnızlıktan kurtarır mı acaba? Ahırda cinler olurdu. Bu cinler, atların yelelerini, kuyruklarını kız saçı gibi örerlerdi. En iyisi ahırda yatmak, bismillahsız uyumak, cinlere karışıp gitmek. Cin sürüsü içinde dağlarda gezer, ahırlara girer, atların yelelerini, kuyruklarını örer, işim bittiğinde de rüzgârlara biner giderim." Hasır parçasını ahıra, eve giriş kapısına yakın bir yere serdi. Yorganla döşeği getirdi. Köpeği baldırıyla itti. İnek bağlıydı. Mozikle danayı da bağladı. Ahıra sıcak hava gelmesi için, eve açılan kapıyı kapamadı. Yorganın altına girdi. Ahırdaki sesleri dinlemeye koyuldu. Çatıda birisi geziniyordu galiba. Yüreğinin atışları hızlandı. Fare miydi yoksa? Çatıda kurt sürüsü olabilirdi. Cinler ya da tarla fareleri olamaz mıydı? Sağ kolunu ısırdı yeniden. Titreyerek kalktı. Çırayı yaktı. Evden av tüfeğini aldı. Döşeğin yanına koydu tüfeği. Başını da yorganın altına soktu. "Çolo ah Çolo, yalnız başına yıllarca çobanlık yapmış, yalnızlığa ulaşmış, yalnızlığa alışmışsın. Seyrek gelmenin sebebi budur herhal. Yalnızlığı sevmişsin sen Çolo. Niyetin ney? Söyle, gizleme niyetini." İneğin yemliğe sürtünmesine kulak verdi. Rüzgâr hızlanmıştı. Çolo uzaklara mı gitti yoksa? "Hep ben geldim, bir kere de o gelsin, havasına mı girdi yoksa? Bir aydır ses seda yoktu Çolo'dan. Hastalandı mı yoksa? Ayılar, aygırlar, tosbağalar hastalanır ama Çolo hastalanmaz." Kurtların uzun uzun uluyuşlarını, Kurtbasan'ın havlayışlarını dinledi. Kurtlar arsızlaşmışlardı. Bütün insanlar ölmüş, dünya kurtlara kalmıştı.

Taze ve keskin bir gübre kokusu hançer ucu gibi yokladı genzini. Kapının altından savuran rüzgâr, yorganın altında huzursuz etti. Kalktı, çuval parçalarıyla tıkadı kapının altını. Döner dönmez irkildi aniden. Zifiri karanlıkta bir çift nur boncuğu gibi yanıyordu kedinin gözleri. Korkuyla seyretti. Aydınlığa açılan bu ilginç pencerelerden, incelip

geçmeyi düşündü. Orada toprak ışık hünerinde, bire bin veren, akıl almaz bir doğurganlıktaydı. Orada yalnızlık yoktu. Kulaklar sesleri sorgulamıyordu orada. Hiç kimse gözlerini yollara nöbetçi dikmiyordu. Kedi miyavladı. "Bu evde herkes yalnız" diye düşündü. "Kedi yalnız, köpek yalnız, inek yalnız, tavuklar yalnız. Hepsi dişi, hepsi erkeksiz. Bağrına tohum düşmeyen toprağın kaderi çöldür. Yalnızlığı kapısından içeri sokmayan ahır gül gibi kokar." Kedi yatağın üzerine çıktı, peş peşe üç kere miyavladı. Ayağına sığır dışkısı bulaşmışsa yorganı mahvedebilirdi. Hiçbir evin kedi ile köpeği bu kadar dost değildi. Fareler bile azalmıştı bu evde. Kimbilir belki de erkek fareler çekip gitmişti.

Yatağı yüklenip eve girdi, her zamanki yere, hasırın üzerine, ocağın yanıbaşına serdi. Ahıra açılan kapıyı kapadı. Birkaç kuru tezek attı ocağa. "Zal denilen adam kimdi? Kaç kişiydiler? Bu eve neden uğramıyorlardı? Uğrasalardı, onlara karışıp dağlara açılmak, bu korkunç hayattan, yalnızlıktan kurtulmak ne güzel olurdu. İçlerinde kadın var mıydı? Yarısı kadın, yarısı erkek miydi? Herkes karısıyla dağa mı çıkmıştı yoksa? Ama bekarlar daha çok çıkarlar dağa. Bekar adam, yürürken dönüp arkasına bakmazdı. Arkasında çocuk viyaklaması, hasret, gözyaşı, bekleyiş, gülücük bırakmayan adamları dağlar geri vermez. Bu tip adamların ne ağırlığı, ne gölgesi ne de ayak izleri olur. Çolo yoksa Zal'la beraber mi gitti? Belki bugünlerde onlarla beraber gelir çıkar. Zal'ın kız neferlerinden bir tane kendisine bulur Çolo. Mağaralarda, ormanlarda sarılır, ağız ağıza yatar. Çolo iri bir köpektir. Kadir kıymet, helal nimet bilmez bir dağ ayısıdır Çolo." Düşüncesini derinleştirdi. Sol böğrünün üzerine uzandı. Elini kulağının dibine dayayıp bakışlarını ateşe dikti. Berzo bile ayda bir uğruyordu. Baba ağır yüklerin, ana hovardaların altındaydı. Mori'den hiçbir haber yoktu. Zine kayıplara karışmıştı. Ölüsü bile meydanda yoktu Rodi'nin. Hayat ölümden beterdi. Kıyamet kadar insan vardı dünyada. Nerelere çekip gitmişlerdi bu insanlar? Dün evin önündeki ağaca konan kargayı tam bir saat hiç durmadan öttüren neydi? Koca Hacreş kargalara, yarasalara, baykuşlara mı kalmıştı? Tezek tezekken, kıpkızıl ateşe döndü. Fitil aleve döndü. Kedinin gözü, zifiri karanlıkta, nura döndü. Süt sapsarı yağa döndü. Yün iplik oldu, çoraba döndü. Yalnızlık kurtunun kemirdiği insan, değişmez, güzelleşmez, bir baltaya sap olmaz.

Yalnızlık ağacı hiçbir yerde yeşermez. Yalnızlık ağacı bir kere yeşerir, o da çürüyüp dökülmek, yok olmak için.

Kalktı, bıçağı aldı. Keskinlik derecesini parmağıyla yokladı. Masatı buldu. Bilemeye başladı bıçağı. Islak bir bezle sildi bıçağın ağzındaki gri tozları. Yatağın üzerinde bağdaşlama oturdu. Sol dizinin üzerine koydu sol bileğini. Bilek damarlarına ve bıçağa baktı. Muş cezaevinde ağır cezalı bir kadının bileğini keserek intihar ettiğini duymuştu Rodi'den. Bıçağı vurunca kan fışkıracaktı. Kanı seyrede seyrede ölecekti. Eğer bıçak derinlere tam işlemezse, kan az akacak, belki de günlerce can çekişecekti. Fistana, yorgana, hasıra, evin ve ahırın her yerine kanlar damlaya damlaya yayılacak, acılar içinde, herhangi bir günde, bir yere düşecek, inleye inleye ölecekti. En kısa, en kolay ölüm hangisidir peki? Uçurumdan derinlere, kayaların üzerine düşmek. Eski isyanlarda birçok kadının bu yolu izlediğini anlatmıştı Rodi. Ağaca takılmaz, suya düşmezsen kolay bir ölümdü bu. Akan derin bir suya, bir göle atlamak. Kerende kendirle sallanmak. En kolay ölüm, herhalde budur. Kolay olmasaydı, kadınlar bu yola sık sık başvurmazlardı. Şakağa bir kurşun sıkmak. Döşeğin yanındaki av tüfeğine baktı. Bıçağı kenara koyup tüfeği aldı. "Yiğit insan kurşunla ölür. Kocası da kurşunla ölmüştü" derler. Kırmanın namlusunu şakağına dayadı, tetiğe baktı. Tetiği nasıl düşürecekti? Terlemişti. Safran sarısına dönmüştü benzi. Kalktı, bir kırnap ipliği buldu. İpliğin bir ucunu tüfeğin tetiğine, diğer ucunu da evin orta direğine bağladı. Namluyu şakağına dayadı. Yüreğinin feryadını dinledi. Ağzının içi kurumuştu. Boynundan sızan terler, memelerinin ucundan içliğine geçiyordu. Namluyu iki eliyle kavramıştı. Ağlıyordu. Ağzının içine mi alsaydı namluyu? Hayır! Şakak daha iyiydi. Şakağına gömülür gibi olmuştu namlunun ucu. Köpeğin ani havlayışına kulak verdi. Bir gelen mi vardı acaba? Ayak seslerini ve kapının vurulmasını bekledi. Arzuyla, umutla bekledi. Çolo olabilirdi. Zal, Zine ya da Berzo olamaz mıydı? Bekledi, bekledi, bekledi... Köpek sustu. Gelen olsa, köpek susmazdı. Biraz daha bekledi. Dizleri, elleri ve namlu titriyordu. Namlu şakağında, zifiri karanlık ve ocak kızıllığı içinde öylece bekliyordu. Gelen kim olursa olsun, yalnızlığı ve ölümü kovacaktı. Hayır! Gelen hiçlik ve sessizlikti. Dilini dişlerinin arasına aldı. Hırsla ısırdı ve aynı anda hızla namluyu kendine

doğru çekti. Tetik "çıt" diye düştü, ip kırıldı, evin toprak zeminine sırtüstü devrildi. Yeniden havlamaya başladı köpek. Ağlıyordu. Bakışlarını mertek karanlığına, alevin zaman zaman ısırdığı esrarengiz tavana dikmişti. Kurtuluş, şans ve umut alkımı çökmüştü alnına. Tetik düştüğü halde kırma neden patlamamıştı acaba? Kalktı, çırayı yaktı. Duvardaki yerine yerleştirdi. Kırmayı alıp çıraya yaklaştı. Kırdı, baktı, iğne kapsüle vurmuştu. Şişen dolu fişeği güçlükle çıkardı namludan. Yatak yüklüğünün üzerine attı tüfeği. Bıçağı köşeye fırlattı. Köpek havlamaya başladı yeniden. Sırtüstü yatağa uzanıp havlayışları dinledi. Birileri engellemişti ölümü. Şu kızarmış ocak, şu un küpleri, şu süpürge, şu çıra ölüme karşıydı. Ölümün yalayıp da bir türlü öldüremediği insanlara, ölüm bir daha zor yaklaşırdı. Yorganı üzerine çekti. Yorgun ve uykusuzdu. Hayal aleminin ipek kıyılarına yaklaştı. Giderek süzüldü bakışları. Derin bir uykuya daldı. Elleri ensesinde kenetli, ferah, ılık ve ışıklı...

Koyu bir sisle geldi seher. Konaklama yerlerinden havalanamayan göçmen kuşların çığlıklarıyla yüklü, soğuk ve nefti yeşil boğumlar halinde, zirvelerden eteklere doğru yayıldı yavaş yavaş. Kimliksiz, adresi şaşkın, firari bir seher... Sis dağın efkarıdır. Sabahın gelinlik tülüdür sis. Yüksek dağlarda yaban keçilerini, subaşlarında aç kurtlara bastıran, arıları çılgınlaştıran, kargaları gaklattıran zirve büyüsüdür sis. Yılan irkilir, tavşana geviş bereketi gelir, kurnazlığı kadar parlar tilkilerin bahtı.

Uykusu derin olan toprakların rüyasıdır sis. Siste, toprağa düşen bebeğin gözbebeği bal rengine girer. Taşaklarında boğa kudreti olan bebeklerin, seher sisinde doğdukları söylenir. Tomurcuklar siste demlenir. Toprağın altındaki arpa, sisi sezer. Sadece sisle ürperir toprak. Ölüler, toprağın tatlı ürperişinden öğrenirler sisin varlığını. Siste, bakışları baygınlaşır ayıların. Görülmemiş bir çiftleşme anaforuna girer, kızışır, azgınlaşır yaban domuzları.

Köpeğin havlayışıyla uyandı. Doğrulup pencereye baktı. Donmuş, kurşuni bir aydınlık vardı camlarda. Ocak sönmüştü. Geceyi hatırlayınca ürperdi, inanamadı. Kalktı, giyindi iyice, dışarı çıktı. Durdu, seyretti sisi hayretle. Ağaca doğru yürüdü. Diz çöktü, toprağa ve ağacın gövdesine baktı. Karıncaların katar katar hareket halinde olduğunu

görünce gülümsedi. Sabahın köründe, bu sağır siste, inanılacak gibi değildi. Toprağı kokladı, öptü. Taptaze, çılgın bir çimen ve kök kokusu doldu içine. Yaşadığına şükretti. Saç örgülerini arkaya savurdu, puşusunu düzeltti. Kayalıklara doğru usul usul yürümeye başladı. Sisten göz gözü görmüyordu. Kayalıklar kekliklerin ötüşüyle inliyordu. Eğilip pınarın fokurdayan kaynağına baktı. Kırmızı, yeşil, sarı, çakır, turuncu, pembe ve mavi kurtçuklarla, zeminin rengarenk ışığını şaşkınlıkla seyretti. Ağzını daldırıp birkaç yudum içti. Buz dalgaları bastı içini, karnı uzun uzun guruldadı. Kayaların arasından süzülerek tırmandı. Dereye doğru inişe geçti sonra. Büyük, afallatıcı bir güvercin uğultusuyla karşılaştı. Güvercinlerin hac yerine dönmüştü etekler. Eğilip toprağa baktı. Müthiş mülayimdi. Toprak mendik, süsen, sütotu, kuşekmeği, şahtere ve acı pelin kokuyordu. Yumuşak, doğurgan, saf, huş toprağının olduğu yerlerde güvercin sürüleri cevvallaşır, kudurur hazdan. Güneşin ısıtmasıyla birlikte şalgam, pazı ve havuç ikliminı andıran, mest edici bir tazelik yükselir bu topraklardan. İşte Zine'nin, "Ben Hacreş'i, soluğundan tanırım" dediği bir tazeliktir bu. Aşağı doğru inerken, çimenlerde ayağı kaydı, kıçının üstüne düştü, güldü kıkır kıkır. Sıçrayıp kalktı çocuk gibi. Rodi'nin gösterdiği tilki yuvasının karşısına dikildi. Delikten içerisini seyretmek için, yüzükoyun uzandı. Başını ellerinin arasına aldı, içli, özlemi derin bir kılama başladı. Genç tilkicikler korkuyla inin dibine doğru çekildiler. Ezgi uzadıkça korku azaldı.

Eve döndüğünde güneş yükselmiş, sis incelmiş ve sırılsıklam terlemişti. Kartal yuvası, tomurcuk, kına, mantar, su ve toprak karışımı, hoş bir cevvaliyetle ayağa kalkmıştı ruhu. Daha önce hiç böylesine çağıltılı, lekesiz, yemyeşil bir açlık duygusuyla tanışmamıştı. Beklentinin ve diriliğin bu kadar güzel olduğu bir günü ilk kez yaşıyordu. Tomurcuk tazeliğinden ve yalnızlığın beslediği derin acıdan kaynaklanan bu esrik durum, insanı yaşam sevdasına ve sırlarla dolu mavi serüvenlere çağırıyordu. Ayartıcı, şeytani ve cazip bir tebessümle kovayı aldı, ahıra girdi, ineği sağdı, ocağı yaktı. Ateşe patates gömdü. Ekmek ve süt ısıttı aşk kılamları mırıldanarak. Direğin dibine seresepre uzanmış kanlı gövdesine, av tüfeğine ve havada donup kalan acılı avazına baktı. "Toprak benim başıma, cinli başıma" diye iç geçirdi.

Güneşin özenerek beslediği bir civan canı bir kurşunla almanın anlamını çözmeye çalıştı. Delirmişçesine ayağa fırladı.

Direğin etrafında oynamaya başladı. Ağzıyla tempo tutuyor, ayaklarını düzenli bir tarzda, gayet güçlüce, rap rap vuruyordu toprak zemine.

Kahvaltıdan sonra Çolo'nun ağılına gitmeye karar verdi. Mutluluğunu ve umudunu doruk noktasına çıkardı bu kararla. Kapıları kilitledi, av tüfeğini alarak yola koyuldu. Çiğ ışıltıları içinde, dokunulmamış, zümrüt bir ruhla yürümenin hazzına daldı. Gökyüzüne, tepelere, güneşe baktı. Hiç durmaksızın günlerce yürüme isteğiyle tutuştu kanı. Yürümek, göğün kıyısını geçmek, yürümek, adım adım yürümek, kılamlar okuyarak, değişik diyarlara, değişik iklimlere girmek. Yürümek, dünyayı adım adım okuyarak bitirmek. Dünyayı gözle, ayakla, elle, dille okumak. Her ağaçla, her çiçekle, her böcekle selamlaşmak. İnsan kaderini yürüyerek değiştirebilir. Demir yürüseydi altın olurdu. Pas yürüseydi toprak olurdu. Öküz yürüseydi ceylan olurdu, ahır yürüseydi saray olurdu, tezek yürüseydi ateş olurdu. Yürümeyen hayvanlaşır, barlanmış bakıra döner yürümeyenin yüreği.

Tepelere koşarak tırmandı. İki deste güz çiçeği derdi rengarenk, buram buram... Vadilerde güldü. Yankılanışını dinledi gülüşünün. Zal'ı ve Zal'ın adamlarını bulmak için yoldan sık sık saptı. Kayalıklarda, derelerde kılamlar okuyarak aradı onları. Öğleye doğru Çolo'nun sürüsüyle karşılaştı. Şirin ve arsız bir güzellikle gülümsedi. Gözleriyle Çolo'yu aradı. Sürüyü süzdü. Eşeği gördü. Büyük bir merak içinde eşeğe doğru koştu. Eşek gayet kibar bir tarzda, kulaklarını dikip kendisine doğru koşan kadına baktı. Soluk soluğa durdu eşeğin arkasında. Kuyruğunu kald:rıp baktı. Dişi bir eşeğin normal, zorlanmamış vajinasının bundan küçük olduğunu düşündü. Başka eşek, özellikle erkek eşek var mı diye sürüyü yeniden süzdü. Topallayan beyaz bir at gördü. Ata doğru koştu merakla. At ürküp uzaklaşınca, onu koşarak izledi. Erkek olduğunu anladı, derin bir soluk alarak olduğu yere çöktü. Çolo nerelerdeydi acaba? "Çoloooo!" diye bağırdı. Sürüye yakın, küçük bir tepenin ardından çıkan köpek havlayarak Lori'ye doğru koştu. Lori ayağa kalktı, tüfeğin namlusuyla korudu kendisini. Az sonra, tepenin ardından Çolo göründü "Oşt! Oşt!" diye bağırdı.

"Köpeğine sahip ol, vallaha vururum aaaaa!"

Masal devleri gibi gülümseyerek koştu Çolo.

"Oşt! Oşt" Kuço Oşt! İmanına yandığımın Kuço'suna bak aaaa!"

Köpeği savıp Lori'yle tokalaştı. Ağzı kulaklarına varmıştı.

"Hangi dağın rüzgârı getirmiş seni?"

"Kendi rüzgârımla gelmişim" diyerek bir deste çiçek sundu. "Hayvan böğürtüsü, it hav hav'ı dinleye dinleye beni unuttun, hayırsız!"

Saf, yabanıl bir utangaçlıkla çiçek destesini kokladı Çolo.

"Ben kulağımın dibindeki it hav hav'ını değil, dağın ardındaki bülbülü dinlerim" diye gülümsedi. "Beni sen..."

"He he, bülbülü dinleseydin gelirdin, yalancı."

Lori kendisinin bülbüle benzetilmesine müthiş sevinmişti. Çolo'nun böyle bir benzetmeden haberi bile yoktu. Elindeki çiçek destesinin anlamını ise tam kavramış değildi. Bakışları ferah, davranışları sıcacıktı.

"Beni sen ne sanırsın. Kulağım kuş seslerinde, gönlüm bulutlardadır."

Afallayarak, şen şakrak güldü Lori. Saçları kıvılcımlandı.

"Bak hele bak, neler öğrenmiş. Bu havayla gidersen, az sonra bana, 'Köşkün köşküme bakar, ateşin beni yakar' diye bağırırsın."

"Haşaa, ben kendimi bilirim."

Lori'nin hınçla ışıldadı bakışları. "Haşa" sözcüğünün yarattığı dizginsiz bir kibirle:

"Haaa şöyle yola gel, aferin" dedi. "Nerdeyse ahmak köpeğe benzetecektim seni. Bilirsin, köpeğin ahmağı, baklavadan pay umar."

Çolo kızardı. "Temiz konuş Lori" diye uyardı. "Daha yeni geldin. Burunlarını yal teknesine sokan köpekler misali, birbirimize çemkirirsek iyi olmaz. Neşemiz dağılır."

"Ben zaten, neşeni bozmaya geldim."

Bunu söylediğine pişman oldu. "Kantarmayı ağzıma ne çeşit vururlarsa vursunlar, zaptedilmez, ağzı bozuk bir kısrağım ben. Sabır, şadlık anahtarıdır, derdi Zine. Nerde bende sabır? Bende insanlık nerde?" diye yükselen iç sesine kulak verdi. Fokur fokur kaynıyordu içi. "Damarımı yakan, beni arsızlaştıran anamın kanıdır. Anamın bacaklarının arasını yol geçen hanı eden, anamın ateşli kanıdır. Huş

ateşi düşmüş anamın kanına. O kan da bana geçmiş. Açlıktan çatlayan her nefsi, bacaklarının arasına çağırdı anam. Her önüne gelene bir tas ateş içirdi. Anamın ateşini içenin dili delirdi. Ağız kaytanlarının hepsini yaktı anamın ateşi. Dokuz köyü aştı, dünya aleme yayıldı anamın namı. Mümkünü yok, benim de namım yayılır. Ben daha beterim. Ben hiç Mori'ye benzememişim. Anamın bir herifi vardı, benim herifim de yok, herifsiz kaldım. Önüme geleni kızgın demirden beter dağlarım. Zincirimi kırmışım. Ben, beni kazanmışım. Ezmişim arı namusu. Ceylandan ne farkım var? Zevkim, çekiç olmuş, zincirleri halka halka, parça parça kırmış, ufalamış, toz etmiş, rüzgâra savurmuş. Dünyanın bütün günahını yüklenmiş, günahın da değeri, ağırlığı, buyruğu kalmamış. Ama dağlar bomboş. İnsan milleti toptan gebermiş. Şu yanımda oturan Çolo aygırından başka hiç kimse kalmamış."

''Ne düşünürsün Lori?"

Lori irkildi, ses etmedi.

"Boncuk boncuk terlemişsin. Rengin solmuş, üşüttün mü yoksa? He Lorii?"

"Rüzgâr var. Efkarım, eyyamım kötüdür Çolo. Ağıla gitsek. Biraz yatıp dinlensem. Sen de bir çay yapsan, ekmek ısıtsan, çökelek getirsen... İyileşirim belki biraz."

Kışı ininde geçiren, ağır, kalender huylu ayılar gibi mürgüledi, düşündü biraz. Esnedi, ensesini kaşıdı. Değneğiyle önündeki deve dikenine vurdu.

"Olur" dedi. "Sürüyü toplayıp ağıla doğru sürsek rahat ederiz. Sürü ağıla yakın yerde yayılırsa kurt korkar, saldırmaz."

Sürüyü birlikte toplayıp ağıla doğru sürdüler. Çolo, koşarak ağıl evine girdi. Az sonra kapının önüne çıktı, Lori'yi çağırdı. Ağıl kapısının önünde büyük bir köpek bağlıydı. Lori'nin eve girişinde, zinciri zorlayarak havladı hoyrat hoyrat.

Ekşi armut, süt ve deri kokuyordu ev. Köşede, eski bir çoban kulavının üzerinde, dürülmüş bir kat yatak duruyordu. Yatağın yanında yanyana, yarıya kadar dolu dört çuval yer alıyordu. Öbür köşede, katlanmış sığır derisinin üzerinde iç içe konmuş iki bakır sitil vardı. Evin ortasında, aralarında iki metre kadar bir mesafe olan iki eğri direk

bakıyordu Lori'ye. Direkten sallanan, kıldan örülmüş üç çatı(*) dikkatini çekti misafirin. "Meyro'nun elini ayağını bu çatılarla bağlamış herhal" diye düşündü. Direkteki yoğurt torbasından damlayan şırat suyu evin toprak zeminine yayılmış, hafif ıslatmıştı. Çolo geven, tezek ve çalıçırpı getirmek için dışarı çıktı. Kapıyı ardına kadar açık bıraktı. Ocağın yanındaki kürsüde oturan Lori, kapıdan toprak zemine yayılan aydınlığa baktı. Zeminin ıslak kesiminde bir tam, bir yarım ayak izi gördü. Aniden kalktı, çömelerek inceledi ayak izlerini. Bunlar, Çolo'nun ayak izi değildi. Çolo'nunki iki kat daha büyüktü bu izlerden. Kendi izleri de olamazdı. Çünkü oraya ayak basmamıştı. Kapıdan doğruca yürüyüp ocağın yanına gelmiş, kürsüye çökmüştü. Bu izler ya bir çocuğa ya da bir kadına aitti. Üstelik taptazeydi. Hemen doğrulup eski yerine oturdu. Kuşku, kin ve hırs kuyusuna dönüşmüştü yüreği yeniden. Hayal hazinesi uğulduyordu. 'Bu adam niye gelmedi demişim, günlerce kendi kendimi yemişim. Şüphelerim, tahminlerim nasıl da doğruymuş. Tuhh! Cinsi çürümüş köpek! Bu adam niye gelmedi diye kendi kendime kıymışım. Tuhh! İblisin fırlatması. Almış karıyı evine, atmış eşeğin sırtına, bağlamış elini, bağlamış kolunu, ha babam de babam, sabahtan akşama kadar... Ha gelir ha gider, gününü gün eder. Gelir mi, hatırlar mı hiç beni? Tuhh! Tuhh sülalene senin! Zebani piçi, köpek dölü. Karı kimdir acaba? Meyro Adana'dadır. Bu soysuz sopsuz, orospu karı kimdir acaba? Buralara kadar geldiğine göre, kesin erkek delisidir.'

Bir kucak yakacakla içeri girdi Çolo. Kalkıp tüfekle vurmak geldi içinden. Dilini ısırarak, güç bela zaptetti kendisini.

"Hiç gelen giden oldu mu Çolo?"

"Goran ağa geldi birkaç sefer"

"Başka gelen olmadı mı?"

Sorunun soruluş edasından korktu Çolo. Dönüp bakmak istedi Lori'ye, cesaret edemedi. Heyecan dagaları bastı boğazını. Kesilir gibi oldu soluğu, şaşırdı.

"Dağ başıdır, uğrayan mı var kurtlardan başka."

(*) Kalın halat

"Son birkaç gün içinde uğrayan olmadı mı hiç"

Çolo'nun elleri titredi. Durdu, yutkundu, yalancıktan güldü. Pişman oldu güldüğüne sonra. Dönüp Lori'ye baktı. Dudakları titriyordu.

"Zine anadan bir haber var mı?"

Çolo'nun garip hali ve kaçamağındaki kabalık, Lori'nin kuşkularını iyice pekiştirdi. Tükürmek istedi yüzüne, son anda caydı. Kibriti çaktı, çalıların tutuşmasını seyretti Çolo. Lori'nin, cevabı geciktirmesinden korktu. "Bir bildiği mi var acaba" diye düşündü. Evi iğneden ipliğe göz aramasına aldı Lori. İyice emin olmak, saldırı için delil toplamak istiyordu. Oturduğu yerden duvarları, duvar dibindeki ıvır zıvırları hassasiyetle süzdü. Köşede ters çevrilmiş çamaşır teknesine takıldı gözü. "Neden ters çevirmişler?" diye başladı ve bir yığın soru sordu kendi kendine.

"Sen otur, ben bir çay suyu alır gelirim" diyerek, çaydanlığı alıp dışarı çıktı. Çolo'nun dışarı çıkmasıyla birlikte ayağa fırladı Lori. Yatak aralarını, çuvalları, duvar dibindeki ıvır zıvırları hızla aradı. Ters çevrilmiş teknenin altından çıkan çamaşırları gözden geçirdi. Açık sarı renkli, kan lekeleriyle dolu bir kadın derpesi buldu. Kokladı, çılgın, titremeli bir hınçla derpeyi büyük kazağının altına, kemerine soktu. Tekneyi çevirip çamaşırları kapattı yeniden. Çolo'nun ayak tapırtılarını duyunca, koşup yerine oturdu. Solmuş mantar sarısına girmişti benzi. Elleri soğumuş, bakışları büyümüştü. Cazip ve çarpıcı bir güzelliğe giriyordu kriz anlarında.

"Abı hayat getirmişim ki, çaya çiçek gücü verir" diyerek, ocağın üzerine yerleştirdi çaydanlığı. Köze gömmek için patates çıkardı. Lori, içinde biriken, yakası açılmamış tüm küfürleri sessizce, peş peşe sıralıyordu Çolo'ya. Durumdan habersiz ve gayet keyifliydi Çolo. Un çorbası yapmak için bir tas un çıkardı çuvaldan. Yağ küleğini, ağaç kaşığı, tencereyi getirdi. Hepsini Lori'nin önündeki duvağın üzerine koydu.

"Bu son günlerde, ben de sandım ki sana uğrayan var."

"Nerde beni düşünen" diyerek tencereye yağ koydu. Ocağa baktı. Tam bu sırada Lori, un tasını aldı, Çolo başını çevirir çevirmez yüzüne çarptı hınçla.

"Yalancı köpek!" diye bağırarak ayağa kalktı. Neye uğradığını anlayamayan Çolo, gözlerini tutarak sırtüstü düştü. Lori tencereyi ocağa

fırlattı. Çaydanlık devrildi. Cızırdayan ateşten, buhar toz ve duman bulutu yükseldi. Duvara dayadığı av tüfeğinin dipçiği ile, yerde yatan Çolo'ya girişti.

"Babasının goruna sıçtığım, beynamus dölü! Senin hakkın budur, Al! Al! Al! Al köpek! Al bir daha!"

Dipçik habire Çolo'nun başına, kollarına, sırtına iniyordu. Çolo, kocaman ellerini başına kapaklamış, başını ise yumak şekline girerek, bacaklarının arasına doğru sokmaya çalışıyordu. Yüzü, elleri, göğsü un ve kan içindeydi. Bağırmıyor, konuşmuyor, inen her dipçiği derin ve acılı bir iniltiyle karşılıyordu.

"Eşoğlueşşek! Namussuz, beş paralık dürzü! Sende namus, şeref olsaydı, ağalara kaptırmazdın sevgililerini! Sende insanlık olsaydı, namusun zerresi olsaydı, vicdan olsaydı, arhaya olsaydı sevgililerini kendi ellerinle ötürüp ağaların altına yatırmazdın! Tuh sülalene, soyuna sopuna senin! Kuçik oğlu kuçik!"

Bu son sözleri duyunca ağlamaya başladı Çolo. Derin, acılı, özden yanarcasına hüngürdedi. Lori vuruşları durdurdu. Dikeldi, alnının terini sildi. "Tuhh!" diye tükürdü Çolo'nun kanlı başına. Elinde tüfekle dışarı fırladı. Kendisine saldıran Zırto'yu namluyla uzaklaştırmaya çalıştı. Zırto Lori'den intikam alırcasına saldırıda ısrar etti. Lori durdu, küfretti Zırto'ya. Kancık olduğunu anladı. Delirmiş, kızgın bakışlarla Zırto'nun kocaman ağzına doğrulttu namluyu. Tetiğe bastı, Zırto bağırarak devrildi. Patlamayı ve köpeğin bağırtısını duyan Çolo, hemen ayağa kalktı. Gözlerini açamadı. Acılar içinde yeniden çöktü. Lori hızla yürüyüp sürünün içenden geçti. Sağa bakınca eşeği gördü. Av tüfeğini kırdı, boş fişeği çıkarıp attı. Cebindeki domdom kurşunlarından birisini kavradı, namluya bastı. Eşeğin tam karşısına geçti. Eşek başını kaldırıp, masum baktı Lori'ye. Azraili insafa çağırır gibi bir hali vardı. Lori namluyu eşeğin alnına doğrulttu. Eşek başını indirdi, bir çenge yeşil çimen kopardı, namluya baktı yeniden. Lori doluktu, ağlamaya başladı. Namluyu indirdi. Eşeği önüne katarak yoluna devam etti. Aç, acılı, umutsuz, kırgın ve perişandı.

Sırtını duvara dayamış, doğum acıları içinde kıvranan körpe bir yaban domuzu gibi inliyordu Çolo. Ani bir deprem felaketine uğramış gibiydi. Kalktı, çaydanlığın dibinde kalan ılık suyu gözlerine çarptı.

Ağlamaya devam etti. Ağladıkça açıldı gözleri. Yavaş yavaş dışarı çıktı. Güneş, başında pırıl pırıl, kıpkızıl gülümsedi. Sürüye doğru yürüdü. Zırto'nun ölüsüyle karşılaştı aniden. Burnunu çeke çeke, başladı yeniden ağlamaya. Dili sarkmış, başı, çimenli kan dairesi içinde kalmıştı köpeğin. Tepeden tırnağa süzdü. Bıçağını çıkarıp, köpeğin boynundaki nazar boncuklarının ipini kesti, xıştını(*) açıp aldı. Karnından kavrayıp, sağ koltuğunun altında, sürüye doğru yürüdü. Mozikların arasından geçti, karşı tepeye yöneldi. Yükseğe çıktı, etrafı süzdü. Lori'yi göremedi. "Evine döndü herhal. Deredедir, dağın yamacına tırmandığında görürüm" diye mırıldandı. "Bir karım olsaydı bu kadın evimin kapısını çalmazdı, ben de rahat ederdim. Bir muvafık yar bulamadım, gün akşam oldu." Köpeği indirdi usulca. Sırtını bir kayaya yaslayarak oturdu. Düşük, sölpük, perişan bir ruh haliyle kanlı ellerine, göğsüne, bacaklarına yapışmış kan pıhtılarını andıran unlara baktı. Parmağıyla alıp attı tek tek.

Bakışları karşı dağın yamacındaydı. Az sonra, yamaca kıvrılarak çıkan keçi yolunda, Lori belirdi. Eşeği önüne katmış, yavaş yavaş yürüyordu. Belli belirsiz, güçlükle seçilebiliyordu. Eşeği görünce, durumu daha iyi kavradı Çolo. "Bu deli karı, Meyro'nun geldiğini sandı herhal" diye mırıldandı. Lori'nin neden şüphelendiğini çıkaramadı bir türlü. Lori'nin görüntüsünün kaybolmasından sonra kalktı, kayanın dibindeki yumuşak toprağı kazdı bir sal parçasıyla. Zırto'yu çukura yerleştirip üzerini kapattı. Ellerinin üzerindeki yaralara toprak karışmış, morartılarla birlikte garip, ürkütücü bir görünüm ortaya çıkmıştı. Sürüye baktı, içinden geçip, ağıla doğru yürüdü. Ağılın kapısına bağladığı köpeği serbest bıraktı. Eğilip içeri girdi. Karanlıktan yükselen keskin gübre kokusu, ısırgan gibi daladı genzini. Köşeye doğru yürüdü, çömeldi, kuru koyun gıgılarını eliyle bir kenara çekti. Gübrelerin altında bir sal belirdi. Bıçağının ucuyla salı kanırdı, yavaşça kaldırıp bir kenara koydu. Davul genişliğinde bir kuyu ağzı çıktı meydana. Yüzükoyun uzanıp başını kuyuya sarkıttı Çolo.

"Arya! Fışt Arya! Baksana!"

(*) Tasma

"Tamam, geldim" diye ince, yaralı bir ses çıktı kuyudan. İlkin kara, baklava desenli bir cemedan, sonra ise bir baş göründü. Arya'nın koltuk altından tutarak çıkışına yardımcı oldu Çolo. Kara gözlü, kartal burunlu, armut yüzlü, esmer bir kızdı bu. Sağ baldırı sargılar içindeydi. Ürkmüş, korkulu bakışlarla kesti Çolo'yu.

'N'oldu sana Çolo? Korucular mı bastı? Her tarafın kan içinde."

"Bir deli balta, bir bejinbost(*) afet karı geldi. Beni tüfeğin kundağıyla leşmeş etti gitti."

"Niçin, sebebi ne?"

Çolo, Arya'nın sağ koltuğunun altından tutarak yürümesine yardımcı oldu. Soruya uygun bir cevap için biraz düşündü. Ağıldan eve girerlerken, "Deli bir karıdır. Arada sırada gelir. Cinleri azdı mı zıvanadan çıkar, saldırır" diye kesip attı.

Kuşkuları derinleşmiş, korkmuştu Arya. Ağılın, dikkatleri üzerine çeken bir nokta olmasının sonuçlarını düşünüyordu. Henüz yürüyecek durumda değildi. Altı G-3 mermisi, baldır kemiğinin etini fena halde parçalamış, bunlardan bir tanesi ise baldırı zedelemişti. Çatışmanın dehşetinden tam kurtulmuş değildi. Zal komutasındaki grubun eğitim sorumlusuydu. Bir an önce iyileşip grubuna dönmek istiyordu.

"Burada olay olması iyi değil. Deli kadın gider, seni dövdüğünü koruculara söyler. Korucular gelirse iyi olmaz. Birkaç gün sığınaktan hiç çıkmasam."

"Deli karıyı kimse ciddiye almaz. Korkma ben korucuyum, kimse şüphelenmez. Korucular gelse köpek haber verir. Hemen barınağa sokarım seni. Sıkma canını, rahat et."

Ağıl ile ev arasındaki, kapıyı kapattı. Dağılmış ocağın yanına oturttu Arya'yı. Evin hırpalanmış manzarasını, kararsız, dumanlı bir iklimle izliyordu kız. Hayat aksilikleri, sürprizleri, yıkım ve yaratım çabalarını nasıl da çok seviyordu.

(*) Cüce

Kış, dağların beyaz rüyasıdır. Güneşten yeryüzüne düşen, kör edici ipek tüldür. Hızır İlyas'ın yeşil çam kokan, taranmış ak sakalıdır. Toprağın ılık bağrında uyuyan buğdayın bahtıdır. Kış, vardiya sirenidir karınca ordularının. Ocakbaşı masallarının ak sütüdür. Uluyuşların, pavkırışların ve avazların bileğtaşıdır. Beyaz açlıktır kış. Gecikmiş topal leyleğin görünen tek bacağı ve gagasıdır. Donmuş beyaz güvercindir tilki ağzında. Parlayan kurt dişidir ay ışığında. Ceylanın, ucu avcıya verilmiş ayak izidir. Bakir uçurumların mor ıslığıdır. Şahin çığlığıyla başlayan çığdır. Kayaların ve saçakların, domur domur hançerleşen gözyaşıdır. Newrozun gelinliğidir kış. Açlık cinnetinin rahmine düşen döldür. Açlıkla beslenir. Tüm sınırları ve göğün kıyısını iptal eder.

Yüzlerce keklik gömülüp donmuştu. Toz kar üzerinde vınlayan bakur tipisi, kekliklerin açıkta kalan yanlarını kuşatıp gömmek üzereydi. Gabar dağının zirvesine çöken dondurucu margisk pusu, eteklere inmek için geceyi bekliyordu. Yazın, inlerine kuru ot taşıyan tavşanların kütür kütür ot çiğneyişlerini ve geviş uğultularını dinliyordu çakallar. Tavşan inlerinden tüten koku mest ediyordu onları. Beyazın engin ve amansız egemenliğinde tüten bereket kokusunun apayrı bir değeri vardı. Beyaz enginliğin erişilmez kıyısına düşen bir damla kan, tüm Botan kurtlarını kendine çekecek kudrettedir. Bir damla kan uğruna, yollarda tükenmeye ve açlık içinde, düşen ölülerini yiye yiye ilerlemeye hazırdır tüm Botan kurtları. Yeter ki, o bir damla kan kokusunu esirgemesin bu kurtlardan.

Büyük bir püskürük kayanın üzerinde çömelmiş toz kara batıp donan kekliğin, açıkta kalan kanatını seyrediyordu Komutan Agid. Başında cemedan ve beyaz bir tiftik vardı. Boğazını atkıyla sarıp sarmalamıştı. Sırtında, astarı kuzu derisinden, beyaz bir askeri gocuk vardı.

Gri, kalın bir Cizre şalvarı giymişti. Beyaz yün çoraplarını dizlerine kadar çekip iple sıkıca bağlamıştı. Tabanını kat kat keçelerle döşediği geniş botlar vardı ayaklarında. Tipi, kekliğin kanadını sallayıp duruyordu. Kekliği seyrederken, Şırnak'ta vurulan dört partizanı düşünüyordu. Yılın ilk ayına beş ölüyle girilmişti. Bir partizan da İdil'de düşmüştü. Garnizonlardan, saldırı üslerinden harekete geçen bölükler önemli kavşaklarda pusuya yatıyordu. Yüzlerce kekliğin kar altında kaldığını düşündü Agid. Kan ve ölü istiyordu kar. Binlerce korucu, Kolordu'nun açtığı, kelle başına iki milyon kampanyasına hırsla iştahla katılmış, yollarda, geçitlerde, köy girişlerinde seferber olmuştu. Tuğgeneral Oso'nun yayınladığı, "Yakala ve öldür" talimatı tüm subaylara, korucu başlarına, güvenilir ağalara gizlice dağıtılmıştı. Talimatın bir nüshası sağ cebindeydi Komutan Agid'in. Altında Tugay Komutanı Oso'nun imzası vardı. Kekliğe baktıkça, ölüler istila ediyordu hayal dünyasını. "Dört yanım puşt zulası" diye mırıldandı. Çapraz asışla sırtına yatırdığı kalaşnikofun namlusu Gabar zirvesine bakıyordu.

"Seni çağırıyorlar heval, yemek hazırmış!" diye seslendi nöbetçi.

Uykudan uyanmış gibi irkildi. Kayadan indi, karlara bata çıka, sığınağa doğru ilerledi. Eğildi, içeri girdi. Tavşan kızartması, bulgur ve soğan sıcaklığı çökmüştü barınağa. İçerde yedi kişi vardı. Ateşin çevresinde kümelenmişlerdi. Grubun kuryesi yeni gelmişti. Agid'i görünce ayağa kalktı, tokalaştılar.

"Oooooo hoş gelmişsin Kawa, dağların beyaz güvercini" diyerek yanaklarından öptü. "Ne var, ne yok? Hayırlı haberlerle gelmişsin umarım?"

"Yine kötü haberler getirmiş" dedi Erdal. "Tahminimiz doğruymuş. Geçen ay Çemişkezek'te vurulan üç arkadaştan birisi Memo'ymuş."

"Yapma, ciddi misin?" diye ciddileşti Bedran.

"Şaka değil, doğru" dedi Kawa.

"Hezil çayında, o korkunç kanlı pusudan kurtulan iki kişiden birisiydi. Onlarca pusudan kurtuldu garibim. Sonunda onu da düşürdüler demek. Tühh!"

Sağır bir sessizlik çöktü sığınağa. Erdal, bulgur tenceresini közlerin üzerinden alıp, sofranın ortasına indirdi. Çilenmiş tavşan etleriyle kapalıydı bulgurun üzeri.

İki baş soğan vardı elinde. Her birini dört eşit parçaya böldü. Birer tane dağıttı. Bir parça soğan ve bulgur ayırdı nöbetçiye.

"Hele yanaşın, midemize birşeyler atalım" diyerek, kaşıkları hareketlendirdi.

"Kasım ayındaki baskından sonra, Şırnak'ta Tataro kendine bağlı korucuların sayısını artırmış" dedi Kawa. "Çeme Mezin köyünü kale haline getirmiş. Köylülerin dediklerine göre, baskınımızda ölen Osmanê Murat'la oğlu Musa, Tataro'nun en sevdiği adamlarmış. Onların ölümü hançer gibi oturmuş Tataro'nun yüreğine. Koruculuğu kabullenmeyen köylere baskılar artmış. Tataro, köylerden kaçanların topraklarına, meralarına, davarlarına el koyuyor."

Ağzındaki bulguru çiğnemeden yutan Erdal, "Newroz'da Dehreban köyünü basmamız gerekiyor" dedi. "Tataro'nun en kuvvetli olduğu köydür burası. Bu köyü basıp silahsızlandırırsak, hele bir de Tataro'yu öldürürsek, silah almayan köylerin morali yükselir. Xırbıke Beste, Çembe, Talgo, Osyan, Omyanus köyleri bayram eder."

Konuşmaları dinlerken, Fırat ile Cilo arasında, gittikçe güçlenen korucu ağının, nasıl parçalanacağını düşünüyordu Agid. Toz kara benzetiyordu korucu ağını. Kara gömülerek donan keklikler canlanıyordu hayalinde. Ellerinde G-1 ve G-3'lerle binlerce korucu canlanıyordu. Stratejik noktalara kurulan saldırı üsleri, tim tim, yeşil botlu, yeşil bereli komandolar, fırl fırıl dönen helikopterler, panzerler, Kore harbinden kalma üstü açık unimog'lar, havada parçalanan misket bombaları, napalmlar, kesintisiz ateş kusan MG-3'ler canlanıyordu hayalinde. Üsteğmenlerin, yüzbaşıların, korucubaşlarının bağırtıları, direktifleri yankılanıyordu kulaklannda: "Ya korucu olursunuz ya da köyü boşaltırsınız! Ya devletten yana olursunuz ya da da teröristlerden!"

Komutan Agid, bunları hayal ederken, aynı anda, Segirka komando hava indirme tugayında bir toplantı gerçekleşiyordu. İstihbarat şeflerinin, tugay komutanının, istihbarat elemanı yüzbaşılarla, Üsteğmen Şahin'in katıldığı bu toplantının en güçlü adamı Albay Rambo Remzi'ydi. En çok o konuşuyor, tugay komutanı Oso da dahil, hiç kimse, onun görüş ve önerilerine ters bir tutum içine girmiyordu.

"Şu anda, elimde, Doğu Anadolu'da faaliyet gösteren, en azılı

onbeş grup komutanının adları, grup kelle sayıları, bölgeleri, gerçekleştirdikleri eylemler mevcuttur."

"Bakiim Albayım" diyen Oso, aldığı listeye bir göz attı.

"Şu anda, listenin başında yer alan beş azılı terör şefinin adlarını görüyoruz. Bunlar önem sırasına göre:

1Agit. Dicle ile Zap suyu arasındaki dağlık ve ormanlık alanda manevra halindedir. Bütün terör gruplarının elebaşısıdır. Karargâhının Gabar dağında olduğu kesindir.

2Çeto. Bingöl, Muş, Diyarbakır, Siirt, Bitlis bölgelerinde seyyardır. Kitle propagandası, ihtiyatlı savaş ve fırsat kollamada müthiş yetenekli birisidir. Karargâhının nerede olduğunu tespit edemedik. Sık sık göründüğü dağlar Şerafettin, Bingöl, Çotela ve Malato dağlarıdır.

3Nozer. Van, Ağrı ve Kars bölgelerinde son derece seyyaliter bir teröristtir. Baskın ve hücum yeteneği müthiş bir cellattır. Tereddüte düşen arkadaşlarını bile, gözünü kırpmadan kurşuna dizebilmektedir. Bunun karargâhı Ağrı dağıdır. Halka baskı yaptığı için, bunun bölgesinde halk bize sempati duyuyor, korucu olmak istiyor.

4Sarı Duran. Çukurca'da faaliyet gösteriyor. Büyük karakol baskınlarının baş sorumlusudur. Karargâhını tespit edemedik.

5Rohni. Siirt, Hakkari bölgesinde Agid'in sağ koludur. Karargâhı Cudi'dedir. Bunun başında bulunduğu grubun sayısı elliyi aşıyor."

Albay Rambo Remzi, önündeki dosyayı büyük bir ciddiyetle karıştırdı. Edasında, "Hepsinin hakkından geleceğim" havası vardı.

"Diğer grupların komutanlarını bir yana bırakıyorum."

"Bunlara Komutan deme Allah aşkına Albay" diye çıkıştı Tuğgeneral Oso. "Komutanlık kim, bunlar kim. Okul ve öğretmen düşmanı, adi eşkiyalardır bunlar."

Hiç tınmadı Albay. Zoruna gitti generalin çıkışı. Tuğgeneral Yusuf olsaydı cevabını verirdi. Oso otoriter, istihbaratçı, sert birisiydi. Onun için Oso'dan çekiniyor, içten içe diş biliyordu ona Rambo Remzi. Albay'a göre Oso bölgedeki başarıları kendisine mal ediyor, başarısızlıkları ise, başta kendisi olmak üzere, diğer subayların sırtına yıkıyordu. Genelkurmay'a gönderdiği raporların havasında hep bu anlayış vardı. Rambo Remzi, kendine bağlı subayları Oso'ya karşı fena halde doldurmuştu.

"Saydığım bu beş elebaşının (eşkiya kelimesini, Oso'ya inat kullanmama kararındaydı), hiçbirisinin gerçek isimlerini henüz tespit etmiş değiliz. Köylerden gruplara katılan militanların (militan kelimesine karşı çıkarsa, çatışacağım bu herifle diye düşündü) büyük çoğunluğunun gerçek isimlerini tespit etmiş durumdayız."

"Önemli olan, eşkiya başlarının isimleridir."

Yüzbaşı Metin'le Üsteğmen Şahin, öküzün bıçağa baktığı gibi baktılar Oso'ya. Albay, "Ya sabır" dercesine çenesini kaşıdı. Duymamazlıktan geldi. Başarının, yükselmenin ve mutluluğun darağacıydı öfke. Teröre yönelmeliydi öfke. Güçlü rakiplere yönelecekse, onların en zayıf anı kollanmalıydı.

"Ordu, bu beş elebaşıyı (bunu söylerken Oso'ya baktı) öncelikle bertaraf etmek, ortadan kaldırmak zorundadır. Darbe, yılanın başına yönelmelidir. Agit, kesin biliyoruz ki Gabar dağındadır. Heybetli, sır saklayan, bağrı geniş, korkunç bir dağdır Gabar. Kışı fevkalede serttir. Kışın Gabar'da kalan sık sık yer değiştiremez. Kolay değil bu. Gabar'dan köylere iniş yollarında pusu kurmalıyız. Dağın kuzeye bakan kesiminde bir tim, batısında iki tim, güneyinde ve doğusunda birer tim görevlendirmeliyiz. Yani Gabar'da pusu için toplam yüz askerimizi, seçilmiş nişancılarımızı seferber etmeliyiz."

"Ne kadar bir zaman için?" diye sordu Oso.

"Bahara kadar komutanım" dedi Albay. Oso'ya, "Komutanım" demekten pek hoşlanmıyordu, Bu kelimeyi, planını kabul ettirmek istediği zaman, üstünün gönlünde ılık bir rüzgâr estirmek istediği zaman harcıyordu. "Eğer Agit'i bahara kadar bertaraf edersek mükemmel olacak. Dağlardaki tüm terör gruplarının ve onların köylerdeki taraftarlarının, sempatizanlarının moraline güçlü bir darbe indirmiş olacağız. Korucu olmak istemeyen kesimleri, koruculuğa kolayca sevketmiş olacağız.

Gabar dağının çevresinde kurulacak pusu ağı Üsteğmen Şahin'in komutası altında olacak."

"Gücümün doruğundayım" diye düşündü Üsteğmen Şahin. Botan'ı avucunun içi gibi biliyordu. "Dağların üzerinde yükselen mavi semaların gerçek şahinleri" diyordu helikopterlere. Baskına giden helikopter grubunun kılavuzuydu onun bindiği. Başarılı operasyonlardan

dönerken kahkahalar atıyor, ıslık çalarak zirveleri seyrediyordu. Görevlerini derin bir vatan sevgisiyle gerçekleştiriyordu. İki uçurum arasında alçaktan uçuşlara, dar boğazlara cüretle dalışlara bayılıyordu. Gerillaya sempati duyan Herekol gençlerinin kendisine, adi tüfek anlamına gelen, "Adi Agirber" adını takmalarından bu yana, o yöre köylülerine özel bir baskı uyguluyordu.

"Henüz tam tahkim edilmemiş, basılma ihtimali güçlü olan karakollarımızın savunma tedbirleri üzerinde de biraz dursak iyi olur komutanım" diye söze girdi Yüzbaşı Yıldırım. Üsteğmenin ikide bir öne çıkmasından hoşlanmıyordu Yüzbaşı. Önemli görevlerin ona verilmesine karşıydı. Şımarıklığa ruhsat vermenin bir anlamı yoktu.

Albay Rambo Remzi başını dosyadan kaldırmadan sert sert baktı Yıldırım'a. "Şimdi bunun sırası mıydı?" dercesine çenesini kaşıdı.

"Onun bir kolayı var" diye söze girdi General Osman. "Koruculuğu kabul etmeyen köyler var. Karanlık çöktüğünde, bu köylerden topladığınız köylüleri götürün, savunması zayıf olan o karakolların etrafına daire şeklinde dizin. Üç dört saat kalsınlar. Sonra götürün bir başka postayı getirin. Yani nöbetleşe dizilsinler karakolların çevresinde. Bu karakollara, o zaman teröristler saldırmazlar. Çünkü koruculuğu kabul etmeyen köylüler teröristlerin sempatizanları sayılırlar, devlete karşıdırlar. Teröristler durumu öğrenirler, saldıramazlar. Saldırsalar bile kendi adamlarını öldürürler. Şahane bir taktiktir bu, size önceden de söylemiştim, uygulayın."

"Ben bu taktiği Eruh köylerinde uyguladım komutanım" diye söze girdi Üsteğmen Şahin. General ilgiyle baktı.

"Sonuç nasıl oldu?"

"Karakolun bir hafta içinde basılacağı istihbaratını almıştım. Bu taktiği uygulayınca basamadılar."

"Gördünüz mü?" diyerek, ellerini iki yana açıp arkaya yaslandı Oso.

"Bu taktik, ordumuzun davranış kurallarına ve halkla olan ilişkilerine ters bir taktiktir; Genelkurmay kabul etmez. Çok kritik anlarda, geçici bir dönem için uygulayabilir miyiz, bilemiyorum."

General, küçümser, haşin bir tavırla baktı Albay'a. Onun bu şahane taktiği uygulamakta isteksiz olduğunu düşündü.

"Bunun geçicisi meçicisi, yok Albay!" diye sertleşti. "Karşımızdaki

düşman acımasızca hareket ediyor. Gayri nizami harp kurallarına bile riayet etmiyor. Okulları, karayolu şantiyelerini, karakolları yakıyor. Devlete sempati duyan masum vatandaşları hunharca öldürüyor, uyuşturucu ticareti yapıyor. Binlerce insan, korucu olmak için bize boşuna mı baş vuruyor sanıyorsun. Yıkıcı bir savaş içindeyiz. Bunun içindir ki sözkonusu olan taktik, savunması zayıf olan, basılma ihtimali yüksek olan her karakol için uygulanır. Karakolun çevresinde, geceboyu ayakta bekleyen köylüler, koruculuğu kabul etmemenin, teröre destek olmanın ne demek olduğunu o zaman daha iyi anlarlar. Ya köyü terkederler ya da da silah alıp korucu olurlar. Koruculuğu kabul etmeyen insanların köylerde yaşaması ne demektir? Teröristlere yiyecek, barınak, istihbarat ve insan veren kaynakları kurutmazsak, bunları yenemeyiz. Genelkurmay, savaşı uzatmayın, bir an evvel bitirmeye çalışın diye bize sürekli baskı yapıyor. Etkili ve sert tedbirlerle, ani ve kahredici vuruşlarla bitirilir savaş. Savaş müsamahayı, bin düşünüp bir biçmeyi sevmez Albay!"

Rambo Remzi, patlamamak için kendisini zor zaptediyordu. "Beni galiba yanlış anladınız komutanım" diye söze girdi. Alnı kızarmış, boyun damarları şişerek morarmıştı. Seğrime krizine girmişti sol avurtu. Savaş makinasının, zordan kızarmış ana vidasına benzetti onu Yüzbaşı Metin.

"Ben sizin söylediklerinize aynen katılıyorum komutanım; taktiğinize karşı değilim. Çekingelerimi belirtmeye kalkıştım sadece. Bize, 'Halkı karşınıza almayın' diye gelen uyarılara işaret etmek..."

"Ben biliyorum, bana anlatma o uyarıları" diye kesip attı General Oso. Rambo'yu köşeye sıkıştırmanın verdiği zevkle esnedi. "Gakguk edeni ezerim" havasıyla, eğilip kendi dosyasını karıştırdı.

"İşin gerçeği şu ki, balığı olta veya ağla avlayamıyoruz. Bu taktirde yapacağımız şey nedir? Suyun vasfını değiştirmektir. Suyun vasfını ise, suya müdahale ederek, balığı kusturuncaya kadar onu tazyik kazanında tutarken değiştirebiliriz. Gayet tabiidir ki, suyu tazyik kazanında tutarken, çok etkili bir propagandayı da birlikte yürütmemiz gerekiyor. Suya sürekli olarak, 'Sizin tazyik kazanında bulunmanızın sebebi biz değiliz, dağdaki eşkiyadır, şer güçleridir' dememiz gerekiyor. Eşkiyayı halktan ayıramazsak, imha edemeyiz."

Kısa bir sessizlik oldu. Üsteğmen Şahin, Oso'nun gayet isabetli ve mantıklı düşündüğü kanısındaydı. Yüzbaşı Yıldırım, baskıların gevşetilmediğini, fakat katmerleştirilmesi için de bölgeye geniş çaplı askeri yığınak yapılması gerektiğini düşünüyordu. Yüzbaşı Metin kararsızdı. Yüzbaşı Ünal, baskıların hiçbir sonuç vermeyeceği, aksine orduyu tecrit edeceği inancındaydı. Bu inancını açıklamayı aklının ucundan bile geçirmiyordu. Mülayim Binbaşı Hasan'ı toplantıya çağırmadığı için, Rambo Remzi'ye diş biliyordu içinden. General Oso'yu destekleyen Albay Nurettin, rehavet içinde, yarı kulakla dinliyordu konuşmaları. Subayların tüm dikkatleri, Botan'a olağanüstü yetkilerle yeni tayin edilen, istihbaratın ve gayrinizami harbin güçlü adamı olarak bilinen Yarbay Yıldıray'ın üzerindeydi. Konuşmaları, arkaya yaslanmış bir vaziyette, işaret parmağını sağ şakağına dayayarak, sessizce dinleyen Yıldıray oturuş tarzını ilk kez değiştirdi, yutkundu, Oso'nun önündeki dosyaya dikti bakışlarını.

"Bakın arkadaşlar" dedi. "Önce şu acı gerçeği sindirelim. Biz, basit bir eşkiyalık vakasıyla değil, bin yıldır iç içe yaşayan iki kardeş halkı birbirinden ayırmaya çalışan modern bir gerilla savaşıyla karşı karşıyayız. Modern bir savaşı, ondan daha modern bir savaşla altedebiliriz." Giriş, yüzbaşıların hoşuna gitti. "Burada gördüğüm kadarıyla, bölücü çeteye sızma görevleri yeterince ciddiye alınmamış. Dağdaki terör kuvvetlerine sızma, onların köylerdeki dayanaklarına sızma, iaşe, ibate, silah ve mühimmat kaynaklarına sızma görevleri titizlikle ciddiye alınmamış. İstihbaratı ve istihbarata karşı koyma görevlerini aksatan bir ordunun, müessir bir imha savaşı yürütmesi mümkün değildir."

General Oso'nun küçümser edasını, "Öt bakalım öt, seni de göreceğiz" dercesine, anlamlı süzüşlerini, sıkıntılı esneyişlerini, "kısa kes"i çağrıştıran kaşıntılarını hınçla izleyen Yarbay, eleştirilerini daha da derinleştirme gereğini duydu.

"Ne yazık ki bu bölgede ihmaller, hatalar, sorumsuzluklar büyümüş, ürkütücü hale gelmiş. Herhangi bir hadisede harekete geçen birlikler, bölgeyi iğneden ipliğe aramadan, iz sürmeden, mevcut istihbaratı derinleştirme gayreti göstermeden, terör çetesi bulunamadı diye geriye dönüyor. Üç beş kişilik bir terör timini yakalamak için

lüzumundan fazla asker seferber ediliyor. Üç farenin peşine yüz aslanın takılmasından farksızdır bu."

Rambo Remzi, küfür küpü haline geliyordu giderek. Ani bir patlamadan korkuyordu. Kendisinden bir rütbe aşağı da olsa, olağanüstü yetkilerle donanmış bir istihbaratçıyla çatışmak yarar getirmezdi. Sükut, altın gibi parlar bazan.

"Savunma tedbirleri de oldukça zayıftır" diye sürdürdü Yarbay Yıldıray. "Saldırıyı, karşı saldırı ve amansız takip taktiğiyle yok etme yerine, pasif mükabeleyle yetiniliyor. Birlikler, karakollarda ve köylerdeki binalarda, sadece kendi emniyetlerini sağlamak düşüncesiyle, edilgen, pasif, 'Buradayım, saldırmam, gel vur' havasıyla hareket ediyorlar. Baskını karşı baskınla yok edecek şok grupları, hazırlanmış uygun yerlerdeki mevzilerde hazır bulundurulmuyor. Dolayısıyla baskıncı basılamıyor."

"Baskın basanındır Yarbay" diye çıkıştı General Oso. "Dünyanın hiçbir yerinde uygulanamayacak bir şeydir, baskıncıyı baskın anında basmak. Önceden haberdar olsan bile basamazsın, pusu kurabilirsin ancak."

Yarbay Yıldıray, kendinden gayet emin, mağrur, soğukkanlı ve bilge bir tavırla gülümsedi. "Hafız Paşa stiliyle yürürsek hiçbir yere varamayız. Osmanlı rüzgârından kurtulmak zorundayız arkadaşlar."

Osman Paşa irkildi. Yarbay'ın kendisini kastettiğini sanarak, "Bilgiçliğin ve ukalalığın lüzumu yoktur!" diye çıkıştı. Toplantı salonu elektriklendi bu çıkışla. Albay Rambo Remzi, zevkten çıldıracak gibi oldu. "Kimse müdahale etmez inşallah, birbirlerini yerler. Kurtların savaşı, keçilerin can şenliğidir" diye iç geçirdi.

"Hiç boşuna celallenmeyin komutanım, icraatlarınız meydandadır" diye yapay bir gülücükle çıkıştı Yarbay. "Basılan karakolların, ele geçirilen silahların, öldürülen mehmetçiklerin dosyası ortadadır. Son iki ay içerisinde kurduğunuz yirmi pusunun sonucu ordadadır. Öldürülen bir terörist ve iki tüfek."

"Batıda eğitim görenlerin, Amerikalara, Avrupalara gidip gelenlerin hepsi böyle ukaladır işte!" diye bağırdı Oso.

"Ağzınızdan çıkan, omuzunuzda taşıdığınız rütbenin onuruna yakışmıyor."

"Konuşma be! Onur dersi verme bana! Seviyesiz!"

"Ben seviyemi koruyorum. Korumayan sizsiniz!"

"Çık dışarı! Provoke etme toplantıyı!"

"Hiç kimse dışarı atamaz beni! Rahatsız olan çıkıp gidebilir!"

"Sana çık dışarı diyorum, terbiyesiz, disiplinsiz herif! Çıkmazsan zorla attırırım! Çık dışarı! Çık diyorum!"

"Beni hiçbir güç buradan dışarı atamaz! Atarsa bu onun meslek hayatının sonu olur. Burası Hava İndirme Tugayı İstihbarat Dairesi'dir, Ali babanın çiftliği değil!"

Albay Rambo Remzi kavgayı kızıştırmak için taktik arayışına girdi. Botan'da iki devin çatışması, Genelkurmay'da onların itibarını sarsacak, kendisi bu ikili dalaştan güçlenerek çıkacaktı. Zevkten nar gibi çatlamak üzereydi. General Oso, diğerine nazaran daha delidolu birisiydi. Oso'yu kışkırtmanın daha iyi olacağını düşündü.

"Bakın Yarbayım, sizden hem yaş, ham de rütbece yüksek olan birisine karşı böyle konuşmanız üzücüdür. Silahlı kuvvetlerimizin geleneğine de terstir."

"Batıda eğitim görenlerin hepsi böyle terbiyesiz ve ukaladır!" diye bağırdı Oso.

"Biz Cumhuriyet kuşağıyız. Köhnemiş Osmanlı paşalarının ruhu bizden uzaktır. Biz o çürümüş ruhu, kendi ruhumuzun mezarına çoktan gömdük."

"Ulan sizin ruhunuz çürümüş ruhunuz! Pezevenk, adi, yavşak herif!"

"Hakem durumuna geçip kavgayı kışkırtmanın tam zamanıdır" diye düşündü Rambo ve aniden ayağa kalktı. "Lütfen küfretmeyiniz komutanım! Karşınızdaki de nihayetinde onurlu bir Türk subayıdır."

"Yerin dibine girsin böyle onur! Yazık değil mi o tertemiz Türk onuruna ki, bunlar gibi ukalaların onuruyla kıyaslıyorsun."

Yarbay'ın gücünden çekiniyordu Rambo. Oso'yu da çok iyi tanıyordu. Oso birisine kızdı mı, Rambo Oso'yu kolayca kışkırtabilir, kızdığı insanın en yüce değerlerine küfrettirebilirdi. Yarbay'ın onuruna küfrettirmişti. Çatışmanın büyüyüp şirazesinden çıkması iyi olmayacaktı. Yarbay pancar gibi kızarmıştı. Elleri titriyordu. Ne diyeceğini şaşırmıştı. "İnşallah biraz sonra tabancasına el atmaz" diye düşündü Rambo.

"Sizi Genelkurmay'a şikayet edeceğim!"

"Git bildiğin yere şikayet et! Eşşoğlueşşek!"

"Komutanım lütfen küfretmeyiniz! Karşınızdaki de nihayetinde, şerefli bir Türk subayıdır, lütfen!" diye çıkıştı Rambo.

"Hay lanet olsun böyle şerefe!"

Rambo üzülür gibi kafasını salladı. Yarbay'a baktı çaktırmadan.

Kirpi yutmuş yılan gibi azap içindeydi Yarbay. Bakışları morarmış, alnı domur domur tere kesmişti. Bütün subaylar şaşkın, mutlu, rehavet ve merak içinde, çatışmanın sonucunu bekliyorlardı. Yarbay aniden ayağa kalktı.

"Toplantı bitmiştir, dağılın!" dedi.

"Dağılmayın, oturun!" diye bağırdı Oso.

Rambo Remzi'nin hoşuna gitti bu inatlaşma. Uçurumun iki yakasını birleştiren bir çınar ağacının üzerinde, kelle kelleye toslaşan iki deli tekenin dalaşı canlandı gözlerinin önünde. İkisinden birisi harcanacaktı. Harcayanın otoritesi ise iki kat güçlenecekti. Kim harcanacaktı? En iyisi bu dalaşı sabırla izlemek, akıllı bir tarafsızlık politikasıyla hakemlik konumunu sağlamlaştırmaktı.

Toplantı salonunun köşesindeki telefona baktı Yarbay. Hayır, bu salondan telefon etmek iyi değildi. Herkes duyardı. Salonu hızla terketti Yarbay. General Oso derin bir solukla rahatladı. Gurur, güç ve boyun eğdirme büyüsüyle ışıldadı bakışları. "Beni hiçbir güç dışarı atamaz!" diyen Yarbay'ın, kısa zamanda pes edişine afallamışlardı subaylar. Milli İstihbarat'ın ve kontrgerillanın gücünü haddinden fazla mı abartmışlardı yoksa? Yarbay'ın nereye gittiğini ve ne yapmak istediğini acayip merak ediyordu Rambo Remzi. Oso'nun üstün çıkmasına sevinmişti. Oso'dan nefret ediyordu. Kendinden bir rütbe aşağı olan subayın otoritesi altında kalmak daha kötüydü. İstihbaratçılar dakik ve titizdi. Her şeyden kuşkulanır, asabikılçık sorularla insanın huzurunu dumura uğratırlardı. Oso'yu inandırmak, idare etmek, yatıştırmak, gururlandırmak, ikna etmek nisbeten daha kolaydı. "Generalin, kavgayı bir sıfır galibiyetle bitirmesine diğerleri de sevindi mi acaba?" diye subaylara baktı. Durgun, alaboz, hafif şallak ve durumdan memnun gibiydiler.

Yarbay santrala gitti. Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanı'na telefon etti. Durumu ayrıntılarıyla anlattı. İstihbaratın bölgede felç olduğunu,

istihbarat sorumlularının söz dinletemediğini, karşıgerilla hareketinin bundan dolayı etkinliğini yitirdiğini vurguladı. Terörü yoketmeye yönelik, özel harp hareketini ilgilendiren tüm toplantıların kendi sorumluluğu altında yapılması gerektiğini belirtti. Tugay Komutanı'nın bu konuda uyarılmaması durumunda beklenilen sonuçların alınamayacağını ekledi. Telefon konuşmasından sonra, yeniden toplantı salonuna döndü Yarbay. General Oso şoke oldu. "İnşallah merkez bu çatışmayı önemser, her ikisini de bu bölgeden alırlar ve olağanüstü yetkilerle donatırlar beni" diye düşündü Rambo Remzi. Diğer subaylar, "Tamam festival yeniden başlıyor" dercesine Yarbay'ın suratını yorumladılar bakışlarıyla. Pes etmez, çetin bir tavırla sandalyesine oturdu Yarbay.

"Bir dakka dur evladım" diyerek, rapor okuyan Yüzbaşı Selçuk'u durdurdu Oso. Hınçla baktı Yıldıray'a. "Münasebetsizliğin lüzumu yok, sana son defa bu toplantıyı terket diyorum. Terketmezsen..."

"Terketmiyorum ve seni de gücünü göstermeye davet ediyorum!"

"Oğlum size emrediyorum, şu ukalayı derhal dışarı atın!" diye bağırırken yüzbaşılara baktı. Rambonun dışında tüm subaylar ayağa kalktı. Yüzbaşı Yıldırım Yarbay'a yaklaştı:

"Komutanım lütfen bizleri güç duruma düşürmeyiniz. Emre uyunuz, birlikte dışarı çıkalım, lütfen" diye kibarlaştı. Subaylar, kabadayılığı ve yontulmamış, kaba kıyım davranışlarıyla tanınan Yıldırım'ın bu davranışına gülmemek için kendilerini zor zaptettiler. Her halinden belli oluyordu Yarbay'dan korktuğu.

"Beni bu istihbarat dairesinden hiç kimse dışarı atamaz!"

Tam bu sırada, toplantı salonunun köşesindeki telefon çaldı. Ahizeyi kaldıran Yüzbaşı Sabri, "Emredersiniz komutanım" dedi. Koşarak General Oso'nun yanına geldi. "Kolordu'dan sizi arıyorlar Komutanım."

General Oso, "Kimmiş" diyerek kalktı. Kolordu komutanı olduğunu söyledi Sabri. Oso ahizeyi aldı hemen. "Aloo... Buyurun komutanım.... Evet... Evet... Hayır öyle değil... Ben raporumu göndereceğim... Bu işleyişe terstir komutanım... Evet... Evet.... Peki... Başüstüne.... Ben o görüşte değilim komutanım... Yalnız şunu.... Evet ama.... Ben... Evet... Siz bilirsiniz komutanım.... Evet..."

Albay Rambo Remzi, Oso'nun ahizeye söylediklerinden karşı tarafın direktiflerini çıkarmaya çalışıyordu. Yarbay'ın gücü konusundaki kuşkuları giderek dağılıyor, korktuğu başına geliyordu. Binbaşı Bilal Rambo'nun kulağına:

"Şu sıralarda Çukurca Komando Bölüğü'nden telefon gelecek, bana beşon dakika müsaade komutanım" diye fısıldadı.

Başıyla, "gidebilirsin" onayını verdi Rambo.

Ahizeyi kapadıktan sonra, "Hepsinin canı cehenneme!" diye söylendi Oso. "Ast üst ilişkisini, disiplini, hiyerarşiyi dikkate almayanların terörü nasıl yokedeceklerini merak ediyorum doğrusu!" Dışarı çıkmadan önce durdu, masanın çevresindeki subaylara baktı. "Ne haliniz varsa görün, günah benden gitti!" Ardında anlamlı bir sessizlik bırakarak, salonu terketti Oso. Pes edişin yıldırtıcı pas kahrı çöktü bakışlara.

"Olay kapanmıştır, toplantı benim sorumluluğum altında devam ediyor. Albay'ım toplantıyı siz yönetin lütfen."

Yarbay Yıldıray'ın bu önerisi, Rambo'nun hoşuna gitti. Cümlenin sonundaki "lütfen" sözcüğünü, Yıldıray'ın kendisi karşısındaki zayıflığının bir işareti olarak yorumladı. Rambo, "Lütfene dikkat edin" dercesine subaylara baktı. Bir yarbayın direktifine uymanın verdiği gurur erozyonunu, "lütfen" taviziyle durdurup toplantıyı yeniden başlattı.

"Rapor'un okunmasına geçelim" diyerek Yüzbaşı Metin'e baktı Rambo.

Metin, önündeki dosyayı açtı.

"Özel Harp Dairesi'ne bağlı birliklerimizin, son altı ay içerisindeki belli başlı icraatleri aşağıda sıralanmıştır.

"Bir: Bölücü çete mensuplarının, hudutlarımızdan sızma bölgeleri ve iç kısımlardaki irtibat güzergahları önemli ölçüde tespit edilmiş ve buralara etkili operasyonlar düzenlenmiştir. Bununla birlikte, büyük sayıda askeri birliklerin buralara yerleştirilmemesinden dolayı, bu hassas noktalar, etkili bir şekilde kontrol altına alınmamış, bölücü çete elemanlarının aynı yerlerden sızmaya ve aynı güzergahları kullanmaya devam ettikleri müşahade edilmiştir."

Birinci maddenin son cümlesi Rambo'nun hoşuna gitmedi. Raporu yazan Yüzbaşı Remzi ile Binbaşı Bilal'a küfretti içinden. Okumadığı için de kendisini suçladı.

"İki: Hareket bölgesinin geniş, sarpdağlık ve pusuya son derece elverişli karakteri dikkate alınarak başarılı pusular kurulmuş, bölücü çetelerin muhtemel pusu ve baskınlarına karşı ise daima hazırlıklı ve tedbirli olunmuştur."

Rambo, Yarbay'ı süzdü, "Bu madde fena sayılmaz" diye düşündü.

"Üç: Yaklaşık bine yakın köyde, korucu teşkilatları kurulmuş, silahlandırılmış ve sıkı eğitime tabi tutulmuşlardır. Bu köylere bağlı altıyüzseksen mezra ve kom boşaltılmış, bunların köylere yerleştirilmesi sağlanmıştır. Yine bine yakın köyde, çok sıkı tecrit işlemi tatbik edilmiş, silah ve cephane kontrolü kurulmuştur. Gıdalar vesikaya bağlanmış; her türlü toplantı yasağı, yol kapama ve devriye sistemi uygulanmış; sokağa çıkma yasağı, tek tek evlerde kritik maddelerin kontrolü, aramatarama, sansür, kimlik taşıma mükellefiyeti, yer değiştirmelerin izne bağlanması harfiyen gerçekleştirilmiştir. Üç bin sekizyüz köylünün şaibeli durumları dikkate alınarak gerekli yerlere nakli sağlanmış, onsekiz yasak bölge daha ihdas edilerek taktik tedbirler pekiştirilmiştir."

Bu madde hoşuna gitti Rambo'nun, "İyi oturtmuş. Yazınca kaleminden ferman dökülüyor keratanın" diye söylendi içten içe. Raporun en hassas bölümünü, çatışmaları, ölüleri, yaralıları, kayıpları can kulağıyla dinledi. "Yanlışlıkla vurulan köylülerin, çobanların hepsini, gece pusu sahasına giren yaylacı kadınları bile, ölü ele geçirilen bölücü çetelerin listesine almışlar" diye düşündü. Aylık, altı aylık ve yıllık raporlarda, ölü ve yaralı sayılarının giderek kabardığını farketti. Çenesini kaşıdı.

"Dört: Gerek halka, gerekse dağdaki bölücü çeteye karşı geniş bir propaganda seferberliğine girişilmiş, birçok bölgede, helikopterlerle yüzbinlerce bildiri, duyuru ve benzeri yayın dağıtılmıştır. Son altı ay içerisinde, bölücü çetenin, özellikle pişmanlık yasasından yararlanmak için, silah bırakmasını teşvik eden çağrılar saçılmıştır dağlara."

Çağrı örneklerini ihtiva eden sayfalan çevirirken, "Bu çağrıları okumama gerek var mı komutanım?" diye Rambo'ya baktı Metin.

"Hepsini okumana gerek yok, bir tanesini oku, yeter."

"Arkadaş,

Yürüttüğün dava, halka sefalet, acı ve gözyaşından başka bir şey vermez. Bu mücadeleden ötürü kimse sana minnettar olmaz. Halk için mi yapıyorsun? Halk seni ihbar edip yakalatıyor. Halk sana karşı silahlanmış, davaya inanmıyor, sana ekmek dahi vermiyor. Parti için mi yapıyorsun? Parti senin düşüncene değer vermiyor, sana güvenmiyor, sen partinin gözünde bir kölesin, yarın verdiğin tüm emeklerin unutulup, partinin gözünde 'bir hain' olabilirsin. Ne kadar eylemin olursa olsun, malzemelerinle birlikte en yakın güvenlik güçlerine teslim ol. İdamlıksan, tahliye olmak senin elinde. Teslim olduktan sonra en sıcak ve şefkatle karşılanacaksın, değil işkence, dayak, sana küçük kırıcı bir laf dahi söylenmeyecek... Pişmanlık kanununun sizler için iki yıllık süresi var. Söylediklerime inanın, söylediklerimde en küçük bir abartma var ise alçağım, amacım sizlere istediğiniz yaşama ulaşmada yardımcı olmaktır."

"Tamam oğlum, gerek yok" diyerek arkaya yaslandı Albay. "Bu tip propaganda çağrılarının etkisi oluyor. Sason'da dokuz arkadaşını ele veren terörist propagandamızın etkisi altında kalmıştı. Dağların daha çok terörist kusmasını sağlamak istiyorsak, bunlardan çok dağıtmak zorundayız."

Yarbay, dosyayı Metin'den alıp yavaş yavaş çevirmeye başladı.

"Etkili bir propagandayı, etkili bir imha savaşıyla birleştirirsek önemli sonuçlar alırız. Çarpıcı gerçeklere dayanan, infial uyandıran haberlerle, hem bölücü çetenin, hem de onu destekleyen yığınların moralini çökertme taktikleri konusunda yeterince donanımlı değilsiniz. Psikolojik Savunma Başkanlığı'nın yayınladığı talimatları, yayınları dikkatlice okumanız gerekiyor. Tarihimizde şimdiye kadar cebelleşmediğimiz yepyeni bir savaşla karşı karşıyayız. Bu savaşı, sırf düzenli birliklerle kazanamayız. Modern silah ve techizatla donanmış, modern bir karşıgerilla ordusuna ihtiyacımız var. Bu ordunun kuruluşuna çoktan başladık, gelişip serpilmesini sağlamak zorundayız. Eski, köhnemiş gayri nizami harp kuruluşlarıyla da bu savaşın üstesinden gelemeyiz. Her modern savaş, her yeni, kendi zıttıyla birlikte çıkar tarih sahnesine. Üzülerek söylemeliyim ki, bu toplantıyı terk eden generalin kafası, düzenli savaş prensipleriyle malûldur. Modern özel harbin esaslarından bihaberdir."

Yarbay Yıldıray'ın Oso'yu eleştirisi haylice sürdü. Subayların suratlarına, "Yüzüne karşı eleştirseydin ya" rüzgârı oturmuştu. Albay Remzi, görünmez otoritenin ve bilginin birleşmiş gücü karşısında susmayı tercih ediyordu. Savaşma şevki, yaratıcı çabası, baskın iştahı, dakikliği ve morali sıfıra inmişti. Hayatında ilk kez, bir astının otoritesi altında hareket edecekti. Özgürlüğünü yitirirdi, gururunu yitirdi. Çaylağın çığlığını ciddiye alan herhangi bir şahin var mıydı yeryüzünde?

"Öneriler bölümüne geç Yüzbaşı" dedi Rambo.

Yarbay'ın geri verdiği dosyayı karıştırdı Metin. "Teklifler" başlığı altında sıralanan maddeleri okumaya başladı.

"Bir: Bölücü çetenin güçlü olduğu mıntıkalarda, nüfusu azalan birçok köyün tamamen boşaltılması ve buralara Türk nüfusunun yerleştirilmesi.

İki: Küçük köylerin birleştirilerek, buraların özel timin sevk ve idaresinde, korucu savunma merkezleri haline getirilmesi.

Üç: Bölgeye daha fazla özel tim, panzer, helikopter, kurt köpeği, modern araç ve gereçlerin gecikmeden gönderilmesi..."

Albay Rambo Remzi'nin kulakları uğulduyordu. Sürülen, öldürülen, tutuklanan, evi yakılan, mallarına el konan insanların feryatları, helikopterlerin takırtıları, kurtların ulumaları, panzerlerin devriye dağdağaları, karısının korkulu sayıklamaları...Ve Kürtlerin hüzünlü bakışlarla "mij" diye sayıkladıkları, sakaldonduran zemheri pususu, baskın korkusu...

Aynı saatlerde, yemeğini yiyip sığınaktan engin beyazlığa çıkan Komutan Agid, uçurum kıyısından derinliklerin doyumsuz seyrine koyulmuştu. Bilinçaltından fışkıran ve geçmişte kimin söylediği belli olmayan ışıklı cümleler dökülüyordu uçurum dibine. Bembeyaz, koca bir deryayı andırıyordu yeryüzü. İyi huylu hareket, bu deryanın üzerinde yüzen Nuh'un gemisiydi, binen kurtuluyordu. Laledeki karanlığı gece gören insanlar yönetiyordu bu gemiyi. Tufanın bağrında, tufanı yaşam tarzı ve aşk haline getirmişlerdi. Dalgaları dinliyorlardı:

"Tekin olun! Dikkatin zirvesinde olun! Şüphelenin! Şüphe, aklın kıvılcımı ve cevvaliyetidir!"

Böylesi bir gecede halkın mışıl mışıl uyuduğunu düşündü. Ahırları, geviş seslerini, aşirant çiçeği gibi kıştan, açalya gibi güneşten hoşlanmayan ve saflarını kurtlar uluyunca sıklaştıran koyun sürülerini düşündü.

Uçurumları yalayarak derinlere doğru esiyordu tipi. Islığı buz gibi ışıldayan ve köylülerin, belalı badev dedikleri kasırga dalgaları basıyordu Gabar dağını. Gabar zirvesinin göğün yedinci katına değdiği demdi.

Şubat ayında güneş, yabani daristan limonu kadar küçülür. Bakışına bal tadı çöker. Şubat güneşini emen insanın yaşam tutkusu artar, şansı tazelenir, samur postu gibi parlar, renklenir saçları.

Tavşanlar, tilkiler, gelincikler, porsuklar, efkarlı genç ayılar, bazı cins semenderler, inlerinin önüne çıkarak, şubat güneşinin doyumsuz nur ninnisinde kestirirler. Billur ışıltılar içinde, boncuklaşır kar. Göğün maviliği yücelir, iris aydınlığında mülayimleşir. İnsana iyimserlik üfleyen, geyik grisi hafif bulutlar sarkar ufuk çizgisine. Körlerin en sevdiği güneştir şubat güneşi. Cirokan kandili gibi iner onların karanlıklarına.

Yolun kenarındaki kaya hafif ısınmıştı. Çifte kumrulardan beter, sırt sırta vermiş sohbet ediyorlardı. Alboz, sakalını Ağrı dağına doğru dikmiş, uzun yürüyüşlerin ve kışın hırpladığı solgun yüzüyle güneşi emiyordu. İki aydan bu yana ilk kez ısınıyordu Zine'nin kemikleri. Doğubeyazıt köylerinde bir korucu ağasının kendisine sövmesinden dolayı söylenip duruyordu sabahtan beri. Kocasının ölümünden bu yana, hiç böylesine sunturlu, yakası açılmamış küfürler duymamıştı.

"Gülüşü gülşensiz köpek! Ben onu gebertirdim Alboz, neyleyim ki benim oğlum benim elimi kolumu bağlamış, seyyah etmiş, dağlara salmış. Ben onu gebertirdim!"

"Dert etme Zine, keçinin palamuta ettiğini, palamut keçinin derisine eder."

"Ben onun kellesine ederdim, eğer ki elim kolum bağlı olmasaydı."

Tarifsiz, tatlı bir rehavet içindeydi Alboz. Karın soğuk soluğuyla güneşin sıcacık soluğu arasında bahtiyardı. Arzudan, hırstan, acıdan, endişeden uzak...

"Kötü adam, eninde sonunda belasını bulur Zine. Bir zamanlar bizim köyde Zorda adında bir ağa varmış. Tepede, yüksek bir ev

yaptırmış. Şişko, göbekli bir adammış. Mağripte osursa maşrıkta duyulurmuş. (Aynı benim adetimde diye düşündü Zine.) Bu ağa, balkonda oturur, kayısı yemeyi çok severmiş. Evinde çuval çuval kayısı varmış. O zamanlar bu ağanın Canpîroz adında bir nökeri varmış. Bu Canpîroz, çok mazlum, çok fakir, çok haysiyetli bir adammış. Külah çiçeği misali birbirine benzeyen bir yığın çocuğu varmış. (Bahtiyar adammış, beli kuvvetliymiş diye düşündü Zine.) Bu Canpîroz, yorgunluğunu merdivenin ilk basamağında, balkonun yanında, oturur çıkarırmış. Zorda ağa bir gün kayısı yerken, dendık'ını(*) aşağıda oturan Canpîroz'un başına atmış. Dendik tam Canpîroz'un şapkasının göbeğine düşmüş. Zorda ağa zor zor gülmüş, "Dendıkımı Canpîroz'un beyninin göbeğine vurmuşum" demiş. "Lo şapkanı getir" demiş. Şapkanın tam ortasını eşek gözü kadar kesmiş, "Bundan sonra ben kayısı yediğim zaman, sen hep orda otur. Ben dendıkımı atar aha bu kestiğim yere vurmaya çalışırım demiş."

Zine yola baktı. Yolun her iki yanında dozerlerin kürelediği dev kar tınazları uzayıp gidiyordu. İçinden küfretti Zorda ağaya. Belleğine şaştı Alboz'un. "Bu kadar bilgiyi eşeğe yüklesen, eşek taşımaz" diye iç geçirdi. Bakışları, tepeden beyaz bir kemer gibi inen yoldaydı. Herhangi bir taşıt görür görmez yola inecekti.

"Fukara Canpîroz, bir seneden fazla balkonun yanında, aynı merdiven taşında oturmuş. Her oturuşunda, başına atılan dendıkları toplamış, evine götürmüş, bir büyük çuvalın içine atmış. Bir sene sonra çuval dolmuş. Dendıkların üstüne bir ağır sal koymuş, çuvalın ağzını bağlamış, gece Zorda ağanın evde olmadığı bir zamanda evin damına çıkarmış çuvalı. Ertesi gün Zorda ağa gelmiş, balkonda oturmuş, kayısı yemeye başlamış, "Lo, Canrîpoz ha yanda kaldı?" demiş. Damda, çuvalın yanında yatan Canrîpoz kalkmış, dendik dolu çuvalı Zorda ağanın başına atmış."

"Heylo looo! Yiğit adamın gayretine kurban olurum ben" dedi Zine. Alnının çatına oturan ve ufkunu karartan zindan ağırlığını, yeryüzünün dipsiz lanetine fırlatıp atmış gibi oldu. "Zorda ağa bağırmış mı?"

"Bağırmamış, beygafil ölmüş."

(*) Çekirdek

"O çuvalın her dendıkına secde ederim ben!" diyerek taşın üzerinden indi. "Yolun kenarına insek iyi olur Alboz. Otobüs gelirse yetişmemiz zor olur." Kar tınazını usuldan, bata çıka aşarak yolun kenarına indiler. "Sonrası ne olmuş?"

"Canrîpoz'u tutmuş hapsetmişler. Hakim demiş, 'Oğlum sen bu adamı niye öldürdün?' Biraz düşünmüş Canrîpoz, 'Hakim bey, çuvalın içinde tam üçbinsekizyüz dendık vardı. Ben onu bir kere öldürdüm, ama o beni üçbinsekizyüz kere öldürdü' demiş."

"Ha buna söz derim. Söz var köpeği kusturur, söz var azraili susturur."

Tepeden külüstür bir minibüs indi hırlaya hırlaya. Zine, Alboz'la birlikte yolun ortasına dikildi. Sağ eli havada, gülümsüyordu. Minibüs durdu. Şoför, dilenci kılıklı bu iki köhne insanı minibüsüne alıp almamakta kararsızlığa düştü. Dünyanın vicdanına küfretti, başını camdan çıkararak, "Sallanmayın!" diye bağırdı. Zine kapıyı açtı, önce Alboz'u soktu içeri. Alboz'u gören yolcuların hayal aynasında Hıdırilyas'ın görüntüsü canlandı. Hızır'ın karısı gibi süzdü yolcuları Zine. Geçip en arka koltuğa oturdular. Parasız yolculuğun mücadele biçimlerini ustalıkla uygulayan Zine, minibüste muavinin olmamasına sevindi. Yanında oturan temiz giyimli gence, "Talebesin?" dercesine baktı. Önünde oturanın, traşlı, temiz ensesinden, düzgün taranmış saçlarından mesleğini çıkarmaya çalıştı. Minibüste gazete okuduğuna göre öğretmendi herhal. Hiç kimse konuşmuyordu. Öğretmen olduğunu sandığı kişi, az sonra gazeteyi katlayıp koltuğun altına koydu. "Kağnı mı sürüyorsun birader, biraz hızlansana!" diye bağırdı şoföre.

Araba zorlandı, azap içinde sarsılarak azıcık hızlandı. Adamın sesindeki otoriter hava, mesleğine ilişkin tahminleri alt üst etti. Minibüsün motorundan yükselen şikayet, şoförün, otoriter sesi tanıdığını gösteriyordu. Zine önündeki enseye dikkatlice baktı. Canrîpoz'un dendık çuvalını hatırladı. Hayalinde ikiye böldü dünyadaki insanları. Her Zorda'nın karşısına bir Canrîpoz dikti. Başını sola çevirip dışarıyı seyreden adamın kulağına, yanağına, burnunun ucuna baktı. Zirvesini hatırladı Ararat'ın. Adam aniden minibüsün penceresini sürüp açtı. "Aha tilki, biraz yavaşla şoför!" diye bağırarak tabancasını çekti, takır takır boşalttı şarjörü. Şoför minibüsü durdurdu. Yolcular merak

ve heyecanla ateş edilen yöne baktılar.

"Tilki tabancayı ciddiye almadı!"

"Şarjörü değiştir kurban, mermin tükendi mi?"

"İni Ağrı dağının kopunda olan tilkilere kurşun işlemez."

"Valla ben tek kurşunla deviririm, isterse ini arşı âlâda olsun."

"Geçen ay tilkiyi alnının ortasından vurmuşum."

"Toprak başınıza. Hovhoşt milleti. Kana susamışlar." diye mırıldandı Zine.

"Bağcı bıçağının kasatura, sapan demirinin kılıç olduğu zamandır Zine."

Alboz'un fısıldayışını hiç duymadı Zine. Adamın ikinci şarjörü boşaltışını heyecanla izledi. Tilki yavaş yavaş uzaklaşıyor, ikide bir dönüp minibüse bakıyordu. İkinci şarjörü de, kurnazlığının kerametiyle, mermi mermi üfürmüş gibiydi. Ufuk aydınlığının çağrısına yönelmişti.

"Rahmetli anam, güvercin ölüsü yemeyen tavnazar(*) tilkiye kurşun değmez derdi."

"Atışını, akşam güneşinin tilki postunu kızarttığı anda yaparsan, tutturursun."

"Tilki felbazlığını, kurnazlığını kullanırsa mavzer şaşırır." "Tilki demiş ki, bu dünyada üç şeye şaşarım, bana kurnazlık getirene, denize su götürene, niyetimi nişangâhtan görene." "Şeytana sormuşlar, sen ölürsen yerine kimi tayin edersin? Tilkiyi, demiş." "Kesin zırzırı be!" diye bağırdı adam. "Hareket et şoför!" Sus pus oldu yolcular. Zine, hiçkimsenin adam'a cevap vermemesine şaştı. Adam yoksa kaymakam mıydı? Herkes, adamın temiz, ütülü kıyafetinden, yargılayıcı bakışlarından ve ses tonundaki "oyarım haa!" havasından korkuyordu. Zine bir ara çıkışmak istedi, şoförün uysal tavrına bakarak vazgeçti.

Minibüs hareket ettikten üç beş dakika sonra, aniden atışlara hedef oldu. Tüm yolcular koltukların arasına, ortadaki boşluğa sindi. Ateşin devam etmesiyle minibüs durdu. Kan kokusu ve canhıraş bağırtılar sardı her yanı. Alboz yusyuvarlak olup koltuğa sinmiş, Zine ise hiç istifini bozmamıştı. Feryat figan uğultusunda, taşlaşmış gibiydi. Büyümüş gözleri, açılmış ağızları, fışkıran kanı seyrediyordu.

(*) Yıldız ışığı bakışlı

"Oğlumu vurdular! Uy benim bu belangaz başım!"

Ön sırada oğlu vurulan kadının yanına giderken, kanlar içinde yatan orta yaşlı birisinin üzerinden geçti Zine. Sol koltukta bağıran iki yaralı daha vardı. Şoför alabildiğine küçülmüş, direksiyonun altına tünemişti. Feryatlar, iniltiler dayanılmazdı. Herkes, minibüsü Nozer'in bastığını sanıyordu. Adam, elinde tabancasıyla, geçiş yoluna uzanmıştı yüzükoyun. Zine, mahsustan adamın sırtına basıp geçmişti.

"Viiiiy benim çavsorum, kim vurdu seni!?"

"Uy Dilzar! Uy Dilzar! Uy Dilzar! Ocağım söndü Dilzar!"

"Ax Cano! Çırama kan düştü Cano!"

"Veeey seni de mi vurdular Zemoooo!"

"Brina reş(*) köklensin gözünde sebep! Zalim sebep!"

"Gebertin o adamı, sebep o adamdır!"

"Ahaaa kıyamet kadar asker geldi!"

Minibüsü beyaz elbiseli yüzlerce asker kuşattı.

"Teslim olun! Karşı koyan olursa hepinizi gebertiriz!" diye bağırdı bir teğmen. "Ellerinizi başınızın üzerine koyun, teker teker çıkın dışarı!'" "İçerde ölüler, yaralılar var komandan!" diye bağırdı bir yolcu. "Vır vır etme, dışarı çık lan!"

Ölülerle ağır yaralıların dışında, herkes, eller kellede dışarı çıktı. Hepsini yüzükoyun yatırdı Başçavuş. Tilkiye ateş eden adam, "Ben yüzbaşıyım" diyerek yatmadı. Tüm yolcular ve askerler adama baktılar.

"İspat et!" dedi Başçavuş.

Adam koyun cebinden çıkardığı kimlikleri, kağıtları Başçavuş'a verdi.

"Milletin kanına girdin, Allah'ın laneti!" diye bağırdı Zine.

"Sus kadın!" diyerek potiniyle Zine'nin böğrüne vurdu Onbaşı. Minibüsün içinden iniltiler geliyordu. Yola hasır gibi serilmişti Alboz'un ak sakalı. Teğmenler, üsteğmenler, yüzbaşılar inmişlerdi yola. Minibüsün arkasında ve önünde, askeri kariyerler, cemseler belirmişti. Üç kurt köpeği kokluyordu yerdeki yolcuları. Üst baş aramasına başlamışlardı askerler.

(*) Kara yara

"Minibüsten garnizon yönüne doğru ateş edildi. Kaç terörist vardı minibüste?" diye sordu Başçavuş. Subaylar yüzbaşının evraklarına bakıyorlardı.

"Minibüste terörist yoktu. Yolun kenarında bir tilki gördüm, ben ateş ettim. Hata benim."

"Yerin dibine girsin senin yüzbaşılığın, hayvanoğlu hayvan!" diye bağırdı yüzbaşılardan birisi. "Yakında garnizon olduğunu bilmiyor musun? Taşıdığın rütbenin sorumluluğuyla hareket etseydin, tüm garnizonu ayağa kaldırmazdın!"

Askeri ambulans, minibüsteki üç ölüyle iki ağır yaralıyı Doğubeyazıt'a götürdü. Minibüs garnizona çekildi. Tüm yolcuların tek tek ifadeleri alındı. Aynı günün akşamı, ifadelerin bitiminden sonra, Kolordu Komutanlığı, Doğubeyazıt yakınlarında teröristlerle güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada üç teröristin ölü olarak ele geçirildiğini açıkladı. Aynı anda Ağrı dağında, sığınakta arkadaşlarıyla birlikte radyoyu dinleyen Nozer afalladı. Kendi bölgesine Botan'dan bir grup mu girmişti yoksa?

Minibüs askeri garnizondan çıktığı zaman yolcuların çoğunluğu ağlıyordu. Zine'yle Alboz, ifadelerinde dilenci olduklarını, köylerde dilendiklerini söylemişlerdi. Her ikisi de, önceden ayarladıkları ifadeyi bülbül gibi okumuştu. Şoför de öğrenmişti onların dilenci olduğunu. Zine, daha önce iki kere geldikleri köprüde ineceğini şoföre söylemişti. Minibüs, delik deşik, kanlı, hırlayan gövdesiyle yavaşladı.

"Köprüde inecekler!" diye bağırdı Şoför.

"Haydi Alboz!" diyerek kalktı Zine. Son kez soludu tiksinerek, dökülen kanı. Kara, geceye ve ayaza bastı ayağını.

"Yol parasını herhal unuttun ane!"

İrkildi Zine. Elinden tutup inmesine yardımcı oldu Alboz'un. Şoföre yaklaştı usuldan. "Unutmadım kurban" dedi. "Al bu tarağı, benden sana yadigâr olsun. Dilenci milletinin cebine para zor girer. Bağışla beni."

"Benim tarağım var ane, kalsın sende. Hadi Allahaısmarladık!"

Ağlayarak uzaklaşan ihtiyar, fakir ve yaralı bir dağ kadınına benzetti minibüsü Zine; karı mavileşerek donan gecenin getirdiği ağır sorunlarla karşılaştı aniden. Köprüye yakın bir köy vardı. Dün yağan kar

her şeyi kapatmıştı. Sır vermez, merhametsiz bir gecenin eteğindeydiler. Ana yoldan köye çıkış yolu yok muydu hiç?

"O oğlan bize nerde bekleyin demişti Zine?"

"O oğlanın dediği yer, aha bu köprünün altıdır. Yarın sabah, bu köprünün altına gelmesi lâzım. İnşallah gelir."

"Eğer o oğlan Nozer'in adamıysa, bize yalan söylememişse, kesin gelir. Ha Nozer'in namlusundan kurşun çıkmış, ha ağzından. O oğlanın dediği köy nerdedir?"

"Aha bu yolun kenarından yukarı doğru yürüsek, köye sapan yola belki rastlarız. Girdav gilinden(*) beter bir gece var."

Benim senden farkım kalmamış. Alboz'un Nozer hakkında söylediği söz, Zine'nin umudunu, iyimserliğini artırdı. Nozer'in adamıysa kesin yarın sabah gelirdi. Minibüsteki ölüler, yaralılar, bağırtılar, ağıtlar ve kan kokusu lök gibi çökmüştü ruhuna. "Tuuh! Adi afet, tilkiyi kovalarken kurdu uyandırdı" diye sık sık mırıldanıyordu. Her zaman yaptığı gibi başını kaldırıp gökte yıldız aydınlığını aradı. Alboz'un neler düşündüğünü merak etti. Dünya iki gözle gezilirdi. Her gezinin bir narin fikri, bir yeşil gayesi olurdu. Alboz'da hiçbirisi yoktu. Peki o zaman Alboz'u bu açlığa, bu soğuğa, bu kurşun kanununa düşüren neydi? Karın gıcırdayışını dinliyordu Alboz. Fena halde açtı. Gece, karanlığın karla öpüştüğü kesimde lacivertleşmişti. Alboz, iki kişiden başka tüm milletin ocak başında ısındığını düşünüyordu. Hayvanlar yeraltında, balıklar suların derinliğinde bahtiyardı. Dünyanın sınırsız beyazlığında, buzlaşmış ayaklarıyla iki kara zerrecik yürüyordu sadece.

"Allah, yolun sağına da soluna da kar duvarı örmüş Alboz. Köyleri unutmuş Allah. Bir ses, bir ışık, bir iz görsem... Bir eşek, bir at, bir deve izi... Bir kuş cikcik'i..."

"Halep yolunda deve izi arayan dervişlerin kulağı çınlasın. Yakında ağaç mağaç var mı Zine? Donarız haaa..."

"Ağaç mağaç görmemişim. Kıyamet kadar kar var ki, cehennemi söndürür."

(*) Uçurum çamuru

Cehennem ateşi, Ararat buzu. Alboz'a göre insanoğlunun her ikisine de ihtiyacı vardı. İnsanın mayasını bu iki meret oluşturuyordu. İnsanoğlunun buzlaşması, donması, beyazlaşması felaketti. Ateş güzeldi. Kıyamet ateşi, dizginsiz ateşti. Dizginlenmiş, kahredici ateş güzeldi. Bu tip ateşin soyuna giriyordu güneş. İnsanın mayasında kıyamet ateşi yoğundu. Bu ateşi ancak baştaki akıl ile gönüldeki melaike dizginleyebilirdi. Kanını güneş ışığına dönüştüren insanın ellerine Halil İbrahim bereketi girerdi.

"Torbanda nannimet var mı Zine?"

"Var var, iki öğün yeter bize. Nasıl etsem de, bir torba da ateş taşısam sırtımda. Bir torba nimetin yanında, bir torba da Hızırilyas ateşi..."

"O ateşi yüreğinde taşı Zine. Cümle ateşlerin çobanıdır has ateş. Yüreğini has ateşe taht eden insan, meramına kolay erişir."

Zine, Alboz'u dinleyecek halde değildi. Soğukta çoğalan gaz, davul gibi şişirmişti karnını. Boşaltmak zorundaydı hemen.

"Sen hele burda dur Alboz. Yolun öte yanında bir şey var herhal, bakar dönerim hemen" diyerek karşıya geçti. Çömeldi, sessizce boşalttı bağırsaklarındaki gazı. Ferahladı. Kışı, bu dünyanın gazına benzetti. Bahar, dünyanın gazını boşaltıp ferahladığı andı. Dünya, kendi âdetlerini insana vermişti.

"Köy yolunu bu karanlıkta ben nasıl bulurum Alboz? Şaşırmış, çarnaçar kalmışım. Bir kamyon gelse de binsek gitsek."

Burnunu çekip sakalını sıvazladı. Nozer'in adamının yarın sabah köprünün altına geleceğini düşündü. Zine'nin oğlu Nozer'in çetesinde olabilirdi. Kadın oğluna kavuşur, bu rezillikten kurtulurdu. Nozer'le buluşmak her kula nasip olmazdı. Çok güzel bir fırsat doğmuştu. Bu fırsatı kaçırmamak gerekiyordu.

"Kamyona biner gidersek, sabahın köründe bu köprüye kavuşmamız zor olur. Nozer'in adamı bizi beklemez Zine."

"Başımızı bir deliğe soksak. Her taraf kar, her taraf buz. Donar kalırsak."

"Nozer'in adamı yarın gider Nozer'e, o adamlar gelmedi derse, bir daha bizim Nozer'le görüşmemiz zor olur. En iyisini gene de sen bilirsin."

Çaresiz, bitkin ve cinliydi Zine. Alboz'la birlikte, gerisin geri yürümeye başladı. Bir far ışığı çarptı gözlerine. Motor sesini Zine'den önce duymuştu Alboz.

"Aha bir kamyon... Binsek de yakın bir köyde insek Alboz?"

"Hele durdur bir sor. Yakında köy var mı, yok mu?"

Yolun ortasında dikelip durdular. Bin yıl öncesine ait iki kabir kaçkınını andırıyorlardı. Dolu süt bidonlarının altında hırlayarak ilerleyen kamyonun tombul şoförü, dağdaki gerillanın yola indiğini sanarak ürperdi ilkin. Yaklaştıkça rahatladı, üç metre kala durdu. Başını camdan çıkarıp aval aval baktı. Zine hızla yaklaştı.

"Buralara yakın köy var mı heyran?"

"Aşağılara doğru yürüyün, şöyle böyle yarım saat kadar. Bir yaya yol var, iyi bakın, karanlıkta geçmeyin. O yaya yola düşün, sizi köye götürür. Şöyle böyle, o yaya yolda bir saat yürürsünüz. Yani birbuçuk saat sonra köye kavuşursunuz."

Alboz da gelmişti Zine'nin yanına. Sakalı ve elleri titriyordu. "Yanında yakacak odun modun birşeyler var mı anam?"

"Odun mu?" diyerek Alboz'a baktı. "Odun ne arar apo. Kibrit var, vereyim mi?" Elini cebine atmadan, kibritin olduğunu söyledi Zine. "Peki o zaman haydi eyvallah!" deyip gaza bastı şöför.

Zine'yle Alboz, yol boyu bir saat kadar yürüdüler. Zine ikide bir, "Beynamusun kışı, adi avzel(*) dünya!" diye mırıldanıp duruyordu. Sanki tüm bu felaketlerin nedeni kendisiymiş gibi susuyordu Alboz. Geri dönüp yeniden köprüye geldiklerinde iki saat geçmişti. Soğuk ve açlık iliklerine işlemişti. Burunlarının uçları, elleri, ayakları keçeleşmişti. "Cenabet, cenawir dünya!" diye söylenip duruyordu Zine. Gelip geçen motorlu araçları bile durdurmak istemiyordu artık. Teklifin Alboz'dan gelmesini bekliyordu. Alboz ise şaşkınlaşmış hülyalara dalmış, çareyi Zine'ye bırakmıştı.

"Ne etsek Alboz? Susma, bir akıl ver, birşeyler söyle!"

Burnunu çekti, ellerini soluğuyla ısıtmaya çalıştı Alboz.

"Köprünün altına insek, orda kendimize bir yer etsek."

(*) Bataklık

“Vışşş.... Dilimiz, iliğimiz donar Alboz!”

“Köprülerin altı kar tutmaz. Eğer birkaç vesaiti durdurur, odun modun, çerçöp, çepelçaput birşeyler alırsak sabahın körüne kadar idaremiz olur.”

Zine düşündü biraz. Köprünün altına inmeye razı oldu sonunda. Yolun kenarındaki kar yığınını, akşam donunun etkisiyle, fazla batıp çıkmadan aştılar. Köprünün altına inişte Alboz sırtüstü düştü. Aksakalın kemiklerinin tuz buz olduğunu sandı Zine. “Ben sağlamım, korkma” sözü üzerine rahatladı. Koluna girip kaldırdı. Bastonunu eline verdi. Usul usul indirdi köprünün altına. Köprünün altından geçen çay donmuştu. Çayın kenarı, köprünün altına denk gelen kesim taşlık, kumluktu.

“Veeey, ayağımız taşa toprağa değdi Alboz!”

“Ben sana demedim mi?”

Esinti ve ayaz da güçlü değildi köprünün altında. Zine hemen taşların arasını yoklamaya başladı. Kurumuş hasır otlarını buldu ilkin. Tutam tutam topladı. Bir dal parçasına rastladı.

Altın hazinesine rastlamış gibi, “Gadasını belasını alırım ben bu köprünün!” diye bağırdı. Dalı ve hasır otlarını eteğine koydu.

“Birşey mi bulmuşsun Zine?”

“Bir dal parçası bulmuşum ki kolum kadar! Kurbanım ben daristanın dalına!”

“Gayret etsek, bu çayın kenarında odun buluruz Zine.”

Zine, ellerini taşların arasında gezdire gezdire köprünün altındaki tüm kuru sahayı taradı. Dört dal parçası ve birkaç tutam hasırotu topladı. Köprüden geçen arabaları durdurup sorguladı hayalinde. En yakın köye giden yolu arayıp bulmanın tek çare olduğunu düşündü. Birkaç dalla koca bir gece nasıl geçirilirdi? Dalları kırdı, hasır otlarıyla aralarını besledi. Köprü duvarının dibinde kurduğu ocağa ilk kibriti çaktı. Yavaş yavaş tutuştu ocak. Alboz, titreyen ellerini usuldan sundu ateşe.

Ararat kurtları, Kürtlerin deyimiyle agirçav, yani atak, gözüpek kurtlardır. Tüyleri gümüş gibi gülümser maviş kar aydınlığında. Ararat çobanları, bu kurtların acıkınca yavrularını bile yiyebileceklerini söylerler. Dişileri doğurduktan hemen sonra ayağa kalkarlar. İnlerini

terketmemeleri gerekirken terkederler. Kurt sürüleri, av bölgelerinin sınırlarını işeyerek çizerler. Başka kurt sürüleri, bu sidik sınırlarına gelince uluyarak koklar ve o bölgelere girmezler. Ararat kurtlarında böyle bir adet yoktur. Dişi kurt, altı yavrusuyla birlikte ava çıkar ve ilk saldırı şerefini onlara tanır. Eğer leş üzerinde yavrular boğuşurlarsa, ana kurt bu kavgayı zevkle seyreder. Zayıf düşerek yaralanan ve kaçan yavruyu hiçbir zaman affetmez ana kurt. Onu sürüden uzaklaştırır ve ine sokmaz. Ararat kurtlarının sınırı, tıka basa doydukları yerdir. Yıldırımın düştüğü ağaca işeyen, yağmurda ava çıkan, tipiyi seven, göğün yedinci katına en yakın kurtlardır bunlar. Çobanlara göre bu kurtlar, geceleyin Zağros dağlarında parlayan bir sigara başını Ararat zirvesinden kolayca görebilirlerdi.

Karanlık basmadan önce inerlerdi Ararat'tan. Cılız bir ses, azıcık bir koku, bir kıvılcım, taze bir iz, onların yönlerini belirlemeleri için yeterliydi. Köylere sürüler halinde giren, köpekleri kaşla göz arasında parçalayan bu kurtlar, derin vadilerde, ırmak kıyılarında yürümeye bayılırlardı. Rüzgâra karşı yürüyen, ayışığını ve ışığı sevmeyen bu kurtlar, köy yollarında yalnız yolculara pusu kurmada hünerliydiler. Atlı yolcuları bile kuşatıyor, kovalıyor, yoruyor ve sonunda parçalıyorlardı. Trafiği yoğun olan şoselere inmekten çekiniyor, bu yolları köprü altlarından geçmeyi tercih ediyorlardı.

"Bu ateş biraz sonra söner, soğuğa yesir eder bizi. Sen burda beklesen, ben gitsem, köy yolunu arasam nasıl olur Alboz?"

Şaşkın ve umutsuzdu Alboz. Zine'nin köy yolunu bulacağına inanmıyordu. Yoldan geçen kamyonları durdurup birşeyler alabilse daha iyi olurdu. Zine bu işi yaparken, kendisi de kıyıboyu usul usul ilerler, elyordamıyla yakacak birşeyler toplardı. Zine dönünce yakacakları görür, sevinirdi. İnsanları sevindirmeyi amaçlayan bu tip sürprizler yapmakla geçmişti ömrü.

"Sen bilirsin Zine. Yalnız korkarsan...."

"Korkmam. Sen burda otur, bir yere ayrılma. Ben koşturur, o yolu bulurum."

"Kamyonları durdur, fikir sor, bir şeyler al onlardan."

"He he durdururum, sen burda otur, beni bekle" diyerek ayağa kalktı. Alboz'a ve cılız bir alevle tüten ocağa baktı. Ateş olmazsa,

sabaha kadar köprü altında titreyeceklerini düşündü. Köy yolunu mutlaka bulmalıydı. Yokuşu hırsla tırmanıp yola çıktı. Hızlı hızlı yürümeye başladı. Bakışlarını yolun sol tarafına, kar tığına dikmişti.

İkindi üzeri, Küçük Ararat eteklerindeki sislerden çıkan onbeşyirmi kurtluk bir sürü, Küçük Ararat etekleri ile Balık gölü arasında kıvrılan Balık çayı kıyısına indi. Kıyı boyunca ilerleyen sürü, Alboz'un şalvarına ve sağ koluna bulaşan kan kokusunu alınca hızlandı. Köprü altındaki ışığı uzaktan farkeden sürü, hızını yavaşlatarak ihtiyatla ilerledi. Beş ihtiyar dişi kurdun dışında, azılı genç kurtlardan oluşuyordu sürü. Otuz kurtluk bir başka sürü ise, Bendimahi çayı boyunca güneye doğru ilerliyordu. Ararat kurtlarının rızkı, yoğun operasyonlar ve gece dışarı çıkma yasağından dolayı büyük ölçüde kesilmişti. Korucu teşkilatlarının geceleyin köy çevresinde devriye çıkarmaları, kilit noktalara nöbetçi dikmeleri kurtların köylere girişlerini imkânsız hale getirmişti. Köylerin dışındaki tek evlerin, birkaç evlik mezraların boşaltılıp yıkılması da kurtların aleyhine olmuştu.

Kurtların hırsını ve açlığını derinleştirmişti savaş. Durumu kavrayamıyorlardı. Dağlardan, derelerden kuzu sesi gelmiyordu. Eskiden derelerde, tepelerde tek tük sakat at, ihtiyar eşek, ölmüş öküz bulunurdu. İnsanlar şimdi dağlarda gruplar halinde, ellerinde sopaya benzer acayip şeylerle geziyorlardı. Yıldırıma benzer gümbürtüler, takırtılar, bağırtılarla birbirlerine saldırıyorlardı. Gündüzleri, dağlarda sürüler halinde gezmek mümkün değildi artık. Geceyi beklemek, büyük sürüler haline gelerek ayırım yapmaksızın zayıf olan her şeyi kuşatmak, saldırmak, pareleyip yutmak....

Zine'nin bıraktığı torbadan bir parça ekmek aldı Alboz. Kıyı boyu yürüyüp, el yordamıyla çalı çırpı toplama, geceyi ve ayazı yenme hırsına kapıldı. İnsan, her şeyi yenebilirdi, yeter ki azmetsin. Koca Ararat dağı insan içindi. Burnunun dibinde donup ölen insana gülerdi bu yüce dağ. İnsanın hiddetinden hidayet kapan, sabırlı, ağırbaşlı, alim bir dağdı Ararat dağı. Zındıkı sıddık eden, mazlumu sise beleyen, zirvesi sidreye değen mağrur bir dağdı. Bu dağın ayağının dibinde, bir kuduz böceği gibi donup ölmek yakışır mıydı insan denilen alâmete? İlkin köprünün altındaki taşların aralarını elleriyle yokladı. Kendiri andıran bir tutam saçaklı kök buldu. Otursaydı bunları bulamayacağını

düşündü. Arama şevki harlandı. Çömelmiş bir biçimde araya araya, kıyı boyu Ararat yönüne doğru ilerledi. Zifiri gecede kör ile sağlamın arasında bir fark olmadığını düşündü. Birkaç dal parçası daha buldu. Karların içindeydi. Elleri ayakları buza kesmişti. Köprüden haylice uzaklaşmıştı. Geri dönmeye karar verdi. Kurtların uluyuşlarını ve ayak seslerini duyunca ödü koptu. Bastonuyla çevresini kolladı ve hızlandı. Azrail tezgâhına düşmüş gibiydi. Bağırmak istedi, bağıramadı. Dişleri takır takırdı. Kurtların ruhunu ve fendini çok iyi biliyordu Alboz. Hayatı, kurt masallarını dinlemek ve anlatmakla geçmişti. Kurt kuşatmasında olduğunu sanıyor, bastonunu durmadan dört bir yana savuruyordu. Islık çalmayı denedi, takırdayan çenesinden dolayı çalamadı.

Heyecanından yönünü şaşırdı. Buz tutmuş çaya doğru yürüdü. Ayağı kaydı, sırtüstü "küt!" diye düştü. Kökler, baston, dallar ve bir tutam hasır otuyla çerçöp, etrafa saçıldı. Kalkmak istedi, uyluk kemiğinde duyduğu kahredici bir acıyla kalkamadı. Bastonunu aradı, bulamadı. "Zineee! Zineee!" diye bağırdı. Aynı anda büyük bir hırs ve hırlayışla kurtlar çullandı. Koluna yapışan genç bir kurdun boğazına sarıldı. Arkadan sokulan anaç bir kurt ön ayaklarını Alboz'un sırtına bastırıp, testereyi andıran parlak dişlerini ensesinden boynuna geçirdi. Taze kan kokusu çılgına çevirdi sürüyü. Alboz inanılmaz bir güçle bağırıp geri dönmeye çalıştı. Elleriyle anaç kurdun alt ve üst çenesine yapıştı. Aynı anda diğer kurtlar bacaklarından çekerek sırtüstü yıktılar aksakalı. Alboz boynunu kurttan kurtarmayı başardı. Bu sefer de sağ ve sol kolunu kaptırdı açılmış aç ağızlara. Kan tadıyla deliren aynı anaç kurt, hırs ve hırlayışla yumuldu Alboz'un ılık kan fışkıran boynuna. Sönmüş, belli belirsiz, titrek bir "Zinee!" çağrısı çıktı ihtiyarın gırtlağından.

Çayın orta yerinde, bakûr rüzgârları tarafından tarazlanmış kalın buzların üzerinde, yirmiye yakın kurt ihtiyara çullanmıştı. Lastik ayakkabılar, şalvar, kuşak, sarık, fermani denilen antik ceket, piltik piltik savrulup saçıldı buz ve karanlık harmanına. Kol, bacak, kelle, taşak ve gövde şeklinde parelendi ilkin. Hırlama, boğuşma, kapma, kovalama curcunasından eriyip gitti koca adam. Kemikleri kıran, öğüten çelik dişlerin kıtırtılarıyla, hırlayışların karışımı, ürpertici bir uğultu halinde

köprüye ulaşıyordu. Ağızlarını ve ayaklarını yalayan, yarıdoymuş genç kurtlar, kanlı karları kemiren, buzu yalayan ihtiyar kurtları zevkle seyrediyorlardı. Omurga, kafatası, kol ve baldır kemiklerini kapıp kaçan kurtların peşine sürünün yarısı takılmıştı. Uzaklardan, karanlığın ürkütücü derinliklerinden, hırlayışlar, canhıraş avazlar geliyordu.

Zine köprüye, Alboz'un kurtlara yem oluşundan iki saat sonra geldi. Köy yolunu bulmuş, işaretlemişti. Durdurduğu iki kamyondan bir şişe mazotla yarım somun ekmeği almıştı. Umut ve sevinç içinde mırıldanıyor, ocağın söndüğünü, Alboz'un haylice üşüdüğünü düşünüyordu. Beklenmedik, güzel bir haberle onu ısıtacak, elinden tutup hemen yola çıkacaktı. Köprünün orta yerinde durup gökyüzüne baktı. Bulutlar dağılmış, geyik gözü gibi ışık ve renk cinnetine girmişti gökyüzü. Karın daha bir mavileşmesi, esintinin durması demekti bu. Gelarezan yıldızını aradı Zine. Mücevher deryasına düşmüşcesine afalladı. Yıldızlı gökyüzüne bakıp da yalnızlığını unutmayan insan var mıydı bu dünyada acaba? Cennetten bakan çocukların gözleriydi yıldızlar.

Yolun kenarındaki kar yarını aştı. Köprü altına inmeye başladı. Taşların yanında ayaklarını vurup karları düşürdü. "Alboz!" diye seslendi. Ateş yaktığı yere doğru ilerledi. "Alboz! Alboz! Ben geldim, nerdesin Alboz!" Eğilip ocağın külünü yokladı, sönmüştü. Korktu. Bakışlarını derinleştirdi, sorguladı karanlığı. "Alboz!" diye bağıra bağıra köprünün altını aradı ilkin. Alboz'un gittiği yöne, yani Ararat'a doğru değil de, batıya doğru yürüdü kıyı boyu. Taşları geçti, karlara bata çıka ilerledi. Yüreği yangın odağı kesilmiş, ağzı kurumuş, boynunun şah damarı şişmişti. Acayip perişan, mahkum ve mecbur mırıltılarla çalkalanıyordu.

"Alboz ne yandasın Alboz! Bir ses ver, belçim belçim yeme yüreğimin çınarını! Hoooy! Albozz! Bir yere mi düştün, nettin Alboz! Bu zifir deryasında niye ayrıldın köprünün altından Alboz? Kör adam bu zifiri geceyi görmez de kim görür! Albooozzz! Ses ver Albooooozzz. Vax benim belalı belangaz başım vax!"

Mırın mırın söylenerek, beddualar yağdırarak, sorular sorarak, bağırarak, durup sessizliği dinleyerek yürüdü bir hayli. Yalın, hançer ışıltısı gibi hilafsız bir uluyuşla irkildi Zine. Durup, can kulağıyla dinledi geceyi. Ararat yönünde çınlamıştı uluyuş. Geri döndü, deliler gibi

koşmaya başladı. Birkaç kere düştü, kalktı. Soluk soluğa vardı köprüye. Ekmek torbasını aldı. Ararat'a doğru, hızla izlemeye başladı çay kıyısını.

"Alboooz! Bir dil ver, bir ses et Alboooz! İçime şahmar girdi Alboz! Bir ses ver, sabrımı servetimi talan etme Albooooz! İki gözün, iki zindan, gece zindan, eyyam zindan, sen nasıl iki ayağına emredersin Albooooooz! Serini iki ayağına nasıl yesir edersin Albooooz! Kışa nasıl bel bağlarsın Albooz!"

Hırıltılar, ayak sesleri, sürü uğultusu duydu. Sustu. Dehşetle irkildi. Hareket eden karartıları görünce, cebinden mazot şişesini çıkardı, yarısını ekmek torbasına saçtı, kibriti çakıp ateşledi. Buzların üzerinde yalanan sürü uzaklaştı hemen. Alev alazında, karanlığa başkaldıran bir Zerdüşt büyücüsü gibi bağırıyordu Zine. Yanan torbanın kızıllığında kurtlara doğru ilerleyince ayağı bastona takıldı. Eğilip bastonu aldı. Dizlerinin üzerinde, delirmiş bir halde, el yordamıyla buzlu sahayı taramaya başladı. Kurtların Alboz'a saldırdığına kesin inanmıştı. Avaz avaz bağırıyordu. Kalktı, bastonu yanan torbaya geçirdi, meşale gibi havaya kaldırdı. İki büklüm eğilerek sahayı taramaya başladı yeniden. Elbise parçalarını, lastik ayakkabıları, tesbihi, sarığı ve buzdaki kan lekelerini görünce, feryadını derinleştirdi.

"Ax le le le leeeeee, wax le le le leeeeee!

Ay le le le leeee, zalim cihanee! Cenavvireee!

Heyloo heyloo, heyrane! Heyranee!"

Ayağa kalktı kurtlar saldırmak için. Cebindeki küçük bıçakla, bastona sarıldı. Torba alevsiz kızıl kızıl kıvılcımlanarak tütüyordu. Sürü uzaklaşmıştı. Yanık ekmek, kan ve duman kokusu çökmüştü kara. Bağırarak envai çeşit küfürlerle üzerine yürüyordu kurtların. Kurt murt yoktu görünürlerde. Yıldız alacasında fildişi gibi gülümsüyordu kar. Korkuyu ve ölümü yenmişti Zine. Gözlerine, aklına var olan gerçekliğe inanamıyordu Zine. Rüya gördüğünü sanıyordu. Yıldızlara baktı, avaz avaz yırtındı.

"Vax felek vax! Feleğin germû serdini görmüş bu fukarayı nasıl ettin de yedirdin kurtlara! Vax felek, sefil felek! Oklarını attın, kinini hersini kustun mu zalim felek!? Derdi dertle, zehiri zehirle saran kan gözlü felek! Oğlumu elimden aldın, beni fermanlı deli ettin, saldın dağlara!

Fütur getirene fütursuzluk etmektir işin peşen! Kurt dişinden kurt kanı düşsün haşmetinin celaline inşallah!.

Vay welat(*) vay welat vay welat vay welat!
Gözü güneş, alnı nur, sakalı rojhelat(**)
Vay welat!
Serverim, sefilim, elim dilim, hünerverim
Gevherim kaderim derd û kederim. Vay narin welat!"

Zine ağıtını bir saat kadar sürdürdü. Ayazı, karanlığı, açlığı, yorgunluğu, korkuyu ve ölümü yenmiş, ezip geçmişti. Ateşe susamıştı. Silah gibi sarılıyordu ateşe. Şişede kalan mazotu, belinden açtığı, el dokuması alelvan kuşağa döküp ateşledi. Aklına gelen ağıtı, kılamı, ninniyi, bedduayı kesintisiz okuyordu. Ax ax'lar, le le'ler, wax wax'lar, heylo heylo'lar, cane cane'ler, delale delale'ler tren katarı gibi birbirini izliyordu. Zine'nin kime ağladığı, kimin için avaz avaz, içli içli, yanık yanık bağırdığı belli değildi. Rodi'ye mi, Alboz'a mı, ölen sekiz yavrusuna mı, zamana egemen olan kan ve kurşun uğultusuna mı? Ağlayış yepyeni, uyduruk kılamlara, şıvanlara yol açıyordu.

Elleriyle başını, dizlerini, göğsünü dövmeye başladı. Kanlı sahadan haylice uzaklaşan kurt sürüsü, ateş kızıllığında acayip sesler çıkaran, çırpınan, dövünen bu şaşırtıcı, garip insanı ilgiyle izliyordu. Saldırı ruhundan uzak, sessiz, dikelmiş kulakları ve koz gibi parlayan gözleriyle, toplu halde... Etrafında döndü, bastonla buzu dövdü, alabildiğine yükseltti içinin yangınını, avazını. Ağzından çıkanı kulağı duymuyordu.

"Zirav, zirav, zirav, zirav, zirav
Zirav, zirav, zirav, zirav zordariiii!
Zirav, zirav, zirav, zirav zirav
Zirav, zirav, zirav, yetime Loriiii!
Le cane ziraveeee keçikê ziraveeee
Heyran heyran ziraveeee
Cana min ziraveeee"

(*) Vatan
(**) Doğu, şafak

Şafağa kadar sürdü Zine'nin zirav'ı. Ateş göbeği gibi ışıdı Ararat'ın zirvesi. Kandil titreten, ipek huylu bir sabah yeli indi beyazlığa. Mavi teber çiçeğinin nazına girdi, yüceldi gökkubbe. Kurtların geceden kalan kanlı sofrası, acem lâlesi gibi açıldı şafak sefasına. Zine çömelmiş, ilmiği belirsiz acılı bir yumak haline gelmişti bu lâlenin göbeğinde. Göl kıyısından kopup gelen, yolunu şaşırmış genç bir avoset kuşunun imdat çığlığını dinliyordu. Çığlığı havada donan kuşlar, tilkilere yem olurdu.

Köprünün altına inen silahlı adam ateş yakılan yeri gördü. Bakışlarını Ararat aydınlığına doğru çevirdi. Bu aydınlığın ortasında çınar gibi yükselen, eli bastonlu kadını seyretti. Büyük bir merakla yürüdü kadına doğru. Tanıdı onu. Nozer'le buluşmak için yalvaran kadındı. Kanlı sahayı görünce afalladı adam. Kurtların ayak izlerine, uzun, beyaz kıllara, elbise parçalarına, kemik kırıntılarına, nazar boncuğuna baktı ürpererek. Kadının kar gibi beyazlaşmış, donmuş benzine, morarmış göz çukurlarına, titreyen dudaklarına ve heykelsi duruşuna takıldı. Şapka, lastik ayakkabı, baston, tesbih, tarak ve cep aynasından oluşan eşya yığınını süzdü. Yutkundu. Kutsal emanetinin başında nöbete duran garip nöbetçinin bakışlarına dikti bakışlarını.

"Bu gece burada neler oldu ana?"

Ana cevap vermedi. Şafak aydınlığında gülümseyen tüfeğin kundağına baktı.

Çolo çırayı yakmamıştı. Ocağın karanlığa gömülen ve insana rehavet fısıldayan mor soluklu akkoruna dalmıştı. Odun akkorunun yeşil ve eflatun damarlı mor soluğu, ateş cinlerinin yaylasıydı. Ateş cinlerinin yaylasına gönül gözüyle bakan her insan efsunlanır, ateşle dolardı. Cevapsız soruların, vahşi arzuların, sürpriz baskınların, masalsı tatların, dayanılmaz çağrıların, içliisterik inleyişlerin istilası altında kalırdı. Ateş, toprağın yoğunlaşmış öfkesiydi. Alınmamış has öçlerin toprağa düşen ruhuydu. Arındıran, biçim veren, inkâr ettiren, atılıma çağıran, kargaşa doğuran anaydı ateş. Angıtın tüyünde, durnanın duyarlılığında, sincapın güdüsünde, porsuğun ısrarında, sırtlanın bakışında ateş vardı. Çolo, siyah benekli, kırmızı uğur böceğinin ateşten yaratıldığını düşündü. Kartalın mahmuzu, gagası, gözleri ve cesareti ateşten yaratılmamış mıydı? Atmacanın atağında ateş yok muydu? Güvercin, merhametini nerden almıştı?

Çolo, yeryüzünde esneyen, hart hart kaşınan tüm insanlara küfretti. Kalçası afat kadınları, arkadan divan sazına benzeyen Mutki kadınlarını, Dicle kızlarını düşündü. Evindar'ı, Elmas'ı, Firûzan'ı, Gulê'yi, Dılşa'yı, Berçem'i, Ciran'ı düşündü. Hiçbir kızın kendisini arzulamadığını, düşünmediğini düşündü. Küfretti dünyanın köküne. Meyro'yla evlenmediği için kendi kendini suçladı ilk kez. Tap taraflarında Aheng adında bir kadın varmış. Dokuz kocanın nefsinden geçmiş, en sonunda kaçıp dağlara sığınmış bu kadın. Söylediklerine göre uzaklarda, Malato dağında bir mağaradaymış. Görmediği bu kadını hayal etti Çolo. Yağmalanmış bir bal kovanı canlandı hayal aleminde. Erkeğin nefsinden, aygırsı açlığından kaçan kadının ateşi duru ateşti. Kaçış, direnmenin bir başka biçimiydi. Dokuz erkeğin, dokuz boğumlu kızgın aygırlığından kaçış yiğitliğin ta kendisiydi. Babasının

zaman zaman söylediği sözü hatırladı. "Yiğitlik ondur, biri zordur, dokuzu firardır." En halis geçmişgeçenine küfretti babasının. Aheng'i bulacağını bilseydi Malato dağına giderdi. Dinlemezdi kışı kıyameti.

Ama bu tepelerin ötesinde, iki saatlik bir yürüyüşün sonunda bir kadın daha vardı. Homurdandı. Lori denilen kadının temeline, hem de temelinin yedinci katına küfretti Çolo. Bu kadının bu koca dağlardaki anlamı neydi? Uçurumda donan narin bir şırlağan. Şırlağanda donan diri ve mavi bir çiçek. Cim karnında parlayan küçük bir nokta. Donmuş kayada hoplayan duru, sıcacık su. İkindide görünen bakur yıldızı. Edepsizlik. Edepsizliğin edebi. Tuuhh!! Bu kadının meramı neydi? Bir eşeği öldürdü, birini götürdü. Köpek Zırto'nun ağzına kurşun sıktı. Çolo sessiz düşünmeyi sesli konuşmaya çevirdi. Hayatında belki de ilk defa böyle yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu.

"Ben kimim? Ölmüş eşeğin nalını söken bir adamım. Nanpâreye muhtacım. Ben açım. Ben niye karısız kaldım? Yedi cihanda söylenen bir laf var. Nedir o laf? 'Lafın azı uzu, çobana verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu.' Bu laf sebebimdir desem yalan olur. Benim sebebim, benim. Kimin arabasına bindiysem onun kılamını söyledim. Merhamet peygamberi kesildim, kulağımdan tutup çifte koştular. Benim, köpek Zırto'dan ne farkım vardı? Köpek Zırto kadar cesur olsaydım, ben karısız kalmazdım. Karının hasını bulurdum. Benim perdesiz sazdan, tokmaksız davuldan, süpürgesiz zurnadan ne farkım var? Yedi dağın, yedi sürün olacağına, kaya kadar sert bir karın olsun."

Sırtüstü uzandı. Ellerini ensesinde kenetledi. Sessizliği ve ocağın çıtırtılarını dinledi. Beyaz enginliğe kara bir çarşaf gibi çullanmıştı gece. Kapının altında içeri akıyordu ayazın dili. Dışarda tüm mahlukatı susturmuştu. Bir tek kişi kalmıştı susmayan.

"Lori'nin derdi nedir? Lori'ye zulmeden nedir? Hangisi daha zalimdir? Nemrut mu, yoksa kendine zulmeden insan mı? Ben hep kendime zulmettim. Her dediğine he dedim Goran ağanın. Eşeğin kancığına herslenmesinin sebebi nedir? Birini vurdu, birini götürdü. Kim bilir, götürdü onu da bir derede vurdu. Ben nefsini eşekte körelten bir adam olsaydım, Meyro'yu kırmazdım. Güneşe, ocağa, suya, tuza küfrederdim. Sönmemiş küle işerdim. Anıran eşeğe, gevişleyen öküze, meleyen koyuna değnek vururdum. Uluyan aç kurda lanet okurdum.

Lori'nin gönlü bendedir. Kızışan kısrağın gazabı artar. İçinin ataşını sınamayan kısrağı cin çarpar. Lori'nin yangınına su dökmezsem, o yangın ikimizi de helak eder. Ataşın içindeki ataşı ben anlamışım."

Oturdu, yakından akkoru seyretti. Ağzı büyümüş, iştah ve cüret çizgileri sarmıştı çehresini. Alnı, kızarmış demir gibi bahtiyardı. Ateşi sorguluyor, kavrıyor, özümlüyordu. Sırlar seyyahı gibi alim, egemen ve kahhar bir havadaydı. Hemen ayağa kalktı. Torbasına yağ, pekmez, un, çay, şeker, tulum peyniri koydu. Paltosunu giydi, torbayla tüfeği alıp dışarı çıktı. Ağılın ve evin kapısını kilitledi. Yola düştü. Anahtarları, Zal'a ve Arya'ya gösterdiği kayanın altına koydu. "Ben evde olmazsam, açın içeri girin, karnınızı doyurun, rahat edin" demişti gruba Çolo. Kardaki gölgesine baktı, afalladı. Döndü, batı yakasındaki dolunayı seyretti. Bu kadar aydınlık, engin bir geceyle ilk kez tanışıyordu. Dolunay, baht açıklığı ve bal bereket demekti. Kardaki ay ışığını tilkiler severdi en çok. İninde hasta yatanlar, inmeliler, sakatlar bile ay ışığının çağrısına dayanamaz, büyük bir sevinçle dışarı çıkarlardı. Hacreş köylülerine göre, tilkiler kurnazlıklarını kara düşen ay ışığında bilerlerdi. Bu ışıktan daha saf, daha yumuşak, daha sınayıcı, daha arındırıcı bir nesne yoktu.

Zemheri zürafası gibi, ayışığında yaylana yaylana eritti yolunu Çolo. Eve vardığında, dolunay batıdaki tepelerin ardında sır olmuş, tatlı bir karanfil karası çökmüştü kara. Islık çalarak yaklaştı eve. Kurtbasan hav hav'ı bastı.

"Kimdir o?"

Tiz, haşin, kararlı ve korkusuz bir sesti bu. Çolo gülümsedi.

"Benim! Allah'ın çobanı Çolo!"

"Ne işin var senin bu evde? Yalancı, felbaz, sahtekâr!"

"Ayıptır Lori, temiz konuş!"

"Temiz adamsın sen hee? Sen git evindeki kanlı karı donlarını temizle!"

Şamar yemişe döndü Çolo. Gerçeği söylemek istedi, Arya'nın uyarıları çınladı kulaklarında, sustu. Sessizliğin, suskunluğun ağırlığı altında ezildi. Susmak, onaylamaktı. Kapının açılması için birşeyler söylemek zorunda hissetti kendisini.

"İftira etme Lori! Kurbağaları kusturur senin iftiran!"

"Sende ar namus olsaydı bu kapıyı çalmazdın. Utanmaz uçkursuz!"

"Ciğerime hançeri vur da, bu lafları etme. Laf yarası arsızdır, iyileşmez."

"Sen insan değilsin, yarasın! Arsız bir hicransın, brina reş'sin!"

Lori'nin içinde yanan ocağın altın alazlı, kahredici gücünü duyumsar gibi oldu. Ateş gözleri büyütür, sözleri arsızlaştırırdı. Lori'nin gözlerini merak etti. Ağzını, çatılmış kaşlarını, dolgun ağzını, allanmış yanaklarını merak etti.

"Bana sığınan, yaralı terörist kızın donudur o."

"Adi yalancının erbabısın sen! Adi avzelsin!"

"İster inan, isterse inanma. Ben onbeş gün o kıza bakmışım, iyileştirmişim. Zal'ın adamları gelmiş götürmüş sonra." Kulağını kapıya dayayan Lori, Çolo'nun "o kıza" nasıl baktığı, nasıl hizmet ettiği, nasıl gülümsediği üzerinde düşündü. Yaralının elinden tutulurdu. Yaralının koltuğunun altına girilirdi. Yaralı kucakta taşınamaz mıydı? Dondaki kan neyi açıklıyordu? Bir kızın tam da bacağının arasından yaralandığı görülmüş şey değildi.

"Kanın yalanla mayalanmış. Yalan yemiş, yalan yutmuş, yalanla yatmışsın. Bin yalanla temizlenmez evindeki donun kanı."

Hırsından başını kapıya vurdu. Dişlerini gıcırdattı.

"Kurban olasın evimdeki donun kanına!"

"Sen kurban olmuşsun o kana! Esir olmuş, nefsini satmışsın!"

"Sana ne benim nefsimden?"

Dilini ısırdı Lori. Bu cevaptan, Çolo'nun büyük günahını çıkardı. Demek ki, Çolo aşnafişnalardaydı. Hesap vermekten kaçıyordu. Kapıyı açıp yüzüne tükürmek geldi içinden. Kız gitmişti. Kız gidince hatırlamıştı kendisini demek ki. İnsan, acıkınca hatırlar ekmeği. İnce, kurnaz, sinsi, yere bakan yürek yakan bir adam mıydı yoksa bu?

"Pis ayaklarınla evin önündeki karları pisletme! Kendini de, sesini de, nefesini de al götür! Elin değmesin eve! Yalana, harama, kana değmesin!"

"Aç kapıyı!" diye bağırdı. Peş peşe iki yumruk indirdi. "Zıvanamı zorlatma, aç kapıyı! İnsan ol biraz! Keçileşme!"

Zevkten çatlayacak kerteye geldi, sırtını kapıya dayayıp derin

derin soludu. Çolo'nun ısrarı güneş kadar değerliydi. Çolo'nun diz çökmesi, yalvarması, köleleşmesi kadar güzel bir şey var mıydı? Israr, aşkın açlığıydı. Çolo'nun zağarlaşması, kapının menteşelerini yalaması, sabaha kadar yalvarması, ısrar etmesi gerekiyordu. Çolo şimdiye kadar hiç ısrar etmemişti. Ağlamış, küsmüş, çekip gitmişti. Gecenin amansız ayazında, kapının önünde ısrar etmesi hayra alametti. Hayali ışıklanmış, içi diken ve gülle dolmuştu Lori'nin. "Köpekleş ki, arzu ateşinin gücünü göreyim."

"Aç kapıyı! Açmazsan kırarım!"

Son cümle sevincini katmerleştirdi Lori'nin. Çolo'nun mayasını ve ruhunu kökten değiştiren, onu kapıyı kıracak hale getiren gücün üzerine koydu elini. Vuruşları alabildiğine hızlanmış, göğsünü, alnını ve boynunu boncuk boncuk tere kesmişti. İnat, naz ve haşinlik şarttı. Akılsız, yalın, zamanı ciddiye almayan vahşi aşktan yanaydı. Çetin olanı hayat ciddiye alırdı. Burçlarından "hayır!" yükselen kaleler masallaşırdı. Fişekliğinde ışıldayan mermi gürleyip perde perde yankılanmadıkça, dağa ne anlatabilirdi ki?

"Haydi haydi, başka kapının kemiğine! Yalanan köpeğin kapı kırdığını ne gören olmuş, ne duyan! Sen kırsan kırsan Goran ağanın önünde el bağlar, boyun kırarsın!"

Çolo, kapıya iki omuz vurdu. Gıcırdadı, sürgünün geçtiği köprü çivileri gevşedi. Lori sırtıyla destek oldu kapıya. Sol eliyle, saçına dökülen toprakları temizledi.

"Edepsizleşme! Defol git! Beynamus bezdonek!"(*)

"Ben senin arzudarlığını, susamışlığını anlamışım! Sen edepsizleşmişsin, dipsizleşmişsin! Senin kısraklığın, benim aygırlığımın hasretindedir! Gece ayazından ateş getirmişsin, senin ocağını söndürmeye gelmişim! Aç kapıyı, aç!"

Kapı peş peşe binen iki omuzla sarsıldı. Sırtı küt küt diye vurdu kapıya Lori'nin. Bayılacak gibiydi. Çolo'yu azdırmış olmanın erişilmez mutluluğunu yaşıyordu. Çılgınlığın sabaha kadar sürmesini, kapının şafak vakti kırılmasını, Çolo'nun ahırdan eşeği getirerek kendisini

(*) Namussuz korkak

Meyro'laştırmasını hayal ediyordu. Dudakları şişmiş, kızarmış, dili harlanmıştı. Yeşil tarilli, kocaman bakışlarıyla evin direğini, hayali eşeği, çıplaklığını ve Çolo'yu seyrediyordu. Hayat ne kadar çılgın, ne kadar şirin ve rında ferindi.

"Azgınlaşma! Ben Meyro değilim!"

"Aç kapıyı, ben seni anlamışım! Sen de dostik karısın! Ben bu gece senin canevine ateş düşürmeye gelmişim! Düzenini, düsturunu bozmaya, dingilini kırmaya gelmişim!"

Göğüslerini sıktı. Ayağını toprak zemine dayadı, sırtına iyice bastırdı kapıyı. Zamansız açılmasından korkuyordu. Niyaza geleni naz ateşiyle kavurmak gerekiyordu önce.

"Böğürme, şanını gölgeleme boğaların! Sen öküzsün, öküzlüğünü bil!"

"Kapıyı açarsan, anlarsın boğalığımın şanını!"

İki hafif omuz daha vurdu kapıya. Lori hınçla bastırdı. Şevkinin, sevincinin, gücünün zirvesindeydi. Çolo'nun soluyuşunu dinliyor, hararetini, hoyratını doyumsuyordu. Peş peşe dört omuz vurdu kapıya Çolo! Sürgü köprüsü yerinden fırladı. Lori, hafif açılan kapıyı hızla kapattı. Sürgünün kırıldığını ve hiçbir engelin kalmadığını anladı Çolo.

"Ya kapıyı iyilikle açarsın ya da ben zorla içeri girerim!"

"Evime girme, sonun fena olur, arsız köpek!"

Çolo kapıyı iterek araladı. Cehennemden cennete girişin coşkusunu yaşıyordu. Açılmakta olan kapıyı, akıl almaz bir inatla kapamaya çalışıyordu Lori. Dayanamayacağını anladı. Hızla koşup çırayı söndürdü. Torbası, tüfeği ve karlı ayaklarıyla içeri daldı Çolo. Kavrulmuş ekmek, yıkanmış çamaşır ve dul kadın teri kokusuyla karşılaştı. Kapıyı kapattı. Kar alacasından zifiri karanlığa girmişti. Evin kokusunu iştahla soludu. Torbayı kapının arkasına koydu. Lori'nin nerede olduğunu tahmin etmeye çalıştı.

"İnsan, misafirini çıra nuruyla karşılar, katran karasıyla karşılamaz!"

Birkaç adım attı. Evin orta direğine dokundu. Yüreği güp güp vuruyordu.

"Azgın it, azgın kancığı kokusundan bulur. Nerdesin?"

Kat kat, üstüste yığılmış yatak yüklerine dokundu.

Yüreğinin kütürtülerin, evin sağır sessizliğini davul tokmağı gibi dövüyordu. Mahşer arifesiydi.

"Ben bu gece seni hov hov zarılandırmaya gelmişim.

Nerdesin? Benim belimin kerbozik(*) kudreti sana nasip olmuş ki, şanslı karısın. Nerdesin? Ses ver."

Lori tepeden tırnağa ter içindeydi. Çolo'daki bu korkunç değişikliği, bu tazeliği, bu yeniliği, bu vahşiliği, bu pervasızlığı kana kana içiyor, doyamıyordu. Çıplak ayaklarıyla köşeye gizlenmişti. Direnmenin bahşettiği, sunduğu büyülü aşkla dopdoluydu.

"Şirin'i Perviz'e şeker eden Allah, seni de bana bal etmiş ki sorma. Kendini karanlıkta kesnezar(**) etme, gel sarıl sarmalan bana. Ben bu gece vurmaya gelmişim senin belanı, belangazını. Nerdesin?"

Yatak yüklerini izleyerek köşeye doğru yaklaştı. Hafif bir kıpırtı duydu. Kaçırmamak için kollarını iyice açtı. Sol elinin dokunduğunu hisseder etmez, köşeye yumuldu. Lori'yi kolundan yakalayıp kucakladı. Ter, ateş, çırpınma, saç kokusu ve dipdiri, dolgun, küçücük göğüslerle kaynaştı. Lori, akıllara durgunluk veren bir atiklikle, aynalı sazan gibi sıyrılıp kaçtı kollarının arasından. Bereketten kıtlığa, Newroz'dan kışa düşmüş gibi oldu çoban. Hiç ses etmeden kayıp kaçan bu minik ateşin büyüsüyle çarpıldı. Etrafını yokladı. Yürüdü, direğe çarptı kafası.

"Kucakladım, kokunu aldım. Çin'de Maçin'de olsan bulurum seni. Kokun öldürdü beni. Kokun, gözlerime vuran gün ışığından mübarektir. Nerdesin?"

Lori ocağı yakmadığına şükretti. Un küplerinin yanında duruyordu. Boş bir un küpünün içine girmeyi düşündü. Ayağını kaldırıp un küpünün içine koydu usuldan. Çolo'nun kapıya doğru yöneldiğini tahmin etti. Çömeldi, fakat kalçası geçmedi. Küp duvara dokunup takırdayınca, Çolo sesin geldiği yere yöneldi. Lori küpün içinden çıktı, duvarın dibinden köşeye doğru ilerlerken Çolo'nun eline dokundu. Panter gibi sarılıp belinden kavradı. Kadının kalçasını kucağına oturttu.

(*) Sert, haşin
(**) Meçhul

"Defol evimden, ben Meyro değilim! Çek elini beynamus, hayvan!"

"Allah kurtaramaz seni şimdi, oooof!" diyerek, sırtüstü yere yatırıp altına aldı kadını. Entarisini, büyük bir hırsla boydan boya parçalayıp çıkardı. Çıplaklığın kışkırttığı iştahla elini kadının derpesine attı.

"Al seni ırz düşmanı!" diyerek Çolo'nun burnuna, kendinden umulmayacak derecede sunturlu bir yumruk vurdu. Burnunun keskin acısıyla yana kaykıldı çoban. Sağ bacağını aynı anda hızla kurtaran Lori, güçlü bir tekme indirdi alın çatına, Çolo dengesini yitirdi. Kadının ayak bileğine yapıştı. Lori, yılan gibi bükülerek Çolo'nun başparmağını dişleriyle ısırıp parçaladı.

"Of! Oooof! köpekleştin sen dostik karı! Of parmağım oooof!"

"Ben Meyro değilim dedim sana! Ben kendimi koklatmam kimseye!" diyerek sıyrılıp çıktı altından Çolo'nun. Belden yukarısı çıplaktı. "Şimdi Çolo çırayı yaksa, beni bu halimle görse, biraz daha kudursa, ne güzel olur" diye düşündü. İlk gizlendiği köşeye süzüldü sezdirmeden.

"Ben bu gece seni altıma alıp da her tarafını kenger sakızından beter çiğnemesem, bana da Befre'nin oğlu Çavsor Çolo demesinler!" diyerek ayağa kalktı. Yataklardan un küplerine ve ocağa kaydı hızla. Elini cebine sokup kibrit aradı. Evde unutmuştu. Kapıya ve köşeye yöneldi. Bulamadı. Öbür köşeye döndü hızla. Başına güçlü bir darbe yiyerek sendeledi.

"Uyy kancığın eniği, öldürdün benii! Orospu alos!" diyerek çömeldi.

Halı hevengini eline alan Lori, köşedeki kütüğün üzerinden inerken sağ baldırını Çolo'ya kaptırdı.

"Çek elini, ırz düşmanı!" diyerek hevengi ikinci defa indirdi Çolo'nun kellesine. Of çekti, sağ böğrünün üzerine devrildi Çolo.

"Of, yedim seni ooooooof! Pareledim, yuttum seni ooooooof!"

Kafası, alnına yakın bir yerden, kayısı çekirdeği kadar açılmıştı. Sol kaşından kan sızıyordu gözüne. Hevengin ilk darbe yeri, yarılmış yerden daha çok acıyordu. Kuşku ve şaşkınlık içindeydi Çolo. Lori'nin uçkuruna sağlam bir kadın olup olmadığı konusunda fikri bulandı. Korkunç derecede kıskanç olduğunu hatırladı sonra. Bu kanlı saldırılarını kıskançlığına bağladı. Dişini sıkıp, hırsla ayağa kalktı. Başına

inecek üçüncü darbeden korktu. Nenesinin, "Biraver bir fingirder, iki fingirder, üçüncüsünde ecele biner gider" sözünü hatırladı. Yatak yüklerine doğru yaklaştı. Kalın bir yastık buldu. Tepesine iyice oturttu.

"Ben senin yangınını hemen söndürmezsem, sen bu evi de, beni de kül edersin bu gece. Senin dermanın bendedir. Senin çaren benim. Kaçma!. Arı kütüğe girer, Dicle deryaya girer, yılan deliğe girer, iğne sürmedanlığa girer, tohum toprağa girer, ir ataşa girer, çiğ et fırına girer. Kaçma!"

Lori bu sefer kapı tarafındaki köşeye sığınmıştı. Sağ elinde hevenk, sol elinde ise küçük bir bıçak vardı. Çolo'nun kafasını kırdığından habersizdi. Direnmenin tarifsiz zevkini tadıyordu. Direnme, çobanın arzusunu, azgınlığını kışkırtıyordu. Direnme arttıkça azgınlığın artacağına ve giderek yalvarışa dönüşeceğine inanıyordu Lori. Direnme, öç almanın da en iyi yoluydu aynı zamanda. Çolo onbeş gün o kızla beraber yaşamıştı. Kızlığını bozmuştu o kızın. Kızın bacağından yaralı olduğu ise külliyen yalandı. Üstelik bu yetmiyormuş gibi bu gece kendisine hakaret de etmişti. "Orospu alos" demişti. "Dostik karı" demişti. Çolo'ya adamakıllı bir ders vermenin zamanıydı artık. Ona, "orospu alos" olmadığını, "dostik" olmadığını göstermenin zamanıydı. Sevişmenin zorla tecavüz şeklinde olması, yorgunluğunun hazza, kanın ise tere karışması iyiydi.

"İçindeki mübarek yağın fitili bendedir. Fitili aldın mı çıralanırsın."

Ocağın gömüldüğü duvarın köşelerini yokladı, kapıya yöneldi. Coşku, hınç ve acıyla titriyordu elleri. Ruhunu aramaya çıkmış, çıplak ayaklı bir batini dervişinin kavuşma arzusuyla dopdoluydu. Karanlık, arayışa esrarengiz, doyumsuz bir güzellik katıyordu. Lori'nin tünediği köşeye yaklaştı. Dokunur dokunmaz kavradı kolunu kadının.

"Kaçma, geeeeel! Ben bir altın tacım, güzelliğine açım, geel!"

"Çek ellerini, köpekleşme, ırz düşmanı!"

Çolo kadını belinden kavrayıp sırtüstü yere yatırdı. Çırpınan bacaklarını bacaklarının arasına aldı. Hevengi avuçladı, uzağa fırlattı. Çıldırmıştı. Lori'nin küfürlerini, bağırtılarını duymuyordu bile. Terlemişti sırılsıklam. Kadının sol elini sağ eliyle toprak zemine bastırdı. Ağzını kocaman kocaman açtı, bereketinden çatlayan ballı bir inciri yutarcasına, kadının sol göğsünü lüp diye ağzına aldı. Kadın zevkle inledi.

Direnmenin getirdiği nimetleri güçlendirmek, rengarenk ışıklanarak daha da büyülü hale getirmek için yekindi.

"Ben dostik karıyım hee! Al sana ırz düşmanı, beynamus!" diyerek sağ elindeki küçük bıçağı, Çolo'nun sol omuzuna sapladı. Acılı, derinden inledi çoban. Meme ağzından fırladı. İkinci bıçak darbesini sol bacağına yedi. Pantolonunu henüz sıyırmamışken, kadını, gevşeyen bacaklarının arasından kaçırdı. Eşsiz bir atiklikle ağır gövdesinin altından nasıl sıyrıldığını anlayamadı. Elbisenin kalınlığı bıçağın etkisini kırmıştı. Omuzdaki yara, bacaktakine nazaran daha hafifti.

"Vay adi kalleş karı, nasıl da vurdu beni!"

"Hani sen elin artığını yemezdin! Seni uçkursuz, yalancı, ırz düşmanı! Sen, Meyro'nun da ırzına geçmiş adamsın! Onbeş gün baktığın kızın da ırzına geçtin sen! Sen ne felbaz köpeksin, ne ırz düşmanısın sen! Saflık postuna bürünmüş ne canavarsın sen! Beni Meyro sandın heee! Deve suratlı, adi bezdonek!"

Lori karanlıkta, ahıra açılan kapının önünde duruyordu. Çırılçıplaktı. Elindeki bıçağı köşeye atmıştı. Direnişi kaçarak sürdürmek kararındaydı. Tecavüzün uygun bir anda gerçekleşmesini arzuluyordu. Yeterince kan, ter, hırs ve açlık vardı. Gönül rızasıyla teslim olmayacaktı. "Orospu alos" ve "dostik" olmadığını kavratacaktı ona.

"Sen bu gece benim pençemdesin kanco! Senin tandırını bu gece tarumar etmezsem bana da Deli Çomo'nun yeğeni Çolo demesinler" diyerek ayağa kalktı.

Sesin geldiği yere yöneldi. Lori nereye kaçacağını şaşırdı. Kapıyı iterek ahıra girdi. Köpek havlamaya başladı. Çolo büyük bir galeyanla daldı ahıra. Lori öbür ucuna sığındı ahırın. Kurtbasan, ahıra girer girmez saldırdı Çolo'ya. Gerisin geri eve girmek isteyince, ayağı takılıp sırtüstü düştü. Kurtbasan eve girmedi. Kapının kıyısında durarak efendi efendi havlamasını sürdürdü. Çolo rahatça oturdu. Can kulağıyla dinledi köpeği. Köpek Çolo'ya yaptıklarının doğru olmadığını hatırlatıyordu. Dul bir kadını, dağların ıssız koynunda, dört duvar karanlığında, çırılçıplak soyup kovalamanın ulu bir çobana yakışmayacağını anlatıyordu. Irzını savunan kadının feryadını tüm yaratıklar duyardı. Toprağın lanetine uğrayan saldırgan, buz üstüne çıkmış danaya dönerdi. Köpek, Çolo'yu, "Bu işi, başlar başlamaz, anında bitirecektin.

Ama beceremedin, Ermeni perhizi kadar uzattın. Uzatınca, karı seni, köpek ağzından kurtulan tavşana benzetti" diye uyarıyordu. Çolo köpeğe hak verdi. Dayısının, yani Hacreş'in ünlü hovardası rahmetli Deli Çomo'nun sık sık tekrarladığı cevahir sözü hatırladı: "Sev seni seveni yer ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni cennette huri ise."

Çolo kapıyı kapatınca köpek havlamayı kesti. Yaralarına dokundu usuldan. Başındaki acılı ağırlığı tarttı. Derin bir soluk aldı, of çekti. Ummadığı kütük, arabayı devirmişti. Kapkara, uğultulu bir kırlangıç fırtınası basmıştı içini. Dünya fena halde cimri, dikenli ve kalleşti. Bu kadar yoksul, bu kadar yalnız, bu kadar kalleş, bu kadar sahtekâr bir dünyaya güneş neden gülümsüyor, yıldızlar neden baht bahşediyordu? Ama köpek haklıydı. Sağ elini toprağa basarak doğruldu Çolo. Sırtındaki tüfeğini aramaya koyuldu. Tüfeğin kundağı, evin orta direğine çarpınca anladı büyük dalgınlığını. Getirdiği yiyecek dolu torbayı almadan, kapıyı açtı. Kar mavisi bir ayazla karşılaştı. Ağlıyordu. Bir daha gelmeme kararındaydı bu eve. Utancın ve pişmanlığın dayanılmaz ağırlığı altındaydı yüreği. Memeden ağzında kalan, mest edici kokuları ve gül özünü ve sıcaklığı söküp atmak için peş peşe, okkalı tükrükler savurdu kara. Kapıyı çekti. Don kar aydınlığında, gacurfucur yola koyuldu.

Lori ahırın öbür ucunda, köşede, çolıkın yanında bir müddet bekledi. Eve açılan kapının kapanışını, köpeğin susuşunu, evin ve ahırın sessizliğe gömülüşünü endişeyle izledi. Evin kapısının açılışını sezince koştu, ahırın penceresindeki taşlardan birisini aldı, pencereden dışarı boyun kırıp, evin önüne doğru baktı. Çolo'nun ayak seslerini, kara tükürüşlerini dinledi. Gitmemesi için bağırmak istedi, irkildi, vazgeçti. "Orospu alos" ve "Dostik" ve "Kanco" olmadığını göstermek, ispat etmek zorundaydı ona. Dananın sıcacık soluğunu kalçasında hissetti. Dönüp eliyle burnuna vurdu. Yarımemnun, yarıpişman bir ruhla girdi eve. Çırayı yaktı. Yatakları indirip sandığı açtı. Giyindi, ocağı tutuşturdu. Yırtılmış entarileri, derpeyi, bıçağı, hevengi toplarken, hasırdaki kan lekelerini gördü. Çırayı duvardan aldı. Yakından seyre koyuldu kan lekelerini. Duvarın dibindeki torbayı farketti. Getirip açtı hemen. Yiyecekleri çıkarırken, tarifsiz, içli bir acıma duygusuyla dolup taştı. Kalktı dışarı çıktı, hızlı hızlı yürüdü ağaca kadar, "Çoloooo!" diye bağırdı üç

kere. Ses menzilinin dışında, karmaşık duygular dalgasında çalkalanarak, ağlayarak gidiyordu Çolo. Ağacın dibinde durdu, karanlığa, Çolo'nun ardında bıraktığı koyu, alarcık gece mavisine saldı bakışlarını. Peşinden koşmak istedi. "Dostik karı!" diye bağırdığını duyar gibi oldu, vazgeçti. Çolo acaba inanarak mı söylemişti bu sözleri?

"Tahta küp, içinde olanı sızar" diye mırıldandı. "Cehenneme kadar gitsin, çalaboz aygır!"

Eve girdiğinde alevler geven, tezek ve odun yığınını sarmıştı. Her şey nasıl da bir anda saman alevi gibi parlayıp sönmüştü. Hasıra sırtüstü uzandı, Çolo'nun durup dururken arsızlaşmasının üzerinde düşünmeye başladı. O kızı on beş gün evinde beslemişti. Kim bilir belki de o kıza hiç dokunmamıştı. Kıza baktıkça dolmuştu. Kız gider gitmez buraya koşmuş, burada patlamıştı. Uluyuşlar duydu. Kurtbasan havladı korkuyla. Kalktı, ahırdan getirdiği kısa direklerle kapıyı payandaladı, berkitti. Yatak yükünün arasından çıkardığı av tüfeğini ocağın yanına duvara dayadı. Hasırın üzerine bağdaş kurup, bakışlarını alevlerin aydınlattığı yiyeceklere dikti. Ocağa iyice yaklaştı sonra. Sol memesini çıkardı. Alev aydınlığında beliren diş izlerine baktı, boynunu kırdı, kokladı diş izlerini. Gülümsedi. "Koyuna memeden dalan kurdun nefsi zincir dinlemez, soyu has olur" diye, soluğunu oluğunu kesip dışarıyı, kurtlar dünyasını dinledi.

Goran ağa sırtını, ortasındaki kandil sallanan, mihrap desenli bir tux seccadesine dayamıştı. Deve tüyünden dokunan bu kadim seccadenin ateş zeminine, yüzlerce buğday başağı, çiçek ve kuş figürü yerleşmişti. Seccadenin kenar hattı, çiçekli kufi yazılarla, kıvrak dallar ve minik testilerle özenli bir tarzda işlenmişti. Goran ağanın sağında, bıyıkları hacıyağı kokan, kurbağa ağızlı Melo Miro oturuyordu. Solunda, Goran'ın sol kolu Reşo ve Reşo'nun adamları Ezpîroz, Dodo, Namo, Neval, Baran ve Avdil yer alıyordu. Ağanın sağ kolu olan Melo Miro'nun en çok güvendiği üç adam, Ciwan, Amed ve Canyar ise karşıda, Gızing kadının yanında bağdaş kurmuştu. Giriş kapısının solunu Fermani ile Kirdo, sağını Kose ile Kewo tutmuştu. İçeride oturanların herbirinin kucağında bir G-1 tüfeği uyuyordu. Yalnız Melo Miro ile, güvendiği üç adamda ve Reşo'da birer G-3 tüfeği vardı. Goran ağa, kalaşnikofunu seccadenin yukarısına, çocukların erişemeyeceği bir yere asmıştı. Oda tütün, ilenmiş çorap, soğan, deri, ter ve demir kokuyordu. Melo Miro Veli'yle Helko'yu dışarıya nöbetçi dikmişti. Goran ağanın damına çıkartmıştı birisini.

Kale gibi bir evi vardı Goran ağanın. Kalın, yüksek duvarlarla kuşatılan bir bahçenin ortasındaydı ev. Dedesi Karo ağadan kalmaydı. Duvarları malviye denilen pişmiş tuğlayla örülmüştü. Eyvanın iki yanı revaklı nişlerle çevrelenmişti. Taşa gömülmüş çiçekli çiniler, çinilerin çevresinde stilize güvercin ve geyik motifleri dikkati çekiyordu. Kapı haylice büyük ve demir kaplamalıydı. Oyma kapıda mine işi kartal kafaları, zeytin yeşili süslemeler, yaprak motifleri vardı. Evin pencereleri yüksekçe ve dardı. Kalın demir parmaklıklar, tel süzgeç ve camla sağlamlaştırılmıştı. Bitip tükenmez kan davalarının, silahlı çatışmaların mağrur bir kanıtı olarak yükseliyordu köyün bağrında.

Eyvanın sağında ve solunda, sıra sıra sırlı ve kabartmalı çömlekler yer alıyordu. Bazı çömleklerin tepesine, renkli slip tekniğinde kaseler oturtulmuştu. Goran ağanın dedesi, şan şevket sahibi Karo, İran'dan, İsfahan, Erdebil ve Rey şehirlerinden getirtmişti tüm bu çömlekleri. Sular, ayranlar, şerbetler, şaraplar bu narin işlemeli sanat şaheserleriyle sunulurdu konaktaki misafirlere eskiden. Envai çeşit çiçekler, kokular köpürürdü bu testilerden. Şimdi hiçbirisi kullanılmıyordu. Eski ruhu, eski debdebeyi çağrıştırmanın bir aracı olarak eyvanda sergileniyordu.

"Lo ağzınıza mukayit olun haaaa!" diye çıkıştı Goran ağa. "Askere bildirmeyin, giderken karakolun yanından geçmeyin! Kılıç kesmez, kurşun geçmez bir beladır ki ayağımıza kadar gelmiş. Kaçırmayın. Devlet herbirinin kellesine iki milyon koymuş."

"Çeto'nun kellesine dört milyon koymuş!"

Karnı haylice galiz, cesametli, iri, dizman vekiline, Miro'ya baktı Goran ağa. "Doğrudur, Çeto'nun kellesine dört milyon pangınot koymuş" dedi. "Gözünüzü açın. Askerle beraber giderseniz avcunuzu yalarsınız. Para mara alamazsınız. Siz vursanız da, Yüzbaşı Şekip askerin vurduğunu söyler. Yalancıdır, haramzadedir. İnsanlıktan payını almamış bir gavattır ki başedilmez. Askere sezdirmeyin, kurnaz olun. Sarı saman altından su yürüten, sonra da üstüne çıkıp müezzinlik eden yaşar bu dünyada. Kaçırmayın. Lokma ayağımıza kadar gelmiş. Onlar aç kalmışlar. Buralardan, bir yerlerden ekmek almaya gelmişler. Kurdu ormandan açlık çıkarır. Sıkışmışlar. Sıkışmasalar, kışta kıyamette, herkesin bildiği o kaya kovuğuna gelip sığınmazlar."

Oğlunun sonunu düşünüyordu Gızing kadın. Eski kan davalarının yerini ondan daha kanlı, daha geniş savaş almıştı. "Kan edene, kan ederler" sözü, sık sık çınlıyordu ruhunun derinliklerinde. Köylüler silahlandırılıyor, maaşlı memurlar haline getiriliyor, dağa çıkan kendi asi çocuklarının üzerine sürülüyordu. Kıyameti bekleyen Bradost falcılarının mütevekkil sukûnetine gömülmüştü Gızing kadın. Omuzları yıldızlı insanlar, helikopterler, kanlı çatışmalar işgal etmişti rüyalarını. Rüyaları garipleşmişti. Gökteki helikopterden, "Cehenneme gider misiniz!" diye sorular yağıyordu köylere. Ve ayağa kalkan binlerce köylü, "Maaş kaç?" sorusuyla karşılıyordu bu soru yağmurunu. Gızing

kadın şaşkındı. "Bana bir haller oldu. Ölümüm mü yaklaştı yoksa?" diye mırıldanıyordu bazan.

"Ağama diyem ki" diye söze girdi Reşo. "Şimdi biz sabahın köründe orayı tüfek çemberine düşürdük. Çatışma başladı. Hepsini bi tamam vurduk. Kimin kimi vurduğu, kimin ne kadar parayı hakettiği..."

"Tamam anlamışım" diye sözünü kesti Reşo'nun. "Lo siz onu dert etmeyin. Ben, kaç ölü varsa, hepsinin parasını gider Muş'taki binbaşıyla görüşür, bankadan çeker, alır getiririm. Kendi ellerimle, aha size bu evde dağıtırım. Tütün parasını nasıl dağıtmışsam, alnınızın helal terine nasıl para saymışsam, kazandığınız kan parasını da tek tek, kuruşu kuruşuna sayar, teslim ederim. Ben mal yemem. Ben izzeti nefis sahibi, namlı, hakyemez bir sülalenin evladıyım. Bu sofranın ekmeğini yiyen her kul bilir bizi. Yalnız şunu diyem ki, müsademe sırasında namuslu olun. Kim kaç kuruşun atmış, kaç adam vurmuşsa namusluca söylesin, yalan atmasın. Gayretli insanın, yiğit insanın daha çok parayı hakketmesi lazımdır. Korkmayın, ölüsü bol olan müsademeden, vursun vurmasın herkes pay alır. Gani kanın parası, gani olur. Ama yiğidin, korkusuzun, gayretlinin payı büyük olur ki, bu da normaldir, işin adaletidir. Öyle korkak insanlar var ki, müsademede altlarına işerler. Benim onlar için yapacak bir şeyim yok. Onlar yakuti rümmani döğüp içseler de korkaklıkları gitmez. Ama kan bedelinden onlar da pay alırlar."

İçeri, Goran ağanın küçük karısı Hemayil girdi. Elinde koca bir bakır sini, sininin üzerinde kahve dolu bir yığın küçük fincan vardı. Kahveleri giriş kapısından başlayarak sırayla koruculara sundu. Canyar'ın karşısına dikilince, sezdirmeden gülümsedi, bakışlarını bakışlarıyla sardı. En yakışıklı korucuydu Canyar ve Hemayil'in ilk göz ağrısıydı. Boş siniyi kapının yanına, duvara dayayıp odadan çıktı Hemayil. Gızing kadın kahve almadı.

"Benim asıl derdim başkadır" diye devam etti Goran Ağa. "Allah'ın izniyle, eğer siz bu baskında başarılı olursanız, bizim köyün namı yayılır. Yolumuz, suyumuz, elektriğimiz bu sene içinde hallolur. Altımıza helikopter verirler. Silahlarımızı yenilerler. Kurşunumuzu, bombamızı, dürbünümüzü, ayakkabımızı, üstbaşımızı tamam ederler."

"Altımıza belki bir cip verirler ağam."

"Muhakkak verirler" diye onayladı Miro'yu. "Banka borçlarımızı ertelerler. Düşük faizle kredi açarlar. Kaçak mallarımıza göz yumarlar. Maaşlarımıza zam yaparlar."

"Allah esirgesin ağam, ya bizden birisi vurulursa ne olur?" diye söze girdi Canyar.

Damdan başına karpuz düşmüş gibi oldu Goran ağa. "İtoğlitlik etme" dercesine gözlerini devirdi. Kahvesinden bir fırt çekti, bıyığını sıvazladı.

"Baskın basanındır" dedi. "Baskına giden vurulmaz. Vurulursa da, devlet geride kalan çoluk çocuğuna, ailesine maaş bağlar. Gözü açık gitmez."

"Baskın başarısız olursa, Yüzbaşı Şekip bunun hesabını bizden sormaz mı?"

"Nasıl?" diye Amed'e baktı Goran ağa.

"Bize niye bildirmeden gittiniz demez mi?"

Haşin haşin şakırdattı tesbihini Goran ağa. "Ax ax, benim oğlum, darı başı misali büyüdükçe eğrildi" diye mırıldanan Gızing kadına baktı. Canyar, kadına hak verdi içinden. Amed gülümsedi. Goran ağa duymazlıktan geldi anasını.

"Allah etmesin, baskın başarısız olursa, keşif gezisindeydik, beygafildan karşımıza çıktılar, müsademe başladı dersiniz. Biraz kurnaz olun lo! Her şeyi bana sormayın!"

Bu sırada Berzo'yla Aso girdi içeri. Her birinin omuzunda bir G-1 vardı.

"Lo nerde kaldın Berzo? Bu kadar milleti bekletmenin alemi nedir!" diye bağırdı Goran ağa.

Berzo gülümsedi yalancıktan, elpençe durdu:

"Daha zaman var ağam" diyerek saatine baktı. "Saat üç. On dakka sonra çıksak, yer ağarmadan kavuşuruz."

"Hadi hadi geç otur! Kız iki kahve getir Hemayil!" diye bağırdı Goran ağa.

Sürüsünü kurt kırmış Nemrut çobanlarının yıkılmış, meymenetsiz edasıyla tüfeğini omuzundan indirdi, geçip bağdaş kurdu Berzo.

Duruşunda, bakışlarında, "Ben ki, dünyanın vicdanına tükürmüş bir adamım. Kendi tükrüğünde boğulmaktan korkanların tabutçusuyum"

rüzgârı vardı. Kavgaya tutuşan karılarını dövüp gelmişti. Goran ağayı her konuda ikna edebilecek tek adamdı.

"Berzo şeytanın gürzüdür."

"Berzo, tuttuğunu koparan, inşallahsız bir adamdır."

"Göbeğini ataşla kesmiş, diline kartal teleği sürmüşler."

"Berzo'nun bakışı, kurt uçurumundan beterdir."

Goran ağa, Berzo'yu başkalarına anlatırken sık sık tekrarlardı bu ve benzeri sözleri.

"Beni dinle Berzo" diye işaret parmağını kaldırdı Goran ağa. "Aha burda hepiniz onbeş nefersiniz. Yol üstünde ağıla uğrar, Çolo'yu da alırsanız onaltı edersiniz. Onaltı mavzer, on altı aslan. Zühre yıldızı, sizi kar üstünde pürsilah görse, korkusundan kova burcunda sır olur vallahi."

Çolo'nun adını duyunca ürperdi Aso. Hevre'yi Çolo'nun elinden, Goran ağanın sayesinde aldığını biliyordu. Ama gerdek gecesinden bu yana Hevre'yi kimin bozduğunu tam olarak tesbit etmiş değildi. Hevre ısrarla, anadan doğma böyle olduğunu söylüyordu. Aso en çok, Goran ağanın küçük oğlu Hemo'dan şüpheleniyordu.

"Cesetleri köye getirsek nasıl olur ağam?"

"He he, sağ olasın Miro, unutmuştum, iyi ettin de hatırlattın. Ağıla varır varmaz, eşek mi, katır mı, at mı, her ne varsa alın. Cesetlerin hepsini yükleyin getirin. Cesetler köye girer girmez ben karakola haber veririm. Cesetleri köy meydanına dizersiniz. Her teröristin yanına silahını yatırırsınız. Korucu olmayanlara, Joro'ya, Cinagir'e, Fezo'ya, Delîl'e gücümüzü, kuvvetimizi göstermenin zamanıdır. Hem subaylar, askerler gelir yiğitliğin nasıl olduğunu kendi gözleriyle görürler."

Gızing kadın dayanamadı, ağlamaya başladı sessiz sedasız. Kafasını kaldırdı, hafif cerbezeli, usturuplu bir dille:

"Vax dünya, bahtı kara dünya!" diye söylendi. "Kürdün sağ gözünü sol gözüne düşman etmişsin. Ekmeğimize, suyumuza, tuzumuza kan karışmış. Buğdaya nifak girmiş. Ana karnına, gül goncasına nifak girmiş!"

"Ane, sus ane!" diye bağırdı Goran ağa. "Kalk git yat, yorgunsun! Senin ne işin var bizim aramızda!"

"Vax dünya, kahpe dünya! Kürdün eline hançeri ters versen, Kürt hançerin sapını saplasa, Kürdün eli kesilse, Kürt pişman olsa, Kürt Kürdü öldürmese..."

"Ane, sus ane! Allah! Allah! Ağzını hayra aç, savuş git öbür odaya, namaza dur, hayırlı dualar oku bize! Hançeri elimize ters verme!"

İki fincan kahveyle içeri girdi Hemayil. Canyar'a baktı yan gözle. İlk fincanı Berzo'ya sundu. Aso'nun kahvesini verirken, "Hevre'yle benim kaderim aynıdır. Bir farkla ki, ben gerdeğe kız girdim, Hevre karı" diye düşündü.

"Hemayil Hemayil, koltuğuna gir de aneyi yatağına götür" dedi Goran ağa.

Korucular, çaktırmadan kalçalarını, uzun örgülü saçlarını, nakışlı beyaz yün çoraplarını süzdüler Hemayil'in. Canyar anılarına daldı. İpincecik birşeyler koptu derinliklerinde, dipsizleşti. Hemayil, Gızing kadını sağ kolundan destekleyerek ayağa kaldırdı. Canyar'a baktı gözucuyla. "Az sonra fincanları toplamaya gelsem, yakından bir daha baksam Canyar'a" diye düşündü. Gızing'in mırıldanışlarını duymuyordu bile. Canyar'laşmıştı tepeden tırnağa.

Korucular, dışardaki nöbetçileri de alarak yola koyuldular. Çıplak bir kuduz ayazıyla ağırlaşmıştı karanlık. Köpeklerin merakçıl çıkışlarını geçerek köyü geride bıraktılar. En önde Miro yürüyordu. Reşo'yla Berzo izliyordu onu.

"Goran ağa niye gelmedi?" diye bir soru attı ortaya Canyar. Kısa bir sessizlikten sonra:

"Goran ağa akıllı adamdır" dedi Berzo. "Hacreş'in balcıkuşudur. Biz de Hacreş'in balporsuğuyuz. Balcıkuşu, balporsuğuna arı kovanının yolunu gösterir. Kovanı porsuğa açtırtır. Balı beraber yerler."

"Keşke balcıkuşu olsaydı" diye güldü Amed. "Önümüzde yürürdü, çok az da bal yerdi. Balın yarıdan fazlasına el koyarsa şaşmayın."

Birkaçı hariç, korucuların hemen hepsi titriyordu. Korkuyla ayazın öpüştüğü yerde, titreyişe kimliği sorulmazdı. Yeni dağ yasası, parayı kanla kazanmayı emrediyordu. Ayazı, menzili, gözyaşını, titreyişi ve korkuyu iptal etmişti yeni dağ yasası. Gökyüzü alçalmış, heybeti artmıştı dağların. Dağları ancak cesaretin gücü küçültebilirdi.

Gür yeleli, beyaz kısrakları hayal etti Berzo. Rodi'yi acaba kim

vurmuştu? Basmaya gittikleri ünlü Çeto, Rodi'yi tanıyor muydu acaba? Zine'yi düşündü. Aniden karşılaşır gibi oldu Zine'yle. Zine acaba dönmüş müydü dağlardan? Lori'nin hali ne olacaktı? Çevrede acaba ölen yeğeninin karısıyla evlenen adam var mıydı? Kardeş, ölen kardeşinin karısını aldığına göre, dayı, ölen yeğeninin karısını hadi hadi alırdı. Ama Zine bilmiyordu Rodi'nin vurulduğunu. Zine öğrendikten sonra, Lori'yi üçüncü karı olarak almaktan başka çare yoktu. Lori kadar güzel bir karı var mıydı bu Muş diyarında? En iyisi, Lori'ye sık sık uğramak, halini hatırını sormak, gönlünü şimdiden hoş etmekti. Ayazdan kurtulmanın en iyi yolu, hayallerin sıcak koynuna sığınmaktı. Bu uğursuz çatışmada vurulmak da vardı. İki karı ve bir yığın çocuk ortada kalırdı. Goran ağanın adamlarından biri eve girer, karılarla koyun koyuna yatardı. Lori de elden giderdi. Ürperdi Berzo. Ağız dolusu tükürdü kara.

Titremeli, uğursuz bir yürüyüşten sonra ağıla vardılar. Köpeğin havlayışlarıyla uyanan Çolo, Lori'nin geldiğini sandı önce. Ayak mahşerini dinleyince, Azad ve adamlarının geldiğine kani oldu. Kapı güm güm vuruldu.

"Kimdir o?"

"Aç, benim Çolo!"

Sesinden tanıdı hemen Miro'yu. İçine anafor girdi, midesi bulandı. "Gecenin bu vaktinde, ne işi var bu köpek sürüsünün ağılda?" diye meraklandı. Kalkıp açtı kapıyı. İçeriye doluşan bir yığın kelle ve lafla karşılaştı.

"Ha Çolo'nun keyfi, ha Acem şahının!"

"Bu Muş diyarında, ayıbının başında ceviz kıran bir adam varsa, o da Çolo'dur. Helal olsun sana vallahi!"

"Herifte boy var, endam var ki, insan ormanının çınar soyuna girer!"

"Ağrı dağının dumanında boy atmış, kopunda yatmış."

"Allah bu fukaraya bir karı nasip etmedi."

Aso'yu görünce cin çarpmışa döndü Çolo. Belli etmedi. Milletin çenesi gevşemişti.

"Gel anamı al desem, almaz."

"Senin ananın neresine yapışsın, fukara? Bacını ver."

"Dodo'nun bacısı dayanmaz Çolo'ya."

"Eski zaman karıları boylu posluymuş. Ne olduysa karılar küçüldü. Rahmetli dedem anlatırdı. Botan beylerinden Melik Halil'in bir kızı varmış. Bu kız Cizre'yi uzun zaman idare etmiş. Kızın her bacağı bir adam kadarmış."

"Tam Çolo'ya göre!"

Korucular laf cümbüşünde, sağa sola ilişip oturdular. Miro, durumu Çolo'ya anlattı. Ağıldaki atları katırları çıkarmasını, silahını alıp kafileye katılmasını, cesetleri bağlamak için bol miktarda kendir bulmasını söyledi. Çolo hiçbir şey söylemedi. Kara kara düşündü. O kaya kovuğunda, Çeto'nun değil de, Azad ve adamlarının bulunabileceğini tahmin etti. Kim görmüş, kim ihbar etmişti acaba? Tek tek tanıdığı, içirip doyurduğu, yaralarını sardığı adamları vurmaya mı gidecekti şimdi? Bacağındaki yaraları kendi elleriyle sardığı, sığınağa sokup, sığınaktan çıkardığı Arya'yı vurmaya mı gidecekti?

"Teröristler bu ağıla hiç uğramadılar mı Çolo?"

"Uğramadılar" diye kesip attı. Miro'nun bu cevapla doymayacağını biliyordu. "Birkaç gece köpekler havladı. Üç gün evvelinde, gece yarısı, köpekler yeniden havladı. Ala köpek havlaya havlaya şu tarafa doğru koştu. Bir tüfek sesi geldi. Köpek bağırdı. Sabah evden gittim ki vurmuşlar."

"Gördün mü!" diyerek elini dizine vurdu Miro. "İhbar doğrudur. O iblisin dumrusu, o kan ayaklı Çeto kesin kaya kovuğundadır! Bu gece Allah ya onu abad eder ya bizi!"

İhbarın kesinlik kazanmış olması, korkusunu artırdı korucuların. Çolo, uydurduğu yalanın yararlı olup olmadığını düşündü. Korucular-dan önce kovuğa varmanın bir yolunu bulmaya çalıştı. Yüreği, korkunç bir kâbus yumağına dönüşmüştü. Mutlak bir çıkış şarttı. Onlar yola çıktıktan az sonra atla yola çıkmayı düşündü. Ama o kar tınazlarını, o kayalıkları, o uçurumları atla aşmak, atı oralarda hızlı sürmek mümkün değildi.

"Bu baskına ben gitmem Miro."

"Niye?" diye irkildi Miro.

"Altı ay oldu. Benim korucu maaşımdan bir tek kuruş girmedi kursağıma. Hepsini Goran ağa cebine indirdi. Ben eşek değilim."

"Bunu şimdi mesele etmen doğru değil Çolo."

"Doğrudur. Şimdi tam suyun ortasındayım. Ağam sırtımdadır. Sahibinin eşeğe dayı dediği zamandır. Hak arama zamanıdır. Öküzü boynuzundan, yiğidi sözünden, zalimi muhtacından tut demişler."

Korucular Çolo'nun haklı olduğunu biliyorlardı. Goran ağa kendi maaşlarının bir bölümüne de el koyduğu için Çolo'nun kinine katılıyorlardı. Çolo'nun eşek inadını bildikleri için fazla üstelemediler. Biraz dinlendikten sonra kalktılar. Ağıldan bir at, iki katır çıkarıp verdi Çolo. Giderken arkalarından uzun uzun baktı. İçeri girip üzerini sağlamca giyindi. Vakit geçirmeden tüfeğini alıp yola çıktı.

Çolo, ihbar edilen kaya kovuğunu çok iyi biliyordu. Hacreş'i, Çotela ve Malato dağını onun kadar bilen yoktu. Değişik bir yol tutturarak karanlıkta hızla geçti korucuları. Atın ve katırların onların hızlarını keseceğini çok iyi biliyordu. Kese yoldan, acayip bir hızla ilerliyordu. Yokuşları dev adımlarla eritiyor, inişleri ise koşarak bir solukta halledi-yordu. Kara gömülüp düştü defalarca. Çığ tehlikesi yüksek olan uçurumlardan indi. Karanlığın henüz erimediği ama erimeye başladığı bir anda, Gıdik girdavı denilen yerdeki kaya kovuğuna yaklaştı.

"Heeeeey! Ahyaaa! Heeeeey Zaaal! Uyanın burayı ihbar ettiler uyanın!" diye bağırdı. Ses dalga dalga yankılandı kayalarda. Sesi duyan Ağır Mahmut'un tüyleri diken diken oldu. Nöbet yerinden kaya kovuğuna koştu derhal.

"Arkadaşlar kalkın, uçurumun dibinden bir ses geliyor! Bakın, dinleyin!"

"Kız Aryaa! Aryaaaa! Zaaaaal! Uyanın burayı ihbar ettiler uyanın! Korucular az sonra burda olurlar, uyanın!"

Herkes panik içinde ayağa fırladı. "Dağılmayın!" diye ikaz etti Çeto. Roketini, sırt çantasını aldı. Çevresinde kümelenen arkadaşlarıyla birlikte uçuruma baktı. Aralanmış gibiydi şafağın kapısı. Ses, aralıksız, durup dinlenmeksizin yankılanıyordu dağlarda. Çeto sesi tanıdı. Cevap vermek istedi, vazgeçti. Herkesin gözünün önünde Çolo'yla buluşup konuşursa memleketi ve gerçek adı açığa çıkardı.

"Cevap ver Melemeran. De ki duyduk, burayı terkediyoruz, meraklanma, çok sağol."

"Heeeey heval! Sesini duyduk duyduk! Çok sağ ol! Çok yaşa! Senin gibi güzel insanlar oldukça, bizim sırtımız yere gelmez!"

Sesi can kulağıyla dinleyen Çolo, gülümsedi. "Korucuların dediği doğruydu. Bu Zal'ın grubu değildi. Zal'ın grubu olsaydı sesimi tanır, hemen yukarı çağırırlardı. Bu Çeto'nun grubuydu. Dağlara nam salan bu Çeto acaba nasıl bir adamdı?"

Daha fazla beklemedi Çolo. Korucularla karşılaşmaktan korktu. Alacakaranlıkta kayboldu.

Çeto'nun onbeş kişilik grubu uçurumu hızla indi. Kımıl'ın Amed'e gitmesiyle yediye düşen grubunu, sekiz yeni partizanla onbeşe çıkartmıştı Çeto. Nemrut dağından Malato'ya geçmişti. Newroz'a hazırlık görevlerini tartışmak için, Çotela dağında Zal'ın grubuyla buluşacaktı. Çotela'ya Hacreş üzerinden gitmek, bu arada eve yakın bir yerde konaklamak, bir bahane bularak gruptan bir saatliğine ayrılıp anası ve karısıyla buluşmak niyetindeydi. İhbar olmasaydı, o günün akşamı, grubunu eve çok yakın bir yerde, belki de evin hemen arkasındaki kayalıklarda konaklandıracaktı. Zine'nin Kuşağzı dediği doğal bir korunak vardı burada. İhbar bozmuştu her şeyi.

Gırtlakları fırlamış, boyunları uzamış, avurtları çökmüştü partizanların. Ekmeği getiren şey hareketti. Kış, hareketi iğdiş ediyordu. İz bırakma korkusu, çığ korkusu, köyde ya da geçitte pusuya düşme korkusu, boşalmış yaylalarda aç kalma korkusu demekti kış. Göz çukurları derinleşmişti partizanların. Matlaşmıştı kızların bakışlarındaki parlaklık. Yiyecek namına hiçbir şey kalmamıştı Mahmut'un sırt hangarında. Yiyecek bulmanın yolu yöntemi üzerinde envai çeşit hayaller kuruyordu Mahmut. Ayıyı ininde boğazlıyor, lop lop et parçaları halinde sırt hangarına dolduruyordu. Yaban domuzlarını diri diri geçiriyordu şişe. Bir yığın tavşan vuruyor, kızgın yağda kızartıyordu. Bol biberli, bulgurlu keklik çorbası hazırlıyordu. Boğa taşağını, pişmiş yumurtayı, soğanı, mantarı ve domatesi ince ince çinterek, zeytin yağı ve limonla karıştırıyordu. Yatarken, yürürken, nöbet tutarken, hatta konuşurken olmayacak hayaller kuruyordu Mahmut. Yüzbeş kilodan seksene düşmüştü. Delirmiş, ateş üzerinde döne döne kızaran yağlı kurbanların hasretiyle yanıp tutuşuyordu. Cızırdayarak kızaran taze et kokusu, tatlı sohbetlere, dizginsiz şakalara, gümrah gülüşlere yol açıyordu. Açlık, sevgililerin karşılıklı bakışmalarındaki esrarengiz, narin ve leziz rüzgârların gücünü de kırıyordu.

Uçurum dibini batıya doğru katettiler. Tilki ve kurt izlerinin çapraz çizgilerle nakışladığı bir tepeye tırmandılar. Şafağın kara düşen gümüş gülüşünde, insana iştah ve iyimserlik aşılayan yumuşak bir buğu vardı. Göğün mavi bahtı, şaşılacak derecedeydi. Öteleri, kar altında uyuyan asmaları, kekliklerin taze şakıyışları sarmıştı. Şafak karı, kar ise asmaları besliyordu. Tepeyi inip ikinci bir vadiye girdiler. Sağda, kayaların arasında bir kurt ya da tilki ininin kararan ağzını gördü Mahmut. Tilkilerin kış vakti, kümes hayvanları, keklik, gelincik, güvercin ve tavşanla beslendiklerini, haylice tavlı olabileceklerini düşündü. Az sonra Çeto, yuvanın beşyüz metre ötesinde kısa bir mola verdi. Sigaralar tellendirildi. Mahmut karla oğuşturdu gözlerini.

"Bugün bir köyü bassak, korucuları silahsızlandırsak hoş olur."

Herkes hayretle dönüp Mahmut'a baktı. Çoban yıldızının, güneşin yanında parlaması kadar ilginç bir durumdu bu. Hoş hoş gülümsedi Çeto. Parlayan her sözü, karmaşık kuşkular, ön yargılarla karşılayan ve baskınlara karşı çıkan bir insanın bunları söylemesi...

"Hayret, Melemeran hayatında ilk defa baskın istiyor."

"Sürüyü baskına çağıran aç kurtun uluyuşuna benziyor bu."

"Biz korucuları silahsızlandırırken, o da ahırları hayvansızlaştıracak."

"Bir günlük yoldan alır gıdik ağılının kokusunu."

"Lo Melemeran olmasa hepimizin açlığı zorlanır, tır tır eder" diye söze girdi Gedo dayı. "Yaratır. Taşı hamura, kıtlığı berekete çevirir. Kurban olurum ben onun şahdamarına. Onun şahdamarında nimet var. Kışın getirdiği açlığı yener o nimet."

Taşa oturmuştu Mahmut. Kalktı, yürüdü biraz. Dönüp gruba baktı.

"Nereye Melemeran?" diye kıs kıs güldü Hoca.

"Abdesthaneye. Açlığımı defedeceğim."

Grup keyifle güldü. Destan, gözden kaybolunca kadar seyretti gülünü.

"Ölürüm köklendiğin topraklara!" dedi Gedo dayı. "Artımlı pirincimizdir o bizim, kaynamasın, kaynadı mı, birken beş olur."

Sağ ve sol uçurumlara baka baka yürüdü Mahmut. Durdu, ononbeş metreden yola bakan, yamaçtaki tilki inini süzdü. Sırt çantasını çıkarıp tüfeğiyle birlikte bir kayanın üzerine koydu. Matarasını ve belindeki

elbombalarını çıkardı. Kasaturayı kınından sıyırdı. İne doğru tırmandı. İnin ağzı haylice genişti. Tüylere ve ayak izlerine baktı. Çakal ya da kurt ini olup olmayacağı üzerinde düşündü biraz. Yaban domuzu geldi aklına. Her ne olursa olsun inden et çıkarmaya kararlıydı. Diz çöküp inin karanlığına baktı. Gübre, tüy ve ılık toprak kokusunu iştahla soludu. Kasatura iki karış uzunluğundaydı ve her iki ağzını da fena halde bilemişti Mahmut. Yüzükoyun uzandı. Önce kollarını, sonra başını ve omuzunu sokmaya çalıştı. Omuzu girmedi. Kasaturayla genişletmeye koyuldu ini. Görülmemiş bir hırs ve inatla çalışıyordu. Toprağı dışarı attı. Biraz daha sürdürdü genişletme işlemini. Omuzunu zorlayarak soktu. Derinliklerden gelen ılık deri ve gübre kokusuna doğru dirhem dirhem, omuzlarını küçülterek ve ini olağanüstü bir güçle zorlayarak ilerlemeye başladı. Amcası Sersem Şiro'nun dağ keçilerinin yavrularını yüksek mağaralardan nasıl çıkardığını hatırladı. "Deliğe duman verdim, kurt yavruları peş peşe çıktı... Ayıyı ininde vurdum... Can havliyle deliğe giren tilkiyi kuyruğundan yakaladım... Domuz damından dokuz domuz eniği çıkardım..." Sersem Şiro'nun yıllar önce söyledikleri tek tek çınlıyordu kulaklarında. Sağ kolunu uzatarak kasaturayla karanlığı çaprazladı. Hayatında hiç domuz damı görmemişti. Domuz damına girmiş olabileceğini düşündü. Taze süt, et ve yağ kokusu mu geliyordu karanlığın dibinden? Haylice zorladı omuzlarını, tırnak tırnak ilerledi. Alnında tomurcuklanan ter, burnunun ucundan toprağa damladı. Göçük altında kalan maden işçilerini hatırladı. Ciğerlerinin küçüldüğünü hissetti. Dizlerine kadar girmişti ine. Destan'ın gülümseyişini seyreder gibi oldu. Daha fazla zorlayınca omuzları ağrıdı. Fenersiz oluşuna yandı. Kibriti çıkarmak için elini cebine sokmak istedi, sokamadı. Sucuk gibi sıkışmıştı. İleri gidemeyince geri çıkmak istedi, çıkamadı. Ne kalçasını ne de omuzunu geriye itebiliyordu. Gece ayazdan dolayı uyuyamaması, sabaha yakın nöbete kalkması ve açlığı, haylice ağırlaştırmıştı yorgunluğunu. Biraz daha gayret etti geri çıkmak için, başaramadı. Dayanılmaz bir uyku bastı göz kapaklarını. İnin diri serinliğinde, yanağını elinin üzerine yaslayarak uykuya daldı usul usul. Kıpırdamalar oldu inin dibinde, karanlığı hançer ucu gibi yırtan parlak bakışlar belirdi, merakçıl bakışlar...

Mahmut gecikince grup aramaya çıktı. Yorumlar başlamıştı.

"Keklik kakırtısı mı duydu yoksa?"

"Geçenlerde amcasından sözediyordu. Kışın dağ keçilerini izliyormuş.

Ayak izlerinden, onların kaldıkları yerleri buluyormuş." "Açlığımı defedeceğim demişti ayrılırken." Bir noktada yeniden toplanmak üzere grup vadiye dağıldı. Mahmut'un kocaman ayak izlerini bulan Gedo dayı, az sonra sırt çantası ve tüfekle karşılaştı. Yakındaki partizanları çağırdı. Ayak izlerini izleyerek yamaca tırmandı. Mahmut'un inden çıkan baldırını görünce ödü koptu.

"Heval çabuk gelin, Mahmut'u buldum!" diye bağırdı.

İnden çıkan bir çift baldırın başında, bir anda toplandı tüm grup. Gedo dayı ile Hoca, in avcısını ayaklarından çekince, irkilerek uyandı. "Yavaş çekin, sıkışmışım!" Sevinç kahkahasına yol açtı ses. "Define kokusu almasa bu deliğe girmezdi bu imansız." "Baksana deliği kazmış, genişletmiş." "Hayret, nasıl girebilmiş bu daracık ine. Hangi akılla girmiş?" Yavaş yavaş çekip çıkardılar. Gülümseyerek doğruldu Mahmut. Çevresini saran şen şakrak kalabalığı süzdü. Hançerini kol yenine sürerek temizledi. "Seni bu dar deliğe saldırtan şey neymiş Mahmut?" diye sordu Çeto. Şirin bir edayla gülümsedi. "Açlık" dedi. Kasaturayı kılıfına soktu. "Yaban domuzunun yuvasıdır bura. Deliğin sonunda geniş bir domuz damı var. Damda tavlı, anaç domuzlar kalıyorlar ki herbiri on kişiyi doyurur." "Sen gördün mü onları kurban olduğum?" "Görmedim" derken, Gedo dayıya bakıp yutkundu. "Ama kokuları geliyordu."

Karın ve şafağın gülüşüyle kucaklaştı gülüşler. Destan'ın söylemesi üzerine, burun ve çenesindeki toprakları sildi Mahmut. Tüfeğini ve sırt çantasını aldı Gedo dayıdan. Dönüp deliğe baktı. Koltukaltını kaşıdı.

"Biraz duman verirsek domuzlar çıkar" dedi.

"Nerden biliyorsun buranın domuz yuvası olduğunu?" diye sordu Seydo. "Belki kurt inidir. Belki çakal çukuru, tilki tünelidir. Belli mi olur?" "Bilirim ben, dumanı verirsek görürsün domuz olup olmadığını." "Dumanı yükseltmenin tam zamanıdır" dedi Çeto. "İhbarın yapıldığı, korucuların elde silah dağlarda kol gezdiği bir anda dumanı yükseltmenin zamanıdır. Hayranım bizim Mahmut'un eşsiz disiplinine ve

askerlik dehasına. Çeto'ya hak verircesine gülümsedi grup. Konuşmalar, şakalaşmalar yerini, sessiz ve diri bir yürüyüşe bıraktı. Pamuk öbeklerinin üzerinde, uysal ve bembeyaz bir pamuk kedi gibi şafak uykusundaydı hayat. Tüm gövdeleriyle kara gömülen aluç ağaçlarının arasından geçip Cotela dağına yöneldiler. Eve uğrayamamanın sıkıntısı içindeydi Çeto. Karısını ve anasını kesin görme niyetiyle gelmişti Hacreş'e. Zelâl'ı düşünüyordu bir yandan da. Bilinmez, belirsiz, bakir bölgelere göndermişti onları. Xanê Hewel'den Hezo'ya ve Farqin'e uzanan silsileleri izleyerek Dicle ırmağına kadar ineceklerdi. Halkın gönlünde taht kuran eski kahramanlardan Mala Aliye Yunus'un çarpıştığı sarp dağlara dayanacaklarını düşünerek rahatladı biraz. Askerin eline geçmemek için elele tutarak kendilerini sulara atan altı kadının büyük uçurumunu ve suda sürüklenen cesetlerini hayal etti, ürperdi. Düşünmek bile istemiyordu Zelâl'ın al kanlar içinde toprağa düşüşünü. Kımıl'ın gözükara ve biraz da serüvenci oluşundan korktu. Zamansız, yersiz çatışmalara sokabilirdi grubunu. Çığlığını uçuruma zamansız düşüren ve üç kuzguna aynı anda saldıran soylu, genç bir şahine benzetti onu.

Grup, Azad'ın Cotela dağındaki sığınağına gece saat onikide vardı. Sığınak, uçurum ağzında, doğal bir oyuğun toprağa doğru genişletilmesi sonucunda inşa edilmişti. Yirmibeş kişi yanyana rahatça uyuyabilirdi. Zal'ın grubu, sığınak inşası konusunda haylice ciddiydi. Yirmiden fazla sığınağının olduğunu söylüyorlardı. Ateşi sığınağın orta yerinde yakmışlardı. Sığınaktaki oniki kişi, gelen onbeş kişiyle kucaklaştı. Sığınağın zeminine kuru yaprak döşemişlerdi. Oturdukları yerlere, kenar şeridi gibi, keçi postu ve battaniye sermişlerdi. Oniki kişilik savaş makinasının kışlık sarayını inceden inceye süzdü Mahmut. Gözü, köşede üstüste yığılan dolu çuvallara takıldı. Düzen, disiplin ve bolluk mesajı veriyordu sığınak.

"Aç mısınız heval?"

Bu da sorulur mu dercesine gülümseyerek Azad'a baktı on beş kişi.

"Sabahın köründen bu yana açız, önümüze odun atsan kemireceğiz" dedi Çeto. Başlarından geçenleri anlattı kısaca.

"Yemeğimizin yağı bol olsun" diye gülümsedi.

Azad sağında oturan Bino ile Gazi'ye dönerek, "Hele kalkın da bulgur pilavı yapın heval. Yağını, etini bol koyun" dedi. Üstlerine karşı gayet kibar ve içtendi Azad. "İsterseniz yemekten önce sıcak bir çay içelim, su kaynamış zaten heval" diye Çeto'ya baktı. Başıyla onayladı Çeto. Kaynayan suya bir avuç çay attı Arya. Gazi'ye yardım etmek için ayağa kalktı.

Yemek ve çay hazırlıklarını izleyen Mahmut, karşıda ateşin yanında oturan Destan'ı zevkle seyre koyuldu. Odun alevi, sohbet, çay ve etli bulgurdan ibaretti Cotela dağı. Newroz kutlamalarının pratik görevleriyle bölgenin bazı sorunları konuşulacaktı Azad'ın sığınağında. Bakışlarda açlığı alteden parlak, ayartıcı bir ışık vardı. Yıldız aydınlığı yağıyordu uçurumun çıplak kayalarına.

Ararat'ı duman basmıştı. Kurt düğünü dumanıydı bu. Güvercin kırandı. Beyaz gece çökmüştü Ararat'a. Tükrüğü havada donduran, köksöken dumanıydı. İnciyi çatlatan, koçu ayakta donduran dumandı. Ararat'ın dışında hiçbir dağa çökmezdi bu duman. Ararat'ın kahredici öfkesiydi bu duman. Çobanın kuru keçesi donar mı? Donmaz. Çobanın kupkuru keçesini mavi buz kütlesine çeviren tîrmar dumanıydı bu. Yerin yedikat altına gizlenen çatal dilli, maviş burunlu tîrmar yılanı bile bu dumandan korkardı. Bu dumanın çökeceğini içgüdüleriyle önceden sezen tüm kuşlar sürüler halinde terkederlerdi Ararat'ı. Bu dumandan ödü kopan tavşanlar, girdikleri toprak deliklerin ağzını toprakla kapatırlardı. Milyonlarca böceğin azrailiydi bu duman.

Ararat'a duman, Nuh nebiden kalmaydı. Nuh'un gemisinde açılan deliği başıyla kapatan tîrmar yılanı, yeryüzünü basan mavi tufanın korkunç öfkesini bir bebek uysallığıyla emmişti. Sular çekilip de gemi Ararat'ın zirvesine oturduğunda tüm yaratıklar karaya çıkmıştı. Gemide başka bir yaratık kalıp kalmadığını kontrol etmek için alt kata inen Nuh, deliği farkedince yılanı çağırmış, "Bu gemiyi delen sensin mel'un yaratık!" diye bağırmıştı. Deliği başıyla kapayıp geminin su almasını ve batmasını aylarca engelleyen tîrmar, hiç ummadığı bu iftira karşısında şoke olmuş, çektiği acılı bir ahla, tufandan emdiği öfkeyi Ararat'ın zirvesine kusmuştu. Her iki üç yılda bir, Ararat'ın zirvesinde filizlenerek tüm eteklerini saran korkunç dondon dumanı, asırlar geçtikçe sakinleşmiş, binlerce anafor ve yılan ıslığından meydana gelen ve insanları dağa çıkararak donduran büyülü sesini yitirmişti. Çooook eski devirlerde, kadınların çırılçıplak soyunarak bu sese koştuklarını, dumana girer girmez ayakta donduklarını, duman çekildikten sonra, yüzlerce donmuş kadının, çıplak pırlanta kadın heykelleri

gibi, şafak nurunda pırıl pırıl parladığını Ararat toprağı fısıldayıp duruyordu.

Van gölünden gelen angıtların, hanım ördeklerinin, eceline susamış bu alelvan kafileleri ne arıyordu Ararat'ta? Eteklere dolu gibi yağan kırlangıç, balıkçıl ve cüce balaban sürüsünün ne işi vardı bu belalı dumanda? Çıplak kayalar üzerinde donan kekliklerin, saksağanların, büyük karabatakların, pepugların bu azrail dumanında ne işleri vardı? Yalçın kayalıklardan derinliklere düşen şu delice doğan, şu körpe kerkenez, şu rojhelat atmacası neden terketmemişti dumanı? Dağın dik yamaçlarına binlerce ağaçkakan, kum kırlangıcı, sarı asma kuşu, sığırcık ve çobanaldatan saplanıp kalmıştı. Dumanın o dayanılmaz cazip sesini insanlar duymuyordu sadece. Kuşlar duyuyor ve uğul uğul, sürüler halinde o sese doğru uçuyorlardı. Bunlar Ararat'ı tanımayan kuşlardı. Bunlar dumandan önce Ararat'ı terkeden kuş sürülerinin felaket çığlıklarını anlamayan, bu çığlıkları hayra yoran saf, şapşal kuşlardı. Dumanın ayartıcı güzel çağrısına sadece iki kuş, guguk ve kukumav uymuyordu. Bunlar köylülerin deyimiyle fena halde cinbaz, zeki ve kurnaz kuşlardı. Ötüşleriyle Newroz'u haber veren guguk kuşu, gezmeye bayılan narin bir kuştu. Kırlangıçların, narbülbüllerinin, kuyruk sallayanların yuvalarına gizlice yumurtlayan guguk, yavrularını onlara yetiştirtirdi. Yumurtadan yirmi günde çıkan gugukun yavrusu da anası gibi kurnazdı. Yuvadaki guguk civcivi diğerlerinden önce serpilir, anne kuş yiyeceğe gidince diğer civcivleri sırtıyla yuvadan dışarı iter, yapayalnız kalırdı. Tabii anne kuş durumu farkedemez, getirdiği yiyecekle sadece gugukun yavrusunu beslerdi. Guguk gibi yuva yapmayan, terkedilmiş tavşan ini, ağaç ve kaya kovuklarında barınan kukumavın kurnazlığı da haylice inceydi. Tüm yaratıkları bağrına çağıran Ararat dumanına kanmıyordu bu iki kuş. Kar altında dinlenen toprak guguku, guguk ise arkadaşı kukumavı uyarıyordu.

Nozer'in yirmisekize ulaşan silahlı grubunun dışında hiçbir Allah'ın kulu kalmamıştı Ararat'ın yüksek eteklerinde. Kışı yükseklerde geçirmek, çığ patlayışlarını dinlemek, tipinin şiddetlendiği anlarda yer değiştirmek, gece ayazında grubuna askeri eğitim yaptırmak, uçurumlara kendir gerdirerek geçiş tatbikatlarına sokmak Nozer'in

vazgeçemeyeceği alışkanlıklarıydı. Doğanın hışmını yenemeyen, insanın hışmını yenemezdi. Nozer'e göre, büyük güçlükleri yenerek, aşılamaz engelleri aşarak yaşayan, hayatın güçlükleriyle sürekli boğuşan insanlar mutlu ve özgür olabilirlerdi ancak. Mutluluğun ve özgürlüğün kaynağı hareketti. Şarjörde uyuyan mermi mutlu değildi. Namluya sürülen mermi biraz mutluydu ve bu mutluluğunu da artan umudundan alıyordu. Namluyu tek nağrayla terkeden mermi ise erişilmez mertebelerde mutlu ve özgürdü. Nozer'e göre, Ararat'ın gazabına yenilen kişinin Ararat'a çıkmaya hakkı yoktu. Hançerin hası hiçbir zaman eğilmezdi, kırılır ama asla eğilmezdi. Başını kaldıran, her gün gökyüzünde yepyeni, dünkine benzemeyen bir güneş görmeliydi. Kundağı ve menevişi ne kadar parlak olursa olsun, geçmişi özleyenin yivseti karıncalanırdı. Güçlü gelecekler, örs gibi ısınan, yedi renkli cüretlerden doğabilirdi ancak. Nozer, Ararat'ın daha bir gürlemesinden, haşin tipilerle hayatı kırbaçlamasından, zincire vurmasından yanaydı. Zincirin hatırlattığı, hasretini çektirdiği özgürlükten daha has, daha saf ve yaratıcı bir özgürlük var mıydı yeryüzünde?

Zine'yle, Zine'yi köprünün altından alan Karduk, iki gün sonra Nozer'in Ararat'taki üssüne vardılar. Dondon dumanının ustura gibi işlediği bir akşam üzeriydi. Parolaların karşılık verilmesinden sonra, nöbetçi Genco'yla Karduk tokalaştı. Karduk, grubun asıl kuryesi, Genco ise yedekti. Zine, kazılmış kar tüneline girince şaşırdı. "Nasıl, güzel yapmış mıyız?" dercesine Zine'ye bakıp gülümsedi Karduk. Tünelin yerin altına doğru gittiğini farketti Zine. Eğilerek yürümeye başladı. Hayatında hiç bu denli üşümemiş, bu denli titrememişti. Kar tünelinden toprak tünele girdi. On onbeş adım sonra, bir yığın silahlı partizanın oturduğu geniş bir yeraltı sığınağında buldu kendisini.

Karduk herkesi selamladı. Köşede oturan Nozer'in yanına gitti, "İşte sana sözünü ettiğim kadın budur heval" dedi.

Zine'yi tepeden tırnağa süzdü Nozer. "Rodi acaba burada mı" diye, büyük bir heyecanla, mum ışığının aydınlattığı, yarı karanlık yüzleri tek tek süzen Zine, ayağa kalkıp kendisine doğru gelen, tazı bacaklı, bıyıksız, koç burunlu adama baktı.

"Köhne dünyadan yeni dünyaya hoş geldin ana!"

"Hoş bulduk oğul. Nozer sensin?"

"Benim" diyerek Zine'nin elini şiddetle sıktı. Zine, birçok insanın aksine, Nozer'i, belirsiz, güvenilmeyen ve güven duymayan bir insan olarak değil, güven veren birisi olarak algıladı.

"Geç şöyle, sobanın yanında otur. Kemiklerinin buzu çözülsün, diline newroz yeşili insin."

Sığınağın girişine yakın bir yerde bir su tenekesi tersine çevrilmiş ve orta yerinden çıkan bir boruyla tavana rampa edilmişti. Teneke havada duruyordu. Altında yanan odunların aleviyle kıpkızıl kesilmişti ve duman sığınağa yayılmadan çıkıp gidiyordu. Zine, kapıya yakın köşedeki üç koyuna, odun yığınına, battaniyelere, tilki ve kurt postlarına baktı. Herkesin tüfeği yanındaydı. Herkes güleç, merakçıl ve rahattı. Ayaklarını ateşe yaklaştırdı Zine. Tek tek yeniden seyre koyuldu partizanları. Rodi kesinlikle yoktu. Bu kadar erkeğin içinde dört kız vardı sadece. Buruk bir duyguyla, anasız kalmış körpe kuzuları seyredercesine seyretti kızları.

"Gerçek adını burada hiç kimseye söyleme. Sana bir takma isim bulalım" diye gürledi Nozer. "Herkes bir isim söylesin. Hangisini beğenirse onu koyalım."

Herkes bir ad söyledi. Kızlardan birisi tesadüfen Zine'nin anneannesinin adını söyledi: Awaz. Karduk'un önerdiği Rojda adıyla Awaz arasında bocaladı biraz.

"Adım Awaz olsun" dedi.

Nozer başıyla onayladı. Üzerinde bağdaş kurduğu keçi postuna ve kucağındaki kalaşnikofa baktı. Nazarlar, ateşin yeşil damarına yönelir.

"Eğitim saati gelmiştir, herkes üç dakika içinde hazır olsun!"

Nozer'in direktifi üzerine tüm erkek partizanlar oturdukları yerde, çarçabuk belden yukarı soyundular. Torbalarından çıkardıkları kalın aşortman üstlerini giydiler. "Kalk!" direktifiyle hepsi silahını alıp ayağa fırladı. Zine heyecanlandı. Baskına gideceklerini sanarak ayağa kalktı. Kadın partizanlar üzerlerini önceden değiştirmişlerdi. Herkes tüfeğinin dipçiğini sağ koltuğunun altına sokmuş, dimdik bekliyordu. Zine, onbeş ile onsekiz arasında gösteren tıfıl partizanların ciddiyetini, engelbilmezliğini ve dikliğini seyretti.

"Eğitim başlamıştır, marş marş dışarı!"

Nozer'in çıplak direktifiyle, koşarak, ard arda sığınağı boşalttılar. Elinde kalaşnikofu, sırtında mermi dolu şarjörlerin bulunduğu sırt çantasıyla en son Nozer terketti sığınağı. Tek bir kadın partizan kalmıştı sığınakta. Zine'ye baktı gülümseyerek. Anasını bekleyen aç bir bebeğin yüzüyle karşılaşmış gibi oldu Zine.

"Gecenin bu vaktinde, bu ne hay huydur kızım?"

"Eğitimdir. Haftada üç gece yapılır. Yazın daha sık yapılır."

"Senin adın nedir kızım?"

"Anuş. Kendi adımı kendim koydum."

Anuş'un gerçek adını merak etti Zine. Sormaya korktu. Sorsa da söylemezdi. Torbadan bir yığın küçük havlu çıkardı Anuş. Naylon bidondan, iki naylon kovaya su doldurdu. Yarım sabun parçasını bıçakla kovalardan birisine rendeledi. Elini sokup köpürttü. Havluların yarısını bir kovaya, yarısını da diğerine attı.

"Senin bu işini anlamamışım vallah!"

"Eğitim bir saat sonra bitecek. Bitince herkes belden yukarı soyunacak, bu suyla sabunlanacak, bu suyla da silinecek. Bu büyük torbada kuru havlular var kurulanmaları için. Heval Nozer temizlik konusunda çok titizdir. Haftada bir gün herkesi belden yukarı soyundurur, bit kontrolü yapar. Eline bir defter kalem alır. Her bit için iki saat fazla nöbet tutturur. Bu yüzden herkes korkar. Kaya dibinde, çalı arasında zaman buldukça bitini ayıklar. Nozer bite, "ağa" der. Koynunda "ağa" besleyenlerden nefret eder. Sana tavsiyem bitlenme. Kadınları kadınlara aratır."

Nozer'in bu yönü hoşuna gitti Zine'nin.

"Peki Nozer kendi bitini..."

"Bir başkasına aratır. Şimdiye kadar Nozer'de hiç bit çıkmamış. Bir defa çıkmış. O da geçen sene Nirkora vadisinde. Üzerinde çok bit çıkan ve bundan dolayı çok nöbet tutan bir arkadaşın, ayıklayıp biriktirdiği kendi bitlerini, gece yatarken Nozer'in üzerine salması sonucunda olmuş. Herkes öğrenmiş, ama Nozer'e söylememişler. İki gün, iki gece nöbet tutmuş Nozer."

Büyük bir tencereye su doldurdu. Torbalardan çıkardığı çeşitli dağ otlarından bir parça attı suya. Bir limonu dörde böldü, kırmızı toz biber ve bir avuç toz şekerle birlikte tencere attı. Ateşin üzerine yerleştirdi.

Bardakları dizdi.

Sert, dişlek bir ayaz vardı. Nozer grubu karanlıklara, üç dört metre yüksekliğindeki yarların olduğu koyaklara doğru sürdü. Kar donmuştu ama bazen bata çıka koşuyorlardı. Yarlardan atlamaya başladılar. Atlayan, karın üzerindeki ince buz tabakasını kırarak dizlerine, kalçasına kadar gömülüyordu. Tüfeklerini kara batırmamaya, gözbebekleri gibi korumaya çalışan partizanlar, birbirlerinin üzerine düşmemek için karanlığı bakışlarıyla eritmeye çalışıyorlardı. Soluk soluğa, amansız ayazda ısınmış gibiydiler.

"Yat! Sürün!"

Nozer, tüfeklerini kara değdirmeden sürünen partizanların kulaklarının dibini kurşunla dövmeye başladı. Herkes, kurşun yanlışlıkla kafama saplanır korkusu içindeydi. Başını kaldırmadan hızlı hızlı sürünüyordu. Alınlar, yüzler ve eldivenler içindeki parmaklar, domdom ayazının etkisiyle uyuşmuştu.

"Kalk ! Yaralı taşı!"

Öndekinin, arkada yürüyeni sağ omuzuna alışıydı bu. Yüzeyi buzlanmış karın ağırlığa dayanamaması, bataçıka zorlu bir yürüyüşün başlamasıydı. Yaralıları taşıyanlar, Ararat'ın ayazını ve karanlığını tırmanmak zorundaydılar. Kalaşnikofun takırtılarını dinleyerek... Dağ karanlığı, tüfeğin nağrasına derinlik ve çağrışım gücü üfler. Kayalara çarpan takırtılar, renk ve hayal tufanına dönüşerek, insanın içini basar. İçindeki cüceliğin tutsağı olan insan yücelir, özgürleşir.

"Yaralıları değiştir ve hızlan!"

Taşıyanlar, yaralı konumuna girerek omuzlara bindiler. Bata çıka tırmanırken korkunç zorlanıyorlardı. Şehriban'ı taşıyan Şemame bayılacak kerteye gelmişti. Şehriban, Şemame'den hem boy hem de kiloca üstündü. Ama Şemame, Nozer'in defterinde, güçlüklere yenilme, düşme diye bir kavramın olmadığını çok iyi biliyordu. Düşse, Nozer hemen gelip kulağının dibine bir şarjör mermi boşaltacak, ayağıyla bastırıp başını kara gömecek, "kadındır, narin yaratıktır" demeden, ayaklarıyla sırtına çıkıp üzerinde tepinecektir. Soğuk sıcak, kadın erkek, ağır hafif ayırımı sözkonusu olamazdı. "Mümkün değil" ile "acaba"yı kurşuna dizmişti Nozer.

"Yaralıları indir! Yat! Sırtüstü sürün!"

Tüfekler göğüslerde, sırtüstü, yokuş yukarı, zorlu bir sürünme eğitimi başladı. Bunu yokuş aşağı yuvarlanmalar izledi. Peşpeşe değişik haraketlerle süren "tatbikat" birbuçuk saat sonra sona erdi. Grup, sığınağa girmeden önce, Anuş'un hazırladığı temizlik malzemeleriyle silindi, kurulandı, sığınağa girdi. Herkes üzerini giyindi, oturdu, yemek nöbetçisi Anuş'un kaynattığı dağ çayını büyük bir mutlulukla yudumlamaya koyuldu. Zine, mum ışığında, çayı höpürdeterek içen güleç insanları zevkle seyrediyordu. Mahzun ve ağlamaklıydı. Alboz'un kurtlar tarafından parçalanışını tüm sıcaklığıyla yaşıyordu. Çay hoşuna gitmişti. Yerin altında, Ararat toprağının bağrında, tarçın, kekik ve gülkurusu kokan doyumsuz çayı yudumlamak her insana nasip olmazdı. Toprak, sözü yükünden arındırır, doğurganlık ve bilgelikle taçlandırır. Çatışma noktalarını ipek soluğuyla dağıtır toprak. Göğün mavi masalını özümleyen kar, rüya verir toprağa. Zine toprağın uyku ısrarına güç bela dayanabiliyordu. Uyuşuyor, derinleşiyor, tarifsiz bir hazla sereserpe dalmak istiyordu. Alboz'un bağırtılarını bile yitirmişti derinliklerinde.

"Çeyrek ekmekle birer parça kuyruk yağı dağıt nöbetçi!"

Anuş kalktı, yan yana duran iki torbayı açtı. Yirmi dokuz parçaya böldü bir büyük koyun kuyruğunu. Çeyrek ekmek ve bir parça soğanla birlikte dağıtmaya başladı kuyruk yağını. Nozer, bazı şeylerin özellikle çiğ yenilmesinden yanaydı. Yumurta, karaciğer, beyin, kuyrukyağı, boğa taşağı, keçi dili ve bir yığın şey. Grubuna sık sık kuş çayı içiriyordu. Vurulan birkaç kuşu, bir yığın dağ otuyla birlikte bir teneke suda kaynattırıyor, bardak bardak içilmesini sağlıyordu. Herkes onun direktifi doğrultusunda yemek ve içmek zorundaydı. Az sonra, nöbeti devralmaya gitti iki kişi.

"Şimdi konuş Awaz ana, sırasıdır!" diye gürledi Nozer. "Bize niçin katılmak istedin ve ne gibi bir görev almak istiyorsun?"

Zine, derin bir uykudan irkilerek uyanır gibi oldu.

"Derdim derindir oğul."

"İyiki de derindir. Derin olmayan zaten inemez bizim derinliğimize, inse bile boğulur, yüzeye vurur. Bizim her yaşta insana ihtiyacımız var."

Zine, "boğulur"un dışında hiçbir şey anlamadı. Sözü de kendisi gibi, hançer gibi dimdikti bu adamın. Başındaki çefyeye, insanı dinlerken açılan kocaman ağzına, mağara taraçasını andıran sarkık dudağına,

tüfeğine, dürbününe ve başındaki çefyesine baktı Zine. Oğlunun hayali canlandı gözlerinin önünde.

"Benim oğlumun yerini sen bilirsin Nozer. Eline ayağına düşmüşüm, beni oğlumla görüştür. İki yıldır ben bu dağlarda perişan olmuşum."

Sağ burun kanadı seğridi Nozer'in.

"Sen bize katılmaya gelmedin mi?" diye bağırdı.

"Ben oğlumu bulup götürmeye gelmişim."

"Yani halkın dağından, halkın tüfeğini çalmaya gelmişsin!"

"Benim kimsenin malında gözüm yok oğul. Yavrumu çalan dağdan, yavrumu almaya gelmişim."

İki bela ocağı gibi ışıldıyordu Nozer'in gözleri. Tartışmanın nasıl sonuçlanacağına ilişkin herkes merak içindeydi. İkinci kez, oğlunu arayan bir kadınla karşılaşıyordu. Geçen yıl Soran yaylasında, oğlunun resmini gösteren bir başka kadının ısrarlarından güç bela kurtulmuştu. "Bu kadını niçin getirdin" dercesine Karduk'a baktı hınçla. Köyde daha ziyade Alboz'u dinleyen Karduk, ihtiyarların irtibatçılıkta ve istihbarat toplamada işe yarayacağını düşünmüş ve onların dağa gelmeleri konusunda Nozer'i ikna etmişti. Ama kadının oğlunu aradığına dair hiçbir şey söylememişti. Karduk azap içindeydi. Nozer'in kendisini çok sevdiğini ve başkalarına örnek gösterdiğini bilmesine rağmen, ters bir laf etmesinden, azarlamasından korkuyordu. İki yılda dirhem dirhem kazanılan güvenin bir çırpıda yıkılması tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Dağa getirilen bilgi, tam ve sağlam olmalıydı.

"Herkes senin gibi yavrusunu almak için dağa çıkarsa, o lanetli kara kaderinize gün doğar mı?"

"Herkesin bir kuzusu mu var? Ben sekiz körpe kuzumu toprağa vermişim. Bir kuzum kalmış, onu da dağlar almış!"

Zine ağlıyordu. Partizanlar, kadının sekiz kuzusunu nasıl toprağa verdiğini merak etmeye başladılar. Dağda mı şehit olmuşlardı yoksa? Kimdi bu kadın? Kalan son çocuğu kimdi?

"Sekiz çocuğunu nasıl verdin toprağa?" diye sert bir edayla çıkıştı Nozer. Herkesin sormak istediği ilk soruydu bu.

"Hepsi meme kuzusuydu. Nemrut dağının sekiz körpe güverciniydi."

“Senin sekiz küçük çocuğunu elinden alan yoksulluk ve zulüm dünyasına karşı tavrın nedir? Boyun eğmek, gözyaşı dökmek, direnenleri ise dağdan alıp sıcacık yuvalarına hapsetmek! Yazık senin şu haline yazık! Sekiz çocuğun acısını yüreğine nakşeden yoksul bir Kürt kadının tavrı böyle mi olmalı? Ben de sandım ki bizimle birlikte savaşmaya gelmişsin. Yazık, çok yazık!”

Yazık’ları takmaz bir havadaydı Zine. Gayet içli, bereketli ve sessiz bir tarzda ağlıyordu. Zamanı afallatan tüm ecelsiz ölümlere, apansız ayrılıklara ağlıyordu. Herkesin kendisini dinlediği, gözyaşlarına değer verdiği inancındaydı.

“Hayatı yanlış okuyorsun Awaz ana” diye devam etti yeniden Nozer. “Şurada oturan partizanlara iyi bak! Bunların hepsi senin oğlundur. Bunları oğul olarak görmeyen anaya, gerçek ana demem ben! Dağlarda binlerce oğlun, kızın var! Bunlara sahip çık! Kaderini bunların kaderiyle birleştir! Kökünü dağlara sal, bir uçurum çiçeği ol. Dağa çıkanın grameri sağlamlaşır, dertleri dağılır, alnı genişler, niyeti güzelleşir! Senin oğlun ne zaman çıktı dağa? Dağdaki adı nedir?”

Mendiliyle gözyaşlarını kuruladı, burnunu çekti, karşısında oturan Karduk’a baktı. Uykusu dağılmış, kanına diken ucu dokunmuştu.

“Seksenbirin sonunda evi terketti. Çoban Belangaz onu Cilo dağında görmüş. Hacreş’i, Çotela’yı, Malato’yu, Andok’u, Nemrut’u, Diyarbekir dağlarını, Fırat’ı, Dicle’yi, Cudi’yi, Kato’yu, Gabar’ı, Kelamemê’yi, Herekol’u, Mengene’yi... Alal’ın dağının adı neydi? Aklına gelen cemi cümle dağları gezmişim, her dağda bir çoban, her yaylada bir gelin, her derede bir çay tanımışım. Yeri göğü elek velek etmişim de bulamamışım. Yer yarılmış, içine girmiş benim oğlum.”

Nozer ve tüm partizanlar afalladı, Zine’nin dağ bilgisine. Bulunmaz bir hazineyle karşı karşıya olduğunu düşündü Nozer.

“Ne zamandan beridir arıyorsun oğlunu?”

“İki yıla az kaldı. Yaz kış, bu dağ senin o dağ benim...”

“Bagok dağına gittin mi?” diye sordu Karduk.

“O dağ, çoban Agır’ın dağıdır. İki kere uğramışım o dağa.”

Sorular sökün etti partizanlardan.

“Tanin dağlarına gittin mi?” dedi Simko.

“Çoban Alişer’in dağıdır, gitmişim.”

"Çırav dağına?"

"Gitmişim, çoban Avdil'in dağıdır. Koyunlarının hepsini yüzbaşı kurşunlamış. Teröristlere bir daha yardım edersen seni de kurşunlarım, bu sana ders olsun demiş."

Nozer, Zine'nin, araziyi ve kitleyi iyi tanıyan bir kadın olduğunu düşündü. İstihbarat, irtibat, iaşe ve propaganda açısından bu yaşta, bu tip insanlara ihtiyaç duyuyordu. En uzak bölgelere, en tehlikeli sahalara dikkati çekmeyecek bu tip insanları gönderebilirdi ancak. Ama davaya inanmış, inatçı, sabırlı, dirençli insanları. İki yıldır dağları tek başına kolaçan eden bu kadın, kesinlikle cesur ve dayanıklı bir kadındı. İnat ve irade işiydi iki yıl dağlarda yapayalnız gezmek. Zine'nin paltosunu, başına doladığı çaputları, çefyeleri, dimdik oturuşunu süzdü dikkatle.

"Oğlunun takma adını, partizan adını biliyor musun?"

Nozer'in bu sorusu, Zine'nin umudunu güçlendirdi. Çıktığı her dağın çobanı, aynı soruyu yöneltmişti Zine'ye. "Ben onun düzmece adını bilseydim çoktan bulurdum." "Dağda olduğundan emin misin?" Tüm partizanları şaşırtacak bir yumuşaklıkla sormuştu Nozer bu soruyu. Anuş'un çok uzaklardan sırtlanarak getirilen kuru odunlarla beslediği ateş, sığınağın ısırgan iklimini ılıtmıştı. "Bu iki yıl içinde, dağ komandolarına, koruculara rastlamadın mı? Şüphelenmediler mi hiç? Sorguya çekmediler mi seni?" Zine, Anuş'un ikinci kez bardakları dolduruşunu seyretti. Dağ çayı hoşuna gitmişti. Bardağını iştahla uzattı.

"Kaç dağda kaç defa ele geçmişim. Zenbur bela olmuş, başıma üşüşmüşler. İnkâr kalesine sığınmışım. Dilenci olmuşum. Zır deli, kör kekeme olmuşum. Hacı lokumu olmuşum da her ağıza uymuşum. Bir şey edememişler. Her sözüme inanmış, beni serbest bırakmışlar. Yolu yolla kesmişim, erişilmez dağlara ahd etmişim de erişmişim."

Kadını nasıl ikna edeceği üzerinde düşündü Nozer. Her sınıf, her yaş ve her cinsten tuttuğunu koparan insanlara korkunç ihtiyaç duyduğunu farketti birden. Yüz, ikiyüz, üçyüz kişiyle dağlarda gezmeyi, üslenmeyi, büyük tatbikatlar düzenlemeyi hayal etti. Havan topları, ağır makinalı tüfekler, uçaksavarlar canlandı gözlerinin önünde. Sadece genç kadınlar, genç erkekler mi? Hayır. Kararlı kocakarılar, sakalı ağarmış sıra neferleri, körler, topallar, sağırlar, dilsizler de...

"Dağdaki devrimci güçlerden koparsan oğlunu bulamazsın. Gerilla gerillayı kolay bulur. Madem gelmişsin bizim gruptan ayrılma. Sana kuryelik görevi vereyim. Çeşitli gerilla bölgeleriyle bizim bölgemiz arasında haber getirir götürürsün. Heval Karduk'la birlikte çalışırsın. Zaten tüm eyaletleri gezmiş tanımışsın. Eyaletimiz Serhed'le diğer eyaletler arasında kolayca gidip gelebilirsin. Her dağda tanıdığın bir çoban var. Bu güzel bir imkândır. Hiçbir kuryede böyle bir imkân yoktur. Bizim grubumuzda kal. Yakında seni eyaletlerden birisine göndereceğim. Bir yığın partizanla karşılaşacaksın. Şimdiye kadar kaç partizanla karşılaştın?"

"İki seneden bu yana, sizden başka kimseyi görmemişim."

"Yaaaaa, gördün mü! Taa başından bir partizan grubuna katılsaydın bir yığın partizanla tanışırdın. Bu arada belki oğlunu da bulurdun."

Sözlerinin etkisini anlamak için Zine'nin bakışlarını bakışlarıyla özümlemeye koyuldu. Alnına, burnuna, çenesine, ellerine kaydırdı bakışlarını. Zine anlaşılmaz gizli bir sevinç içindeydi. Hayaller uç vermişti. Yüce dağlarda bir yığın partizanla kucaklaşıyordu. Onun gelişini gören nöbetçiler, "Kumandanımız Rodi'nin anası geliyor!" diye bağırıyorlardı. Nozer'in cevap isteyen bakışlarını farkedince birşeyler söylemek ihtiyacını duydu. Eşsiz bir fırsatı yakaladığı inancındaydı.

"Hepiniz benim ciğerparemsiniz. İki yıldır ayağım ayağınızın izini izlemiş aha bu dağlarda. Mavzerlerinizin parıltısını aramış, bağırtısına koşmuşum. Yükünüz yükümdür. Her işinizi yaparım. Yeter ki Allah can sağlığı versin."

Nozer'in ve partizanların içinde büyüyen gülücük, bakışlara ve edalara vurdu. Altmışına merdiven dayamış bir kadın, yürüyüş hızını grubun hızına uydurabilecek miydi? Çatışma anında ne yapacaktı? Partizanlar, Nozer'in bu kadını gruba almış olmasını hayretle karşılamışlardı. Hıza, şaşırtıcılığa ve cürete aşık olan bir adamın, grubu altmış yaşın sınırına getirmesi garip değil miydi? Partizanlar altmışına merdiven dayamış bir kadınla birlikte yaşamanın ilginç, tatlı, duru ve dalgalı bir şey olacağı kanısındaydılar.

"Bu saatten itibaren partizan oldun Awaz ana" diye gülümsedi Serko. "Otuz yaş gençleştin. Ağrı dağına tırmanırken zorluk çekmezsin artık."

"İyi bir partizan oluncaya kadar güçlük çeker" dedi Nozer. "İyi bir partizan yorulmaz, aşlanmaz, üşümez, acıkmaz, susamaz. İyi bir partizan korkmaz, yakalanınca ser verir sır vermez, ölünce keçi gibi kuyruğunu dimdik tutar. Cehennem ateşine atılsa bile yeşilliğini korur, tomurcuklanır, dal budak salar dört bir yana, ateşin egemenliğini, kahredici gücünü kırar."

Nozer bir partizanın hayatı ve kişiliği hakkında örnekler vererek tam bir saat konuştu. Uyumamak için olağanüstü bir çaba sarfediyordu Zine. Bir ara Nozer'in çenesine lanet okudu içinden. "Yüreği minkâri altınla işlenmiş ocağı batmışın. Yılan dilinden beter bir dili var. Sağdan soldan devşirdiği delilerini dilinin destanıyla demlendirir, dembeste eder. Sonra kalkar ayağa, bir avuç delisiyle dağlara hükmeder" diye düşündü. Yüreğinde, Nozer'e karşı zerre kadar hınç olmadığını farketti. Kızlara baktı. Tacı Kayser lalesi gibi gümüş gülüşlü, dimdik ve körpeydiler. Hepsi bir dağın yamacında vurulup düşecekti. Adını bilmediği şu kızın alnına dökülen kakülü mum ışığında altın gibi parlıyordu. Yarın o kakül alnındaki kana yapışacaktı. Eskiden Nemrut gölü kıyısında saçlarına kavun suyu süren ve sararması için günboyu güneşlenen kaz çobanı kızları hatırladı Zine. Bir hoş oldu, buruk buruk gülümsedi. Adlarını hatırladı: Gülnezar, Zengule, Ceylanfer, Cihanfer, Lalifer... Alboz'un parçalanışını hatırladı, unuttu her şeyi. Çeşitli zamanlarda söylediği sözler yankılandı içinde. "Kartalın yuvasına kaz yumurtası koymuşlar, civciv çıkmış, büyümüş, uçması için uçurumdan atmış. Uçurumun dibindeki çaya düşmüş kaz. Kartal tepeden bakmış, 'Alçaklığa bu kadar düşkün olma, uç!' demiş." Alboz'un bunu niçin anlattığını düşündü Zine. Kendi alçaklığını uçurumdan atarak hafifleyen kaç insan vardı bu dür yada acaba? Alboz canlanmış, çınlamaya başlamıştı Zine'nin kulaklarında. "Bunlar, meramlarını yeşil bir merminin içine yerleştirmiş, namluya sürmüşler Zine... İnsan insana, millet millete kendi zulmünün namlusundan bakar olmuş... Davut peygamberin zamanı geri gelmiş, adalet terazisi göğe kaçmış Zine..."

O gece deliksiz, güzel bir uyku çekti Zine. Nöbetçiler grubu şafak sökerken kaldırdılar. Grup sabah jimnastiği için toplu halde dışarı çıktı. Hafif tipi vardı. Sis kalkmamıştı. Sabah sporuna Zine de katılmak zorundaydı.

Yaş ve cins sınırı sözkonusu olamazdı Nozer'in grubunda. Hafif bir koşudan sonra, yatkalklar, şınavlar, kaz yürüyüşleri, atlamalar, birdirbirler başladı.

Yapıp yapamadığını anlamak için herkes ikide bir dönüp Zine'ye bakıyordu. Zine demir bir iradeyle, itirazsız, tüm hareketleri yapıyordu. Karda yuvarlanan, rengarenk, yamalı bir bohçayı andırıyordu.

"Yüzükoyun yat ve bekle!" diye bağırdı Nozer.

Hiç gecikmeden yattı Zine. Nozer gelip başucuna dikildi. Kulağının dibine kurşun sıkmaya başladı. Karlar yüzüne savruldu Zine'nin. Barut kokusu yaktı genzini. Şakakları uğuldadı, hiçbir şey duymaz oldu. "Veeeey, arsız pirsiz tosbağa, sağır etti beni!" diye hafiften mırıldandı. Atışlar tek tek sürüyordu.

"Korkuyor musun Awaz ana?" diye bağırdı Nozer.

Güç bela duydu Nozer'in bağırtısını Zine. "Ha bülbül sesi, ha mavzer sesi, benim nazarımda aynıdır! Benim bu narin, nazlı ömrüme gül kokusu üfüren bu dağların kızıyım ben!" diye bağırdı Zine. Tüm grup duydu Zine'nin bağırtısını. Hayret, hayranlık ve gülümseyiş yayıldı şafak aydınlığına. Cevap, Nozer'in hoşuna gitmişti. Yenilenmiş, arzu ve coşkuyla dolup taşmıştı.

"Kalk! Yokuşa dön! Yaralı taşı!"

Zine, dönüp Şehriban'ı aldı omuzuna. Nozer, Zine'nin her hareketi hiç geciktirmeden ve zorlanmadan yapmasına hayran oldu. Arkadan, karlara gömüle gömüle yaralı taşıyışını seyretti. Şehriban gibi ağır ve uzun bir kızı omuzlayıp tırmanışa geçmesini, Zine'nin irade ve inat gücüne bağladı.

"Arayı açma Anuşş!" diye bağırdı Nozer. "Awaz anayı örnek al! Bak hiç arayı açıyor mu! Üstelik Şehriban gibi ağır bir partizanı taşıyor!"

Zine'nin keyfine diyecek yoktu. Sevinç ve umut, omuzundaki ağırlığı hafifletmişti yarı yarıya. Rodi'yi bu yıl içinde bulacağına kesin gözüyle bakıyordu. Bulur bulmaz alıp eve götürecekti. Dağlara alışmış olabileceğinden, gelmemesinden, diretmesinden korktu. Acaba Nozer'i anası arıyor muydu? Bu kadar partizandan kaçını anası arıyordu? Anasının bulup da götüremediği oğul kız var mıydı acaba?

Spordan sonra, hazırlanan sabunlu havlularla, erkekler dışarda,

kadınlar ise barınakta silindiler. Ayaz dayanılmazdı. Ateşi iyice beslediler. İçeri giren her partizan, Zine'ye tebrikler, övgüler yağdırıyordu.

"Bravo Awaz ana, ruhu genç olanın hareketi de gençtir!"

"İnanca ne yük dayanır ne de menzil!"

"Ağrı dağını sevindirdin, Newroz erken gelir Awaz ana!"

"Aferin iyi kadın, bütün analar senin gibi olsa, her gün nur yağar toprağa! İhtiyarlığa meydan okuyorsun!"

Zine övgüleri gülümseyerek dinledi. "İçinizde, anası dağlara düşen partizan var mı?" diye sordu. Nozer'e baktı gülümseyerek. "Anan peşine düştü mü senin Nozer? Garip anan..."

"Öyle birşey yaparsa ana demem ona! Reddederim analığını!"

"Veeeeeeey gönlümün irfanı! İnsan, kuzusunu meleyen koyuna kızar mı, ane kurban? Sen ki Ağrı insanının çobanısın."

Partizanlar birbirlerine bakarak gülümsediler. Nozer her zamanki yerine oturdu.

"Bizi çoban yaptın, halkı koyun!" diye gürledi. "Çobana da karşıyız, koyuna da! Melemeye karşıyız, kaval sesine karşıyız!"

Zine karşı çıkmak istedi, Nozer'i kızdırmaktan korkarak son anda vazgeçti. Kimsenin karşı fikir ileri sürmemesine, Nozer'e ters düşmemesine hayret etti.

"Kaval sesini ben severim, ane kurban."

"Ben de tüfek sesini severim! Uyaranı severim, uyutanı değil! Bizi bize bulduran şeyleri sevelim. Sevgimizi hakkedeni cömertçe, fazla fazla sevelim."

Sıcak dağ çayının yanında dut kurusu, ceviz, tereyağı ve soğan dağıttılar. Zine dipteki şişkin torbalara, gülümseyen berekete baktı. Nozer'in düzenli, tedarikli, titiz, geleceği gören, deli bir adam olduğunu düşündü. Dizinin üzerindeki radyoyla uğraşan Simko'ya kaydırdı bakışlarını. Grubun en yakışıklı partizanıydı Simko. Yeni başlayan eğitim toplantılarında hocalık ediyordu. Zine'nin Nozer'i anlamadığını farketti. Halka neden anlaşılır, yumuşak bir dille hitap etmiyordu bu Nozer?

"Halkın koyunlaşması, haksızlıklara boyun eğmesi, ses çıkarmaması, zulmü sessizce kabul etmesi iyi midir Awaz ana?" diye yumuşakça girdi söze.

"Kötüdür kötü olmasına da, siz iyilik yapın. Halkı kendi haline bırakın. Halk iyiyle kötüyü ayırdeder."

"Bravo!" dedi Nozer, "Şimdi anlaştık!"

Sabah kahvaltısından sonra eğitim toplantısı başladı. Nozer'in isteğinden dolayı, tüm eğitim toplantılarının konuları askeri sorunlardı. Nozer'e göre en ileri, en kaliteli, en insani ateş dağ ateşiydi. Hayatı yaratan, geliştiren dağ ateşi hantallığı, ertelemeciliği, miskinliği yokederdi. Tüm kötülüklerin panzehiri, canlılığın ise tükenmez, altın kaynağıydı. Zine bu konuşmalardan, Nozer'in dağda odun veya tezekle yakılan ateşe hayran olduğunu çıkardı. Durum, Nozer'in Ararat'ta haddinden fazla üşüdüğünü gösteriyordu. Upuzun, ipince bir insanı, kuşandığı bombalar, mermiler, dürbün, tabanca ve tüfek altında dimdik yürüten şeyin ne olduğu üzerinde düşünürken, alevi güçlü odun ateşlerini hayal etti. Zaman, halkın cüceleştikçe, kahramanların devleştiği bir zamandı. Her şey, ağaç, kaya, ev, hayvan, köprü, dağ, evet her şey donanmış, emir bekleyen insanı andırıyordu. Güneş toprağa yaklaştıkça kargaşa artıyor, zirveler ziyaretgâh haline geliyordu. Zine şaşkın, duru ve bahtiyardı. Nozer'in, "Al, bugün öğreneceksin!" diyerek uzattığı kalaşnikofu alıp kucağına yatırdı. Gülümsedi şaşkın şaşkın.

Agid, Newroz atılımını zamanından önce başlattı. Ocak ayında Botan'daki tüm gerilla birliklerine saldırı emri verdi. Ocak ayında, Rohni'ye bağlı, Botan'ın en büyük gerilla birliği, iki ayrı yerde, Cudi, Kelamemê ve Porva üçgeninde çetin çarpışmalara girdi. Makinalı tüfekler, roketatarlar ve helikopterlerin katıldığı bu uzun çarpışmalarda beş asker, üç partizan öldü. Rohni, usta roketatarcısı Şehmus'un, eğitimci Edip'in ve Cemil'in cenazelerini çarpışma alanında bırakarak Cudi'ye çekildi. Piran çobanı Alal kızın tıfıl sevgilisi Felat, kolundan yaralanarak grubunu kaybetti. Şubat ayında Nozer, korucu köylerini basmak, okulları yakıp, ihtara rağmen bölgeyi terketmeyen öğretmenleri bacaklarından ağaçlara asmak için, Ararat'tan güneye doğru harekete geçti. Mart ayında, Çeto'ya bağlı bir gerilla grubu, Baykan'ın dağlık kesimlerinde, yüz kişilik bir komando ve korucu birliğiyle çatışmaya girdi. Şafak üzeri başlayan çatışma karanlık çökünceye kadar sürdü. Altı asker yaralandı. Gruptan irtibatçı Munzur ve yeni katılan iki partizan öldü. Çeto yirmi kişilik grubunu alarak Andok dağına çekildi. Hırsından uyuyamadı günlerce. Bir gece vakti harekete geçti korucu köylerine karşı. Merhametinin dizginlerini gevşetmişti.

Botan'daki tüm gerilla grupları, Gabar dağından yayınlanan direktiflere harfiyen uyuyorlardı. Komutan Agid'e doğrudan bağlı olan bir gerilla grubu, martın ortalarında Uludere'nin Roboski karakolunu bastı. Karakol yıkılarak yanmaya başladı. Hezil suyunu izleyen aynı grup, bir hafta sonra, Bestler mıntıkası olarak nitelendirilen alanda, Şırnak'ın Çemke Tahlo köyünde konumlandırılmış olan bir komando karakolunu bastı. Komando takımı, karakoldan çıkarak köye çekildi. Bunun üzerine gerilla grubu, Hezil boyunda yer alan, Şırnak'a bağlı Grek karakoluna yöneldi. Aynı günlerde, Komutan Çekdar'a bağlı bir başka

Botan grubu, Eruh'a bağlı Zıvınga Şikaka köyü yolunda pusuya yattı. Baho ağaya bağlı kalabalık bir korucu birliğinden beş kişiyi on dakikalık bir çatışma sonucunda yoketti.

Karların henüz kalkmadığı Botan dağlarında baskınların yoğunlaşması, kolorduyu ve tüm korucu birliklerini harekete geçirdi. Botan Özel Harp Dairesi başkanı Yarbay Yıldıray, Kolordu'nun ilan ettiği "Milli Hakimiyet Harekatı" gereğince, geniş bir baskın, pusu, boşaltma ve taciz kampanyası başlattı. Gabar dağını pusu çemberine alma görevini Albay Rambo Remzi'ye verdi. Albay, Üsteğmen Şahin'le birlikte, Gabar dağının kilit noktalarına otuz kişilik özel pusu birlikleri yerleştirdi. Dürbünüyle sık sık sıgaya çekiyordu dağı. Yılanın başını ezme kararındaydı. Pusu timlerine, gece görüşü için çok sayıda enfrarujlu dürbün dağıtmıştı.

Agid, korunağın çıkışına doğru yürüdü. Çökmekte olan akşamı seyretti. Ne çok yağmur yağmıştı. Eriyen karlara, alacalaşan yamaçlara baktı. Korunak hınca hınç partizan doluydu. Sığınak emin olmaktan çıktığı için terkedilmişti. Ama Gabar'ın hiçbir noktasına güvenilemezdi artık. Son günlerde Gabar'a gelen gruplar, pusu yuvalarına çarpıyordu. Grubun usta kılavuzu ve hızlı irtibatçısı Kawa, dağın çevresinde pusu yuvalarının olduğunu iddia ediyordu. Çiğdem, kar ve toprak kokusu tüm kuşkular. Geçen yıl, mart sonlarında, nerede olduğunu, o zaman yağmur yağıp yağmadığını düşündü. Bu gece Gabar'ın eteğindeki köye inecek, Rohni'nin grubuyla birleşecekti. Baharı Cudi'de geçirmenin daha uygun olacağı kanısına vardı. Mayısta Gabar yeşillenir, mavi dumanlı, vahşi bir güzelliğe bürünürdü. En iyisi, mayıs ayında gelmekti Gabar'a. En delicoş, en çağıltılı, mor şimşekli anında yani... Ak çiçekli keraviyeleri, belizerleri, söğütleri, ardıçları, şahinleri, kırlangıçları, kertenkeleleri seyrederdi bol bol. Sağ omuzunda kalaşnikof, göğsünde ise dürbün vardı. Kumaşı kaliteli, kalın bir Behdinan şalvarı giymişti. Geri dönüp korunaktaki sigara dumanına, kılavuz Kawa'ya baktı.

"Kawa gel seninle biraz konuşalım" dedi.

Mağaranın önündeki çukura doğru indiler yavaş yavaş. Erken çiğdemler fışkırmıştı yeşermiş tümseklerden. Lekeler halinde açılan toprak, amansız kuşatması altındaydı karın. İpek yumuşaklığında,

doygun ve yeşil damarlı...

"Kararını verdin mi, köye hangi yoldan ineceğiz?"

"İki yol var" dedi Kawa. "Birisi köylülerin kullandığı kısa yoldur. Diğeri engebeli, uzun, izsiz, belirsiz yoldur. Kısa yol güvenli değil. Pusu kurabilirler. Uzun yol güvenlidir. Ama kısa yolun dört katı kadardır. Birisinde risk, diğerinde gecikme var."

Sırtını kayaya yaslayarak, kararmakta olan karşı yamaçlara baktı Agid.

"Uzun yolda şaşırma ihtimalin var mı?"

"Var. En ağır şaşırma hatam, bir saata mal olur en fazla."

"Az değil. Başka yol yok mu?"

"Köylülerin kullandığı, dolambaçlı, daha az riskli bir yol var" dedi Kawa. "Kısa yolun hemen hemen iki katı kadar..."

"Bu yoldan gidelim o zaman."

"Gidelim ama..."

"Aması ne?"

"Risk kalkmıyor, aması risk."

"Şu Botan'da bana bir keçi yolu, bir patika bul da risksiz olsun."

"Çooooook! Uçurumlar, kayalıklar, ormanlar, yolsuz yollar."

Agid gülümseyerek omuzuna dokundu Kawa'nın. Kararını vermişti.

"Sen bizi, söylediğin son yoldan, az riskli, dolambaçlı yoldan götür" dedi.

Beraber korunağa döndüler. Eğilip sigara dumanına ve nişangâh ışıltılarına daldı. "Sofrayı kurun, yemekten sonra hareket ediyoruz" diye emretti. Karanlık tam anlamıyla çökmüştü grup korunağı terkettiğinde. Çözümsüz, binbir problemle ağırlaşmıştı kafası Agid'in. Grupları birleştirerek çok daha büyük baskınlara girme zamanının geldiğini düşünüyordu. Savaşı yaygınlaştırmak, yeni gruplar kurmak, eski grupları büyütmek, korucu ağını parçalayıp halkı örgütlemek... Karların üzerinde yürüyorlardı. Ayak gıcırtıları, sessizliği fena halde örseliyordu. Kurşun ağırlığında, aysız, ayazlı bir geceydi. Kol'un en önünde Kawa yürüyordu. Grubun ayak gıcırtıları canını sıkıyordu Kawa'nın. Orak yayını andıran pusu, paralel iki çizgiyi andıran çapraz pusu, V harfini andıran makas pusu, çember pusu... Pusu çeşitlerini düşünüyordu yürürken. En çok da çapraz pusudan korkuyordu Kawa.

Tüm savaşların en kalleş yanı olarak değerlendiriyordu pusuyu. Kahramanlık ruhuna tersti. İnsanı hayvana yaklaştıran en güçlü ögeydi. Modern savaşların vazgeçilmez taktiği haline gelmişti pusu. Mevzisiz savaşların en ısırgan, en kanlı mevzisiydi pusu. Kendilerinin de aynı kalleş taktiği yoğun bir şekilde uyguladıklarını düşündü. Çarpışan taraflar muhtaçtı pusuya.

Gabar dağı aniden yoğun bir ateşle sarsıldı. Onlarca otomatik ve makinalı tüfek takırtısı geceyi paramparça etti. Birkaç çığlık duyuldu. Grup olduğu gibi yattı. Komutan Agid göğsünden, sağ omuzundan ve boynundan, Kawa ise bacağından vurularak düşmüştü. Yoğun tüfek takırtıları arasından bağırtılar yükseliyordu.

"Kanun namına emrediyorum, teslim olun!"

"Kaçırmayın! Çemberi daraltın!"

"Dağa değil, devlete sığının!"

Grup derhal karşı ateşe başladı. Takırdayan makinalı tüfekler, patlayan el bombaları ve roketatar gümbürtüleri arasından "biji"li sloganlar yükseldi. "Teslim olun!" sesinin geldiği yere doğru peş peşe iki savunma bombası savurdu Kawa. Tam bu sırada, ani ve sıcak bir şokla sarsıldı Agid. Kalaşnikofun kabzasına sarılmak istedi, eli tutmadı. Gırtlağı kanla dolmuştu, soluk alamıyor, acılar içinde hırlıyordu. İri bir kayanın dibine, buzlanmış karların üzerine düştü yüzükoyun. Dürbünü kara, sol yanağı ise dürbününe gömüldü. Kafasını kaldırmak istedi, kaldıramadı. Bağırmak istedi, bağıramadı. Dayanılmaz acılardan, takırdayan namlulardan, barut ve kan tufanından ibaretti dünya. Grup BKC'lerin savunma ateşi altında Komutan Agid'i aradı, bulamadı.

"Ya serkeftın ya mırın!"(*) diye mırıldanarak, karlara baktı Agid. Kurşun ve bomba seslerine karşı sağırlaşır gibi oldu. Ilık ılık boşalan kanını ve dipsiz, muhteşem boşluğu dinlemeye koyuldu. Karanlığın karla temas ettiği alarcık sınırda sabitleşti bakışları.

Agid'i bulamayan grup, çatışmanın en şiddetli anında, sloganlarla çıldıran Kawa'yı alarak, sürüne sürüne çekilmeye başladı. Çekilme üç partizanın savunma ateşi altında gerçekleşti. Partizan ateşinin uzaklaşarak kesilmesinden sonra, yüz kişilik pusu bölüğü, kazdıkları

(*) Ya zafer, ya ölüm

mevzilerde, uyku tulumlarının içinde şafağı beklemeye koyuldu. Ortalığın hafif ağarmasıyla birlikte mevzilerinden çıktılar. Yoğun ayak izlerine, boş kovanlara basarak ilerlediler.

"Etrafa yayılın! Dikkatli olun!" diye bağırdı Üsteğmen Şahin.

Yüz kişilik bölüğün içinde otuza yakın korucu vardı.

"Kan izlerine rasladım, komutanım!"

Dönüp bağıran çavuşa baktı Üsteğmen Şahin, umutlandı.

"Aha, vallaha burda bir ölü var kumandan!"

Bağıran korucuya doğru koştu Şahin. Sevinç ve coşkuyla dolup taştı yüreği. Tüm bölük, koşarak ölünün başucunda kümelendi. "Toplanmayın oğlum, dağılın, çevreyi arayın!" diye bağırdı Üsteğmen. Ölünün ensesinde donan kanı, dipçiği göğsünün altında kalan kalaşnikofu ve sağ yanağını yaslamaya çalıştığı dürbünü dikkatle izledi Şahin. "Ceplerini yokla, bak kimliği var mı oğlum!" Çömelerek ölüyü aramaya başladı çavuş. Kağıt parçaları, notlar, bildiriler ve küçük bir cüzdan çıkardı. Kimliği yoktu. Notlara hızla göz attı Üsteğmen. "Bu kesin cellat Agid'in önemli adamlarından birisidir. Sırtüstü çevirsene oğlum şunu! Yüzünü görelim bölücü eşkiyanın!"

Katılaşmaya yüz tutan ceseti çarçabuk çevirdi çavuş. Açık kalmış, ışıl ışıl parlayan kara kehribar gözlere, morarmış açık alına, görkemli çehreye, bakışların kararlılığını artıran düzenli buruna, çangal bıyıklara ve kanlı çeneye baktı üsteğmen.

"İçinizde gören var mı bunu?" diye sordu koruculara.

Korucular birbirlerine bakarak, omuzlarını kaldırıp mırıldandılar. Gabar korucularının şefi Zıbo, ceseti süzerken, "Bunu bir yerde gözüm ısırıyor" dercesine sağ gözünü kıstı.

"Bunu bizim köyün muhtarı tanır Kumandar. O tanımasa bile, Sefil Şeko kesin tanır. Gabar'a çıkan her teröristi tanır o gavur."

Bu sırada bir helikopter göründü. Üsteğmen elindeki telsizle hemen bağlantıya geçti helikopterle. Alçalarak çatışma sahasına kondu. Yedi komando eri ve üç kurt köpeği ile helikopterden çıkan Yüzbaşı Yıldırım, çatışma alanına dağılan bölüğü seyretti.

"Kaç ölü var Şahin?"

"Bir ölü var komutanım. Aramayı sürdürüyoruz. Çevredeki kan izleri, kaçanların bir bölümünün yaralı olduğunu gösteriyor. Burada

yatan, Agid'in önemli cellatlarından birisidir."

"Nerden biliyorsun?"

"Cebinden çıkan notlardan belli oluyor. Çete eğitimcisi, çete elebaşısı veya elebaşı yardımcısı olabilir. Onlar her teröriste dürbün ve tabanca vermezler."

"O zaman teşhis için hemen götürelim şunu" diyerek notlara baktı Yüzbaşı Yıldırım. "Sen hemen bir takip müfrezesi oluştur ve harekete geçir. Helikopterler şu anda keşif uçuşundalar. Yaralıları varsa fazla uzaklaşamazlar."

Yakından, silahsız bir resmini çektiler ölünün. Kalaşnikofu, tabancayı, dürbünü, el bombalarını yanına koyup, bir resim daha çektiler. İki asker ölüyü helikoptere götürürken, Yüzbaşı Yıldırım, Albay Rambo Remzi'yle irtibata geçti telsizle.

Parlak, ipincecik bir newroz sisi çökmüştü kara. Gabar dağının zirvesinde, sis anaforlarının bağrında masmavi bir yırtık açılmıştı. Çekip giden, o ağır, o mağrur gecenin yorgunluğu altında eziliyordu dağ. Akşamdan Gabar'ı terkeden tilkiler, dönüş yolları üzerinde, burunlarını yalayarak, dağdaki olağanüstü durumu endişeyle izliyorlardı. Koyun sürüsünü andıran bu insanların şafak vakti ne işi vardı Gabar'da? Yerden takırtılarla yükselen ve sis deryasına dalan bu kocaman çelik kuşun ne işi vardı Gabar'da? Bütün dünya, inlerde uyuyan körpe yavrulara mı göz dikmişti? Tilkiler işkilli, endişeli ve mahzundular.

Helikopter, köy okulunun önüne indi. Cenazeyi alıp okula getirdiler. Boylu boyunca uzattılar betona. Yüzbaşı Yıldırım, köy muhtarını çağırdı. Gece, Agid'in grubuyla buluşacak olan Rohni'nin grubunu barındırmıştı evinde. Agid'in gecikmesi üzerine, grup sabaha yakın terketmişti köyü. Okula gelirken, korkudan fidan yaprağı gibi titriyordu muhtarın yüreği. Grubun evden çıkışını gören birisinin kendisini ihbar ettiğini sanıyordu. İki askerle birlikte, helikopterin yanından geçip okula girdi. Yıldırım çarpmışa döndü Yüzbaşı'yı görünce.

"Bak bakalım şunu tanıyabilecek misin Muhtar?"

Agid'i görünce soluğu kesilir gibi oldu, nutku kurudu, içini deprem bastı muhtarın. Dişlerini kenetledi, iradesine hakim olarak ölüyü süzdü tepeden tırnağa.

"Bunu hiç görmedim" dedi.

Yüzbaşı Yıldırım, korucu şefi Zıbo'ya dönerek, "Sefil Şeko'ya haber verdiniz mi?" diye sordu. Hazır ola geçti Zıbo.

"Ben haber vermişim kumandar, şimdi gelir Şeko."

Muhtar büyük bir moral çöküntüsüyle terketti okulu. Şeko okula hızla daldı. Kısacık boyu, toparlak gövdesi ve olağanüstü atikliği ile yaban domuzunu andırıyordu. İkili çalışıyordu Şeko. Hem partizan gruplarına, hem de orduya sağlam bilgiler ulaştırıyordu. Her iki taraf da Şeko'nun verdiği bilgilere güveniyor, onu kendi adamı olarak görüyordu. Ortada kalmanın imkansız olduğunu keşfeden Şeko, iki tarafa da aynı anda çalışmanın en güvenli yol olduğu kararına varmıştı. Gayet gizli çalışıyor, geceyi seviyordu. İstihbarattan ayda yetmişbin alıyordu. Geçimi ve sağlığı gayet iyiydi. Uykusu yumuşak ve deliksizdi. Dünya fena değildi. İşler yolunda gidiyordu. Yüzbaşı Yıldırım'ı görünce gülümsemedi. Cesedin bulunduğu odaya daldı.

"İyi bak bakalım Şeko, tanıyabilecek misin?"

"Tanımışım, Agid'tir bu!"

"Ciddi misin?" diye bağırdı Yıldırım. "Sevinçten çıldıracağım, iyi bak!"

"Bakmışım kumandar. Bu Agid'tir. Ben yanılmam, Agid'tir!"

Bakışları büyüdü yüzbaşının. Boyun damarları kabardı.

Şeko'nun boynuna sarılıp yanaklarından öpmeye başladı şapur şupur.

"İyi bak Şeko, iyi bak! Benim isabetli kardeşim! Tugaya bildireceğim, yer yerinden sarsılacak, karargâhlar, kışlalar bayram edecek, iyi bak!"

Şeko tarifsiz sevinçler içindeydi. Koskoca bir yüzbaşının çocuklar gibi boynuna sarılması ne demekti? Bu Şeko'nun gücünü, ferasetini göstermiyor muydu?

"İyi bakmışım kumandar. Ben gözüme yalan söyletmem. Korkma, telsizine sarıl, vaziyeti paşalara bildir. Yalanın tadını bilmez benim dilim."

Bunu söylerken, Agid'in vurulduğunu Rohni'ye nasıl bildireceğini düşünüyordu Şeko. Muhtar hınzırının kuşkularını dağıtmak için bu şarttı. Okula girdiğini görmüştü. Zaman yitirmeden, Rohni'ye ulaşmak kararıyla, bir gerekçe uydurup okuldan ayrıldı. Kapıdan çıkarken,

yüzbaşının, "Baş cellat Agid'i vurduk komutanım!" diye bağırdığını duydu. Albay Rambo Remzi'yle konuştuğunu tahmin etti. Ustura gibi kesiyordu sabah ayazı. Elini cebine soktu. Para destesini kavradı. "Bok sineği boka konar" sözünü hatırladı dedesinin. Morali bozuldu. Hırsla tükürdü kara, hızlandı.

Albay Rambo Remzi, çıldırasıya bir sevinçle durumu Özel Harp Dairesi'ne, Yarbay Yıldıray'a bildirdi. Gabar dağını pusu timleriyle kuşatma planının kendisine ait olması, sevincini bin kat artırmıştı. Okulun önüne, kısa bir zaman sonra, ikinci bir helikopter indi. Helikopterden Tuğgeneral Oso, Albay Rambo Remzi ve Özel Harp Dairesi Bölge Sorumlusu Yarbay Yıldıray indiler. Yanlarında bir muhafız timi vardı. Yüzbaşı Yıldırım'ın çakı gibi çaktığı selama aldırmaksızın içeri daldılar sabırsızlıkla.

"Bu mu şimdi cellatların başı? Agid bu mu?" diye sordu Oso.

"Evet bu komutanım!" dedi Yıldırım.

Albay Rambo Remzi, beraberinde getirdiği dosyayı açtı. İlk sayfanın sağ köşesindeki tıfıl gence baktı. Bu Agid'in Eruh ilçesinden temin edilen gençlik yıllarının fotoğrafıydı. Rambo ölünün başucunda çömelerek karşılaştırmalı tahlilini sürdürdü. Yarbay da çömelip tahlile iştahla katıldı. Oso öksürdü zorlu zorlu.

"Nasıl, çıkarabildiniz mi? Mahsum Korkmaz'a mı ait bu ceset?"

"Evet komutanım o!" diye yanıtladı Rambo.

"Müthiş bir zafer bu!" diye gürledi Oso. "Kurşunu yılanın başına vurduk. Şu cellatın bakışlarına bak! Yaaa nasılmış! Aydınlığı kızıl altında ararsan, dibi kurşun çıkar. Kurşun gibi katılaşır gözkapakların, kapanmaz!"

Agid'in kalaşnikofuna baktı Rambo. Şarjörünü yokladı.

"Oklarını atıp sadağını boşaltmadan avlamışız" diye gülümsedi.

Daha fazla beklemeden dışarı çıktı Yarbay. Hırs ve coşku kuyusu haline gelmişti. Tasarı ve plan harmanına dönmüştü kafası.

"Nereye gitti bu orospu çocuğu?" diye celallendi Oso.

"Nereye gidecek, Özel Harp Dairesi Merkezi'ne, Kolordu'ya ve Genelkurmay Başkanlığı'na durumu bildirmeye, müjdeyi vermeye gitti" dedi Rambo. "Planı kuran ben, şahmaranı vuran ben, parsayı toplayan ise o!"

Damızlık boğa böğürtüsünü andıran bir sesle, "Yahu bu şerefsiz, ast üst ilişkisini, hiyerarşiyi dinamitlemeyi kural haline getirdi!" diye bağırdı. "Kolordu'nun ve Genelkurmay'ın birinci planda muhatap aldığı komutan ben değil miyim?"

"Tabii ki sizsiniz komutanım!" diye onayladı Rambo. "Eti yiyen, kemiğe göz diken tamahkâr bir mahlukla karşı karşıyayız ki, bu böyle sürmez. Silahlı kuvvetlerin disiplinine, yerleşmiş prensiplerine, güzel geleneklerine ters düşen davranışlarla karşı karşıyayız."

"Gelin hemen üsse hareket edelim!" dedi Oso. "Cenazeyi beraberimizde götürelim. O şerefsiz ise diğer helikopterle gelsin. Göstereceğim ona!"

General Oso hızla dışarı çıktı. Yüzbaşı Yıldırım, Rambo'ya baktı gülümseyerek.

"Bu nasıl iş böyle komutanım, iki otorite arasında kaldık."

"Eeee ne demişler, dokuz abdal bir kilimde uyur, iki padişah bir kilime sığmaz. Boş ver, aldırma, önemli olan bu kutsal vatan topraklarının bölücü terörden temizlenmesidir" diye ciddileşti. "Helikoptere taşıyın şu cenazeyi, çabuk! Yarbay sorarsa, General'in emridir dersiniz."

Haber üç saat içerisinde ordu üst kademeleri ve hükümet başta olmak üzere, basına, savaş bölgesi valilerine bildirildi. General Oso, öğleden sonra Çölemerik'te basına bilgi verdi. Bölücü eşkiyaya ağır bir darbe indirildiğini, bölgenin pek yakında bu eşkiyadan tamamen temizleneceğini açıkladı. Eşkiyanın Gabar dağını terkettiğini, elebaşlarının ölü ele geçirildiğini duymaları üzerine büyük bir moral çöküntüsüne uğrayacağını ve tamamen dağılacağını vurguladı. Tüm bölgelerde geniş bir operasyon başlatıldığını da ekledi.

General Oso'nun basın açıklamasını karargâhında okuyan Yarbay Yıldıray, başını sallayarak acı acı gülümsedi.

"Türk silahlı kuvvetleri, Serasker Mütercim Rüştü Paşa'lardan kurtulup modern bir ruha ve hüvviyete bürünmediği müddetçe, biz karşımızdaki sinsi düşmanı yenemeyeceğiz malesef" dedi. Bölgeye yeni tayin edilen özel harp uzmanı Binbaşı Tuğrul'a baktı. "Herif savaşın mahiyetini, uzun vadeli karakterini zerre kadar kavramamış. Koca kıçlı hükümet bürokratları gibi konuşuyor. Eşkiyanın pek yakında temizleneceğinden dem vuruyor. Güler misin, ağlar mısın!"

"General, başbakanla içişleri bakanının her sabah tekrarladığı şeyi tekrarlıyor" diye onayladı yarbayı, binbaşı.

Agid'in vuruluşu, o günün akşamı televizyon ve radyonun baş haberi oldu. Dağlardaki tüm gerilla grupları, başkomutanlarının vuruluşunu büyük bir üzüntüyle öğrendiler. Öğrendiklerinden kısa bir zaman sonra, istisnasız tüm gruplar, komutanlarını saygı duruşuyla andılar. Nozer başta olmak üzere, bazı komutanlar, gruplarına intikam andı içirdiler. Sefil Şeko, kara haberi Komutan Ronhi'ye radyo haberlerinden önce ulaştırmış, "Başımız sağ olsun" diyerek yirmibeş partizanın önünde hüngür hüngür ağlamıştı. Kendi köylüsü Hüseyin'in partizanlar arasında olduğunu görünce afallamış, ayrılırken, "Huso dikkatli ol, seni ihbar etmişler" demişti. Köye dönerken karakola uğrayan Şeko, o ana kadar açığa çıkmayan Hüseyin'i ihbar etmişti.

Agid'in vurulduğunun anlaşılmasından hemen sonra, Gabar dağına, ikibine yakın asker ve korucu çıkartıldı. Dağdan kaçacak olanların halkla ilişkisini kesmek, dağı iyice tecrit etmek için Berkeve, Cinet, Serede, Birke köyleri tamamen boşaltıldı. Deşta Lalo'dan elli aile, gece yarısı cemselere doldurulup apar topar uzaklaştırıldı köyden. Qarne köyünün daha önce koruculuğu kabul etmeyen yarıya yakın bir kesimi, köy meydanında, kısa bir uyarı ve nasihattan sonra yayan yapıldak köyden uzaklaştırıldı.

Kurşun, Kawa'nın sağ bacağını üç yerden paramparça etmişti. Grup amansız bir takibat altındaydı. Topyekün yok olmamak için Kawa'yı beş günlük yiyeceğiyle birlikte dar bir barınağa yerleştirerek Gabar'ı terketti ertesi gece. Kawa, bakım için iki kişinin yanında kalmasını ısrarla reddetmiş, silahını gruba vermiş ve iki bombayla başbaşa kalmıştı. Buna rağmen grup komutanı Rojawelat, iki kişiyi dağın bir başka barınağına yerleştirmiş ve her gece Kawa'ya uğrayarak tedavisiyle ilgilenmelerini emretmişti. İki partizan Kawa'ya beş gece uğrayabildi. Oradan geçen bir çobanın ayak izlerini izleyerek Kawa'yı bulması ve durumu Sefil Şeko'ya bildirilmesinden kısa bir zaman sonra, mağara üçyüze yakın bir asker ve korucu gücü tarafından kuşatıldı. Üsteğmen Şahin, yaralıyı sağ ele geçirip konuşturmak amacıyla teslim ol çağrısında bulundu. Haparlörden çıkan ses kayalarda yankılandı. Kawa, çağrıya teslim olacağını söyleyerek cevap verdi. Yaralı olduğunu,

yürüyemediğini de ekledi. Bombayı sağ avucunun içinde pimini çekerek patlar hale getirdi. Şeko, barınağa girmesi için, yakın arkadaşı Mehdinanlı Süleyman'ı görevlendirdi. Üsteğmen iki asker kattı Süleyman'ın yanına. Görevliler, dehşetli bir korku ve heyecanla sürüne sürüne barınağın ağzına doğru yaklaştılar. Barınağın dibinde birisinin oturduğunu gördüler.

"Ellerini havaya kaldır, sırtını bize dön! " diye bağırdı Mehdinanlı.

"Kollarımdan, bacaklarımdan yaralıyım, bitkinim, dönecek halde değilim!"

Barınağın giriş kayalıklarındaki kan lekelerine baktı Mehdinanlı. "İyi bakın, silah var mı" diye fısıldadı askerlere. Başlarını barınağa doğru sarkıtarak dikkatle incelediler. Adamın başı göğsüne sarkmıştı. Silah milah görünmüyordu. Yanında küçük bir torba vardı. Kan, acı ve açlık iklimi egemendi barınağa. Önce Mehdinanlı girdi, onu askerler izledi. Üsteğmen Şahin durumu dürbünle izliyordu. Sefil Şeko sağına mevzilenmişti. İlkin, "Ya serkeftin, ya mırın!" çığlığı duyuldu ve hemen ardından çok güçlü bir patlamayla dağ yankılandı. Duman, feryat, et, kemik ve kaya parçaları saçıldı barınaktan dışarı. Aynı anda paramparça olmuştu dört kişi. Ölü toprağı ve barut uğultusu serpilmişti kuşatma çemberinin üzerine. Savaşın vahşi karakterini hiç bu denli duyumsamamıştı Üsteğmen Şahin. Komutan Rohni'ye ya da Rojawelat'a nasıl bir ihbar ulaştıracağını düşünüyordu Şeko. İhbar konusunda son derece adaletli bir insandı Sefil Şeko. Nicel ve nitel olarak, her iki tarafa da eşit değerde ihbar ulaştırma sorumluluğuyla hareket ediyordu. Rahmetli dedesinin, "Sırtını, terazinin denge direğine yasla. Kurtla ye, koyunla şivan eyle" sözünü çok seviyordu.

Agid'in ölümü, Fırat'tan Mengene'ye, Allahuekber dağlarından Cudi'ye kadar, çok geniş bir bölgede partizan gruplarının intikam saldırılarına yol açtı. Haberi Mengene dağlarında öğrenen Nozer, derhal harekete geçti.

Kendi eyaletini terkederek Botan'a indi. Nozer'le Simko, çok önceleri Botan'da iki yıl çalıştıkları için bölgeyi biliyorlardı. Nozer'in Botan'a indiğini haber alan Albay Rambo Remzi, onun yirmi dokuz kişilik grubunu Çölemerik dağlarında kuşattı. Kuşatmaya üç helikopter, sekizyüz asker katıldı. Sabah saat dörtten, akşam yediye kadar, ormanda

çetin bir çatışmaya cereyan etti. Saat sekizde Nozer, Albay'ı şaşırtacak bir tarzda, karanlıktan da yararlanarak kuşatmayı yarıp çıktı. Çatışma alanında bir başçavuş, bir er ve Nozer'in usta mayıncısı bir partizan yatıyordu. Nozer'in Botan'a girdiğini tüm birliklere bildiren Özel Harp Dairesi, Amed'deki Kolordu'dan beş helikopter istedi. Altındağ silsilesini geçen Nozer, Şırnak-Uludere yolu üzerinde, aniden bir askeri konvoya saldırdı. Saldırı anında kendi partizanlarını bile şaşırtacak delicoş nağralar atıyordu. İki roket, iki BKC ve yirmibeş kalaşnikofun kustuğu yoğun ateş sonucunda bir cemse dereye yuvarlandı, bir ikincisi alev alev tutuştu. İki dağın selamlaştığı kayalık bir geçitte konvoydan inen askerlerle Nozer'in grubu iki saat çatıştı. Takviye kuvvetlerinin gelmesi üzerine, Nozer Gabar dağına doğru çekildi. Çekilir çekilmez, Gabar dağındaki bir özel tim ve Derweşe köyüne bağlı bir korucu kolu tarafından kuşatıldı. Kuşatmayı kısa bir anda yaran Nozer, dağın bir başka yerinde kendisini kuşatmak isteyenleri pusuya düşürerek iki askeri öldürdü. İşte bu olay, Yarbay Yıldıray'ın Rambo'yu yanına alarak bin askerle yeni bir operasyon başlatmasına yol açtı. Askerler, oğul vermiş arılar gibi üşüştü Gabar'a. Nozer durumu dağın zirvesinden gülümseyerek izliyordu dürbünle. Gabar'da üç gece peşpeşe sürdürdüğü vurkaç ve sinsi taciz savaşı sonucunda, iki komando bölüğünün yanlışlıkla birbirine girip sabaha kadar çatışmasına yol açtı. Nozer, grubuyla dağı terkettiğinde, arkasında, makinalı tüfeklerin takırdadığı, bombaların gümbürdediği, aydınlatma fişeklerinin karanlığı rengarenk parelediği, intihara kalkmış çılgın bir dağ bırakıyordu. Hasmını yanlışlıkla birbirine kırdıran taktiklere bayılıyordu Nozer. Ve koruculardan korkunç nefret ediyordu. Yolu üzerindeki her köyü basan Nozer, aynı günün sabahı, yakaladığı bir korucuyu bacaklarına kendir bağlayarak köprüden sallandırdı canlı canlı. Nozer'in Botan'daki son çatışması Hezil suyu kıyılarında oldu. Pusu kuran bir komando birliğini pusuya düşürdü.

Sonuç, bir subay, iki partizan, bir asker ve bir kurt köpeğinin ölümüydü. Botan'ı çıkıp Ararat'a yöneldiklerinde, iç çamaşırlarında bit kaynayan iskeletleri andırıyorlardı. Zine grupta yoktu. Agid'in vurulmasından iki gün önce Nozer Zine'yi Botan'a göndermişti. İhtiyarın apış arasında, Serhed eyalet komitesinin bir raporu vardı.

Olayı öğrenir öğrenmez, grubunu alıp Botan'a inen komutanlardan bir tanesi de Çeto'ydu. Botan'a inmeden önce, kendisine bağlı tüm gerilla gruplarına, Amed-Çewlik-Garzan eyaleti sathında hareket geçme emri verdi. Zal'ın grubu Kiği'nin Topraklı köyündeki korucular a saldırdı. Ayrıca Çewlik'in korucu yuvalarını roket atışına tuttu. Kiği-Dep yolu üzerinde, operasyondan dönen bir birliğe saldırarak bir askeri öldürdü, üçünü yaraladı, cemseyi nehre yuvarladı. Pülümür'ün Altınhüseyin köyünü basarak bir istihbarat elemanını kurşuna dizdi. Ve bir gün sonra, akrep kıskacı olarak adlandırdığı kurnaz bir taktikle, koca bir birliği pusuya düşürdü. Yedi askeri öldürdü, G-3 tüfeklerine el koydu. Kımıl'ın grubu, Amed'de iki subayı kurşuna dizdi. Dicle Jandarma Karakolu'nu basarak, karakol komutanını alnının çatından vurdu. Oradan çıktı, Boğazlı köyündeki korucu teşkilatını bastı. İki korucu iman tahtasından kurşunladı. Bu eylemlerde Zelâl kolundan yaralandı. "Sen Nozer'e özeniyorsun" demesi üzerine Kımıl ile arası açıldı. Daha önce de Kımıl'a, "Gruba danışmıyorsun, silaha tapıyor, savaşı amaç haline getiriyorsun!" demişti. Kımıl, Zelâl'ı "bireycilik", "aydın hastalığı", "mükemmeliyetçilik" öğeleriyle suçluyordu. Zelâl, grubun en cesur, en döğüşken, en aydın elemanı olduğu için Kımıl'a diş geçirebiliyor, grubun desteğini alabiliyordu. Amed-Çewlik-Garzan eyalet gruplarından birisi olan Rojdar'ın grubu ise, Adıyaman'da bir bölüğü pusuya düşürüp, dört askeri, cemseyle birlikte imha etti. Toybelen petrol dolum tesislerinin bir bölümünü havaya uçurdu.

Eyaletini bir emirle harekete geçirip Botan'a inen Çeto, Rohni ve Çekdar'ın grubuyla birleşti. Seksen kişilik bir gerilla bölüğü haline gelen üç grup, Çırav dağında ordu birlikleriyle çetin bir çarpışmaya girdi. Helikopterlerin, havan toplarının ve çok sayıda makinalı tüfeğin katıldığı çarpışma sabah dokuzdan onbire kadar sürdü. Bir yana Çeto'nun, diğer yana ise Albay Rambo'nun komuta ettiği bu çarpışmada, iki subay, onsekiz asker ve dört korucu öldü. Buna karşılık dokuz partizanın cesedi, arkadaşları tarafından kaçırılamadan çarpışma alanında kaldı. Çarpışmada afarofu kullanan Çeto omuzundan hafif yaralanmıştı. Nozer'in Ararat'a çekildiğini tesbit edemeyen Albay Rambo, Çırav'da çarpıştığı güçlerin Nozer'e ait olduğunu sanıyordu. Ona göre, Nozer'den başka hiçbir güç böylesine cüretkar, gözükara ve taktikçi

olamazdı. Çırav çarpışması, cesur ve inançlı bir subayı, Teğmen Gazi'yi açığa çıkardı. "Ya vatan, ya ölüm!" diye bağırarak ayağa kalkan ve partizan mevzilerine karşı saldıran Teğmen Gazi, bölüğünü bozgundan kurtardı. Kol ve bacaklarından yaralandığı halde ayağa kalktı, "Ya vatan, ya ölüm" diye bağırmasını sürdürdü. Albay Rambo'nun büyük takdirini kazandı. Hastahaneye götürülürken onu kendi helikopterine aldı. Gözlerinden öptü. "Vatan sana minnettardır evladım!

Türk ordusunun asaletine, adının asaletine yakışır bir davranış gösterdin!" diye bağırdı.

Çırav çatışmasından sonra gruplar ayrılarak kendi bölgelerine çekildiler. Albay Rambo, gözde subaylarını, Çukurca'da ve Cilo'da harekete geçen Sarı Duran'la, Komutan Azad'ın üzerine gönderdi. Agid'in ölümü deprem etkisi yapmıştı. Gruplar merkezi önderliğin direktifleri doğrultusunda intihar saldırılarına giriyor, umulmadık yerlerde yeni gruplar oluşturuyorlardı. Belanın bereket çağıydı. Korku ve kuşkunun alabildiğine semirdiği, kayaların kanarya sarısına girdiği, dalların arsızca köpürdüğü bir acayip buluğ çağıydı. Saldırı ruhu, her iki tarafta da korkunun biricik panzehiri haline gelmişti. Uçurumun dibinde kıvrılan yılandan korkar kartal. Korkusunu, yuvasındaki ölümcül sessizliğinden alır. Her iki taraf da kendi sessizliğini parçalamış, uçurumun dibindeki yılana saldırmış, göğün engin maviliğine açılan her özgür kanat gibi arınıvermişti korku pasından.

Özel Harp Dairesi, baharla birlikte deliren gerilla hareketini, yeni demir tedbirlerle kırma seferberliğine girdi. Koruculuğu kabul etmeyen köylülerle karakolların etrafında geceleri güvenlik çemberi oluşturma taktiğini kritik mıntıkalarda yaygınlaştırdı. Bu taktik, koruculuğu kabul etmeyen kitlelerin bölgeyi yoğun bir şekilde terketmelerine yol açtı. Albay Rambo, "Bölücü eşkiyanın dayanabileceği bir tek insan bile kalmamalıdır Güneydoğu'da!" diye bağırıyordu. Köyleri boşaltarak, stratejik noktalarda birleştirme uygulamaları hızlandırıldı. Şırnak, Elk, Çel, Elih, Piran, Norşin, Cizre, Helal, Şemzinan, Silopi, Dicle, Dize ve benzeri ilçelerde; Dersim, Siirt ve Mardin illerinde, korucu olmak istemeyen herkesin, bulundukları yerlerden ayrılıp, ilçe ve şehir merkezlerinde toplanmaları emredildi. Fotoğraflarla fişleme ekipleri kurulup seferber edildi. Köylüler meydanlarda biraraya getirildi, boyunlarına

numara ya da isim levhaları asılarak resimle fişlenildi. Pervari'nin Osyan köyünde birleştirilen Hol, Kol, Omyanus, Aker köylülerine, sınırlı yiyecek bulundurma ve tarlaya giderken bölükten izin alma kuralı uygulandı. Şırnak'ın Xirbıke, Beste köyüne yerleştirilen Ramuran, Dehreban, Çemke, Tehlo, Kella, Gundik, Çala, Tuşima, Avka Tehl köylülerine, korucu olmamaları halinde köyden ayrılma ve haberleşme izni vermeyecekleri bildirildi. Şırnak'ın Navyan köyüne yerleştirilen Cuniver, Berize, Gire Sira köylülerine korucu oluncaya kadar evlerinden çıkmamaları emredildi. Şırnak'ın Bane Botiyan köyüne yığınlar halinde yerleştirilen Xware Pizo, Gurdilan, Busuke köylülerine, bir aya kadar korucu olmaları, aksi taktirde hepsinin köy meydanında çırılçıplak soyundurulup falakaya yatırılacağı ihtar edildi. Şırnak'ın büyük bir stratejik köycük haline getirilen Gundike Melle köylülerine, korucu oluncaya kadar her şafak köy meydanına toplanıp, bir saat ayakta beklemeleri emredildi. Cudi'de boşaltılan on köy halkının bir bölümü, sınırdaki karakol inşaatı, hendek kazma ve kazık çakma gibi angarya işlerine sevkedildi.

Sekizyüzyetmişyedi kilometrelik Güneydoğu sınırının geçişe elverişli yükseksen kilometrelik kesiminde fiziki engel kurulmaya hız verildi. Mayın tarlasının yanında, elli metre genişliğindeki bir şerit, spiral şeklinde dikenli tellerle donatıldı. Buralara iz tarlaları, hendekler, pusu yuvaları, nöbetçi gözetleme kuleleri ve geniş bir aydınlatma sistemi kuruldu. Yine şeride paralel olarak motorlu devriye araçlarının geçeceği bir yol inşasına başlandı. Sınırdaki köyler tamamen boşaltıldı. Korucu olmayan binlerce sınır köylüsü, sınır inşaatına sürüldü.

Ordu birlikleri, silah alarak, korucu savunma birimlerine katılan binlerce köylüye ilaç, giyecek ve bataniye dağıtımına başladı. Sağlık ekipleri, ev ev gezerek korucu ailelerini sağlık kontrolünden geçirdi. Korucu çocuklarına top, oyuncak, balon, bisküvi, defter, kalem, silgi dağıtımı yaygınlaştırıldı. Köy meydanlarına kurulan haparlörler, korucu çocuklarını ayda iki kere oyuncak ve yiyecek almaları için köy meydanına çağırmayı adet haline getirdi. Bu durum, koruculuğu kabul etmeyen aileleri çocuklarının ısrarları karşısında güç duruma düşürdü. Bir yığın kadının melül melül ağlamasına, çocuklarını dövmesine yol açtı.

Mülayim Binbaşı Hasan, kendi sorumluluk bölgesinde bu tip uygulamalara müsade etmedi. Türk silahlı kuvvetlerinin ayrımcı değil, birleştirici olduğunu açıklayarak, sağlık kontrolünün, ilaç, yiyecek, giyecek ve oyuncak dağıtımının ayırım yapılmaksızın eşit bir şekilde uygulanmasını, vatandaşa baskı yapılmamasını emretti. Üsteğmen Şahin, durumu Rambo'ya bildirdi. Bunun üzerine Rambo, Binbaşı'yı çok kritik bir noktaya, gerilla tarafından basılma ihtimalinin çok güçlü olduğu Uludere-Ortabağ Özel Komando Taburu'na tayin etti. "Merak etme, eşkiya yazın orayı basar, Binbaşı eşkiyanın zalim yüzünü daha iyi görür" diye göz kırptı Şahin'e. Şahin'i oğlu gibi seviyordu Rambo Remzi. Biricik sırdaşıydı Şahin onun.

Gerilla baskınlarının yoğunlaşmasından hemen sonra, Yarbay Yıldıray, karşıgerilla taktikleriyle eğitilen özel timlerin yaygınlaşmasına özel bir önem verdi. Tüm birliklere gönderdiği talimatın bir yerinde şöyle diyordu: "Tali Bölge Komutanlıkları emrine verilmiş olan iç güvenlik özel timleri, ihtiyat olarak tutulmayacaktır. Bu timler: a) Asgari 2025 günlük sürelerle arazide kalarak, aynen çeteler gibi giyinecek, hareket edecek; b) Karşıgerilla harekatı uygulayacak; c) İstihbarat elde edecek, hassas hedefleri darbeleyerek halkın bölücü çeteye olan güvenini sarsacak; d) İki cephe savaşını çok başlı hale getirecek, karmaşıklaştıracak, herkesin herkesle savaşı haline dönüştürerek, halkın devlet otoritesine olan özlemini derinleştirecek; e) Gece hareket yapacak; f) İz sürme, takip, pusu, baskın, sızma, şaşırtma, kuşatma ovaya çekme, diski parçalama, örs ve çekiç, tavşan avı ve ateşle ürkütme taktiklerini yoğun bir şekilde uygulayarak bölücü düşmanın imhasını geniş bir alanda gerçekleştirecek."

Talimatı okuyan Albay Rambo Remzi gevşek gevşek güldü. Şahin ve Yüzbaşı Yıldırım'la başbaşaydı. Morali bozuk olunca çenesini kaşıyor, gülümseyerek başını sallıyordu iki yana. En korktuğu mevsim haline gelmişti bahar. Çocukluk yıllarının baharına, İzmir'in baharına aşıktı. Kan, barut ve çığlık getiren, helikopterleri yarış atları gibi terleten Botan'ın baharından ise nefret ediyordu. Savaşın biteceğine olan inancı gittikçe zayıflıyordu. Çenesini kaşıyordu durmadan.

Çolo, karlar eriyinceye kadar düşündü. Kayaların ısınan kesimlerine sırtını dayadı. İnsanların lüzumsuz yere yaratıldıkları ve lüzumsuz bir hayat sürdükleri sonucuna vardı. Karların eriyişini, çiğdemlerin uç vererek açılışını seyrede ede bir kere daha düşündü. Güneyden sökün eden turnaların göğü kuşatan hoş avazlarını dinleyerek hoş hayaller kurdu. Hacreş'i kırlangıç sürüleri istila etmişti. Kırlangıç şakıyışının cenneti haline gelmişti Hacreş dağları. Kürtler, kırlangıca hacıreşk diyorlardı. Bu dağlara adını veren, bu mahşeri kırlangıç kalabalığı mıydı acaba? Sevişmelerini seyrederek düşündü Çolo. Kavalını çıkarıp bir uzun havaya girdi. Elini kulağının dibine attı sonra. Aşık, yanmış, evindar çobanlar gibi dokunaklı bir stran'a(*) başladı. "Dılo heyran!... Hoyooo!... Delalooo!... Yare!... Heyvax!" ünlemleri dalga dalga yankılandı kayalarda. Birkaç saat devam etti. Sustu, yeniden başladı düşünmeye. İki ay öncesini düşündü her zamanki gibi. Üç yıldır kocasını gözyaşlarıyla çağıran, hıçkırığını yüreğine gömen yalnız bir kadına sulanmak, saldırmak doğru muydu? Üzerindeki entarileri zorla parçalamak doğru muydu? Sevginin yüküyle yüklenen bir kadın tüy gibi hafifler, nilüfer gibi köksüz de olsa kolay çiçeklenir, kolay teslim olurdu sevdiğine. Halbuki bu kadın direnmişti. Kafa kırmış, bıçak vurmuş, parmak ısırmıştı. Seven incelir, incelik içirirdi sevdiğine. Halbuki bu kadın....

Yeşeren, ıslak toprağa bakarak düşünüyordu Çolo. Kıyas bilmez bir güzelliğe sahipti bu kadın. Kocası vurulmuş, dul kalmıştı. Süleyman yüzüğündeki lâlden beterdi dudağı. Newroz yeşili kuşatmıştı gözlerinin derinliğini. Göğüsleri, kalçaları, arzusu, erkek hasreti çeke

(*) Türkü

çeke ballanmış, ısınmış, çakmaktaşı misali sertleşmişti. "Arka su gelene kadar kurbağanın gözü patlar" diye mırıldandı Çolo. Hayret etti toprağın bereketine. Lekeli semenderleri düşündü. Yosunların taşların altında, kara kehribar derili, pırıl pırıl, değirmi, altın nakışlı.... Çiftleşme deminde, erkek dişiyi alttan kavrayarak nasıl da atıyordu sırtına. Toprağın hoş kokulu, ılık, ıslak gamzesine taşıyarak, usul usul, erişilmez bir zevkle nasıl da döllüyordu onu. Dölünü alan dişi, berrak orman ya da dağ göleklerine yöneliyor sabırsızlıkla. Kıçını, ısınmış bir demir gibi, sulara daldırarak yumurtluyordu zevkle. Avuçlarını toprağa bastırdı Çolo. Düşündü. Kadınların meramı, rüyası ve bakışları da yeşerir, toprak yeşerince. Turna avazına benzer yeşeren bakışın ağlayışı. Her damla gözyaşına bir ömür bağışlanır o ağlayışın. "Gördüğü her daneye saldıran aç bir kuşum o kadının gözünde şimdi ben!" diye mırıldandı. "Ak sürünün arsız kara koçuyum. Devdim onun gözünde, saldırdım, cüceleştim. Hata ettim. Kadın yaratılmasaydı ne iyi olurdu. Bu dünyada, onların yüzünden, ağız tadıyla bir çobanlık yapamadım."

Kar suyuna doymuştu toprak. Batıda, iki dağın arasında kocaman, bakır bir siniyi andırıyordu güneş. Eteklere yayılan sürüyü süzdü Çolo. İki ay geçmişti aradan, iki koca ay. Hep şu kayanın üzerinde oturmuş, Lori'nin eşekle birlikte tırmandığı şu karşı dağın yamacına bakmıştı. Ha bugün gelir, ha yarın bekentileri, suya, uçurumun dibine düşmüştü peş peşe. İpe sapa gelmez nice hayaller kurmuştu. Karanlığa karşı yürüdükçe uçurumların küçüldüğü, cesaretinin ise büyüdüğü sanısına kapılmıştı. Şimdiye kadar gamsız tasasız bir tarzda yaşadığı ağıl, demir bir cendere gibi sıkar olmuştu kafatasını. Değneğini kayaya vura vura parçaladı. Köpeği iterek yanından uzaklaştırdı, kayadan indirdi. "Köpeksen köpekliğini bil!" diye homurdandı. Koyun soyuna sokuyordu köpeği. Koyunun öfkesiydi köpek. Birisi uysaldı, diğeri sadık. Allah, koyunun öfkesini köpek biçimine sokmuş, kurdun başına bela etmişti. Köpekle koyunun mayasını birleştirmiş, bundan kadını yaratmıştı. Esnedi, esneyen bir düşünceyle ayağa kalktı Çolo. Güneş batmak üzereydi. Sürüyü ağıla sokup gitmeye karar verdi.

Berzo iki ay içerisinde üç kere uğradı Lori'ye. İlk gelişinde, dağ başında yalnız yaşamanın sakıncalarından, güçlüklerinden söz etti.

Kara sineklerin bal çubuğuna üşüşmesi gibi, ortada avare avare dolaşan dedikoduların eninde sonunda gelip dul bir kadına üşüşeceğini vurguladı. Yeryüzünde yalnız yaşayan bir hayvana rastlanamazdı. Lori, Berzo'nun niyetini sözlerinden değil de, alıcı şahin başkalarından anladı. Berzo ikinci gelişinde, korucuların, kocası dağa çıkan yalnız kadınlara yaptıkları sarkıntılıklardan, bölgedeki akraba evliliklerinden söz etti. Adnan, ölen kardeşi kör İsrafil'in karısını almıştı. Mutki'den köse Kabil, o ihtiyar haliyle, ölen yeğeninin gencecik karısını almıştı. Muş'ta fırıncı Cemal, ölen dayısının karısını almıştı. Örnekleri peş peşe sıralayan Berzo, sonunda dayanamamış, "Seni kendime karı etmem farz olmuştur Lori!" diye dilinin altındaki baklayı çıkarmıştı. Lori irkilmiş, "Utanmadan bana bunu nasıl söylersin? Kalk, elimden bir kaza çıkmadan, cehennem ol git! Bir daha da uğrama bu eve!" diye bağırmıştı. Berzo evi süklüm püklüm terketmiş, günlerce düşünmüş taşınmış, dayanamamış, üçüncü kez gelmişti Lori'ye. Askerlerin artık tek evlere müsaade etmediğini, eşyalarını toplayıp kendi evine üçüncü bir karı olarak yerleşmesi gerektiğini anlatmış, aksi halde evin askerler tarafından yakında yakılacağı uyarısında bulunmuştu. Herkese Rodi'nin öldüğünü yaymak ve evlenmekten başka bir yol yoktu. Lori üçüncü kez, üstelik bu sefer bir yığın küfürle kovmuştu Berzo'yu. Sıkıntıları ve onulmaz manevi krizi o günden sonra iyice derinleşmiş, rahatlamanın yolunu gözyaşlarına sığınmada bulmuştu.

Ağlayışı, düşüncelerini, tasarılarını renklendiriyordu. "Koca hevengi küt diye indirip çobanın kafasını karpuz gibi kırmanın ne alemi vardı? Bıçakla saldırmak çirkindi. Çobanın mışıl mışıl uyuyan aygırlığını uyaran, azdıran kimdi? Közü sözle kışkırtıp ışıklandırmak varken, bıçağı, hevengi, dişi işin içine katmanın ne gereği vardı? Allah belasını versin Kurtbasan'ın. Kurtbasan saldırmasaydı ahıra gelirdi. Ahırın bir köşesinde kıskıvrak, çırılçıplak yakalardı. Son yakalayış olurdu o. Naz maşuk, niyaz aşık karıdır." Nerden de geldi aklına anasının bu sözü. Kalktı ocağı yaktı. Her zaman yaptığı gibi kapıyı açıp karanlığa daldı. Evin önündeki ağacın dibine çömelip uzaklara, karanlığın geçitvermez uçurum derinliğine baktı. Bir kıpırtı, bir ayak rüzgârı, bir öksürük, bir tükürüş, bir sümkürüş, sevinci ve umudu sızdıracak, yalnızlığı kıracak minnacık bir çatlak aradı soluğunu kısarak. Üşüdü, içeri girdi yarım

saat sonra. Ocak şenlenmişti. Bağdaş kurdu ocağın yanıbaşında. Ne güzel, taptaze newroz toprağı gibi kokuyordu hasır. Ne iyi etmişti, hasırı yıkayıp çimenler üzerinde, delikanlı, güleç bir güneşin altında kurutmakla.

Açtı. Hayal kurmaktan fırsat bulamıyordu karnını doyurmaya. Hayal, endişe, renk ve umutla doyuruyordu açlığını, susuzluğunu. "İçinde bal olan eve sinek Bağdat'tan gelir." Anasının beylik deyişleri çınlıyordu kulaklarında yine. İki ay geçmiş, Berzo sineğinden başka hiç kimse gelmemişti. Çolo sinek değildi. Altın kemerli arıydı. Son gelişinde bala konmak istemiş konamamıştı. Kalktı, çırayı yaktı. Altın aydınlığında aynaya baktı. Yanaklarının çingene çileği gibi kızardığını farkederek gülümsedi. Son bir ay içerisinde her gece süsleniyor, yeşil ebruli, leylakımsı bir entari giyiyor, eşarbını ise fırlatıp atıyordu. Geçen seneden kalma kokulu, kuru dağ çiçeklerini un gibi ezmişti. Bu mest edici ince çiçek ununu her gece saç köklerine serpiştiriyor, memelerine, koltukaltlarına, göbeğine sürüyordu. Eve yayılan bu hoş kokuları derin derin soluyan Berzo, Lori'nin kendisine kur yaptığı şeklinde yorumlamıştı. Bu yorumu da, Zine'nin Meyro için söylediği sözden esinlenerek yapmıştı. "O ne orospudur. Erkekleri üzerine çekmek için koku salan pervane böceğinden bin beterdir ki, esbabına envai çeşit kokular sürer. O ne cilvebazdır weeeey!! Koku, karının gel gel'idir."

Durup duruken ahırda havlamaya başladı Kurtbasan. Zıplayarak ayağa kalktı Lori. Yüreği ve şahdamarı köpürdü. Bir gelen mi vardı acaba? Kimdi? Son iki ay içinde, Kurtbasan'ın her hav hav'ını büyük bir coşku, umut ve hareketlilikle karşılamıştı. Bu yüzden biraz hassaslaşmış, devekuşuna rahmet okuturcasına ürkekleşmişti. Berzo'nun gelebileceğini tahmin etti. Ama iki gün önce gelmişti Berzo. Havlayışları sertleşmişti Kurtbasan'ın. Elini yüreğine bastırdı. Kapıya dayadı kulağını. Ayak seslerini dinledi. At yoktu. Kapı güm güm dövüldü. Sevincinden çıldıracak gibi oldu. Çolo'nun vuruşuydu bu. Delirmiş, ayaklanmıştı tüm organları, bekledi. İkinci kez vuruldu kapı. Bekledi. Dayanamadı.

"Kimdir o?" diye, mahsustan sert bir tonla bağırdı. Kısa bir sessizlik oldu.

"Benim, Lori! Ben Çolo!"

Utangaç, ürkek ve mahzundu ses. Bin kapıdan kovulmuş, bitkin, çaresiz bir ses gibiydi. Lori'nin sevincini gölgeledi bu ses. Yaptıklarına pişman olmuş bir Çolo'yla karşılaşmaktan korkuyordu. O geceki gibi perdesiz, saldırgan, iştahlı bir Çolo'dan yanaydı.

"Ne işin var bu evde? Gecenin bu vaktinde?"

"Affına sığınmaya gelmişim Lori! Son gelişimde bir bok yemişim ki, Kangal köpeği yese geberir. Ne olur, affet beni!"

Ruhunu ışıklandıran o eşsiz sevinci, mum gibi söndü tüte tüte. Karanlığa gömüldü dünyası. Dilini ısırdı, morardı, öfke yumağı haline geldi. Çömeldi, kapıya vurdu başını. "Katırlığına doymayasın seni" diye mırıldandı.

"Bir terbiyesizlik etmişim Lori, komşunun helal çorbasına zorla kepçemi daldırmışım. Elini ayağını öpmeye gelmişim, bağışla beni Lori bacı!"

Kesilen dilinden dudağına kan sızdı, ağzı tuzlandı Lori'nin. "Keşke helal çorbaya kepçeni daldırsaydın! Vay katır çoban! Vay eşek çoban! Suç bende ki direndim" diye düşündü. Mor kıvılcımlı öfke alazları oturmuştu bakışlarına. Titriyordu elleri.

"Eğilmeyen namuslu başın ayağı öpülür. Aç da ayağını öpem Lori bacı!"

Aniden ayağa kalktı Lori. Gitti sandığı açtı! Donu hariç, çırılçıplak soyundu. Yaz aylarında gecelik olarak kullanmayı düşündüğü, ama çok ince olduğu, gövdesini, hafif dumanlı, cam arkasındaymış gibi gösterdiği için giyemediği tül geceliğini giydi. Soyunduklarını dürüp yorganın altına koydu. Çıplak ayaklarıyla kapının arkasına geldi yeniden. Çolo, kısa aralıklarla sürdürüyordu yalvarışını.

"Şaşırmış, kendi öz bacıma terbiyesizlik etmişim. Semeri ata, eyeri eşeğe vurmuşum. Dayağı hak etmişim. Taşa tutulmuş maymuna dönmüşüm. Hayatımda işlemediğim bir halt işlemişim ki, iki aydır cinler ciğerimi basmış, nefesim daralmış, uykularım haram olmuş. Kendimi sana bağışlatmaya gelmişim.

Aç da ayağının tozuna sürem yüzümü. Hadi benim namuslu, temiz bacım! Bekletme hadi! Utancımdan beklemişim zaten yeteri kadar!"

Kapıyı sessizce açtı Lori. Çoban eğilerek girdi içeri. İncecik geceliği içinde gülümseyen gövdeyi görünce çarpıldı. Hemen kaçırdı bakışlarını. Sırtındaki çuvalı duvarın dibine indirdi. Sıcacık heyecan dalgalarıyla kesilir gibi oldu soluğu.

"Geç ocağın yanında otur, üşümüşsün!"

Koyun teslimiyetiyle ocağa doğru yürüdü. Tüfeğini duvara dayadı. Paltosunu çıkardı. Oturup alevlerin seyrine daldı. Lori sezdirmeden çiçek tozu torbasını aldı sandıktan. Ahıra girdi. Gövdesini tepeden tırnağa oğuşturdu çiçek tozuyla. "Bacıyı gösteririm sana. Kasap köpeği misali yalvartmazsam, bana da Lori demesinler" diye homurdandı. Küçük torbayı köşedeki taşın üzerine koydu. Donunu çıkardı, apışarasını dikişlerinden on santim kadar yırttı. Yeniden giydi. Çömeldi, dizlerini açarduvak başında oturur gibi yaptı. Başını eğerek baktı. "Seni ben bu gece teslim almazsam, benim kadınlığıma lanet olsun!" Eve girdi, soyunduğu gösterişli entariyi yorganın altından alıp, ahıra geldi, geceliğinin üzerine giydi. "Entariyi giymezsem, karının meramı beni kışkırtmaktır diye düşünür. Ama donumdaki sökükten şüphelenmez, unuttuğumu sanır, ihmalime yorar."

"Kusura kalma Çolo. Çimmiştim, alelaceleden üzerimi giyememiştim."

"Canın sağ olsun, bacımsın, yabancım değilsin, olur o kadarı."

"Karnın aç mı?" diyerek çömeldi, çobanın karşısında oturdu. Ustalıklı bir yan bakışla Çolo'nun yüz ifadesini süzerken, ocağı karıştırır gibi etti. Bakışları, açılmış dikiş aralığına kayan Çolo, şaşkınlığından öksürdü ve hemen ocağa çevirdi başını. Ocağı saran açık altın sarısı alevler, kadının kırmızı donunu ve açılmış dikiş kapısını masalsı titretişimlerle, berrak bir tazda aydınlatıyordu. Entari dizden dört karış aşağıda olduğu için, donun macerasını gizleyemiyordu. Başı koparılmış güvercin gibi titriyordu yüreği Çolo'nun. Tepeden tırnağa ısınmıştı. Ruhunun dehlizlerine hapsettiği vahşi arzularının zincirlerini, prangalarını, sağlamlaştırdı. İradesini zorlayarak, sökülmüş dona bakmamaya ant içti. Lori'nin bunu mahsustan yapabileceğine ihtimal vermedi. Onun bu kadar şirretleşeceği, aklının ucundan bile geçmiyordu.

"Biraz açım. Tulum peyniri, pekmez, kavurma getirmişim, bir çay

koysan da bunları yesek nasıl olur?" diyerek torbayı açtı. Yiyecekleri tek tek çıkarmaya başladı.

Lori kalktı, çaydanlığı doldurdu, ocağın üzerine yerleştirdi. "İnat etti, ikinci defa bakmadı. Baksa kanına köz düşer, azar" diye düşündü. Yeniden aynı yerde, bacaklarını açarak serbestçe oturdu. Torbadan çıkan küçük dolu torbalara baktı.

"Berzo beni istedi. 'Gel karım ol' dedi." Çolo çarpıldı. Belli etmemek için burnunu sümkürdü. "Seni sordu. Çolo uğradı mı dedi. Çolo'nun seni istediği doğru mu dedi. Kim uydurmuş, kim söylemişse... Yalandır dedim. Çolo zavallı, garip, kısır, hadım, erkekliğini kaybetmiş, sefil bir çobandır dedim. Ha Çolo, ha..."

"Ben kısır mısır değilim! Sen yalan etmişsin!"

"Doğru söylemişim. Sen kısırsın. Ben kısır değilim diye kendi kendini kandırma."

"Sen erkek olsaydın şimdiye kadar evlenirdin. Seni seven kızları, ağalara peşkeş çekmezdin!"

"Temiz konuş!"

"Benim özüm de, sözüm de temizdir! Sen kısır olmasaydın, sana yalvaran, sana teslim olan Meyro'yu doyurur, hoş ederdin!"

Çolo neye uğradığını şaşırmıştı. Sevmediği, iğrendiği eski tartışmaların anaforuna düşmüştü cumburlop. Tartışmayı alevlendirmekten korkuyor, susmayı tercih ediyordu. Akıl erdiremiyordu Berzo'nun teklifine. Kenger dikeni gibi saplanıp kalmıştı soluk borusuna.

"Senin kusurun doğuştandır. Sen ne kadınsın, ne de erkek."

"Peki neyim ben?"

"Öküz nedir? Ne inektir, ne de boğa. Öküz öküzdür."22

"Doğrudur, ben öküzüm. Sen de ineksin. Donunun yırtığından bellidir. İneğin malı meydanda olur" diyerek başını önüne eğdi Çolo.

Hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi irkildi Lori. Aniden başını eğip donuna baktı ve ayağa fırladı. "Kusura kalma" diyerek sandığa doğru yürüdü. Yeni bir don aldı, ahıra girdi. Morali fena halde bozulmuştu. Çobanın kanına ateş düşürüp düşürmediğini düşünüyordu. Yırtık donu, yeni donun üzerine giydi. Dikkati bir noktada yoğunlaştımak, çobanın soluğunu sürekli sıcak tutmak istiyordu. Hırs, egemenlik ve hararetle girdi eve.

"Ömrümde bu kadar dalgın olmamıştım. Nasıl da kaçmış gözümden" diyerek sofra duvağını ve bardakları getirdi. "Desene ki, dün Berzo'dan da ayıp oldu. O halis erkek olduğundan yırtığı söylemedi, ayıbımı yüzüme vurmadı. Ama sen vurdun. Bir öküz için, ha kadının bereket deresi, ha boyunduruk altında buruşmuş boyun derisi, farketmez!"

İçinde birikmekte olan kini, bir çıkışla boşaltmak ihtiyacını duydu Çolo. Sustu, konuşamadı. Ağlamak istedi, ağlayamadı. Geldiğine pişman olmuştu. Çaktırmadan dona baktı. Bu bakışı anında sezdi Lori, zevkten gevşedi. Lori'nin Berzo'ya ne cevap verdiğini merak etti Çolo. Sormak istedi, vazgeçti son anda. Kadın uzanıp çaydanlığa dem atarken, bir kez daha baktı dona. Bu bakışı da sezdi Lori. İçi ışıklandı, ballandı duyguları.

"Berzo'nun saatlerce karşımda oturmasının sebebini şimdi anlamışım" diyerek kurnaz kurnaz gülümsedi. "Erkeğin erkekliğini gizlediği nerde görülmüş ki. Üç karın var, utan utan dedim. Üç karı ne ki dedi. Arsız arsız güldü, bıyıklarını sıvazladı."

"Berzo seni istedi, sen de he dedin!"

"Benim adıma konuşma!" diye bağırdı Lori. "He demedim! Üç karının artığına mı kaldım! Ben kendi erkeğimi bilirim. Arasat keçisi değilim!"

"Ben kendi erkeğimi bilirim"in üzerinde düşündü Çolo. Birisini bulmuş gibi konuşuyordu. Kimdi acaba? Zal ve adamları üzerinde düşündü. Demek ki buna da uğramışlardı. Ya Zal'a ya da Zal'ın adamlarından birisine tutulmuştu. Beli ne kadar da inceydi. Karınca beli gibi ipince. Pışt denilen renkli, el dokuması, ince bir kuşakla sıkı sıkıya sarmıştı. Belinin inceliğini, kalçasının tatlı heybetini, yürüyüşünün kıvraklığını açığa çıkarmak için sarmıştı besbelli ki. Boynuna, yine kendi el işi, kızıl ve eflatun dalgırlı bir mendil bağlamıştı. Eti delirenin içindeki renkler bakışlarına ve giysilerine vurur. Masal cinlerine döner eti deliren. Ne de güzel yakışmıştı yeşil ebruli, leylakımsı, kısa entari.

"Benden sonra Zal'ın adamlarından gelen oldu mu bu eve?"

"İki yıldır, bir silahlı kaçağın ayağı girmedi bu kapıdan içeri. Kimlerdir, nasıl adamlardır, ben de merak etmiş durmuşum. Görürsen söyle bana da uğrasınlar."

Göğsünü kaşıdı Çolo. 'Uğrarlarsa, içlerinden birisini bulur" diye düşündü.

Birikmiş üç dört yıllık iştahın gücünü hesapladı. Yalnızlık, bu güce güç katıyordu. Kavuşma arzusunu dayanılmaz hale getiriyordu yalnızlık. Yalnızlığını, köreltmeden, tekbaşına yenen, çamura düşmüş inci gibi parlayan kaç insan vardı bu dünyada? Kendi yalnızlığını düşündü Çolo. Geviş getiren bir boğadan pek farklı olmadığını anladı.

"İçlerinde kaç kız var?"

"Dört-beş tane var. Okumuş kızlardır hepsi de. İyi ki de ilkokulu bitirdim. Zır cahil olurdum senin gibi. Bacım Mori ortaokulu bitirdi. Babam bıraksaydı okur, öğretmen olurdu o kız."

"Mektuplaşsana bacınla!"

"Adresini bilsem mektuplaşırım. Geçenlerde anamın adresini aradım, bulamadım. Geçen sene bir mektup yazmış, Berzo'ya vermiştim. Ellerine geçmemiş ki, cevap gelmedi."

Bardakları, yukardan köpürdeterek çayla doldurdu. Kavurmayla tulum peynirini tabaklara koydu. Közde ısınan ekmeklere baktı. Çolo'nun don'a üçüncü bakışını da yakaladı sezgi gücüyle. İçi gıcıklandı, gevşedi, bir hoş oldu.

"Benim eşeği nettin?"

"Ahırdadır senin eşek. Meyro'yu üzerine yatırdığın eşek hangisidir?"

Lokma boğazına oturdu çobanın. Çayından bir fırt çekti.

"Ahırındaki eşektir."

"Ters, cahil, deli, mendebur, lanet bir adamsın! Kudretin olmadığı halde, Meyro'yu eşeğin sırtına yatırdın, Gızing kadınla Arya'yı kucağına aldın, durup dururken bana saldırdın. Ağanın kısrağını kaçırdın, kuyruğuna kaval bağladın."

"Kısrağı kişnettim."

"Yalan!" diye bağırdı Lori. "Nerde sende o kudret! Sende o kudret, o güç olsaydı, seni sevenleri ağalarına peşkeş çekmez, o kızları götürüp kendi elinle o ağaların altına yatırmazdın! Nerde sende namus, şan, şeref, erkeklik!"

"Sus! İftira etme! Temiz konuş!" diye bağırdı çoban. Tek bir yumrukla sofrayı darmadağın edip evden ayrılmak istedi, zor zaptetti öfkesini.

İri gözyaşları süzüldü yanaklarına. Ellerini alnına bastırıp, derin bir ah çekti.

"Senin karıdan ne farkın var! Erkek olsan ikide bir ağlamazsın. Seni ağlatan, sendeki karılık duygusudur! Göğüsleri gelişmemiş bir karısın sen!

Kızları ağaların altına yatırmaktan hoşlanan, erkek görünüşlü, adi bir karısın sen! Yalan mı? Haa!"

"Sus!" diye bağırarak tek bir yumrukla paramparça etti sofrayı. Azgın bir dev gibi ayağa kalktı. Başucuna dikildi Lori'nin. Oturduğu yerde, hiç istifini bozmayan Lori, hasırın üzerine dağılan yiyeceklere, tabaklara, cam kırıklarına, şekerlere baktı. Lori'nin arkasına geçen ve tepeden, titreyerek onu süzen Çolo, kadının usul usul bıçağı hasırın üzerinden alışını gördü. Saldıracağını sanarak, etrafına bakındı korkuyla.

Saldıran bir kadının önünden kaçmak istemiyordu. Arkada duvarın dibinde yan yana duran boş un küplerini gördü. Lori, oturduğu yerde, Çolo'nun saldırmasını bekliyordu zevkle. Dev tarafından ciddiye alınan cücenin mağrur sarhoşluğu içindeydi. Ani bir kıvılcımla aydınlandı Çolo'nun karanlığı. Un küplerinden birisini kaldırıp Lori'nin başına geçirdi. Tiz bir çığlık attı kadın. Küpü iyice bastırdı çoban. Omuzunu sıyırarak, kalçalarına oturdu küp. Hazır ol durumunda, iki yanına perçinlendi kolları. Başı, boş un küpünün dibine oturdu. Debelendi, çıkamadı. Kalıp gibi oturmuştu kalçalarına tahta küp. Bıçak düşmüştü elinden.

"Çıkar beni! Beynamus, adi avzel, öküz!"

Duyulur, berrak, kuyu dibi sesini andırıyordu. Eliyle küpü çıkarmaya çalışırken, dayanamadı Çolo. Kaldırıp tabanı üzerine oturttu küpü. Amuda kalkmış gibi oldu Lori.

"Köpeklik etme, çıkar beni! Korkak! Becereksiz, şerefsiz, çıkar beni!"

Kolayca nefes alabiliyordu. Durumun ne olacağını kestirememesine rağmen, zevkten ve zafer sarhoşluğundan geberecek kerteye gelmişti. Unu iştahla soluyordu. Domur domur terlemeye başlamıştı bile. Büyük bir merak ve heyecan anaforundaydı. Soluğunu sık sık kesip, Çolo'nun hareketlerini dinliyordu. "Ne düşünüyordu acaba Allah'ın aygırı?" Ayak seslerini ve ahıra açılan kapının gıcırdadığını duydu. Susmak iyi değildi. Susmak, teslim olmak anlamına gelirdi.

"Karı sonunda razı oldu" diye düşünmesine yol açardı çobanın.

"Çıkar beniii! Korkak karı! Kalleş, puşt, serseri, kart, kılıbık, karı!"

Ahırdan eve girerken, toynağı eşik tahtasına çarpan eşeğin tıskırışını duydu. Sevinci bin kat arttı. Niyetini hemen kavradı Çolo'nun. Hayali renklendi. Cin mahşerine döndü içi. Küpün içinden çıkarılıp, çırılçıplak, eşeğin sırtına yüzükoyun yatırılacağını tahmin etti. Tepeüstü dikelmekten kurtulmak için şiddetle debelenip devrildi. Beynindeki kan basıncının hafiflediğini hissetti hemen, rahatladı. Küpten çıkmaya kalkışmadı. Çobanın işini güçleştirmenin bir alemi yoktu. En iyisi, küpten çıkmak için debelenme numaraları yapmak, zaman zaman bağırarak çobanı kışkırtmaktı. "Beni çıkar bu küpten! Git belanı başka yerde ara! Kudretsiz köpek!"

Neden cevap vermiyordu acaba? Yatak yüklerinin devrildiğini duydu. Soluğunu keserek dinledi kıpırdanışları. Eşeğin sırtına kalın bir yorgan attığını tahmin etti. Gülümsedi. Tahminleri adım adım gerçekleşiyordu. Isınmış, fena halde terlemişti. Yüreğinin küp içinde yankılanan vuruşlarını yumuşatabilse, çobanın tüm hareketlerini kaçırmadan izleyip anlamlandırabilecekti. Küp yeniden tabanı üzerine oturdu. Heyecanı zirvesine vardı.

"Kedinin topla oynadığı gibi oynama! Çıkar beni, mecalsiz, dölsüz, cibiliyetsiz köpek!"

Çolo'nun elini kalçasında hissetti aniden. Vuruşları hızlandı yüreğinin. Kaba, sabırsız, hoyrat bir hırsla donunun çıkarıldığını izledi. Dehşetli bir sevinç çığlığıyla çınlattı evi.

"Ahlaksız köpek, beni Meyro mu sandın! Çıkar beni küpten! Sana ırz düşmanı demek bile doğru değil. Irz düşmanı, zorla ırza geçen cesur erkeklere denir! Nerde sende o erkeklik? Sende nerde o cesaret? Sen olsan olsan ırza bakan olursun! Ne farkın var senin kasap köpeğinden? Sen kasap köpeği bile olamazsın! Kasap köpeği kasaba baka baka belki kasap olur, ama sen hiçbir şey olamazsın! Çıkar beni!"

Sözün etkisini beklemeye koyuldu. Doyumsuz, çılgın bir lezzet deryasındaydı. Bağırmak, tahrik etmek, dizginsiz, azgın bir saldırıyla çobanı tavsamadan harekete geçirmek istiyordu. Meyro'ya yaptığını ikinci kere tekrarlamasından, son anda caymasından korkuyordu. Kendi kendine sessizce konuşmaya başladı. "Beni böyle, başımın

üstünde donsuz bekletmesinin sebebi nedir? Seyre mi koyuldu yoksa? Nefsi kabarmış, ciğerini köz basmış, perişan olmuş şimdi. Meyro kışkırtsaydı caymazdı. Benim anamdan ne farkım var, ben daha rezilim. Tuz kavurmaya mı gitti yoksa. Ahaaa... Beni havaya kaldırdı. Rahatladım biraz. Ahaa küpden çıkarmadan eşeğin üzerine koydu. Kalın yorganlar mı var eşeğin sırtında acaba? Küp yerleşti yorganın yumuşaklığına. Ahaaa, ahaaa... Viiiyy... Bacaklarımı bağlamaya başladı eşeğin arka bacaklarına. Bağırsam iyi olur... Ahaa... Kokladı, yalamaya koyuldu kalçamdaki beni."

"İndir beni eşeğin sırtından! Ben Meyro değilim! Kasap köpeği!"

Kriz derecesinden, titrek, sımsıcak, tatlı, isterik, sessiz bir mırıltıya kaptırmıştı kendisini. "Ayak bileğimi bezle bağladı. Ahaa... Şimdi de küpü bağlamaya başladı. Devrilmesinden korktu aygır. Küpü çıkarsaydı iyi olurdu. Gözü korkmuş benden. Rahatım şimdilik iyidir. Nasıl da terlemişim. Yanağımın altındaki un tabakası hamur olmuş. Yüreğimin vuruşu, koca bir eşeği sarsacak hale gelmiş. Nasıl da felbazım. Kimden almışım ben bu huyu husu? Ocağa odun, tezek attı herhal. Tuz mu kavurdu yoksa? Kışkırtmasaydım, üzerine üzerine gitmeseydim küpe sokmaz, eşeğin sırtına atmazdı beni. İyi ki de eşeği getirmişim. Meyro'dan muradını alamamış. Dert olmuş içine. Belki benden alır. Belli olmaz bu aygırın altı üstü. Her şey benim gayretime bağlıdır. Bu bekleyiş, bu sessizlik tehlikelidir."

"İndir beni eşeğin sırtından! Baktığın yalandığın yeter, kasap köpeği! Ciğeri seyreden pisik, miyavlaya miyavlaya doyarmış. İndir beni, ırza bakan öküz!"

Yağdırdığı hakaretlerin yoğunluğundan ürktü. Tüm bu hareketleri konuşmadan sineye çekmesine sevindi. Hakaretler birikecek, basınç artacak, patlama gerçekleşecekti.

"Benimle uğraşacağına, git seni seven kızları altına yatırdığın ağalarla uğraş! Nerde o erkeklik sende! Öküz kadar bile erkek değilsin! Meyro'ca belli olmuş senin erkekliğin! Ayan beyan olmuş zayıflığın, hava balonu taşıdığın, çürük kabadaylığın!"

Kapının açılışını duydu. "Ahaa... Kar getirmeye gitti" diye yeniden başladı sessiz konuşmaya. Bacaklarının haddinden fazla açılarak bağlandığını, bu manzaranın çobanı fena halde tahrik ettiğini düşünerek

gülümsedi. "Evin arkasında, kayaların arasında, boncuklanmış temiz kar var. Gitse de o kardan getirse. Keşke kar getirmese. Kar, ırzın közünü köreltir, feryadını bastırır. Kar kadının tadını emer. Kadın, aklının cevherini yüreğine, yüreğinin cevherini de közüne yedirir. Erkek, hayatın tadını közden alır. Tuza şükreder, buğdaya şükreder, taş çatlağında yeşeren ota şükreder. Kar, toprağın beyaz yorganıdır. Toprak bu yorganın altında uyur, güç toplar, tazelenir. Ama kadın ateşinin yorganı olmaz. Ateş yorgan istemez. Ateş, ateşin hasretini çeker. Öpüşen iki ateşin rengi yeşillenir. Ne anlar cahil çoban bunlardan. Kendi kavalının derdini bile anlamaz. Kayalardan dökülen duru suları bile dinlemez. Ömrünü otun çiçeğin içinde geçirenin gönlü, ayna kadar derin olur. Yüksek dağların kemaline erişir kemali. Kartalın gözünden efsun alır gözüne. Bu çoban, bu dağlarda büyümüş.

Her goncadan bir ders alsa Alim olurdu. Anlardı benim derdimi. Yürüdüğü yolun çiçeğiyle beslenen kara katırdan ne farkı var bu çobanın? Ha çiçek, ha diken; ha ot, ha gül. Katıra hepsi birdir... Ahaaa kapı açıldı. Getirdi karı herhal."

Kayaların arasından getirdiği karı, Lori'nin eşarbına koydu. Uzunlamasına yaydı. Sigara sarar gibi eşarpla sardı. Kalktı, eşarbın bir ucunu, kuyruk sokumuyla küp arasına soktu, diğer ucunu ise kadının kalça ve apışarasından geçirerek kasığı ile yine küp arasına sıkıştırdı. Kadın irkildi, debelenir gibi etti, salladı eşeği.

"Çıkar beni küpten! Soysuz köpek! Sende köz olsa kar koymazsın karıların ırzına! Sen kendi buzunu kavrulmuş tuzla eritirsin! Karıların közünü de karla köreltirsin! Senin işin gücün budur! Kasap köpeği!"

Kurşunlanmış gibi oldu Çolo. Hırsla çekip aldı eşarpı. Fırlatıp attı. Kadının kalçasındaki püskürtme ben'e baktı. Ayva tüylü, kömürümsü, iri.... Eğildi, kokladı. Envai çeşit çiçek kokusu sinmişti ben'e. Çiçek kokularının ustasıydı Çolo. Mest oldu. Renkli, ışıklı, hayal halesine düştü gönlü. Bakışları kocamanlaştı. Karaciğeri andıran alt dudağı harlandı, ağırlaştı, sarktı deve dudağı gibi. Lal renkli, asma üzümü gibi demlendi dili.

"Beni evindar(*) ettin, tarumar ettin Lori" diye mırıldandı.

(*) Aşık

Soluğunu keserek zevkle dinledi Lori.

"Senin yangınından kor almaya gelmişim Lorii! Yangının daim olsun! Senin bu güzelliğin aklımı, izanımı talan etmiş Lorii! Ziynetler, zülüfler, puşular, ooooy! Kofi kaytanının uçları yüreğimi dağ dağ etmiş! Sırtından dökülen örgülerin insafımı, namusumu kamçılamış. Etinin kokusuna, tadına gebermişim Loriiii!"

"Etimi yalama!" diye bağırdı Lori. "Etimi yalama öküz! Etimi kaya tuzu mu sandın! Sen ancak bakarsın, böğürürüsün, yalarsın!"

Yürek çılgınlığında, coşku ve ter tufanındaydı Lori. Dilini dişlerinin arasına aldı, bağırmamaya hazırlandı. Küpün ağzını elleriyle kavradı. Kısa bir sessizlik oldu. Sessizliği, Çolo'nun beklenmedik çığlığı, kasatura gibi parçaladı. Eşeğin başı, evin orta direğine çarptı. Lori, dişlerini diline gömdü. Kan kokusu sardı, küpteki ter ve hamur kokusunu. Kafa küpün tabanını, tempolu vuruşlarla zorlamaya başladı.

"Yüklenme, boynumu kıracaksın!" diye bağırdı kadın.

Mor, yeşil ve tirşe damarlı şimşeklerle aydınlandı toprak. Karanlığa, kaderiymiş gibi sarılan Hacreş dağları, sincabi renklerle gülümsedi. Kurşun ağırlığında, öbek öbek bulutlar sarktı zirvelere. Yumuşatıcı, yoğun ve ılık bir yağmur boşandı gecenin bağrına. Peş peşe düşen yıldırımlarla alazlanıp yankılandı dağlar. Yamaçlardaki kurtbağrı çalılarının dibine tüneyen turna sürülerinin mırıltıları arttı. Kuğu fırtnasını andıran körpe bir yelle titredi çalılar. Newroz ve binefşlerin tomurcukları çatladı. Tüm canlıları eşleşmeye kışkırtan hoş bir koku yükseldi yumuşacık huş topraklarından. Küpün içinde, sezdirmeden, ırgalanarak, tatlı tatlı inleyen Lori:

"Ne yaman çobanmışsın sen Çolo" diye mırıldandı. "Balımdan belama kadar yağmaladın beni. Nerden aldın bu kudreti, tandır çatlatan bu koru?"

Çeto kendi eyaletindeki tüm grupları Şerafettin dağlarında toplamayı düşündü. Newroz bereketiyle yeşermişti dağlar. Bebek avazı kadar pürüzsüz bir gökyüzünün altında, silsileler halinde uzayıp gidiyordu karlı doruklar. Kuşlar, böcekler, sular ayaklanmıştı. Her şey, tepeden tırnağa tüm doğa seferberlik halinde, kendi gücünü sınıyordu. Kış uykusundan uyanarak kar suyuyla şişen kökler, binbir ton ve kokuda, yeşillik, tomurcuk ve çiçek sunuyordu güneşe. Mıntıkalardaki durumu gözden geçirmek, geleceğe ilişkin isabetli kararlar almak, deneyim alışverişinde bulunmak, moral tazelemek, kışın uyuşukluğunu atıp tepeden tırnağa zindeleşmek için, tüm grupları bir araya getirmek gereğine inanıyordu Çeto. Komutan Agid'in ölümünü izleyen yoğun newroz ve intikam saldırılarından sonra, şart olmuştu grupları bir haftalığına toplamak.

Zelâl'ı düşündü Çeto. Aşk her şeye kadir miydi? Karanlıktan aydınlığa doğru yürüyüşe aşık olmak. Alt yeşilliğini kıştan korumaya çalışan çıplak bir ormana aşık olmak. Tarifsiz bir çabayla tazelenişe aşık olmak. Yaratıcı insan güzelliğine aşık olmak. Pasını döken ve durup dururken gülümseyen demire aşık olmak. Sözle bile dokunulmayacak derecede yüce bir hak olduğunu düşündü, aşık olma hakkının. Ne hoş bir deredeydi. Şerafettin dağlarında tüm dereler böyle miydi? Dupduru, mücevher kumlu, kekik lezzetinde. Doruklardan süzülüp inen kar suyu muydu acaba bu su? Zelâl'ın adını bu sudan aldığını düşündü. Açık sözlü bir kızdı. Her alanda moderndi. Cesur ve iknacıydı. Bireyciydi biraz. Kaba davranışlardan, disiplinden sıkılıyordu. Savaş, demir ve ateşle yaşıyordu. Disiplin ateşin ruhuydu. Kaya altında, ateşin etrafında toplanan, konuşup gülen gruba baktı. Mahmut'la Destan, bakışma ihtiyacından olsa gerek, hep karşı karşıya oturuyorlardı.

Munzur'u hatırladı. Yüreği burkuldu. "Ölüm adın kalleş olsun!" diye mırıldandı.

Lori'yi düşündü Çeto. En iyisi eve uğramak, onu da partizan grubuna katmaktı. Savaş içinde pişer, gelişirdi. Cesurdu Lori. Güçlükleri sabırla aşmasını bilen bir kadındı. İnatçı ve kindardı ama. Dünyası dardı. Tutuksuz, duru bir okuyuşu vardı. Zekası ve kavrayışı fena değildi. Gruplar içinde var mıydı onun kadar güzel bir kadın? Zelâl'dan bile güzeldi. Lori'nin gruba katılmayacağını düşündü. Hem o katılırsa, anası ne derdi tek başına o evde? O katılırsa, Zelâl ile tamamen koparı ilişkileri. Lori'nin acayip gururlu bir kadın olduğunu düşündü. Kocasının kaçamağını sezse, vururdu gözünü kırpmadan. "Eşini aldatacak bir insan mıyım ben? Ne garip şeyler düşnüyorum" diye iç geçirdi. Gruba doğru yürüdü yavaş yavaş. Anasının pişirdiği yemeklerden söz ediyordu Mahmut.

"Eyaletteki tüm grupları Şerafettin dağlarında bir haftalığına bir araya getirmeye ne dersiniz arkadaşlar?"

"İyi olur! Hoş olur" şeklinde onaylar yükseldi. Destan, "Zelâl'ı görmek için topluyor grupları" diye düşündü.

"Yemek meselesini nasıl halledeceğiz? İkiyüz kişiye yaklaşır."

Mahmut'un sorusunu gülümseyişle karşıladı herkes.

"Vay ocağın bata Melemeran, hele düşündüğüne bak" diye kikirdedi Hoca.

"Senin olduğun yerde, iaşe, erzak sorunu olur mu?"

"Öyle deme Hoca, grubumuzun ambarını yeni doldurdum. Her dağdan bir horoz sürüsü gelecek."

"Mahmuzlarına kurban olurum onların!" diye bağırdı Gedo dayı.

Mahmut, gülümseyerek Gedo dayısına baktı. "Ben de kurban olurum ama, misafiri horoz olanın, arpa kalmaz ambarında."

Tartışma böyle başladı. Bunu daha düzenli tartışmalar, kararlar ve hazırlıklar izledi. Mahmut'a yiyecek temini görevi verildi. Gruba yeni katılanlardan Rüstem'le Allahsız Ali kendisine yardım edeceklerdi. İrtibatçılar harekete geçirildi. Şerafettin dağlarının güneye bakan yamaçlarında, savunmaya elverişli, pınarlı ve kayalık bir yer ayarlandı. Nöbet ve makinalı tüfek yuvaları tek tek tesbit edildi.

Mahmut, Rüstem'le Allahsız Ali'yi yanına alarak yiyecek temini için

dağlara açıldı. Rüstem, koca kafalı, hiç konuşmayan bir karayolu işçisiydi; itirazcı ve kötümserdi. "Olmaz", "Delirdin mi", "Kafayı mı yedin", "Allah Allah, belaya çattık" gibi çıkışları çok kullanıyordu. Allahsız Ali, Rüstem'in aksine küçük kafalı, çenebaz, hafif kamburumsu bir tipti. Hoca'nın, "Bizim Allahsız'ı cennetin kapısına nöbetçi diksek, içeri kimseyi sokmaz" sözüne hak verdirecek derecede merakçıl ve insafsızdı. Gençliğinde celep hırsızlığına bulaşmış, gençlere kız kaçırmalarda yardımcı olmuş, defineciliğe merak sarmış, nalbantlık etmiş, çerçiliğe başlamış, düğünlerde davulculuğu denemiş, askerden kaçmış, Barzani'nin peşmergeleriyle gezmiş, savaşmış, sonunda Garzan eyaletine gelerek soluğu Çeto'nun grubunda almıştı. "Allahsıza bak", "Allahsızlık etme", "Vay Allahsız" gibi çıkışlarından dolayı, Allahsız Ali adını takmışlardı.

"Dağa tırmanırlarken, planın nedir Mahmut?" diye sordu Allahsız Ali.

"Kurt, kuş, tilki, çakal, domuz, ayı ne bulursak vuracağız."

"Allahsızlık etme, bu dağlar enayi değil, bize o kadar cömert davranmazlar!"

"Dağların cömertliği bizim gayretimize bağlıdır."

"Olmaz, kafayı mı yedin!" diye çıkıştı Rüstem. En arkada yürüyordu. Zerre kadar inanmıyordu savaşın sona ereceğine, zaferin gerçekleşeceğine. Avlanma yoluyla, üç gün içinde, yüz kişiye yetecek kadar et bulunacağı fikrine ise gülüyordu acı acı.

"Allahsızlık etme Mahmut! Gel beni dinle, bulduğumuz sürüden birkaç davar araklayalım, bu iş bitsin!"

Mahmut dönüp Allahsız Ali'ye baktı. Deve bakar gibi başını kaldırıp yutkundu Ali.

"Allahsıza bak, yüz kişiyi çakal etiyle doyuracak! Plana bak, hizaya gel!"

"Kafayı yemiş" diye mırıldanarak Ali'yi destekledi Resul.

"Kafayı siz yemişsiniz! Hırsızlık bizim ilkelerimizle bağdaşır mı? Zorla ırza geçenle halkın malını çalanın cezası nedir biliyor musunuz?"

"Allahsıza bak, sanki ben gidip halkın malını çalalım diyorum. İnsan bu güzelim, feyizdar toprağa bakar da utanır. Hele dön şu dağa bak. Şu dağın arkasında, çimenzara yayılmış bir mübarek sürü var ki

bizi çağırıyor. Gelin bizi korucubaşı Serdar ağanın eli altından kurtarın diye meliyor."

Mahmut düşündü. "Olmaz" diye kaşındı Rüstem.

"Sen sus Allahsız! Dünyayı olmaz'ın üstünde kurmuşsun! Olmaz'a bile olmaz diyen bir adamsın! İtirazlarla kendini yorma, dinle!"

Mahmut'un kafasına yattı Allahsız Ali'nin fikri. Ama bu işi Şerafettin dağlarında değil de, başka bir dağda gerçekleştirmenin daha doğru olacağını düşündü.

"Kurt kendi ininde ulumaz. Gruplar toplanacak bu dağlarda. Başka dağlara gitmemiz gerekiyor. Tahmin menzilinin dışına, uzaklara..."

Eleştirinin etkisiyle, "olmazsız" konuşma ihtiyacını duyan Rüstem, "Doğrudur" diye onayladı Mahmut'u. "Bu dağda bir işe kalkışmamız doğru olmaz."

Doğuya, Murat suyuna doğru yöneldiler. Lokomotifin arkasına bağlanmış kömür yüklü vagonlar gibi, azap içinde tırmanıyorlardı dağı. "Ben ağır, bunlar benden ağır" diye iç geçirdi Mahmut. Destan'ı ya da Gülbeyaz'ı düşünüyordu zor anlarda. Fena halde tutulmuştu Destan'a. Aşk her şeyden tatlıydı. Kızarmış tavşan etiyle kıyaslanamazdı. Kaya kovuğundan süzülen sarı mayıs balından bile şirindi. Aşk rındaferindi. Dağda evlenmenin, sarılıp koyun koyuna yatmanın bir yolu yok muydu?

"Dikine tırmanma Allahsız, belkemiğimizi eğdin! Tavuğu yumurtlatırsın sen!"

Hiç oralı olmadı bile. Zor anlarda, duru hayallerle beslenmek kadar güzel bir şey var mıydı? Derin ormanlara daldı Destan'la elele. Binlerce ceylanla karşılaştı. İnsan ayağının girmediği gül ovalarına daldı. Aşkın tahmini de, kuşkusu da güzeldi. Aşk, gizlilik ve baskıdan mı alıyordu gücünü? Gizli, firari, bir bakışın kendisini ele vermesiyle mi başlıyordu aşk? En iyisi dokunmamaktı. Karşılıklı cömertçe bakışmanın doyumsuz egemenliğini yerle bir ederdi dokunmak. Aşkı nöbete kaldırmanın ya da aşk tarafından nöbete kaldırılmanın tarifsiz güzelliğini, büyüsünü yok ederdi dokunmak. Aşk, ayak seslerinden tanır aşkı. Hareket, yeşillik ve ateş ikliminde serpilen aşk yalın olur. Yalanı iptal eder, inanır her söze.

"Yine daldın Allahsız, sapıttın yolu!"

"Sapıtmadım. İstikamet Murat kıyısıdır. Halil İbrahim sofrasından zengindir Murat kıyısı. Eskiden ceylan sürüsü gezermiş Murat kıyısında. Gül kokarmış suları."

"Allah Allah, hayırın hıyar olur bize batmaz inşallah!"

Zirvede oturup, karşı dağların zirvelerini seyrettiler. Bakışlarına işveli karanfil buğusu çöktü Mahmut'un. Dipçiği kayaya, çenesini ise namluya oturttu. Kavuşma hasretiydi aşkı canlı tutan. Sır'ın çağrısına koşardı insan. Aşikar olan sır, bir başka sır'a aktarırdı çağrısını. Bu sefer o çağrıya koşardı insan. Destan'a koşuyordu durmadan.

"Hele şuna bak Allahsız! Adı nedir bu kuşun?"

Bakışlarını kuşa kaydırdı Mahmut. Başının yanındaki kara şeritlere, koyu kahverenkli tepesine baktı. Güneşi gagasına indirmiş gibiydi. Boynunu ve göğsünü saran kara kehribar tüyler, ak beneklerle ışıldıyordu. Ne güzel ötüyordu.

"Vay be, turaçtır!" diye hüzünlendi Mahmut. "Güney kuşudur. Cizre'de, Silopi'de, Nusaybin'de, ırmak kıyılarında, otluklarda, böğürtenliklerde kıyamet kadardır. Hayret, ne işi var bu kuşun bu dağda? Murat kıyısından mı geldi yoksa?"

Cizre'yi, Gülbeyaz'ı düşündü Mahmut. Botan şafağının pırlanta taşıydı Cizre. Günışığı, binbir rengine Cizre'de ayrışıyordu. Güneşin koca Botan'da kendi zenginliğine ve güzelliğine hayran kaldığı tek şehirdi. Taşlarında, bilge Melayê Cızîrî'nin görkemli sakalından pırıltılar taşıyan, Medresê Sor'ların şehriydi Cizre. Kim bilir, belki de Cizre'den gelmişti bu turaç. Meşeli, çınarlı, köknarlı tepelerden... Ovaları ay be ay incir, zeytin, ceviz, nar, üzüm ve zakkum kokan kahverengi topraklardan gelmişti. Bahar şimdi Cizre'de delirmiş, çiçek deryası haline gelmiştir çayırlar.

"Allahsızın ne güzel ötüşü var. Sesinin rengini tüylerine vermiş."

"İnsan da böyledir" dedi Mahmut. "Fikri güzel olan insanın, niyeti de, bakışı da, gülüşü de güzel olur. İnsanın güzelliği, fikrinin güzelliğine bağlıdır. İnsan sustuğu zaman daha güzeldir."

"Susan insanı ben daha iyi anlıyorum. Konuşanları anlamadım hiç, ömrümü yediler."

Acıkmış, yanyana, üç namlu ışıldıyordu zirvede. Dipçiklerin oturduğu kayanın altı tel kurdu, tırtıl, hortumlu böcek ve solucan kaynıyordu.

Yer elması, yabani soğan, aluç ve belizer iklimi egemendi toprağa.

"Ulan Allahsız, zamanında sağdan soldan un toplasaydık, çeşit çeşit yemekler yapardık. Un çorbası yapardık. Un helvası yapardık. Hamuru tereyağından güzel güzel kızartır mırtuke yapardık. Un bulamacı yapardık."

"Ayının kırk güzel kılamı varmış, kırkı da ahlat üstüneymiş."

Mahmut'un iğnelemesini, sahte bir gülücükle önemsemez göründü Allahsız Ali. Önündeki çimenliğe okkalı bir tükürük savurdu. "Yorgunluğum tükürüğümdedir, tükürmeden rahatlayamam" teorisini savunuyordu.

"Dağ ayının anavatanıdır. Ayının vatanında gezerken, onun kanunlarından tamamen sıyrılamıyorum. Bazı kılamları kulağıma hoş geliyor."

Altı saatlik bir yürüyüşte üç sürüye rastladılar. Çobana görünmeden teğet geçtiler sürüleri. Her geçişte Allahsız Ali'nin, "Nimet ayağımızdadır gelin dalalım" önerisine direndi Mahmut. İştah ile irade, sürüleri her geçişte çatıştı. Murat kıyısına varmadan, güneş batmak üzereyken, dördüncü bir sürüyle karşılaştılar. Sürüyü, gizlendikleri çukurdan iştahla izlediler. Allahsız Ali'nin, "Allahsızlık eder de buna da dalmazsak geceye kalırız" sözü üzerinde biraz düşündü Mahmut. Sıradan halkın koyununu, keçisini çalmak felaketti.

"Silahlarımızı çobana dayasak, bu sürüde, koruculara ait olan koyunları, keçileri tesbit etsek, onlardan üç beş tanesini kesip götürsek nasıl olur?"

"Fena olmaz!" diye sağ gözünü kısıp babaç kurtlar gibi çobanı aradı Allahsız Ali. "Çoban inkâr ederse ya da korucusu olmayan bir köyün sürüsüyse?"

"Şunu kafana iyi sok ki, sıradan halkın malına el koymayız biz!" diye sinirlendi Mahmut. "Bakın, çoban şu kayanın dibinde oturuyor. İhtiyar bir havası var. Aaha, bu köpek nerden çıktı? Kafanızı göstermeyin."

Tüfeklerin emniyetlerini açtılar. Gizlendikleri çukurdan çıkıp çobana doğru yöneldiler. Durumu farkeden köpek saldırdı. Köpeğin de çoban kadar kocamış olduğunu anlayan Mahmut, bir iki tekmeyle uzaklaştırdı emektarı. Çoban ayağa kalktı, büyük bir merak ve endişeyle süzdü gelenleri. Altmışını geçkin bir havadaydı.

“Selamünaleyküm xalo!”

“Aleykümeselaaaam heyran!” diyerek tepeden tırnağa süzdü gelenleri.

“Beni iyi dinle xalo!” diye bağırdı Mahmut. “Biz dağdaki gerilla ordusundan geliyoruz, sen bize, sizin köydeki korucuların koyunlarını, keçilerini göstereceksin. Eğer göstermezsen, seni alır dağa, komutanımızın yanına götürürüz. Sürü sahipsiz kalır, kurtlar bu gece gelir hepsini parçalar!”

Tehditi takmaz bir havada gülümsedi ihtiyar. Kuyruk sokumu ürperdi. Bakışları minnacık, soluk, nanpareye muhtaç ışıltılar içindeydi. Alt dudağı titriyordu.

“Allah için dokunmayın davarıma! Ben bir garip çobanım! Ne dağda bağım var, ne çakalda davam!” diye yalvardı.

“İnatlanıp Allahsızlık etme baba, vallahi alır, komutana götürürüz seni!”

Allahsız Ali’nin bakışlarından ve ses tonundan korktu ihtiyar. Şakası yoktu herifin, alıp dağa kaldırdı mı, kurtlara yem olurdu sürü. Gelişigüzel koyun götürmemelerine hayret ediyordu ihtiyar. Belki cayarlar umuduyla sürdürdü direnişini.

“Ayağınızın tozuna kurban olam, etmeyin eylemeyin! Bakın, bulutlar aşağı inmiş, Allah’ın hevenk hevenk ağırlaşan bu mübarek bereketine bağışlayın beni!”

“Allahsıza bak, hâlâ konuşuyor! Düş önümüze, yürü sürünün içine!”

Allahsız Ali’nin, kendisine yönelen namlusuna baktı ihtiyar. Akşam güneşi, buruşmuş, şallak burnundaki eski şark çıbanı yarasını cam parçası gibi ışıldatıyordu.

“Tövbe de! Ben Allahsız değilim!”

“Tamam, Allahçısın, yürü!”

Allahsız Ali’nin sert davranışları, Mahmut’un canını sıktı. “Kafayı yemiş” diye mırıldandı Rüstem. İhtiyar önde, hep beraber sürüye yöneldiler.

“Bu koyun kimindir?”

Durdular. Sırtına çivit boyası sürülmüş, burnu batırmalı, iri koyuna baktılar.

“Mala Mıheı Mısto’nundur. Fukara bir adamdır. Sessizdir. Cennet öküzüdür.”

“Korucu mu?”

“Mavzer verdiler almadı. Bu mübarek semayı bize haram etmeyin dedi. Zorladılar, aldı.”

Kısa bir tereddütten sonra yürüdüler. Yandaki kayanın üzerinden, namlulara merakla bakan keçiyi süzdü Mahmut. Besili, bereketli, körpe bir havadaydı.

“Bu kayanın üzerinde nöbet tutan keçi kimindir xalo?”

“Mala Ahmoye Bado’nundur. Allah’ın adını, gök gürlemezse ağzına almaz inat bir adamdır. Ayağını diredi, korucu olmadı. Biraz asidir.”

“Ya bu koyun kimindir?”

İhtiyar, kızına bakar gibi baktı koyuna. Yalan söyleyip söylememekte kararsızlığa düştü. Beceremeyeceğini anladı. “Ne yazılmışsa o olur”a teslim oldu.

“Mala Xeciye Beko’nundur.”

“Korucu mu?”

İhtiyar sustu. Bakışlarını kaçırdı Allahsız Ali’nin bakışlarından. Yardım ve insaf dilenircesine baktı Mahmut’a. Davranışlarından ve yumuşak yüz hatlarından onu daha insaflı, daha söz dinler birisi olarak tahmin ediyordu. Boyundan posundan, genel edasından, üç kişinin sorumlusu olabileceğini sanıyordu.

“Korucudur, ama iyi bir adamdır.”

“Korucunun iyisi olmaz, hain haindir!” diyerek koyuna saldırdı Allahsız Ali. Tutar tutmaz yıktı yere, bıçağını çıkardı.

“Yapma kurban olam! Peygamberler, evliyalar, embiyalar aşkına yapma! Bu mübarek koyun üç gün evvel gözümün önünde doğurdu, yapma! Yetim etme, sewi etme kuzusunu. Bıyığımı kes, kolumu kes, bu koyunu kesme!”

Allahsız Ali’nin koluna yapışmıştı ihtiyar. Mahmut şaşkındı. Yalvarışlar karşısında hüzünlenmişti. Rüstem taş sessizliğine gömülmüş, sigarasını tellendiriyordu.

“Bırak o koyunu Ali!” diye çıkıştı Mahmut. “Allahsıza bak, niye? Hainin koyunu haindir.”

“Niyesini hainini bırak, başkasını keselim!”

İhtiyar önce umutlandı, "Başkasını keselim" sözüyle irkildi, yalvarış iklimine bürünerek ayağa kalktı. Bir kuzuyla yalnız başına yaşayan ve Hallacı Mansur gibi ot kökü yiyerek geçinen eski Dicle dervişlerini andırıyordu. Çaresiz, bitkin ve hüzünlüydü.

"Etmeyin eylemeyin, mübarek hayvanları sahiplerinin suçuyla cezalandırmayın. Hayvanlar arasında ayırım yapmayın! Koyunların hepsi birdir! Hain koyun olmaz. İnsanlar arasında ayırım yaptınız, hiç değilse hayvanlar arasında yapmayın! Bağcı bıçağını kasatura ettiniz, kotan(*) demirini erittiniz silah ettiniz, yetmedi mi? Koyunlar arasında ayırım yapmayın! İncinin inciden farkı nedir?"

"Sus ihtiyar!" diye bağırdı Allahsız Ali. "Tartışmaya gelmedik, açız! Bu koyun kimindir? Doğru söylemezsen, vallahi keserim o yeni doğuran koyunu!"

Sustu, biraz düşündü ihtiyar. Batan güneşe ve toprağa baktı.

"Bu koyun, Mala Hesene..."

"Yahu xalo, bırak malasını mulasını, korucunun mu, değil mi, onu söyle!"

"Korucununun."

Koyunu yıldırım hızıyla yıkıp kesti Allahsız Ali. Koyunun gırtlağından fışkıran kanlara bakarak ağlıyordu ihtiyar. Sahibinin ilk başta terslemesi üzerine susan köpek, taze kan kokusu ile ağlayışın ilişkisini kavramış gibi yeniden havlamaya başladı. Ama bu sefer pasif, protesto edercesine... Sormalı, tartışmalı, ağlamalı, bağırmalı bir yöntemle üç koyun, iki keçi boğazlandı. Elleri, ayakları kana boyanmıştı Allahsız Ali'nin. "Her şey insan için, vatan için, ağlama ihtiyar!" diye ikide bir çıkışıp duruyordu. Kesilmiş keçinin birisini Mahmut, küçük olanını ise Rüstem yerleştirdi sırt hangarına.

"Şu boz eşeğe halk adına el koyuyoruz ihtiyar!" dedi Allahsız Ali.

"Allah'ın göz nurundan, şerefinden şanından korkun biraz. Bu eşek sürünün tek eşeğidir. Hem bunun sahibi korucu değil" diye ağlayışını derinleştirdi ihtiyar.

"Hayvanlar arasında biz ayırım yapıyoruz, hiç olmazsa sen yapma

(*) Pulluk

ihtiyar!" dedi Allahsız Ali. Afalladı. Mahcubiyet içinde başıyla onayladı ihtiyar. Duyarlılığı kat be kat arttı, dayanamadı Mahmut, elini cebine attı, yirmibin lira çıkardı. Yanakları kızarmıştı.

"Al xalo, bu eşeğin ücretidir."

İhtiyar gözyaşlarını silerek paraya baktı. Son koyunun kesildiği kanlı çimenlikleri süzdü. Koyunun henüz koparılmamış kanlı kellesine, açık gözlerine, hafiften sarkmış diline dikkat etti. "İnsaftan başka her şeyi silahlandırdın yarabbim. İnsafı silahlandırsaydın bunlar olmazdı" diye mırıldandı. Mahmut'un uzattığı para destesine baktı yeniden. Aldı, koyunun başucuna dikildi. Partizanlar, ağlayışını, sağır ama anlamlı bir sessizliğe dönüştüren ihtiyarı sessizce izliyorlardı. İhtiyar çömeldi, elindeki paraları tek tek çimendeki büyük kan lekesine sürmeye başladı.

"Mübarek hayvanlar arasında ayırım yaptınız. Ecelsiz ölen hayvanın acısı ağır olur, zehiri bile zehirler. Toprak mübarektir! Bu kadar acıyı toprağa yüklemeye ne hakkınız var! Bu acıyı, bu günahı paranıza yükleyin, paranızı alın gidin! Öldürdüğünüz beş mübarek hayvan da eşek de sizin olsun! Eşeğe kuş tüyünü yükleyin. Paranız Nemrut dağından ağırdır, alın!"

İhtiyarın uzattığı kanlı paralara baktı Mahmut. Korktu, almadı. İhtiyar Rüstem'e uzattı, bir adım geriledi Rüstem, "Olmaz" dedi. Bunun üzerine para destesini Allahsız Ali'ye uzattı ihtiyar.

"Soruları sen sordun, ceylanları sen kestin, al!" diye bağırdı. "Besmelesiz bismillahsız kesilmiş göbeğin senin! Kösteksiz otlamış, ağılsız büyümüşsün! Ölüye ağlamamış, diriye gülmemişsin! Önüne geleni kapmış, ardına geleni tepmişsin! Al! Sen al! Sen taşı bu Nemrut dağını!"

"Allahsıza bak" diye güldü Allahsız Ali. "Eşeğin parasıdır aaa! Geri vermenin ne alemi var, sok cebine! Biz halkın malına el koymayız, koysak da parasını veririz! Eşkiya mı sandın bizi? Sok cebine o parayı!"

Ne diyeceğini şaşırdı, iri billur damlalar süzüldü yanaklarına. Allahsız Ali'nin yüzüne savurdu para destesini. Kanlı elini, usulca ağzına götürerek, bir yudum aldı sigarasından, gevrek gevrek güldü Ali.

"İfrit gibi insanın damarına basma, Allahsız!" diyerek yerdeki paraları toplamaya başladı. "Bu paranın Nemrut ağırlığını sen taşımazsan, ben taşırım!"

"Cebine sokma o parayı Ali, ver ihtiyara!" diye çıkıştı Mahmut.

"Almıyor Allahsız, yüzüme fırlattı baksana!"

Döndü, kayalıklara doğru yürümeye başladı ihtiyar. Parayı Allahsız Ali'den alıp ihtiyara sokuldu Mahmut. Ali üç koyunu Rüstem'le birlikte eşeğin sırtına attı. Yanında sürekli taşıdığı, tırmanmak ve uçurum geçmek için kullandığı kendirle sıkı sıkıya bağladı. "Allahsıza bak, korucu koyununu halk ordusundan esirgiyor" diye mırıldanıyordu.

Mahmut ikna edemedi ihtiyarı. Parayı, cebinden çıkardığı bir mendile sardı, kayanın dibine attı. "Xalo, para aha burdadır!" diye bağırdı. Morali bozulmuştu. Ne köyünü, ne de adını öğrenememişti. Eşeğin üzerindeki koyunlara bakarken, "Lanet olsun" diye mırıldandı. Çömeldi, kollarını sırt hangarına geçirip ayağa kalktı. Ağırdı bir hayli...

Yumuşak, ipincecik bir kuzu yağmuru bastı karanlığı. Toprak ürperdi, gevşedi, doygun ve semirmiş bir bebek gibi, isteksizce emdi yağmuru. Şerafettin dağlarının, doğudaki şimşeklerle aydınlanan yamaçlarında seyrana çıkan kurt sürüleri, yaklaşan kan kokusuna doğru harekete geçti. İpek huylu kuzu yağmuru da olsa, her yağmur doymuş toprağı ağaç karıncası gibi ısırır. Eski eşkiyaların, kibar, nazik anlamına gelen ciwanmer yağmuru dedikleri bu tatlı yağmur, toprağı istila eden kök mahşerini görülmemiş bir kudretle uyarır, kışkırtır, ayaklandırır. Bir gecede milyarlarca tomurcuğun patlayışına hayran kalır toprak. Engerekleri kusturur bu yağmur. Ormanın yapraksız, domurmuş, gonca çıplaklığına sinsice tecavüz eder. Ağaçların gövdelerindeki tüm kokuları yayar, yedirir toprağa. Günlerce sürer bu yağmur. Toprağı, yürüyen ayakların hediği, kepiri haline getirir.

"Of, yağmur iliğimize işledi, balyoza döndü ayaklarımız Mahmut! Mola versek!"

"Bin yıl düşünsem aklıma gelmezdi, toprağın ayağıma pranga vuracağı."

"Allahsız Mahmut, mahvettin bizi! Her ayağımıza bir Nemrut ağırlığı çöktü! Mola verelim dedim, yağmur dinsin dedim, dinletemedim!"

"Bu yağmur dinmez!" diye bağırdı Mahmut. "Buralarda bir yer bulsak mola vereceğiz! Ama yağmurun dineceğini aklınızdan çıkarın!"

Keçi yolu üzerinde, taştan yapılma, boş bir kulübe buldular. Yorgunluğunu tükürerek içeri girdi Allahsız Ali. Yolda Rüstem'den aldığı

keçili sırt hangarını küfrederek indirdi. Onu içeri ikibüklüm eğilerek giren Mahmut izledi.

"Ula Allahsız, eşeği bir taşa bağla, kaybederiz haa... Kapıda nöbetimizi tutsun, gelen olursa anırır, ne de olsa emekçidir."

"Yüklü eşek anırmaz" diyerek içeri girdi Rüstem.

Kurtların uluyuşlarını dinlediler önce. Garip, gülünç yorumlar yaptılar. Mahmut'la Rüstem yakacak birşeyler aramaya çıktılar. Eflatun damarlı şimşeklerle gürledi karanlık. Aluç, mazı ve kuşburnu ikliminin ılık soluğu çöktü toprağa. Kurbağaların böylesine arzulu, dişil gecelerde, dağlardan ovalara, ırmaklara, göllere sürüler halinde, akın akın indiklerini düşündü Allahsız Ali. Ulumaların sıklaşmasından ve eşeğin içeri girmek istemesinden kuşkulandı. Birkaç kurt sürüsünün birleşerek kulübeyi kuşatabileceğinden korktu. Kulübeyi karakola, kendisini ise başçavuşa benzetti. "En iyi taktik, baskıncıyı, baskına başlamadan basmaktır" diye söylendi. Emniyeti açtı, kapının önüne çıktı. Hemen sezdi eşeğin huzursuzluğunu. Az sonra, uzaktan bir ıslık ve bir bağırtı geldi. Rüstem'e ait olduğunu anladı. Islıkla karşıladı ıslığı. Kulak verdi sessizliğe.

"Heeey! Rüstem nerdesin?"

"Burdayım Mahmut, burdayım! Kurtları gördün mü?"

"Gördüm, gördüm, sürüler halinde! Fazla uzaklaşma, gel!"

Konuşmaları dinleyince ferahladı Allahsız Ali. Okkalı bir tükrük savurdu. Dipsiz, puşt dünyanın puşt gecesine tükürdü bir daha. Teri soğumuş, ıslak elbiselerine yapışan teni, ürpermeye başlamıştı bile. Gidenler, çalı çırpılarla döndüler az sonra. Leziz, okşayıcı bir alevle aydınlandı kulübe. Rahatladı kapıdan içeri bakan eşek. Dayanamadılar açlığa. Keçiyi çıkarıp soydular. Arka bacaklarını, ciğerlerini, böbreklerini, dalağını ışıldıyan odun akkoruna attılar. Bereket, iyimserlik, umut ve kahkaha indi dünyalarına. Kulübeye ikiyüz metre uzaklıkta, yalanarak, bakışları alev alazında, inil inil anafordaydı kurt sürüleri.

Ortalık ağarmak üzeriydi gizli üsse vardıklarında. Yağmur dinmemişti. Derilerinin rengini değiştiren erkek semenderler, ilk şafak aydınlığıyla birlikte hareketlenmişlerdi. Kayaların altı sarı, turuncu, kızıl, siyah beneklerle kıvıl kıvıl kaynıyordu. Yağmurun toprak altında uyandırdığı bacaksız kör kurbağalar yekinerek toprak üstüne çıkıyor, derelere,

su çukurlarına yöneliyorlardı. Güneyden gelen envai çeşit onbinlerce kuş tünemişti kayalıklara. Toprağın üstüne çıkan böceklere ve larvalara saldırmak için yağmurun dinmesini bekliyorlardı sabırsızlıkla. Ağaç karıncası gibi ısırıyor, uyarıyordu toprağı yağmur.

"Kurban olurum eşeğinin tırnağından kalkan toza Mahmut!" diyerek kucakladı, sevinçle yanaklarından öptü. "Mübarek hayvanın sırtını newroz bereketiyle şenlendirmiş gene. Hele şu güzelliğe bakın, namlusuna çiçek destesi bağlamış. Hele şu hazin göze, şu nazara bakın; nazarını duru sularda arındırmış!... Kör olur Gedo dayısı gayretine!"

Nöbetçi Gedo'nun şamatasını duyan grup, mağaradan dışarı uğradı. Merak, hayret ve sevinçle kuşattı gelenleri. Kahkahalar, yorumlar başlamıştı.

"Buldu mu buluyor. Soy ağacının kökünde bereket meleğinin dölü var."

"İkibin yıl önce doğsaydı erzak peygamberi olurdu!"

"Sırtında kim bilir neler var. Anaa, şu ağırlığa bakın!"

"Namluya bağladığı çiçek destesini kime getirmiş acaba?"

"Bir çiçek için bir dağı kaldırır, ama bir dağ için bir darıyı kaldıramaz."

"Konuşmayın! Kör olurum onun künhüne künyesine! Getirdiği nimetin benzine bakın, oniki göbekli terlan gölü sanki!" "Hele mağaraya gelin de ıslanmayalım. Rüstem at gibi ayakta uyuyor." İğneleme ve soru tufanını, mağarada kızartılan etin kokusu bastırdı. Sohbetin seyri değişti. Mahmut, namluya bağladığı çiçek destesini merakçıl bakışların huzurunda açtı ve hiç çekinmeden, gülümseyerek Destan'a sundu. Beklenen bu hoş durum, keyifli bir kahkaha ve alkış tufanıyla taçlandırıldı.

"Kör olurum yüreğinin ipek teline!"

"Şu inceliğe bakın Allah aşkına! Cîgerxwîn inceliği derler buna!"

"Bir daha alkışlayalım,bir daha!"

"Ağır yükün hakkından, halis incelik gelir!"

"Aşık adamın sırtına yükle Malato dağını, tırmansın bir günde Ağrı'yı."

"Bi dakika arkadaşlar!" diye çıkıştı Hoca. "Çiçekler, Melemeran tarafından, heval Destan'a sunulmuştur. Biraz sonra kızarmış etler

gelecek, onu çaylar izleyecek. Ben derim ki, çiçeği sunanla, çiçeği alandan birer konuşma dinleyelim!"

"Tabii tabii, konuşmasız olmaz!"

"Mahmut'tan, gelincik çiçeği gibi ince sözler bekliyoruz!"

"Kör olurum dilinin iksirine, sözünün gözüne!"

"Çiçek sunan, çiçek düşünür, çiçek konuşur. Hep beraber dinleyelim çiçekçileri!" diye alkışladı Çeto. Yağmurun altında dikilen nöbetçiler, merakla kulak kabarttılar mağaradan gelen alkışlara.

Açılmayı bekleyen hazine gibi sessizleşmişti Mahmut. Tarifsiz sevinçler içindeydi. Duru, pervasız, tomurcuklanmış taze duygularla yüklüydü. Kuzu yağmuru altındaydı bekâreti. İşveli karanfil buğusu çökmüştü ruhuna. Ayrıntılarından arınmış, derinliğine berraklık kazandırmış, ne güzel yalınlaşmıştı. Bin yıl nöbet tutabilirdi ufuk çizgisinde. Islığını güneşte bileyerek, özenle derip getirdiği çiçeklerin gölgesini okyanuslara düşürebilirdi. Aşk, iyimserlik ve kudret demekti. Kudretinin doruğundaydı Mahmut. Boynunun şahdamarına dokundu. Yanında oturan Destan'ın elinden aldı çiçek destesini. Mağaranın sessizleşmesini anlamlandırmaya çalıştı çiçekleri seyrederken.

"Bu gördüğünüz belizer çiçeğidir" diyerek bir çiçek çekti desteden. "Canlanışı, dirilişi temsil eder. Toprağa düşen kıvılcımların en anaç olanından doğar bu çiçek. Taşa, demire, suya kök salabilir. Ben buna serihildan çiçeği diyorum."

"Yaşa Mahmut!" diye bağırdı sıhhiyeci Bijar. "Alkışlıyalım bu delikanlı duyguyu!"

"Bakın, bu da turnaayağı çiçeğidir. Müjdeyi, kavuşmayı temsil eder. Ayrılığa, hasrete dayanamaz bu çiçek."

"Açlığa dayanır mı?" diye sordu Dicle. Yeni katılan, kocaman gülüşlü bir kızdı.

"Dayanamaz, narin bir çiçektir. Avazı çok hoştur. Meramı yedi başlıdır. Birincisi bağımsızlıktır, ikincisi özgürlüktür, üçüncüsü uçurum güneşidir, dördüncüsü kurşunlanmamış altın rüyalı uykulardır, beşincisi dipsiz maviliktir, altıncısı cemre buğusudur, yedincisi cesarettir. Ben buna sevda çiçeği diyorum!"

"Kör olurum senin sevdana, alkışlayın!"

"Bu alkış adeti nerden çıktı, gidip ikaz edeyim" diye iç geçirdi

nöbetçilerden birisi. "Gedo da nöbet yerini terketti."

"Bu gördüğünüz de binefştir. Dağlarımızın insafıdır. Bu çiçek ayışığına aşıktır. Batan güneşi dolunay sanan, saf bir çiçektir. Turnanın niyetiyle kurdun niyetini ayırdedemez. Büyüdükçe bebekleşen bir çiçektir bu."

"Alkışı bırakın arkadaşlar, her tarafta yankılanıyor" diyerek içeriyi süzdü nöbetçi. Kızarmış et kokusunu soludu iştahla. "Eğitim hocalığına mı başladın Mahmut?"

"He he, aşk eğitimi" diye göz kırptı nöbetçiye Allahsız Ali.

"Anaaaa, ne şanssız adammışım, nöbetime denk gelmiş!"

Grup güldü sarsıla sarsıla. Çeto dönüp nöbetçiye baktı.

"Burayı kaynatmaya mı geldin Sait? Çek git nöbet yerine!" dedi.

Gedo'ya ters ters bakarak nöbet yerine gitti Sait.

"Evet arkadaşlar, bu destede başka çiçekler de var" diye sürdürdü Mahmut. "Çiçekçi olmadığım için kısa keseceğim. Ama şunu belirteyim ki, dünyanın en güzel mesleği bahçıvanlıktır. Kuzu çobanlığı da fena değildir."

"Sadete gel, suyu yokuşa sürme Mahmut!" dedi Dicle.

"Sadete gelince, bu çiçek destesini yeniden heval Destan'a veriyorum.

İnsanların ince duygulara, anlamlı gülüşlere ihtiyacı var diyorum. Sevgi, insan ruhunun newrozudur. Yeşillenmenin, yenilenmenin başlangıcıdır."

"Bravo Melemeran, katılıyorum aynen!" diye başıyla onayladı Hoca.

Destan, hayatında hiç bu kadar duygulanmadığını belirtti. Dağlardan derip kendisine getirdiği çiçeklerden dolayı teşekkür etti. Her çiçekteki anlamın, bir dağ ağırlığına denk olduğunu söylerken gülümsedi.

"Tek tek hepinizi seviyorum" dedi. Kalktı, elindeki çiçek destesinden her partizana birer tane sundu. Bakışları derinleşmiş, nar pembesine girmişti yanakları.

Grup, Mahmut'la Destan'ın duygu yoldaşlığını bir kez daha alkışladı. Sofraya kızarmış yarım keçi, bir tencere bulgur pilavı, ekmek ve kuru soğan geldi. Gedo dayı ile Dicle, tüm yiyecekleri ondokuz eşit parçaya bölerek dağıttı. Koyu bir sabah sisi çöktü toprağa. Yavaşlar gibi oldu yağmur.

Gruplar, Şerafettin dağlarına parlak bir güneşle birlikte gelmeye başladılar. İlkin Zal'ın onbeş kişilik grubu geldi. Grubun en önünde Zal, arkasında ise yardımcısı, gaga burunlu Arya yürüyordu. Sırt çantasında roketler, sağ omuzunda roketatar vardı Arya'nın. Her ikisi de birer koca dürbün oturtmuşlardı göğüslerine. Zal'dan bir gün sonra, AmedFırat kıyısında faaliyet gösteren Komutan Rojdar'ın grubu geldi. Bu gruba, Zine'yi Fırat kıyısındaki evinde misafir eden Cano da katılmıştı. Bunu Komutan Kejo'nun Güney Garzan'dan gelen grubu izledi. En son Kımıl'ın grubu geldi.

Tüm partizanlar kucaklaşarak yanak yanağa öpüştüler. Amed-Çewlik-Garzan eyaletinde şimdiye kadar görülmedik derecede geniş bir buluşma ve tanışma faslıydı bu. Zelâl, Çeto'ya sarılıp yanaklarından öperken, "Seni özledim, çok özledim" diye fısıldadı. Mahmut'tan başka kimse duymadı bu fısıltıyı. Cevap veremedi, renkten renge girdi, "İyi misin?" diyerek şaşkınlıkla gülümsedi Çeto. Zelâl, haylice zayıflamasına rağmen, dikliğinden, güleç ve güzel edasından pek fire vermemişti. Göz kırparak, Mahmut'un göbeğine hafif bir yumruk attı. Çeto'nun dürbününü aldı Zelâl, uzakları taradı. Geri verirken minik bir binefş çiçeği iliştirdi dürbüne, göz kırparak gülümsedi. İnci dizisini andıran dişlerin bembeyaz pırıltısı karşısında donakaldı Çeto. Görmeyeli cevvallaşmış, olağanüstü bir içtenlik ve inisiyatifle dolmuştu bu kız. Grubunun en sevilen elemanı olduğu doğruydu herhalde. Arya gibi neden komutan yardımcısı değildi? Kımıl'la arası nasıldı acaba?

Tüm gruplar, mağaranın önündeki çimenlikte bağdaş kurarak geniş bir daire oluşturdular. Bir hoş geldin konuşması yaptı Çeto. Eyalet komitesinin tesbit ettiği gündem maddelerini açıkladı. Pürüzsüz, masmavi, ışıl ışıldı gökyüzü. Herkesin tüfeği, kendi kucağındaydı. Her grup kendi yiyeceğini beraberinde getirdiği için, yiyecek sıkıntısı sözkonusu değildi. Güneşli yeni yüzler, taze gülüşler, dağ kırlangıçları, kekik kokusu, şahin avazları ve naylon bardaklarda sıcacık çaylar... İşte gerilla bayramı.

İlk gün, tüm ülkede ve tek tek eyaletlerde, siyasi ve askeri durum üzerinde tartışıldı. Bir yığın partizan konuştu. Hemen herkes, gerilla savaşının derinleştiği, genişlediği gerçeğine dikkati çekti. Bununla

birlikte, koruculuğun tehlikeli boyutlara ulaştığı, bu örgütlemenin şiddetle dağıtılması gerektiği üzerinde duruldu.

"Gruplar büyümeli, gruplar çoğalmalı" cümlesi sık sık tekrarlandı. İkinci gün Çeto, büyük hareketler için birleşme, kitle çalışması için dağılma, esneklik, inisiyatif, yıpratma ve imha savaşı sorunları üzerinde konuştu. Daha sonra cephenin kuruluşu, ittifaklar ve cephe sorunlarına geçildi. Bu noktada Çeto, hedefi daraltan, muhtemel müttefikleri karşı saflara iten, sekter anlayışlara saldırdı. Çeto'nun kendisine saldırdığını tahmin eden Kımıl, saflarda hâlâ parti çizgisini kavramayan unsurların olduğunu, bunların militan, doğru politikayı sulandırdıklarını ve ciddi bir şekilde eleştirilmeleri gerektiğini vurguladı. Kımıl, Önderliğin direktiflerinin hassasiyetle uygulanmadığına dair açıklamalarda bulundu ve isim vermeden bazı gerilla komutanlarını eleştirdi. Hoca, Zal ve Zelâl'dan başka hiç kimse, çatışmanın bu iki komutan arasında cereyan ettiğini anlayamadı. Akşama doğru, güreşe ve seksen kişilik govende duruldu. Govendi, grupların getirdiği çeşitli yiyeceklerden ve Mahmut'un koyun kızartmasından oluşan büyük bir gerilla sofrası izledi. Govend sefası, sofradan sonra iki saat daha sürdü. Üçüncü gün pratik sorunlar tartışıldı. Silah, cephane, donanım imkanlarının gruplar arasında eşit bir şekilde dağılımı ile, yeni bir grubun daha kurulması ele alındı. Buna bağlı olarak, diğer eyaletlerle ilişki, dayanışma, askeri eğitim için sınır ötesi kamplara kadro gönderimi sorunları irdelendi, karara bağlandı. Dördüncü gün, baskın, pusu, sabotaj, mayınlama tatbikatları düzenlendi. Aynı günün gecesi, sırasıyla her partizan bir kılam söyledi. Türkçe okuyanların sayısı da az değildi. Bunu Zazaca, Süryanice, Arapça izliyordu. Bazı komik partizanlar, fıkra ve taklitlerle milleti gülmekten kırıp geçirdiler. Taklidi yapılanların başında Mahmut geliyordu. Gülme rekoru Allahsız Ali'deydi.

Son güne kadar konuşma fırsatı bulamayan Çeto ile Zelâl, akşam veda sofrasında yan yana oturdular. Daire şeklinde düzenlenen partizan sofrasını, Mahmut'un sorumluluğundaki üç kişilik grup özenle hazırlamıştı. Parti bayrağını dairenin merkezine dikmişlerdi. Partizanlar arasında evliliğin tamamen yasaklanacağı söylentilerine rağmen Çeto, Mahmut'u yazın evlendireceğini açıkladı Zelâl'a. "Sen ne zaman evleneceksin?" diye soran Zelâl, cevap karşısında hayal kırıklığına

uğradı. Bir kaç soruyla aile hayatını öğrendi Çeto'nun. Derin düşüncelere daldı sonra. Konuşmalar, kahkahalar ve çökmekte olan karanlık tavsamış, anlamını yitirmiş gibiydi. Yeryüzünün en önemli şeyleri miydi, en son öğrenilen şeyler? Neden önceden sezdirmemiş, ima etmemişti evli olduğunu?

Gece vedalaşırken kırgın, hüzünlü ve bulanıktı Zelâl. Yıldızlar irileşmiş, koyu bahar mavisi inmişti namlulara. Yeryüzünde paylaşılmamış tek bir güzellik dahi kalmamıştı. Paylaşılan, parsellenen güzelliklerin kurtuluşuna bağlıydı insanlığın kurtuluşu. Herkes sahip olduğu güzellikleri, demir yasalarla koruyordu. Beyinde, gönülde, evde ve benzeri yerlerde prangalamış, kafeslemişti. Kekik kokusu yükseliyordu topraktan. Eşleşme çağrıları başlamıştı kurbağaların. Partizanlar sarılarak vedalaşıyorlardı.

Nozer'den Rohni'ye getirdiği raporu, apışarasında gözünün bebeği gibi koruyordu Zine. Herekol eteklerinde buluştuğu, yerleşik irtibatçılardan Beyro, Zine'yi hayretle karşılamıştı. Zine'nin sohbet sırasında, "İşi gülümsetenin, güneşi gülümser" diye söylediği parolaya gülümsemiş, "Güneşi gülümsetenin bahtı gülümser" cevabıyla da Zine'yi gülümsetmişti. Bu ihtiyar kadın, nasıl olmuştu da Ağrı dağından, Herekol dağına gelinceye kadar parolayı unutmamıştı. Beyro, Başkumandan Agid'in vurulduğunu, Rohni'nin Cudi dağında olduğunu söyledi. Zine üzüldü Agid'in vuruluşuna. "Bir ananın dünyası daha yıkıldı" diye iç geçirdi. Cilo çobanı Belangaz'ı hatırladı. Paslı dişleri, at suratı ve kahkahalarıyla canlandı gözlerinin önünde. "Canını sıkma ane, seni bir gün görüştürürüm Agid'le" dediğini hatırladı. Herekol'un eteklerinden uzaklara, Gabar yönüne, sissiz, duru, yeşil derinliklere, şahin çığlıklarına baktı. Köylere, yaylalara, zirvelere baktı. Önündeki gevene baktı.

"Vax! Vax! Vax! Vax! Babanızın ocağı sönsün!" diye inledi.

"Ah geven, güzel geven, yiğit geven, mübarek geven, öbek öbek, sac misali, yastık misali toprağı örtersin. Kışta kıyamette Allah'ın bütün güzel böcekleri senin dibinde korunurlar. Ya bunlar, ya bu insanlar, çoğalan, dünyayı tutan insanlar, geven kadar da olamadılar. Sansar oldular. Sansardan beter boğdular, pisikten beter yaltaklandılar. Tuh! Ceddinizin gorunaa!..."

Cudi dağında Rohni'yi nasıl bulacağını düşündü Zine. Rohni, Rodi olabilirdi. Cizre'den bir isim, bir adres ve bir parola verdi Beyro. Ezberlemek için sık sık tekrarlamaya başladı. Parolayı özellikle ezberlemek zorundaydı, okuma yazma bilmiyordu. Beyro, akşam üzeri Zine'yi Cizre'ye giden bir minübüse bindirdi. Yanağından öperken, "Gerillanın anasısın sen" diye fısıldadı. Minübüse giderken, yeni durumunu

gözden geçirdi Zine. Derin düşüncelere daldı. Apışarasındaki küçük pakette ne vardı acaba? Gördüğü son rüya, Rohni'nin Rodi olduğunu söylüyordu. Herkesin bir takma adı vardı. Rodi de kendi adını Rohni koymuştu. Herkes takma adını, gerçek adına yakın, ona benzer bir ad olarak seçebilirdi. Nozer'in gerçek adı, Nasır olamaz mıydı? Karduk'un gerçek adı Kardo olamaz mıydı? İkinci defa çıkacaktı Cudi dağına. Birincisinde Yezdanşer'le çıkmıştı. Yezdanşer şimdi köyündeydi. Rohni'yle görüştükten sonra Yezdanşer'i görmeye gidecekti. Köyü zaten Cudi'nin eteğindeydi. Rodi Cudi'deydi. Rohni, Rodi'ydi. Anasının Ağrı'dan kendisine paket getirdiğini gören Rodi ne diyecekti acaba? Oğluna sarılıp doya doya öpecek, yılların hasretini çıkaracaktı.

Nozer'i düşündü Zine. Nozer büyük adamdı. Nozer'e deli diyen günaha girerdi. Evliya soyundan gelen bir adamdı Nozer. Rohni'nin Rodi olduğunu, Rodi'nin de, Zine'nin oğlu olduğunu Nozer anlamıştı. Ağrı'dan Cudi'ye, Nozer'den Rohni'ye paket, hem de küçük bir paket göndermek bahaneydi. Maksat, anayı oğula kavuşturmaktı. Nozer'in niyeti, toprağın, suyun, yağmurun niyeti kadar temizdi. Yuvasından düşen çıplak civcivi geceleyin görür, iki eli kızıl kanda da olsa kaldırır, gözünden öper, yuvasına kordu Nozer. Dağları paylaşmışlardı. Nozer'in mübarek şansına, bütün dağların sultanı Ağrı düşmüştü. Ana hasretini, ananın gözüne bakınca anlayan saf, yufka yürekli, bir dağ adamıydı Nozer.

Ağrı'da, Nozer'in grubunda iki ay kalan Zine, Nozer hakkındaki tüm görüşlerini, minübüste giderken temelden değiştirmişti. Merhametsizliğin yerini merhamet, duyarsızlığın yerini duyarlılık, demir disiplinin yerini sevecenlik, nefretin yerini hoşgörü almıştı. Eski haşin Nozer imajının yerini evliya Nozer almıştı. Kendindeki değişikliği farkedemiyor, derinleşiyor, renkli hülyalar içinde, anlamsız anlamsız gülümsüyordu. Kendini yitirmiş gibiydi. Çobansız sürüye dönmüştü. Bir an önce kucaklamanın, oğlunu koklamanın sabırsızlığı içindeydi. Cudi cennetine tırmanacak, o cennetin en güçlü kartalıyla, oğluyla hasret giderecekti. "Gayretin elinden hiçbir şey kurtulmaz. Gayret Gabar'ı devirir" diye mırıldandı.

Zine, Cizre'deki adamı kolayca buldu. Adam, Zine'yi çöp bacaklı, çangal bıyıklı, genç bir köylüye teslim etti. Zine o gece, "Benim adım

Yemo" diyen adamın evinde kaldı. Ertesi gece, Yemo emaneti istedi Zine'den. "Ben götürüp vereceğim, sen burda bekle. Bir emanet verirlerse onu getirip sana teslim edeceğim" dedi Yemo. Zine kabul etmedi. Dağa beraber gideceklerini söyledi. Tartışma haylice sürdü.

"Ağrı kumandanından, altın değerinde söz getirmişim. Ben bu sözü Rohni'ye söylemeden nasıl geri giderim? Ben Cudi kumandanını görmeden nasıl terkederim bu şehri? Sen nasıl hevalsın! Sökün eden yağmurun toprağa kavuşmasını nasıl engellersin!" diye diretti.

Yemo, çaresiz boyun eğdi Zine'nin direnişine. Yola çıktıklarında, berrak bir ay ışığıyla yıkanıyordu bahar toprağı. Cebrail kapısından geçtiler, Şırnak yolundan sapıp, Cudi zirvesine tırmanan dar patikaya girdiler. Serçe kadar hafiflemişti Zine. Yüreğinin feryadından memnundu. Rodi'yi eve götürüp götürmeme konusunda düşünmeye başladı. Rodi'nin üstünde de bir kumandan vardı herhal. Nozer gibi anaların hasretini anlardı. O yüksek kumandana söyler, oğlu için iki ay izin alırdı. Beraber çeker Hacreş'e giderlerdi. Lori'nin sevincini hayal etti Zine. "Senin elinden hiçbir şey kurtulmaz. Ane! Dağları dert ortağı ettin, dile getirdin!" dediğini duyar gibi oldu.

İlerde keçi yolundan saptı Yemo. Komando birlikleri ve korucular genellikle bu yolu kullanıyor ve bu yol üzerinde kuruyorlardı pusuyu. Cudi'de en hızlı yürüyen adamdı Yemo. Zine'nin kendisine birkaç kere, "Hızlan Yemo hızlan!" demesine alınmıştı. İhtiyarın bacaklarındaki gayrete hayret ediyordu Yemo. Nozer'in ününü duymuştu. O üne yakışır bir kurye olduğunu düşündü Zine'nin. Rüzgâr bir yerlerden koyun gözü, mendile, kuşekmeği ve ışkın kokusu getiriyordu. Gebe bir kadın gibi ağır, ışıltılı, bereketli ve cıvıl cıvıldı gece. Zine, gecenin neden bu kadar güzel, güleç olduğunu düşündü. Birbirine yaklaşan iki güçlü hasretin soluğu muydu bu? Yezdanşer'in Cudi dağı hakkında anlattıklarını hatırladı. Zirvesinde Nuh peygamberin ayak izlerini taşıyan mübarek bir dağdı. Hasreti çok güçlü bir dağdı. İnsanın hasretini en iyi anlayan dağdı.

Cudi dağı, tutuşan iki hasretin birleştirmesinden büyük bir mutluluk duyacak, kucaklaşma anında ışıyacaktı Allah'ın sakalı gibi. Eğilip dağı öpmek geldi içinden. Dağ mı sıcaktı, yoksa ayakları mı ısınmıştı? Dağda bebek sıcaklığı vardı. Bahar gecesinde toprak böyle sıcak olmazdı.

"Cudi toprağı ısınmış yemo!"

"Konuşma ane, Cudi'de gece konuşulmaz."

"Cudi'de su bulunmaz" demişti Yezdanşer. Suyun bulunmadığı yerde, gece kuşları hiç böyle güzel öter miydi? Su perileriyle konuşuyordu bu kuşlar. Su toprağın ruhuydu. Su sesinden türemişti bütün sesler. "Tufanın ilk çekildiği, karanın ilk göründüğü yer Cudi'dir. Cudi dünyanın en susuz dağıdır Zine" demişti Yezdanşer. Nuhun gemisini ziyarete mi gelmişti yoksa bu kuşlar? Kuşların en büyük zevki, günboyu seyretmekti dünyanın güzelliklerini. Dünyanın minaresi Cudi'ye tünemelerinin sebebi kimbilir belki de buydu. Newroz yağmurlarını, yumuşak huylu sisi ve güney rüzgârlarını Cudi'nin zirvesinde karşılamak için de gelebilirlerdi. Rüzgâr, yağmurun yıkadığı kayalarda, pırıl pırıl bir ıslıkla kuşları büyüler. Toprak yükseklerde daha bereketli, daha renkli, daha bakir olur. Anaç bir avazla toprak, kuşları kendi zengin sofrasında muhabbete çağırır.

İki kere mola verdiler. Kayalıklara girdiler. Birinci buluşma noktasında parolaya kimse cevap vermedi. Yarım saatlik bir yürüyüşten sonra ikinci buluşma noktasına gitiler. Burada da kimseyi bulamadılar. Yüreğinin vuruşlarına teslim olmuş, fena halde terlemişti Zine. Yemo mırıldanıp duruyordu. Zine'nin sevinci doruğundaydı. Rodi'yi bulacağından emindi. Şafak öncesinin tatlısert rüzgârı esmeye başlamıştı. Üçüncü buluşma noktasına hareket etti Yemo. Burada parolaya cevap gelince, güçlü bir sevinç çığlığı atmak geldi Zine'nin içinden. Az sonra büyük hasretini, oğlunu kucaklayıp doya doya öpecek, koklayacaktı. Nöbetçinin isteği üzerine, Yemo ile Zine, çetrefil kayaların arasından güçlükle tırmandılar yükseklere doğru.

"Yemo, sen misin?" diye bir ses yükseldi kayaların ardından.

"He he benim ben!"

Kayalar inatlaştı, iki namlu heybeti, iki koca gölge belirdi. Karanlığa küfretti içinden Zine. Nöbetçiler Yemo'nun gruba yeni bir savaşçı getirdiğini sandılar. Hep birlikte yukarılara tırmandılar. Zirvede taptaze, ılık bir gelin yeli vardı. Dağa gazal sevincinin egemen olduğunu sandı Zine. Toprak nasıl da sıcak, kollarını açmış, cömert, sabırsız, şaşkın ve hazindi. Kayaların arasında, baklava şeklindeki dar bir sahada, yan yana uyuyan otuz kişilik bir grupla karşılaştılar. Nöbetçilerden uzun

boylu olanı, Yemo ile Zine'ye birer battaniye verdi, bir kayanın dibini gösterdi, uyumalarını fısıldadı. Rodi nerdeydi?

Zine battaniyesine büründü, sırtüstü uzanarak, göğün koyu laciverdi sonsuzluğuna daldı. Yıldızlar işkilsiz, saf, yoğun ve pırıl pırıldılar. Yan yana uyuyan partizanlara benzetti yıldızları. Hafif atlas aydınlığını tül gibi üzerlerine çekmiş uyuyorlardı yıldızlar. Gündüzleri kayboluyor, geceleri ise haşin haşin parlıyorlardı. Şu onikili kümenin içinde, iri iri gülümseyenini Rodi'ye benzetti. İki göz, insanın bahtına açılan iki penceredir. Yıldızlar bu iki pencereden insanın bahtına göğün mavi nurunu içirirler. İnsan arınır, saflaşır, ceylan yavrusu kadar masumlaşır. Yıldızları seyretmeyen insan, yıldız nurundan, yıldız insafından mahrum kalan insan cahilleşir, çöl taşına döner, sevdiğine kavuşamaz. Şafak nurunda oğluyla kucaklaşacağını düşünen Zine, durulanmak için bakışlarını kocamanlaştırdı, tüm yıldız aydınlığını yoğunlaştırdı gözbebeklerinde. Bir ara kalkıp, uyuyanları tek tek yoklamayı, oğlunu bulmayı düşündü. Kucaklaşmayı sabahın hayrına erteledi. Sabah, Allah'ın gözbebeğindeki bin ışıktan birisinin toprağa düşüşüydü. Karga karanlığında kucaklaşmak iyi değildi. Kavuşma kıvılcımı, karanlığı sevmezdi.

Çimen ve tomurcuk soluğuyla yüklüydü gelin yeli. Kuşların şafak şakıyışları, usuldan uç vermişti. Ağarmakta olan toprağa baktı Zine. Yıldızlar kaybolmuş, gökkubbe boğum boğum, acayip bir bereket hevengine dönüşmüştü. "Veeeeeey Rodi Rodi, ben senin sayende gezmeyi nasıl da sevmişim, bir de sevgiyi gezsem, arşı alayı ana misali saran sevgiyi" diye iç geçirdi Zine. Ayağa kalktı aniden. Yan yana uyuyan partizan katarına baktı. Sabırsızlıkla yaklaştı, tek tek incelemeye başladı yüzlerini. Yüreği çılgınlaşmıştı yine. Yüzlerini battaniye ile kapatanların ellerine, boylarına, saç rengine, bacaklarının biçimine uzun uzadıya baktı. Katarın sonunda yan yana yatan beş kızın hizasında durdu. Kucaklarındaki silahlara kaydırdı bakışlarını. "Tüfeklerle evlenmişler bu kızlar. Yanakları nasıl da kızarmış, peymanei gülgün lalesi sanki" diye iç geçirdi yeniden. Baştaki hafif sarışındı. Kollarını ensesinde kenetleyerek uyumuştu. Göbeğine doğru kayan gri battaniyesine ve göğsüne baktı Zine. "Minkârı altın misali nasıl da diklenmiş memeleri." Dikkatini, ortada yatan küçük kız çekti. Yaklaştı,

yakından inceledi yüzünü. Afalladı, tanıdı, gülümsedi. Alal'dı bu. Piran dağının gencecik çobanı, ince boyunlu, afat gözlü Alal kızdı. Eğilip yanaklarından öptü kızın. İrkilmeden, usul usul araladı gözkapaklarını Alal. Sevinç ve hayret ifadeleriyle süzdü Zine'yi.

"Aneeeeee, hele kim gelmiş!" diye fısıldayarak Zine'nin boynuna sarıldı. Ağzını kocakarının kulağına dayadı, "Ben de sandım ki, Felat gizliden gelip beni öptü!" Hemen ayağa kalktı, tüfeğini aldı, Zine'nin elinden tutarak, bir kayanın dibine götürdü. "Ne vakit gelmişsin ane?" diye gülümsedi.

"Gece yarısı gelmişim, bana Rohni'yi göster ane kurban!"

Kız mahmur, merakçıl bakışlarla:

"Nasıl gelmişsin, kim getirmiş?" diye diretti.

"Orasını ne sen sor, ne de ben söyleyeyim. Sırlar dünyasına girmişim. Kuruçeşmede abdest almış, aslıyok yaylasında da namaz kılmışım; ondan sonra da cin taifesinin neferi olmuşum."

Gülmemek için kendisini zor zaptetti Alal kız. Sarılıp yanaklarından öptü Zine'nin. Zine doğuya, şafak aydınlığına baktı, yıldızları gökyüzünden silen, duru stran aydınlığına...

"Rohni nerdedir ane kurban? Bu yatanların içinde gel göster Rohni'yi bana."

Elinden tutarak, uyuyan partizan katarının yanına götürdü Alal'ı. İşaret parmağıyla, ikinci kataran dördüncü sırasını gösterdi Alal. İşaret edilen yere yaklaştı.

"Aha budur?"

"Onun yanındaki, uzun boylu olanı."

Uzun boylu partizan, yüzükoyun yatmış, başını gri bir cemedanla kapatmıştı. Morali bozuldu Zine'nin. Yatan Rodi olamazdı. Bu kadar uzun değildi, kısa boyluydu Rodi. Dağdaki partizanın kökü kanla sulanıyordu. Bir kan fidanı, üç dört yıl içinde bu kadar uzayabilir miydi acaba? Eğilip uyandırmak istedi, vazgeçti.

"Yanılmış olmayasın ane kurban? Rohni kısa boyludur! Gel yakına gel!"

Rohni'nin yanındaki çocuk uyandı. Başucuna dikilen acayip kılıklı kocakarıya baktı. Zine çömeldi, uyanan partizanın bakışlarına dikti bakışlarını. Rohni'yi sordu. Partizan gülümsedi. Sırtını yerden kaldırdı,

konuşmaları dinlemiş gibiydi. Gerinerek esnedi tatlı tatlı, yanında yatanı işaret etti. Kalktı, su dökmek için kayalıklara daldı. Zine, çömelik vaziyette biraz bekledi Rohni'nin başucunda. Alal'a baktı. Pırıl pırıl gülümsüyordu kızcağız. Cemedanı usuldan kaldırıp yüzüne baktı Rohni'nin. Deprem düşmüş gibi oldu içine. Gözleri karardı. Doğrulup ayağa kalkmak isteyince düştü kıç üstü. Rohni hemen uyandı. İhtiyara baktı şaşkınlıkla.

"Hoş geldin ana!" diyerek elini uzattı. Zine dilini yutmuş, bakışlarındaki iriliği ve parlaklığı kaybetmişti. "Hoş bulduk" demeyi bile akıl edememişti.

"Rohni nerdedir ane kurban?"

"Rohni benim!"

"Kumandan sensin?"

"Kumandan benim! Sen kimsin? Bize katılmaya mı geldin yoksa?"

Alal'a ve yatanlara baktı Zine. "Güvercine kim olduğu sorulmaz"diye fısıldadı. "Ayağında menzillerin cefası var, dost meramı, dağ kelamı var."

"Derin konuştun ana. Aklım yüzeyde kaldı. Anlamadım ne demek istediğini?"

Ağzını, Rohni'nin kulağına dayadı Zine. "Ben Nozer'in postacısıyım ane kurban, emanet getirmişim sana. Yemo'dadır."

"Haaa... öyle mi? Güzel güzel, çok güzel! Yemo nerdedir?"

"Aha orda, kayanın dibinde!"

Gösterilen yere baktı. Ayağa kalktı Rohni. Hüzün, gam, keder, hasret yükü altında güçlükle doğrulabildi Zine. Vicdanına tükürdü Nozer'in. Uyanan dağlara, uzaklara baktı. "Grup kalk!" diye bağıran Rohni'yi süzdü tepeden tırnağa. Oldukça yakışıklıydı kumandan. Omuzları geniş, boynu uzun ve kalıncaydı. Bıyıkları kuzguni bir ışıltıyla parlıyordu. Karıncalı demiri andıran, çiçek bozuğu, geniş bir çehreye sahipti. Anasının anlattığı masal kahramanı Serbaz'a benzetti Rohni'yi. Kılıcını kınından çıkarınca geceyi gündüze, kınına sokunca gündüzü geceye çeviren Serbaz'a... O Serbaz ki, yedi başlı devi yenmiş, ama bir karıncaya yenilmişti. "Mazlumken yendim, mağrurken yenildim" demişti.

Grup ayağa kalktı. Silahlar çatıldı. Komutan yardımcısı Şamar'ın komutuyla sabah sporu başladı koşuyla. Rohni kayanın dibinde Yemo ile

fiskos ettikten sonra Zine'nin yanına geldi. Sahada çatılmış tüfeklerden ve bacakları sargılı iki güleç partizandan başka kimse kalmamıştı.

"Koşuyu yine tüfeksiz yaptırıyor Şamar. Bir gün bizi gafil avlayacaklar" dedi yaralılardan birisi. Çatılmış tüfeklere baktı Rohni.

"Haklısın, ateşi terkeden hayatı terkeder."

"Gerilla, silahını kolu gibi yanında taşımak zorundadır" diye söze girdi diğer yaralı. Sol bacağı ve boynu sargılıydı. Cıvık cıvık gülümsüyordu. "Gülümsemenin de bir değeri kalmadı" dercesine gülümsüyordu.

"Gel biraz konuşalım ana" diyerek, Zine'yi doğudaki kayalıkların ardına götürdü Rohni. "Otur şöyle. Ağrı'da durumlar nasıldır, anlat hele, ne var, ne yok?"

"Ne olsun ane kurban, Ağrı'nın başı dumandır hep. Kel kızın neyi var, demirden bir tarağı. Otuz dişli bir tarağı... En afat dişi de Nozer'dir."

"Nozer'in grubuna ne zaman katıldın sen?"

"Yeni katılmışım, iki ay ha olmuş, ha olmamış. Daha burnumu yumurtadan yeni çıkarmışım. Bana gökyüzünü anlattırma ane kurban!" diyerek dağların ardındaki muhteşem şafak aydınlığına baktı. Kızıl, nefti, turuncu, pırlanta hevenklerle, ışık dalgalarıyla bezenmişti gökyüzü.

"Bir oğlum vardı, onu da dağlar aldı elimden. Elek velek ettim dağları, izine tozuna rastlayamadım. Ben sandım ki sen osun. Yanıldım. Sen gördün mü benim oğlumu?"

Herkese yaptığı gibi, oğlunun adını söylemedi. Eşkalini, gözünün rengine, gülüşünün biçimine kadar tüm ayrıntılarıyla anlattı. Rohni'nin sorularına, ayrıntılı, ama ihtiyatlı cevaplar verdi. Oğlunu bulması için yalvardı biraz. Zine'ye acıdı Rohni. Bekaa vadisindeki kampta olabileceğini söyledi. Grupların çoğaldığını, herkesi tanımanın mümkün olmadığını ileri sürdü.

"Bak sen Muş'lusun ana. Oradaki grup komutanlarına sor. Çeto'yu bul, ona sor. Belki bilir. Sana bir ipucu verebilir."

"Hiçbirisini görmemişim. Çobanlar bana, oğlumun Botan'da olduğunu söylediler. Sen Cilo çobanı Belangaz'ı gördün mü?"

"Görmedim. Belki de görmüşüm. Botan'da çok çoban var. Çobanların vatanıdır Botan. Her çobanın sözüne de inanma. Çobanlar

yüksekte yaşarlar. Yüksek konuşurlar, herkesi gördüklerini sanırlar. Yıldızları çok seyredenler, insanları birbirlerine benzetirler."

Zine o gün, Alal'ın sevgilisi Felat başta olmak üzere tüm partizanlarla tanıştı. Nozer'e içinden beddualar yağdırdı. Felat'ın sargılı kolla koşmasına, spor yapmasına nöbet tutmasına, tek kolla silah söküp takmasına imrendi. Kızlardan birisinin, "Ben anamın tek çocuğuyum, iki kardeşim çatışmada vuruldu" demesine dayanamayıp ağladı. Koz adlı, hafif sarışın, güzel kızın otuz kişiye eğitim vermesine, takır takır, pürüzsüz konuşmasına, kitaplardan parçalar okumasına hayran kaldı. Dünya nasıl da yenilenmiş, kadınlar nasıl da değişmişti. Erkek işi, kadın işi diye birşey kalmamıştı. "Bunların hepsi öldürülürse, yerine yenileri gelir mi acaba?" diye düşündü Zine. Her Kürdün en az altı çocuğu vardı. Her çocuğun kafasında da bin cin fingirdiyordu. Cinleri büyülüyen, çağıran, garip seslerin dergâhıydı dağlar. Şehirler arı kovanıydı. Dağ çiçekleri, arıları çağırıyordu. Her çiçeğin çağrısında ayrı bir renk, ayrı bir koku vardı. Bunlar, kelelerini koltuklarının altına alan bu gençler, sonu gelmez felaketlerin de sebebiydi. Bunlar olmasa Rodi dağa çıkmaz, evinin erkeği olurdu.

Geceyi sancılı geçirdi Zine. Rohni'nin, paketleyerek el büyüklüğü haline getirdiği yazıları, er sabahtan kalkıp apışarasında gizledi. Vedalaşmak için uyandırmadı kimseyi. Yemo ile birlikte terketti kamp yerini. Bir saat sonra Yemo'dan ayrıldı, Yezdanşer'in köyüne yönelen dar bir patikaya girdi. Yukarıdan, Cudi'nin mavi gelin tülüne bürünmüş eteklerine baktı. Sabah yürüyüşünü seviyordu. Genç bir kız gibi hissediyordu kendisini. Tırmanışı değil inişi seviyordu. Biraz sonra sise dalacaktı. Yezdanşer'in köyünün adını düşündü. Türkçe adını hatırladı; Doğanköy. Her köyün neden iki adı vardı? Köylüler en çok hangi adı kullanıyorlardı acaba? Derin düşünceler, renkli hayaller içinde daldı sislere.

Kırk yaşlarında, dipdiri, kamçı gibi bir kadınla karşılaştı yolda. Hal hatırdan sonra, yol kenarında oturdular.

"Adın nedir senin xanım? Nerelisin?"

"Adım Şadıman'dır. Gırekamo'luyum. Senin anlayacağın, Silopi'nin Hemegan köyündeyim. Bir yol yesiriyim."

Son cümleyi anlamadı Zine. "Ben de Muş'luyum. Adım Awaz'dır" dedi.

Awaz adını sindirmiş gibiydi. Kulağına hoş geliyordu. Herkese yaptığı gibi Şadıman'a da derdini anlattı Zine.

"İşin gücün nedir, yolun nereyedir Şadıman?" diye sordu.

"Ben ağlarım, sinû şivan ederim. İmadedeyim. Birisinin oğlu öldü mü bana haber ederler. Gider ölüsünün başında ağlarım. Hem ağlar, hem de ölü hakkında ağıt yakarım. Kılame agitanlar söylerim ki, ağlayanların feryadı figanı arşa erişir."

"Ne zaman başlamışsın sen bu işe?"

"Eskiden beri yaparım. Ama işim çoğaldı. Son iki senede ölüler arttı. Gözümün torbasında yaş kalmadı. Eruh'ta, Şırnak'ta, Cizre'de, İdil'de, Silopi'de gitmediğim köy kalmadı. Korucu cenazelerinin başında, karların yangınını hep ben körüklerim ki, fizahlarından toprak sarsılır. Şanım, sinû şivanım yedi diyara yayıldı. Çağırılan her yere gidemez oldum. Zıvınga Şîkaka köyünde karılar bana dediler ki, "Azrail arka kapıdan çıkar, sen ön kapıdan girersin." Birke'de bana azrailin karısı derler. Haşa benim öyle bir niyetim yok. Uludere'de merhametli, babo bir binbaşı var, Hasan Binbaşı. Beni askeriyeye çağırdı. Sen köylerde çok güzel ağlarmışsın, hele biraz ağla dedi bana. Özene bezene, derin derin ağladım. Ellerimle bağrımı, baldırımı, alnımı dövdüm, saçlarımı yoldum, sinû şivan ettim. Kılame agitanlar söyledim. Binbaşı, o koca orduların kumandanı, dayanamadı, benimle beraber ağladı. Boynuma sarıldı, "Ağla ağla dedi, ağla ki belki insanlar etkilenir, bu savaşı durdururlar" dedi. Üç bin lira verdi bana. Dışarı adımımı attım, baktım ki, kapının önünde yirmi otuz asker, çökmüşler, başbaşa vermişler zıngıl zıngıl ağlarlar."

Taş sükunetiyle dinliyordu Zine. Derinliklere gömülmüş iki hayret ocağı gibi ışıldıyordu gözleri. Halini, vaktini, geçimini merak etti kadının.

"Bu kadar ağlamanın karşılığında ne verirler sana?"

Kocaman ela bakışlarıyla süzdü Zine'yi. Topatan kavununu andıran, geniş çehresine tatlı bir tebessüm yayıldı. "Yeryüzününün çarmıha gerilmiş sevinciyim ben" der gibiydi.

"Eskiden ne verirlerse onu alırdım. Ölüler çoğaldı, değerim arttı. Bak!" diyerek kolundaki saati gösterdi. Ağlamaya başladım mı, saatıma bakarım. Bir saat ağladım mı, dört bin lira alırım. İki saat ağladım mı, sekizbin lira alırım. İki saatten fazla ağlamam. Ağlasam da gözümden

yaş gelmez. Ağlamamı geliştirmişim ki, parama bu aydan sonra bin lira zam yaparım. Hükümet her şeye zam getirdi, ben de getiririm."

Kadın, yanındaki torbanın ağzını açmaya başladı. Çiçekli, ipek eşarpı ensesine kaymış, zeytuni, gür, gümrah saçları şafak aydınlığına çıkmıştı.

"Seni sevdim, meramı güzel bir kadınsın, al bunu ye!"

Zine kendisine uzanan yağlı çöreğe baktı yutkunarak.

"Allah razı olsun" dedi, efendice aldı. Kadının torbayı karıştırmasını izledi.

"Aha bu saçtır, karı, kız, gelin saçıdır" diye gülümsedi. Sağ elinde bir yumak saç vardı. Zine'nin meraklı bakışlarını zevkle izliyordu. "Bu saçları, sağdan soldan toplamışım. İçinde, ineğin kuyruk saçağından kestiğim kıllar da var. Eskiden saçlarımı yolardım. Ölüler çoğalınca vazgeçtim. Daha köye girmeden, bu saçları, saçlarımın arasına yerleştiririm. Ağlama sırasında, döğünür, sinû şivan eder, saçlarımı yolarım. Aha bu saçlar elime gelir. Herkes bu saçları benim saçlarım sanır. Feryadını figanını, sinû şivanını yükseltir ki, ölünün değeri artar. Baştan aşağı beyazlar giyerim. Aha bunları da esbabımın altına bağlarım."

Büyük bir naylon torbanın içinden, mor döğmeli kocaman elleriyle küçük bir naylon torba çıkardı.

"İçinde kan mı var onun?"

Bembeyaz gülümsedi Şadıman. Gamzeleri kıvılcımlanır gibi oldu.

"İçinde kırmızı boya var. Göğsüme bağlarım, baldırıma bağlarım, göbeğime bağlarım, koluma bağlarım, döğünürüm, vururum, torbalar patlar, kırmızı boya etime yayılır, beyaz esbabım boyayı emer, sağım solum gülnaza döner. Sanırlar ki, ben kendimi tepmiş, yaralamışım. Karılar kızlar, o zaman daha da azarlar, aç kalmış kuzulardan beter meleşirler. Ölünün şanı, şerefi, değeri artar."

Derin bir ah çekti Zine. Şadıman'ın mavi çiçekli, basma entarisine, boyalı kunduralarına baktı. "Acep, gel benim ölen sekiz çocuğuma biraz ağla desem, ağlar mı?" diye düşündü. Ağlamak geldi içinden.

"Savaş geldi de değerim arttı. Bizim köyde yirmi kişi korucu oldu. Her ay maaşa bağlandılar. Ceplerine bereket girdi. Tüfek istersen tüfek, palto istersen palto, ayakkabı istersen ayakkabı. Toprağın değeri kalmadı. Kaçanlar da var. Eğer bu sav, bu hengame durmazsa kaçanlar

çoğalır. Karılar da kaçar. Karıların sayısı azalır. O zaman benim kıymetim daha da artar. Üstünde ağlanmayan ölünün değeri olmaz. Herkes ister ki, ölüsünün değeri artsın. Korucuların cebi para doludur. Her ölen korucunun cebinden çıkan pangınot, en az onbindir. Ölü sahibi beşbinini bana vermez mi? Verir. Seve seve verir. Ölen bir korucunun yanında beşbinin, altıbinin ne değeri var."

Zine tiksindi. "Toprak başına, keçelok!" diye iç geçirdi. "Bu felbaz karıyı sekiz çocuğuma ağlatsam, mezarlarına şahmar çöreklenir. Vır vır vır ne bejok(*) karıymış Allah! Savuşup gitse de, ruhumun meyvesini daha fazla talan etmese!"

"Benim iki bacım var. İkisini de yetiştirmeye başlamışım. Her taraftan beni çağırırlar. Her tarafa ben gidemem. Birinin sinû şivanı güzeldir. Öbürünün de sesi güzeldir. Geçenlerde ikisini de yanıma aldım, Nisebîn'in Bozer köyüne götürdüm. Güzel güzel ağladılar. Herkes beğendi. Bir başka köye daha götürdüm. Bir ağa çağırmıştı beni. İki sene evvel ölen oğlunun esbabını, ayakkabılarını, nişan yüzüğünü getirdi, orta yere koydu. Belki otuz karı vardı. Bacılarım, esbabın üzerinde güzel güzel ağladılar. En küçüğünün adı Şadan'dır. En büyüğü benim. Benden bir küçüğü Şayeste'dir. Şadan, oğlanın yüzüğünü öptü. Şayeste oğlanın postalını aldı, vurdu başına, vurdu bağrına, vurdu baldırına. Ağa bile ağladı. Üçümüze beşbin pangınot verdi."

Başlarını kaldırıp, güneye uçan üç helikoptere baktılar.

"Çatışma var" dedi Şadıman. Bakışlarına esrarengiz bir duman çöktü. Kaşları çatıldı. "Askerin ölüsünü hemen gönderdiler. Askerin ölüsü üzerinde hiç ağlamadım. Kimse çağırmadı beni. İki defa teröristlerin üzerinde ağladım. Aileleri çağırdı beni. Sesime, ahıma, vahıma, sinû şivanıma bütün köy geldi. Sonra askeriye geldi, korucular geldi. Köylüleri dağıttı Başçavuş Gıyas Gebeş, ölünün başında ağlayanları dağıttı, saçlarımı yoldu. "Ben yoldum mu yumak yumak yolarım" dedi. Askerlere beni dövdürdü. "Bir daha seni bir teröristin üzerinde ağlar görürsem, duyarsam, seni teröristle beraber gömerim, gider öbür dünyada, cehenneme atılan teröristlere ağlarsın" dedi. Korktum. O günden sonra teröristin ölüsüne gitmedim. Kahpe fakından kurtulan

(*) Geveze

kuşlara döndüm. Kırk yıl eğri ağaç üzerine konmam. İsterse dallarından bal damlasın. Neme lazım. Eline silahı alan yer Allah'ı kesilmiş. Bir derede, bir taşın, bir çalının dibinde kim vurduya götürürler."

Zine kalktı. Konuşma şevkini yitirmiş, menziline küfreder hale gelmişti. Herkes kendi çıkarının mı peşindeydi acaba? Hacreş'i Goran ağa tutmuştu. Şımak'ta Tataro, Beytüşebap'ta Taho ağa hüküm fermandı. Çölemerik, Yüsekova, Mısto ağanın pençesindeydi. Eko ağanın namı Sason'u sarmıştı. İnsanların bir bölümü kaçıyordu. Kaçmayanlar, kaçanların topraklarına, koziklerine, sürülerine el koyuyordu. Fırfırokların takırtıları dağları sarmıştı. Her fırfırokun içinde en az, mavi şapkalı, yeşil potinli on asker vardı. Korucular, kellelerine fiyat biçilmiş gençlerin peşindeydi. Çalıların arasından kurt köpekleri, namlular, soba borusuna benzer silahlar çıkıyordu. Her dağda bir partizan kolu vardı. Yolları mayınlıyor, karakolları, korucu evlerini, okulları basıyorlardı. Gençleri zorla kendilerine katıyor, dozerleri yakıyor, yolcu otobüslerini arıyor, içlerinden seçtikleri bazı insanları, teskeresini almış, evine dönen ana kuzularını kurşuna diziyorlardı. Dünyanın sonu mu geliyordu acaba? Deccal yere mi inecekti? Zine güneşe baktı. Güneşin küçüldüğünü, insanlardan küserek göğün derinliklerine çekildiğini sandı. Delirmiş bir edayla süzdü Şadıman'ı. İrkilir gibi oldu Şadıman.

"Haydi ane can, yolun açık olsun, ben geciktim. İlerde inşallah görüşürüz. Allah yardımcın olsun! Sabredersen, inat edersen, bulursun oğlunu!"

Zine kollarını açtı. Avuçlarıyla gökyüzünü tarttı. "Allah'tan umut kesilmez" dedi. "Eğer bir yerde oğluma rastlarsan, ona de ki, anan Hacreş'ten taaa buralara gelmiş, iki senedir senin peşindedir! Unutma ha! Baldırları eğri bir oğlandır. Boyu kısadır. İnsafı gözlerinde, gülüşü hilafsız bir oğlandır. Omuzları geniştir. Başını doğurdum da, omuzlarını doğuramadım. Eve bir sefer uğrasın, karısına uğrasın da, ondan sonra nere giderse gitsin! Unutma kurban!"

"Unutmam, ben kolay unutmam! Belli olmaz, belki bulur, sana getiririm!"

Zine gülümsedi. Kadının hakkındaki olumsuz yargıları bir anda silindi. Gözden kaybolunca kadar seyretti kadını. Cudi kurtları gibi, bu kadın da kan kokusuna gidiyordu. Dünya kan üzerine kurulmuştu.

Herkes ekmeğini kana banıyordu. Kuzgunlar, fırfıroklar kana doğru uçuyorlardı. Büyük sivrisineklere benziyorlardı fırfıroklar. Yaşamlarını, uçuşlarını bataklığa borçluydular. Askerler dağdaki gençlerin, gençler de askerin kanına susamışlardı. Okkalı bir tükrük savurdu Zine toprağa. Toprak acizdi. Toprak kısırdı, doyuramamıştı insanları, insanlar birbirlerini yiyordu. İrkildi. Tükürdüğüne pişman oldu Zine. Toprak, "Ey insanlar, beni dinlemiyorsanız bari sakalımı dinleyin! Arpa, buğday tarlalarımı dinleyin!" diye bağırıyordu. Zine diz çöktü, bir büyük bismillahla üç kere öptü toprağı. "Kurban olurum mübarek sakalına senin. Sakalının nurundan gözümüze nur verdin, bana oğlumu buldur" diye mırıldandı.

Binbir ses yükseliyordu derinliklerinden. Binbir tavsiye, binbir emir. Çiçeği incitme! Patikadaki karınca katarına dikkat et! Yüreğini gamına yuva etme! Güneş yükselince sabah sisi dağılır! Gamını sevincinle dağıt! Suretini sulara düşür, ruhun arınsın! Yüzünü sulara göm, gözünü aç, suları seyret! Gözyaşların, ateş damlaları gibi düşüyor toprağın sinesine! Hep oğlun için ağlıyorsun, herkes için ağla! Anasını yitiren ceylan yavrusuna ağladın mı hiç? Uçurumdan düşen şahin civcivinin acısını duydun mu yüreğinde hiç? Sus, ağlama! Ağlayacaksan insan gibi ağla! Herkes kendi oğluna ağlarsa, ölen güzel insanlara yazık olmaz mı? Hep oğluna ağlarsan, bin kişi bir kişiye ağlar mı? Sus, ağlama! Ağlama ki herkes senin oğluna ağlasın!

Binası fena halde uğulduyordu Zine'nin. Delirmekten korktu. Günün ilk ışığı, dağın eteğinde salkımlanan sisi, billur iklimine çevirdi. Sonsuzluk, tazelik, ışık ve güçle doldu içi. Adımlarını hızlandırdı. Apışarasındaki paket gevşemişti. Sallanıp duruyor, yürürken rahatsız ediyordu. Yolun kenarındaki çukura indi, sıkıca bağladı. Pakette, neler vardı kim bilir? Bir külçe altından değerli miydi acaba? Tüfeklerin sayısı, partizanların adları, yapılan işler mi yazılıydı yoksa? Kanın daha fazla dökülmesine mi hizmet ediyordu bu paket? Kim bilir, belki Rodi'nin adı da vardı bu pakette. İnanmak, güvenmek ne güzeldir. İnanmış, güvenmiş, bu değerli paketi kendisine teslim etmişlerdi. Artık bir dağdan bir dağa paket taşır, bütün partizanları tanırdı. Ve bir gün oğluyla karşılaşırdı. Bir sabah vakti, bir dağda, bir pınar başında, göz göze, sevinç sevince, gül gülistan içinde...

Helikopter takırtılarıyla uyandı Lori. Hemen üzerini giyindi, yatağı toplayıp dışarı çıktı. Elliyi aşkın asker ve korucunun eve doğru yaklaştığını gördü. Sabah ışığında parlayan namlulara ve kurt köpeklerine baktı. Ürperdi. Evin üstünde bir kaç tur atan helikopter, yüz metre ötede inişe geçti. İçeri girip av tüfeğini gizlemeyi düşündü. Ama artık çok geçti. Askerler iyice yaklaşmışlardı. Onları kuşkulandırmak doğru olmazdı.

"Ellerini havaya kaldır, şöyle geç!" diye bağırdı Başçavuş Temel Tepegöz. Bir elinde kalaşnikof, diğerinde ise tabanca vardı.

"Evde kimler var?"

"Evde kimse yok!" diyerek ellerini havaya kaldırdı Lori.

"Doğru söyle! Evde kimse olursa seni burda kurşunlarım!"

"Kimse yok, ben yanlızım."

Temel'in yanında duran Yüzbaşı Osman tepeden tırnağa süzdü Lori'yi. Kadının güzelliği, bakışları ve kararlı duruşu karşısında çarpılmış gibiydi.

"Sen yanlız mı kalıyorsun bu evde?" diye sordu Yüzbaşı.

Evi kuşatan askerlere baktı. "Yanlızım" diyerek ellerini indirdi.

"Kocan nerde? Anan baban yok mu?"

"Kocam da, anam babam da Adana'ya, çalışmaya gitti."

Lori korucuları süzdü, Berzo'yu aradı gözleriyle. Korucu şeflerinden Melo Miro'ya baktı hain hain.

"Bu karının kocasının dayısı korucudur kumandan" dedi Melo Miro. "Bu karı, bu evde birbaşına yaşar."

"Üzgünüm, bundan sonra başka yerde yaşayacak" diye mırıldandı yüzbaşı. "Evde ne var ne yoksa, hepsini dışarı çıkarın oğlum, çabuk sallanmayın!"

Yüzbaşının bağırtısı askerleri hareketlendirdi. Helikopterden inen mavi berelilerin başında, postal burunlu güleç bir teğmen vardı. Bir selam çaktı yüzbaşıya, yan gözle Lori'ye baktı. Bakışları, "Çatışma olmadı mı?" diye bağırıyordu.

"Git aramaya nezaret et teğmen! Eşyaları tamamen çıkarttır, evi berhava ettir."

Son sözcüğü anlamadı Lori. Eve doğru yürüyen teğmene ve askerlere baktı.

"Kaç kere yemek yedirdin teröristlere?"

"Ben kimseye yemek yedirmedim!"

Gülümsedi Yüzbaşı Osman. Kadının terlikli, alımlı ayaklarına baktı.

"Hayatınızı yalan ve inkâr üzerine kurmuşsunuz. Teröristlerin girmedikleri ev mi kaldı? Hele ki şu dağ evlerine..."

"Yalan söylemedim, iftira etme!"

Yüzbaşı irkildi. Kadının ciddi, yarıküstah, yeşil tarilli, kocaman bakışları önünde buldu kendisini. Lop yumurta yutar gibi yuttu gırtlağında düğümlenen zılgıtı.

"Terbiyeli konuş Lori!" diye çıkıştı Melo Miro. "Karşındaki kimdir, haberin var mı? Haddini hududunu bil!"

"Kim olursa olsun, iftiranın adı ağıza göre değişmez! Hangi ağızdan çıkarsa çıksın, iftira iftiradır."

Yüzbaşı askerlerin olmamasına şükretti.

"Evden bir silah bulduk komutanım!"

Yüzbaşı, anlamlı anlamlı gülümsedi. Elinde av tüfeğiyle gelen çavuşa ve Lori'ye baktı. Lori umarsız, sakin ve ciddi bir havadaydı.

"Bu ne? Niye teslim etmedin bu silahı?"

"Dağ başında yanlız yaşayan bir kadınım, mecburum bu silahı yanımda tutmaya. Kırmadır bu, mavzer mi sanki!"

"Konuşmaya konuşmaya dilin uzamış senin!" diye bağırdı yüzbaşı. Ahırdan gelen havlayışlara ve silah seslerine kulak verdi. Yüzbaşı, "N'oluyor!" diyerek tabancasını çekip çömeldi.

"Köpeğimi vurdular, Kurtbasan'ımı vurdular!" diye bağırdı Lori. Hızla ahıra doğru koştu. Çırto'yu nasıl vurduğunu hatırlamış, ağlamaya başlamıştı. Ahır kapısının önündeki askerler içeri sokmadılar Lori'yi.

"Eliniz kırılsın inşallah! Günahsız bir köpeğe kıydınız! Saldırmazdı ki o size, havlar havlar dururdu. Alışmışsınız vurmaya kırmaya!"

Ahırdan çıkan Başçavuş Temel Tepegöz afalldı, kan basmış ablak suratıyla, "Evden uzaklaştırın lan şu şıllığı!" diye bağırdı.

"Şıllık senin karındır!"

Gözleri yuvalarından taştı, köpürmüş boğalar gibi tıslad başçavuş. Ani bir hamleyle, Lori'nin uzun saç örgülerini kavrayıp, başını arkaya doğru kanırmak geldi içinden.

"Senin karakol terbiyesinden geçmediğin belli oluyor."

"Sen kendi karını geçir karakol terbiyesinden."

Başçavuş, "Ne şirret kadınmış bu be" diyerek göğsünden şiddetle itti Lori'yi. Kadın, sendeleyerek sırtüstü düştü.

"Şirret senin anan, bacın, karın, kızındır!"

Başçavuş, uykusuzluğun ve dünkü başarısız baskının sonunda üstlerinden yediği zılgıtların yarattığı gerilimle, tekmelemeye koyuldu Lori'yi. Kontrolsüz bir şekilde savurduğu potinin burnu Lori'nin sol yanağına çarptı. Kadın acıyla inledi, bağırmadı ve karnına inen tekmelerden kurtulmak için kıvrılıp yumak gibi oldu. Evin etrafındaki askerler, korucular durumu merakla izliyorlardı. Kadın acaba neden bağırmıyordu. Bu tip durumlara sık sık müdahale eden ve askerler tarafından haylice sevilen Yüzbaşı Osman, "Yeter Temel yeter! Buraya kadın dövmeye gelmedik!" diye bağırdı. Temel durdu, burnundan tıskırarak ve homurdanarak uzaklaştı kadının başucundan. Gelip Lori'nin başucuna dikildi yüzbaşı. Kadın ağlamıyor, inlemiyor, derin derin soluyordu. Başını usuldan kaldırıp baktı yüzbaşıya. Ağzından akan kan, çenesini ve boynunu olduğu gibi kaplamıştı. Suratının sol yanı zedelenmiş, kuzu ciğeri gibi olmuştu. Kadının büyüyen, yeşil ışıltılı, haşin bakışlarından korktu yüzbaşı. Saygı ve acıma duygusuyla karışık bir esintiye düştü yüreği.

"Tuh!" diye okkalı, kanlı bir tükürük savurdu yüzbaşının potinine Lori. "Kana gelmiştiniz, alın kanınızı!"

"Dilini tutsan, içindeki kin ateşinin dilinle sağa sola savurmasan, bunlar olmayacak! Dilinin bedelini ödüyorsun!"

"Ya sizin diliniz? Sizin o arsız, kemiksiz dilinizden düşen söz kemiği kırar!"

Tartışmayı göze alamadı yüzbaşı. Hakaret ve dayak üretecekti tartışma. Huysuz, dik başlı, ama lafı gediğine koyan bir kadınla, askerlerin önünde tartışmanın gereği yoktu. Ahırdan çıkarılan ineğe, moziğe, danaya, tavuklara baktı. Yatakları, ev eşyalarını evin önündeki ağacın dibine yığmışlardı askerler.

"İçerde eşya kalmasın oğlum!" diye bağırdı yüzbaşı. Az sonra, postal burunlu, güleç teğmen geldi. Usuldan sokuldu yüzbaşıya.

"Yatak çarşaflarından bir tanesinde kan lekeleri var komutanım. Yaralı teröristler bu evde barınmış olabilirler" diye fısıldadı.

"Bırak boşver, kanın kime ait olduğunu rengine kokusuna bakarak mı çıkaracağız. Yalnız bir kadındır. Aybaşı kanı da olabilir. Kan çok mu?"

"Hayır, küçük lekeler halindedir."

"Boş ver. Teröristlerin barınmadığı, ekmeğini yemediği ev mi kaldı? Her yataklık edeni tutuklamaya kalkışırsak, dışarıda adam kalmaz. Hem sorguya çeksek, bu kadın konuşmaz. Sen şimdi timini ayarla, roketler ve lav silahlarıyla, evle ahırı tahrip ettir.

Melo Miro'nun yanına gitti yüzbaşı. Kadının başını sokacak bir yerinin olup olmadığını merak ediyordu. Melo Miro, Berzo'nun akşama doğru bir öküz arabasıyla gelip kadını ve eşyalarını kendi evine götüreceğini anlatmakla kalmadı, kadının ailesi hakkında geniş bilgiler verdi.

Önce roketleri ateşlediler, ardından lav silahlarını. Evden yükselen duman ve alevleri, oturduğu yerden dehşetle seyretti Lori. Bağırmamak için zor zaptetti kendisini. Ağlamakla yetindi sessizce. Yüzünün sol tarafı iyice şişmiş, siyahlaşmıştı. Askerlerin ve korucuların gidişini, haşin, hesaplı bakışlarla izledi. Berzo'nun bir hafta önce söyledikleri çınladı kulaklarında: "Evi boşalt, gel bize yerleş Lori. Askeriye emir almış, dağlardaki tek evlerin hepsini, koziklere kadar, ne var, ne yok, ayakta kalan her şeyi yıkacak. Bir zaman sonra ben de köye yerleşmek zorundayım." Çolo'yu düşündü. O gece kendisini küpten çıkarıp yatağa uzatmış, hiç beklemeden eşeği alıp gitmiş, bir daha da uğramamıştı. "Çolo'nun kömünü yıktılar herhal" diye mırıldandı. Ayağa kalktı. Boğum boğum dumanlarla yanmakta olan eve doğru yürüdü. Dağlardaki evleri, askere yaktıran gücü düşündü. Zal'ı ve grubunu düşündü.

Tavukların yanından geçti, yıkılan duvara baktı. Tüm hayvanların, kendisi gibi evi seyrettiklerini farkedince, acısı derinleşti. Nerde kalacaklardı? Berzo'nun B'sinden iğreniyordu. Çolo'nun kömünü yıkmışlardı. Yıkmasalar bile, dul bir kadının gidip orda kalması doğru olmazdı. Hayvanlara, eşya yığınlarına baktı, düşüncelerini derinleştirdi. Nerde kalacaklardı?

Saatlerce düşünmüş, planını belirginleştirmişti. Öğle üzeri sandıktaki elbiselerinin, iç çamaşırlarının bir bölümünü bir çuvala doldurdu. Yüzüklerini, kulak küpelerini alıp almamayı düşündü, almadı. Melo Miro, Berzo'nun öğleden sonra öküz arabasıyla geleceğini söylemişti. Berzo gelmeden ayrılma, sırlara karışma telaşına düştü. Çuvalı sırtladı, tütmekte olan eve, tek tek hayvanlara ve ahıra baktı. Kurtbasan'ın ahırda, yıkıntıların ve küllerin altında olduğunu düşünerek ürperdi. Doluktu, ağlamaya başladı yeniden. Bu evde, başından geçen acı tatlı anıları canlandı. Zine'yi düşündü. Evi bu halde görünce çıldıracaktı. Korucu oldu diye Berzo'ya nasıl da saldırmıştı. "Bu tüfeği niye aldın Berzo? Bu tüfek, oğlumun kanına susamış. Bu tüfeğin getirdiği ekmek, yılan olur da yüreğine çöreklenir. Götür ver Berzo, götür ver!" diye bağırmıştı. Elinin tersiyle sildi gözyaşlarını Lori. İneğin gözünden öptü. Mozikle danaya yaklaştı, her ikisi de uzaklaştı, öptürmedi. Kediyi aradı bulamadı. "Yandı yıkıntıların küllerin altında kaldı herhal" diye mırıldandı. Ayaklarını sürükleye sürükleye, güç bela ayrıldı evden. İkide bir dönüp bakıyordu arkasına.

Çolo'yu ikindiye doğru kayalıklarda, sürünün içinde buldu. Havlayan köpeği izleyince, karşısında Lori'yi bulmuş, şaşkınlığından donakalmıştı. Şişmiş, siyahlaşmış bir surat ve koca bir çuval altında eğilmeyen dimdik bir kararlılık. Olayın duyulduğunu, Rodi'nin geldiğini, Lori'yi döverek evden dışarı attığını sandı. Merak, korku, utanç ve suçluluk duygusuyla titredi. Yutkundu. Lori'nin bakışlarından kaçırdı bakışlarını.

"Ne oldu Lori, kim vurdu?" diye karıncalı, titrek bir sesle sordu.

Köpeğe, sürüye, dağlara baktı Lori. Süzgün, dumanlı, yitik ve capcanlı...

"Askerler, korucular geldi. Eşyaları dışarı attılar, evi yaktılar, yıktılar!"

Peş peşe sorularla, durumu tüm ayrıntılarıyla öğrendi Çolo. Kömün şimdiye kadar yıkılmamış olmasını, Goran ağanın korucubaşılığına bağladı. Elindeki tüfeğe küfretti içinden. Şimdiye kadar hiç böyle içten, böyle leziz, böyle oturaklı ve doyurucu küfretmemişti. Küfretmenin ne kadar güzel bir şey olduğunu düşündü. Bu alemde küfretmeyen bir tek yaratık, bir tek nesne var mıydı acaba? Bu tüfeğin ağzıyla Goran ağaya küfretmeyi düşündü. "Halis öfkenin ateşini, halis kan söndürür" demişti babası.

"Evsiz kaldın Lori. Berzo'nun evine gitseydin."

Kindar, belalı bakışlarla kesti Çolo'yu. İğrenircesine ekşitti suratını.

"Ben Berzo'nun evine gitmem! Evimi sırtıma aldım! Senden Bir isteğim var. Beni Zal'a götür. Bir tüfek versinler, beni de dağlarda kendileri gibi gezginci terörist etsinler."

"Terörist deme kızarlar. Ya partizan de, ya gerilla."

"Kızsalar da kızmasalar da bundan sonra ben teröristim. Subayların sevmediği bir insanım. Katılmak istediğimi Zal'a bildir. Benim üzerinde soluk aldığım bir parça toprak vardı, onu da benden kopardılar. Ayaklarım yerden kesildi. Ben folluğumdan, motikimden sökülüp atılmışım. Bundan sonra ya kartal olurum ya da ölürüm. Ahd etmişim. Onun için buluştur beni onlarla."

Çolo kadının kararlılığı karşısında itiraz gücünü yitirdi. Tavuk follukta geçici bir süre için kalırdı. Bu kadın ise Hacreş'teki folluğunda tüketiyordu ömrünü. İçinden hak verdi Lori'ye. Kozasını delen böceği, yumurtasını kırıp çıkan civcivi düşündü.

"Şansın varmış Lori, yarın gece Zal'ın partizanları köme gelirler. Belki Zal da gelir. Ama seni yanlarına alırlar mı, almazlar mı Allah bilir."

"Sakız olur yapışırım yakalarına, çaresiz alırlar."

Yüzünün şişkinliği güzelliğini gölgelemiyordu. Gözleri daha bir yeşilleşmiş, vahşi ışıltılarla büyü ve derinlik kazanmıştı. Saç örgülerinin, bir tüfek boyu kadar olabileceğini düşündü Çolo. Tecavüz ettiği bir kadının, bu kadar alımlı, dimdik ve pervasız bir kadının kendi ayaklarıyla yeniden köme gelişini yorumlamaya çalıştı. "Yalan söyleyebilirdi. Öldürmeye gelebilirdi. Yatarken bıçakla ya da tüfekle işini görebilirdi. Eşekle köpeği gözünü kırpmadan vurmuştu. Çok önceleri nasıl da direnmişti kendisine karşı. Bıçağı nasıl da sallamıştı karanlıkta. Un küpü

olmasa bu kadını zapturapt altına almak zor olurdu. Böyle bir kadın zor bulunurdu. Çalışkandı, cesurdu, merhametsiz bir güzelliğe sahipti. Evlenme teklifine ne derdi acaba? Rededer, bağırır, yeri göğü birbirine katar herhal."

"Dağ hayatı zordur Lori. Açlık, susuzluk, kış, kıyamet, kurşun..."

"Benim çektiğim hayattan zor olmaz. Dağ ahırdan güzeldir. Açlık yalnızlıktan güzeldir. Yalnızlık, insanın hazinesini talan eder. Yatağı derin, kupkuru, katmer katmer tuzlu bir çaya çevirir. Yarasaların karanlık mağarasıdır yalnızlık. Pepuk(*) kuşlarının dergâhıdır. Yalnızlığın ocağı sönsün."

Çolo, kadının, evlenme arzusuyla yanıp tutuştuğunu sandı. Düz bir kayanın üzerine serdiği keçeye doğru yürüdü.

"Evlensen belki kurtulursun yalnızlıktan."

"Evlendim de ne oldu? Yalnızlığım arttı." diyerek Çolo'yu izledi. "Ayaklarına köstek vurulmuş çayır kısraklarına döndüm."

İçi gıcıklandı Çolo'nun kısrak kelimesini duyunca. Lastik ayakkabılarını çıkarıp keçenin üzerinde bağdaş kurdu.

Sımsıcacık, güneşe doğru oturmuş gibi oldu. Yiyecek torbasını önüne koyarken gülümsedi saf saf.

"Gel otur, yorgunsun gel. Açsın, susuzsun. Keçe de ne hoş sıcaklanmış."

Çuvalını kayanın yanına indirdi Lori. Ayakkabılarını çıkardı, tam Çolo'nun karşısında bağdaş kurdu. Torbasından ekmek, süt ve peynir çıkardı Çolo. Kadının ellerine, yanına dikkat etti, bıçak var mı diye. Rahatladı.

"Sana göre, bir insan evlense de evlenmese de yalnızlık illetinden kurtulamaz."

Torbadan çıkanlara bakarak yutkundu Lori. Ekmek ve süt aydınlığının olduğu yerde ne kötü niyet ne de yalnızlık olurdu.

"Evlenenin yaşama hevesi gevşer. Sormaya alışır, sormadan bir şey yapamaz evlenen. Sora sora kendisine sormayı unutur Kendisini kaybeder, yabanlaşır, bir başka mahluk olur. Evli hep sorar. Sormasa sorgulanır, azaba düşer, inkâra, yalana, ikiyüzlülüğe düşer."

(*) Baykuş

Pek iyi anlamadı Çolo. "Karının gayesi nedir?" diye sordu kendi kendine. Evliliğe karşıydı. Evlenmeden nasıl edecekti? Erkeksiz karı, karısız erkek nasıl olurdu bir ömür boyu?

"Dünya evlilik üzerine kurulmuş Lori."

Koca bir ekmek parçası attı ağzına Lori. Süt şişesini dikti kafaya. Çolo'nun ne demek istediğini kavramaya çalıştı. Gülmek geldi içinden. Saflık, aptallık, açıklık ve açlık direkleri üzerinde yükseliyordu bu adamın binası.

"Dünyayı evlilik üzerine biz kurmuşuz. Erkeğin ölümüne büyük kıyamet, kadının ölümüne küçük kıyamet demişler. Böyle bir dünyanın evlilik terazisinde denge olur mu?"

"Ama karı karıdır, erkek erkektir Lori. Erkek işin başıdır. Babam derdi ki, karıda akıl olsa denize su götürmez, denizden geçip çayda boğulmaz."

Duru gökyüzüne, güneşe, düğelere, tosunlara baktı Lori. Küfretmek geldi içinden Çolo'nun babasına. Bütün erkek milletinin aynı hamurdan yoğrulduğunu düşündü.

"Yaaaa, evliliğin çimentosudur bu söz. Sıkı tutar. Ufak bir depremde de parça parça olur. Sen de babanın yolundasın."

Lori'nin ne demek istediğini pek iyi anlayamadı Çolo. Sohbeti değiştirdi. Goran ağanın teşkilatından, bölgede kurulan yeni karakollardan söz etmeye başladı. İki medrese mollasının görevi bırakarak, Zal'ın grubuna katıldığını, grupta Zal'dan sonra en büyük komutanın Arya olduğunu ballandıra ballandıra anlattı. Lori'nin yoğunlaşan sorularından ve dikkatle dinleyişinden büyük bir haz duyarak çeneyi çalıştırdı.

Sürüyü, güneş batarken toplayıp ağıla doldurdular. Çolo bol kuru tezekle ocağı delirtti. Patates ve yumurta kaynattı, sofrayı hazırladı, çay suyunu gömdü alevlere. Lokmaları çiğnerken, yeni bir korkuya kapıldı. Lori kendisine tecavüz edildiğini Zal'a söyleyebilirdi. Bir uçurum başında, ya da ağıl duvarının dibinde Zal onu kurşuna dizdirebilirdi. Altı üstü belli olmazdı kadın milletinin.

"Lori sana bir kötülük etmişim. Bağışlasan kapında bin yıl kölen olurum."

Ummadığı bu durum karşısında, hemen duygulandı, ne diyeceğini şaşırdı Lori.

"Olan oldu" dedi titrek bir sesle. "Olanla ölene çare bulunmaz. Seni affetmişim. Uzun seneler, karısız kalmış bir adamsın. Hayalarında biriken ateşi kusamamışsın. O ateş beynine vurmuş, seni azgın boğalardan beter etmiş. Aradın, ateşini kusacak birisini bulamadın. Geldin bende sakinleştin. Benden aldığın yorgunluk sana on sene yeter. Ben deryayım. Yıldırımı uslandırır, lal ederim."

Çolo'nun etine kıvılcım düştü yeniden. Kanı köpürdü, yüreği cilvelendi. "Karı ne demek istiyordu? Yıldırımın deryaya düşmesini mi arzuluyordu yoksa?" Çolo o günden beri pişmanlıkla haz, utançla iştah, uslulukla arsızlık arasında çalkalanıp savrulmuştu. Kırk armut yemiş, bu armudun tadı başkadır demiş, ehli keyf orman ayıları gibi inleyip, bağırıp, dönüp durmuştu ininde.

"Beni küpe sokmasaydın öldürürdüm seni. Arsızım ben. Kinlendim mi gücüm on kat artar. Dişi aslandan beter olurum. Küpü akıl etmeseydin parçalardım seni."

Çolo ürperdi. Güç bela yuttu gırtlağındaki lokmayı. "Ayağını denk al oğlum Çolo. Nefsine hakim ol. Kudurmuş kancığın kahrı korkunç olur" diye bir ses yükseldi içinden. Ocağa baktı, bilenmiş, kıpkızıl hançer ve balta yığınıyla karşılaşır gibi oldu.

"Sen beni sınamaya kalktın. Bağırırım, çırpınırım, bayılırım sandın. Küpü eşeğin sırtına sıkı sıkı bağlamanın sebebi buydu.

Güneş göğün kenarından yavaş yavaş süzülüp de toprağı öptüğü zaman ne olur? Toprağa sığındığı zaman toprak bağırır mı? Bağırmaz. Ama her kadın da toprak kadar dayanıklı, kudretli, bağışlayıcı olmaz."

Çolo kafayı "bağışlayıcı olmaz"a taktı. Tiksindi. Lori'nin kendisini yumuşattığını, gafletini derinleştirdiğini, gece uyurken aniden saldıracağını düşündü. Hacreş toprağına saldırganlık tohumunu kim düşürmüştü? Dağdaki silah, köydeki ve karakoldaki silaha saldırıyordu. Para köydeki silahların iştahını kışkırtıyordu. Goran ağanın Huyut aşireti karpuz gibi çatlamıştı. Silah alanlar, silah almayanları lanetliyordu. Oğul babaya, kadın kocaya, gelin kaynataya saldırıyordu. Kocalarına, "Silah alırsan ben kendimi sana vermem" diyen kadınların sayıları artmıştı. Lori'ye saldırışını, onu küpe sokup eşeğin sırtına bağlayışını, hayretle karşılıyor, bu saldırganlığın kendisine kimden bulaştığını çıkarmaya çalışıyordu. Saldırganlık, Hacreş toprağına nereden inmişti?

"Her insan dayanır, yeter ki istesin. Evimi ahırımı yerle bir ettiler, dayandım, bağırmadım. Niye? Rodi'nin ölüm haberini o evde öğrendim. Kaynanam beni o evde terketti. Berzo o evde dedi bana, gel karım ol. Aşiret adetlerinde, dayının para için yeğenine karşı tüfek kuşandığı görülmüş mü?"

"Görülmemiş" diye onayladı Çolo. "Haberin yok, daha beteri var. Goran ağanın has adamı korucubaşı Melo Miro'nun kızı Belizer de dağa çıkmış."

"Veeeeeey, hele dünyanın işine bak! Nerdedir, kim söyledi?"

"Zal'ın grubunda gördüm. Şimdiye kadar senden gizledim. Yarın gece gelirlerse sen de görürsün. Gerillalar, onun adını Gulesor koymuş."

"İyi olmuş, buna sevindim" diye gülümsedi Lori. "Melo Miro'nun haberi var mı acaba kızının dağa çıktığından?"

"Haberi yoktu, ben söyledim."

"Niye söyledin? Sır söylenmez! İyi etmemişsin!" diye çıkıştı Lori.

Çolo bardaklara çay doldurdu. Lori'nin sesindeki yabanıl ışıltıdan korktu.

"Koruculuktan ayrılması için söyledim. Herif beni tehdit etti. 'Şanım, şerefim, izzeti nefsim var' dedi. 'Aramızda sır olsun, kimseye söyleme' dedi. 'Söylersen hesaplaşırız' dedi. Ben de söz verdim söylemem, dedim."

Çolo bir ara Lori'nin su dökmek için dışarı çıkışından yararlanarak evdeki odunları, değneği, bıçağı, baltayı toplayıp ahıra götürdü. Akılsız, çıplak, cinli bir devirde yaşadığı kanısındaydı. Tüm aletler insanları saldırıya çağırıyordu. Bazan kayalıklarda, güneşli günlerde. Goran ağanın sonunda gönderdiği bir onbinlikten arta kalan madeni paraların ışıltısıyla, nişangâhın ve namlunun ışıltısını karşılaştırıyordu. Işıltılar şaşılacak derecede birbirine benziyordu. Tosunların boynuzlarındaki ışıltılara bakıyordu bazan. Boynuzların delirdiğini, birilerine saldırmak için bahane aradığını sanıyordu. Bir ara, çok uzaklarda yan yatarak ağnayan topal kısrağın, ard ayağında kalan tek kırık nalın şavkı dikkatini çekmişti. Nalın saldırısına uğramış gibi ayağa kalkmış, dağın öte yüzüne geçmişti.

Çolo, Lori'nin yatağını ocağın yanına serdi, keçesini alarak ahıra geçti. Lori'nin itirazına rağmen vazgeçmedi ahırda yatmaktan. Ahıra

açılan kapının arkasına koca bir taş koyarak, kendisini emniyete aldı. Ve o gece tüm hayvanların, eşyaların hareketini izledi inceden inceye. Bir damla uyku girmedi gözlerine.

Ertesi günün gecesi, Komutan Zal, onbeş partizanla çıkageldi. İçeri girdiklerinde, Lori heyecanla ayağa kalktı. Her giren, "Bu kimdir?" dercesine Lori'yi tepeden tırnağa süzüyordu, onun uzattığı sıcacık eli gülümseyerek sıkıyordu. Lamba ışığında parlayan namlulara, roketatarlara, dürbünlere, kasaturalara, sırt çantalarına, çangal bıyıklara, hesapsız dipdiri bakışlara, gerilla hattalarına imrenerek baktı Lori.

"Dün büyük bir operasyon vardı, asker geldi mi buralara?" diye sordu Zal.

"Gelmedi" dedi Çolo saygılı bir ifadeyle.

"Bu bacı kim? Yüzü niye şişmiş?"

Tüm bakışlar, Lori'nin yüzüne yöneldi. Hiç çekinmeden kendisine yönelen bakışların seyrine daldı Lori. Melo Miro'nun kızı Belizer yoktu grupta. Yirmi gün önce, eğitim için Bekaa vadisine gönderilen yeni kadroların içinde o da vardı.

"Bu bacı geçen sene, Sason'da vurulan bir partizanın karısıdır."

Çolo'nun bu cümlesi, tüm partizanların ilgisini Lori'nin üzerinde topladı. Geçen sene Sason'da öldürülen partizanların içinde Muş'lu iki partizan vardı. Biri kadın, diğeri ise erkekti. Zal, erkeğin takma ve gerçek adlarını söyledi. Lori'nin söylediği Rodi ismini ilk kez duyuyordu? Takma ismi yok muydu? Yoktu. Olsa bile kimse bilmiyordu. Lori, askerlerin, kocasının cenazesini yokettiğini açıklayınca kafalar iyice karıştı. Kimse çıkamadı işin içinden. Son iki yıllık macerasını ana hatlarıyla anlattı Lori. Grup ilgiyle dinledi. Gruba katılmak istediğini söyleyince, herkes Komutan Zal'a baktı.

"Katılacağını baştan söyleseydin, hayatının ayrıntılarını tüm grubun önünde konuşmazdık. Gizlilik açısından iyi değil" diye sırtını duvara yasladı Zal.

Canlı, kararlı, geriye dönüş köprüleri yakılmış, kocasının öldürülmesinden dolayı kinle dopdolu, ufak tefek, ama alabildiğine cazip ve güzel bir kadını gruba almaya hazırlanmanın zevkiyle esnedi Zal. Dağın çağrısı en çok kadınları mı etkiliyordu yoksa? Her köyde gruba katılmak isteyen birkaç genç kız vardı. İhtiyar bir kadının Geliguzan'da

kendisine, "Kızları götürmeyin, ana baba sözüne gitmeyen, ana babanın bulduğu kocaya gitmeyen, sizin yolunuza, sizin sözünüze hiç gitmez!" diye bağırdığını hatırladı. Baba ve koca dayağından kaçanlar, kocası tarafından terkedilenler, kumasının baskısına dayanamayanlar, kocası yokken gebe kalanlar, evde kalanlar, sevgilisi ölenler, gerilla kadınlara özenenler, asker küfürü ve dayağı yiyenler, gerillanın davasına inananlar, yerleşik kapalı hayattan kurtulmak isteyenler, koca bir dünyaya meydan okumaktan zevk alanlar, ölen gerilla kadınların fısıltı halinde dolaşan efsanelerinden etkilenenler, yakışıklı bir gerillanının yakışıklı bir sözüne yönelenler, anlamlı bir gerilla bakışını gönüllerinde yeşertip destanlaştıranlar, buhranlılar, tüm bunlar, bu insancıklar, yani mevcut durumlarını, mevcut kaderlerini yok edip, yeni durumlar, yeni kaderler yaratmak isteyen insancıklar, köprülerini yakıp, gerillaya sığınmak istiyorlardı.

Çolo'yla Lori'nin hazırladıkları sofraya, ocağa konulan çifte çaydanlıklara ve partizanların ayaklarına baktı Zal. İçinin muhteşem ıssızlığına düşen uğultulara, çınlayışlara, kıvılcımlara kulak verdi.

"O orospu alos var ya, o orospu aloss! Veeeeeeey, nasıl da sırra kadem bastı gettii. Ondan vefa, zehirden şifaa! Teuuu teuuu!" "Lali canan hasreti... Meftun oldu birine de, çekti gitti." "Bunları ne ar zapteder, ne er, ne de hevaller!" "Avrat ersiz olmaz. Bunlar çalkalanmış, bulanmış. Bunlar sizde durulanmaz, sizde durmaz. Avradı eri saklar, peyniri deri!" "Gönül evini candan arıtan bir kadındır. Onun kazdığı kuyudan su çıkar!" "İçinize aldınız ama, sırdaş etmeyin. Karıyı sırdaş eden tellal aramaz!" "Gördüğü her şeyi menzile dönüştüren bir kadındı. Katılacağı her halinden belliydi." "Kadın size katılsa ne olur, katılmasa ne olur. Kadının şamdanı altın olsa, mumu gene getirip dikecek olan erkektir." "Yıkandı, sinesine badem yağı sürdü, çekti gitti." "Tınmaz derin deryadır, kıymetini bilin." Çolo'nun sofraya buyuruyla, daldığı uğultudan ayrıldı Zal. Arya'nın kendisini süzdüğünü sezerek gülümsedi. Yemekler önceden hazırlanmış, upuzun bir yer sofrası kurulmuştu. Silahını kucağına, yanına yatıran, iştahla yanaştı sofraya. Dışarıdaki nöbetçileri düşündü Zal. Karanlığı, operasyonları, korucu gruplarını, ay ışığını...

"Silah kullanmasını biliyor musun?"

Birden umutlandı, gülümseyerek Zal'a baktı Lori.

"Bilirim. Hem tabancayı, hem tüfeği."

Arya'nın kucağına yatırdığı kalaşnikofu işaret ederek, "Ama bunları bilmem, dün askerlerde gördüm ilk defa." "Bütün zorlukları, tehlikeleri göze aldın mı?" "Aldım!"

"Fedakârlıklara, kuşatmalara, baskınlara hazır mısın?"

"Hazırım!"

"Bize katılırken, gayen nedir, amacın nedir?"

"Sizin gibi olmak, savaşmak!"

"Biz ne için savaşıyoruz?"

Duraksadı. Rodi'nin sözleri çınladı kulaklarında. Çınlayan bulanık, titrek sözü bilince çıkartıp söyleyemedi.

"İnsanları, sofraları birleştirmek; fakirlikten, zulümden boşanmak için" diyebildi ancak. Bu sözlerin nasıl olup da ağzından çıktığına kendisi de inanamadı. Sevindi.

Karnını doyuran iki kişi gitti, nöbetçiler geldi. Gelen her iki nöbetçi de kadındı. Çolo ile Lori ayağa kalkıp nöbetçilerle el sıkıştılar. Lori bu kızların bakışlarının çok daha canlı, hakim ve bilgin olduğu kanısına kapıldı. Okumanın ve gezmenin ve savaşmanın sonucu muydu bu? Bilenmiş hançer ağzı gibi. Pasını katmer katmer dökerek kızaran demir gibi. Çığlığını göğün maviliğine düşüren kartal gibi.

"Ben bu bacının gruba alınmasında bir sakınca görmüyorum, siz ne diyorsunuz arkadaşlar?" diye sordu Zal. "İtirazı olan var mı?" "Destekliyorum!" sesleri yükseldi. "Gruba alındın, tebrik ederim, halkımıza hayırlı olsun" diyerek Lori'ye elini uzattı Zal. Tokalaştılar. Zal'ı, "tebrik ederim"lerle diğer partizanlar izledi. Sevinç ve şaşkınlık içinde, herbirinin elini hararetle sıkan Lori, kızlara sarılıp yanaklarından öptü. Duygulanmış, terlemiş, ağlamaklı olmuştu.

Çolo suskundu. İğdiş edilmiş boğalar gibi kulakları sarkmışa benziyordu. İnceliğini, umudunu cazip ve sıcacık yanını yitirmişe benziyordu. Lori artık yoktu. Yerini yurdunu, evini ocağını iptal etmişti. Heryeri ve hiçbir yeri yurt edinmişti. Hiçbir dağ, hiçbir çalı, hiçbir ot dil vermez, onun yerini söylemezdi artık. İstediğin an gidip bulamaz, dertleşemezdin artık. Alt dudağı iyice sarkmış, seğirmeye başlamıştı Çolo'nun.

“Bu andan sonra artık gerillasın. Gerçek adını sır olarak tut ve kendine şu anda yeni bir isim bul. İstersen biz koyalım.” “Siz koyun” diye gülümsedi Lori. Her gerilla bir ad önerdi. Lori, Dilan adlı gerillanın önerdiği Şirinyar adını sevdi. Gerillalar gerçekten de Şirinyar dercesine gülümseyerek onayladılar. Çay faslından sonra Zal, Çolo ile ağılda ayrıca bir görüşme yaptı. Bu arada Arya, Lori ile sohbeti koyulaştırdı. Yanına alacağı eşyalar konusunda bilgi verdi. Bazı önemli askeri kuralları hatırlattı.

Gerilla grubu evi terkettiğinde, Lori, Arya ile Çimen’in arasında, yürüyüş yerini almıştı. Sırtında, kendi çamaşırlarıyla birlikte, erzak ve mermi yükü vardı. Ayrılmadan önce, ayak parmaklarının ucunda dikelip, Çolo’yu yanaklarından öpmüş, “Kendine iyi bak” diye fısıldamıştı.

Grup, karanlığın bağrında sır olmuştu. Çolo kapının önüne çökmüş ağlıyordu. İçli, hüngürtülü, sulu... Ağırlaşan yalnızlığına edilgenliğine, Goran ağanın ellerinde heder olan maaşına ve tüfeğine ağlıyordu. Kıvırcıklanmış, simsiyah bulutlar kaplamıştı gökyüzünü. Hacreş’in tepelerinde şimşek ışıltıları çakıp çakıp duruyordu. Kuzu derisini andırıyordu gökyüzü. Karanlık aydınlığı yutmuştu. Döl gibi akmıştı karanlığın rahmine aydınlık.

Tataro'nun kasrı, şehre hakim bir tepede, bağımsız bir alandaydı. Kasrın etrafı beton bir surla çevriliydi. Surun merkezinde iki katlı, görkemli bir yapı yükseliyordu. Antik Kürt mimarisinin, postmodern mimariye şırınga edilmiş bir biçimi olarak ortaya çıkıyordu. Kasrın eyvanı büyüleyiciydi. Upuzun... Konukların ilk karşılandığı yerin zeminini, beyaz ve eflatun motiflerle nakışlanmış, yakut kızılı, kocaman bir İsfahan halısı kaplıyordu. Duvar diplerini dizi dizi kanepeler alıyordu. Kanepelerin üzerinde ipekli, işlemeli yün minderler vardı. Krem renkli, şeffaf bir aydınlık sarmıştı her yanı. Fil dişi gibi parlıyordu kapılar.

Ağalar ağası Tataro, divanhanenin başucuna kurulmuştu. Elinde baba yadigarı, alımlı bir tesbih vardı. İmamesi altından, gümüş kakmalı, şakşakı ve püskülü berrak olan bu tesbih, uzaktan kehribar balı gibi ışıldıyordu. Ağanın tepesinde, kenarları ibrişimden, güzel bir Halep cemedanı vardı. Minderlerde ağanın kör satır, kahir kuvvet, en has koruculari oturuyordu. Hepsi pürsilahtı. Ağanın arkasındaki seccadeyi, yanlamasına asılmış eski bir tüfek süslüyordu. Telkari nakışlı, Nemrud bakışlı, baba yadigârıydı bu.

Tataro haylice yorgundu. Gözlükleri burnunun ucuna kaymıştı. Gözleri kalın camların ardında, kurumuş kuyu dibi suları gibi fersiz fersiz parlıyordu. Gerdanı pörsümüş, kat kat sarkmış, avurtları çökmüştü. Kalın, kireçlenmiş mor damarlar sarmıştı ellerini. İpek kuşağıyla sarıp sarmaladığı karnı ikide bir guruldayıp duruyordu.

"Hema ben sağken onların güneşi bu toprağa doğmaz. Benim yiğit anam beni Rus işgali sırasında, ordular bozan kahraman babamın mübarek dönüşünden sonra doğurmuş.

Rahmetli babamın kasrına günde yüz xulam girer çıkardı. Hem yiğit, sert, hem şen şadıman bir adamdı. Eyvanında tenburlar, tennurlar çalınır, lenger lenger ziyafetler verilir, insan gönlü azad olurdu. On

onbeş gümüş marantsov semaver birden kaynardı. Ben kimim? Hema ben bu soydan gelmeyim haaa..."

Korucular büyük bir sükûnet ve saygıyla dinliyorlardı Tataro'yu. Ağanın sağ yanında, seksenbeş yıllık geçmişini sakalında gülümseten Xalo Aro oturuyordu. "Bu çarkı feleğin cevri çekilmez lo!" felsefesini kuşanmış gibiydi aksakal.

"Nerde o eski ağalar" diye söze girdi Xalo Aro. "Dağların koplarında, şahbaz yuvası, kilittaşı misali kalelerde otururlardı. Küheylanlarını deve sütüyle beslerlerdi. Herbiri bir şehriyar pençesiydi. Şahların, sultanların huzurunda kıymetleri çeki taşı kadar ağırdı. Rahmetli dedem anlatırdı, çok eski devirlerde, Bradost aşiretinin begi, Emirxan Yekdest varmış. Bu kahraman beg, Sohran aşiretiyle harbe tutuşmuş. Bu harpte bir eli bileğinden kopmuş. Şah Abbas, Emirxan'a, 'Senin hizmetin büyüktür' demiş. Emirxan'a altından bir el yaptırmış. Nerde o devirler? Şimdiki beglerden birinin eli kopsa, devlet el yaptırır mı? Yaptırmaz! Bakırdan bile yaptırmaz."

Sıkıntılı bir edayla esneyerek gerdanını sıvazladı Tataro. Aksakalın konuşmasını kararmış, ilençli bakışlarla karşıladı.

"Eski devirlerin begleri, mirleri, mirimiranları asildi" diye sürdürdü Xalo Aro. "Bedir yüzlü, seyfi gözlüydü hepisi. Bu devirde düzmece ağalar çoğaldı. Namertler, sahtekârlar, beynamuslar çoğaldı. Nusayri piri misali, güneşi arkama alır da, yüzümü halka dönersem, herkes bana secde etmek zorunda kalır diye düşünen ağaların sayısı kıyamet kadardır. Bunlardan bir tanesi de Baho ağadır!"

Bu son cümle Tataro'nun bozulan asabını düzeltti. Kıkır kıkır keyifle gülmeye başladı ağa. Gözlüğünü düzeltti, dönüp sevgiyle baktı Xalo Aro'ya.

"Hay senin sakalına kurban olam xalo xalo!" Kıkırdayışını sürdürdü. Ayıp olmasın diye korucular da katıldı ağanın gülüşüne. "Ağalığı ayağa düşürenler, Baho ağalardır! Baho kimdir? Adam küsuratıdır haa! Eski bir söz var, 'Sofi sürüne sürüne olgunlaşır.' Bu da onun bunun topuğunu yalaya yalaya semirdi de ağa oldu. Sonradan görmedir. Sonradan görme zenginleşti mi, pindepir(*) kafalı mellaş bezirganlarına

(*) Örümcek

rahmet okutur. Ben onun yedi göbekten ceddini bilirim haa! Daha düne kadar ahır sekisinde, birkaç keçi, birkaç tavuk içinde, bezir çırasının ışığında, çul çaput içindeydiler. Tıngır elek tıngır tas, kurt tüyü, maru çiyan, taş diken arasındaydılar. Ben onun babasını bilirim lo! Kirmani yaka, kıl şalvar, çalpan çarık, sefil bir adamdı. Kör tırnaktı, parmakları gödürdü, zavallı bir adamdı. Şimdi oğlu ağa olmuş, bilenmiş, delibalta kesilmiş, teu teu teuuu! Viran olasın dünya!"

Sakalının ucuna baktı Xalo Aro. İki yana salladı kafasını.

"Babasına, sakalının tellerini saydıran ağalar çoğaldı" diye yeniden söze girdi xalo. "Ben geçenlerde sersemledim. Baho'nun, doksan yaşındaki Mele Musa'ya söylediği kelam, hançer ucu misali yüreğime saplandı. Perişan etti beni."

"Ne söylemiş xalo?" diye keyifle güldü Tataro.

Tesbihinin püskülünü sıvazladı xalo. Kafasını salladı. Sakalına baktı.

"Mele Musa bağırmış, Baho Baho demiş, beni dinlemedin, hiç olmazsa ak sakalımı dinle, sakalıma danış demiş. Baho ne dese beğenirsiniz?"

"Ne demiş?"

"Demiş Musa Musa, Mele Musa, sakal ile kâmil olsa kişi, keçiye danışırdı her işi."

Hayret nidaları, homurtular, lanet mırıltıları ve küfürlerle dalgalandı eyvan. Tataro, rakibi Baho'nun lanet ve homurtu dalgasına düşmesini kocaman, içli bir gülümseyişle karşıladı. Tesbihinin şakırtısını artırdı.

"Hema kendisini, Şırnak paşasına dar günün lokmanı gösterir. Bilmeyen sanır ki, Rustemê Zal'dır" diye gerdanını katmerlendirdi. "Lo sen kimsin, kaç terörist vurmuşsun? Kaç baskın yapmış, kaç pusu kurmuşsun?"

"Onun işi peşesi ihalelerdir ağam, paradır puldur!" diye bağırdı Sergo. Tataro'ya bağlı korucuların başıydı Sergo.

"Lo ona üç karakolun ihale hakkını vermişler. Hangi kumandan vermiş?"

Ağanın sorusunu, "Üsteğmen Şahin!" diye üç korucu aynı anda cevapladı.

“Teuuu itoğlu! Sırf Misefra karakolunun ihalesini yüzkırkbeş milyon pangınota satmış. Eruh’tan müteahit Kerim’e satmış. Sırf bu karakoldan yirmiiki milyon pangınot komisyon almış. Lo bu nasıl devlettir ki ben şaşırmışım. Albay Remzi bana vermedi mi bütün ihaleleri? Lo Sergo, senin yanında söylemedi mi?

“Söyledi ağam, kendi aha bu kulağımla duymuşum haa!”

“Hema bu nasıl iştir. Kimin başıdır. Şahin şerefsizi kendi başına nasıl iş çevirir? Lo benim olduğum yerde Baho kimdir? İki baş olur mu? Korucu başlarının başı ya benim ya Baho’dur. Bir tahtın iki padişahı olmaz lo! Hema daha neler neler etmişler. Tutmuş Seve ilkokuluyla Fındık ortaokulunun ihalesini de Baho ağaya vermişler.”

“Ağa ağa, Tato ağa! Bu Baho’ya ikide bir ağa deme allahaşkına!” diye bağırdı Xalo Aro. Sakalı ve elleri titriyordu sinirden. “Ağalığın da bir şanû şerefi var! Ağa deyip de beni deli etme! Zaten rüfailerden beter olmuşum. Neredeyse ateş yalayıp şiş batıracağım kendime!”

Büyük bir zevkle, gevrek gevrek gülüyordu Tataro. Yeryüzünde hiçbir şey, Baho’ya saldırmak kadar mutlu edemezdi onu. Eyvanın sağında oturan büyük oğlu Zeynel’e baktı. Diğer oğlu Kamil’e kaydırdı bakışlarını.

Bir kahve içsek mi diye düşündü.

“Sekiz karakolun et ihtiyacını üzerine almış Baho” diye söze girdi Zeynel.

“Yaaaa gördün mü? Lo bu nasıl iştir ben şaşmışım! O karakolların et zıkkımını Bedo ağa üzerine almıştı ya?”

“İşler değişti ağam!” dedi Sergo. “Devlet ben taraf tutmam dedi, hema sonunda tuttu. Baho’yla Bedo’nun çekişmesinde, Baho’nun tarafını tuttu. Baho ağa dört terörist öldürmüş ya, sebep odur. Bedo bir fazla öldürseydi.”

“Bedo’nun tarafını tutardı haa” diye söze girdi Ağa. “Lo bu nasıl iştir ben şaşmışım? Geçenlerde otuz kişiyi hapse attırmış.”

“O otuz kişinin yirmi üçünü tahliye ettirdi baba.”

“Nasıl?” diye dönüp oğlu Zeynel’e baktı.

Ağzını ve çenesini orak gibi kuşatmıştı bıyıkları. Tataro’nun en sevdiği oğluydu. Sözüne değer verirdi oğlunun. Korucuların teşkilatlandırılmasında, kasrın devletle olan ilişkilerinde, büyük çabası ve emeği vardı.

"O otuz kişinin beş tanesi hariç, hepsini, ailelerinden para sızdırmak için hapse attırdı. Yirmi üç aileden parayı aldı. Üç aile namuslu davrandı, vermedi. Onların yakınları şimdi hapishanededir. Beş kişi zaten teröristlere yataklık etmiş."

"Hele şu Baho'nun işineee... Teuu teuu. Sen bunları kimden öğrendin oğlum?"

"Geçen gün seni ciple eve getirenden."

Başçavuş Gıyas Gebeş'in adını vermemesine memnun oldu Tataro. Oğlunun ihtiyatına, sabrına ve cesaretine hayrandı Tataro. Ağabeyi Zeynel'e hiç benzememişti şu Kâmil. Mardin'e, Diyarbakır'a, İstanbul'a gidip, karılara para yedirmekten başka bir işe yaramıyordu kerata. Dilsizin, fikirsizin, hayalcinin tekiydi. Kâmil'in "K"si bile değildi.

"Hema ben bu herifle çatışırsam şaşırmayın. Kaçanların arazilerine, otlaklarına, koziklerine el koymuş. Sürülerine sürü katmış, Irak'a, İran'a geçirdiği sürülerin sayısı artmış. Hema bu herifin arkasında birkaç subay var. Şahin Üsteğmen kesin var. Birkaç sene sonra bunun kesesi benim kesemi içine alır. Zenginleşir tepemize biner. Siyaset etmez de yatarsak, valla gelir zomlarımıza el kor. Çemê Mezın'e girer, ocağımıza tasallut olur. Hema benim gözümde Baho terörist kadar tehlikelidir. Teröristten de tehlikelidir. Lo karılara söyleyin kahve yapsın, getirsinler haa!"

Eyvan sus pusa kesmişti. Milletin moralini bozmuştu Tataro.

"Ağa ağa, Tato ağa" diye çıkıştı Aksakal. "Devir o devirdir ki, asil insanlar, kökü derin çınarlar güçten, kuvetten, iktidardan düşmüş; zibidiler yükselmiş, tepelere üşüşmüş. İyilik dünyasını fesat suyu basmış, altınlar dipte, balçığın içinde kalmış, tezekler suyun üstüne, güneşin huzuruna çıkmış."

"He vallah doğrudur, sakalına nur yağsın senin" diyerek sırtını seccadeye yasladı. Baho ağanın haklı olduğunu düşünerek ürperdi. Çünkü aynı şeyleri kendisi de yapıyordu. Karakol, okul ve erzak ihaleleri, ormanların kesimi, insanların hapse atılması, teröristlerin yokedilmesi, sınır ötesi kaçakçılık... Baho ağanın benzin istasyonu, oteli, lokantası, kahvesi, sineması var mıydı? Yoktu. Baho ağanın zenginleşerek kendisini geçebileceğine ihtimal vermedi. Rahatladı. Aksakalı dinlemiyordu bile. Gayet rahattı.

Yaşlı bir kadınla, genç bir kız, üzerinde kahve fincanlarının dizildiği sinilerle içeri girdiler. Kızın arkasından, üç yaşlarında, donsuz, tombul bir çocuk girdi içeri. Koruculari, tüfekleri, dürbünleri, "Bu ne rezalet" dercesine ciddi ciddi süzdü. Dedesi Tataro'yu görünce gülümsedi tatlı tatlı.

"Hele gel tosunum gel, deden taşaklarını yesin senin, hele gel!"

Kahvelerini alan korucular, gülümseyerek çocuğa baktılar. Çocuk, koşarak dedesinin kucağına atladı. Dedesi, torununun yanağından öptü, tıslaya tıslaya bağdaş kurdu, sağ dizinin üzerine oturttu torununu. Kahvesinden bir fırt çekti, saçlarını okşadı çocuğun. Korucuları süzen çocuğun sol kulağı dedesinin karnına dayanmıştı. Tataro'nun karnı, gürültülü, ilginç bir tarzda uzun uzun guruldadı. Çocuk başını kaldırıp dedesinin yüzüne baktı, gülümsedi. Torununun açılmış, ateş kızılı ağzını, gırtlağını gördü Tataro, gülümsedi, göz kırptı.

"Bunun içinde ne var dede?" diyerek, Tataro'nun şişkin, kocaman karnına eliyle dokundu çocuk.

"Bumbar var" diye kikirdedi ağa.

"Başka ne var dede?"

"Sir kılor var, hevşık var?"

"Başka başka?"

"Pekmez var, çortan var, helva vaaar!"

"Başka... başka dede?"

"Mırtuke var, puşuruk var, gırık vaaaar!"

"Başka?"

"Eeeee, başka ne var ki dede kurban, bağırsak var, bok var."

Çocuk başını çevirip Tataro'nun şişkin karnına baktı, eliyle dürttü.

"Çok şişmiş dede, çok bok yemişsin!" dedi.

Tataro önce şoke oldu. Derinliklerinden köpüren kahkaha tufanını zaptedemedi, sarsıla sarsıla güldü. Ağaya yakın oturan ve çocuğa kulak misafiri olan bazı korucuları da gülme krizi tutmuştu. Tataro'nun "Akıl küpü" dediği çocuk, bu kadar insanın durup dururken neye güldüğünü kavramaya çalışırcasına parlayan dişleri tek tek seyre koyuldu. Çocuğun bakışlarında ince bir merak, eleştiri ve kınayış havası vardı.

"Ule git, ule git, sen nerden geldin" diyerek çocuğu kucağından indirdi. Gözlüğünü çıkardı, gözünün kenarında biriken kahkaha yaşlarını

mendiliyle sildi. "Ule git, sen burda kalırsan biz gülmekten yakamızı kurtaramayız. Git, anana git, hadi!"

Çocuk usul usul kapıya doğru yürüdü, babası Zeynel'i görünce durdu; Zeynel eliyle git işareti yaptı. Çocuk, anasının kapı aralığında beliren gözlerine baktı, koşarak eyvanı terketti. Tataro hâlâ gülüyordu.

Sergo, Rohni'nin, Cudi'ye yüze yakın terörist yığdığını, Gabar dağında onbeşten fazla silahlı bir grubun görüldüğünü ve kadınların çoğunlukta olduğunu söyledi. Zeynel, sınırdaki Herki köyünün teröristler tarafından tamamen silahsızlandırıldığını; Çukurca'da iki askeri cemseyi imha eden Sarı Duran'ın, Maco ağanın korucularını haylice zorladığını; teröristlerin elebaşısı Agid'in vurulmasından sonraki bir hafta içinde, onaltısı er, onsekizi korucu olmak üzere otuzdört kişinin öldürüldüğünü açıkladı. Diğer korucular da buna benzer açıklamalar yapmaya başlayınca, Tataro'nun tepesi attı. Gözlerinin altını mor halkalar halinde süsleyen torbacıklar seğirme krizine girdi. Bağdaşını bozdu, tıslad sıcak sıcak.

"Lo susun!" diye bağırdı. "Allah belanızı versin! Yetimhane bardağı misali dizilmişsiniz! Lo nedir bu çaresizlik? Bu kötü kelam, bu boyun bükme! Sanmayın ki hayın berhudar olur, ya bir yerde vurulur, ya berdar olur! Rohni kimdir? Agid kimdir? Sarı Duran kimdir? Bunların hepsi, nanpareye muhtaç, eletek öpen insanların soysuz evlatlarıdır haa! Bunların ceddi, benim ceddimin kapısında bin sene köpeklik etti! Bunlardan baş olur mu? Bunlar olsa olsa yaban soğanının, it soğanının başı olur! Evlere roket mermisi atan, çoluk çocuk demeden masum insanları öldüren katillerdir bunlar. Asalet nerde, mertlik, yiğitlik, şan şeref nerde! Haa! Nerde! Bunlarda eşkiya asaleti bile yok! Kendi içlerinde birbirlerini yiyen, yaralılarını bırakıp kaçan, askerleri sırtından vuran namert insanlardır bunlar. Bunlardan birşey olmaz. Bunlar olsa olsa kazık olurlar, insanın altından girerler! Bunlar, insanın tepesinde tokmak bile olamazlar! Tokmağın bir şanı şerefi var! Şahmerdan soyundandır!"

Ağanın kızgınlığını zevkle dinliyorlardı korucular. Köpürsün, küfretsin, içi içini yesin, kahredici krizlere girsin istiyorlardı. Ağanın tıslayışı, öfkesi, zehirzıkkım acısı korucunun zevk kaynağıydı. "Batan dünyanın son avazına tutunmuşuz, yırtınsan ne yazar!" der gibiydiler.

Sahte bir mahcubiyet ve ciddiyetle dinliyorlardı.

"Topal Feremez'in kızı Fidan da dağa çıkmış! O osuruğu cinli kızın kafasında Hazreti Murtaza'nın ilmi olsa ne olur sanki! O mizikliden baş olur mu? Benim ahırımda, kozikimde büyüdü. Köpek o miziklinin yüzünü yalasaydı doyardı.

Babası Baho'nun zulmünden kaçtı da bana sığındı. Fukaranın eteğine kavurga korsun, çüküm yandı der. Kırk yıl sırtında taşırsın, indirende kıçıma parmak attı diye bağırır. Mizikli Fidan şimdi başımıza zebellah kesilmiş! Bunlar Baho'nun zulmünden anlar! Fındık nahiyesinde, Baho'nun gözlerinin önünde üç askeri vurdular. Kim bilir, belki de Mizikli Fidan vurdu. Hema niye peşlerine düşmedi Baho? Ellerini kollarını sallaya sallaya savuşup gittiler. Baho fareye aslandır, aslana fare!"

Kapı aralandı, "Telefon baba, telefon!" diye bağırdı kızlardan birisi. Zeynel hemen kalkıp odaya girdi. Az sonra geri döndü. Herkes merakla Zeynel'e baktı.

"Kimdir?" diye sordu Tataro.

"Yüzbaşı Metin'dir, tugaydaki toplantıyı bir saat ertelemişler."

"Niye ki, bir durum mu var?"

"Valla orasını sormadım baba. Akşam saat yediye ertelemişler."

"Şehre teröristler sızmış olmasın? Taraftarları çoğaldı." Birisinin itiraz etmesini, bu görüşü yalanlamasını bekledi Tataro. Kimseden tıs çıkmadı. "Lo Sergo, sen bu akşama on adam hazır et. Ne olur, ne olmaz. Belki de toplantıyı haber aldılar. Tugaya gidiş dönüş yolu üzerinde taksiye saldırırlar. Benim taksim, iki taksinin arasında olsun. Her taksiye beş adam bindir Sergo!"

"Başım gözüm üstüne ağam, yeter ki sen iste!"

"Ben toplantıya girerim, siz de tugayın kantininde beni beklersiniz. Subayların yanında Kürtçe konuşmayın? Biraz medeni olun. Siz korucusunuz, devlet memurusununuz. Devlet memuru Kürtçe konuşur mu? Biraz dilinize mukayyit olun. Ayıptır, beni utandırmayın. Baho'nun korucuları, Maco ağanın korucuları, Taho ağanın korucuları hep Türkçe konuşurlar paşaların yanında. Kürtçe konuşan korucuya subay güvenir mi? Güvenmez. Onların yerinde ben de olsam güvenmem. Ne korucuya güvenirim, ne de o korucunun ağasına. Dilinizin cezasını bana çektirmeyin. Bizim başımıza ne belalar geldiyse, hep

bu Kürtlükten geldi. Dilinize sahip olun. Memursunuz haaa... Devlet her bir tedarikinizi görmüş haaa... Ayakkabınızı vermiş, gömleğinizi vermiş, gocuğunuzu vermiş, ilacınızı vermiş, çoluk çocuğunuza naylon bebek bile vermiş. Cebinize mor binlikleri koymuş. Biraz insaf edin, nimet kalesinin kapısında ateşe işemeyin."

Ağa nasihatlarını haylice uzattı. Herkese hizmet ettiğini, herkesi sırtında taşıdığını, iyi niyetli, saf ve yardımsever olduğunu, her konuşmasında yaptığı gibi tekrarladı. Korucuları topala, kendisini ise topal eşeğe benzetti.

"Topal bir eşek, yolda topal bir adama rastlamış, lo lo kurban demiş, senin bir sağlam ayağın kalmış, benim hiç değilse üç sağlam ayağım var, gel sırtıma bin de seni götürem demiş."

Milleti ekşimsi bir gülümseyiş ve kikirdeyiş sarıp sarmaladı. Ağa ıkınarak usul usul ayağa kalktı. Tüm korucular aynı anda doğruldular. Bu, sohbetin sona erdiği anlamına geliyordu. Sergo ile Zeynel'i çağırdı, içteki odalardan birisine girdi. Korucular gruplar halinde, kasrın çevresini saran korucu mahallesine dağıldılar.

Tugayın içtima sahasına inen helikopterin kapısından ilkin Mısto ağa çıktı. Botan'ın en güçlü korucu ağasıydı. Yuvasını Xırvatan'da kuran ve kendisine Yüksekova kartalı dedirten Mısto ağanın üç bin koyunu vardı. Botan'dan İran'a ve Irak'a yönelen kaçakçılık mekanizmasının esasına egemendi. Tugay, ağanın kahredici gücünü, dörtyüz tüfek, sekiz makinalı tüfek ve bir helikopterle donatmıştı. Mısto ağayı, Taho ağa izledi. Alnında Tanin dağlarının bükülmez inadı ve gururu vardı. Botan'ın en vurucu korucu ağasıydı. Gece operasyonlarının erbabı olarak tanınıyordu. Havan topu, makinalı tüfek ve kalaşnikoflarla donatmıştı korucularını. Çaman'daki karargâhında, onlarla içice yaşıyordu. Göğsünde bir enfrarujlu dürbün, sağ böğründe ise bir tabanca taşıyordu sürekli olarak. Taho'yu, İskender ağa izledi. Nozer'in en amansız düşmanı ve baş hedefiydi. Mısto ağa gibi kravatlı, ütülü, kibar, ciddi bir görünümdeydi. Helikopterin etrafındaki askerler, savunma bakanı sandılar onu.

Mardin'in ünlü korucu ağalarını getiren bir başka helikopter de, çavuş talimgâh bölüğüne yakın bir yere indi. Helikopterin kapısından mağrur bir edayla çıkan ağaların dördü de, cemedanlı, şalvarlı

ve tabancalıydı. En son çıkan ve genç bir tosunu andıran ağa, bembeyaz sargılar içindeki sağ kolunu boynuna asmıştı. Sebepsiz, garip bir tarzda gülümsüyordu. Helikopterden inen Başçavuş Gıyas Gebeş, ağaları alıp tugay karargâhına götürdü.

Karargâhtaki büyük toplantı masasının bir başına General Oso, diğer başına ise Botan Özel Harp Dairesi başkanı Yarbay Yıldıray yerleşmişti. Toplantının tugay karargâhında olması, General Oso'nun toplantıyı yöneteceğini gösteriyordu. Generalin sağında Albay Rambo Remzi, solunda ise Tuğgeneral Yusuf oturuyordu. Özel Harp teknisyeni Binbaşı Tuğrul, Yarbay'ın sağında oturuyordu. Masanın bir yanını, Hava İndirme Birliği, Mekanize Piyade Taburu komutanları, Yüzbaşı Yıldırım ve Yüzbaşı Metin başta olmak üzere tugayın gözde subayları tutmuştu. MİT bölge başkanı, Yarbay Yıldıray'ın solunda oturuyordu. Masanın diğer yanını ağalar almıştı. Masanın geniş ve upuzun, çimeni yeşil örtüsüne sürahilerin, bardakların, kül tabakalarının ışıltısı düşüyordu. Her subayın önünde bir dosya vardı. Ağaların önü bomboştu. Maco ağa, Tataro ile Baho ağanın arasında oturuyordu. Tataro'nun canı sıkılıyordu. Toplantılarda tesbih çekmenin subaylar tarafından hoş karşılanmayacağını bildiği için, kollarını bacaklarının arasından sarkıtarak, masanın altında, şakırdatmadan, usul usul çekmeyi deniyordu. Toplantıda Botan, Mardin ve Van'ın ünlü korucu ağaları yer alıyordu sadece. Dersim, Garzan ve Serhed eyaletlerinden kimseyi çağırmamışlardı.

İlk sözü Albay Rambo Remzi aldı. Koruculuk örgütünün genişletilmesine ve çok daha etkin bir duruma getirilmesine ilişkin kısa bir konuşma yaptıktan sonra, bu konuda alınan yeni kararları okudu. Halkın koruculuğa zorlanması bölümündeki, "Silah almayanların sürülerinin yaylalara çıkarılmaması" şartı, Tataro'nun haylice hoşuna gitti. Yaylaların kendisine kalacağını, sürülerinin büyüyeceğini ve çok daha iyi besleneceğini düşündü. Korucu örgütlerinin sınır şeridinde güçlendirilmesine ilişkin okunan kararlar da Tataro'nun çok hoşuna gitti. Sınır, ağanın gözünde bereketli bal şeridiydi. Bu şeridi geçen bir koyun, iki koyuna dönüşüyordu. Bu şeritten içeri giren her balya çay, tütün ya da benzeri nimet, "Sana zenginlik vaadediyorum ey ağa!" diye bağırıyordu. Silahlı korucularla sınıra egemen olmak, zenginliğin şahdamarına

postu sermek demekti. Bankaların koruculara kredi kolaylıkları sağlayacaklarını açıklayan Rambo Remzi, korucu olmayanların, köyden ayrılmalarının izne bağlanacağı ve köyde kalmaları halinde de, her gün bağlı oldukları karakola gidip, "Ben buradayım, ayrılmadım" diye ispatı vücutta bulunacaklarını belirtti. Rambo, korucular ve korucu reisleri arasındaki çatışmaların arttığını söyledi ve bu konuda rakamlar verdi. Korucuların kız kaçırdıklarını, ellerindeki silahları, zaman zaman hortlayan kan davalarında kullandıklarını, aşırı derecede mermi harcadıklarını ve hatta teröristlere mermi sattıklarını ileri sürdü.

Son cümle, ağaların Albay Rambo'ya ters ters bakmalarına yol açtı. Subaylar, ağaların bakışlarındaki iklim değişikliğini farkettiler hemen.

"Satanları tespit ettiniz mi albayım?" diye sordu İskender ağa.

"Tabii tabii! Bir kısmını teröristlerin ifadelerinden tespit ettik, bir kısmını da yakaladık suç üstü. Duymuş olmalıydınız şimdiye kadar."

Karnının, merasim mızıkasını andıran alengirli gurultusunu rahatça dinledi Tataro. "Hainliğin sızmadığı yer mi var dünyada" diye mırıldandı. Başını sağa çevirip Baho ağaya baktı. Üçüncü gözüyle farketti Tataro'nun bakışını Baho ağa. "Sefil köpek, kerajo!"(*) diye iç geçirdi. Tataro'nun her sözünü, her davranışını titizlikle izliyor, yorumluyor, sonuçlar çıkarıyor, savurduğu gizli galiz küfürlerle cezalandırıyordu. Ağaların dağdaki gerillaya besledikleri kin, birbirlerine karşı besledikleri kinin yanında devede kulak kadardı.

Korucuların uğradıkları bazı silahlı baskınlardan ciddi olarak kuşkulandığını söyleyen Rambo, "Aralarında ciddi bir rekabet var, devletin silahı teröriste değil, maaşla beslediği, donattığı korucuya yöneliyor. Korucu reisi, korucu reisiyle uğraşıyor. Teröristlere, bir başka korucu reisi hakkında bilgi sızdıran korucu reisleri bile var. Bunun önünü alamazsak terörü yokedemeyiz!" dedi.

Albay Rambo'dan sonra Yarbay Yıldıray konuştu. Korucuların özel harpte oynamaları gereken rolün üzerinde uzun uzadıya durdu. Eleştirilerini sıraladı. Korucuların, komandoyla birlikte, yeni karşı gerilla grupları şeklinde dağlara çıkarılacağını söyledi. Bu gruplar tıpkı teröristler

(*) Eşek sürücüsü

gibi giyineceklerdi. Toplantıyı yöneten General Oso, "Fazla uzatmayalım, öz konuşalım" diye uyardı. Yarbay, zerre kadar dikkate almadı uyarıyı. Gelecek ay, bölgenin tüm korucu yöneticilerini toplantıya çağıracağını ve tüm korucuların, özel savaşın gereklerine göre eğitim seferberliğine sokulacağını vurguladı. Söz sırası bölgenin istihbarat şefine geçti.

Toplantının sonuna doğru ağaların önerileri dinlenildi. Tataro, koruculuğu kabul etmeyenlerin belli köylerde toplanarak sıkı kontrol altına alınmasını, koruculara son model silah verilmesini, maaşlarının artırılmasını istedi. Köyden kaçanların, Şırnak'ın kenar mahallerine yerleştiklerini, bu mahallelerde teröristlerin yavaş yavaş güçlenmeye başldıklarını ve tedbir alınması gerektiğini önemle vurguladı. Konuşmasını geğirerek noktaladı. Okul ve karakol ihalelerinin Baho ağaya neden verildiğini sormak istedi, ama son anda caydı. Bu sorunu en iyisi Albay Rambo ile konuşmaktı. Başbaşa, ahbapça...

Nozer'in, teröristlerini İran'da kurduğu kamplarda eğittiğini söyleyen İskender ağa, sınırın sıkı kontrol altına alınmasını istedi. Nozer'in, Ağrı'yı üs haline getirdiğini, kendi terörist çetesinden beş teröristi kurşuna dizdiğini, Ağrı'nın teröristlerden temizlenmemesi halinde Kars'ın, Ağrı'nın ve Van'ın huzura kavuşamayacağını iddia etti. Samimi, inandırıcı, yumuşak bir edayla konuşuyordu İsko ağa. Eğitime önem verilmediğini, çocukların Türkçe'yi doğru dürüst konuşamadıklarını ve bunun utanç verici olduğunu söyledi. Köy, mezra, yayla ve dağ isimlerinin Türkçeleştirilmesinin sorun olmadığını, ama nüfus dairelerinin, ciddi homurtulara yol açtıklarını belirtti. Nüfus memurlarının, çocuklara konulan Kürtçe isimleri kabul etmediklerini, Türk isimleri koyduklarını, bunun da halkta ters tepkilere yol açtığını, teröristlerin ekmeğine yağ sürdüğünü ileri sürünce subaylar pirelendi.

"Bu, devletin temel politikasıdır İskender bey!" diye çıkıştı General Oso. "Adı değişmeyenin ruhu değişmez. Her Türkün adı özüne sözüne uygun olmalıdır. Hem Türkçe öğretelim diyorsun, hem de adını değiştirmeyelim diyorsun."

"Hayır, ben değiştirmeyelim demedim generalim. Tepkilere yol açıyor, biraz dikkatli olalım dedim. Yanlış anlaşıldı herhal! Mesela adam, seksen yaşındaki babasının adını oğluna koymak istiyor, nüfus kayıt

memuru kabul etmeyince tepki gösteriyor. Gelip bize şikayette bulunuyor."

"Ona bakarsan, adam kızını da okula göndermiyor canım!" diye gürledi Oso. "Ne geldiyse başımıza cahillikten geldi. Cahilliğin olduğu yerde, namlular ısınır, kan bağırır! Cahilin tepkisi sinek vızıltısıdır, aldırmayacaksınız!"

Tartışmayı sükunetle dinliyorlardı ağalar. Her nasıl olduysa, Tataro'nun aklına yeni bir fikir geldi. Bakışları kıvılcımlandı.

"Valla İskender ağa, kim ne derse desin, paşam haklıdır" diye dönüp İskender ağaya baktı Tataro. "Bizim millet, her eğri ağaca yayım, her gördüğüne de dayım diyen, cahil bir millettir. Eskiye hayrandır. Rahmetli Atatürk'ün getirdiği her yeniliğe karşı çıkan bir millettir haaa... Eski nedir? Eski kötüdür. Eskiye itibar olsaydı, bit pazarına nur yağardı. Güzel isimler, yeni isimler, medeni isimler varken niye eski isimler koysun bu millet çocuğuna, oğluna. Metin ne güzel isimdir. Yado, Gedo, Miro, Jiro, Hamo... Ayıptır haaa... Yarın bu çocukların herbirisi, belki bir hakim, bir mühendis, bir öğretmen, bir savcı, bir kaymakam, bir vali, bir subay, bir milletvekili, belki de bir bakan, bir başbakan olur. Başbakanın adı Yado olur mu? Generale Gedo denir mi? Mühendise Miro denir mi? Ayıptır haaa... Doğru dürüst ad varken, niye cahil adları konulsun ki? Hema güzel adlar bir kağıda yazılır da her eve dağıtılırsa, insanlar o kağıttaki adlardan beğendiklerini seçerler. Mırın kırın da olmaz. Mırın kırın edene de anlatılır. O kadar da cahil değiller, anlarlar."

"Güzel bir fikir" diye onayladı Oso. "Halka alternatif isimler sunmak, yol göstermek lazım. Her isteyenin kafasına göre isim koyması halinde, kanunu çiğneyebileceğini hatırlatmak lazım. Bunu özellikle kaydet oğlum, unutma!"

"Müsade buyurursanız paşam birkaç fikir de ben..."

"Buyurun buyurun" diye söz hakkı verdi Baho ağaya.

Ağa gülümseyerek, bir baş hareketiyle saygılarını sundu General Oso'ya.

"Ben derim ki, 'halkın diline nur, eline vur' sözünü ordumuzun yerine getirmesi lazım. Halkın dili paslıdır. Türkçe bu pası eritir. Türkçe halkın dilini nurlandırır. Bunun için, okul yapımını hızlandırmak lazım.

İkinci husus odur ki, halkın eli hırsızlığa yatkındır, silaha yatkındır. Halkın eline vurmayan, kendi elini koruyamaz. Bunun için de karakol yapımını hızlandırmak lazım paşam."

Fiğ yutmuş güvercin gibi düşünen Tataro, canlandı birden.

"Güzel fikir söyledi gavat. Hema niyeti başkadır. Aklı fikri ihalelerdedir haa" diye düşündü Tataro. Sol eliyle kasığını kaşırken, karşısında oturan genç subayları süzdü. İhaleler sorununu açması halinde, subayların önünde ağaların birbirine gireceğini, bazı subayların güç duruma düşeceğini tahmin etti. Korkuyordu Baho ağaya saldırmaktan. Baho ağanın bildiklerini açıklaması, tüm açmazlarının açığa çıkması demekti. Böyle bir toplantıda ağaların birbirine düşmesine subaylar müsaade eder miydi acaba? İhalelerde, hayvan kaçakçılığında, maaşların ve kan paralarının dağıtımında, para sızdırmak için yapılan sahte tutuklamalarda, kaçanların sürülerine ve arazilerine el koymalarda rol oynayan, pay alan insanların, böyle bir toplantıda çatışmaya müsaade etmeleri imkânsızdı.

Toplantının sonunda, Yarbay Yıldıray, teröre karşı mücadelede Taho ağanın çok başarılı olduğunu ve örnek alınması gerektiğini söyleyince, diğer ağalardan homurtular yükseldi. Her çeneden bir fikir, bir yargı taştı.

"Taho ağada helikopter var, bizde yok!"

"Verin bize de birer helikopter, görün o zaman bizi!"

"Kurdun kuvveti dişlerindedir haaa!"

"Hani nerde bizde havan topu, bol roketatar?"

General Oso'nun hoşuna gitmişti ağaların galeyanı.

"Haklısınız arkadaşlar" diye destekledi ağaları. "Ayrım yapmak yanlıştır. Hepinizin ve de hepimizin mekkari beygiri gibi koşturduğumuz, dur durak bilmediğimiz bir gerçektir. Herkes üzerine düşeni yapıyor. Bundan sonra daha gayretli olacağımıza inanıyorum. Allah vatan için savaşanlardan yanadır. Bölücü eşkiyanın sonu hüsrandır, yeter ki gayretimizi esirgemeyelim!"

Bunları söylerken, "Nasıl, yuttun mu zokayı" dercesine, Yarbay Yıldıray'a bakıyordu General Oso. Eğer Yarbay, "Ayırım yapmak yanlıştır" deseydi, Oso tersini iddia edecekti. Yeryüzünün sağır kulağına işemeyi, adet haline getirmişti general.

Ağalar toplantıdan haylice yorgun ve ceplerinde birer talimatname ile çıktılar. Şırnak sessizdi. Güneş fena halde kavuruyordu sessizliğini Şırnak'ın. Azıcık yeşile kaçan, dupduru bir çingene mavisi sarmıştı göğü. Tataro'nun basuru, dayanılmaz bir ısrarla kaşınıyordu. İçinden galiz küfürler savurdu Baho ağaya. Bir daha çiğköfte yememeye ahdetti. Karısının, "Tato Tato, sen hersli bir adamsın, acısız yesen bile acılı osurursun, basurun kaşınır, şişer" dediğini hatırladı, küfretti karısına sessizce. Baho ağa ile İskender ağa arasındaki mırıltılı konuşmaya kulak misafiri oldu bir ara. Baho ağanın, "Zılma Tırka jı edeleta Erebe çetıre"(*) dediğini duyunca suratını ekşitip başını salladı iki yana.

(*) Türk'ün zulmü Arab'ın adaletinden iyidir.

Zelâl'la Kımıl arasındaki çatışmanın süreklilik arzetmesi ve grubun huzurunu bozar hale gelmesinden sonra, Kımıl durumu bir raporla eyalet komitesine bildirdi ve Zelâl'ın en kısa zamanda gruptan alınmasını, aksi takdirde dıştalanacağını belirtti. Raporda Zelâl, "burjuvaliberal görüşler yaymak", "demir disiplini gevşetmek", "partinin görüşlerini eleştirerek açıktan hizipçilik yapmak", "bazı ihbarcıların kurşuna dizilmesine karşı çıkarak, grubu kararsızlığa sokmak ve eylem kırıcılığı yapmak" gibi davranışlarla eleştiriliyor, suçlanıyordu. Rapordan bir hafta sonra Zelâl, eyalet komitesinin kararıyla , merkeze, Çeto'nun grubuna alındı.

Zelâl, Kımıl'ı, "dar kafalılık ve sekterizmle", "grup içi demokrasiyi yok etmekle", "ilkel milliyetçi değer yargılarıyla", "düşmanlar arasında ayırım yapmamakla", "danışma, fikir sorma mekanizmasını kullanmamakla" suçluyordu. Tüm bunalımlarını atmış gibi oldu Çeto'nun grubuna gelince. İlk günler, Çeto'nun davranışlarını, ruh halini dikkatle izledi. Gelişine memnun olup olmadığını anlamak istiyordu. Cıvıl cıvıl, hayat dolu, güleç bir iklim içinde buldu onu. Sevindi. Demek ki, memnun olmuştu yeniden gruba dönüşüne.

Grup, kadın gerillaların isteği üzerine, aile, kadın sorunu, evlilik ve birliktelik konusunda iki seminer düzenleme kararını almıştı. Birinci seminer, Zelâl'ın gelişinden bir hafta önce gerçekleşmişti. Şimdi ise ikinci seminere başlamak üzereydiler. Malato dağının doğuya bakan yamacında, kayalıkların arasında, yirmi iki kişilik bir daire kurmuş, tüfeklerini bu dairenin merkezine çatmışlardı. Güneş, dağı yemyeşil bir hararetle kucaklamıştı. Dağın doruğa yakın taraçalarını, kumru sürüleri tutmuştu. Mest edici, taze haziran kokusuyla donanmıştı toprak. Tırtıl, arı, çekirge, kelebek ve kuş sürülerinin delirtici,

mahşeri uğultusuna bağdaş kurmuş gibiydiler. İyimser bakışlı, merakçıl, emin ve iştahlı...

Bir önceki seminerin kısa bir özetini yaptı Hoca. Evlilik ve aile kurumunun kökeni, tarihsel ve toplumsal rolü üzerinde genişçe tartışıldığını söyledi.

"Bu toplantıda, nasıl bir birliktelik ve boşanma üzerinde duracağız" diyerek Mahmut'a ve Destan'a bakıp gülümsedi. "İlkin isterseniz modern birliktelik üzerinde duralım. Devrimci, modern bir birliktelik nasıl olmalıdır? Hazır olan söylesin görüşünü."

Herkes birbirine baktı gülümseyerek. İninden güneşe ilk kez çıkan tilki yavruları gibi gözlerini kırpıştıran Gedo dayı, sardığı sigarayı, dudağının kenarına yerleştirip çakmağı çaktı, tükürürcesine üfledi dumanı.

"Birliktelik nedir, kör olduğum?"

"Karıyla kocanın bir arada yaşamasıdır ha" diye göz kırptı Mahmut.

"He he evlilik!"

"He he evlilik, değil, Mahmut!" diye çıkıştı Hoca. "Birlikteliğin, klasik evlilikten farklı yanları var! Hemen he he deme!"

"Nedir farklı yanları?"

"İşte herkes görüşünü söylesin, harekete geçirsin bilgi dağarcığını."

"Anlamışım. Söz sırasını bana ver kör olduğum" diyerek elini kaldırdı.

"Tamam, söz sırası senin Gedo dayı!"

Herkes büyük bir merak, gırgır ve gülme arzusuyla Gedo'ya baktı. Gümüş bileşimli püskürük kayalar gibi parlıyordu yüzü. Büyük karısının karınca kütüğü dediği kocaman burnu, bakışlarına sunturlu ortaçağ havası veriyordu.

"Evliliğin üç devri var, kör olduğum. Bunlar, can canaten tene, sırt sırtavırt vırta, göt götegit öte devirleridir. Birinci devir, gönül bağının bayındır olduğu devirdir. Lüzum ederse, karşılıklı aşık olur, vefa talep eder, rızalık verirler. Körpelik, kibarlık, güzellik devridir.

İkinci devir, yirmibeş-kırkbeş arasıdır; didişmeyle geçer. Küfürler çoğalır, çeneler işler, gözyaşları tuzlanır, aşk mendilleri berber peşkirine döner. Yani gönül denilen şeyin göçgünleştiği devirdir. Kırkbeş-

altmışbeş arası da, sırt sırta devridir. Öküzün öküze bakmasından farksızdır birbirlerine bakışları. Yatakta sırt sırta yatarlar. Sırt sırta konuşur, sırt sırta horlarlar. Her ikisinin de avurdu yellidir, ters istikamette eser savururlar."

Gözler, dişler ve gamzeler parlamaya başladı. Allahsız Ali kahkahayı koyverdi. Mahmut, Gedo dayının konuşmasından ziyade, Allahsız Ali'nin acayip kahkahasına güldü. Hoca, ciddi bir edayla, milleti tam ciddiyete davet edeceği sırada, dayanamayıp makaraları koyverdi. Daire dalgalandı şen şakrak. Gülüşmeleri normal karşıladı Gedo dayı. Bu kadar insanı güldürmenin kıvancıyla püfürdetti sigarasını.

"Ben yaşlılıktan korkarım" diye sürdürdü. "Devrim yapacaksanız yaşlılığa karşı yapın. Ölüme karşı en kuvvetli direniş devrimdir. Sarıya meyleden safralı yüzler, gözler hep birbirine bakar. Gözlerin dayanışması bu devirde dirilir."

Gedo dayı, köyünden örnekler verdi. Kahkahaları hararetlendirdi. Konuyu şirazesinden çıkarınca, Hoca'nın müdahalesi üzerine konuşmasını noktaladı. Hoca, konu dışına çıkılmaması uyarısında bulundu. Dikkatlerin, devrimci, modern bir birlikteliğin nasıl olması gerektiği üzerinde yoğunlaşmasını istedi.

Gedo dayıdan sonra Ağır Mahmut konuştu. Modern birlikteliğin zorunluluğuna olan inancını belirttikten sonra, saf bir ırz ehline yakışacak fikirler ileri sürdü. Uyumlu, kavgasız, çatışmasız, dişinin dişiliğini, erkeğin erkekliğini bildiği, mazbut bir aile manzarası çizdi. "İki kamçı bir kuyruk, herkes başına buyruk" anlayışının birlikteliği yıkacağını iddia etti. Mahmut'un konuşması Zelâl'ı harekete geçirdi.

"Ben heval Mahmut'un görüşlerine katılmıyorum" diye başladı. "Modern birliktelik, iki zıt dünyanın, iki zıt mizacın, iki zıt ruhsal zenginliğin çatışmalı uyumudur. Hayat dolu, cıvıl cıvıl bir birlikteliğin temeli nedir? Ele avuca sığmaz bir birlikteliğin, gelişmeye açık, ateşli bir birlikteliğin temeli nedir?"

Zelâl'ı herkes harika bir kız, kafası ve gönlü dopdolu, özgür yaratılışlı bir kız olarak görüyordu. Güzel soruların güzel cevaplarını, bilinci bu denli güzel bir kız verebilirdi ancak. "Konuştukça insanı boyutlandıran, insanın derinliğini yeşillendiren, menziline sonsuzluk kazandıran bir kız" diye düşündü Çeto. İçindeki sır kuyusuna egemen mi

oluyordu yoksa bu kız? Onu tıp fakültesinden ayırıp devrime katan şey neydi? Çorak yerlerinin yeşillendiğini sandı Çeto.

"Böyle bir birlikteliğin temeli özgürlüktür. Mahmut yanılgı içindedir. Karşılıklı kontrol ve gardiyan denetimi, iğneden ipliğe sorgulama birlikteliği sarsar. Ailenin, hücre ya da cezaevi atmosferine girmesinin nedeni budur bence. Bağımsızlık ve özgürlük, insanın en güçlü iki temel eğilimidir. Bu eğilimleri ciddiye almayan, manevila haline getirmeyen birisi kişiliğini geliştiremez zaten. İnisiyatifini ve perspektifini yitirir. En güçlü birliktelik, gelişmeye açık iki bağımsız, iki özgür, iki güçlü kişiliğin birlikteliğidir."

"Kafa önemli kafa!" diye çıkıştı sıhhiyeci Bijar. "Kişiliği güçlü, bağımsız ve özgür olan birisinin kafası boşsa..."

"Tıngırmıngırsa!"

"Evet, Gedo dayının dediği gibi tıngırmıngırsa, temeli güçlü bir birliktelik kurulamaz."

"Doğru!" diye onayladı Mahmut. Birlikteliğin bir yalan olduğunu ve evlilikten farklı olmadığını söylemek istedi, vazgeçti.

Çıkışanlara gülümseyerek baktı Zelâl. Alaycı bir ifade vardı edasında.

"Hayret!" diye başını iki yana sallayarak, teslim olmuş gibi ellerini kaldırdı. "Ben böyle bir şey mi söyledim? Kafaca gelişmek tabii ki önemlidir. Ruhsal zenginleşme için, kişiliğin derinlik ve zenginlik kazanması için şarttır. Beyinin narsizmine bilgiyle saldırmak, onu zararsız hale getirmek başka nasıl olabilir ki? Hepimiz davranış bozukluğu içindeyiz, kurtulmaya muhtacız. Davranışlarımızın güzelleşmesi, yalın, yalansız, açık ve özgür bir çizgiye oturması neye bağlıdır? Hayatın esaslı bir şekilde, yani çok yönlü kavramasına bağlıdır. Kafayı, insanlığın birikmiş dev kültürel zenginliğini, mirasını kavramak hakkından yoksun bırakmak kadar büyük bir zulüm var mıdır yeryüzünde? Hayatın önümüze çıkardığı karmaşık sorunları çözmek açısından da önemlidir kafaca gelişmek. Demiri eritmek için ateşi kuşanmak gerekiyor."

Çatılmış tüfeklere baktı Çeto. "Bilgiyi ve pratiği kuşanmış. Bilim ve cesareti kuşanmış" diye iç geçirdi. Kımıl'a neden gönül vermediği üzerinde düşündü. İki zıt mizacın çatışmalı uyumunu savunan bu kızı, Kımıl'la çatıştıran özel öge neydi acaba?

"Şartları hiç dikkate almıyorsun!" diye girdi Destan. "Eşlerin bağımsızlığından, özgürlüğünden söz ediyorsun, ama çevreyi hiç dikkate almıyorsun!"

"Doğru!" diye onayladı Gedo dayı.

"Çevre mi?" Acı acı güldü. "Çevreyi dikkate alsaydık biz bu konumda olabilir miydik? İnsanın ilerleyişi, kendisine ve çevreye karşı olur. Çevre, çevre, çevre... Çevreyi dinleyen devrim yapabilir mi? Kendi kafasının ve kendi gönlünün sesini esas almayan mutlu olabilir mi? Çevrenin bize dayattığı şey kendisidir; benim gibi ol diyor. Mülk duygusunun iğdiş ettiği değer yargıları ve davranış kurallarıdır. Birisi yanlış birşey söylediği zaman, 'Doğru!' diye bağırıyorsunuz."

Mahmut'a gülümseyerek göz kırptı Gedo dayı.

"Kör olduğum, taşı bana attı!"

"Sadece sana değil, kendime de atıyorum taşı!" diye sertleşti. "Aşırı mülk duygusuyla yoğrulmuşuz. Bencilliğimizin kökleri hücrelerimizdedir. Aşırı mülk duygusuyla özgürlük bağdaşmaz. Özgürlük anlayışlarımızda bile bencillik var. Düşmanlarımızı alt ettikten sonra, onların da bizim kadar özgür olması içimize sinmiyor. Bilgi düşünceyi büyütür; düşünce büyüdükçe, üzerinde yaşadığımız dünya küçülür. Mülk güç duruma düşer. Mülk birliktelikleri dağılır. 'Benimsin', 'seninim' edebiyatı biter."

Gedo dayı, "Bu kız neler zırvalıyor" dercesine, hayretler içinde gülümsüyordu.

"Şimdi karı, kocanın değil mi kör olduğum?"

"Kocanındır" dedi Zelâl. "Koca da karınındır. Bak, ellerimizde silahlar var. Problemlerin önemli bir bölümü, bu güçlü güdüden, bu sahiplik illetinden kaynaklanıyor."

"Allah Allah! Şimdi ben, karımdan vazgeçmek için mi tüfeğe sarıldım?"

Millet kahkahayı bastı. Dayanamayıp Zelâl da katıldı kervana.

"Anlamaya çalış Gedo dayı" diye söze girdi Hoca. "Mal mülk aşkı, gerçek aşkı oyar, çürütür, öldürür diyor. Aşk ölünce de, eşler birbirinden ayrılır."

"Ayrılmaz kör olduğum! Ben niye ayrılmadım?"

"Sen şimdi karılarından kaçmadığını mı söylemek istiyorsun?"

diye sordu Mahmut.

Tartışma ilginç bir aşamaya girmişti. Millet, Gedo dayı ile Zelâl'ın karşılıklı tartışmasının haylice eğlenceli olacağı düşüncesindeydi. Kahkaha olmadan dağ hayatı renklenmezdi.

Kahkahalarla düşünmek, kahkahalarla kavramak, kahkalarla yorulmak güzeldi.

Tam bu sırada, haberleri dinlemek ve aldığı notları gruba okumakla görevlendirilen Çimen Kız geldi. Herkes merakla ona baktı. Her zamanki gibi güleç ve dalgacı bir havadaydı.

"Arkadaşlar Dersim'de çatışma olmuş" dedi. Grup dalgalandı. "Deşt karakolu basılmış. Ölü yaralı yok!"

"Bizimkiler mi basmış?" diye sordu Destan.

"Söylemedi. 'Bir grup terörist' diyor."

"Ya bizim Şehit Metin Aydın Grubu'dur ya da TİKKO'cular" dedi Çeto. "Komutanları Piro, komuta ettiği gruplarını bugünlerde harekete geçirmiş olabilir. Ovacık'ta güçlüdürler."

"Başka?"

"Başkaca önemli bir haber yok."

Tartışma, Allahsız Ali'nin söz almasıyla alevlendi. Kadınlara özgürlük tanımanın, ailenin dağılması anlamına geleceğini, ailenin dağılmasıyla da büyük bir toplumsal curcunanın başlayacağını ileri sürdü.

"Karıların dizginlerini zamanında sıkı tutsaydım, onların zulmü altında inlemez, evden tüymezdim!" diye bağırdı Gedo dayı.

Kızların tepkisel çıkışları yükselince Çeto söze girdi.

"Bir dakika arkadaşlar, sakin olalım! Bu seminerde, ataerkil anlayışla modern anlayışın çatışmasına tanık oluyoruz. Birçoğumuz hâlâ köle sahipleri gibi düşünüyoruz. Kendimizi kadınların yerine koyarak düşünsek, biraz daha iyi şeyler söyleyeceğiz sanırım. Kadınları beşbin yıl yönetmişiz. Beşbin yıllık efendiliğin, tecrübenin ve pratiğin bize kazandırdığı avantajları ve alışkanlıkları bir düşünün. Bu avantajların ve alışkanlıkların diliyle konuşuyoruz."

"O zaman, erkeklerin kadınlardan daha yetenekli, daha tecrübeli, daha inisiyatifli olduğunu söyleyebiliriz" diye çıkıştı Seydo.

Sustu, belli bir kararsızlığa düştü Çeto. Zelâl'a baktı. Herkesin merak içinde olduğunu düşündü. Zelâl'in, "Herkes kendi kafasının sesini

esas almalıdır" sözünü hatırladı.

"Beşbin yıllık yöneticiliğin kazandırdığı avantajları inkâr edemeyiz tabii ki. Burjuvazinin aşağı yukarı üçyüz yıllık bir yöneticilik tecrübesi ve avantajı var. İktidarın elde tutulmasında ve kaybedildikten sonra da geri alınmasında önemli bir rol oynuyor bu tecrübe. Bu durum nasıl ki, işçi sınıfının yönetemeyeceğini ve burjuvaziden geri bir sınıf olduğunu göstermiyorsa, kadınlar için ileri sürdüğümüz kıyaslama da, onların geri bir cins olduğunu göstermez."

"Kadınlar erkeklerden daha iyi yönetirler!" diye bağırdı Gülşen.

Acı acı güldü Gedo dayı. "Buyur cenaze namazına" dercesine baktı Çeto'ya.

"Bir Kürt atasözü var, kör olduğum. Der ki, Kürdün üç dostu var: Ekmek, öküz, akraba. Karıyı niye saymamış?"

Toplantı kahkahaya boğuldu. Şaşırdı Gedo dayı.

"Gülmeyin kör olduğum! Ekmeği saymış, öküzü saymış, akrabayı saymış; karı iyi bir nimetse, karıyı niye saymamış?"

"Amma da mantığın var haa!" diye kızdı Zelâl. "Kürt deyince aklına erkek geliyor! Kürdün üç dostundan sen erkeğin üç dostunu anlıyorsun! Hoş bir bakış değil bu. O zaman ben sorayım aynı şeyi sana! Ekmeği, öküzü, akrabayı saymış; erkek iyi bir nimetse erkeği niye saymamış? Böyle mantık olur mu?"

Seminer, konuşmalarla sürdü, zaman zaman hararetlendi, eğlenceli bir atmosfere girdi. Kitaplardan pasajlar okundu. İkindiye doğru, Hoca'nın konuşmasıyla noktalandı.

Grup, karanlık çökmeden önce, Malato dağındaki bir haftalık kampına son vererek Şerafettin dağlarına doğru gitmek için yola çıktı. Çeto seminerden son derece memnundu. Derin ve tatlı düşünceler içindeydi. Gece gibi ağırlaşmıştı başı. Hayal olmasa, atılım ve ilerleyiş olmazdı. Hayaldi menzilleri kısaltan, geceyi, açlığı ve yorgunluğu çekilir hale getiren. Modernizm ve bilgi birikimi bakımından Zelâl'in kendisinden üstün olduğunu düşündü. Üniversiteli olmanın ötesinde bir durumdu bu. Üniversitede öğretim üyesi olan babasının önemli bir rolü vardı bunda. Çekirdekten başlamıştı bilgi dağarcığını zenginleştirmeye. Edebiyat, felsefe, siyaset bilimi, tarih, astronomi ve tıp. Hiçbir alanda derin bir bilgiye sahip olmadığını düşündü. Dehşet içinde kaldı.

Utandı. Devrim kadar zordu insanın kendi cehaletini yenmesi. Zelâl'in, bilgili olmanın ötesinde, haylice zeki ve derin kavrayışlı olduğunu düşündü. En zayıf yanı, sabırsız olması, çabuk parlaması ve son sözünü başlangıçta söylemesiydi. Baskınlarda ve çatışma anlarında, herkesin derin hayranlığını kazanacak derecede soğukkanlı ve cesurdu. Müthiş bir arzu uyanmıştı içinde Çeto'nun. Başbaşa konuşmak, dertleşmek arzusu... Ayağı bir taşa takıldı, yüzükoyun kapaklanacak gibi oldu.

Toprak serin, zeytuni bir karanlığın mırıltısı altındaydı. Yıldızlar görünmüyordu. Karanlık göğü fethetmiş, yıldızları yutmuştu. Derelerin çağıltısına demir kıvılcımı gibi düşüyordu pepug(*) kuşunun ötüşü. Tek tük havlayışlar, anırışlar yükseliyordu dağların bağrından. Esrik, efiltili bir soluğu vardı karanlığın. Solucan, mantar, kök, tomurcuk ve çiçek kokusu yükseliyordu topraktan. Güneyin görkemli şafağını ve ceylanlarını hatırladı Çeto. Boynuzları lir şeklindeydi bu ceylanların. Alarak, şimşir bir çakılı andırıyordu alınları. Kulakları sarı, kahverengi, kızıl renklerle nakışlanmıştı ve şafak vakti ışık gibi pırıldıyordu. Sürüler halinde geziyorlardı göğün kıyısında.

Zelâl'ın daha önce söylediklerini ve seminerdeki bakışlarını düşünüp anlamlandırmaya çalıştı. Gözleri simsiyah ve kehribar gibi ışıltılıydı. Lori'ninki gibi çarpıcı değildi. Alnı engindi. Kaşları, fare kuyruğu gibi ipincecik ve upuzundu. Burnunun ucu kalkıktı. Kanat kıvrımları derin, parlak ve biçimliydi. Burnu, bakışlarına mağrur ve cüretkar bir hava veriyordu. Ağzının allanmış, kocaman, etli güzelliğini düşündü Çeto. Kendisinden dört parmak, Lori'den ise haylice uzundu.

Uçurum inişinde Lori'yi ve anasını düşündü. Şerafettin dağlarına giderlerken Hacreş'ten geçeceklerdi nasıl olsa. Grubu eve yakın bir derede, Tilki deresinde, daha önce konakladıkları kaya kovuklarında konaklandırmayı düşündü. Burası eve yakındı. Uyduracağı bir bahane ile gruptan ayrılıp Lori'yi ve anasını ziyaret etmeyi tasarladı. Taze kuşburnu, kına ve yarpuz kokusu egemendi uçurumun dibine. Duru, mırıltılı sulardan geçtiler. Balık, kurbağa ve yosun atmosferine girmişlerdi. "Su gibi güzel!" diye iç geçirdi Çeto.

(*) Baykuş.

Gündüz Malato ile Hacreş arasında, derin bir derede, çalıların içinde konakladılar. Akşam yeniden yola koyuldular. Çeto ile Seydo'nun kılavuzluğunda geceyarısı vardılar Tilki deresindeki kaya kovuklarına. Dünkü gecenin aksine, gökyüzü cam göbeği gibi gülümsüyordu.

"Hatırlıyor musun, iki yıl önce geldiğimizde de aynı yere oturmuştun Mahmut!"

Geceyi bıçak gibi bölmüştü Seydo'nun sesi.

"Yılan deliğini tanır!" diyerek Mahmut'un omuzuna bir şaplak attı Hoca.

Doğuda, kenarı azıcık törpülenmiş, koskocaman bir dolunay duruyordu. Ilıman, ipeksi, berrak bir geceydi. Grup kovuklara yerleşirken, Çeto eve doğru baktı. Bin metre ya vardı, ya yoktu. Çaktırmadan Zelâl'e baktı.

"İki nöbetçi yeter, devriyeye gerek yok. Ben etrafı bir kolaçan edeyim!" diyerek kovuklardan ayrıldı.

"Fazla uzaklaşma!" diye bağırdı Hoca.

"Merak etme araziyi biliyorum. Şurada bir ağıl var, belki ona uğrayabilirim!"

"Bekle o zaman ben de geleyim!"

İrkildi, gelme diyemedi Hoca'ya. Düşündü, canı sıkıldı biraz. Grupta en güvendiği, en sevdiği arkadaşı Hoca'ydı. En iyisi Hoca'yla birlikte gitmekti eve. Birlikte yokuşu tırmanmaya başladılar eve doğru. Durumu açıklayınca Hoca afalladı. Şaka sandı önce. Peşpeşe bir yığın soru sordu. İnandı sonra.

"Aman Hoca, gözünü seveyim, aramızda sır olarak kalsın!"

"Tabi heval yauu... Hatırlatman bile gereksiz!"

Hiçbir baskında, hiçbir çatışmada bu denli heyecanlanmamıştı Çeto. Anası ne diyecekti? Lori'nin, o kahredici bakışlarını, hışımını, kedi gibi mırıldanarak, ipek yumuşaklığındaki sokuluşunu, serzenişini hissetti. Kaprisini, nazını, narinliğini, kinini hissetti. Eve ait olan, iyi ve kötü her şeyin derin bir özlemi içinde olduğunu farketti. Ana emeği ve hatıraların gücü ve Lori'nin yeşil gözyaşları ve diz dize, göz göze oturan kadınların yalnızlığı ve mezarlar büyük bir hareketle kendine çekiyordu Çeto'yu.

"Kaç defa geldik bu Hacreş dağlarına, niye uğramadın?"

"İlk geldiğimizde uğradım. Geceydi. Korktum anamdan. Sorun çıkarır diye, içeri girmedim. Ama şimdi korkmuyorum. Savaş yayıldı, sardı herkesi."

Evin arkasındaki kayalıklara çıktılar dereden. Kuşağzı denilen doğal korunağa yaklaştılar. Heyecanı doruğundaydı Çeto'nun.

"Burası çok güzel bir korunaktır. Anam beni dövdüğü zaman gelir buraya sığınırdım. Kaç gecemi geçirmişim bu korunakta."

Eğilip korunağın içine baktılar. Çocukluğu canlandı birden bire.

"Gübre kokuyor" dedi Hoca.

"Anam bu gece kalın derse, olmaz diye diret. Daha sonra geleceğimizi, birkaç gece kalacağımızı söyle. Dağın ötesinde arkadaşların beklediğini söyle, yoksa bırakmaz bizi. Hatta biraz korkut. 'Bölgede arama başladı. Tehlikelidir, basarlar' de."

Çeto'nun sesi sönmüş, karıncalanmıştı. Hoca acıdı.

"Sen bu akşam onlarla birlikte kal, dertleş biraz. Sabaha doğru gelirsin."

"Olmaz" diye itiraz etti cılız bir sesle Çeto. "Arkadaşlar kuşkulanırlar."

"Ben uydururum birşeyler. 'Eski bir çoban ahbabı var, dertleşiyorlar, sabaha doğru gelecek' derim. İnanırlar. Evlisin, hanımının psikolojisi, morali için de iyi olur. Kal bu gece evde, iyi olur. Grubu inandırmayı bana bırak."

Kafasına yatıyordu Çeto'nun. Ama yediremiyordu içine. "Onlar kuru kaya üzerinde, ben ise yumuşacık yatakta" diye düşünüyordu. Hoca'nın önerisine karşı çıkacak durumda olmadığını anlayınca sustu. Kayaların arasındaki pınara, dibi rengarenk çakıllı pınara geldiler.

"Bu da bizim evin, karpuz çatlatan pınarı!"

"Oooo, fena susamışım, bakayım nasılmış pınarınızın tadı" diyerek, diz çöktü Hoca. Ellerini pınarın kenarına düzenli bir şekilde yerleştirilen taşlara dayanıp, gömdü ağzını kaynayan suya.

Lori'nin çamaşır için ateş yakıp, su ısıttığı ocak yerine baktı. Eğildi, kül sıcak mı diye taşların arasını yokladı. Toprağa deydi eli.

"Şahaneymiş pınarınız. Dişlerimi çatlattı. İyi çayı olur bunun."

"Anamdan bir kab alayım da, giderken doldurup arkadaşlara da götürelim."

Hoca'dan sonra Çeto yumuldu pınara. Yavaş yavaş kayalıklardan aşağıya, eve doğru indiler. Bakışlarını, evin olduğu yere yöneltmişti Çeto. Hayret, böylesine aydınlık bir gecede ev görünmüyordu. Anasının, evi değişik renkte bir sıvayla sıvadığını sandı. Biraz daha yaklaşınca, yıkılmamış duvar karartılarıyla karşılaştılar. Nutku kurudu Çeto'nun. Yutkundu, boğulur gibi oldu.

"Evi yıkmışlar" diyebildi güçlükle!

"Tüm dağ evlerini yıkma stratejisinin kurbanı olmuş sizin ev!"

Yıkıntıların içine daldı Çeto. Taşları, mertekleri eliyle yokladı.

"Çok pis bir koku var. Yıkıntıların altında hayvan ölüsü olabilir."

"Bu taraf ahır mı?"

"Evet, evle ahır yan yanaydı."

"Bak bakalım, aynı koku ev enkazından geliyor mu?" diyerek, ev yıkıntılarına girdi Hoca. "İnsanları yıkıntı altında bırakacaklarını sanmıyorum."

"Savaştır bu, belli olmaz" dedi Çeto. "Bizi yokedememenin çılgınlığını yaşıyorlar. Yapmayacakları şey yoktur."

Yalnız kalmış dişi bir avoset kuşunun kayalarda peş peşe çınlayan ötüşü su gibi dalgalandırdı ay ışığını. Kuşku ve hüzünle mayalandı karanlık. Ayağı kaykıldı, kıçüstü enkaza düştü Çeto. Tüfeğinin dipçiği, çekiç gibi çarptı taşa.

"Aman dikkat et, biryerlerini kırarsın!" dedi Hoca. "Buralarda akraban yok mu senin, sorup soruşturalım."

"Dayım var. Ama evleri çok uzakta. Üç saat sürer."

"Sürsün gidelim. Ananla karın kesin ordalar."

"Gidecek başka yerleri yok zaten. Biz gidemeyiz bu gece. Oraya gidinceye kadar sabah olur. İlerde bir fırsatını bulur, uğrarız beraber. Koku var, değil mi?"

"Ahırdaki koku, burayı sarmış olabilir" diyerek Çeto'nun düştüğü yere geldi. Tam karşısında, devrilmiş bir direğin üzerinde oturdu:

Dolunayı, acıya banmış derin bir efkârla seyretti Çeto.

"Çocukken bir eşkıya masalı anlatmıştı dedem." Sesi su gibi akıyordu geceye. Dokunaklıydı. "Ayakları gümüştenmiş. Yanılmıyorsam

yetmiş yaşlarındaymış. Ceylanların canciğer yakın dostuymuş. O dönem, dağlarda korkunç ceylan kıyımı varmış. Bir kış gecesi tüm ceylanlar toplanmış, bu adamın güzel bir adı vardı unuttum dağ evine gelmişler. 'Bu dünyada, bizi zalim avcıların elinden kurtaracak olan bir adam varsa o da sensin' demişler. 'Gel dağa çık, etme eyleme, kurtar bizi' diye yalvarmışlar. Adam dayanamamış. Som altından bir tüfeği varmış, almış, ceylanlarla birlikte çıkmış dağa. Ceylanlara demiş ki, tüm dağların şahını bulacağız. Bu altın tüfek, insan kokusuyla hayvan kokusunu ayırt ediyor demiş. Bu tüfeği zirveye dikeceğiz. Bir kere patladı mı bilin ki gelen normal insandır, korkmayın. Peşpeşe iki kere patladı mı, bilin ki gelen avcıdır, koşun çevremde toplanın."

Çeto durdu, dolunaya baktı yeniden. Ayağa kalktı. "Sonunu hatırlayamıyorum masalın" dedi. Enkazdan yükselen bu leş kokusu dedemi hatırlattı bana. Gel seni mezarına götüreyim, yakındır buraya."

Leş kokusundan toprak ve çimen kokusuna yöneldiler. Pınar gözü gibi duru ve dayanılmazdı açlıkları. Başı iyice ağırlaşmıştı Çeto'nun. Açmazlar, kuşkular içindeydi.

Bunca yıldır niçin ilgilenmemişti anasıyla? Ölmüşler miydi acaba? Kimi seviyordu? Lori'yi mi, Zelâl'ı mı? Lori'yi sevse aramaz mıydı bunca yıl?

"Aha, rahmetli dedemin mezarı" diyerek çömeldi. Toprağa yanlamasına batmış, kısa bir tahtanın başına koydu elini. "Bir yığın güzel masalı beraberinde götürdü."

"Öldüğünde kaç yaşındaydı?"

"Bilmiyorum. Azrailin zoruna gidecek kadar yaşlıydı. Gözü kadar sevdiği eşeğinden düşerek öldü. En büyük öğretmenimdi benim. Doğayla dostluğu, durmadan çiçeklenmeyi ve kahramanlığı telkin etti bana."

Kalktı, babasının mezarına doğru yürüdü. "Bu da babamın mezarı. Aralarında koca bir kaya var. İki aşiret arasındaki kan davasında yanlışlıkla öldürüldü. Dünyaya yanlışlıkla gelmiş bir adamdı. Bir büyük yanlışlıktan ibaretti hayatı. Mezara bile yanlış gömüldü. Başıyla ayağının yeri karıştırıldı. Ağzından çıkan son söz, hayatının son yanlışı oldu."

Hoca, kendi hayallerine daldığı için sormadı son sözün ne olduğunu.

Yeryüzünü kurtarmaya çalışan her kahramanın içinde, bir büyük "BEN" vardır. İçi, iyilik ve anı dolu olan sıradan mezarları, çatlaklarından çiçek fışkıran gövermiş dev kayaları, uçurumlara tutunmuş yalın çığlıkları, vakitsiz şimşekleri, doyurulmamış körpe arzuları nişangâhına yükleyerek yürür.

Bakışı göğün kıyısını aşmıştır. Açlığından, dermansızlığından ve demiri bile yeşertebilecek muhteşem kudretinden habersiz, yürür bilinmezliklere; büyülü bağrına karanlıkların...

Yezdanşer akça sakalını sıvazladı, bin yıllık Babil bahçıvanı gibi yaslandı minderine. Mutlu, dizginsiz, dopdolu ve anaforluydu.

"Zine Zine, ben ki Luristan'dan Huzistan'a kadar dünyayı gezmiş, görmüş bir babanın oğluyum. Kürdün işine aklım ermedi Zine. Düşüne düşüne bu sakin sakalı ağarttım. Kürdün künhüne varamadım. Zine Zine, ellerine arş horozunun nuru yağsın Zine. Melle Muhammed'e Xate'nin sözü Kürtleri şaşırttı Zine. Melle dedi ki, 'Osmanlı'ya kurşun sıkan, kıyama kalkan hayat boyu karısıyla boşanır, dinsiz olur.' Bu söz Kürdün yedi iklimine yayıldı Zine. Bu sözden sonra yeni insanlar türedi. Bu insanlar, yılan balığı misali, ne yılana benzediler ne de balığa, Zine."

Başını ellerinin arasına almış, sırtını taş duvara dayamıştı Zine; içinden lanet okuyordu dünyanın köküne. Yezdanşer'in konuşan sakalının ucuna dikmişti bakışlarını. "Bütün ağızlar susup da, sakallar konuşsaydı, insanlar bu zulmü, bu zilleti çekmezlerdi" diye iç geçiriyordu. Bakışlarını Fesla'ya kaydırdı. Ne güzel çalışıyordu. Ne güzel kızdı.

"Bu insanlar Şeyh Addi'nin mübarek yolunda yürüyenleri kırdılar Zine. Hamidiye alaylarına girdiler, Ermeni'yi kırdılar. Şimdi de korucu oldular, kendi evlatlarını vurmaya giriştiler. Laleş'ten Cudi'ye gelen yeşil başlı mübarek kuşlar, bu insanların tiynetini gördükçe kayalara kustular. Tövbe billah dediler, bir daha da gelmediler. Cudi'de sen kayalara bakmadın mı Zine?"

"Bakmamışım."

"Kayalar, bir şeftali sığacak kadar oyulmuş. Kuşların kusmuğu bu oyuklarda kurumuş, pas rengini almış. Hava insan soluğuyla zehirlenmiş, Zine. Kuşların kustuğu bu zehirdir. Kayaları oydu bu zehir."

"Ben Cudi'de beşikleri görmüşüm Yezdo." Yorgun, kahırlı ve ürkütücü bir havadaydı Zine. "Kıyamet kadar boş beşik görmüşüm derelerde."

Sakalını sıvazlarken diklendi, gençleşir gibi oldu. "Dün gece rüyamda bana bir hal oldu. Her günahımı bin duayla defettim. Girdiğim kalıpları parçaladım. Sonunda dünyaya sığmadım, ziri zemin kalıbını da parçaladım. Vakit, vakit olmaktan çıktı, herze ve hezeyan bülbülü kesildi. Alemi bir eşek idare etmeye başladı. Kadınlar kısırlaştı, herkes huzura kavuştu."

"İnşallah" diye mırıldandı Zine. "Benim gelinim de kısırdır herhal!"

Niye daha önce söylemedin derecesine süzdü Zine'yi.

"Yaaa! Yeni mi anlamışsın! Sevincimiz, iştahımız, cömertliğimiz kısırlaştı. Eskiden her karı en az sekizon çocuk doğururdu. Şimdi her karının ya üç, ya beş çocuğu var. Kısır karıların sayısı da kıyamet kadardır. Çocuğunun olması için mübarek Cudi'ye boş beşik bırakan kadınların sayısı kıyamet kadardır Zine. Boş beşik mezarlığıdır Cudi. Her beşiğin içinde de en az beş taş, beş dilek, beş çocuk var."

"Bir boş beşik de ben yapıp götürsem. Gelinim için dilek etsem."

İrkildi Yezdanşer. Her şeyi bilen, mağrur Erdebil şeyhleri gibi gülümsedi.

"O eskidendi Zine! Cudi'ye boş beşik koyan karının karnına Cudi bir bebek indirirdi. 'Birbirinizi yağmalamayın ey insanlar' dedi Cudi. 'Gelin, ben zenginim, beni yağmalamayın' dedi. 'Birbirinizi yağmalarsanız ben fakirleşirim, benim nimetimden yoksun kalırsınız' dedi. Ama insanlar dinlemediler Cudi'yi. Cudi köylerinde kan talanı var Zine! Herkes terörist peşindedir. Her teröristin ölüsü altın değerindedir. Her ölünün başında, 'Ben vurdum', 'Sen vurmadın' kavgası var. Leş başında kuzgunların cenk devridir ki, sorma gitsin. Zulmün insanı abad ettiği, kanın para getirdiği bir devirdir Zine!"

Acıları ayaklandı Zine'nin. Arzuları, bedduaları, tahminleri, kuşkuları, güzellikleri ayaklandı. Anıları ayaklandı. Öc alma duygusuyla gençleşti kırk yaş.

"Meşa gû lı gû datine"(*) diye mırıldandı.

(*) Bok sineği boka konar.

"Hay diline arş horozunun nuru yağsın Zine!" diye keyifli keyifli güldü. Başını çevirip kızı Fesla'ya baktı. Harisa (*) yemeğiyle uğraşıyordu Fesla. Harisanın piştiği gün, Yezdanşer'in keyfine ve çenesine diyecek yoktu.

Köpeğin havlayışlarını dinledi Zine. Araya bunca ay girmiş olmasına rağmen, görür görmez tanımıştı Zine'yi. Bacaklarına dolanmış, burununu Zine'nin avuçlarına gömmüştü. Altmış yıllık ömründe hiç böylesine derin bir köpek sevgisi uyanmamıştı yüreğinde. Anasını yitirmiş genç bir köpekti Zine'nin gözünde o.

"Zine Zine, benim dedem Bozo anlatırmış. Eskiden, namı yedi düveli tutan bir Bedirxan bey varmış. Bu bey o kadar azametliymiş ki, buralarda Osmanlı'ya kök söktürmüş. Kendi mezhebinden olmayanı, kendine biat etmeyeni yaşatmamış. Kürtmüş ama Kürdü kırmış."

"Toprak başına, keçelok!" diye söylendi Zine.

"Bu zalim Bedirxan bey, Cizre'nin Tijyari'sinde, Lizan vadisinde Kürtlerin Nasturilerini kırmış geçirmiş ki..."

"Nasturi de nedir?"

"Aslanla geyik, şahinle sülün arasında oturup düşünen bir cins Kürttür Zine. Hz. İsa'nın zürriyetinden gelmedir. Hali vakti yerinde, namazsız, niyazsız bir millettir. Ölüsünün başında tertipsiz sesler çıkarır, boğazlanmış kuş misali çırpınır. Her neyse, ne demiştim, haa... Bu Bedirxan bey kana doymamış, bu sefer dönmüş, biz mübarek Yezidilere saldırmış. Bizi yediden yetmişe kırmış geçirmiş. Aşağılarda, Musul taraflarında Yezidiler, 'Ya Addi!' diye bağırmışlar, kendilerini Dicle'ye atmışlar."

Dicle'yi düşündü Zine. Dicle'nin duru dalgalarını. Yemyeşil yaprak kurbağalarını. Kıyılarda konaklayan kuşları. Dicle çekiyor, çağırıyordu Zine'yi. Katırtırnağını andıran, parlak, sarı çiçekli kaya savranlarının kokusunu duyar gibi oldu. Nilüferleri, su güllerini, saz ve kamışları, balık ve yosun kokusunu....

"Dağı, atı, silahı çok severmiş dedem Bozo. Ben doğduğumda yetmişsekiz yaşındaymış. Babama demiş ki, Nemir Nemir bu bebeğin adı Yezdanşer olsun. Eski devirlerde Yezdanşer diye bir yaman Kürt

(*) Yoğurtlu yahni.

kahramanı varmış. Van taraflarında asi olmuş, Kürtleri etrafında toplamış, pençe pençe dağıtmış Osmanlı'nın ocağını. Sonunda bunu Kısraklı dağlarında, alnı depeli, enenmiş, aslan göğüslü, doru bir kısrağın üstünde yakalamışlar. Yiğitliğine, mertliğine hürmet etmişler. Gel İstanbul'da misafirimiz ol demişler. Kabul etmiş, gitmişler. Padişah demiş ki, bunu asın da, Kürtler başsız kalsın. Bir sabah vakti götürmüş asmışlar."

"Kürdü bir serçe kandırır."

"Hay diline arş horozunun nuru yağsın Zine! Doğru bir sözdür. Kürde bir selam ver, sana bin yıl hizmet etsin."

"Kürt kuzudur. İsfahan ipeğinden yumuşaktır Kürdün insafı. İnat bir mahluktur. Hecin devesidir. Elinde bir soğan varsa yarısını Kürde ver, kardeş olsun sana; koklatır vermezsen, gözüne baka baka önünde yersen, atar içine, gün gelir, devran döner, Ağrı dağından kar vermez sana, Arap çölünde kavrulsan bile..."

Gevrek gevrek güldü Yezdanşer. Bayılıyordu Zine'nin konuşmasına.

"Bin kişiyi bir çırpıda parça parça doğrar Kürt. Oturur, melül melül ağlar ölmüş bir serçenin başında."

Zine'nin bu son sözü, Yezdanşer'in kahkahalarını iyice harlandırdı.

"Osmanlı'nın pışpışına kandılar bu Kürt beyleri Zine. Ermenileri kırdılar. Kurşun artığı Ermeniler de geldi, bunları kırdı. Osmanlı dedi ki ben Zo'yu Lo'yla vururum. Hemi de vurdu. Bizim mübarek Yezidiler, Sincar'da yirmi bin Ermeni'ye kucağını açtı. Her Yezidi, bir Şeşim meleği kesildi. Kanatlarının altına aldı Ermeniyi. Niye? Gökte güneş var çünkü Zine. Güneşin gözlerinin önünde zulüm olmaz!"

Fesla sofrayı hazırladı. Harisayı getirdi. İri iri, yorgun ve nazlı baktı.

"Sofra hazırdır, buyurun" dedi.

Cennet müjdesi almış gibi sevindi Yezdanşer. Misafir gelmeden, Fesla'ya harisa yaptırmanın imkânsız olduğunu çok iyi biliyordu. Kalkıp sofraya kuruldular keyifle. Onları Fesla izledi. Bakışlarında cazip bir ışık vardı. Kaşları rastıklanmış gibi simsiyahtı.

"Kızım benim, hamarat kızım!" diye bağırdı aksakal. "Yüreğimi çiçek ederim, senin o hünerver lezgin(*) ellerine!" Taptaze, bakir, utan-

(*) Hızlı.

gaç, seher aydınlığı gibi gülümsedi kız.

"Oğlun olacağına kızın olsun" diye baktı Fesla'ya Zine. "Kız çocuğu vefalıdır, dosttur, destyardır.(*) Yuva hasreti çeker."

Harisaya elleri ile girişti Yezdanşer. İnip kalkmaya başladı sakalı.

"Bunun anası güzeller güzeliydi Zine. Narindi, goncaydı. İnce, uzun boynu vardı. Belinde her zaman zünnar vardı. Gerisi girdesi maşallah, peygamber kapısıydı sanki. Beni kendisine yangın etmişti, sefil etmişti Zine."

Fesla'nın utanıp kızardığını farketti Zine. Ama müdahale etmenin de bir anlamı yoktu. Çünkü doyumsuz, tatlı kelam deryasına dalmıştı aksakal.

"Benim bu bahtsız başımın feriştesiydi, fermandarıydı. Teslim olmuştum. Yüreğim dişlenmiş, gez gez olmuştu. Mülküm talan olmuştu. Mülkü talan olanın gönül gölü deryalaşır Zine. Gözüm içime akmıştı. Heylo heylo o günler!"

Kızına baktı. Yine dalgındı. Son dört ay içinde kızına birşeyler olmuştu. Üst üste iki kere, karanlıklardan akıp eve gelen partizan grubuna kanı kaynamıştı. Gruptaki kızlarla fiskosu derinleştirmişti. Gruptaki oğlanlardan birisinin bakışına mı bağlanmıştı yoksa? Dün gece nereye uğradı da geç geldi? Ağzının tadı kaçtı Yezdanşer'in. Kızının bir gece kaçıp dağa sığınacağından korktu. Kaçarsa ne yapardı? Zine'ye baktı göz ucuyla. Kaç yıldır oğlunun peşindeydi bu kadın. Partizanların eve uğradıklarını söylemişti Zine'ye. Kızının durumunu da açmalı, Zine'nin fikrini almalı, kızını ikna etmeliydi. Hem kız Zine'ye, ilk gelişinden daha çok yakınlık gösteriyordu. Zine kızı uyarabilir, ikna edebilirdi. Korucular, askerler, istihbaratçılar fokur fokur kaynıyordu her tarafta. Dağa kaçar da, partizanlara katılırsa vururlardı bir gün. Çıldıracak gibi oldu Yezdanşer.

"O oğlanlar, o gece, o gazeteyi niye verdiler kızım?"

Kuşkulu ve yabanıl bir edayla baktı babasına.

"Okumam için!"

Zine'nin içi aydınlandı. Yezdanşer'in kızı da mı partizan olacaktı yoksa? İnsanlar, yol ayırımında mıydılar yoksa?

(*) Sevimli.

"Okumanı niye istediler kızım? O kızlarla ne konuştun?"

"Yine başladın korucular gibi soru sormaya baba!"

Isırgan, haşin, berrak bir güzellik karşısında hindi gibi yutkundu aksakal.

Zine, kızın bakışındaki güzelliği tanır gibi oldu. Dağ güzelliğiydi bu. Boyun eğmezliği, diretmeyi ve yeşillenmeyi emreden bir güzellikti.

"Elleme okusun Yezdo. Ne zararı var?"

Bakışları ferahladı Fesla'nın.

"Her okuyuşun bir bedeli var Zine!" diye bağırdı aksakal. "Kağıdın dili kuvvetlidir. O dil, insanı, sonu bilinmez yolculuklara çağırır. Açlığa, kahramanlığa, ölüme çağırır! Ben ölüme yaklaşmışım, komşu olmuşum, tanımışım ölümü! Bu kız ölümü tanımamış Zine! Anlat buna ölümü!"

Tiksinti ve acıma duygusuyla baktı babasına.

"Bu köy ayak altındadır" diye yakındı Zine'ye. "Zindandan beterdir. Aramalar kötüdür. Geçenlerde, oğulları kaçan üç kadını dövdüler. Erkekleri falakaya çektiler, tek ayak üstünde beklettiler saatlerce. Koruculuğu kabul etmeyen gençlerin hepsi kaçtı. Köyde bir kaç genç kaldı. Birisi de benim. Üsteğmen bana göz kırptı. 'Korucu olsana' dedi. Beni arayan bir asker, sağımı solumu.... her neyse" diyerek sofradan kalktı. Ağlıyordu. Kapıyı çarparak dışarı çıktı. Sessizlik ve hüzün çöktü sofraya. Parmaklarını yaladı, ağzını ve sakalını bezle sildi Yezdanşer.

"Sessizdi, sakindi eskiden bu köy. Güvercinlerin köyüydü Zine. Doğanköy dedin mi, herkes serçe yuvası sanırdı onu. Keçelok tufanına uğradı. Kan çıbanına döndü. Brina reş oldu. Kaçanlar kaçtı, kaçmayanlar korucu oldu. Askerin zıvıngi oldu. Hem yemeğini yiyen, hem diş kirası istiyen haramilerin devridir ki sorma Zine. Herkes tüfek bendesi oldu. Kaçan da kovalayan da rızkını tetiğe bağladı. Tuza, ekmeğe, toprağa küstü. Eskiden aluç gargarası dilin köküne güç verirdi, her ot dermanım derdi. Şimdi her şey zehire kesti."

Aksakalın buruşmuş, fersiz, inatçı gözlerinden, iri iri billur damlacıkları döküldü yanaklarına. İştahı kaçtı Zine'nin. Yemek nasıl da lezizdi. Ağlamaklı oldu Zine. Ağlamak çare değildi. Ocağın sönsün ağlamanın. Ağlamak çare olsaydı, Kürtler kurtulurdu en başta. Kürtlerden çok ağlayan bir halk var mıydı bu dünyada?

"Ağlama Yezdo. Heder etme gözünün nurunu. Gözyaşını içine yedir ki, için kuvvetlensin. Ağrı dağını içine al. İçine al ki, aksakalın nurlansın."

"Çaresizim Zine. Penceresiz, kapısızım."

"İçinin ocağını söndürme. Bir yerlerinde bir parça ateş olsun. Ateş harlanmayı sever. İnsanın zilletini, killetini emer ateş."

"Kızımın içindeki ateş büyümüş Zine!"

"Elleme büyüsün."

"Olmaz Zine!" diye bağırarak ayağa kalktı aksakal. "Bu kız körpedir! Günahsız bir ceylandır! İçinin ateşine dizgin vuramaz! Dizginsiz ateş, insanı ölüme götürür Zine, ölümee!"

Aksakalın hışımından korktu Zine. Alnının damarları morarmış, şişmişti. Hızır İlyas'a benzetti ihtiyarı. Darda kalanı kurtarmanın hışmı ve harareti içinde debelenen Hızır İlyas'a. Kendisini Yezdo'nun yerine koyarak düşündü birden. Acıdı ihtiyara. Rodi için aylarca dağlarda gezen, üstelik falakaya yatırılan bu çelebi, pamuk sakal, piri faninin derdini, acısını, Zine anlamayıp da kim anlayacaktı.

"Kızını Cizre'ye gönder Yezdo. Anlamışım. Korkun terörist olmasıdır. Ölümün gelinliğini giymesidir. O zaman köyde tutma, şehire gönder."

"Ben kimsesiz bir adamım Zine" diyerek evin köşesine gitti. Bağdaş kurdu. Fidan yaprağı gibi titriyordu sakalı. "Yönümü güneşe dönmüşüm, Laleş'e dönmüşüm. Kurban olduğum, iti, köpeği, kutiği olduğum, nur yüzlü Addi'ye duacıyım."

"Due kûçka qebul bıbe, wê jı ezmên hesti bıbariya"(*) diye düşündü Zine. Ayağı toprağa değmeyenlere olan inancını yitirmiş gibiydi. Yeryüzündeki kargaşanın sebebi kimdi? Kadınları döven suçluydu da, dövdüren ve dövülmesine seyirci kalan suçlu değil miydi?

"İyi insanlar nerdedir Zine? İyi insanların öküz sürüsünden ne farkı var? İyi insanlar, kendi öksürüğünden ürker hale gelmiş. Taşlaşmış, durgunlaşmış!"

"Durgun sudan kork. Derinliğini ele vermez" diye mırıldandı Zine. İçeri giren Fesla'yı süzdü. Oğlu dağdaydı. Dağda değilse mezardaydı.

(*) İtin duası kabul olsaydı gökten kemik yağardı.

Alal gibi nice körpe kız dağdaydı. Bu kız da dağda olabilirdi. Bunun diğerlerinden farkı neydi sanki? Yezdo'nun, düşüncelerini duyacağından korktu. Gönlünün kızdan yana olduğunu farketti. Kızın gönlündeki renkleri, zenginlikleri merak etti. "Meramın nedir Fesla?" diye sordu. "Meramım bu köyden gitmek!" "Nereye?" diyerek ayağa fırladı Yezdanşer. Açık samani bir renge girmişti benzi. İki merak kıvılcımı kesilmişti bakışları. Kararsız, ürkek bir tavırla babasına baktı. Yıllardır geçtiği güzel köprüyü, çocukluğunu üzerinde geçirdiği emektar köprüyü havaya uçuracak olan fedainin bakışıydı bu.

"Bu köy olmasın da, nere olursa olsun."

"Kimimiz kimsemiz yok kızım!"

"Benim arkadaşlarım var."

"Nerede?"

"Dağda!"

Gözleri karardı Yezdanşer'in. Cenazeleşti. Yitirdi ruhunu. Katılaşır gibi oldu. Zine hemencecik koluna girdi aksakalın. "Kendine gel Yezdo! Dünyanın dibi delinmiş, normaldir haaa!" "Tee daye! Tee dayee!" diye inleyerek olduğu yere çöktü. "Hewar hey hewar! Sakalım ateş olmuş çeneme, ışık mil olmuş gözlerime! Bu güneşi, bu serimde, kızarmış bir sac misali, daha ne kadar taşırım!"

Aksakal, güzel bir tarzda inliyordu. Yezdo'nun inleyişini, peygamberin dayandığı hurma ağacının inleyişine benzetti Zine. Acıma duygularıyla dolup taştı. Ocağın kenarında oturan Fesla'ya baktı. İnadına dimdikti.

O gece kabuslu bir uykuya daldı Zine. Göğün yarısını kucakladı. Kızgın demir tozuna dönüşmüştü toprak. Ayakları erimiş, yayılmıştı tüm dünyaya. Çırıl çıplaktı Zine. Güneş, göbeğinin çukuruna yerleşmişti. Altınbaşlı bin bebek kımıldıyordu rahminde. Saçlarına yıldızlar üşüşmüştü. Soluğu gülsuyu, zübad, misk ve amber kokuyordu. Dolunayı ipincecik bir ipek ipliğiyle, nazar boncuğu gibi asmıştı boynuna. Her taraftan çığlıklar, bağırtılar, övgüler yükseliyordu.

"Kudretlisin!"

"Derman bulansın!"

"Çareperdazsın!"

Fırat'ın, Dicle'nin ve Zap'ın yatağından, demir seli akıyordu. Bütün

kuşlar, ceylanlar, kaçıp gamzesine sığınmışlardı Zine'nin. Göğün ötesinden gelen, yedi başlı ejderha gölgeleriyle boğuşuyordu Zine. Bu gölgeleri yokederse dünya yeşillenecek, hayvanlar, çiçekler, rüzgârlar, sesler, renkler, kokular, yerlerine dönecek, ırmak yataklarını duru sular basacak, ağaçyağmur ve ışık cenneti başlayacaktı. Akıl almaz, korkunç çabalar içindeydi Zine.

Fesla'nın dürtüsüyle uyandı. Kanter içindeydi. Şaşkındı. Sabahın köründe derdi neydi bu kızın? Yezdo öbür odadaydı.

"Bugün beni de beraberinde götür amojza" diye fısıldadı.

Alnının terini sildi. Şaşkın ve ürkek bakışlarla yutkundu Zine.

"Nereye, kime?"

Başını çevirip, babasının uyuduğu odaya baktı kız. Firari, körpe bir ceylan ürkekliği içindeydi. Acur ve turp kokuyordu.

"Cudi'ye, Rohni'ye!" diye fısıldadı.

"Olmaz! Baban mahveder beni kız!"

"Sen götürmezsen ben kaçarım!"

"Kaçma kız! Baban ölür haaa!"

"Babam ölmüş, ben de ölmüşüm. Kaçmazsam dirilmem, çürürüm!"

Odanın öbür ucuna, yatağına doğru yürüyen kızı çağırmak istedi, vazgeçti. Oturdu, gövdesinin terini sildi bir çaputla. Çatışma ve karar odağı haline geldi yüreği. Ne yapacaktı? "Bugünden sonra, sen artık bir gerillasın" demişti Nozer. Oğlunun kurtarılmasını düşününce gerillalık ona hoş geliyor, asker analarını düşününce de, kendisini gerilla olarak hissetmiyordu. Gerilla olmak isteyen bir kızı engellemesi doğru muydu? Gerillanın ekmeğini yiyordu bugüne bugün. Gerillanın sırlarını iki bacağı arasında taşıyordu. Ekmeği ve güveni kötüye kullanamazdı. Elini apışarasına daldırdı. Rohni'nin gönderdiği naylon pakete dokundu. Kıza ne demeliydi? Ama Yezdanşer'e kötülük etmiş olmaz mıydı? Bu kız eninde sonunda katılacaktı gerillaya nasıl olsa. Belki Yezdanşer de gerilla olurdu. O koca sakalına uygun bir görev verirlerdi ona. Tamam da, şimdi ne demeliydi kıza? Birden yüzü aydınlandı. Kalktı, usul usul yürüdü yatağına Fesla'nın. Kız canlandı. İki kocaman bakış kesildi. Güzelleşti.

"Beni iyi dinle kızım" diye fısıldadı. "Onlar sana gazete vermişler. Muhakkak gelirler yakında. Söylersin, alır götürürler seni."

"Götürmezler!"

"Götürmezlerse, ben bir daha gelişimde seni alır götürürüm Ağrı'ya."

"Niye Ağrı'ya!" diye irkildi kız. "Cudi'ye götürsene."

"Tamam, olur Cudi'ye götürürüm. Teslim ederim onlara seni."

Yüz hatları gevşedi, bakışları yumuşadı kızın. Belirsiz, gizli bir gülücükle karşıladı Zine'nin ikircimli gülümseyişini.

Geceleyin kanter içinde kalmasının sebebini anlayamadı Zine. Anımsayamıyordu gördüğü rüyayı. Toprak gibi sakindi. Taptazeydi. Uzun zamandır yürümemenin sıkıntısı içindeydi. Hiç durmadan üç gün yürüyebileceğine inandı. "Av dı golê de bımine, geni dıbe"(*) diye mırıldandı. Penceredeki şafak aydınlığına baktı. Doğu göğünün kıyısını hayal etti. Kıyının kız saçı gibi ipince, ışıl ışıl ve kıpkızıl olduğunu düşündü. İşte o kıyıyı, yediverenler, altın akkorunu andıran güneş gülleri tutmuştu. O ışıklı çizginin üzerinde, güller içinde, gümüş burunlu ceylan sürüleri geziyordu. Saz ayaklı, ipek tüylü, kocaman kulaklı bu narin yaratıkların gübreleri beyaz inci danesinden farksızdı. Avazı hoş, inci ceylanlarıydı bunlar. Kaç bin yıldır dağlarda vurulan her dişi, her körpe ceylanın ruhu uçmuş, gelip doğu göğünün bu nurlu kıyısında ete kemiğe bürünmüştü. Anasını hatırladı Zine. Ne demişti anası: "Bir yıl hiç durmadan, uyumadan, şafağa doğru yürüyen bir kimse, doğu göğünün nurlu kıyısına varır, orada ölümsüzlüğe kavuşur, nurlu keçeyi ve nurlu değneği kuşanır, gümüş burunlu inci ceylanlarına çoban olurdu."

Kahvaltıyı erkenden yaptılar. Fesla, Zine'nin azığını hazırladı, torbasını şenlendirdi. Evden çıktığında taze ve ılık çimen kokusuyla karşılaştı. Köpek koşarak Zine'nin ayaklarına dolandı. Duygulandı. Çöktü, başını sıvazladı köpeğin.

"Yezdo, seni Allah'a emanet etmişim, kutiği de sana." Gerinerek güldü aksakal. Bu seher güzelliği de olmasaydı, dünya çekilmezdi.

"Zine zine, senin sevgin, bu gembolun(**) gözbebeğinde bal ışığı olmuş!"

(*) Su gölde kalırsa kokuşur.

(**) Köpek.

"Allah her hayvanı güzel yaratmış Yezdo" diyerek Fesla'ya döndü. "Her hayvanda bir insan güzelliği var."

Kucakladı, yanaklarından öptü Fesla'yı. Nasıl da leziz ve diriydi gençlik.

"Üzülme kızım, her güzel derdin, güzel bir çaresi var."

Zine'nin ne demek istediğini anlayamadı Yezdo. Söz hoşuna gitti, mayalandırdı gülüşünü. Sakalının seher aydınlığıyla yıkanan ucuna baktı.

"İnsan isterse ölümü yener Zine!" diye gürledi. "Ölüm çağırır, insan inat eder. Ölüm gelir, inadı içinden fetheder. İnsan o zaman çaresizleşir. Eğer insan kendi inadına karşı da inat ederse ölümü yener."

Fesla'nın yüzünü süzüyordu Zine. Merak ediyordu babası konuşurken kızının yüz iklimini. "Nasıl da güzeldi. Ölüm aşık olmuştu bu kıza. Ölümün aşk güzelliği yüzüne vurmuştu kızın. Vay dünya, belangaz dünya!"

"Ölümden ölüme fark var Yezdo. Güneşe götüren ölüm vaaaar, gayya kuyusuna götüren ölüm var. Ölümün mübareğinden korkan insan, mübarek insan değil. Barlanmış bakır yürekli, çaresiz insandır."

"Ölüm ölümdür! Ben haz etmem. Ölümün hepsi dipsiz, dilsiz, derinliksizdir!" diye bağırdı aksakal.

Zine torbayı Fesla'nın elinden alıp sırtına attı. Yezdanşer'le birlikte evlerin arasına daldılar. İnsanlar nerelerdeydi? Köpekler bile havlamıyordu. Şu duvarda yoğun mermi izleri vardı. Korucu evi olmalıydı. Kaç kişi karşı çıkmıştı koruculuğa acaba? Koruculuğa karşı çıkıp da köyde tutunabilen kaç kişi vardı acaba? Dün akşam bunları Yezdo'dan niçin öğrenmemişti? Nasıl partizandı! Hayır, partizan değildi, bir anaydı o. Köyün alt ucundaki kazılmış çukurlara, kum torbalarına, çukurlarda nöbet tutan koruculara baktı.

"Korucubaşına sormadan köyden çıkmak yasaktır Zine!"

"Sordun mu?"

"Sormadım, unuttum."

Korucuların kendilerine baktığını görünce başını çevirdi Zine.

"Daha sen gelme, ben giderim" diyerek sarıldı Yezdanşer'e, yanaklarından öptü. Koruculardan birisinin, "Dıl bıde ser dıla, gul bıde

ser sımbıla"(*) deyip kahkahayı basmasına bozuldu. "Toprak başınıza keçeloglar!" diye mırıldandı.

Yezdanşer'den hüzünle ayrıldı. Geleceğine dair söz verdi. Beşyüz metre kadar uzaklaştı köyden. Korucuların kahkahalarını duyar gibi oldu. Dönüp baktı.

"Dehşe ber kuçk ê nobetê!"(**) diye söylenip hızlandı. Dimdik, yürüyüş tadında, uzak dağların seyrine koyuldu. Yüksek zirvelerin, mavi dumanların tutkunu olmuştu. Enginleşme arzusunun egemenliği altındaydı. Dalları, meyvelerinin ağırlığıyla eğilmiş ulu kop ağaçlarından çok daha bereketliydi arzusu. Çimenler rengarenkti. Ötüşü nasıl da cilveliydi. Bu kuş hangi kuştu acaba? Döne, döne yürüye yürüye seyretti Cudi'nin heybetini.

Aman Allah'ım, ne kadar çok dağ vardı. Her dağda yirmi otuz kişilik bir gerilla grubu vardı. Her zirveye bir nöbetçi dikmişlerdi. Aman Allah'ım ne kadar çok korucu vardı. Her köyde korucular nöbetteydi. Gerilla dağları tutmuştu, korucular köyleri. İnsanlar ve araziler ikiye bölünmüştü.

Fırfırokların geliş gidişleri ve takırtıları artmıştı gökyüzünde. Dünya, koca bir bataklığa benziyordu. Dev sivri sineklerin üzerinde uçuştuğu, şaşırtıcı ve güzel kırmızı çiçeklerin orada burada boy verdiği, yılanlı bir bataklığa...

Tur Abidin çayırlarından gelen çiçek yüklü, yumuşacık rüzgârlara verdi alnını. Dicle vadisinin tüm kokusal zenginliğini yüklenen serwizad rüzgârlarına nasıl da benziyordu bu rüzgârlar. Bu yol nereye gidiyordu acaba, Çırav dağına mı? Şu dağ hangisiydi? Gabar mı, Herekol mu? Teuu teuu! Ne kadar da çok patika vardı. Güneş, nasıl da büyümüş, sevinçleri, beklentileri canlandırmış, ayaklandırmıştı.

Aşağılara doğru indi. Bir araba yolu gördü. Koşarak indi yola. Nasıl da rahat, nasıl da bahtiyardı. İlkin bir cemse geldi geçti. Onu Kore harbinden kalma bir ünimog izledi. Askerler ve subaylar merakla, korkuyla dönüp baktılar Zine'ye. Bir cemse daha gelip geçti. Yol dönemecine

(*) Gönüllüğü gönüllülüğe ver, daima gül kokla.
(**) Yük sıpası, nöbet köpeği.

geldi, hızla döndü. Yol kenarında duran bir cemse ve askerlerle karşılaştı. Dönüp Zine'ye baktılar. Zine heyecanlandı, durdu. Cılız bir bebek ağlayışı duydu.

"Orda durma teyze, çabuk gel buraya!" diye bağırdı başçavuş. Bu, Botan'ın ünlü başçavuşlarından Gıyas Gebeş'ti.

Bakışlarını askerin kucağındaki bebeğe dikerek, usul usul yaklaştı Zine.

"Bu bebeği kim koydu yol kenarına?"

Kundaktan başı ve bir kolu çıkan, fersiz fersiz ağlayan bebeği süzdü Zine. Başçavuşun sorusunu önemsememiş gibiydi. Askerleri, cemseyi, çevreyi tarttı bakışlarıyla.

"Cevap versene be! Dilini mi yuttun?"

"Ne bilem, Allah bilir."

"Suçu Allah'a yükleme analık! Ya sen koydun ya da bir başkası! İşimizi gücümüzü bırakıp, bebeklerinizi mi toplayacağız."

Şaşkın ve hüzünlülüydü Zine. Bebeği tutan askere, askerin gölette dinlenen manda rehavetine ürkek ürkek baktı.

"Bu bebek herhal bunun torunudur komutanım!"

"Tabii yahu, her halinden belli olmuyor mu? Gelini ya da kızı bırakıp kaçtı dağa. Bu da almaya geldi! Ver bebeğini!"

"Bu benim torunum değil" diye bir adım geriledi Zine.

"Al diyorum analık. İnsan kaçar mı bebekten! Senin olmasa bile al, büyüt, sevaba gir."

Er bir adım attı, uzattı bebeği. Ağlarken Zine'ye baktı bebek. Ağlamaktan morarmış, sesi göçmüş, titreyen bebeği süzdü Zine.

"Al diyorum sana, işimiz başımızdan aşkındır! Almazsan, şu yolun kenarında bırakır gideriz vallahi! İnsaf bee! İnsanlığınızdan çıktınız iyice!"

Dayanamadı Zine, ağladı. Aldı bebeği. Sekiz ölen bebeğinden biri olabilirdi bu bebek. Başçavuşa baktı sulu gözlerle. Boşanma, ağlama tufanı basmıştı içini.

"İnsan çocuğunu bırakır, dağa kaçar mı?" diye bağırdı Gıyas Gebeş. "Gelinin midir, kızın mıdır, her neyse, soysuzun tekidir o. Ondan terörist olsa ne olur! Bol bol teröristlerin altına yatar. Hadi oğlum hadi, beklemeyin, binin gidiyoruz!"

Cemseye binen askerlerin seyrine koyuldu Zine. Taşlaşmıştı. "Bu bebik, bu yavru ceylan kimindir? Neredeydi bunun anası?" diye söylendi askerlerin arkasından. Kimse duymadı. Toz duman içinde uzaklaştı cemse.

Yolun kenarında, küçük bir battaniye gördü Zine. Anası bebeği bunun üzerine koymuş herhal diye düşündü. Gerçekten de battaniye, bebeğin kolayca görülebileceği düz ve yüksekçe bir toprak parçasının üzerine serilmişti. Battaniyenin üzerindeki karıncaları kovdu. Çocuğu yatırıp beleğini çözdü. Kız olduğunu gördü. Sevindi. Altı temizlenince rahatladı çocuk. Bacaklarını gökyüzüne dikti, şirin şirin gülümsedi Zine'ye. Torbasından ekmek peynir çıkardı Zine. Şişeden azıcık su döktü avucuna. Ekmekle peyniri suda ezdi, cıvıklaştırdı, bebeğe yedirmeye başladı. Büyük bir hırs ve iştahla hepsini yedi bebek. Lıkır lıkır su içti. Torbadaki yedek iç entarisini çıkardı, bebeği ona sardı. Uzun kollu kazağıyla da bağladı sırtına. Bismillah diyerek koyuldu yola. Hüzünlüydü. Şaşkınlık, kahır ve sevinç içindeydi. Bir canı, mübarek bir meleği kurtarmıştı perişanlıktan, ölümden. Ama ne yapacaktı şimdi? Bacaklarının arasında önemli bir paket vardı. Emaneti geciktiremezdi. Nozer'in sözü çınlıyordu kulaklarında: "Bundan sonra sen artık bir partizansın!"

Köpek sesleri geliyordu. Bir köye yaklaşıyordu herhalde. En iyisi, bu köy de dahil, tüm yakın köyleri gezmek, sorup soruşturup bebeğin sahibini bulmaktı. Bebeğin ısısını duyarak yürümek ne güzeldi. Altı temizlenmiş, karnı doyurulmuş, suyu verilmişti. Derin uykulardaydı belki de. Kazağın içinde sıcacık ve rahattı. Yol kenarındaki çiçeklere, dağlara, dupduru gökyüzüne baktı. Bebeğin adı neydi, kaç aylıktı? Anasını nasıl bir felaket sarmıştı da, çocuğunu yol kenarına bırakıp kaçmıştı? Kadın nerelerdeydi şimdi? Felaket büyüktü. Bir ana çocuğunu bırakıp tüymezdi yoksa.

Kuş cıvıltısı yağıyordu gökten. Yukarılardan, yola düşecekmiş gibi sarkan püskürtme kayaların çatlaklarından fışkıran nefti, turuncu, mor, pembezar, beyaz renkli çiçeklerin buram buram kokuları iniyordu yola. Çiçek, cıvıltı, rayiha cennetine dönmüştü dünya. Uyanan toprak, taze soluğuyla uykusunu besliyordu bebeğin. Köye girmek üzereydi kɔcakarı.

Komutan Zal, Lori'yi altı kişilik bir grupla sınır ötesine, Bekaa vadisindeki askeri kampa gönderdi. Altı aylık askeri bir eğitimden sonra geri döneceklerdi. Lori'nin gidişinden bir ay sonra, Dersim'den Ararat'a, Serhed'ten Çel'e kadar tüm bölgelerde çatışmalar yoğunlaştı. HRK'ya bağlı tüm gerilla grupları, korucu teşkilatlarına karşı genel saldırıya geçti.

Nozer, grubunu alarak kuzeydeki dağlardan Yüksekova'ya sarktı. Boyu uzamış, Ararat kuzgunu gibi bakışları delirgin renklerle irileşmişti. Genel komutanlığın yeni çıkardığı zorunlu askerlik yasasını sert bir tarzda uyguluyordu. Yol aramaları sırasında, okullarına giden ortaokul ve lise öğrencilerini otobüsten indiriyor, zorla silah altına alıyor, vergi topluyor, "Tüfekler sizi çağırıyor, dağlar sizi çağırıyor! Herkes savaşacak!" diye bağırıyordu. Grubunun mevcudunu otuzdan elliye çıkarmıştı. Silah, cephane ve erzak yükünün altında ikibüklüm ilerleyen, bıyıkları henüz terlememiş tıfıl partizanların en önünde dimdik yürüyor, "Hainlerin ocağını dağıtacağız!" diye bağırıyordu. Tüm grup işkilsiz, itirazsız, fiskossuz izliyordu onu.

Nozer'in Yüksekova'ya indiğini duyan tüm karakollar, garnizonlar, korucu mangaları alarma geçmişti. Ovada gezen serseri mayının nereye çarpacağının merakı içindeydiler. Gürpınar'da iki korucuyu kurşuna dizerek, güneye indiğini halk her yerde konuşuyordu. Kimilerine göre cellat, deccal, kimilerine göre ise mehdi dağdan inmişti ovaya. Cıngar çıkacaktı.

Nozer, saldırıya pusuyla başladı. İki askeri aracı pusuya düşürdü. Biri subay, dört askeri öldürdü. Yine biri subay, üç askeri ise yaraladı. Tüfek ve bomba gümbürtüleri arasında, yalnızca onun sesi duyuluyordu.

“Demir ve ateşle yokedeceğiz hepinizi!” Çatışmanın üçüncü saatinde, askeri araçların olduğu yer ölüm sessizliğine gömüldü. Ateş kes emri verdi Nozer. Barut ve kan tüten havayı dinledi.

“Heeeeey yaralılar! Sizi affediyorum!” diye bağırdı. “Çatışma bitmiştir, güneye gidiyorum! Komutanlarınıza söyleyin, birliklerini alıp oraya gelsinler!”

Çatışma sona ermişti. Ve çatışma alanı, çekilen partizanların, “Ya serkeftın, ya mırın!” şiarlarıyla inliyordu.

Çatışma alanından bir hayli uzaklaşan Nozer, grubunu durdurdu.

“Gerilla dikkaaat!” diye bağırdı.

Tüm grup çakı gibi hazır ol’a geçti.

“Zaferin kutlu olsun!”

“Sağol!” diye tek bir ağızdan gürledi grup.

Toprağın sarsıldığını sandı Nozer.

“Ölümün kutlu olsun!”

“Sağ ol!”

“Özgürlüğün kutlu olsun!”

“Sağ ol!”

“Ateşin ve kitabın kutlu olsun!”

“Sağol!”

“Siz de sağ olun, var olun! Rahat!”

Tesbih tanesi gibi dizilen grubun önünde, dimdik duruyordu. Başında gri kareli bir gerilla hattatı vardı. Leylek boynu gibi uzamıştı boynu. Sağ omzunda B-7 marka, Rus yapısı bir roketatar, sol omuzunda ise portatif, narin bir kalaşnikof vardı. Çoban değneği gibi ipincecikti beli. Göğsünden kasığına kadar mermi kütüklüğü içindeydi gövdesi. Büyükçe bir sırt çantası vardı sırtında. Bacaklarının nasıl olup da bu kadar yükü taşıdığını kimse kavrayamıyordu. Düşünmek, soru sormak, tereddüt etmek cesaret meselesi haline gelmişti.

“Gerilla, beni iyi dinle!” diye bağırdı. “Kurşunun değerini bil! Çatışmanın değerini bil! Her adama nasip olmaz çatışma! Sakın titreme! Titreyenden halk nefret eder! Uykusuzluğa, açlığa, durgunluğa, yorgunluğa ve korkuya savaş açtık! Ya onlar, ya biz! Ya gece, ya gündüz! Kararsızlığı kurşuna dizerim! Ölüsüne bile kurşun sıkarım kararsızlığın! Geçtiğimiz köprüleri havaya uçuracağız! Alışmadığımız bayrakları

indireceğiz! Kızgın toprakların çağrısını duymuyor musunuz? Gölgelerimizin ve ayak izlerimizin hasreti içindedir bu topraklar!"

Nozer'in sağ kolu, birinci yardımcısı Sımko, grubun başında, güleç bir yüzle dinliyordu komutanını. "Botan'da ne işimiz var? Serhed değil mi bizim asıl sorumluluk alanımız? Aman Allahım, bu herifi nasıl dizginleyeceğiz?" diye düşünüyordu. Yakışıklı Sımko'nun yanında, kurye Karduk duruyordu. Serüvenine bayılıyordu Nozer'in. Onun yanında Anuş, Şehriban, Şemame ve diğerleri dizilip gidiyordu. Nozer'in ikinci yardımcısı Serko, grubun en sonundaydı. "Herif bizi hangi maceralara sokacak yine. Burnunun doğrultusunda gidiyor. Ayrım yapmadan bütün korucuları kurşuna dizdiriyor" diye düşünüyordu.

Helikopterlerin takibi ve taciz ateşleri altında güneye doğru ilerledi.

Amansız bir yürüyüşten sonr, Cilo eteklerine vardı. Cilo'da izini yitirdi, iki gün sonra, korucuların kalesi durumunda olan Herki köyünü bastı. Korucuları tümden silahsızlandırdı. İki adet kalaşnikofla, oniki adet bruno marka tüfeğe el koydu. Mermi, şarjör ve askeri teçhizatlarla gerillaların sırt çantalarını şişirdi.

"Ekmek ve özgürlük adına, hepinizi kurşuna dizeceğim!" diye bağırdı.

Eli silah tutan tüm köylüleri köy meydanına topladı. Kadınlar durumun ciddiyetini anlayınca feryat figan içinde köy meydanına koştular. Nozer'in etrafında kümelenerek Nozer'in ayaklarına sarıldılar.

"Onları bize bağışla kumandar!"

"Biz ettik, sen etme oğul!"

"Çoluk çocuğumuza bağışla bunları kurban!"

Kadınların arasında, eli bastonlu, ihtiyar bir kadın duruyordu.

"Ben bunlara zamanında dedim, bu tüfekleri almayın, bu tüfekler sizin ecel beratınızdır! Kimse dinlemedi beni! Paraya temah ettiler! Talan malına nasıl koşarlarsa, koştular tüfeklere" diye mırıldanıyordu.

Gerillalardan bazıları Sımko'ya, bu kadar köylüyü kurşuna dizmenin doğru olmayacağını söylediler. Yakışıklı Sımko hemen harekete geçti, ağzını Nozer'in kulağına dayayarak, gerilla kıtasının bu kadar köylünün kurşuna dizilmesine taraftar olmadığını fısıldadı. Kurşuna dizme konusunda tereddüt geçirmekte olan Nozer, burnundan tıslayarak Sımko'yu kovdu yanından ve kuzgun çığlığını andıran bir sesle:

"Sizleri bu seferliğine, kadınlarınıza ve çocuklarınıza bağışlıyorum!" diye bağırdı. "Halka karşı bir daha silahlanırsanız, yemin ediyorum, bu meydanda, karılarınızın ve çocuklarınızın gözleri önünde hepinizi kurşuna dizdireceğim! Köyünüzü de yakacağım!"

Kadınlar sevinçlerini tilili çekerek dile getirdiler. Nozer'i kucaklayıp öpmek için sıraya girdiler. Aynı anda gerilla sloganları başladı. Kadınlar yiyecek yardımına koştular. Koruculardan bazıları ağlıyordu. Birbirlerini suçlamalar başlamıştı.

Nozer grubunu alarak batıya yöneldi. Göğü kırlangıç sürüleri kaplamıştı. Helikopter takırtıları mı geliyordu acaba dağların ardından.

Aynı bölgede, Cilo tilkisi Azad'ın grubu hareket halindeydi. Şemzinan'ın Maleya, Kolita, Masıro ve Alan köylerini basmış, Derecik köyünde ise iki korucuyu kurşuna dizmişti. Azad'ın ünlü korucu reislerinden Keme ile Ferman'ı yoketmesi ise bölgede deprem etkisi yaratmış, Albay Rambo Remzi'nin sekiz helikopterle Cilo'ya gelmesine yol açmıştı. Helikopterin içinde bağırıp duruyordu Albay.

"Bu korucu reislerinin yokedilmesi Nozer'in işidir. Seksen altı yazını bu kanlı katile mezar etmezsem bana da Albay Remzi demesinler!"

Komutan Sarı Duran ise, Çölemerik'in güneyinde, Çel'de ve komşu ilçelerde saldırı halindeydi. Segirka'da Üsteğmen Şahin'in birliklerince kuşatılmış, ama kuşatmayı, iki ölü vererek yarıp çıkmıştı. Uludere'nin Hoze köyünü bir baskınla silahsızlandırmış, Maco ağanın korucularıyla dağlarda çetin çarpışmalara girişmişti.

En sıcak alanlardan birisi de, merkezinde Cudi, Herekol ve Çırav dağlarının bulunduğu batı Botan'dı. Komutan Rohni, bu bölgede, yazı, korucular için bozgun mevsimine dönüştürme kampanyasına girmişti. Korucu reislerden Memo ağanın Dereköyü'ndeki çiftliğini ateşe vermiş, korucularından üçünü yoketmişti. İlkin Baho ağanın korucularıyla çatışmalara girmiş, halkın onayını alarak, bunlardan üçünü köy meydanında kurşuna dizmiş, onlarca köyü basmıştı. Damların üzerine çıkan kadınlar tilili çekip duruyorlardı.

Komutan Rohni, Şırnak-Eruh yolu üzerinde, Xodan karakoluna saldırdı. Geceleyin Cizre'yi ve İdil'i peşpeşe bastı. Bu baskınlarda iki asker, iki polis, iki korucu öldü. Şırnak alayını roket atışına tuttu. ŞırnakBacrît ve Pervari-Aker köylerindeki karakollara baskınlar düzenledi.

Bir asteğmenle iki asker öldü. Nozer'in bölgede hareket halinde olduğunu ve Tanin dağlarında, Taho ağanın korucu bölüğünü aradığını öğrendi. Bunun ardından taze bir haber yayıldı bölgeye: Büyük bir gerilla grubu, Taho ağanın korucu bölüğünü kuşatıp yoketmek üzereyken askeri birlikler imdadına yetişmiş, çıkan çatışmada bir assubayla bir er ölmüştü.

Yüşbaşı Metin, dört helikopter ve karşıgerilla bölükleri halinde getirdiği bin komandoyla Garzan-Çewlik eyaletinde Çeto'yu arıyordu. Şirvan baskınını Çeto'nun gerçekleştirdiği inancındaydı. Bu baskında, çok sevdiği bir yüzbaşıyı kaybetmişti. Albay Rambo'nun bağırtıları beyninde çınlıyordu sık sık. "Onu yoketmeden gelme! Diski parçala! Tavşan avı taktiği uygula! Ateşle ürküt, çevir imha et! Örs ve çekiç taktiğini uygula! TRT'nin akşam haberlerine zaferle gir! Bölgedeki tüm yerel kuvvetleri harekete geçir!"

Çeto'nun bölgedeki insiyatifi ve seyyalitesi haylice hızlıydı. Yüzbaşı Metin ve Amed'deki kolorduya bağlı subaylar, baskınların gerçekleştirildiği noktalara koşmaktan başka bir şey yapamıyorlardı. İnisiyatifi elde tutmanın biricik yolu saldırıdır anlayışla hareket ediyordu Çeto. Eyalette çok etkin bir propaganda yürütüyordu.

Yazın en sıcak ayında, ağustosun başlarında, tüm ülkenin dikkatleri üzerine çeken iki büyük çatışmasına sahne oldu dağlar. Bunlardan ilki Dersim'de, Ovacık'a bağlı Topuzlar köyü yakınlarında cereyan etti. Dersim'de etkin olan TKP(ML)'ye bağlı bir gerilla grubunun basılması sonucunda çıkan çatışmada dokuz partizan yokedildi. Tüm bölge halkı yasa gömüldü. İkinci çatışmada Botan'da, UludereOrtabağ'da cereyan etti. Mülayim Binbaşı Hasan'ın komutasındaki tabur, güpegündüz bir gerilla grubu tarafından basıldı. Saatlerce süren çatışmada Binbaşı Hasan ve oniki asker can verdi. Barut kokusu, kan, ateş ve duman içinde kaldı tabur. Ölülerin içinde bir başçavuş da vardı. Yaralıların iniltilerinden geçilmiyordu. Helikopterle olay yerine ilk ulaşan Üsteğmen Şahin'di. İlk işi telsize sarılmak oldu. Telsizin öbür ucunda Şırnak alayının kartalı Rambo vardı.

"Albayım, Binbaşı Hasan size ömürler!"

"Öyle mi? Haaaa!... Yazık, belliydi oranın basılacağı."

"Tam bir fecaat var burada. Yol, mezbahaneye dönmüş! Onüç ölü

ve bir yığın yaralı, inilti, kan!"

"Vay bee! Alçaklar, savaşla kasaplığın farklı şeyler olduğunu bir türlü kavrayamadılar gitti. Kolordu mahvedecek bizi! Baskını gerçekleştiren hangi gruptur, öğrendin mi?"

"Öğrenemedim komutanım! Ama eminim ki, Nozer'den başkası olamaz! Bir görsen, tam ona göre bir vahşet!"

"Doğru! Nozer'den başka hiç kimse, gündüzleyin o taburu basmaya cüret edemez! Onlardan ölü var mı?"

"Bir tane!"

"Durumu Kolordu'ya bildirip, hemen geliyorum, bekle!"

Baskın, Genelkurmay'da şok etkisi yaptı. Dağlardaki tüm gerilla grupları radyolarının başındaydı. Başbakan Özal'ın basın toplantısı başlamak üzereydi.

"Sayın basın mensupları, sayın konuklar. Oniki Ağustos 1986'da, Uludere ilçesi civarında bir askeri konvoyumuz pusuya düşürülmüş, bir binbaşı, bir assubay ve on er ve erbaş maalesef şehit olmuştur. On er ve erbaş da muhtelif düzeyde yaralanmıştır. Bunu da göz önünde bulundurarak, son birbuçukiki sene içinde sınırdan içeri girip bir takım hareket icra eden şakilerle ilgili yaptığımız tespitler berraklaştırılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan bakanlar kurulu, bu meselelere çözüm yolu bulmak için görüşmelerde bulunmuştur. Gerek sıkıyönetim, gerek olağanüstü hal ve gerekse anayasanın 121. ve 122. maddelerine dayanılarak Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır. Bu kararname hemen yürürlüğe konmuş, bu sabah, bunların kaçtığı, saklandığı sığınaklar, sabahleyin altıda, hava kuvvetlerimiz tarafından bombalanmıştır.... Biraz evvel Genelkurmay'da bana bombalanan yerlerin fotoğraflarını da gösterdiler. Tam isabet kaydedilmiştir. Bütün uçaklarımız üslerine dönmüştür. Yeniden hareket yapmaya ihtiyaç göstermeyecek kadar hedefler tahrip edilmiştir."

Başbakanın açıklamasından sonra, Gerilla Genel Komutanlığı bir bildiri yayınladı. Onlarca uçağın yirmi iki yerleşim bölgesini bombaladığını, kadınların, çocukların ve hayvanların öldüğünü açıkladı. Bildiride, bir tek gerillanın dahi burnunun kanamadığı belirtiliyordu.

Evlerde, köşelerde, izbelerde, ahırlarda, çatışmalı, sıcak yazın

yorumuna başlamıştı halk. Her çeneden bir yargı, bir yorum, bir nükte dökülüyordu.

"Nozer'in bir nağrası bir orduya bedeldir."

"Dağ taş askerle doldu ya, sen bakma, padişah yasağı üç gün sürer."

"Korucular en önde ilerler. Askerler de paşa döküntüsü gibi geriden gelir."

"Ne kadar çok korkuyorlar. Bizi de korkutuyorlar. Korkak insandan aslan bile korkar."

"Bunlarınki savaş değil, kalleşlik. Beygafilden vurup kaçıyorlar. Devletin ordusuyla yüz yüze savaşmaktan korkuyorlar."

"Korucu evlerini roketle yıkıyorlar. Bunlar kahraman değil, çocuk katili. Sonları hüsrandır."

"Arasınlar arasınlar, Nozer'i bulamazlar. Allah'ın yeryüzündeki celladıdır Nozer; ceddi cine dayanır."

"Rohni mi? Kuzu gibi meler, yılan gibi sokar."

"Amaaaan, neme lazım! Reşit, ne söyle, ne işit!"

Botan, fısıltı kovanı haline gelmişti. Fiskosun envai çeşidi, yalanın her soydan geleni, iftiranın ar damarını çatlatan cinsi, tehdit ve şantajın illallah dedirteni başını alıp gitmişti. Ordu baskısının yoğunlaşması, kaçışları ve göçü hızlandırmıştı. Korucu reisleri, kaçanların otlaklarına, ağıllarına, hayvanlarına, işe yarayan köpeklerine el koyma yarışı içindeydiler. Fazla yiyecek bulundurma yasağından dolayı, köylüler, fazla yiyeceklerini gizleme telaşı içindeydiler. Her köyün korucu örgütü, koruculuğu kabul etmeyip de köyde kalan köylülerin, inekten tavuğa kadar tüm mal varlıklarını kayıt defterine geçiriyordu. Tavuğunu kesmek isteyen vatandaş, durumu korucu reisine bildirmek zorundaydı. Danası, hindisi ya da kazı kaybolan birçok insan, korucu reisleri ve karakollar tarafından sorgulanıyordu. Her korucu reisinin cebinde, Yedinci Kolordu Komutanlığı'nın 26 Haziran 1985 gün ve HRK: 7130356/85 sayılı emri bulunuyordu. Korucu olmayanın yaylaya çıkma hakkı yoktu. Dağdaki gerillanın beslenme kaynakları kesilecekti. Su kurutulacak, balık açığa çıkarılacaktı.

Botan fiskos kuyusu haline gelmişti. Bir haber, bin yorumu doğuruyordu.

"Pusulayı Rohni'den almış, ipek ipliğine bağlamış, eşeğin kıçına sokmuş, ipliği eşeğin kıllı kuyruğuna bağlamış, taaa Cilo'ya gitmiş, orda teröristlere vermiş."

"Vurulan terörist karının çantasından ayıp torbası(*) çıkmış."

"Herif karısına, danayı kurtlara yem ettik demiş. Bir korucu duymuş, karakola söylemiş. Karakol da adamı, sen misin danayı teröristlere yediren diye falakaya yatırmış."

"Altı yaşındaki iki çocuk oynarken, 'Ya serkeftın, ya mırın! diye bağırmışlar. Karakola almış, dövmüşler çocukları. Babaları kaçmış."

"Ölen bir terörist sünnetsizmiş."

"Asker, Hemo'nun köpeğini vurmuş. Güya köpek, askerin köye girişini haber verirmiş."

Botan, fısıltı mahşeri kesilmişti. Köpeğin havlayışı, eşeğin anırışı, horozun ötüşü hiçbir dönem bu denli ciddiye alınmamıştı. Artık hiç kimse, evinde şahin ya da güvercin besleyemezdi. Köy sözlüğünde, kurye kelimesinin yeri olamazdı. Botan hiçbir zaman radyoyu, radyo haberlerini böylesine dört kulakla, soluğunu keserek dinlememişti. Ev ve duvar dibi sohbetlerinin, düğünlerin eski tadı kalmamıştı.

Botan'da, bereketin rengi ve tadı değişiyordu. Buğday, arpa ve yulaf tarlalarının yerini, yabani otların, devedikenlerinin, kuduz sarmaşıklarının, çoban yastıklarının kapladığı iğreti, vahşi araziler alıyordu. Meyveler olgunlaşmadan bölüklerin, taburların talanına uğruyordu. Tüyleri dökülmüş, çekik karınlı, uyuz köpeklerin sayısında artış vardı. Uluyuşlar artmıştı. Gözleri, çoban yıldızı gibi parlayan acayip kediler geziniyordu geceleri köylerde.

Hayata kuşku, güvensizlik ve tereddüt egemendi. Merak ve çekingenlik ateşiyle iğdiş edilmişti çocukların bakışları. Bağırdıktan sonra, acaba bir hata mı ettim diye çevrelerine bakınıyorlardı. Özgürce koşamıyorlardı köy yollarında. İstedikleri toprağa işeyemiyorlardı özgürce. Korucuların ve askerlerin, böğüren danayı azarlayacaklarını, hatta döveceklerini sanıyorlardı. Gözleri dağlardaydı çocukların. Dağlarda gezen insanlar, topluca bağıran insanlar, asker gelince kaçan insanlar, kornealara saldıran insanlar bu gece gelecekler miydi acaba?

(*) Prezervatif.

Botan köyleri, yaşlılara ve çocuklara kalıyordu giderek. Kocakarıların denetimi altına girmişti çocuklar. Çocukların merakçıl, parlak, bakışları beliriyordu ilkin pencere camlarının ardında. Onu az sonra kocamış, fersiz, "Kim o?" diyen bakışları izliyordu. Eski kaybettiği altınçağına yeniden dönmüştü masal. Babir ve dapir(*) dağarcığından dökülen çiroklar(**) renk ve ışık seli gibi akıyordu ruhuna çocukların. Ocak başında, yatakta, sofrada, güneşli bir duvarın dibinde, torunlarına çirok anlatan ihtiyarların derinliğine iyimserlik doluyordu. Geçmişin seyrine çıktıkça, hasretleri harlanıyor, bal rehaveti çoküyordu yorgunluklarına. Yeni zamanların, yeni olaylarıyla yeniliyorlardı çirokları ihtiyarlar. Çocukların ısrarı, yepyeni çirokların yaratımına yol açıyordu. Sahipsiz dağın sahipsiz kahramanı, ayağının çiçek tozuna belenmiş yeşilliğiyle gelip bağdaş kuruyordu masala. Hep bu sahipsiz kahramanlar oturuyordu yeni masalların kahramanlık tahtına. Kim bilir, belki de çocuklar böyle istiyordu.

Botan korucularının bakışları dağlarda kalmıştı. Nişangâh nimetine adamışlardı ömürlerini. Demir ve ateşle donatmış, nöbete dikmişlerdi korkularını. Baktıkları her su göleğine, büyülenmiş kan alazı düşüyordu. Kendilerine dikkatle bakan her kediye, her eşeğe, her kuşa, "Ben hain değilim!" diye bağırıyordu gözleri. Kıpırdayan her dalı, her geceyi, ayak seslerini boğan her sesi, özellikle de şu kurbağaların viyaklamasını, şu baykuşları ve rüzgâr ıslıklarını kara listeye alıyorlardı derhal. Yedikat yerin altıydı şu yeryüzünde en emin yer. Ocaktaki alevlerin yeşil damarları yok olmuştu. Yemeğin tuzu ayarlanamıyordu bir türlü. Ekmek ısınmıyor, yanıyordu. Maaşlar ne çabuk tükeniyordu.

Dağtaş teskeresini arıyordu asker Botan'da. Yığınlar halinde... Botları yemyeşildi. Masmaviydi bereleri. Tütün ve üzeri "görülmüştür" damgalı, nişanlı mektuplarının kokusu sinmişti ceplerine. Subayların edaları, "Dikkat et!", "Sallanma!" ihtarlarıyla mayalanmıştı. Peş peşe, dizi dizi, bir kilometreyi aşıyordu yürüyüş kolları. Binlerce kuş havalanıyordu geçtikleri yerlerden. Tilkiler hayretler içindeydi. Dikelmiş bir

(*) Dede ve nene
(**) Masal.

çift kulak haline getirmişlerdi tüm meraklarını. Gölgesini, sudaki suretini ve yankılanan sesini sorguluyordu asker.

"Mataran kasaturana vuruyor len! Düzelt! Sessiz yürü!"

"Kim o öksüren? Geldim mi, domaltırım!"

Her dağda, her derede bir yürüyüş kolu. Yeşilli, hakili, mavili nakışlarla kıvrılarak ihtiyatla ilerleyen bir dağ kobrası gibi, upuzun... Cudi eteklerindeler. Cilo'ya tırmanıyorlar. İniyorlar Herekol'dan. Dicle kıyısındalar. Geçiyorlar Zap suyunu. Çiyayê Reş'teler. Gabar'ı sardılar. Girdiler Bimzort vadisine. Kasrık boğazından çıktılar.... Kendi ayak izlerinin arkasında sürüklenen, tutsak bir arzu halini alıyor her asker. Gölgesi önüne düşünce onu takip ediyor. Gölgesi arkasına yürüyünce, yüreğini ona aktarıyor asker. Nereye gidiyorlardı? Gittikleri yerlerde gerillayı bulabilecekler miydi? Şu boğazı geçerken, şu kayalıklara girerken pusuya düşmek de vardı. Toprak, ayakizlerini ele vermiyordu onların. Nalları, atlarının toynaklarına ters çakan eski Botan eşkiyalarının soyundan geliyorlardı onlar.

Güneş nasıl da parlak, nasıl da arsızdı. Cam göbeği gibi, nasıl da durulanmıştı gökyüzü. Kuşlar nerelerdeydi? Çığlıklarını bırakıp nerelere gitmişlerdi kuşlar? Binlerce kuşun, binbir renkte ışıyan o güzelim yalın çığlıkları değil miydi gökyüzünü bu denli duru ve derin kılan? Aaaaah Sat dağları ah! Külahı buzlu dağlar. Diş diş yükselen kayalar, göller... Yüzükteki pırlantadan ne farkı vardı şu Dohul gölünün? Sarı, beyaz, eflatun, kırmızı çiçekler bürümüştü kıyılarını. Ötede, Gay gölünde ise parça parça, yavaş yavaş eriyen buzullar vardı. Dudağı ve dili dondurarak çatlatan billur bir su... Teskerem kadar güzel. İniş tırmanıştan zordur.

Şu Cilo'lar, nasıl da genç, bıçkın ve külhanidir. Yürüdük. Üstümüzde şahinlerimiz, helikopterlerimiz. Geçtik Keremağa köprüsünü. Dericafer gediğine geldik. İncecik boyunlarımızı gedikten uzatıp seyreyledik Avaspî vadisini. Bu sis, bu duman da ne? Gerillanın Cilo'da salkım salkım hareket eden çirok dumanlarının içinde gizlendiğini, bu dumanlarla birlikte hareket ettiğini söylemişti Kürt Memo. Vadiden homurtular, şahin nağraları geliyor. Amaniiin, şu Reşko zirvesine bak! Allah'ın tahtı sanki. Şu merhametsiz uçurumlara, uldalara bak. İşte Reşko buzulu; akmış, kaymak gibi bembeyaz, şahrem şahrem, dimdik, dilim dilim!

Buzulun ardına, ötesine, tepesine ne güzel oturmuş Reşko külahı. Kara külahını andırıyor dedemin. Ooof anam of! Avaspî vadisinin tam göbeğindeyiz. Sağımızda Köşedoruğu, arkasında Supandorik, onun arkasında Beşparmaklar, daha da arkada belalı Kisera zirvesi. Bu zirvede, tuttuğun taş elinde kalıyormuş. Bu dağları dergâh etmiş Azad. Ayı vadisinde kalıyormuş en çok. Yazın bile buz gibiymiş Ayı vadisi. Buzlu pınarları varmış. Sürüler halinde geziyormuş geyikler. Ayı vadisine gideceğiz. Vay Azad! Teskereme beş gün kaldı, saldırma bize Azad!

İhtiyar dünyanın sağır kulağına işiyen tek adamdı Nozer. Kendi ayakları da dahil, Nozer'in arkasında yürüyen tüm ayaklar, yorgun ve isyan içindeydiler. Ama Nozer, gönlünün ateşiyle bastırıyordu bu isyanı. Kellesinin ve ayaklarının isyanını, gönlünün ateşiyle bastıran tek adamdı o. Ona göre, insanın en büyük fazileti saldırganlığıydı. Değiştirmek isteyen saldırmak zorundaydı. Daha çok değiştirmek isteyen, daha çok saldırmak zorundaydı. Savunma, saldırının soluk alışı, sigara molasıydı. Saldırının vatanı yoktu. Ateşini karanlıklara püskürten vatansız bir volkandı. Yer ve zaman, iki büyük sırrıydı saldırının. Dilsizdi, konuşmazdı saldırı. Toprağı sarsar, iklimleri değiştirir, tüm yaratıkları cüşa getirir, konuştururdu. Kökleri titretir, tomurcuğu patlatırdı. Rüzgârı harekete geçirir, çiçek tozlarıyla döllerdi ovaları. Şahinin gözleri neden böylesine bir renk ve ışık harikasıydı? Neden? Çünkü şahin, saldırı demekti. Her gerçek güzellik, saldırının memelerinden emiyordu mayasını ve büyüsünü.

Tüm grup, Nozer'in keçileri kaçırdığına kesinlikle inanıyordu. Kan tutmuştu bu adamı. Her yeni baskından sonra, topraktan yepyeni, şimdiye kadar görülmemiş renklerde bir çiçeğin fışkırdığını söylüyordu. Yeşilin tonları artıyor, kuş yuvaları ve yaban arılarının kayalara, ağaçlara gömülmüş kovanları şenleniyordu. Hiçbir gerilla inanmıyordu bu deli saçmasına. Ama her baskından sonra, her gerilla toprağa, ağaç gövdelerine, kayalara bakmadan edemiyordu. Topraktaki her çukuru kuş yuvasına, ağaç ve kayadaki her çukuru ise bal kovanına benzetmeden, gülümseyip birbirlerine birşeyler fısıldamadan edemiyordu.

Başet dağlarını Ararat yönünde aşarak kendi bölgesine girdi Nozer. Grubun önemli bir adamını, ikinci yardımcısı Serko'yu kaybetmişti

çatışmalarda. Grubu, yani açlığı, susuzluğu ve uykusuzluğu durdurdu. Yüksek bir kayanın üzerine çıktı. Güneşi alnına alarak doğuya baktı. "Cesareti ve demiri temsil ediyorum!" der gibiydi.

"Gerilla dikkat!"

Tüfekler şavkıdı, grup dikleşti.

"Ayaklarınız sağ olsun! Gittiğiniz her yeri gebe bırakan ve doğurtan elleriniz sağ olsun! Damarlarımızı ısıtan, gözlerimize ışık veren kanımız sağ olsun! Dağlarımıza ırmaklarımıza minnettarız! Minnettar olmayan var mı? Yok! Minnettar olmayanın aramızda yeri yok! Ayaklarımız çimen, saçlarımız ateş kokuyor! Yeni insanlarız! Yeni dünyayı, yeni insanlar yaratacak! Yeni insanları biz yaratacağız! Yaratırken, kendimizi yeniden yaratacağız! Lügatımızda açlık kelimesi var mı? Yok! Susuzluk? Yok! Uykusuzluk? Yok! Geri çekilmek, yani ricat? Yok! Biz baskından sonra ricat ederiz! Ama bu ricat değildir, yeni bir baskına gidiştir!"

İnanılmaz derecede zayıflamıştı. Silahların ve sırtındaki çantanın ağırlığı altında, olağanüstü bir çabayla dimdik duruyordu.

"Herbirimizin sırtında üç tüfek var! Ateşe giden, ateş gülü derer, devşirir! Dik dur Hogir! Ayçiçeği gibi boynunu kırma! Şiyar gibi dik dur! Dünyanın kaderiyle oynamayın! En küçük kuralsızlığın, gevşekliğin dahi devrime zararı vardır!"

Dikleşmiş, ciddileşmişti Hogir. Yan gözle Şiyar'ın diklik derecesini anlamaya çalışıyordu. İçinden küfür etmek geliyordu, ama kıyamıyordu bir türlü deli Nozer'e. Tüm bu sertlikleri kendisi için, kariyer için değil, halk için yaptığına inanıyordu. Kıyamıyordu küfretmeye.

"Büyük kuralsızlıkların anası küçük kuralsızlıklardır! Bir öksürüğün ne hükmü var demeyin! Gece yürüyen bir gerilla kolunu, bir öksürük yokedebilir! Arpacığa düşen küçük bir ışık, gizli bir üssü açığa çıkarabilir! Bir sinek, bir gerillayı uçurumdan düşürebilir! Elini indir İso! Hayale dalma! Sırtında taşıdığın tüfeğe saygın olsun biraz!"

İso'nun gevşekliğini, dalgacılığını bilen millet, gülmemek için güçlükle zaptetti kendisini. Böyle dikelip Nozer'i dinlemek, yürümekten bin kat iyiydi. Kaslar gevşiyor, çiçek ve çimen kokusu belirginleşiyor, Nozer'in ilginç sözleriyle de tatlı bir rehavet çöküyordu insanın iklimine. Ah bir de "oturun!" deseydi...

"Sizleri, değerli yoldaşımız, silah arkadaşımız, komutan ikinci yardımcımız Serko'yu anmak için durdurdum! Buradan sizlere bağırıyorum! Cevap verin kurşun gibi! Tek bir ağızdan çıkarcasına cevap verin bana! Serko içimizde midir?"

"İçimizdedir!"

Grubun gürleyişi hoşuna gitti Nozer'in. Karşı kayalıklara tüneyen saksağan sürüsüne baktı. Derin soluk aldı. "Aman Allahım, nasıl da yorgunum, geberiyorum, düşeceğim nerdeyse" diye iç geçirdi. Grubu süzdü bir baştan bir başa.

"Evet içimizdedir!" diye bağırdı. "Dağların ciğerparesi, geçitlerin bekçisi, büyük komutan Serko içimizdedir! Söyle Karduk senin adın nedir?"

"Serko!" diye gür bir sesle bağırdı Karduk.

"Söyle Ferhat, senin adın nedir?"

"Serko!"

"Söyle İso, senin adın nedir?"

Uykudan uyanır gibi oldu İso. Duraksadı. Son anda yakaladı sorunun kulaklarındaki yankısını. "İso!" diye bağırınca, grup, zaptedilemeyen, dizginli kikirdeyişlerle dalgalandı. Bir kova buzlu su döküldü Nozer'in tepesinden aşağı. Cinleri tepesine çıktı. Ne diyeceğini şaşırdı. Yumruklarını ve dişlerini sıktı.

"Uyuyorsun İsoo!" diye bağırdı. "Engerek ıslığıdır seni uyutan! Lanet olsun, disiplinimize çığ gibi düşen senin uykuna! Lanet olsun hepinizin gülümsemesine!"

Grup ciddileşti. Göz kapaklarını güçlükle kaldırıyordu İso. Alışkanlık haline getirmişti at gibi ayakta uyumayı. "Ayakta uyumakla kalmıyor, rüya bile görüyorum" diye konuşuyordu sohbetlerde. Ayakta duracak mecali kalmamıştı.

"Ölümü ciddiye almıyorsunuz! Bunca ölümler içinde nasırlaşmış duygularınız! Bize karşı kahramanca savaşan ve ölümü ciddiye alan askerler de var; onlara saygı duyuyorum. Ölümü ciddiye almayan, hayatı da, devrimi de ciddiye almaz! Ölümü ciddiye alan değerli bir yoldaştı Serko! Hatta o ölümden korkuyordu. Ölürsem savaşamayacağım diye korkuyordu. Halbuki ölüler de savaşır. En iyi savaşanlar ölülerdir... Sırıtmaa! Bak hâlâ sırıtıyor!" diyerek tabancasını çıkardı, iki el

ateş etti Lokman'in ayaklarının dibine. Öldü mü diye herkes kontrol etti yan gözle.

"Ölümü ciddiye almayanı, benim silahım hiç ciddiye almaz!" diye gür bir sesle yırtındı. "Hiç acımam! Halkın silahıma verdiği yetkiyi tereddütsüz kullanırım!"

Sustu. Dere şırıltısına ve kuş cıvıltısına gömüldü dağın eteği. Müdahale etmek istedi Sımko. Son anda vazgeçti. "Hepinizi yoldaş Serko ve tüm şehitler adına bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum! Anıları savaşımıza önder olsun!"

Kısa bir sessizlik oldu. Nozer yavaş yavaş indi kayadan.

"Heval Nozer, hepimiz aç, susuz ve yorgunuz. Şu derede mola versek iyi olacak" dedi Sımko.

Öneriyi biraz düşündükten sonra, başıyla onayladı Nozer.

Dereye inmeye başladı grup. Ak bulutlar belirmişti kuzeyde. Süt gibi beyaz kayalarla karşılaştılar. Hızla, büyük bir sabırsızlıkla indiler dereye. İniş sırasında İso yüzükoyun kapaklandı. İso'nun düştüğünü duyan Nozer, derhal yanına geldi. Tüm silahlarını aldı. Bir ay silahsız gezme cezası verdi İso'ya. Bu, Nozer'in gözünde, ölüm kadar ağır ve aşağılayıcı bir cezaydı. Yürürken uyuyan bir gerillaya verilebilecek en ağır cezaydı bu. Üç tüfeği taşıma yükümlülüğünden kurtulan İso ise gayet rahattı. Gülümsüyordu gizli gizli.

Jirki aşiretinin en vurucu kesimi nerdedir? Tanin dağlarının ardındadır. Jirkiler burada, kadınların bir bölümü de dahil, tepeden tırnağa silahlıdırlar. Çaman köyü Jirkilerin karargâhıdır. Jirkilerin ünlü reisi, gözbebekleri Taho ağa da buradadır. Allah'ın kılıcından Botan'a düşen bir damla intikam kanıdır Taho ağa. Botan'ın en namlı, en vurucu korucu reisidir. Çırav dağından Altındağ silsilesine kadar tüm dağları tek tek kayalarına, mağaralarına kadar, avucunun içi gibi biliyordu. Altı jandarmayı vurarak Tanin'e firar etmiş, ayaklarını uçurum kenarlarında eskitmiş eski bir eşkiyaydı. Ordu tüm Jirki aşireti üzerinde baskı yapmış, aşiret ise, bu baskın, bu zulümden kurtulmak için Taho ağayı teslim olmaya ikna etmişti. Ailesine ve aşiretine yapılan işkencelere daha fazla dayanamayan Taho ağa, bir şafak vakti, dürbününü Tanin zirvesinden uçuruma atarak teslim olmaya karar vermişti. Postunu cezaevine seren Taho ağa, yirmidört yıllık bir ceza istemiyle yargılanırken, dağlarda gerilla savaşı başlamıştı. Milli İstihbarat Teşkilatı, dağların, ayaklarına pranga vurulan bu tecrübeli kartalını derhal hatırlayarak cezaevine koşmuştu. Teklif gayet berraktı. Jirkilerin başına geçip, gerillaya karşı savaşmak şartıyla serbest bırakılacaktı. Devletin teklifini iki gün düşündü Taho ağa. Ve yine bir şafak vakti, karavanalar henüz gelmemişken kararını verdi. O günün akşamı, dimdik, ardına bakmadan çıktı cezaevinden. İçinde, siyah gözlüklü, ciddi ve tombul sivillerin beklediği lüks bir arabaya bindi. Şaşkındı. Neler oluyordu? Altı askerini vurduğu orduyla mı dost oluyordu?

"Baz bı baza, gaz bı gaza mırişka kor bı dikê kulekra!(*) diye iç geçirdi askeri garnizona girerken.

(*) Doğan doğan ile kaz kaz ile, kör tavuk topal horoz ile.

İşte yine Tanin dağlarındaydı. Canı ciğeri Jirkilerin arasındaydı. Helikopterler iniyordu Çaman'a. G-3'ler, bruno tüfekleri, sandık sandık mermiler, donatım malzemeleri taşınıyordu evlere. Her Jirkinin elinde, askeri darbenin ilk yılında halktan toplanan, kundağının menevişi aşınmış eski bir tüfek vardı. Çatışmalar başlıyordu. Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları kovalıyor, Taho ağanın bütün Botan'da namı ve kudreti artıyordu. Tanin'in taçsız kralı, tek tüfek Taho, artık yayan yapıldak değildi. Helikopterde, çelik bir şahinin içinde, Beytüşşebap semalarında uçuyordu. Aşağıda, dağların eteğinde, üç kola ayrılmış, hareket halinde, silahlı Jirki birlikleri vardı. Birliklerin başında Dino Aslankılıçtürk'le Haco ağalar bulunuyordu. Her ağanın göğsünde bir dürbün, elinde telsiz vardı. Fırfırokun içinde, dağları, kayaları, ağaçları, kıpırdayan yaprakları, tepeden sorgulayan Taho ağayla haberleşiyorlardı.

"Ağa kurban olam, büyük derenin üstünde uç! Sıkışan kurt dereye iner!"

"Lo çalılara girin! Çalılara girin! Pişko mağarasını unutmayın!"

"Dino sallanmayın Dinoo! Adamların dağılmış, geride kalmış haaaa!"

"Taho ağa kurban olam bizi fazla koşturma! Beza bergile zu xelas dıbe."(*)

"Bir Jirki olduğunu unutma Dino! Bu gaza, mübarek bir gazadır! Botan'ı teröristlere mezar etmek, benim için İslam'ın altıncı şartı olmuştur!"

Jirki kilimlerinin ustası kadınların bakışlarına kıyamet karası çökmüştü. Uzak yaylalara, göğün keşfedilmemiş değişik renklerine açılamıyorlardı. Eskiden süt ve yün, çimen ve kaya kınası kokuyordu elleri. Şimdi ise duaya ve yalvarışa açılmıştı elleri. Bu nasıl bir işti. Dünya nasıl da değişmişti. Tüfek kabzası, mermi ve sure kokusu sinmişti ellerine kadınların. Aha şuraya, şuracığa, şu Faraşin yaylasına bile çıkamıyorlardı. Çiçek topraksız, Jirki kadını yaylasız yaşayabilir miydi? Dağı döşek, gökyüzünü yıldızlı yorgan etmeden, kılamlarını dumanlı doruklara yedirmeden mutlu olabilir miydi?

(*) Beygirin koşusu çabuk biter.

Jirki kadınlarının içinde, tüm kadınlara söz geçiren, tepeden tırnağa silahlı iki bacı vardı. Dilare ve Durna. Dilare kırk yaşlarındaydı. Yeşil erik gibi dipdiri, sert bir ete sahipti. Saçlarını beyaz, incecik puşusunun altında yılan kıvrımına sokar, tokalardı. Memelerinin altlarına kalın bez topakları bağlayarak dikeltirdi. Yıkanmış güllü entarisinin altında, bir çift ceylan burnu gibi çıkıveren bu nesneler, çocuklar dahil, herkesin dikkatini çekerdi. Başını güzelleştirmek için puşusunu sık sık değiştirir, genellikle Bağdat işi ipekli ve sırmalı, kesrevan puşularını tercih ederdi. Giyimine önem veren bir kadındı Dilare. Güzellik ondur, dokuzu dondur, sözünü sık sık fısıldardı kadınların kulağına. Her zaman hassadan yapılmış uzun bir derpe ya da kıras giyerdi. Topuklarına kadar inen, kadife ya da pazenden üç kat entarisini ütülemeden giymezdi. Fistanların üzerine, ipekten yapılma, kollu kutik giyerdi. Kutiklerin üzerinde sırmalı, simli, ince nakışlar vardı. Yürüyüşünü, salınışını, farkedilmez gizli bir cilveyle güzelleştirirdi. Göçer ve yayla havasına fena halde bağlıydı. Kadınlar normal ayakkabılar, naylon, lastik ya da kundura ayakkabılar giyerken o tersini yapıyordu. Reşik adı verilen keçi kılından örme papuçlar giyiyordu. Hem papuçlarını, hem de nakışlı çoraplarını kendisi örüyordu özene bezene.

Çoraplarının üzerinde sak adı verilen tozluklarını geçirmeden de edemezdi. Jirki kadınları içinde, beline rengarenk, boncuklu, püsküllü ipek kuşaklar bağlayan tek kadındı Dilare. "Kız bileklerindeki bu levendileri, koluna bağladığın bu ipek mendilleri çıkar!" diye takılan kadınları, alaycı bir gülücükle savıyordu başından.

"Nazarı baldan tatlı kadın" yakıştırmasına bayılıyordu. Şaşırtıcı, ani, beklenmedik bakışlardı bunlar. Gamzesiz, hafif çilli, afallatacak derecede değirmi bir yüze sahipti. Sol burun kanadında belirgin bir hızma deliği vardı. Ön alt dişlerinden iki tanesi altındı. Gözleri bal renginde ve iriceydi. Upuzundu. İncecikti. Sülün gibiydi. Yürüyüşü, süzülüşü, gülüşü yorum yaratan afat bir kadındı.

"Dilare mi? Karı değil zulümdür! Vakitsiz bir ölümdür!"

"Allah'ın sakalından bir tel düşmüş Tanin'e!"

"Bakmasın! Kurşunlasın beni daha iyi!"

"Karı karı değil, peygamberin iftar suyu!"

"Demeyin ki neyin nesidir, firdevs bağının bülbül sesidir!"

Jirki erkeklerini mest eden bu güzel kadının sünepe bir kocası vardı. Gemşo. Kulakları duymuyordu Gemşo'nun. Dilare'den yirmibeş yaş büyüktü. Altmışbeş yaşlarındaydı. Paslanmış demir gibiydi dişleri. Köylülere göre, Allah Gemşo'yu uyurken, hatta horlarken yaratmıştı. Taho ağaya çok bağlıydı Gemşo. Her baskından, her operasyondan sonra Gemşo canlanıyor, "Taho ağa, Taho ağa, Cenabı Allah senin o mübarek namluna Halil İbrahim'in rahmet ateşini versin! Nemrud ateşinin hakkından o ateş gelir!" diye bağrıyordu. Bazı geceler, Çaman köyünün kilit noktalarındaki mevzilerde, kum torbalarının ardında nöbet tutarken dayanamıyor, "Taho ağa, Taho ağa, sen olmasan utancımızdan, korkumuzdan biz bu dağlara çıkamazdık Taho ağa!" diye kükrüyordu.

Dilare'nin bacısı Durna ise otuz yaşlarındaydı. Ablasının her bakımdan zıttıydı. Gösterişi, biçimciliği ipe çekmiş bir kadındı. İnsanın iç güzelliği kayaları bile çiçeklendirebilirdi. İç güzelliği gösterişin, dış süslemenin düşmanıydı. "Sana ben yetiyorum. Bana güvenmiyor musun ki, dışını süslüyorsun!" diye bağırırdı iç güzelliği. İnsanın davranışlarında, göz bebeklerinde, kelamında kendisini belli ederdi iç güzelliği. İçi güzel olmayanın, şöyle bir ses yükselirdi ciğerinden: "Süslen! İçin güzel olsaydı dışına vururdu! Süslen! İçinin çirkinliği dışına vurmuş! Süslen ki çirkinliklerin kapansın!" Durna'ya göre, insanlar ablasına değil, ablasının süsüne ilgi duyuyorlardı. Bülbül neden acılar içindeydi, neden mutsuzdu? Çünkü insanlar bülbülü değil, bülbülün sesini seviyorlardı. İnsanı geri plana iten her şeye karşıydı Durna. İnsan sade ve yalın olmalıydı. Süs bebeği değildi insan.

İki fistan giyerdi üst üste Durna. Çorapsız naylon ayakkabılar giyerdi. Dilare gibi babasına değil de, anasına benziyordu. Tokmak burunlu, pörtlek, dana gözlü, çirkin bir kadındı. Ablasından kısaydı biraz. Mantığı ve konuşma yeteneği güçlüydü. Kolayca etkileyebiliyordu kadınları. Kocası, basit bir hastalıktan, haybeden, basur patlamasından rahmeti rahmana kavuştu. Onun ölümü basurluları can telaşına düşürmüştü bir dönem. Köyün yarıya yakını basurluydu.

Tüfeğin kabzasını isteksizce sıkıyordu Durna. Ablasının silaha hayranlığını, gerillaya karşı savaşma arzusunu sevmiyordu. Köyün öğretmenindeydi gönlü. Ama yüzüne bile bakmıyordu öğretmen. Ablasıyla

arası iyiydi öğretmenin. Subayların, askerlerin ziyaretleri artmıştı son dönemlerde. Helikopter takırtılarından, kuşlar uğramaz olmuştu Çaman'a. Taho ağanın evine giren çıkan belli değildi. Çocuklar helikopterlerin, silahlı askerlerin etrafını nasıl da sarıyorlardı. Subayların, askerlerin dikkat merkezi haline gelmişti ablası. Sırtında tüfeği, belinde tabancasıyla Taho ağanın evine girip çıkıyordu. İlişkileri iyice geliştirmişti Üsteğmen Şahin'le. Durna, yüreğinde ablasına karşı beslediği nefret ateşinin büyüdüğünü, tüm benliğini sardığını farketti birden.

Bir sabah erken uyandı. Yan yana uyuyan iki çocuğuna baktı. Oğlanın üzerini örttü, kızı yanaklarından öptü. Gece uyuyamamıştı. Yalnızlığın dehşetiyle ürperdi. Hiç kimsenin kendisini sevmediğini düşündü. Ya kendisi kötüydü ya da bu insanlar. Babasının horultusu geliyordu yan odadan. Helikopter takırtısına benzetiyordu bu horultuyu. Deli oluyordu. Hayret ediyordu anasına. Bu horultunun kucağında nasıl uyuyabiliyordu kocakarı? Duvardaki tüfeğe ve çocuklara baktı. Büyüyünce ne olacaklardı bunlar? Oğlan korucu mu olacaktı? Oğlan, elde silah, dağtaş terörist ararken, kız köyü mü savunacaktı? Siper çukurunda, kum torbalarının ardında nöbet mi tutacaktı gece gündüz? Başını yumrukladı, delirecek gibi oldu, yoldu saçlarını. Eniştesi Gemşo'nun, helikopterin çevresinde toplanan çocuklara söylediği söz çınladı kulaklarında: "Şahin yavrusu şahin olur! Yavru şahinlerim benim!"

Anası, babası ve çocuklarıyla birlikte yaptığı sabah kahvaltısından sonra tüfeği alıp dışarı fırladı Durna. Ablasının evine yöneldi.

Yeğenleri dışarıda oynuyorlardı. Sabırsızlıkla girdi içeri. Hamur yoğuruyordu Dilare. Gemşo nöbetteydi. Durna'nın yüz ikliminden yine cinlerinin geldiğini çıkardı.

"Al bu tüfeği, götür Taho ağaya ver!"

Tarifsiz bir tiksinti ve hışımla kesti ablasını. Hamur teknesinin başından doğruldu Dilare. Koluyla alnının terini sildi. Ellerindeki kaba hamurları sıyırmaya başladı.

"Bu tüfeğin ağırlığını, şanını şerefini kaldıramaz her karının yüreği!"

"Şanı şerefi batsın, al götür!"

"Sen götür!" diye bağırdı Dilare. "İkide bir getirip atma üstüme!"

"Sen aldırdın bana bu tüfeği!"

"Almasaydın!"

Yumruklarını sıkmış, burun buruna gelmişlerdi. Her Jirki insanının içinde, her evde buna benzer bir çatışma vardı.

"Sende Jirki kanı olsa, bu tüfeği geri vermezsin! Senin Goyanlı karılardan ne farkın var? İnsan namusunu teslim etmez!"

Dilare'nin bu sözü diken gibi battı yüreğine Durna'nın. Jirkilerle Goyanlar arasında eskiden beri sürüp gelen bir çekişme, bir dedikodu savaşı vardı. Birçok Jirki, Goyanların korkak olduğuna inanıyordu. Goyan iki yüzlüydü, hırsızdı. Karılarını Irak'a götürüp de Süleymaniye'de, Musul'da, Bağdat'da satan Goyanlar bile vardı. Jirkilere göre, cüssesi büyük, yüreği küçük bir aşiretti Goyan. Aralarında birlik yoktu. Her kabile diğerinin kuyusunu kazmaya çalışıyordu. Köleler Klabanların, Mendikanlar Rebakanların ve Rubinlerin mezarını derinleştirmekle meşguldü. Aşiretin en korkağıydı aşiretin reisi. Tataro'dan daha büyük bir korkak var mıydı bu dünyada? Goyanların bazılarına göre ise, Jirkiler sinsi ve kalleşti. Zayıfın, arkasızın tepesine binmeyi severlerdi. Atatürk zamanında, Beytüşşebap isyanında, uyuyan masum bir taburu kalleşçe yoketmişlerdi. Yemen'den dönen altmış askeri, aç, susuz, yorgun, argın bir haldeyken, üstelik uyurken toptan yoketmişlerdi. Onların reisleri Taho ağa, altı masum jandarmayı arkadan vurmamış mıydı? Jirkiler, Allah'a değil, silaha ve mala taparlardı. Jirkilerden korucu mu olurdu?

Her iki aşiretin, "aklıbaşında" ihtiyarları, tüm bu yakıştırmaların doğru olmadığını söylüyorlardı. Onlara göre bu kocakarı dırdırından başka birşey değildi. Kürtlerin birbirlerini yemesiydi. Allah her millete bir kepçe dedikodu verirken, dalgınlık eseri Kürtlere iki kepçe vermişti. İki bacı arasındaki ağız dalaşı, yumruklaşmaya varmadan, Durna kapıyı çarpıp çıktı. Beddualar, lanetler, küfürler ve iftiralarla baş başa bırakmıştı Dilare'yi. Şimdi ne yapacaktı? Tüfeği götürüp Taho ağaya verseydi, küplere binerdi ağa. "Sen nasıl Jirkisin? Serçe yüreği kadar bir yüreğin de mi yok senin?" diye bağırır, rezil eder, hatta döverdi. Kocası yoktu. Arkasız bir kadındı. Gülfiraz'ın kocasını nasıl da dövmüştü. Bu Çaman'da Taho ağanın korkusundan kimse silahını geri veremezdi. Karıların koruculardan ne farkı vardı? Neden korucu maaşlarını erkeklere verirlerdi de, karılara vermezlerdi

"Durna sen nere gittin?"

Evin köşesinde oturan babasına baktı. Cevap vermedi. Gitti, yanına çömeldi ihtiyarın. Derin bir of çekti.

"Bu tüfeği götürsem, Taho ağaya teslim etsem, nasıl olur bavo?"

Kızının ızdırabını biliyordu ihtiyar. Taho'yu, subayları, maaşları, tüfekleri sevmediğini biliyordu. Dağlarda öldürülüp, at katır sırtında köye getirilen, çırılçıplak soyularak köy meydanına atılan gerilla cesetlerini gördüğünden bu yana kızının değiştiğini, tüfeğini teslim etmek istediğini biliyordu ihtiyar.

"Taho ağa seni elindeki tüfekle evlendirdi. O tüfeğin bir mermisini bile geri veremezsin. Bir merminin firarı, bin merminin firarına yol açar. Mişo'yu nasıl dövdü görmedin mi? Gülfiraz ayaklarına kapanmasaydı, yalvarmasaydı, dipçikle başını ezerdi fukaranın. O zaman bir söz söyledi ki, bir bağırdı ki, hiç unutmam."

"Ne dedi?"

"Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler dedi. Ben sürümü pisletmem, koparırım o uyuz keçinin başını dedi. Bağırtısını dokuz köy duydu. Bizim sağır Gemşo bile duydu."

Başını çevirip kızına baktı ihtiyar. Hüznünü, acısını, çıkmazını, yüreğinde duydu kızının. Güneşin Çaman köyüne, dağa taşa gülümsemesine hayret ediyordu ihtiyar.

"Jirkinin ocağı söndü" diye, titrek, karıncalı, yaralı bir sesle devam etti ihtiyar. "Jirki, yaylasından koptu, bereketinden koptu. Askeriyenin kışlası oldu Jirki. Hevenge, kirkite, kirmana küstü Jirki karısı. Süte, buğdaya, kulava, kilime küstü Jirki karısı. İnciden, baldan güzeldi Jirki karısının gözleri. Musul mirarisi misali parlardı. Kurşun karası çöktü Jirki karısının gözlerine."

Sessiz sessiz ağlıyordu Durna. Kızının yanı başında ağladığından habersizdi ihtiyar. Bastonunun tozlanmış ucuna ve topraktaki karıncalara bakıyordu.

"Jirki köpeği, fırfıroktan inen subay köpeğine havladı da, bir Jirki yiğidi cesaret edip de bir subaya havlayamadı. Mırlayıp dişini gösteremedi. Köpek bizden namusludur. Ben Dino'ya dedim. 'Lo Dino Dino' dedim, 'Dino Aslankılıçtürk, siz bu tüfekleri almasaydınız, cesaretiniz dağ kadar büyürdü. Bu tüfekleri aldınız, korkunuz dağ kadar büyüdü. Korkudan kıçınızın basurları şişti. Damadım Hoycan'ın katili

sizsiniz. İnşallah sizin basurunuz da patlar, geberirsiniz' dedim."

Puşusunun ucuyla gözyaşlarını sildi Durna. Gözleri kızarmış, benzi solmuştu.

"Ne dedi?"

"Ne desin, köpektir. Güldü. 'Bu tüfekleri, almasaydık' dedi, 'askeriye bizi terörist bellerdi; belimizden su alırdı' dedi. O da haklı. Teröristler zuhur etti, Kürdün rızkı kesildi, bahtına ka karası indi. Asker de zıvanadan çıktı."

Ekşiyen, gıjaran hamur gibi, yavaş yavaş köpürmeye başlıyordu hışmı Durna'nın. Yüreğinin atışları hızlanmış, bakışları büyümüştü. Gökyüzüne, dağlara, önlerinden geçen iki silahlı korucuya baktı. Yaylaları hatırladı. Dağıtılan maaşları, sayılan mermileri hatırladı. Köy meydanında, sinek kümelerinin altında bekleyen çıplak gerilla cesetlerini hatırladı. Dağlardaki çatışmaların gümbürtüleri, helikopter takırtıları yankılandı kanında. Toprağa baktı. Komşunun havlayan köpeğini dinledi. Helikopterden inen kurt köpeğine havlayan hangi köpekti acaba? Dişi miydi, erkek miydi o köpek?

"Bu tüfek bana yüktür bavo!" diyerek ayağa kalktı.

"Yüreğinde şeref yükü olmayan hafif adamların işidir bu tüfek! Götürür veririm Taho ağaya ben bunu!"

"Dur kızım! Deli olma!" diyerek ayağa kalktı ihtiyar.

Taho ağanın evine doğru hızla uzaklaştı Durna. Ardından bağıran ihtiyarı duymuyordu bile. Uçuruma yürür gibiydi. Çürük bir değnekten farksızdı şimdi elindeki tüfek. Şimdiye kadar hiçbir kadın havlamamıştı. Tüfeği atacak, Taho ağanın evinin önünde ağaya karşı hávlayacaktı.

Hızla avluya girdi. Kapının önünde nöbet tutan bir korucuyla karşılaştı.

"Hayırdır Durna?"

"Taho ağa evde mi apo?"

"Evdedir, kapıyı çal, gir içeri."

Yumruğuyla üç kere vurdu kapıya. Yüreğinin cinnetini dinledi. Kapı usuldan aralandı. Mercan'ın, insana iyimserlik üfleyen tatlı yüzü belirdi. Hiçbir şey sormadan içeri aldı Durna'yı. Alışmıştı silahlı kadınları sorgusuz sualsiz içeri almaya. Bunlardan zerre kadar zarar gelmezdi kocasına. Hele ki Dilare'den, Durna'dan...

Taho ağanın bakışlarıyla karşılaştı. Korktu. Evin köşesinde bağdaş kurmuş, sırtını, kılıfı nakışlı Jirki kiliminden koca bir yastığa dayamıştı. Dinç ve dimdikti oturuşu. Belindeki palaskanın tokasıyla, tabancanın kabzası gümüş gibi parlıyordu. Sağında Haco, solunda ise Dino Aslankılıçtürk bağdaş kurmuştu. Ağaların önünde, yerde, kilimin üzerinde kahve fincanları, kül tablaları, sigara paketleri vardı. Meşin kaplı, kalın bir defter duruyordu ağanın sağ dizinin üzerinde. Defterin içinde tek tek korucuların adları, doğum tarihleri vardı. Bazı adların üzerine kalın bir çizgi çekilmişti. Bunlar çatışmalarda ölen koruculardı. Defterde ayrıca maaşlara, kelle ya da kan paralarına ilişkin rakam sütunları; silah, mermi, bomba ve teçhizat kayıtları vardı.

Ağa, kadının edasından işkillendi. Daha önce bu kadın hakkında kulağına ulaşan hoş olmayan ihbarları hatırladı hemen.

"Gelişin hayırdır Durna?" diye gülümsedi zoraki.

"Tüfeğimi teslim etmeye gelmişim!"

Durna'nın sesindeki kararlılık ağaları ürküttü. Dizindeki defteri minderin üzerine koydu. Oturuşunu değiştirirken derin derin soludu ağa. Akıllı, kararlı ve çenesi kuvvetli bir kadınla karşı karşıya olmanın azabı ve açmazı içindeydi.

"Namusunu mu teslim etmeye geldin?"

Durna irkildi. Ayağa kalkan iç değerlerini dizginleyemedi.

"Namusumu temizlemeye geldim!" diye bağırdı.

Gücünü ve gururunu tepeleyen bu kararlı çıkış karşısında kısa bir şaşkınlık geçirdi. Kabarmakta olan öfkenin şok dalgalarını, kalkıp kadına saldırarak kırma eğilimi içine girdi. Kadının elindeki tüfeğe, tüfeğin niyetine bakınca zaptetti hışmını. Laftan anlayan, çetin bir kadınla karşı karşıyaydı. Sabrın ve iknanın gücüyle başlamak gerekiyordu işe. Tepeden tırnağa süzdü kadını. Dino'yu eliyle susturdu. Püskülünden tutarak havaya kaldırdı tesbihini. Pencere ışığında alazlandı kehribar.

"Dinle Durna!" diye çıkıştı. "Bu tesbihtir. Jirki tesbihidir bu. Daneler sırt sırta vermiş, dizilmiş, tesbih olmuş. Güzel, mübarek bir şey olmuş. Bu tesbihi bir yerinden kırarsan, aha bu püskülü, aha bu imamesi kalır elimde.

Sen akıllı bir kadınsın, leb demeden leblebiyi anlarsın. Anla beni."

"Hay ağzına sağlık ağa, ne güzel konuştun!" diye gevşedi Dino.

Taho eliyle, "Sen karışma!" dercesine susturdu Dino'yu. Dino'nun bir zamanlar Durna'ya sulandığını, Durna'nın bundan dolayı Dino'dan nefret ettiğini biliyordu.

"Jirki tesbihi kırıldı. Tek kurşunla kırıldı. O kurşunu da sen sıktın! Keşke o kurşun Jirki kurşunu olsaydı. Keşke o kurşunun tüfeği Jirki tüfeği olsaydı!" diyerek tüfeği kilimin üzerine koydu.

"Al o tüfeği" diye bağırdı Taho ağa. Bir belalı, bir dayanılmaz ateşe düşmüştü yüreği. Tabancasını sıyırıp vurmak geldi içinden. Kanı ateşlenmiş, yüreğini boğacak hale gelmişti.

"Her Jirkiye bir bela dağıttın, belalarını topla!" diyerek kapıya yöneldi.

"Gitme, al o tüfeği dedim sana!"

Aniden ayağa kalktı. Hançer hamlesi gibi parladı. Kapı koluna elini atarken saçlarından yakaladı Durna'yı. İki güçlü yumrukla kilimin üzerine savurdu kadını.

"Ben kime bela dağıtmışım orospu kahpe!" diyerek tekmelemeye başladı. Mercan'la Haco, Taho ağayı tutmaya çalıştılar.

"Ağa etme, kurban olam!"

"Beni dövdüğün yetmezmiş sanki, bir de elin karısını döversin!"

"Tutmayın beni, vururum hepinizi haaa!" diye bağırdı. Mercan'ı bir yana Haco'yu diğer yana savurdu. Okkalı tekmeler indirdi Durna'ya. Tiz, ciğer parçalayıcı çığlıklar attı kadın.

"Al o tüfeği!"

Saçlarına yapışıp tüfeğin yanına sürükledi. Dipçiğin üzerine düştü çenesi. Ağzından, burnundan boşalan kanla boyandı dipçik.

Kızının çığlığını duyan ihtiyar babayı, kapıdaki nöbetçi sokmadı içeri. Yalvardı, yakardı, ağladı, sonuç alamayınca öbür kızına, Dilare'ye koştu. Babasıyla birlikte soluk soluğa geldi Dilare. Babasına, kapının önünde beklemesini söyledi. Kendisi içeri girdi. Komutanı gelmiş gibi ses çıkmadı nöbetçiden.

İçerinin manzarasından ürktü Dilare. Herkes ayaktaydı. Mercan ağlıyordu. Durna'yı ayağa kaldırmış, ellerini arkadan bağlamış, tüfeği boynuna asmışlardı. Suratı, boynu, göğsü kan içindeydi. Alnı şişmişti. Puşusunda iri kan lekeleri vardı. Durna'nın karşısında bağırarak konuşuyordu Taho ağa.

"Ben size bela dağıtmışım haa! Tuhh sana! Ben göğsümü siper etmişim, sizi korumuşum belaya karşı! Ben bu işe gönül rızasıyla girmemişim! Dağdaki bela beni çağırdı! Teröristlerin başı beni çağırdı! Doktor Baran beni çağırdı! Ben ne ettim? Ben gittim! Askeriyeden gizli gittim! Bu görüşmeden belki hayırlı bir şey çıkar dedim! Birbirimize kurşun sıkmayız, anlaşırız belki dedim. Ama ne yaptılar? Görüşmeye gidenlere pusu kurdular, kalleşçe vurdular bizi! Jirkilerin kanını sebil ettiler! Bir Jirkinin bir damla kanı bile yerde kalmaz! Bu dava, benim için kan davasıdır! Namus davasıdır! Ölen her Jirkinin bir damla kanına bir teröristi kurban etmezsem, bu mübarek kan yerde kalır! Ben geçmişte altı jandarmayı niye vurdum? İyi dinle, iyi dinle de kendine gel! Kaç sene bu dağlarda niye perişan oldum? Hep namus için! Jirkinin namusu için! Senin namusun için! Ben kalleş değilim! Ben çoluk çocuğun uyuduğu evi roketle yıkmam! Teskeresini almış, sivil elbisesini giymiş askerleri otobüsten indirip, yol kıyısında kurşuna dizmem. Benim kanımda halis Jirki kanı var! Görüşmeye çağırdığım düşmanıma pusu kurmam!"

Bacısının bu cinnetini, dikbaşlılığını, terbiyesizliğini bir türlü kavrayamıyordu Dilare. "Ne güzel konuşuyordu Taho ağa. Kan davasından, namus davasından vazgeçer miydi bir Jirki. Botan aşiretlerinden hangisine boyun eğmişti Jirki? Koskoca bir devlete boyun eğmemişti. Dedelerinin, nenelerinin anlattıkları o kahramanlıkları dinlememiş miydi bu kadın? Ha namusunu teslim etmişsin, ha tüfeğini. Jirkinin yüz karasıydı bu kadın. Bu Tanin dağlarında, Beytüşşebap'ta Jirkiler duyarsa, gelip bu kadını parça parça etmezler miydi? Hele şu hale bak. Belli ki inat etmiş, tüfeği almamış. Ellerini arkadan bağlamış, boynuna asmışlar."

"Ben Taho'yum, gözünü aç! Dünya malına tükürmüş adamım! Ben ne Mısto, ne Maco, ne Baho, ne Tataro'yum!

Kaçanların davarında, malında mülkünde gözüm yok! Ben ihalelerin, kan paralarının, kaçakçılığın kurdu değilim! Cömertlik sermayemdir! Namusuma helal getirmem! Sen Jirkisin! Her Jirki benim namusumdur, ciğerparemdir! Ciğerimi çürütmem! Çürüyen yerini keser atarım! Bu Beytüşşebap'ta beni sevmeyen Jirki var mı? Göster! Niye? Çünkü namusumla yaşamışım! Nefsime minnet etmemişim!"

Elinde ıslak bir bezle gelip Durna'nın karşısına dikildi Mercan. Hala ağlıyordu sessizce. Dilare'nin ağlamamasına, ağzını açıp bir söz dahi söylememesine hayret ediyordu.

"Dilare de Jirki karısıdır, sen de! Tırnağı olamazsın Dilare'nin!"

"Yeter sus Taho!" diye bağırdı Mercan. "Ne hale sokmuşsun bu garibi, utan!"

"Ben Jirkiye merhamet etmem! Merhametten maraz doğar!"

"Allah da sana merhamet etmez!" diyerek, Durna'nın yüzündeki kanları silmeye başladı Mercan. "Yediğin zor, içtiğin zor, özün zor! Zor, zor, zor, zor!.... Taji bı zorê nare neçire!"(*)

Bakışını bacısının bakışlarına dikti Dilare. Bir çift inat ve öc ateşine benzetti bakışlarını Durna'nın. Lanet okudu kör inadına. Acıdı. Kocasızlığın, yoksulluğun, çirkinliğin kurbanı mıydı bu kadın? Asiliğinin sebebi neydi?

"Tüfeği teslim etme Durna" diye yumuşak bir sesle çıkıştı. "Ablanım, dinle beni. Teslim edersen, bir günde her tarafa yayılır. Jirkiler duyar, Jirkiler duysa iyi. Goyanlar, Pinyanişler, Mamxuranlar da duyar!"

"Botan duyar, Botan! " diye bağırdı Taho ağa. "Jirkilerin korktuğunu, silah bıraktığını yayarlar her tarafa! Biri bin ederler! Dünya alem bizim düşmanımızdır! Goyanların işi peşesi bizim kuyumuzu kazmaktır! Çingene kızından hatun olur da, bu Goyanlardan adam olmaz! Tek ayak üstünde bin yalanın belini bükerler!"

"Doğrudur bacım. Tüfeği al, bu iş burda kapansın. Al kullanma, evinde asılı dursun. Elini bile sürme. Ama duvarında asılı dursun."

"Nöbet bile tutmasın! Köyü savunmasın! Ama evinde asılı dursun!"

"He valla, ağa doğru söylemiş, asılı dursun" diye onayladı Dino.

Erkek olsa iş ciddileşir. Ama bu karıdır, ciddiye alma! Al tüfeğini, aç ellerini gitsin. Bu iş burda bitsin" diye fısıldadı. "Yooooo, bu iş burda bitmez! Bitmez Haco bitmez! Bizim Jirkiler lanettir. Pireyi deve yaparlar. Bizim Jirkiler işsizdir. Çeneleri gevşedi, yalanları çoğaldı. Sıpa saflığına girdiler. Ne söyleseler inanırlar! Yoooo, bu iş ince iştir, bu iş burda bitmez!"

(*) Tazı zorla ava gitmez.

Tam bu sırada Durna'nın gözlerinin içi güldü. Enginlik, cesaret ve iyimserlikle doldu yüreği, zincirini kırmanın coşkusuyla derin, içten bir "Oh!" çekti.

"Açın kollarımı, bu silah benim namusumdur!" dedi.

Güçlü bir sevinç çığlığı attı Dilare. Bacısının boynuna sarılıp yanaklarından öptü. Gururla gülümsedi Taho ağa.

"Aferin Durna, affettim seni, açın kollarını!" diyerek, bir işaretle harekete geçirdi Dino'yu. Bir yandan da, "Acaba bize şaka mı yapıyor" diye, kadının bakışlarını sorgulamaya, gizli dünyasını açığa çıkarmaya, anlamaya çalışıyordu. Hayret, bakışları, edası, soluyuşu renklenmeye, cazipleşmeye başlamıştı kadının. Mercan gülümsüyordu.

Dino, kendirleri çözerken, Durna öğürmeye başladı. Aniden çömeldi, kilimin üzerine lokur lokur kan kustu. Koştu, bir leğen ve bir bardak su getirdi Mercan. Kilimdeki kanlı kusmuğa baktı Taho ağa.

"Bir tas soğuk ayran getirin" dedi.

"İstemez!" dedi Durna. Ağzını çalkaladı suyla, leğene boşalttı. Kilimin üzerinden aldı tüfeğini, ayağa kalktı. Dışarı çıkarken, dönüp Taho ağaya baktı. Gözleri ateş gibi parlıyordu kadının. Yalın, dimdik ve arsızdı. Ağa ürperdi.

"Şimdiye kadar bu tüfeği namusum bellememiştim! Bugünden sonra bu tüfek benim namusumdur. Mermim azdır, mermi de gönderin bana!"

Hızla dışarı çıkarken, arkasından ağaların takdir duyguları sökün etti.

"Sonunda doğruyu bulursun, yeter ki damarında Jirki kanı kaynasın!"

"Bin sözün yapamadığını bir kötek yapar!"

"Gevşeyen ot şelesine daya ayağını, çek kendiri, sıklaşır!"

"Karının temeli sağlammış!"

"Allah'ı var! Akıllıdır, cesurdur, doğru sözlüdür!"

Kapıda bekleyen babasını ve anasını hızla geçti. Yola çıktı.

Bir grup korucu geliyordu aşağıdan. Tüfeğini havaya kaldırdı. Bakışlarını göğün duru derinliğine verdi.

"Aha bu tüfek, bu gördüğünüz tüfek, benim namusumdur" diye bağırdı. "Bu tüfek, sizin tüfeklere benzemez! Bu tüfeğin mayasında

benim kanım var!"

Korucular garip garip bakıp güldüler. Durna hızla geçti. Geçiş hızını, bağırmasını, yüzündeki ve göğsündeki kan lekelerini yorumlamaya, anlamlandırmaya koyuldular korucular.

Doğruca evine gitti Durna. Az sonra anası, babası ve ablası Dilare geldi. Hiçbirisinin sorusuna cevap vermedi. Konuşmalarını, nasihatlarını sessizce dinledi. Alışılmamış buruk bir tatla seyretti çocuklarını. Yüreği hüzünle ağırlaştı. Gözyaşlarını içine akıtarak, derin, dayanılmaz acıların kıskacında ağladı akşama kadar.

Kara bulutlar kapladı gökyüzünü. Gece ağırlaştı demir gibi. Çivit mavisine girdi batı ufku. Korkunç gümbürtülerle sarsıldı toprak. Önce isteksiz, sonra hesapsız bir tarzda boşandı yağmur. Toprak dirildi, soludu, şişti. Boyatma, serpilme kararsızlığı içinde olan otlar dikeldiler. Çimen ve gübre kokusu çöktü Çaman'a. Yağmur giderek uslandı. Vakit gece yarısına erişmeden durulmaya başladı hava. Doğu yakasında açılan kocaman bir yırtıktan ışık döküldü toprağa. Karasaban demiri gibi gülümsedi toprak. Dişi bir bıldırcın çığlığı çarptı pencerelere.

Durna usuldan kalktı, torbasını ve tüfeğini aldı. Çocuklarını doya doya öptü, kokladı. Ne güzel uyuyorlardı. Saçaklardan karanlığa damlayan yağmur sularını dinledi. Babasının horultusu geliyordu yan odadan. Kolunun yeniyle kuruladı yanaklarını. Ağlamanın, oyalanmanın zamanı değildi. Sürgüyü usuldan çekti, araladı kapıyı. Dinelmiş durulanmış geceyle kucaklaştı. Kapıyı çekerek kapattı. Üç kere öptü kapı eşiğini. Tanin dağlarına doğru hızla uzaklaştı. Bir köpeğin, cılız birkaç hav havı yükseldi köyün bağrından. Bunun, fırfıroktan inen subay köpeğine havlayan köpek olabileceğini düşündü Durna. "Gidişimden haberi var, beni uğurluyor herhal" diye mırıldandı. Karanlık nasıl da merhametsizdi. Menzillerin kudretini arttırıyordu karanlık. İşi zordu. Çoban Alişer'i bulacaktı Tanin dağlarında. Ve Alişer'in aracılığıyla gerillaya katılacaktı. Gece nasıl da sunturlu, şirret ve merhametsizdi.

Şerafettin dağlarına vahşi kuş feryatları egemendi. Bu kuşların güneyden, Bradost'tan, hatta Kafkaslar'dan geldiklerini söyleyenler vardı. Bazıları Şerafettin dağlarında büyük yılanların olduğunu söylüyordu. Gagaları Davut peygamberin örsünde dövülmüş gibi parlayan bu yırtıcı kuşlar, bu yılanlar için geliyordu. Bu bölgede yılan efsaneleri yaygındı. Şahinin yavrusuna aşık olan yılan. Yağlı urgan şekline giren ve uçurumdan sallanarak, bahtsız gelinleri intihara çağıran yılan. Uçuruma yuvalanan, ağladıkça ve gözyaşları ırmağa düştükçe ışıklaşan yılan. Islığını, yedi renkli gökkuşağı haline getiren yılan. Geceyi gözbebeğine hapseden yılan. Osuruğuyla kuzgunu zehirleyen yılan. Kuzuları boğan kurdu, kuzu şekline girerek boğan yılan. Kendi yalanına inanan ve kendi yalanıyla beslenen yılan.

Güvercin, kumru, kırlangıç ya da serçe sürülerinin Şerafettin dağlarına korkudan uğrayamadıklarını söyleyenler vardı. Bu yüzden bu dağlarda otun, çiçeğin renkleri farklıydı. Suların dibinde yılan ya da kartal gözüne benzeyen acayip çakıllar, yosunlar vardı. Bu dağlara çarpan kuzu sesinin kaybolmadığını, uçurumlardan uçurumlara geçerek sonsuza kadar yankılandığını söylüyordu Beritanlılar. İyiliğin korkarak, yedikat yeraltına kaçtığı dağlardı bu dağlar. Kartalların tosbağa sırtında çiftleştiği, balıkların geceleri sulardan fırlayarak ateş gibi parladığı, esrarengiz, ürkütücü dağlardı bu dağlar.

Gerilla grubunun canlılığı bin kat artıyordu bu dağlarda. Govendler, güreşler, kılamlar, çığ gibi patlayan vahşi kahkahalar şaşırtıyordu Beritanlı göçerleri. Siz kartal soyundan gelme insanlarsınız diye takılıyordu ihtiyarlar. Yediden yetmişe tüm Beritanlılar canlanıyor, hareket geçiyordu onlar geldiğinde.

"Ahaa kartallar geldi!"

"Bakın bakın, saçları Allah'ın ayağına değen drej(*) Mahmut da geldi!"

"Ben bunun ayak izlerini kayalarda gördüm!"

"Bunların gelişine iki keçi kurban etmezsem bana da Çolak Cello demesinler!"

"Aneee! Karıların sayısı çoğalmış! Nerden bulmuşlar bu kadar güzel karıyı!"

Onların gelişi Beritanlıların bayramıydı. Yeni şeyler öğreneceklerdi. Yeni yüzler, yeni gülüşler, yeni silahlar göreceklerdi. Silahların, bombaların sırrını öğrenecek, dürbünlerle ufuk çizgisine bakacaklardı. Aralarındaki anlaşmazlıkların, tatsızlıkların görüşmelerle tatlıya bağlanmasına tanık olacaklardı. En çok kimler seviniyordu onların gelişine? Zorla evlendirilmek istenen kızlar, başlık parasından dolayı bekleyen delikanlılar, yeni bir kuma tehdidi altında olan kadınlar, tedavi ve ilaç bekleyen hastalar, coşkuyla govend tutmak isteyen herkes ve çocuklar.

Kuşluk vakti geldiler. Ve gelir gelmez, grubun dahi bilmediği, kahkahalar yaratan bir açıklamada bulundular. Açıklamayı Hoca yaptı.

"Bu yüksek yaylada, hep beraber, Melemeran'ın düğününü yapmaya geldik!"

Beritanlılar, ağır Mahmut'un düğünü için dört keçi kestiler. Mağaralarda, kuru toprak üzerinde sırtını çürüten şu garip, şu andaval dağ adamının zifafın ilk gecesini, dokuz direkli Beritan çadırında, yün yatakta geçirmesini istiyorlardı. Bu garipler, bu kimsesiz ceylanlar birgün belki de bir dağın kolları arasında, bir geçitte, bir pınar başında, bir nar ağacının altında vurulup düşeceklerdi. Beritanlılar onlara güzel bir gece yaşatmalıydı. Desteğin en mübareği ve en unutulmazı, sevdaya yapılan destekti. Yere düşen ekmeği kaldırmak kadar azizdi, sevdayı taş üzerinden kaldırıp yumuşacık yatağa koymak. İnsanın mayasıydı sevda. İlk çıkışı, ilk gülüşü, ilk cömertliğiydi. Uğruna baş koyduğu şeydi.

Göğün duru, taze ve yakın nazarı altında geniş sofralar kuruldu. Kuş sürüleri indi doruklardan sofralara yakın yerlere. Gülümseyişi

(*) Uzun.

büyüdü kadınların. Bakışların kesiştiği odak noktası haline geldi Destan'la Mahmut. Fıkralar kahkahaları kovaladı. İhtiyarların nüktelerini ve kadınların hançer gibi saplanan tek sözcüklü hicvini zevkle dinledi gerillalar. Sevincin, susamışlığın ve doyumun mis kokusu çöktü çimenlere.

Çeto ağzını megafona dayayarak bir konuşma yaptı. Tüm Bertilerin görebileceği bir yerde oturuyordu. Sakindi. Körpe bir papatya çiçeği kadar iyimserdi. "Gerillanın hayatı zengindir. Bana göre en zengin hayat ona aittir. Hayatını, çiçeklerin hayatıyla birleştirir. Toprağın binbir çeşidiyle kucaklaşır. Sıkıntılarını kuşların efsunlu kılamlarıyla defeder. Aşık olur kuşlara. Gerillanın hayatı yalın ve temizdir. Fikri derindir. İki ayaklı, koskoca bir dünyadır o. Yaşadığımız günü ve geleceği aydınlatan iki ışık kaynağıdır onun gözleri."

Gayet rahat, filizlenmiş, zümrüt duygular içinde dinliyordu Zelâl. Umutları yücelmişti. Çeto'nun kendisine karşı incelmiş, anlamlı tebessümlerle dopdolu olduğunu düşünüyordu. Beritanlı kadınların fistanlarındaki renk ve motif çeşnisine dalmıştı. Kimbilir, belki bir başka zaman, bir başka yaylada, belki de Şerafettin dağlarında, çatılmış tüfeklerin tanıklığında bir düğün de kendileri için düzenlenecekti. Ama nasıl? Evli bir adamla mı?

"Bakın bu arkadaşlar evleniyorlar. (Biz de evleneceğiz diye bağırmak geldi içinden Zelâl'ın.) Hayatlarını birleştiriyorlar. Bu çok güzel bir birleşmedir."

Bertiler gülümseyerek seyrettiler damatla gelini. El değmemiş, başlarını uçuruma eğmiş iki vahşi çan çiçeği gibiydiler. Darısı bizim başımıza dercesine gülümsüyorlardı Berti kızları.

"Yağmurun toprakla birleşmesine benziyor" diye devam etti Çeto. "Gerillanın milyonlarla birleşmesine benziyor. Bu birleşmenin temelinde, çalışan milyonların kurtuluşuna duyulan sevgi yatmaktadır."

Başını çevirip Çeto'ya baktı Zelâl. "İşte bu yanlış" diye düşündü. "Cinsel aşkla, toplumsal kurtuluşa duyulan tutkuyu birbirine karıştırmadır. Aşkla, aşka güzel şartlar yaratma tutkusunu birbirine karıştırmadır. Aslolan aşktır. Aşkın şartlarını güzelleştirme, aşkı ve hayatı zincirlerinden kurtarma tutkusu, aşka tabidir."

"Milyonların kurtuluşuna, özgürlüğüne duyulan sevginin bir parçasıdır bizim kişisel aşkımız. Büyük kurtuluş davasına, özgürlüğe tabidir!"

İki yudum su aldı Zelâl. "Yanlış, tam tersi" diye devam etti düşünmeye. "Kurtuluş davası da, özgürlük de insana ve aşka tabidir."

Önündeki tüm etleri silip süpüren Mahmut, Gedo dayının, onun bunun önünden, çaktırmadan uzanıp aldığı kızarmış nimetleri de yutmaya başlamıştı ki, Destan'ın böğrünü dürtmesiyle kendine geldi. "Biraz az tıkın, ayıptır" fısıltısını duydu. Ağzını silerek Çeto'ya kulak verdi. "Evlenmekle başıma gardiyan aldım" diye düşündü.

"Belki yarın bir yerlerde vurulup düşeceğiz. Bunu biliyoruz ve bundan korkmuyoruz. Çünkü yaşamını güzel bir geleceğe adayanın ölümü, güzel bir ölümdür. Güzel insan, güzel ölümlerden ne kaçar, ne de korkar!"

"Ölüm, doğal ve kaçınılmaz bir şeydir ve kesinlikle istenilir bir şey, güzel bir şey değildir!" diye çıkıştı Zelâl. Tüm sofra erbabı Zelâl'a baktı. "Biz sadece güzel bir gelecek için yaşamıyoruz, aynı zamanda bugün için yaşıyoruz. Bana göre aslolan bugündür. Bugünü güzelleştirmektir."

Bertiler ve özellikle de Berti kadınları, "Yaman bir kadın" dercesine birbirlerine baktılar. "Komutanın forsunu sıfıra indiriyor bu kadın" diye düşündü Allahsız Ali. Çeto ile Zelâl'ın çatışmasından korktu birçok partizan. Hoca, Bertiler önünde dostça tartışmanın yararlı olacağını düşündü.

"Bugünü, dünden daha güzel kılmak, güzel yaşamaktır. Ben güzel yaşamak için çıktım dağlara. Onurlu ve özgür yaşamak için."

Ensesini sıvazladı, "Buyur burdan yak" diye iç geçirdi Allahsız Ali.

"Bana dayatılanı kabul etmedim!"

"Sana Çeto dayatacak ve kabul edeceksin" diye yeniden iç geçirdi Allahsız Ali. Hınzır hınzır gülümsedi. Allahsızın kendisine gülümsediğini sandı Mahmut, göz kırptı.

"Köleliği kabul etmedim. Ulusal, sınıfsal, cinsel köleliğe baş kaldırmadan iyi yaşamanın mümkün olmadığına inandım. İçimde büyük bir boşluk vardı. Dipsiz, çın çın çınlayan karanlık bir kuyu gibiydim. Bildiğim şeyleri bile bilmediğimi düşündüm. Tüylerim diken diken oldu. Hareketin, eylemin gücüne inandım. Eylemi, değiştirmenin ve değişmenin, bilgiyle donanmanın ve iyi yaşamanın bir aracı olarak gördüm. Dağlara baktım. İçimde dağ silsileleri oluştu. Ve hiçbir güç

durduramadı beni. Ne okul, ne aile, ne de çevre baskısı."

Sakince dinliyordu Çeto. Sözünün yarıda kesilmesine alınmamıştı. Hoşuna gidiyordu Zelâl'ın karşı çıkışları, polemikleri. Kavrayışına ve perspektifine vurgundu Zelâl'ın. Beritanlı göçerlerin huzurunda çatışmak istemiyordu Zelâl'la. Gedo dayının araya girmesiyle tartışmanın seyri değişti. Gedo dayı, kendisini Mahmut'un babası ilan etti.

"Karanlık yüklendi toprağa! Herkes kalksın ayağa, govend başlasın!" diye bağırdı. "Gel oğlum, oğlum benim, kurban olurum drej boyuna! Geliṇim sen de gel, sen de soluma gel! Kurban olurum elinin hamuruna!"

Tüm Beritanlıların canlı katılımıyla iki saat oynadılar. Beşir'le Bozo'nun sazbendlik yaptığı govend, Zazaca söylenen bir Demenan ağırlamasıyla son buldu. Geceyi hançer gibi yırttı Beşir'in kıvrak kılamı.

"Yüce dağ başında kar katar katar
Aklıma geldikçe dertlerim artar
Arının verdiği balı ben nedem
Dudaktan aldığım bal bana yeter"

Göçer kadınlarının tililileri başladı. Güneydoğu yakasında bir hilal ay belirdi. Pınargözü gibi dupduru, yumuşacıktı gece. Tilililer, kızın ve oğlanın gerdek çadırına sokulması çağrısıydı. Partizan ve göçer kadınlar, Destan'ın çevresinde kümelendiler. Toplu halde götürüp çadıra koydular.

Çalı çırpı, geven, tezek ve ottan oluşan yığını tutuşturdular. Erik kızılına girdi kara çadır. Tilililerle çınladı dağ.

Mahmut'un sağ koluna Gedo dayı, soluna ise Allahsız Ali girmişti. Zorlayarak götürüyorlardı çadıra doğru. Grubun usta kılavuzu Bego, arkadan itiyordu Mahmut'u.

"Yahu yapmayın heval, ben girmem o çadıra" diye diretiyordu Mahmut.

"Zifaf gecesi, bütün gecelerin anasıdır kör olduğum. Deli olma. Milletin hevesini kursağında koyma. Her gecenin bir fikri var ama, bu gecenin bin fikri var. Bertilerin evli erkekleri nasıl da keyiflidir baksana. Bertilerin isteksiz karıları, bu gecenin ateşiyle tutuşur, memnun ederler erkeklerini. Bu kadar keçiyi boşuna mı kestiler."

Gedo dayıya, Allahsız Ali başta olmak üzere, kulak misafiri olan

partizanlar, kikir kikir gülüyorlardı. Ama Gedo dayı son derece ciddiydi.

"Olmaz Gedo dayı. Bu kadar bekar yoldaşın arasından çıkıp o çadıra giremem!"

"Sen bizi düşünme kör olduğum! Beritanlı erkeklerden ayıp olur. Kaç keçi kestiler bize. İzzet ikram ettiler. Çadıra girmezsen, karıların morali bozulur, şevki şekaveti kırılır. Bizim için iyi olmaz. Bir yığın et yedik. Bu gecelerini sıcak geçirirlerse, yarın sabah erzak torbalarımızı tıka basa doldururlar."

Çadıra ve yanan koca ateşe yaklaştıkça tilililer yoğunlaşıyor, tizleşiyor, suya düşen deli bir taş gibi geceyi dalgalandırıyordu.

"Yahu yapmayın heval, zorlamayın, ben girmek istemiyorum."

"Halka bak, karılara bak kör olduğum. Sen nasıl öndersin, nasıl gerillasın. Halkın nabzını dinlesene. Bir yığın keçi kestiler. İsteksiz karılar bile kızıştı senin sayende. Çadıra girmezsen kötü olur."

Gedo dayının teorisi, gülmelerine rağmen, Allahsız Ali ve Bego başta olmak üzere bazı partizanların da kafasına yatıyordu. Çadıra yaklaştıkça Mahmut'un direnişi artıyor, tilililer çılgınlaşıyor, Gedo dayıyı destekleyen partizanların sözleri üvendire gibi dürtüyordu Melemeran'ı.

"Şu işe bak, herifi mezbahaneye götürüyoruz sanki!"

"Nazlanma koca bebek. Gedo dayı haklıdır. Kitleler coşmuş."

"Destan'a da hakaret olur. Çadırda hasretle bekliyor seni heval."

"Korkma, sünnet etmez seni."

Halk çadırı kuşatmıştı. Çocuklar ayak altında kaynaşıyor, eğilerek çadırın eteğini kaldırıp, kaçamak bakışlar fırlatıyorlardı içerdeki gelinliksiz geline. Bakışlar, direnerek gelen damata yönelmişti. Gözleri velfecri kesilen bir grup Beritanlı piri fani, çadır kapısına yakın bir yerde durum değerlendirmesi yapıyordu.

"Şexmus Şexmus, hele şu oğlanın haline! Teee! Teee!... Nuh aleyhisselamın tufan gemisine almak istediği boz eşekten ne farkı var bunun? Diremiş ayaklarını toprağa, girmem ha girmem!"

"Bu oğlan o eşekten de beterdir Teto" diye güldü Şexmus. "Eşeğin kantarmasından Nuh aleyhisselam, kuyruğundan da şeytan çekerdi. Biri, 'Gir' derdi, 'Tufana kurban olma, soyun dünyaya kalsın, sen insanlara lazımsın', şeytan da, 'Girme' derdi. Eşeğin yüzünden şeytan da gemiye girdi. Başımıza bela oldu. Hele hele nasıl da da-

yamış ayağını dağa. Mahsustan naz eder hestir."(*)

Büyük bir ses, söz ve alev şamatasının eşliğinde itekleyerek çadır kapısına getirdiler Mahmut'u. Bağıran çocuklara, tililli çeken kadınlara şaşkın şaşkın, biraz da utanarak baktı Melemeran. Allahsız Ali'nin, sırtına indirdiği birkaç babayiğit yumrukla birlikte, kendisini zifaf çadırında buldu. Yerdeki döşeğin üzerinde bağdaş kurmuştu Destan. Mum ışığında gülümsüyordu saf saf. Tüfeği hâlâ kucağındaydı.

"Rezil olduk" diye mırıldandı Mahmut. Çadır kapısının aralığından dışarıyı kesti. Tililli şamatası sona ermişti. Alev aydınlığında ışıyan suratları, konuşmaları kahkahalar izledi biraz. Ani bir kararla dışarı çıktı. Çıkmasıyla da tililli ve homurtu tufanı koptu yeniden. Değişik karakter ve şiddette parlayan bakışlara tosladı. Göğsüne saldıran bir yığın elin tazyikiyle, çadırda buldu kendisini yeniden. İnsanların çıldırdığını sandı. Bu kadar bekar gerillanın bakışları altında, hapishane haline getirilen kara bir çadırda sevişmenin tadı tuzu olur muydu hiç? Pazar yerinde, binlerce gözün pençesinde, dar bir kafese konulan bir çift güvercinin çiftleştiğini tarihler yazmış mıydı acaba?

"Niçin dışarı çıkıyorsun Mahmut?" diyerek ayağa kalktı Destan. Haşin, kınayıcı bir iklim içindeydi. Dimdikti, ünlem işareti gibi.

"Böyle olmaz. Biz göçer değiliz, gerillayız."

"Bunda garipsenecek ne var? Halkın adetidir! Normaldir!"

"Yavaş konuş, duyarlar. Çadırın çevresinde adamlar var. Bütün dikkatler, meraklar, gözler, kulaklar bu çadıra yönelmiş" diyerek, aralıktan dışarıyı dikizledi.

"Halkın adetlerini bilmezmiş gibi konuşuyorsun Mahmut. Her şey normaldir. Düğündür. Şu anda karı kocayız. Paylaşma, kutlama gecesidir. Gel!"

Dönüp Destan'a baktı. Bakışları mayışmış, dudakları, dayanılmaz, isterik bir ateşle kızarıp şişmiş gibi geldi Mahmut'a. Sıcak, yabanıl dalgalar bastı kanını.

"Olmaz" diye başını salladı Mahmut. "Bu kadar bekar yoldaşın arasında olmaz. Hem bu çadırda bir yığın delik var. Her deliğe bir yığın göz, bir yığın kulak üşüşmüş."

(*) Katır.

"Saçmalama, yapmazlar!"

"Sen bilmezsin. Ben Beritanlıyım, bilirim. Bizim Beritanlı kopukların yapmayacağı şey var mı bu dünyada. Aynı çadırda, analarıyla babalarının sevişmesini, fısıltılarını dinlerler sabaha kadar."

"Sen de mi dinledin yoksa?"

"Aynı çadır içindesin. Dinlemesen de isterik sesler çıkarır, dinletirler."

Çadırı yakından kontrol etti Destan. Birkaç deliğini buldu. Dışarı baktı deliklerden. Birşey göremedi. Tüfeğini keçenin üzerine yatırdı. Çadır kapısı aralığından dışarıyı dikizleyen Mahmut'u süzdü. Sırtına çaprazlama atmıştı tüfeğini. Ayağında, burnu dökme demirden kocaman botlar vardı. Kasaturasını, matarasını, yedek şarjörlerini ve tırmanma kendirini palaskasından aşağıya sarkıtmıştı. Sırt çantasını almışlardı. Ama yedek küçük çanta hâlâ sırtındaydı. Bir deste kuru çiçek bağlamıştı, namlusunun ucuna. Silahlanmış bir çilingir ustasını andırıyordu. İki büklüm dikizliyordu öylece. Çadırın hiçbir yerinde doğrulamazdı zaten. Doğrulsa, başıyla havaya kaldırırdı çadırı. Düşürürdü direkleri. Allah boy vermişti.

Seyrederken renklendirdi düşüncelerini Destan. Ne yapacaktı? Genç kızlığında hep gelinliğini ve bu anı hayal etmişti. Sevgilisi gülümseyerek içeri girecekti. Gelinliğin en görkemli, en anlamlı parçası olan tülü, yavaş yavaş kaldırıp gözlerinin derinliklerine bakacak, yediveren gülünü andıran ağzından öpecekti. Sonra düğme düğme, kat kat ilerleyecekti çıplaklığına. Oğlanın şah damarı şişecek, ekmek sacı gibi ısınacaktı avuçları. Dünyanın tüm güzelliklerini o geceye sığdıracak ve kocaman altın arzularla yudumlayacaklardı şarap gibi o geceyi. Bir ömür unutulmayacaktı o gece.

Bağdaş kurup oturmuştu dikiz deliğinin önünde Mahmut. Başını ellerinin arasına almıştı. Mahmut'un sırtına dikmişti bakışlarını Destan. Döşeğin yanında, dimdik, umarsız bir gül öylecene ayakta duruyordu. Zaman geçmiyor, mum erimiyor gibiydi. Mum yanıyordu, ama eriyen Destan'dı.

Dışarda ses soluk kesilmişti. Arada bir eşek anırtısı ya da koyun meleyişi geliyordu. Sessizliği derinleştiriyordu bu sesler. Ne yapacaktı şimdi? Bu herif oturduğu yerden kalkıp yanına gelmezdi.

Eşitsizliğe tahamüllü olmayan bir herifti. Yoldaşları yapayalnız kuru yerde yatarken, bu yün döşekte, sevgilisiyle birlikte kak kucağa sarılıp yatamazdı. Ama her şeyi ilkin erkekten beklemek de yanlıştı. O gelmiyorsa kendisi gidebilirdi. İnsiyatifi ele alabilir, kadın erkek eşitsizliğinin bir sonucu olan bu yanlış adeti, hiç değilse bu çadırda yıkabilirdi. Utanacak ne vardı sanki? Kocası değil miydi? Tav edebilirdi onu.

Muma ve Mahmut'un ensesine baktı. Dışarıyı dinledi. Palaskasını çözdü. Yüreği güpür güpürdü. Biraz sonra, azıcık nazlanan ve sonunda tava gelerek azgınlaşan dev bir erkeğin kolları arasında olacaktı. Aylardır özlemiyle yanıp kavrulduğu o anı yaşayacaktı. O vahşi anı... Yavaş yavaş geldi. Okşamaya başladı Mahmut'un saçlarını.

"Hadi gel. Çocuk olma Mahmut" diye fısıldandı. "Ciddiye al bu geceyi. Hayatı ciddiye alan, mücadeleyi ciddiye alan bir insan bu geceyi de ciddiye alır. Aslında Zelâl, birçok konuda haklıdır. Bir çoğumuz feodal değer yargılarıyla hareket ediyoruz. İçimize kök salmış, köhne alışkanlıklara saldıramıyoruz."

"Sen de Zelâl gibi kafayı küçük şeylere takmışsın. Fedakarlığı ve disiplini zayıflatan liberal görüşler yayıyorsunuz. Disiplin gevşeyince kadınlık damarınız kabarıyor."

"Ben seni anlamıyorum Mahmut. Hem beni seviyorsun, ilişkileri evlilik zirvesine kadar tırmandırıyorsun, hem böyle mızıkçılık yapıyorsun."

Ayağa kalkarak, iki büklüm durdu; saçlarını, Destan'ın ipek okşayışlarından ve tatlı sesinden kurtarmanın yarattığı gerilimle:.

"Canım sıkılıyor Destan" dedi. "Uzak dur benden. Sultan olmuş, kevkebeyle atan yüreklerin kuşatmasında sana yanaşamam. Bu gece şart değil."

"Bu gece şarttır. Olmazsa ayrılırım senden."

Sesteki kararlılık, Mahmut'u vurgun yemişe çevirdi.

"Tehdit etme beni!"

"Tehdit değil, gerçektir. Sen benim mendebur inadımı bilirsin. Bu gece olmazsa, artık hiç olmaz. Benim nenemi kaçırmışlar, anamı kaçırmışlar, ablamı da kaçırmışlar. Hiçbirisi böyle bir geceyi yaşayamamış. Anam bana sürekli olarak, 'Biz yaşayamadık kızım, hiç değilse sen yaşa' diyordu. Ben senin gibi kereste değilim Mahmut, hatıralara bağlıyım. Anlayışlı ol."

İçinden "feshüpanallah" çekti Mahmut. Gerçekten de inatçıydı, dediğini yapabilirdi. İki büklüm, bir tur attı çadırın içinde.

Sevda şarttı. Sevdayı yarıda kesmek, sevdayı doruk noktasında arkadan hançerlemek insanlığa sığmazdı. Zulümlerin en büyüğüydü. Birşeyler yapmak gerekiyordu. Çadırın çevresinde adam var mıydı acaba?

Gece yarısına doğru, insanı ısıran, uykuları dumura uğratan, uysal yayla rüzgârları başladı. İki tilki çıktı, erguvani ışıltılarla gülümseyen doruğa. Eteklerde uyuyan gerillalara, Berti çadırlarına, koyun ve keçi sürülerine baktı. Dağın eteğinde karanlık, gücünü yitirmiş, yerini laciverdi bir aydınlığa terketmiş gibiydi. Tilkilerin dikkatini en çok, silahlı nöbetçilerle, sürüye sokulmak isteyip de sokulamayan üç babaç kurt çekiyordu. Dereden, baykuş ve kurbağa sesleri yükseliyordu. İnsanı ferahlatan, arındıran, mürgületen duru bir su uğultusu geliyordu, dağın Baskan'a bakan yüzünden. İlginç, samani bir aydınlık sarmıştı yıldız mahşeri haline gelen gök kubbeyi. Kuzey yakasına, göçmen kuşlarını korkutan sahte şimşekler egemendi.

Kekliklerin ötüşüyle, zorlana zorlana söktü şafak. Kayalar gülümsedi bal peteği gibi. Çoban aldatanların, dağ bülbüllerinin, niyaz kuşlarının, rençber kılavuzlarının, bıldırcınların göçerleri mesteden stranları(*) başladı. Göçerlere göre, bir serçe yavrusunun cikcikinden doğuyordu koskoca bir şafak. Toprağı iki şey uyandırabilirdi: Şafak ve anasını yitirmiş dişi bir ceylanın ağlayışı. Tan yeri ağarmaya başlarken, duru dağ sularındaki balıkların, rengarenk dizilerek duaya ve niyaza durduklarına inanırlardı. Yeraltı yaratıklarının harekete geçmesi, suların kız saçı gibi incelerek köklere yürümesi tanla başlardı. Uçurum kayalarına gömülen yuvalardaki miniminnacık, çıplak civcivler, başlarını analarının tüyleri arasından çıkararak doğudaki nura yöneltir, açılmış sarı ağızlarıyla boğum boğum içerlerdi bu nuru. Yırtıcı kuşlar, şafağın uğultusunu, yuvalarını terkederek karşılarlardı. Onların toprağa kıvılcım gibi düşen çığlıklarından, adı bilinmedik, kıpkırmızı çiçekler fışkırırdı.

Önce Berti kadınları uyandı. Bakışlarında bakış, ağızlarında ağız

(*) Türkü.

izleriyle... Bir önceki sabaha nazaran daha dinç, yüksüz ve ferah. Yayık sesleri ve meleyişlerle yankılandı kayalar. Gerilla grubunun uyanışı, evli çiftle başladı. Toplu halde yapılan şafak sporunu tüm Bertilerin uyanışı izledi. Güneşli, cıvıltılı, rengarenk bir sofrayı andırıyordu dağın eteği. Kuşların sürüler halinde geçişleri başlamıştı. Dalgasız, dupduru pınar mavisine girmişti gökyüzü. Berti erkeklerinin keyfi yerindeydi. Bakışları, evli çifte kayıyordu sık sık. Zifaf çadırının sahibi Durso, dayısının kulağına, "Benim karı çadıra girmiş, yatağa, çarşafa, yerdeki keçelere bakmış, bir damla kan izine bile rastlamamış" diye fısıldıyordu.

"Ya kızın isteksizliğidir, ya oğlanın gıryatsızlığı ya da ..."

Kurulan büyük bir sabah sofrasından sonra, grup hareket için hazırlandı. Çewlik dağlarından gelecek olan bir başka gerilla grubuyla buluşmak için Şeytan dağlarına doğru hareket etti. Bego'yla Babil'i öncü tim olarak çıkarmışlardı. Ana grubun en önünde Hoca, arkasında ise Çeto yürüyordu. Mavi sabah sisi sarmıştı dağları. Katırlı bir ihtiyarla karşılaştılar keçi yolunda. Selamlaştılar. İhtiyar katırın üzerindeydi. Haylice yük vardı sırtında katırın.

"Taa aşağılarda, bir saatlik yolda, ikiyüz üçyüz asker gördüm gençler" diyerek katırı durdurdu. "Oralardan geçmeyin, burnuma kan kokusu geldi."

Birkaç soru ve cevaptan sonra Çeto ihtiyarın Beritanlı olup olmadığını öğrenmek istedi.

"Yo değilim heyran. Ben attarlık yaparım. Yazın yaylalara üzüm, elma, armut, ıvır zıvır götürür satarım. Karşılığında peynir alırım, yağ alırım. Zarzor geçindiririm horantamı. Bekleyen beş yük üzümüm var. Birkaç günde satmazsam çürür giderler zıkkımlar."

"Şu zıkkımlardan biraz da bize sat xalo" diyerek eliyle yükü yokladı Çeto.

Katırdan büyük bir sevinçle indi ihtiyar. Teraziyi çuvaldan çıkarırken, cebindeki gazete dikkatini çekti Çeto'nun. Grup, yürüyüş düzenini bozmadan, ikiyüz metrelik bir kol halinde bekliyordu.

"Cebindeki gazeteye bakabilir miyim xalo?"

"He he heyran, al oku" diyerek gazeteyi çıkarıp Çeto'ya uzattı. "Bertilerden bir kör Kuto var. Her gidişimde, 'Bana bir gazete al da,

Kürtlerin halini ahvalini okuyam der' durur. Ona almışım. Dırah Doğan'ın ailesindendir. Kökleri isyancıdır."

"Haa, bizim Kuto" diye düşündü Çeto. Göz atmaya başladı Tercüman gazetesine. Bakışları sol tarafta "Teröre karşı İrşad Ekibi kuruldu" başlıklı yazıya kaydı.

"Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, eylemlerde bulunan yasadışı bölücü örgüte karşı halkı aydınlatmak amacıyla Diyanet Dini İşler Yüksek Kurulu tarafından bir 'İrşad Ekibi' oluşturularak bölgeye gönderildi. İrşad Ekibi, ilçe ve köylere giderek camilerde, köy odalarında ve köy kahvelerinde toplu halde vaazlar vererek vatandaşlara bölgede eylemlerde bulunan bölücü terör gruplarına karşı uyanık olmalarını, onlara kanmamalarını, devlet güçlerine yardımcı olmalarını anlatacak."

Gülümsedi. Hoca'ya uzattı haberi.

"İşleri Allah'a havale ediyorlar" diye mırıldandı.

Yedi kilo üzüm tarttı ihtiyar. Birkaç naylon torbaya doldurdu.

"Borcumuz ne kadardır xalo?"

"Üç kilosu benden terörist oğullarıma hediye. Dört kilonun parasını alırım!"

Gerillalar güldüler. Neye güldüklerini anlayamadı ihtiyar.

"Bize terörist demene gülüyorlar xalo" diye gülümsedi Çeto. "Biz terörist değiliz. Halk ordusuyuz, gerillayız, partizanız!"

"He he şimdi anladım heyran, haklısın! Siz Kürt askerisiniz, peşmergesiniz!"

"Biz peşmerge de değiliz xalo" diyerek, eyalet komutanlığının maliyecisi Berivan'ı çağırdı. "Berivan gel şu borcumuzu öde... Peşmerge yenilgi demektir. Kendi gücüne güvensizlik demektir. Siperden firar demektir. Peşmerge devri geçti. Modern gerilla devrindeyiz."

"Berivan gel şu borcumuzu öde" cümlesinin dışında hiçbir şey anlamamıştı ihtiyar. Ama sizleri anlıyorum dercesine gülümsüyordu.

"Yardımın için, hediyen için çok teşekkür ederiz xalo. Fakirin bir kuruşluk bağışı, zenginin bir milyarına bedeldir."

Hoca gazeteyi ihtiyara geri verdi. Berivan'ın parayı ödemesinden sonra grup yeniden harekete geçti. Az ilerde yürüyüş güzergahını değiştirerek dereye girdi. Yırtıcı kuşların çığlıkları artmış, toprak ısınmaya başlamıştı.

Zine'nin bir partizan, bir kurye olarak gruba beş altı aylık bir bebek getirmesi konusunda partizanların görüşünü merak etti Nozer. Ararat'ın eteğinde, derin bir çukurda bağdaş çemberi kurmuşlardı. Bebek, Zine'nin kucağındaydı. Üç köyü ev ev, kapı kapı gezmiş, sahibini bulamamış, çaresiz alıp Ararat'a getirmişti. Rohni'nin Nozer'e gönderdiği paketin gecikme derdi olmasaydı, bebeği Hacreş'e götürüp Lori'ye teslim edecekti.

Kadınlardan bazıları hariç, partizanların büyük çoğunluğu, gruba bebek getirmenin sakıncalı olduğunu söyledi. Bu bir ana duygusallığıydı ama, objektif olarak da, savaşın karakterini kavramamaktan kaynaklanan bir sorumsuzluk örneğiydi. Bebek derhal gruptan uzaklaştırılmalı, sempatizan ailelerden birisine verilmeliydi. Herhangi bir çatışmada bebeğin ölü ya da sağ olarak ele geçmesi, propaganda açısından partinin aleyhine olurdu. Kadın gerillaların dağda doğurduğ, ya da bebeğin kaçırılarak dağda rehin tutulduğu şeklinde propagandaların yapılmayacağını kimse garanti edemezdi.

Nozer, konuşmaları kesmeden ve kendisinden umulmayacak derecede sakin bir ruhla dinliyordu. Herkes, Nozer'in konuşmaları onayladığı, Awaz anaya şiddetle saldıracağı ve hatta onu cezalandıracağı inancındaydı. Kadın partizanlarda güçlü bir acıma duygusu uyanmıştı. Grup konuştuktan sonra, söz sırası Nozer'e geldi. Tüfeğini önüne, çimenlerin üzerine yatırmıştı. Çocuğuna bakar gibi baktı tüfeğine.

"Konuşmaları dinledin Awaz ana! Dinlerken düşündün! Şimdi sıra sende! Fikrini söyle! Söylerken korkma, cesur ol!" diye bağırdı.

"Benim kimseden korkmaya cesaretim yoktur ane kurban. Ben hep korkmaktan korkmuşum" diyerek, kadın partizanları süzdü Zine. Tüm grup, körpe bir insaf ve saklı bir gülümseyişle bebeği seyrediyor-

du. Durumu kavramaya, bazı şeyleri keşfetmeye çalışıyordu bebek. Cam göbeği gibi pırıl pırıl, rehavetle bakıyordu. Yumruğunu ağzına sokma çabası içindeydi. Üzerinde nazar boncuğu bulunan, kırmızı bir başlık oturtturulmuştu tepesine.

"İyi o zaman, devam et!"

"Bu bebeğin bize ne zararı ziyanı var ane kurban? Bir damla güneş parçasıdır. Yol kenarında bitmiş sahipsiz bir çiçektir. Kimse almamış, ben almış getirmişim. Bebik insanın bahtını açar, yolunu kısaltır. Taze taze güler, insanı tazelendirir. Hepiniz ananızdan babanızdan ayrılmışsınız. Bu bebekten farkınız nedir? Bu bebiğin güzelliği dünyayı insafa getirir. Dünya güzelliğine gelmiş, ama tüfeklerin arasına düşmüş. Tüfeklerin derdi nedir? Siz hepiniz tüfekleri duvarda seyrede seyrede büyümüşsünüz. Tüfeğin demirini, duvarın taşını, sıvasını görmüşsünüz. Bu bebik tüfeklerin, çiçeklerin içindedir. Her şeyin farkındadır. Altını daha yeni temizlemişim, rahatttır. Siz niye rahat değilsiniz?"

Herkes gülümseyerek birbirinin yüzüne baktı. Nozer, gayet tehlikeli bir tarzda ciddiydi. "Ciddi olun heval, hepinizi kurşunlarım!" dercesine kesiyordu gülümseyenleri.

"Eğer bu bebek sizin huzurunuza osurmuşsa, ben alır götürürüm. Bir daha getirmem."

"Sırıtmayın, sırıtmayın! Ciddi olun!" diye bağırdı Nozer.

Ağır bir sessizlik çöktü çukura. Milletin gülme arzusunu harlandırıyordu baskı.

"Bitirdin mi Awaz ana?"

"He he, bitirmişim ane kurban."

Herkes merak içindeydi. Nozer ne diyecekti? Koca Ağrı'nın gelmiş geçmiş en büyük delisi, şaşırtıcı şeyler mi söyleyecekti yine? Edasında cinnet poyrazı mı vardı? Bakışları neden şehlalaşmıştı? Temelinde kaç cereyan çarpışıyordu acaba? Bu adamın öfkesindeki merhametin gücü neydi acaba? Neden gülmüyordu? Tüfek bomba, roket, dürbün, tabanca, kütüklük ve sırt çantası altında zorlanarak dimdik yürüyen bu herifin sonu ne olacaktı? Gittiği yere ateş, kan ve slogan götüren bu belayı berzah tam on üç kere ölümden kıl payı dönmüştü. Grubun çoğunluğu hâlâ ona hayrandı. Bazı partizanlar, herhangi bir

çatışmada, onun vurularak yerini başkasına terketmesini şiddetle arzuluyordu. Grup bu çılgın despottan kurtulmalıydı. Bıyıkları terlememiş çocuk partizanlarda ise Nozer'e karşı garip bir hayranlık gelişiyordu. Üstelik oniki, onüç, ondört yaşlarında olan bu çocuklar, kaçırılmış, zorla silah altına alınmışlardı. Ağlayan, özleyen, kahreden o ilk çocuk gözler gitmiş, onların yerini saldırgan, bağıran, bağlanan, iri ve ışıltılı partizan gözler almıştı. Nozer'e kahreden, Nozer'den korkan çocukların yerini, Nozer'e tapan çocuklar almıştı.

Son söz, Ararat'ın babaç kurdundaydı. Ayağa kalktı. Ellerini beline dayadı. Gök yüzüne baktı. Bağdaş çemberinin merkezine doğru yürüdü yavaş yavaş. Bebek Nozer'e baktı. Bu uzun ince adamı anasının görüntüsüne benzetemedi pek. Üzerindeki aletleri dikkatle seyretti. Tabancasının ışıldayan kabzasına yöneltti merakını.

"İçinizde birkaç kişi hariç, hepiniz içinde bulunduğumuz bu savaşın karakterini kavrayamamışsınız! Taşıdığınız şanlı silahlardan utanın!" diye bağırdı. "Saflığınızdan, masumiyetinizden utanın. Çocuk ruhlu dağlardan utanın. Bu kahraman bebekten utanın. Anasının rahminden bu toprağa düşen her bebek, daha ilk çığlığıyla safını seçmek zorundadır!"

Ensesini kaşıdı Sımko. "Yine başladı saçmalamaya" diye iç geçirdi.

"Bu savaş, küllenmiş, köleleşmiş insani değerleri ayağa kaldıran bir savaştır! Bu savaşa katılanların yaşına başına, etine cinsiyetine bakılmaz! Bu savaş, öylesine anlamlı bir savaştır ki, bir yaşına henüz basmamış bir bebeği adam yerine koymayanları ciddiye almaz, adam yerine koymaz, ezer geçer! Siler hayattan."

Herkes merak ve prangalanmış bir gülücükle bebeğe bakıyordu. Bebek ise bakışlarını Nozer'e dikmişti. Gövdesinden acayip ışıltılı aletler sallanan savunma avukatına.

"Devrim, tüm halka, hadi görev başına diye bağırıyor! Hadi ateşe ve tufana diye bağırıyor! Bebeden dedeye kadar herkesi silah altına almak boynumuzun borcudur! Bakın şurada (eliyle bebeği gösterdi) grubumuzun en küçük partizanı, grubumuzun en büyük partizanının kucağında oturuyor! İşte bizim değerimiz, bizim gücümüz burdadır! Yol kenarına bırakılan her bebek, devrimin doğal bir neferidir! Otuz

yıl, kırk yıl döğüşmeyi göze alan bir insan, işte bu bebeği ciddiye alır! Demek ki siz göze almamışsınız! Karşıdevrim en çok neden korkar? Yabancı istilacılar en çok neden korkar? Bebeklerden korkar! Bebeklerin gözbebeklerinden korkar!"

"Bebeklerin ağlamasından korkar!" diye bağırdı Zine.

Sıcak bir zevk ve gırgır dalgası bastı gerillaların dünyasını. Güneş tatlandı. Göz kapakları süzülmeye başladı bebeğin. Göğün maviliğine, yükselen genç şahinlerin anaforlarına baktı Nozer. Gök gürlemesini, şimşeği ve yıldırımı düşündü.

"Yangını yüreğine kuşanmayan, yangın çıkaramaz! Siz yangınlardan korkuyorsunuz. Bebeğin gözbebeğindeki yangınlardan korkuyorsunuz. Kurtulmak istiyor musunuz? Belli değil. Kurtulmak isteyen herkes, kurtuluş ateşini kuşanmak zorundadır! En başta da bebekler! Çünkü onların kurtuluşa herkesten daha çok ihtiyaçları vardır! Gözünüzün önünde, Ağrı dağının tanıklığında, bakın bu bebeği silahlandırıyorum!" diyerek, tabancasının şarjörünü çıkardı. Bir mermi aldı şarjörden. "Bakın, bu bebek bulunduğunda, üzerinde iki önemli şey varmış. Nazar boncuğu ve muska! Bunların hiçbirisine inanmayız! İkisi de gereksizdir! Ama anasının ve halkın inançlarına saygımızdan dolayı hiçbirisini çıkarıp atmıyoruz!"

Botlarının ucuna, çimenlere baktı. Biraz bekledi. Ararat'ın zirvesine baktı.

"Al bu mermiyi Awaz ana!" diyerek, götürüp Zine'ye verdi mermiyi. "Bebeğin muskasına dikeceksin bunu. Bir kalaşnikofdan farkı yoktur bu merminin! Bu merminin manevi değerini ve ağırlığını bu bebek hissedecektir! Bu bebek, bir çoğumuzdan daha bilgin, daha duyarlıdır. Geleceği temsil eden her güç böyledir. Bize geleceği yaşatıyor!"

Hızla partizanlara çevirdi yönünü.

"Sizin kalbinizdeki gelecek topallıyor."

Zine, avucundaki mermiye baktı. "Babanın ocağı sönsün Nozer, hiç muskaya mermi dikilir mi?" diye konuştu içinden. Kolye gibi, bebeğin boynundan koltuğunun altına doğru sarkıtılan muskayı çıkardı. Torbasını karıştırdı. Küçük el bıçağıyla iğneyi ipliği aldı. "Bu kadının torbasında da ne ararsan bulunur, gerçek bir gerilla" diye düşündü Nozer. Bıçakla söktü muskayı. Kurşuna baktı, istemeyerek koyup dik-

ti.

"Bu bebeğin, bu genç partizanın adını Agid koyuyorum! Adına layık, yüce bir insan olacağına inanıyorum! Sana söylüyorum Awaz ana! Botan başta olmak üzere, bütün eyaletleri bu bebeğe gezdireceksin! Dağlarını, ırmaklarını, dumanlı vadilerini, yani memleketini tanıyacak! Gök gürültüsü hiçbir ülkede bizim ülkemizde olduğu kadar muhteşem değildir! Gök gürültülerini dinleyecek bu bebek! Tüfeklerin, roketlerin, bombaların çağrısını dinleyecek! Sloganları, marşları dinleyecek! Dinledikçe insanlaşacak! İnsanlaştıkça, sizlerin duyamadığınız sesleri bile duyacak! Taş konuşur mu? Size göre konuşmaz! Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, taş bile konuşuyor! Toprağa düşen sıcak mermi kovanından sadece barut dumanının tüttüğünü mü sanıyorsunuz? O kovandan, geleceğin İsrafil sur'undan bin kat güçlü sesi, nefesi, çağrısı tütüyor. Ve bu çağrıyı, yedikat yer altındaki sağır taş duyuyor! Duyuyor, sarsılıyor, çatlıyor, konuşmaya başlıyor! İçinizde hangi babayiğit duyabiliyor bu sesi?"

Çocuk partizanlar, önlerindeki taşlara, çimenlere baktılar. Komutanlarının her sözüne inanan bu gözükara yeni yetmeler, dikkatlerini sözün anlamından ziyade, Nozer'in davranışlarında, mağrur edasında, ses tonunda, kıyafetinde yoğunlaştırıyorlardı. Bu iri bakışlı, körpe, silahlı cin tayfası, komutanlarının tüm orduları yenebilecek güçte olduğuna inanma gibi tarifsiz bir saflık içindeydi. Nozer'in yanlış iş yapmayacağına, kolay kolay vurulmayacağına inanıyorlardı. Ölüme gözlerini kırpmadan, tek bir işaretle atılabilecek cüretlerle donanmışlardı. Ölümün dehşetinden haberi yoktu hiçbirisinin. Uçurumlara düşen canhıraş, kanlı çığlıklarla tanışmamışlardı henüz.

"Bu bebiği, dağlardaki bütün gerillalara gönder ane kurban!" diye bağırdı Zine. "Yüreği hasretle yanmış kavrulmuş her neferle görüşsün, hesbihal etsin!"

Gülmemek için dalağını zorladı Simko. "Bu kadın da zır deli" diye düşündü. "Bulmuş deli deliyi. Şu halimize bak, sabahtan beri neyi konuşuyoruz. Grubun çoğunluğu nasıl da dinliyor ciddi ciddi. Sonumuz hayırdır inşallah."

Zine'nin bağırması, Nozer'in cinlerini azdırdı. Büyüdü, kıvılcımlandı gözbebekleri.

"Yarın yola çıkacaksın!" diye bağırdı. "Güzel haberlerin güvercinisin sen Awaz ana! Üç ırmaktan bu bebeğe su içireceksin! İlkin Botan ırmağından! Ağrı dumanı kadar güzeldir, uğurludur, yücedir o ırmak! Sonra Dicle'den içireceksin! Dicle benim anamdır. Aklını deliliğin örsünde döven, dünya güzeli bir ırmaktır Dicle! Sonra Fırat'a gideceksin! Fırat benim babamdır! Her ayağında bir ton balçık kaldıran deliboz babamdır! Fırat'tan bir avuç çamurlu su içireceksin bu bebeğe! Karnı çamurla dolacak! Ağzı kiraz gibi kızıllaşacak! Ayışığında büyüyen Amed karpuzu gibi büyüyecek aklı. Git, babam Fırat'ın suyunu mutlaka içir bu bebeğe!"

Çocuk partizanlar, Nozer'in bu son söylediklerini kavramışa benziyorlardı. Dicle, komutanın anasıydı, Fırat babası. Botan ırmağı nesi oluyordu, belli değildi. Ortaokul ikinci sınıfı okurken, yolda zorla askere alınan tıfıl Behçet, fena halde merak ediyordu Botan ırmağını. "Acaba sorsam mı?" diye iç geçirdi. Korktu. Sabrına gömdü merakını.

"Onbinlerin dönüşünde, atalarımızın şanlı direnişlerine tanık olmuş üç yüce ırmaktır bunlar! Yüzlerini kulaklarına kadar bu ırmaklara gömerek kana kana su içmeyenler, korkusuz döğüşemezler! Söyle Bılındo, döğüşebilir mi?"

"Döğüşemez!"

"Söyle İso, döğüşebilir mi?"

"Döğüşemez, komutan yoldaş!"

İso'nun uyumadığına, gür ve güzel bir cevap verdiğine memnun oldu Nozer. Şimdi bana da sorar diye herkes dikkat kesilmişti.

"Otuz yıl döğüşmeye hazır mısınız?"

"Hazırız!" diye gürledi grup.

Dağ yeniden yankılanmaya başlamıştı sorular ve cevaplarla. Uykusu kaçan bebek gözlerini açmıştı iri iri. Gökyüzünden yağan insan gürültülerini görmek istiyordu. Eşi menendi bulunmayan garip bir bahtiyarlık içindeydi Zine. Nozer'in emriyle tüm dağlara gidecek, tüm gerilla gruplarıyla tanışacaktı. Ve birgün, bir dağda, kim bilir belki bir sabah, belki bir akşam ya da gece vakti Rodi'yle kucaklaşacaktı. Kaçınılmazdı bu. Nozer'in, Serhed eyaleti birinci bölge komutanlarından birisi olduğunu bilmiyordu Zine. Ona göre Nozer, en büyük komutandı. Komutanların şahıydı. Ağrı'dan Fırat'a kadar hüküm fermandı.

Emrinin delip de geçmeyeceği hiçbir engel yoktu. Böyle bir komutanın grubunda nefer olmak ise ayrı bir bahtiyarlıktı. Ağrı gibi güneşe yakın bir yeri dergâh olarak boşuna vermemişlerdi ona.

Yağmur öğleden sonra başladı o gün. Tam bir hafta yağdı. Çukurlar ve kuş yuvaları göllendi. İnlerine su dolan tavşanlar, tilkiler, kurtlar, çakallar Tendürek'e ya da Hama dağına doğru çekildiler. Öylesine dehşetli yıldırımlar düştü ki, dağın yüreğine yuvalanan göçmen kuşlar, yağmur hızının kesildiği anlarda güneye doğru, çığlık çığlığa terkettiler dağı. Dağın doğuya bakan yüzünde, kayaların arasına tüneyen bir yığın kızkuşu vardı. Başlarında, tacı andıran, envai çeşit tüylerden oluşmuş bu narin bereli kuşlar, kararsızlıklarından dağı terkedememişlerdi. Korkudan ödü patlayıp ölenlerin başında hüzünle bekliyorlardı.

Yağmurun en şiddetli anında, grubunu alıp baskına çıkmıştı Nozer. Hama dağının çevresinde yangınlar yaratmak kararındaydı. Ona göre gece, yağmur ve sis, tabiat ananın gerillaya yönelttiği üç büyük hareket çağrısıydı. Bu çağrılara kulağını tıkayan, insanileşmeye kulağını tıkıyor demekti. Çadırda üç gerilla vardı sadece: Zine, bebek Agid ve Bılındo. Bacağındaki kurşun, yürürken hızını kesiyordu Bılındo'nun. İyi bir baskıncıydı. Bacağındaki sancı yiyip bitiriyordu yüreğini.

Zine'nin apışarasında iki küçük paket vardı. Birisini Tanin dağlarına, Komutan Çekdar'a, diğerini ise Cilo'yo Komutan Azad'a götürecekti. Yağmurun dinmesini bekliyordu. Sıla özlemi çökmüştü yüreğine. Muş'a en kısa yoldan nasıl gidilebileceğini soruyordu Bılındo'ya. En iyisi, önce Hacreş'e gitmekti. Botan'a, Hacreş'ten sonra gelebilirdi. Nozer, paketlerin bir an önce ulaştırılması ikazında bulunmadığına göre, acelesi yoktu. Kaç aydır ne Hacreş'e uğramış, ne de bir haber alabilmişti. Bu süre içinde Rodi uğrayabilirdi. Hem kış yaklaşıyordu. Gidip gelinine biraz yardım etmeli, moral vermeliydi.

Gökkuşağı rengarenk ışıldadığında çadırdan çıktı Zine. Bebeği kalın bir çadır parçasıyla sırtına bağlamıştı. İhtiyaç torbasını da atmıştı sırtına. Kat kat giydiği, dêre denilen entarileri toz toprak, kir pasak içindeydi. Tepeden tırnağa bitlenmişti. Gerillaların yanında kaşınamıyor, kaşınamayınca da canı yanıyordu. İkide bir, "Benim bu kurtikim(*)

(*) Yelek.

bit yuvasıdır" diye iç geçiriyordu. Bebeğin bitlenmesinden korkuyordu. Uzun bir değnek vardı elinde. Bir bismillahla batıya doğru başladı yürümeye.

Nasıl da öğrenmişti yolları. Yol sormayı, arabaları durdurup bedavadan yolculuk etmeyi... Lori ne alemdeydi acaba? Dağ başında yalnız yaşayan kadının hasreti renklenir, arzuları azgınlaşırdı. Yalnızlık kadını derinleştirirdi. Yalnızlık çölünde kadın arayışa çıkar, kendisini bulurdu en sonunda. Kadın denilen belalı yaratık kendisini bulmakla kalmaz, dokusundaki zayıf ve güçlü öğeleri de keşfeder, yeşil damarlı bir bela ateşi alarak ortaya çıkabilirdi. Yalnız kalan kadından korkuyordu Zine. Yalnızlık kadını değiştirirdi. Dünya, kadına düşünme fırsatı vermiyordu. Yalnızlık ise kadına düşünme fırsatı verirdi. Düşünme kazmasıyla o, yarattığı bütün güzellikleri ve rezaletleri, zenginlikleri ve sefaletleri açığa çıkarır, gücünün farkına varır, şirretleşirdi. Yalnızlık, kadının süt damarlarını balla doldururdu. Bal, uğul uğul uğuldar, güneş gibi harlandırırdı memeleri. Göğsünde bir çift güneş taşıyan kadının kalçaları çeki taşı gibi ağırlaşır, ağzı ateşle dolardı. Sadece uykuda değil, uyanıkken de rüya görmeye başlardı. İşte açlığın, susuzluğun ve saldırının uç verdiği, kadının delirdiği nokta!... Yalnız kadından azrail bile korkardı. Ne zaman ne yapacağı belli olmazdı yalnız kadının. Lori ne haldeydi şimdi? Yalnızlık ne haldeydi?

Kavuşma özlemi dayanılmaz hale gelmişti. Güneş batı kıyısına yönelmiş, ikindi iklimine girmişti Hacreş. Yürüyüş hızını artırdı Zine. Uzaktan eve baktı. Hayret! Ev yere batmıştı sanki. Evin yerinde kararlar vardı. Koşmaya başladı. Kafası Zine'nin sırtına küt küt vurunca bebek uyandı. Gözlerine inanamadı Zine. Başı döndü. "Veeeey!" diyerek olduğu yere çöktü.

"Veeeeey, ocağım sönmüş, zelzele olmuş! Veeeeeey, Lori Lori! Taş kesek altında kalmışsın Lori!"

Aniden ayağa kalktı. Bebekle torbayı yere indirdi. Değneği fırlatıp attı. Deliler gibi yıkıntıya koştu. Taşları, salları, odunları kaldırıp yıkıntının dışına fırlatmaya başladı. Acılar, ağlayışlar, uğultular içindeydi. Bebeğin ağlayışını duymuyordu bile. İnanılmaz, olağanüstü bir güçle çalışıyordu. İlkin ekmek teknesini buldu. Lori'nin naylon ayakkabısının tekine, kurtlanmış, dayanılmaz kokularla çürüyen kedi ölüsüne

rastladı. Lori'nin kızken giydiği ezilmiş kofisine, mêzer denilen, kenarları işlemeli önlüğe, hasıra, süpürgeye, ezilmiş kap kaçağa, un eleğine ve boş un küplerine rastladı.

Ev enkazının kaldırılmasını tamamladığında durdu. İçinin mutlulukla dolduğunu, karanlığın çöktüğünü anladı. Kan ter içindeydi. Bileğindeki derin, kanlı çiziğe ve başparmağındaki yaraya baktı. Korkunç yorulmuştu. Yıkıntıların altında Lori yoktu. Ahırın tarafına baktı. Bu karanlıkta, bu enkazı kaldıramayacağına inandı. Bebeğe koştu. Ağlamış, ağlamış, susmuş, yorulmuş, uyumuştu. Bir an önce Berzo'ya gitmeliydi. Zelzele onun evini de yıkmış olabilirdi. Yıkıntıyı niçin kaldırmamışlardı? Devlet bilmiyor mu burda koskoca bir köm olduğunu? Demek ki Lori zelzele sırasında dışardaydı. Evde, ahırda olsaydı bu enkazı kaldırırlardı. Devlet kaldırmasa bile, Berzo kaldırırdı. Ya Berzo da kanlarıyla, çoluk çocuklarıyla beraber yıkıntı altında kalıp ölmüşse....

Bebeğin altını temizleyip karnını doyurduktan sonra hızlandı. Gece saat onda vardı kardeşinin evine. Şükür ev sapasağlamdı. Köpeğin havlayışına Berzo'nun büyük karısı Zöhre çıktı. Tiz bir sevinç çığlığı attı Zine'yi görünce. Sarıldılar. Ev arı kovanı gibi uğuldadı Zine'nin içeri girmesiyle. Tüfeğini duvara astı, hasretle sarıldı ablasına Berzo. Köpeğin her havlayışında tüfeğine sarılmayı adet haline getirmişti. Son bir ay içerisinde, huzursuzluğu artmıştı. Zal'ın evi basacağından korkuyordu. Korktu derler diye, köye yerleşmeyi kendisine yediremiyordu.

Zine o gece, kendisini afallatan, ağlatan tüm gerçekleri kardeşi Berzo'nun ağzından öğrendi. Berzo'ya saldırdı. Saatlerce süren ve evin huzurunu hurdahaş eden ağız dalaşlarından sonra tiksindi ondan. Rodi'ye karşı silahlanan bir kardeşinin olmadığını söyledi. Bebekle birlikte bir güzel yıkandı. Tüm çamaşırlarını kaynattı. Bit ölüsü kapladı kaynayan suyun üzerini. Gövdesindeki bit yeniklerini, kızartıları ürpererek seyretti. Zöhre'nin pişirdiği pilav ve kızarttığı tavukla karnını doyurdu. Yatağını sobanın yanına serdirdi. Yıkanmış çamaşır, tütün ve yarpuz kokan odada hayalini derinleştirdi.

Lori nereye gitmiş olabilirdi? O da kendisi gibi Rodi'yi aramaya mı çıkmıştı yoksa? Adana'ya, babasının evine de gidebilirdi. Ablası Mo-

ri'nin yanına, Tarsus'a gidemez miydi? Ne köpek adamdı bu Berzo. Niçin araştırmamıştı gelinin nereye gittiğini? Bu adam paraya bu kadar düşkün değildi. Nasıl oldu da korucu oldu bu adam?

"Köküne köpek işesin senin, köksüzün fırlatması!" diye mırıldandı.

Zine ertesi gün durmadı Berzo'nun evinde. Kurumuş, sabun kokan elbiselerini giydi. Bebeği sırtına bağladı. Torbasını aldı. Zine'nin dağ taş gezmesini durdurmak için Rodi'nin öldürüldüğünü açıklamak istedi Berzo. Son anda vazgeçti. "Oğlumu sen öldürdün, eli kanlı korucu!" diye yakasına yapışmasından korktu. Saldırmakla kalmaz, çıldırabilirdi de. Kadınlara, çocuklara tek tek sarıldı. Yanaklarını ışıldatan gözyaşlarını elinin tersiyle sildi. Elini sıkmak bir yana, yüzüne bile bakmadı Berzo'nun.

"O bebiği boşuna sırtında taşıma Zinee!" diye bağırdı arkasından Berzo. "Götür hükümete ver, yolda bulduğunu söyle! Başın belaya girer haaa!"

Durup Berzo'ya baktı ters ters.

"Sen o tüfeği almasaydın, bu bebeği kimse bırakmazdı yol kenarına! Götür hükümete ver! Başın belaya girer haa!"

Ne diyeceğini şaşırdı Berzo. Zine'nin akşam söylediklerini hatırladı. Teröristlerle ilişkisinin olduğunu, birçok şeyi onlardan öğrendiğini düşündü. Sabrına, inadına ve çenesine hayret etti. "Anama benzemiş" diye mırıldandı.

Zine, Lori'nin nerde olduğunu çoban Çolo'nun bilebileceğini düşündü. En iyisi Çolo'nun ağılına gitmekti. Güneş haylice güleçti. Toprak ısınmıştı. Son kış hazırlığının telaşı içindeydi börtü böcek. Kocasının ve yanında yatan aksakalın mezarlarını ziyaret etti ilkin. "Dünyanın yükünü sırtıma vurdun da gitttin! Rahat ettin!" diye mırıldandı. Kocasının yanındaki boş yere baktı. Kendi mezarını hayal etti o boş yerde. İnsanın yaşamak için değil de, ölmek için doğduğunu düşündü. Ölüm nasıl da uzun ömürlüydü. Ölümün ölümü yoktu. Ölüm ölse ne güzel olurdu. Ölüme ölüm korkusu tattıran insan var mıydı acaba bu dünyada?

Sürünün içine girdi, köpeği değneğiyle savdı. Az sonra Hacreş'in deviyle, Çolo'yla karşılaştı. Dikkatini ilk çeken şey, çobanın sırtındaki tüfek oldu.

Berzo'ya verilen tüfeğin aynısıydı. Bakışlarındaki tatlı gülücük donuverdi, karardı.

"Teeee tee teeee! Hepiniz korucu olmuşsunuz! Yerde Peygamber, gökte kurban olduğum Allah da korucu olmuş! Karıncalar korucu olmuş! Mübarek koyunlar, kuzular korucu olmuş! Kurt korucubaşı olmuş! Tilkiler muhbir olmuş! Çakalların cümlesi korucu olmuş. Koruyan da, korunan da korucu olmuş! Tee te te! Toprak başına dünya! Bezdonek dünya!" Çolo irişerek, "Hoşgeldin" dedi. Eğilip elini öpmek isteyince, bırakmadı Zine. Çolo'nun keçesine doğru tırmandılar. Kayanın dibinde, çimenlerin üzerine yayılmış nakışlı bir keçe vardı. Oturup karşılıklı sohbete koyuldular. Lori'nin ne olduğunu, nerelerde olduğunu söylemedi Çolo. Gezdiği yerlere ve bebeğe ilişkin bir yığın soru yöneltti Zine'ye. Hiçbirine doğru cevap vermedi Zine. Verdiklerini ise yalanlarla çarpıttı. Bir korucuya bilgi mi verilirdi. "Adi bezdonek, keçeloklar!" diye küfredip duruyordu içinden.

Lori'nin askeri kamptaki altı aylık eğitimini bitirip yakında ülkeye gireceğinden haberdardı Çolo. Komutan Zal, kendisine, kış için çok iyi bir sığınak hazırlama görevini vermişti. Sırf bu iş için geniş bölgeleri taramıştı. Selaş, Kanıpirim, Arziyo, Karmelih ve Kalmas dağlarını gezdikten sonra, Mutki'nin uygun olduğu karar vermişti. Arziyo dağında yirmibeş kişilik çok güzel bir sığınak inşa etmişti. Ancak Lori'nin, Zal'ın grubuna verilip verilmeyeceği konusunda kuşkuluydu. Lori'nin, Zal'ın grubuna verilmesi durumunda, silahıyla birlikte kaçıp gruba katılacaktı. Bunda kesin kararlıydı. Her saniyesini Lori'ye içiren, tepeden tırnağa Lori kesilen, dağlarda ruh gibi gezen, andaval bir aşık olup çıkmıştı Çolo. Hayat şahane, hasret vahimdi.

Hacreş'e küfrederek ayrıldı Zine. Lanet okuyordu göğün yedikat derinliğine. Karıncaların sürüklediği buğdaya ve gözbebeğine... Yaklaşan kışa ve kışı çağıran tüfeklere lanet okuyordu. Bu dünyada Yezdanşer'den başka hiç kimse anlayamazdı onun derdini. Bir de aksakallı Zaza Alboz anlardı. Damar damar, damla damla parelendi, ışık oldu Ağrı kurtlarının gözlerine. En iyisi, ilkin Cudi'ye gitmekti, Yezdanşer'e gitmekti. Fesla kaçmış olmasındı? Rodi kaçmıştı. Lori kaçmıştı. Berzo silahlanmış, kendi ölüm fermanını çıkarmıştı. Fesla kaçsa ne olurdu sanki? Ekmeğine kan damlayan, parçalanmayan aile mi vardı sanki?

Otobüsten inince ferahladı. Güneşle koyun koyuna, gülgülistan içinde buldu Cudi'yi. Ne güzel dağdı bu Cudi dağı. Dumanı elvan elvan, gümansız, meramı derin dağdı. Dayanamadı. Yoldan ayrıldı, dağa doğru yöneldi. Bayılıyordu dar patikalarda, yılan gibi kıvrılan yolaklarda, çiçeklerin arasında yürümeye. Başlarını patikaya sarkıtan çiçeklerin rengini alıyordu fırfırlı fistanı. Çiçeklerin kokusunu taşıyordu bir dağdan bir dağa o zaman. Şu Botan'da, çiçeklerin döllenmesine en çok yardım eden kadındı belki de o. Acıkmış, içi gejgering(*) gazıyla dolmuştu.

Dağın eteğinden aşağı doğru su gibi kıvrılıp akan bir askeri birlikle karşılaştı. Nefretle dolup taştı yüreği! Apışarasındaki küçük paketin varlığını unuttu. Birliğin önünde yürüyen komando çavuşunun sesi duyuldu.

"Ellerini havaya kaldır! Yol kenarına çekil! Sırtını dön ve bekle!"

İçinden galiz küfürler savurarak, patikanın kenarına çekildi Zine.

"Ellerini kaldır dedim sana!"

Havaya kaldırdı ellerini Zine. Koldan ayrılıp Zine'nin yanına geldi komando çavuşu. Birlik peşpeşe, tesbih tanesi gibi dizi dizi geçip gidiyordu yanından Zine'nin. Az sonra, Başçavuş Gıyas Gebeş'le, Astsubay Enver İnsaflı katardan ayrılıp kocakarının yanına geldiler. Gıyas Gebeş'in ağzında sakız, kulağında kulaklık vardı. Sezen Aksu'yu dinliyordu. Eski azametli göbekten eser kalmamıştı. Fena halde yorgundu.

"Bana bak kocakarı, nerden geliyorsun?"

Yıkılan evini hatırladı Zine. Zap kıyısında kendisini döven Üsteğmen Şahin'in sesine benzetti başçavuşun sesini. Nefret dalgalarıyla zorlandı şakakları. Bunlarla başka türü konuşmanın daha doğru olduğunu düşündü. Karnı gazla doluydu.

"Zarrrrrtt!"

Başçavuş irkildi. Gülmeye başladı Enver İnsaflı. Sesi, gelip geçen komandolar da duydu. Derhal kulaklığını çıkardı Gıyas Gebeş. Sakızını tükürdü. Tik bastı suratını.

"Hooop! Manyak mısın? Sana nereye gidiyorsun diye sordum?"

"Zarrrrrrrtt!"

(*) Kasırga, fırtına.

Afalladı, kızardı başçavuş. Gülüşü kahkahaya dönüşen Enver İnsaflı'ya baktı. Çavuş da gülüyordu. Sinirinden kulak memeleri titremeye başlamıştı Gıyas Gebeş'in.

"Manyak mı bu yau? Gülmeyin lan! Sıçarım çarkınıza!..." Önüne geçip, kızgın kızgın Zine'ye baktı. "Hooop sana diyorum cadaloz!..." diye göğsünden itti kadını. "Adam gibi cevap ver, nereye gidiyorsun?"

Şaşkınlığı arttı. Destek arar gibi çevresine bakındı. Gülüşler biçim değiştirerek sürüyordu. Dişlerini sıktı. Kızgın boğalar gibi tısladı, homurdandı.

"Bu ne lan! Katır gibi babasını söylemez, arkadan konuşan birisine çattık. Bir de sen sor lan! Gülme orospu karılar gibi!"

"Sorsam, bir zartla da beni cevaplar" diye kikirdedi Enver İnsaflı.

"Belli olmaz! Sor hele!"

Usuldan, gülümseyerek Zine'nin karşısına geçti Enver İnsaflı. "Beni mahcup etme"dercesine baktı. Bebek uyanmıştı.

Ayak seslerini, geçişlerini dinliyordu komandoların. Nasıl bir soru soracağını düşündü Enver İnsaflı. Gırtlağını kaşıdı. Öyle bir soru sormalıydı ki, kadın yumuşamalı, insafa gelmeli, cevap vermeliydi.

"Yaylaya mı gidiyorsun, hanım teyze?"

"Zarrrrrrtt!"

"Anaaaa... Nasıl da usturuplu bırakıyor cadaloz yahu!" diyerek, dayanamayıp güldü Gıyas Gebeş. Başçavuşun gülüşünü fırsat bilen Enver'le çavuş makaraları koyverdiler iyice. "Resmen rütbemizin şerefiyle oynuyor bu kadın! Hayret ediyorum, soruyu anında cevaplandırıyor. Şerefsizim, koca bir NATO'yu uğraştırır bu kocakarı. MG-3 gibi, bu ne yahuu!"

"Gelin tutuklayıp Albay Rambo'ya götürelim bunu. Dinsizin hakkından imansız gelir. Tek atışla indirir forsunu aşağı. Oh çekeriz" dedi Enver İnsaflı.

"Deli misin oğlum" diye çıkıştı Gebeş. "Bizden bilir, mahveder hepimizi. Çavuş bir de sen sor bakalım. Askere farklı davranır belki."

"Adın ne senin anacan?"

"Zarrrrrrtt!"

"Fesüphanallah! Nazlı narin ömrümü çürütecek bu cadı karı yahu!" diyerek başını salladı iki yana Gebeş. "Ara şunun üzerini oğlum!

Bak ne var torbasında! Teröristler herkese talimat mı veriyorlar ne! Dün ele geçirdiğimiz bildirilerinde taşla, tırnakla, dişle, duayla, elinize ne gelirse onunla direnin, ayağa kalkın diye yazıyorlardı! Bu moruk da osurukla direniyor! Şu işe bak!"

"Osurukla direniş mi olur!" diye gevşedi Enver İnsaflı.

"Öyle deme oğlum! Benim moralimi paspallaştırdı bu kadın! Bir makinalı tüfeğin yapamadığını yaptı! Kim anlatıyordu bilmiyorum. Kore savaşında, bizim kahraman bölüklerimizden birisi arka mevzilerden çıkmış, kurşun yağmuru altında, ileri mevzilerden birine girmiş. Çatışmanın durduğu bir gece vakti, bölük komutanı boş bulunup osurmuş. Tabii sipere fısıltıyla yayılmış bu. Asker bunu yüzbaşının korktuğuna yorumlamış. Şafak öncesinde çatışma başlayınca, toplu halde kaçıp geri mevzilerden birisine sığınmışlar. Yani belli olmuyor. Yerine göre ordu bozuyor meret."

Zine'yi üstünkörü arayan çavuş, torbasını otların üzerine boşalttı. Süt dolu koca şişeye, ekmeğe, peynire, çocuk bezlerine, kibrite, sapı kemikten küçük bıçağa, iğneye, ipliğe, lastik ayakkabı parçalarına, battaniyeye, biberona, yarıya kadar su dolu küçük naylon bidona merak ve kuşkuyla baktılar.

"Oğlum sorsana, bu kadar ıvır zıvırı kime götürüyor bu kadın!"

Gıyas Gebeş'in emri üzerine yutkundu çavuş. "Sen sorsana" dercesine baktı. Enver İnsaflı'nın, iri ve insafsız gülümseyişiyle karşılaştı. Çaresiz, soracaktı.

"Bu eşyaları kime götürüyorsun anacan?"

"Zarrrrrrtt!"

"Yahu bırakın Allah aşkına, benim de moralim bozulmaya başlıyor!" diye çıkıştı Enver İnsaflı. Bir yandan da gülüyordu. "Etini yemeyeceğimiz balığa olta atıyoruz!"

Zine tarifsiz sevinçler içindeydi. Boyutsuz, ferah, zengin ve zarif bir atmosfere girmişti. İntikamını almış olmanın rahatlığını yaşıyordu. Başçavuş neden susmuştu? Gururu yerle bir olmuştu da ondan. Nozer'in paketi sağlam yerdeydi. Gıyas Gebeş'i tanımıştı. Ama Gıyas Gebeş, ne Zine'yi ne de bebeği tanıyabilmişti. Demek ki geniş bölgeleri geziyor, binlerce insanla karşılaşıyordu. Yürüyerek aşağılara akan askerlere baktı. Ardı arkası gelmiyordu. Şu bazı askerlerin omuzlarında

taşıdıkları, soba ya da su borusunu andıran silahlarla yıkmışlardı evi. Berzo'nun anlattıkları doğruysa tabii.

"Deli bir kadın da olabilir, uğraşmaya değmez" dedi en sonunda Gıyas Gebeş. "Yalnız ayrılmadan önce bir soru daha soralım. Yürüyüş kolundan bir asker çağırıp, ona sorduralım. Bir ana kuzusuna..."

Döndü, yürüyen komando erlerine baktı Gıyas Gebeş.

"Oğlum asker! Hooop! Sen sen, peşmerge kıyafetli, gel buraya!"

Koldan çıkan asker, koşarak geldi başçavuşunun yanına, bir selam çaktı.

"Emredersiniz komutanım!"

"Oğlum şu kadına bir soru sor bakayım."

"Nasıl bir soru komutanım?"

"Herhangi bir soru. Normal bir soru. İnsani bir soru."

Saflığın ve şaşkınlığın dizginsiz havasıyla Zine'yi tepeden tırnağa süzdükten sonra, dikkatini kadının sırtında yoğunlaştırdı asker. Kendisine nişanlılar gibi bakan körpe delikanlının omuzundaki roket mermilerini görünce ürperdi Zine.

"Kaç çocuğun var teyze?"

"Zarrrrrrtt!"

Hayreti ve şaşkınlığı artmıştı Gıyas Gebeş'in. Amaçsız, ışıltısız, aptal aptal gülüyor, erin yüz manzarasını seyrediyordu. İnanılmaz bir yaratıkla karşı karşıyaydı.

"Kaç çocuğu varmış oğlum?" diye sordu Astsubay Enver Saygılı.

Er, şaşkınlığını zoraki bir gülümseyişle gölgeledi.

"Bir" dedi.

"Ne biliyorsun bir çocuğu olduğunu?" diye sordu Gebeş. Erin yerine Astsubay Enver Saygılı cevap verdi.

"Çocuğun sorusunu bir atışla cevapladı ya!"

Zine sormadan eşyalarını torbaya doldurmaya başladı. Kendi alemine dalmıştı. Çevresindeki gevezelikleri nasırının kulağıyla dinliyordu. Eşyaları düzenli bir tarzda, yerli yerine yerleştirip başını kaldırdığında, çevresindekilerin uzaklaştığını gördü. Dağdan inen yürüyüş katarının sonu gelmek üzereydi. Toprak, otlar ve çiçekler kış kokuyordu.

"Dünyanın en iri şahmarı. Toprak başınıza keçeloklar!" diye mırıldandı. Kafası hayal aleminde, yürümeye koyuldu. Dağ taş asker

kesilmişti. Maviyle yeşilin arasında, kan krizine girmişti insanlar. Herkes gökyüzüne ya da maviyle yeşile kendi tüfeğinin egemen olmasını istiyordu. Bu dağa, bu güzel dağa herkes çıkmalıydı. Bu çiçekleri herkes koklamalıydı. Bu kuşların cıvıltılarını herkes dinlemeliydi. Bu dünyada hiç kimse yarın öleceğine inanmıyordu. Bu dünyada herkes eline bir silah almıştı. Daha fazla mal yığmak, öbür dünyaya daha fazla mal götürmek için savaşıyordu. Ama bu dünya kendi zenginliğini öbür dünyaya kaptırmazdı. Köpek insanlar bunu bilmiyordu. Otların rengi, kuşların ötüşü değişmişti. Kış geliyordu.

Bimzort vadisine birbuçuk metre kar yağmıştı. Bakur rüzgârı vadiye bıçak gibi saplanıyor, karı anaforlar halinde savurarak güçlü tipiler yaratıyordu. Yazın gerilla kamplarını o vahşi güzelliğiyle koruyan bu vadi, kışın gerilla için ölümdü. Kışın bu vadiye giren gerilla, ondört saat yürümeyi, göğsüne kadar kara gömülmeyi ve amansız azrail tipilerini göze almak zorundaydı. 1982'de altı kişiyi boğmuştu bu tipiler. 1983'te yirmi kişi ayaklarını kaybetmişti bu vadide. 1984'te vadinin ünlü buzul deresinde iki kişiyi göbeklerine kadar karlara gömülerek donmuş bir vaziyette bulmuşlardı. Buzul deresini geçmek belaydı. Bu dereyi geçmek için tam oniki kere bele kadar buzlu suya girmek gerekiyordu. Köylüler bu derenin neden buz tutmadığına, demir gibi donmadığına akıl erdiremiyorlardı bir türlü.

Köylülere göre, bu vadide, eşi dünyanın hiçbir yerinde bulunmayan rojhelat(*) kartalları vardı. Bu kartallar kışın vadiyi terketmezlerdi. Gagaları ve pençeleri hançer alazı gibi göz alan bu kartalların en büyük zevki, fırtına uğultularını dinlemekti. İkişer, üçer gruplar halinde, Bimzort uçurumlarını parselleyen bu hücum hullilerinin kavga çığlıklarından, büyük çığların koptuğunu söylüyordu Bimzort yolcuları. Acıkınca vadideki kurt ve ayı inlerine saldıracak derecede pervasız olan bu yaratıkların yuvalarına çıkma cesaretini kimse gösteremiyordu. Yuvalarının etrafında yedikleri tavşan, kuş, gelincik ve körpe oğlak türünden hayvan kemiklerinin kümeler halinde yığıldığını söyleyenler vardı. Bunlar alabildiğine vahşi, ama gayet alımlı, oflaz, şaşırtıcı şeylerdi. Tüylerinde kahverenginin ayartılmış binbir tonu gülümsüyordu. Paçaları kıvırcık, kuzu kızılına çalıyordu ve şafak ağzında bilenmiş tırpan

(*) Doğu, şafak.

gibi parlıyordu. Sarı balçıklı, çakıllı, durgun su dibini andırıyordu göğüsleri. Eşlerini kıskanmayan, geciktiğinde merak etmeyen, geldiğinde sorgulamayan bu uçurum bekçilerinin gözlerinde yoğunlaşmıştı tüm kudretleri. Işığın, rengin ve büyünün menzillere hükmeden gücünü emen bu gözleri, geceleyin uçuruma sarkmış yıldızlara benzetiyorlardı yolcular.

Kanatlarını göğün maviliğine daldıran ve başını yerküreye sarkıtarak, gözleriyle yeşilin ve beyazın tonlarını emen bu Bimzort kartallarının lügatında toplam iki sözcük vardı: Saldırı ve özgürlük. Yolcular, bunların şiddetli tipilerde havalandıklarını, göğün yedinci katından, atlas feleğinin ötesinden vadideki kıyameti zevkle seyrettiklerini söylüyorlardı. Felaketi, yarasına sargı bezi gibi saran mendeburlar soyunun atalarıydı bu kartallar. Ateşten ibaretti ilikleri.

Bimzort vadisi, çarpışan tipilerle inliyordu. Yirmiüç kişilik bir gerilla grubu, olağanüstü bir çabayla, bata çıka ilerliyordu. Grupta sekiz kadın vardı. Ve grubun tümü, eğitimini tamamlamış, Bekaa vadisinden dönen gerillalardan oluşuyordu. En önde grubun en uzunu Saro yürüyordu. Saro'nun bata çıka açtığı izden grup ilerliyordu. Grup komutanı Serhat ikinci sıradaydı. Serhat'ı Tezgule, Urmiye, Şirnaz, Lori ve diğerleri izliyordu. Grubun en arkasında ise, Goran ağanın gözde korucularından Melo Miro'nun kızı Gulesor (Belizer) yürüyordu.

Lori'nin sırtında koca bir çanta vardı. Kalaşnikofu portatifti. Başında grili beyazlı bir cemedan vardı. Gözleri görünüyordu sadece. Sırtında, uzun bir askeri parka vardı. Yünden, kalın bir askeri pantolon giymişti. Grubun en kısa boylusuydu. Askeri kampın en başarılı öğrencileri arasına girmiş, ülkeye dönen grubun da komutan ikinci yardımcılığına atanmıştı. Bekaa vadisindeki kamp komutanı, eğitimin sonunda gerillalara hitaben yaptığı konuşmada, Lori'yi herkese örnek göstermiş ve dört sözcükle tanımlamıştı onu: Sebat, cesaret, kavrayış ve inisiyatif.

Saçlarını kesmiş, zayıflamış, zarifleşmişti Lori. Gruptaki en yakın kafadarı Urmiye'ydi. Almanya'dan gelmişti Urmiye. Derin bakışlı, hurma tenli bir kızdı. İngilizce, Fransızca ve Almanca biliyordu. Türkçe'yi çok iyi konuşuyordu. Kürttü ama Kürtçe'yi bilmiyordu. Lori'nin içini açtığı, sırlarını ve her şeyini paylaştığı en yakın arkadaşı olmuştu.

Baskınlardan, pusulardan, gümbürtülerden fena halde korkuyordu Urmiye. Kampta kalmak istemesine rağmen ülkeye göndermişlerdi.

"Gözlerim görmüyor! Göremiyorum!" diye bağırdı Tezgule.

Serhat'la Lori, Tezgule'nin yanına geldiler. Urmiye de telaşla yaklaştı. Vadiyi tipi ve sis bastığı için, birbirlerini kaybetme tehlikesinden dolayı, bir metreden daha fazla açmıyorlardı aralarını. Gözlerini oğuşturuyordu Tezgule.

"Durmayın heval yürüyün!" diye bağırdı Lori. "Ver elini bana Tezgule! Moralini bozma! Kar körlüğüdür, geçicidir, gayret et!"

İki eldivenli el birleşti. Derin ayak izlerine adımını atarken, bazen göğsüne kadar kara gömülüyordu Lori. Akılalmaz bir çabayla çıkıyor, ileriye atılıyordu. Grubu kamçı gibi dövüyordu tipi. Önden gidenlerin açtığı çığırı hiçbir göz göremiyordu. Komutan Serhat'ın morali müthiş bozuktu.

"Heval ben yürüyemiyorum, ayaklarım donuyor galiba!" diye bir ses yükseldi arkadan. Grubun moralini yerle bir etti bu ses. Hiç kimseden ses çıkmadı. Kayalara çarparak, yaralı bir canavar gibi uluyordu tipi.

"Hızlanın heval, hızlanın!" diye bağırdı Lori. "Hızlanırsak hiçbir şey olmaz! Bu kar, bu tipi bize vız gelir! Tipiler, boranlar, fırtınalar bizden korksun!"

Lori'nin bağırtısıyla grup canlandı. Yürüyüşün hızı yükseldi. Daha önce, "Ayaklarım donuyor!" diye bağıran partizan ise yüzükoyun kapaklandı.

"Cemil düştü, yardım edin!"

Hızla arka sıralara doğru koştu Lori. Kar patikasının dışında yürüdüğü için güçlükle ilerledi. Makinalı tüfek taşıyan, boylu poslu bir partizanın kolundan tuttu.

"Sen benimle gel Aryan!" dedi. Tipi, kara gömülüp donan bir dağ keçisinin sağ boynuzunda ıslığa dönüşmüştü.

İki kişi Cemil'i koltuklayarak ayağa kaldırmıştı. "Ayaklarım dondu!" diye sızlanıyordu Cemil. Lori'nin gelişini izledi. "Benimle uğraşıp zaman kaybetmeyin. Beni bırakıp gidin, kendinizi kurtarın."

"Saçmalama!" diye bağırdı Lori. "Hemen çıkarın şunun botlarını! Aryan sen Cemil'i sırtla! Gulesor sen de öbür botu çöz! Grup durmasın yürüsün! Herkes hızlansın! Aryan sen de hızlan!"

Aryan Cemil'i sırtında taşırken, Lori'yle Gulesor botlarını çıkardılar. Ayak parmaklarını hareket ettirdiler, masaj yaptılar. Botların içi su ve ıslak karla doluydu. Botun tekini Gulesor'a verdi. Sırt çantasından battaniyesini çıkardı. Bıçakla parçaladı.

"Al şu parçayı öbür ayağına sar! Kalınca sar!" diye bağırdı Lori. "Ayak parmaklarını hareket ettir Cemil."

Rüyanın ve iç sayıklamaların ağırlaştırdığı mor bir sesle:

"Ettiremiyorum" dedi, "uyuşmuş, keçeleşmiş."

Yüzünü cemedanla sarmadığı için burnu ve dudakları donmuş; çenesini, yanaklarını ve alnını saran kılcal damarlar mor, yeşil, kırmızı renkler halinde şişip çatlamıştı. Cemil'in kanlanmış gözlerine yakından baktı Lori. Yüzünü cemedanla sarıp sarmaladı.

"Beni bırakın. Benim Aryan'ı ve tüm birliği dondurmaya hakkım yoktur."

"Konuşma heval" diye çıkıştı Aryan. "Ben donmam. Bizim mayamızda ateş var. Tipi tipiliğini yapar, gerilla da gerillalığını."

"Tipinin gayesi, bizi sınamaktır" diye söze girdi Lori. "Bunun da bir askeri eğitim olduğunu unutma. Moralini yüksek tut. Tipi dosttur; morali yüksek olan insanın dostudur. Şimdi yedek bir bot getireceğim, giyip yürüyeceksin."

"Ayaklarım donmuş, yürüyemem heval."

"Yürüyeceksin" diye diretti Lori. "Gerilla donmuş ayaklarla da yürür. Yürüyeceksin."

"Yürüyeceksin" diye destekledi Gulesor. "Hepimize örnek olacaksın."

"Yürüyeceksin!" sözü ağızdan ağıza geçerek tüm grubu sardı.

Sesini kesmek zorunda kaldı Cemil. Grubun en zayıf bünyeli elemanıydı. Üstelik ülseri vardı. Dağlar, en güçlü sanatoryumdur sözünü sık sık tekrarlayan birisiydi. Ama Bimzort kışının bu denli vahşi olduğunu tahmin edememişti. İki kalın battaniye attı Cemil'in sırtına Lori. Yürüyemeyeceğini biliyordu. Israr etmenin bir anlamı yoktu.

"Fazla aşağılara inme Sarooo!" diye bağırdı Lori. "Patika yolunu tahmin et, yukarılardan git! Aşağılara inersen suyla karşılaşırız! Hızlan biraz! Herkes hızlansın! Tipiyi yeneceğiz! Bizim yenemeyeceğimiz hiçbir şey yoktur! Ha gayret!"

Tipinin ıslığında ve kayalarda haşin haşin yankılanıyordu Lori'nin çığlığı.

Grubun komutasını fiilen ele almıştı. Herkesin çenesi ağır bir titreme illetine girmişti. Dişler takırdıyordu. Acayip sesler duyuyordu Komutan Serhat. Mavi, mor, lacivert karışımı sisler iniyordu vadiye. Tipinin ölümcül çağrışımlar yaratan ve gümüş gibi parlayan ıslığından başka hiçbir şey görünmüyordu.

Lori saatine baktı. Ön kısma doğru ilerledi. Sekiz saattir yürüyorlardı. Vadiyi çıkmalarına üç dört saat kalmıştı. Yorgunluk, kemiriyordu grubu.

"Hızlanın arkadaşlar! Daha da hızlanın! Aşmayacağımız engel yoktur! Bu vadiyi çıkmak, bu tipiyi yenmek mesele değil!"

Neşeli bir kılam tutturdu Lori. Grup ısınır gibi oldu. En önde yürüyen ve güçlü baldırlarıyla karları savurarak gruba yol açan Saro gülümsedi. Lori'ye Çolo'yu anımsatıyordu bu adam. Çolo gibi vahşi ve saf değildi. Üstelik yakışıklıydı Çolo'dan. Lori, sesin kayalarda, uçurum derinliklerinde yankılanarak çığlara yol açacağına inandığı halde sürdürüyordu kılamını. Şevk ve moral, çığ afatından çok daha önemliydi.

Yırtıcı kuş çığlıklarını andıran, ürpertici seslere takmıştı kafayı Urmiye. Buzul çağına çağırıyordu tüm insanları bu sesler. Fırtınanın, uçurum derinliklerinde biçimlenen buzlu ıslıkları mıydı yoksa bunlar? Neden Lori gibi atak, azimli ve cesur olamıyordu? Kaç pusu, kaç çatışma, kaç operasyonla karşılaşacaktı dağların enginliklerinde? Bu korkaklık kimden mirastı? Vahşi dağ şartlarında yaşamamış olmanın sonuçları mıydı acaba bunlar? Hamburg'u hatırladı. Lüks apartman dairesini, konforu, ailesini... Cesetini düşündü sonra. Bir dağın yamacında, bir kayanın, bir çalının dibinde, delikdeşik, kanlı, upuzun... Korkan insan hergün ölüyordu. Ölümü hergün altediyordu cesur insan. Güzel ve güneş gibi yaşamanın biricik varlık şartıydı cesur yaşamak. Güçlü insan, nereye düşerse düşsün, bulunduğu yerde hayatını destan kılan, yenileyen, yücelten insandı. Bu korkaklığı besleyen neydi?

Grup, iki mensubunun ayaklarını kaybederek çıktı Bimzort vadisinden. Yazın gerilla gruplarının kullandığı büyük bir mağaraya yerleşti. Kabuklarını buz kaplamış kuru dallarla derhal bir ateş yaktılar mağaranın ortasında. Donmuş ayakları, kar masajıyla canlandırmaya

çabaladılar. Cemil inliyordu. Şirnaz dişini sıkmıştı. Lori'nin, ayaklarını mıncıklayan mahir ellerini seyrediyordu. Şirnaz'ın durumu Cemil'inki kadar ağır değildi. "Gözlerim görmüyor" diye mırıldanıyordu Tezgule.

"Bir ateş de şurda yakın!" diye bağırdı Lori. "Yeko, sen Evinoş'la git su bul getir! Bulamazsan kar doldur, erit, çayı hazırla! Tozo, Bıradost, birkaç kişi daha gidin çalı çırpı, dal mal kırın getirin! Hadi canlanın hadi! Battaniyelerinizi serin! Botlarınızı çıkarın! Herkes kendi ayağına masaj yapsın! Cemal sen hemen nöbet listesini ayarla! Ayaklarınızı hemen ateşe tutmayın!"

Grup canlanmıştı yeniden. Sigaralar tütmeye, çene takırtılarının yerini, Bimzort macerasının yorumu almaya başlamıştı bile. Herkes hayranlıkla bakıyordu Lori'ye. Midesindeki sancıların derin izleri, bakışlarına ve ağzına lök gibi oturmuştu Komutan Serhat'ın. Direniyor, sızlanmıyor, inatla kemiriyordu acısını. Odunlar ve sular geldi az sonra. Perdelenmiş, cılız bir gün ışığı düştü mağaranın ağzına. Hava yumuşar gibi olmuş, tipi dinmiş, daha doğrusu Bimzort vadisinde kalmıştı.

"Akşama doğru hareket edelim" dedi Serhat. "Saat dokuz. Sekiz saat dinlenelim. İkiye ayrılalım. On kişi benimle gelsin. Ayakları donan şu iki arkadaşı götürüp Botan Eyalet Ana Karargâh Komutanlığı'na teslim edelim. Diğer grubu sen al götür. On güne kalmaz, varırsınız Garzan eyaletine. Ben yirmi güne kadar gelirim."

Ve grubun zorunluluktan dolayı ikiye ayrılması, Lori'yi şaşırtacak bir gelişmeye yol açıyordu: On kişilik geçici bir grubun, geçici komutanlığına. Lori'den başka hiç kimse şaşırmamış. Çaresiz, herkes yüreğindeki ateşin çapına uygun sorumluluklar yüklenecekti. Amacın, uğultunun ve demirin yasasıydı bu. Emir yeşermeliydi.

Karanlık çökerken mağaradan çıktı grup. Koyu gece mavisi çökmüştü dağlara. Azıcık sertleşmişti kar. Hava yumuşak, dağlar iyimserdi. Cemil, Saro'nun sırtındaydı bu sefer. Evinoş'un desteğiyle, güç bela yürüyordu Şirnaz. Aryan en öndeydi. Yedi saatlik bir uykudan sonra dizlerin dermanı güçlenmişti. Lori'nin Garzan eyaletine gidecek grubu belli olmuştu. Dinç, emin ve güleçti. Geleceği güzelleştireceğine dair, filizlenmiş, dizginsiz hayaller içindeydi. Gözlerini geceye vermişti. Diğer partizanlar gibi, Lori'nin de ellerinin üstü, yanakları soğuktan şişmişti. Grubun, dudakları çatlamayan tek partizanıydı o.

Sabaha doğru grup, bir dağ duldasında, çalıların, kayaların arasında mola verdi. Yedi saatlik moladan sonra ikiye ayrıldı. Serhat kuzeye, Lori ise batıya yöneldi. Lori'nin grubunun başında, Lori'nin yardımcısı ve grubun rehberi Yüksel yürüyordu. Yüksel'i Lori, Urmiye, Çiçek, Selahattin, Gulesor, Fırat, Zeynel, Abuzer ve Zerdüşt izliyordu. En kıdemlileri Yüksel'di. İnisiyatifi ve otoritesi olmadığı için yükselemiyordu. Ama iyi bir sohbet erbabı ve iyi bir kılavuzdu.

Botan'ın ünlü sis damarlarından birisine girerek batıdaki silsilelere doğru ilerlediler. Geceleyin silsileleri büyük cebelleşmelerle aştılar. Yardan dereye yuvarlanan Urmiye'nin çıkarılması bir hayli sürdü. Sol ayağı burkulan ve başı taşa çarpan Urmiye, sezdirmeden usul usul ağlıyordu. Aç kurt sürülerinin dağlarda yankılanan uluyuşlarını dinlediler. Dağlar ayışığı altında, süt sessizliğiyle mışıl mışıl uyuyordu. Fırtınasız, sancısız, duru bir geceydi. Derin, sık koruluklarla kaplı, kuru bir dereye indiler. Timsah ağzını andıran bir püskürük kaya kovuğuna yerleştiler.

Ateş şahaneydi. Bakışları, gülümseyişleri şahaneleştirmişti ateş. Dağların sınırsız beyazlığından, saf, tertemiz ayazından çıkıp gelen yüzlere hayal ve rehavet üflüyordu ateş. Kana ışık ve uğultu düşürüyor, bal ağırlığına dönüştürüyordu yorgunluğu.

Her insanın gönül hazinesinde apayrı bir zenginlik, kudret ve harika vardır. Ateş işte bu zenginliğin varlığını ve çağrısını duyurur.

İnsan it gibi titrer, keşfeder, fena halde korkar ölümden. Gönül hazinesinde uyuyan harikayı kahramanlaştırmadan, toprağa götürmesinden fena halde korkar. Ateş binbir çağrıyla sarar insanı. Ve insan mırıldanır kendi kendine: "En acı ölüm, iç zenginliğinin marifetini ve yaratıcılığını harekete geçirmeden ölmektir."

Ateşin karşısında, gençlik yıllarının boşa geçtiğini düşündü Lori. Gençlik çağını hiçleştiren, eylemsiz kılan, ev ve ahır cenderesinde boğan şartlardan tiksindi. Daha küçük yaşta kadınların eşekleştirildiğini düşündü. Kadın denilen hazine yağmalanıyordu hırsla. Boş un küpüne dönüştürülüyordu. Çolo'yu anımsadı yeniden. Eşsiz, aygırsı bir erkekti. Eşi benzeri hiç kimsede bulunmayan iki büyük direğin üzerinde yükseliyordu: Cehalet ve saflık. Bir ton ateş taşıyordu iki dev bacağının arasında. Bu garip, korkunç, uysal, çocuksu adamın aslında

üç bacağı vardı. O unutulmazlığını, vahşiliğini, kahredeci büyüsünü, ram etme hünerini orta bacağına borçluydu. Ve onu, o koca bebeği sık sık hatırlamasının asıl nedeni de buydu. Onu düşününce, yağmalama ve yağmalanma ateşi basıyordu nabzını. Soluğu kesiliyor, terliyor, çocuklaşıyordu. Nefsinin ve hasretinin oylumunda tatlı hayallere dalıyordu sık sık. "Beni Garzan'a, Garzan'ın ötesine, Hacreş'e çeken nedir, hangi güçtür!" diye iç geçiriyordu sık sık.

Geceleri yürüyüp gündüzleri dinlendiler. Botan ırmağını geçtiler. Şatak dağının güneyinden Kambos dağına yöneldiler. Dağa yakın bir derede, akşam üzeri otuz kişilik bir komando birliğiyle çatışmaya girdiler. Arazinin ve iklimin vahşi karakterinden dolayı çatışma kısa sürdü. Grup uçurumlara dalarak izlenmeden kurtuldu. Çatışma sırasında grubun ateşi yoğunlaştırması, Lori'nin isabetli roket atışları ve grubu toplu sloganlara sevketmesi ve çığların düşüşü komando birliğinin cüretini kırmıştı. Birliğin kayıp verip vermediği bilinmiyordu. Selahattin kolundan hafif yaralanmıştı.

Çatışma bölgesini o gece hızla terkettiler. Güçlükle geçtiler Garzan suyunu. Üç dev kayanın arasında, bir derede, dumansız ateşin başında geçirdiler gündüzü. Karanlık çöker çökmez Hacreş'e hareket ettiler. Lori'nin planı berraklaşmıştı kafasında. Grubuyla birlikte Çolo'nun ağılına gidecekti doğruca. Çolo'nun aracılığıyla Komutan Azad'ı bulacaktı. Ve Azad onları alıp Çewlik-Garzan Eyalet Komutanlığı'na götürecekti. Eğitimden gelen her yeni grup, gittiği eyaletin komutanlığıyla görüşmek, onlara rapor vermek ve eyalet komutanlığının vereceği yeni emirlere göre hareket etmek zorundaydı. Lori'nin üzerinde, Bekaa vadisindeki siyasi ve askeri kamp komutanlığının Çeto'ya gönderdiği bir küçük paket vardı.

Lori kafasındaki bu planı uygulamadan Şerafettin dağlarına gitmek istemiyordu. Şerafettin dağlarına grubuyla gidip, eyalet komutanlığını bulacağına pek inanmıyordu. Grubuyla birlikte, bu kışta kıyamette Çolo'nun ağılında bir gün kalmak iyi olurdu. Beslenme, uyku, azık ve temizlik açısından hoş olurdu. Hem sonra müthiş merak ediyordu Çolo'yu. Özlemişti.

Hacreş dağlarında şafak vakti iki atlıyla karşılaştılar. Lori'yle Gulesor, atlıların yaklaştıklarını görünce cemedanlarıyla yüzlerini kapattılar.

Gelenleri tanımışlardı. Birisi Goran ağanın kirvesininin yeğeniydi. Diğeri köyün yaşlılarırdan Ape Aslan'dı. Hiçbirisi korucu değildi. Köye gidiyorlardı. Saygıyla selamlayıp geçtiler.

"Bu adamları tanıdın mı Şirinyar?" diye sordu Gulesor.

Dönüp Gulesor'a gülümsedi Lori. "Tanımaz olur muyum!" dedi. "Yönümüzü değiştirelim, ne olur ne olmaz. Çolo'nun ağılma gece gitmekten başka çaremiz kalmadı. Buralar emin değil. Hemen uzaklaşalım!"

Kılavuzun önüne geçti Lori. Gündüzü geçirmek için bir yer düşündü. Kurbağalı dere nasıldı? Gündüz Çolo'nun ağılına gitmek tehlikeli olurdu. Grubu alıp, evin arkasındaki Kuşağzı kovuğuna götürdü. En iyi yer orasıydı. Yanıbaşında çeşme vardı üstelik. Uyumak isteyenler hemen kovuğa girdiler. Kuru ve ılıktı kovuk. Lori, Gulesor'la birlikte odun getirmek için harabeye gitti.

"Bak, nasıl yıkmışlar evimi. Yıkılan, yakılan evimin artakalan odunlarını da biz yakıp ısınalım. Onlar benim evimi yıktılar, roketatarım görsün şimdi bu yıkıntıları. Görsün de, marifetini göstersin."

Ayakta kalan, yan yıkılmış duvarlara, karın tamamen kapattığı enkaza baktı Gulesor. Hüzünlendi. Ailesini, anasını, kardeşlerini düşündü.

"Askerlerle korucular birlikte gelmişlerdi" diye devam etti Lori. "Helikopter şuraya konmuştu. Başçavuş beni burda dövmüştü!"

"Herhal babam da gelmişti?"

"Baban da gelmişti. Ben yüzbaşıyı suçladım, o savundu. Normal karşıladım. Cebinde maaş, elinde silahla gelen birisi onları arkalamak zorundadır."

Yıkıntılara girdiler. Kardan ucu çıkan mertekleri kaldırdılar. Yüklenip götürdüler. Kırdılar, tutuşturdular. Yüksek kayaların arasından kıvrılarak yükseldi duman. Çok az yiyecekleri vardı. Bir çay demlediler. Isındılar, gevşediler. Kuşağzı denilen kovuğun tam önünde yakmışlardı ateşi. Yemek ve çay faslından sonra, kovukta, ocağın kenarında, kayaların kar tutmamış kuru dibinde battaniyelerine sarılarak uyudular.

Döndü, karga seslerinin geldiği kayalıklara baktı nöbetçi. İkindi güneşinin akkora çevirdiği bulutların bakışıyla allandı alnı. İkiyüz metre ötedeki kıpırtıları görünce ödü koptu. İnanamadı gözlerine. Kovuğa doğru atıldı.

"Heval kalkın, basıldık!" diye bağırdı. Ortalarına taş düşen serçe kümesi gibi parladı grup. Ve aynı anda asker-korucu kurşunu yağmaya başladı. Lori, atışların doğudan geldiğini anladı hemen.

"Herkes dereye insin! Fırat sen benimle kal!" diye bağırdı Lori. "Batıya doğru hızla uzaklaşın!" Gulesor'u kolundan çekti. "Birbirimizi kaybedersek, bu gece Çolo'nun ağılında buluşalım" diye fısıldadı.

İki roket mermisi düştü kayalara. Yer yerinden oynadı. Kulaklar uğuldadı. Keskin bir kaya parçası çarptı Lori'nin sol bacağına. Altı dolu şarjör, üç yüz mermi ve bir portatif kalaşnikof vardı yanında. Sekiz mermisiyle birlikte roketatarı ise sırtındaydı. Kayalara mevzilenip karşı atışa başladılar Fırat'la birlikte. Peş peşe iki el bombası fırlattı Lori. Asker ve korucu ilerleyişi durdu. Kırk kişilik birliğe Lori'yi döven Başçavuş Temel Tepegöz komuta ediyordu. Toplam onbeş korucu vardı birlikte. Atışlar hedefsiz ve yoğundu. Korucuların içinde Çolo da vardı, üstelik en ön mevzilerdeydi. Çolo'nun sağında, Gulesor'un babası Melo Miro, solunda ise civan mevzilenmişti. "Teslim olun!" diye bağırıyordu Melo Miro. Sezdirmeden boşa ateş ediyordu Çolo.

"Sen dereye doğru yüz metre çekil, mevzilen! Atışa başlayınca ben çekilecem! Dikkatli ol!" diye talimat verdi Fırat'a Lori.

Bir tam şarjör boşalttı Lori. Roketatarına sarıldı, iki atışla karşı tarafın moralini sarstı ve hemen ardından geri çekildi. Kayaların arasından süzülerek Fırat'ı geçti, dereye yakın bir yerde mevzilenip Fırat'a geri çekilme emri verdi.

Gerillanın geri çekildiğini gören Melo Miro sevinç çığlığı attı.

"Çekildiler kumandar! Saldırma zamanıdır haa!" diye bağırdı. Aynı anda ayağa kalktı. İleri doğru atıldı. Onbeş metre kadar ilerledi. Bir kayaya mevzilendi. Başını çevirdi, "Durmayın saldırın, korkmayın!" diye yeniden bağırdı. Tam bu anda, gırtlağından bir kurşun yiyerek düştü. Çolo'nun tüfeğinden çıkmıştı kurşun.

"Miro'yu vurdular!" diye bağırdı Civan.

Birliğin morali bozuldu. Atışlar sürüyordu. Hiç kimse mevzilendiği yerden çıkmadı. Çolo kayaların arasından süzülerek Melo Miro'nun yanına sokuldu. Kanlı gırtlağıyla can çekişiyordu korucu şefi. Başçavuşun mevzilendiği kayaya baktı Çolo.

"Miro'yu boğazından vurmuşlar kumandar!"

"Sırtla getir lan!" diye bağırdı Başçavuş Temel Tepegöz. Miro'nun ileriye doğru atılmasına ve birlik komutanı gibi bağırmasına fena halde bozulmuştu. "Yırtık dondan çıkar gibi.... İtoğlu it! Kahraman olacak sanki" diye mırıldandı.

Çolo'nun Miro'yu sırtlayıp geri getirmesi korucuların moralini iyice bozdu. Büyük korku içindeydi çoban. Miro'nun ölmemesinden, kendisini açığa çıkarmasından ödü kopuyordu. Gırtlağı, göğsü, çenesi kan içindeydi. Lori'nin, kayalarda patlayan üçüncü roketi, birliği iyice çiviledi mevzilerine. Partizanlar dereye indiler. Birlik peşlerinde, dereye sürüklenir gibi oldu. Dere birliğin düzenini ve saldırı şevkini yerle bir etti. Dizleri aşan toz kar, buzlu dere, kayalık ve çığ tehlikesi...

Karanlığın karı kucaklamasıyla takip sona erdi. Helikopter geldiğinde Miro ölmüştü. Lori ile Fırat, dereyi hızla katederek doğuya doğru ilerlemiş ve kuzeye saparak bir başka dereye girmişlerdi. Herbirinde bir şarjör dolusu mermi kalmıştı. Bombaları ve roket mermilerini tüketmişti Lori. Bacağının kanı donmuş, ayakları ıslanmıştı. Bulunduğu yer ile Çolo'nun ağılı arasında dört saatlik bir uzaklık vardı. Koca bir kayann altında durdular.

"Ayaklarımızı kurutsak, hemen hareket etsek iyi olur."

"Doğru. Bu karanlıkta grubu bulamayız."

Kuru toprağa oturup botlarını, ıslak çoraplarını çıkardılar. Çantadan çıkardıkları kirli atletlerinden birisini yırttılar. Botların içini ve ayaklarını kuruladılar. Yedek çoraplarını giydiler. Biraz dinledikten sonra, susuzluklarını gidermek için kar yediler. Ve yola koyuldular. Hayret, bu beyaz, ayazlı gecede bu baykuş ötüşü de neyin nesiydi? Gökkubbe nasıl da açılmıştı. Pırıl pırıl irileşmiş, yoğunlaşmıştı yıldızlar. Giriştiği ikinci çetin çatışmayı da yüzünün akıyla atlatmıştı. Mutluydu. Diri ve dolu doluydu. Kamp komutanının sözü çınladı kulaklarında: "Şirinyar'ın kararlığını örnek alalım! Kararlı insan, alim insandır. Cehalet, kararsızlığın adıdır!"

"Vurduğumuz korucunun öldüğünü sanıyorum" dedi Fırat.

"Ölmüşse yarın akşamki haberlerde verirler."

Çolo'nun ağılına geldiklerinde saat dokuz olmuştu. Ağıl karanlık içindeydi. Yaklaştılar, ağıldan havlayışlar geldi. Lori pencereye sokuldu, baktı, dinledi. İçerisi kapkaranlıktı, ses seda yoktu. Çolo'nun köyde

olabileceğini, en kötü ihtimalle baskına katılabileceğini düşündü. Korucu, koruculuğun demir buyruklarına uymak zorundaydı. Eşeği süren osuruğuna katlanacaktı. Tiz bir kadın sesi parçaladı geceyi.

"Şirinyar!"

"Gulesor sensin?"

"Benim ben, burdayız Şirinyar!"

Gulesor'un sesini tanımıştı Lori. Sesin geldiği yöne doğru yürüdüler. Ağılın batısındaki eski bir ağıl yıkıntısı içinde mevzilenen grupla karşılaştılar. İki saattir bekliyorlardı bu yıkıntıda. Kısa bir bilgi alışverişi yaptılar.

"Bir yolunu bulup ağıla girmek zorundayız" dedi Lori. "Açız, yorgunuz, perişanız, mecburuz. Beklemeyin hadi!"

Ağılın önüne geldiler toplu halde. Lori omuzuyla kapıyı yokladı. Kararlıydı kapı. Çolo her zaman yaptığı gibi kapıyı arkadan kilitleyip ağılın kapısından çıkmıştı. Köpeğin içerden gelen şiddetli havlayışlarına aldırmadan ağılın kapısını yokladı. Koca kilidi görünce geri döndü. Bacadan girme geldi aklına. Kendisinden başka hiçkimse sığmazdı baca deliğinden. Roketatarını, tüfeğini, sırt çantasını Fırat'a verip dama çıktı.

Bacadan inişi deneyince kalçası sığmadı. "Kalçam da belim gibi ipincecik olsaydı, hemen süzülürdüm aşağı" diye düşündü. Damın üzerinde gezinirken bir başka delikle karşılaştı. Çevresinde taşların dizili olduğu dar bir tavan penceresiydi bu. Camsızdı. Eğildi aşağıya baktı. Keskin gübre kokusuyla yandı genzi. Bir yığın hayvan vardı aşağıda. Girmeyi denedi, kalçası sığıyordu.

"Kendiri, tüfeği al, yukarı çık Fırat!" diye seslendi aşağıya.

Fırat'ın tavan penceresi kenarında oturarak sarkıttığı iple ahıra, hayvanların arasına indi. Köpek müthiş havlıyor, ama saldırmaktan korkuyordu. Kalaşnikofunu omuzuna asmıştı Lori. Evle ahır arasındaki kapıyı buldu. Eve girdi, kapıyı açıp, grubu içeri aldı. Lambayı ve ocağı derhal yaktılar. Yiyecekleri çıkardılar Çolo'nun tahta sandıklarından. Sofraya oturdukları anda Çolo geldi. Zal'ın adamları sandı ilkin. Lori'yi görünce çılgınlaştı, sevinç kahkahaları attı. Gulesor'un varlığı karşısında da ciddileşti. Tek tek herkesin elini sıktı. Lori'ninkini ise ezercesine... Gerillalar, dev adamı hayretle seyrettiler. Çolo'nun sağ

elindeki G-1 tüfeği, tüm bakışların kesiştiği kuşku ve merak noktası haline gelmişti.

Çolo gruba operasyon hakkında geniş bilgi verdi. Kızının varlığından dolayı Melo Miro'nun öldüğünü söylemedi. Sadece bir korucunun ağır yaralandığını belirtmekle yetindi. Bu gece ağılda kalmanın ise intihar olacağını, ağılı derhal terketmek gerektiğini vurguladı. Lori Çolo'yu dışarı çağırdı. Çolo, Melo Miro'yu nasıl vurduğunu anlattı Lori'ye. Zal'ın emri üzerine, birisi Mutki'de, diğeri Hacreş'te olmak üzere iki güzel sığınak hazırladığını, Zal'ın Şerafettin dağlarında olduğunu, ne zaman geleceğini bilmediğini geniş geniş anlattı. Dayanamadı:

"Hep yolunu beklemişim Lori" diye fısıldayarak ellerini tuttu kadının. Lori gülümsedi.

"Artık unut bunları" derecesine usuldan çekti ellerini.

"Belizer'in adı Gulesor'dur. Benimki Şirinyar. Unutma."

"Güzel adın varmış Lori!"

Sesin dokusundaki hasret ve iştah ateşinden korktu Lori. Buruk, esrarengiz bir ağırlık çöktü yüreğine. Soluklandı derinden.

"Gulesor'a ben yarın açıklarım babasının öldüğünü. Sarsılmaz. Sağlam kızdır.... Hangi sığınağa gitsek daha iyi olur?"

"Hacreş'teki sağlamdır. Buraya birbuçuk saat sürer. Sizi hemen oraya götürsem iyi olur. Ranzaya benzetmişim yeraltındaki kov'u. Üstte kadınlar yatar, altta erkekler." Durdu, yutkundu, gökyüzüne baktı. "Sen en solda, girişin solunda yatarsın Lori."

Heyecanlandı. Sorular, meraklar, hayretler, arzular, renkler ikliminе daldı. Çırpınan, şaşkın, cevval bir yürekle içeri girdi. Bakışları yönünü yitirmiş, şehlalaşır gibi olmuştu. Hafif kuşburnu kızılına girmişti yanakları.

"Karnınızı hemen doyurun! Burası tehlikeliymiş! Sığınak varmış buraya birbuçuk saat uzaklıkta! Hemen oraya hareket etmemiz lazım!"

Millet hırsla yumuldu sofraya. Gulesor'la Zeynel'in arasında çöktü Lori. Başladı atıştırmaya. Çolo'nun son cümlesi kurt gibi oyuyordu beynini: "En solda, girişin solunda yatarsın." Ne demek istemişti? Girişin solu rahat mıydı? Çobanın kudurganlık mevsimine mi denk gelmişti yine? Kaya üzerinde, kaya gibi sert bir sabırla büyüyen bu çoban,

damağındaki tadın hayaliyle mi beklemişti bunca ay? "Nefsini yine ayaklandırmış, sıcak, kaygan, yumuşak, tatlı yanıma yöneltmiş hınzır!" İçinin, dibinin, derinliğinin uyanışı başlamıştı yine Lori'nin.

Grup Çolo'nun kılavuzluğunda, bol yiyeceklerle hemen yola koyuldu. Çolo kullanılmış yollardan götürdü grubu. Birbuçuk saat sonra derin bir dereye girdiler. Çakıllar, taşlar, altı oyuk dev kayalarla dolu bir dereydi bu. Su içmek ister gibi dereye eğilmiş devleri andırıyordu kayalar karanlıkta. Grubu dev bir kaya yarığına soktu Çolo. Yarıkta azıcık ilerlediler. Grubu durdurdu çoban. Büyük bir kayayı yerinden kımıldattı. Kenara çekti. Bir adamın sürünerek sığacağı genişlikte bir giriş deliği belirdi. İlkin Çolo girdi. Onu sürünerek diğer partizanlar izledi. Dışarda nöbet için bir kişi kaldı.

Çolo, yekpare, büyük bir kayanın altını toprağa doğru kazarak genişletmişti. Genişleyen bu uzun yeri ranza gibi altlı üstlü ikiye bölmüştü. Bölme işini düz tahta kalaslarla yapmıştı. Kalasları, kaya parçalarıyla ördüğü, birbirine paralel, iki metre uzunluğundaki iki duvarcığın üzerine oturtmuştu. Altta, yan yana uzanarak erkekler yatacaktı, üstte kadınlar. Üstte, tahtaların üzerinde, yan yana yatan kadınlar, saçları kayayı süpürmek şartıyla oturabilirlerdi. Ama erkeklerin yatacağı alt kısım alçaktı. Oturmak bir yana, buraya sürünerek girilebilirdi ancak. Kaldı ki, alt kısım kalasların üzerine oturduğu birbirine paralel iki duvardan dolayı üç bölüm halindeydi. Solda iki kişi, ortada beş, sağda ise yine iki kişi yan yana uyuyabilirdi. Çolo kalasların üzerine boylu boyunca hasır sermişti. Kadınların yeri gayet rahattı. Üstte on, altta ise dokuz kişilik yatacak yer vardı.

"Yorgunluktan geberiyoruz, hemen yatalım" dedi Fırat.

Çolo yaktığı mumu kayadaki oyuğa yerleştirdi. Partizanların yorumlarını ve kendisine yönelttikleri övgüleri dinlerken gülümsedi. Fildişi gibi parlıyordu mum ışığında kocaman gülüşü. Lori'nin sola yerleştiğini görünce, sevincinden geberecek kerteye geldi. Tüfeğini ve torbasını hemen Lori'nin altındaki iki kişilik yere koydu, önünde otururak garantiledi yatacağı yeri. Yarım metreye yakın bir aralıkla yukarıya dört kadın yerleşmişti. Dev bir adam olmasından dolayı, soldaki iki kişilik bölmeye tek başına Çolo yerleşti. Orta bölmeye üç, sağ bölmeye iki kişi yerleşti.

Mum, Lori'ye yakın bir yerde yanıyordu. Nöbet listesini yaptı. İkişer saat arayla, ikişer kişilik nöbet sistemini getirdi. Saat onikiye geliyordu. Yarın sabah erkenden gideceği için Çolo'yu nöbet listesine yazmadı. Kendisini, Zerdüşt'le birlikte beşyedi nöbetine yazdı.

"Herkes kimin nerde yattığını iyi bellesin!" uyarısında bulundu. Dışarı çıktı, ilk nöbetçilere nöbet yerlerini gösterdi.

Çolo sürünerek, kendi bölümüne sırtüstü, boylu boyunca yerleşti. Kuru toprağın üzerine kuru ot, onun üzerine de çuval, kilim ya da keçe sermişti. Çolo'nun bir ayını almıştı bu sığınak. İz tehlikesi de yoktu. Dere kayalarla doluydu ve sığınağın yirmi metre uzağından bir dere patikası geçiyordu. Kuru çiçek, ot, toprak ve ter kokuyordu sığınak. Çolo'nun gövdesiyle tahta kalaslar arasında bir karış mesafe kalmıştı. Sağı kaya, solu ise kalas duvarıydı. Mezara girmiş gibiydi. Mutlu, arsız ve umutluydu çoban.

Lori sürünerek içeri girdi. Yatacağı yere çıkarken Çolo'nun azman ayaklarına çarptı. Tüfeğini soluna, roketatarının yanına uzattı. Yan yana yatan kızları şöyle bir süzdü. Botlarını çıkarmak istedi, diğerlerinin çıkarmadığını görünce vazgeçti.

Battaniyesini açtı, sırt çantasını yastık yerine koydu. Çolo'nun ne düşündüğünü merak etti. Mumu üfleyip söndürdü. Battaniyesini üzerine çekti. Toprak ve kuru ot kokusuna karıştı sönmüş mum kokusu.

Bakışlarını karanlığa vererek kıpırtıları, soluyuşları, sessizliği dinlemeye koyuldu. Korkunç yorgun ve bitkin olmasına rağmen, uykunun zerresi yoktu kirpiklerinde. Uyku arzusunu silmişti yorgunluğundan. "Girişin solunda yat" sözünü irdeliyordu. Girişin solu'nun diğer yerlerden farkı neydi? Elini nasıl da sıkmıştı hoş geldin derken. Dışarda nasıl da avuçlamıştı ellerini.

Düşüncesi, gönlü, yorgunluğu, eti renkli hayallere bürünmüş, gözleri süzülmüş, rüya dalgalarının kucağında sessiz konuşmaya başlamıştı bile.

"Belli ki beni unutamamış. Küp ziyafetinden sonra yesir olmuş bana. Nasıl da geldi girdi altıma. Bu kadar insanın içinde meramı nedir çobanın? Gecenin bir vaktinde süzülür gelir, üstüme çıkarsa rezalet olur. Millet uyanır, suç üstü yakalar. Mücadele hayatım, namusum, itibarım beş para olur. Ama buna izin vermem. Bağırırım, açığa

çıkarırım, dışarı atarım, kayaların arasında kurşuna dizerim.... Ama yazık olur Çolo'ya. Üstüme çıkarsa, bıçakla dürterim vazgeçer. Nasıl da horlamaya başladılar. Leş uykusudur bu. Taş duyar, bunlar duymaz. Sığınak mı sıcak, yoksa ben mi sıcağım? Ahaaaa... Hasırda kıpırtı var. Yılan mı yoksa? Kışın yılan olmaz.... Yoksa... Yoksa delik mi var tahtada? Ahaa... Sağ baldırımın altında bir dürtme var! Vay çoban, kurt çoban, kurnaz çoban! Hasırı parmağıyla delmiş olmasın? Baldırımı biraz yana çeksem. Vallahi deldi. Hasırı parmağıyla deldi. Bu nasıl bir deliktir tahtada? Tesadüfen bir düğüm deliği olmasın? Burda delik olduğunu bilmeseydi, yatırmazdı beni buraya? Altımda yatmasının sebebi buymuş! Teee tee... Allah safın arsızından korusun insanı.

Parmağını hasırdan çıkarmışsa... Baldırımı biraz sağa kaydırırsam anlarım. Kaydırsam nasıl olur? Niyetimi hayra yorar. Arzuladığımı sanır. Sanırsa ne olur? Kıyamet mi kopar. Ben bir gerillayım. Bir dul kadınım ben. Nefsimin, zevkimin kime zararı var? Baldırımı bir kertik kaydırsam anlarım. Ahaaa bu da nedir? Nasıl da sıvazladı. Parmağıdır. İneğin goliki(*) yalaması gibi yaladı. Hangi parmağıdır? Orta parmağıdır herhal... Yüreğim nasıl da dallandı, dinsizleşti, civanmer oldu... Baldırımı çeksem nasıl olur? Sıvazlaması arttı. Bastırması ağırlaştı. Tahtanın deliğinden sokmuş, hasırı delmiş, baldırımı bulmuş. Bu adamdan her şey beklenir. Dağı deler bu cahil çoban. Anbar sıçanından beterdir.

Sıcak terler bastı kasığımı. Göbeğimin çukuru göllendi. Arsızlık ateşi düştü kanıma. Şişti, diklendi, taşlaştı memelerim. Pantolumu biraz yukarı çeksem, parmağı, baldırımın etine değse. Etimi sıvazlasa, sıcacığım ballansa, biraz daha arsızlaşsam. Bu herif nerden geldi. Başıma bela geldi. Hoş geldi, sefa geldi. Küpü geçirdi kafama, hasırı deldi... Pantolumu biraz çeksem. Yavaş yavaş... Ahaa... Offf kaderim, bahtım, feleğim ooff! Ne hoş oldu şimdi... Nasıl da yumuşadı sıvazlaması. Horultu kovanına dönmüş kov. Kim kime... Derin rüyalara dalmış herkes. Ben nefsimin akkorlanmış ocağına dalmışım. Hırsımı, açlığımı şahin gagasından çalmışım. Ben huyumu anamdan almışım.

(*) Buzağı.

Nefsime zincir vuramam. Hangi zincir dayanır benim nefs ateşime. Oooof ane ane, herkes xwe lı agırê germ dıgre.(*)

Belim nasıl da incelmiş. Kalçalarım, gerim girdem hiç erimemiş. Bu ne güzel sıvazlamadır ooff! Korkunç bir kütük ateşi yerleşmiş yüreğimin yerine. Ben nasıl bir kadınım? Yukarda fosur fosur uyuyan bu kadınlar da kadındır, ben de kadınım. Benim gönlüm niye bu kadar azad, niye bu kadar fermansızdır? Ben niye arsız, niye cesurum? Bu arsız parmağa, bu sıcak baldırımı niye yaslamışım? Bu işin kötülüğüne niye inanmamışım? Bu dünyayı, bu dünya nimetlerini niye yasak etmişler bana? Bir ömür uslanmam ben. Gül ağacından odun olur ama, benden kadın olmaz. Niye? Ne suçum, ne zararım var benim?

Bu adam pes etmez. Sabaha kadar sıvazlar. Dayanamam ben bu zulme sabaha kadar. Bu kan ateşi beni eritir. Bu kov iki aşığa dardır. Bu tahtaları, bu hasırı tutuşturur benim çıram... Parmağıyla emdi kanımın feryadını. Kudurmuş kurda döndü herhal. Bu çobanı bana bağlayan nedir? Aşk mı, iştah mı? Aşksa, ne hoş bir şey. İştahsa, ne yabanıl, ne doyumsuz, ne yıkıcı bir şey. Bana aşık olmayanın dölünü içime almam. Bu çoban aşıktır bana. Zirvemin dumanıdır. Kayamın çimenzarıdır. Derdimin delalıdır. Göğsümdeki geş benin heyranıdır... Oooof, duman içindeyim. Kaç kere geçmişim keskesorun(**) altından. Uzatmışım, elim değmiş kaç kere. Ben mayamı keskesordan almışım.

Ahaaa... Parmağını çekti. Vazgeçti. Dayanamadı çoban, pes etti. Çaresizliğin çekilişidir bu. Parmağını yaktı etim. Ateş, kendini yakıştır. Kendini yakan, her şeyi yakar. Berbad, bed, bero çoban. Nasıl da kaçtı. Aşk baskındır. Basan basılanla birleşir, ateşe dönüşür, yırtar geceyi. Cesareti olmayanın baskını olmaz. Baskını olmayanın sabahı olmaz. Yaaa... Nasılmış. Goncadan el çekti. Dayanamadı goncamın stranına. Ben nasıl bir kadınım? Keskesorun toprağa girdiği yerde mi büyümüşüm? Bu ateş bana kimden bergüzardır?

Ahaaa... Baldırımı ateş öptü. Bu nedir? Kızgın zorzorik demiridir. Nefsimin celladıdır. Dünyada binbir çeşit ateş var. Yıkan ateş. Yaratan ateş. Yaratanı yaratan ateş. Ben erimeye başlamışım. Ben acımı,

(*) Herkes sıcak ateşe toplanır.
(**) Gökkuşağı.

açlığımı emdirmezsem, goncalarım açılmaz, dallarım dallanmaz... Bu nasıl iştir? Tipi tufan içinde açılmışım yeşil yeşil. Arzumu padişah etmişim korkumun tepesine. Korku namustur. Edep erkandır korku. Ahaa... Ateş oymaya başladı baldırımı. Ateş beni oymadan zaptetsem, kafese koysam... Heyran heyran, gülüm heyran. Hevindar etmişsin beni heyran. Newroz seherini içmişim. Şişmişim kar altında. Toprak gibi feyizdar olmuşum heyran. Tenim Muş ovası olmuş, gözeneğim pınar olmuş, kılım çiğdem olmuş... Ooof ane can, harlanmış, kirazdan beter olmuş ağzım. Zebani ateşidir bu ateş. Bu ateş oydu beni. Kat kat, üryan üryan soydu beni. Palaskamın tokasından başlasam. Yarı üryan, zincirimden boşansam... Oooof...

Ooooof ane can.... Fırat köpüğünde, ayışığı içindeyim ane can. Hasır toprak olmuş, dizlerim toprağa batmış, oturmuşum köşe taşından beter, kan ter içindeyim ane can. Azgın yılan deliğini tanırmış. Ooooy kurban, yesir oldum nefsimin fermanına... Kıyamete kadar otururum ben burda, bu ocakta. Dokuz boğumunda doksan yeşil var. Kerboziktir.(*)

Yüzüklü parmak güzeldir. Kılıç kılıfsz olur mu? Boşuna dememişler: Mêr kaniye, pirek bırke...(**) Hangi andır, insanın insanlığını anladığı an? Heyran heyran! Ooof, uçurum kıyısındayım heyran...

Güneş, misafirim olmuş, bağdaş kurmuş rahmime..."

Birisinin ayaklarını sarsmasıyla irkildi. Suçüstü yakalandığını sandı. Gözlerini açtı. Afalladı. Gördüğü acayip rüyanın şaşkınlığı ve sarhoşluğu içindeydi. Ağır bir yükün altından kurtulmuş gibi ferahladı. Sırtını hasırdan kaldırdı. Oturdu. Gerindi tatlı tatlı.

"Kalksana heval, nöbetin geldi. Ölü gibi uyuyorsun. İnliyorsun üstelik."

Urmiye'nin sesiydi bu. Hiç böyle tatlılaşmamıştı bu kızın sesi. Başından geçenlerin rüya olmasından kaynaklanan dayanılmaz bir sevinç içindeydi. Böyle bir yerde, bu silahların ve bu insanların uykulu tanıklığında böyle bir ilişkiye giremezdi ciddi bir savaşçı. Hele ki bir grup komutanı... Sesin bu kadar tatlı olması, onu sevincin kulaklarıyla

(*) Sert, haşin.
(**) Adam çeşmedir, kadın havuzdur.

dinlemiş olmasındandı belki de. Battaniyeyi üzerinden attı. Tüfeğini aldı. Aşağı inerken külotunun ıslanmış olduğunu farketti. Çolo'nun ayağına çarptı sağ ayağı.

"Çolo kalk, saat beş. Ağıla geç kalma!"

Çolo kalkarken başını küt diye tahta kalasa vurdu.

"Hoop yavaş ol, tahtaları çatlatırsın. Evin mi sandın burayı" diye güldü Lori. Nöbet arkadaşı Zerdüşt'ü kaldırdı. Dışarı süzülüp nöbeti devraldılar. Az sonra Çolo çıktı. Grup komutanının kim olduğunu çıkaramamıştı hâlâ. İhtiyaçların ne olduğunu sordu Lori'ye. Akşam geleceğini söyleyerek ayrıldı. Ardından bakakaldı çobanın. "Beni sol tarafta yatırmanın sebebi neydi?" diye çağırıp sormak geldi içinden.

Yoğun sis basmıştı dereyi. Serçe göçüren, yakıcı bir şafak ayazı sarmıştı kışı. Sığınağın önünde, ateş yakmaktan başka çare kalmamıştı. Derenin öte ucundan, topal bir karganın gak gak'ları geliyordu. Geceki düşün ayrıntılarını anımsamaya çalışıyordu Lori

İlhamını kar aydınlığından alan, hesapsız, gepegencecik bir umutla ballanmıştı bakışları. Elleri hüzün içinde, şişkin ve simsiyahtı. Karganın acısını dinliyordu elleri.

Dağlar kışın egemenliği altındaydı hâlâ. Bağrında açılan yeşil sahaları kapatmaya çalışıyordu kış. Sırtını büyük dağlara yaslamıştı. Çözülme ve ılıyış krizine giren eteklere, ovalara dalga dalga, boğum boğum dondurucu sis üflüyordu kış. Bulutlar aşağılara inmişti. Karı güneşten koruyan, kalın, rengarenk bir bulut kalkanı kapaklanmıştı yeryüzünü. Geceleri sert bakur ıslıklarıyla inliyordu dağlar. Kış, Hızır İlyas'ın beyaz atının üzerinde ve bembeyaz bir kürk içinde, uçurum ve ırmak kıyılarını buz nuru gibi kolaçan ettiğini haykırıyordu insanlara. Hızırın mübarek ak sakalına bürünmüştü yeryüzü. Çözülüşünün farkındaymış gibi, egemenliğini var gücüyle haykırıyordu kış.

Zifaf döllenişini yaşıyordu kar altında toprak. Büyük bir uyanış ve dallanış içindeydi kökler. Uğultuya dönüşmüştü milyarlarca çiğdemin köklerde başlayan kıpırdanışı. Toprak, şişerek büyüyen gebeliğinin gizemli ısısıyla gevşetiyor, direncini zayıflatıyordu karın. Direnci zayıflayan kar, buğu, dirilik ve bereket üflüyordu rahmine toprağın. Yuvasını, yerini ve uyuşukluğunu terkeden milyarlarca kurtçuk, börtü böcek harekete geçmişti toprağın bağrında. Vahşi bakur rüzgârlarının kar üzerinde çınlayan ıslıklarını aldırmaz, mağrur bir edayla dinliyordu toprak. Yer üstü kayaları duymaya başlamıştı toprağın fısıltısını: Nu hat, kevn hılat.(*) Değişme hızlandı bende. Seni su edeceğim, suyunu emeceğim.

Velisi delisiyle tüm canlılar çekilişini bekliyorlardı kışın. Güneşin utandığı ve bunun için yüzüne kalbur tuttuğu Newroz arifesi günlerin yaklaştığını sezinlemeye başlamışlardı bile. Sürüler halinde kışın hışmına uğramıştı keklikler. Sağ kalanlar kayalıklara, rüzgârın işlemediği

(*) Yeni geldi eski kalktı.

duldalara, uçurum oyuklarına tünemiş, Newroz'un gelişini bekliyorlardı. Binlerce serçenin bacağını ve kanadını kırmıştı kış. Cik cik'leri, ötüşleri yaralıydı. İnleri ılımış, uykuları derinliğini yitirmişti ayıların. Kurtlar sürüler halinde gezmenin ciddiyetini sulandırmışlardı. Ayak izlerinin hafiften sulandığını, yayvanlaştığını anlayan tilkiler kışla alay ediyorlardı. Açlıkları derinleşmiş, gevişleri zayıflamıştı tavşanların. Çakalların, açlıktan vişne çürüğüne dönüşen sidikleri pas gibi çöküyor, eritiyordu ayak izlerini. Kartalların, şahinlerin, delice doğanların, kerkenezlerin, atmacaların çığlıkları artmaya başlamıştı bile.

Dibi kaynayan, durgun, duru bir deryayı andırıyordu halk. Derin uykularda da olsa, kapı altından sızan şafak aydınlığının farkındaydı. Dağlarda kış keskesorlarının belirdiğini söylüyordu halk. Tan yeri ağarmak üzereyken kalkan kocakarılar, buzlanmış ırmak kıyılarında ceylanların ayak izlerini aramaya çıkıyorlardı. Dikkatlerini derin kar patikalarında yoğunlaştırıyorlardı gençler. Ayak izlerinin kimliğine ilişkin tartışmaları evlerine taşıyorlardı. Koruculuğa ilişkin tartışmalar tipi yınlayışlarını boğuyor, sabahlara kadar sürerek aileleri deprem gibi sarsıyordu. Eve ikinci bir karı getirmekten yana olanlar, kızlarını başlık parasıyla dilediklerine vermek isteyenler, korucu maaşlarına ve kan paralarına sulananlar, gerillanın koyduğu zorunlu askerlik sistemine karşı çıkanlar, geçmişteki kırımları hatırlayarak devletin gücünden korkanlar, öldürülen korucu yakınının intikamını almak isteyenler bu tartışmalarda ya korucu olmayı savunuyorlardı ya da tarafsız kalıyorlardı. Ordunun daha çok korucuya, daha güçlü köy milis örgütlerine gereksinimi vardı. Newroz yaklaştıkça savaşan tarafların dayatmaları kendini daha çok hissettiriyor, tartışmalar kızışıyordu.

"Ya korucu olacaksınız ya da gerilla!"

Kışın ve ordunun dayatmasıydı bu. Bu aynı zamanda, Çeto'nun grubu başta olmak üzere birkaç gerilla grubu hariç, tüm eyaletlerde gerillanın dayatmasıydı.

"Ya bizden yana olacaksınız ya da sömürgecilerden! Orta yol yok!"

Halk tartışıyor, kahkaha atıyor, küfrediyor, homurdanıyor, sayıklıyor, gerçeği söylüyor, yalana sarılıyor, açık yürekli ve cesur davranıyor, iki yüzlülüğünü ve dalkavukluğunu yüceltiyordu. Gerilladan yana olmak, korucu olmak, tarafsız olmak, göç etmek. Kış, bu dört eğilimden

birisini seçmeye çağırıyordu insanları. Çocuklar ve bebekler hayretler içindeydi. İnsanlar neden bu kadar öfkeliydiler? Babalar küfrediyor, dedeler homurdanıyor, analar ağlıyordu. Tipi ıslık çalıyor, yaşlılar gençlere saldırıyordu. Güneş gülümseyecek, karlar eriyecek, toprak yeşerecek, işlenmesi için insanları çağıracak, ama insanlar toprağa ve yaylalara yönelemeyeceklerdi. Süt damarları daralacak, düğünler ertelenecek, borçlar katmerleşecekti. İnce kar sisinin altında, şaşırtıcı bir uğultu ve kargaşadan ibaretti halk. Geveziliğin, sinsiliğin, sağ duyunun ve gebeliğin ısınan toprağıydı halk. Evrenin tüm zenginlikleri kaçıp halka sığınmıştı. Görkemli zenginliğini kullanamamanın cinnetini yaşıyordu halk. Ruhunun giriş kapısına "ŞAŞKINLIK" şiarını asmıştı.

Korucuların nişangâhlarını gümüş gibi parlatmıştı kış. Siper ve devriye güzergâhlarına kadar ulaşıyordu halkın fısıltıları.

"Baltanın sapı ağaçtan olmazsa, ağaç devrilmez!"

"Ha kan parası, ha kırmızı bok! Tamahkâr sineğin konacağı yer bellidir!"

"Ne günlere kaldık ey yüce Gabar, eşek silahtar oldu, katır mühürdar!"

"Tee te te tee! ... Sanki bunlar yaratmışlar bu dünyayı. Her firavunun bir Musa'sı, her Nemrud'un bir İbrahim'i olur. Gün geçer, devran döner, hak yerini bulur!"

Kış ihtiyarladıkça, korucuların kuşkuları ve korkuları derinleşiyordu. Geceleri acayip sesler geliyordu dağlardan nöbet siperlerine, devriye hatlarına. Çeng, kurrane, nagur sesini andıran, çalpara, kudum, gibi büyüleyen efsunlu sesler... İnsanın pes dediği kritik noktada direnen insanlardı bunlar. Korucu şeflerinin gece köyü ayağa kaldıran nağraları yükseliyordu bazan. Kışı ve ayazı ağırlaştıran nağraları.

"Hepiniz namlunun ağzındasınız! Birleşin lo, silahlanın! Çokluk yiğitliği geçersiz eder! Çokluğa dağ dayanmaz!"

Newroz yaklaştıkça korucular arasındaki çelişkiler keskinleşiyordu! Şefler, silah bırakma eğiliminde olanlardan kuşkulanıyor, "Kötü köpek sürüye kurt getirir!" diye bağırıyorlardı. Garnizonlara, askeri üslere, karakollara ihbarlar yağıyordu. Gerilla ile işbirliği içinde olmalarından kuşkulanılan korucular başka yerlere sürülüyordu. Ordudan

daha modern, daha etkili silah ve daha çok donanım malzemesi istekleri yoğunlaşıyordu. Korucuların ihbarlarından rahatsız olmuyordu subaylar. Korucu korucunun kurdu olmazsa, ihanetler, zaaflar açığa çıkmazdı. İçinde çatışma cereyan etmeyen örgütü tanımak zordu. Çatışmadır, güçlü ve zayıf noktaları açığa çıkaran şey. Sevabın ve günahın anasıdır çatışma.

Newroz yaklaştıkça canlanıyor, kızışıyordu can pazarı.

Sigorta şirketi, paravan acentalar, memurlar, bölgenin erişilmez kesimlerine, kılcal damarlarına doğru akıyordu. Kravatlı, tıraşlı, eli çantalı semiz adamlar geziniyordu kar üstünde, sisli patikalarda. Korucu şefleri, tüm korucuları, canlarını sigorta ettirmeye çağırıyorlardı.

"Lo fırsatı kaçırmayın, sigorta ettirin canınızı! Yaralanırsanız para alırsınız! Ölürseniz, kıyamet kadar para verirler çoluğunuza çocuğunuza!"

"Lo hadi beklemeyin. Bıhar hat, zıvıstan hılat!"(*)

"Yazılın kurban yazılın! Şehit olursanız gözünüz açık gitmesin! Ocağınız sönmesin. Bıla kuçık nere ber çêçık."(**)

Poliçe satışlarını teşvik eden korucu şeflerinin etrafında toplanan sıradan halk, propagandanın etkisiyle, dişinden tırnağından artırdığını hemen orada memurlara kaptırıyordu. Memurlar şeflere avantalarını kapalı kapılar ardında, misafirlik sofrası başında ayrıca ödüyorlardı. Newroz yaklaştıkça, siyahlara bürünmüş yeni tipte ölü ağlayıcıları, imadedeler türüyordu çatışmaların şiddetli geçeceği bölgelerde.

Newroz yaklaştıkça, karakollar, taburlar, alaylar canlanıyordu. Karargâhlarda istihbaratın, Özel Tim komutanlarının, korucu şeflerinin, yüksek rütbeli subayların, vali ve kaymakamların katıldıkları yoğun toplantılar düzenleniyordu. Köylerde fişleme işlemi yeniden başlatılmıştı. Köylüler köy meydanlarında toplanıyor, her birinin boynuna bir rakamlı yafta asılarak topluca fotoğrafları çekiliyordu. Köylere giren beyaz elbiseli komando bölükleri, genel arama yaparak korucu olmayanları göçe zorluyor, "ihtiyaçtan fazla yiyecek ve giyeceklerine" el koyuyordu. Toplantılara katılan korucu şefleri, yaz gelir gelmez, teröristlerin

(*) Bahar geldi, kış bitti.
(**) Köpek civcive bekçi olmasın.

barındıkları önemli ormanların ateşe verileceğini söylüyorlardı. Dağların beyaz enginliğinde, helikopterlerin keşif uçuşları yoğunlaşıyordu giderek. Subaylar, koruculuğu kabul etmeyenlerden, Newroz'da geceleyin karakolların çevresinde, güvenlik çemberi oluşturulacağını, teröristlerin saldırısı durumunda canlarının tehlikeye gireceğini yayıyorlardı.

Newroz yaklaştıkça, kolordu komutanlığının, gerillayı yoketme, halkı kazanma talimatları birbirini izliyordu. Çatışmaların yoğunlaşacağı ileri gerilla bölgelerine askeri doktor, sıhhiye, hemşire ve ilaç sevkiyatı yapılıyordu. Talimatlarda, ayırım yapılmaksızın tüm halka sağlık hizmeti götürülmesi, çocuklara bol miktarda şeker ve oyuncak dağıtılması ibaresinin altı kalın çizgilerle çiziliyordu. Beyaz üniformanın telaşını çok iyi anlıyordu kış. Ilıyan toprakla ışıyan gök arasında sıkışmıştı kış. Kuzu meleyişine, horoz ötüşüne, tay kişneyişine tahammülü, direnme gücü kalmamıştı kışın.

Ve hayatın rahmini zorluyordu dağ. Başında, görkemli bir keskesorla, Ararat eteklerinden Tendürek dağlarına, daha ötelere, güneyin masalsı sislerine bakıyordu Nozer. "Seksenyediyi başınıza yıkacağım!" diye mırıldanıyordu. Kışı savaşla geçirmişti. Savaş, en iyi hazırlıktı. Ona göre, bir sonraki savaşın bir öncekinden daha görkemli olması bu anlayışa bağlıydı. Dalgaların iç içe büyüyerek göle egemen olması, taşın düşüş şiddetine bağlıydı.

"Vardığımız her dağdan en az bin kuş havalanmalıdır!"

Ararat'ın çevresindeki korucu örgütleri, ağır bir savunma psikozu içindeydiler. Hiçbirisi Nozer'e saldırmayı aklının ucundan bile geçirmiyordu. Hepsi, "Taşlarsan deliyi, başına kapla çeliği" anlayışıyla hareket ediyordu. Sadece korucular değil, halkın bir bölümü de Nozer'den korkmaya başlamıştı. Vergi ve zorunlu askerlik sistemini sert bir şekilde uyguluyordu. Nozer'in yakınlarda dolaştığını duyan köylüler, oniki yaşından yukarı çocuklarını tezek, saman ve ot yığınları içinde, ahırda, seki altında, yatak yüklerinin arkasında gizlemek zorunda kalıyorlardı. Grubunu kırk kişiye çıkarmış, bir tüfek de Zine'ye vermişti. Gerillalar ağır sırt çantalarının altında, kar üzerinde, Nozer'in peşinde penguenler gibi ilerliyorlardı. "Kelin yanında kabak, bu herifin yanında da demokrasi demeyeceksin" diye mırıldanıyordu Simko.

Kar tınazlarının, kayaların, zirvelerin, kar balkonlarının, derin vadilerin, çığların, her yerin sinesinde Nozer'in ayak izlerini görmek mümkündü. Newroz gecesi, en az on dağın zirvesinde ateş yakmayı ve aynı anda beş yeri basmayı kafasına yerleştirmişti. Doğubeyazıt karargâhındaki komando subayları, kolordudan gelen emrin nasıl uygulanacağı üzerinde kafa yoruyorlardı. Newroz'a kadar Nozer'in mutlaka yokedilmesi emrediliyordu.

Zine, kaz tüyüne, koyun yününe ve keçeye sardığı bebeği, su başlarında, molalarda sırtından kucağına alıyor, havaya kaldırarak, her zaman yinelediği sözleri zevkle, coşkuyla söylüyordu.

Uy uy kim kurban
Sabunu satan kurban
Terazi tartan kurban
Axa ye gund kurban(*)
İmam muxtare gund kurban(**)
Zava buk kurban(***)
Yalnız yatan kurban
Dapir kurban, bapir heyran(****)

Botan'ın güney batısında, Komutan Hogir önüne geleni askere alıyordu.

Grubunu buzlanmış ırmaklar üzerinde yürütmeyi seven bu Botan kurdu, Newroz'da Jirkilere saldırmayı gündemine almıştı. Tanin çobanı Alişer'den durmadan bilgi alıyordu. Komutan Azad, Cilo'nun güneye bakan yamacında, yoğun sisler içindeydi. Grubuyla tartışarak Newroz planını çıkarmıştı. Newroz gecesi saldırılar, Cilo'nun Reşto tepesinde tutuşturulacak dev bir ateşle başlayacaktı. Dağın eteklerinde, daha aşağılarda, gülümseyecek ilk yeşilliği bekliyorlardı. Bu dondurucu sisleri turna avazları ılıtabilirdi ancak. Güneyden sökün edecek ve Botan'a kafileler halinde, V şeklinde girecek turnaları hayal ediyordu Azad.

(*) Köy ağası kuban.
(**) Köy imamıyla muhtar kurban.
(***) Damat gelin kurban.
(****) Dede kurban, dede heyran.

Komutan Rohni'nin karargâhı, Cudi'nin şafağı karşılayan uçurumlarındaydı. Karargâhın otuz metre ilerisine, iki ağır makinalı tüfek kurulmuştu. Grubunu altmış kişi civarında tutuyordu. Geceleri kurt uluyuşlarının yoğunlaştığı bu kesime yaban keçilerinin sığındığı söyleniyordu. Yüzlerce karganın çınlattığı ve tilkilerin kol gezdiği bu kesim, her yıl, kışın şiddetli geçtiği aylarda keklik mezarlığı haline geliyordu.

Bazı kuşların, sakaların ve kuyruksallayanların, şafağın güzelliği karşısında ağladığı bir yerdi burası. Cudi'nin doğu yamaçlarında, kartalların eskiden yoğun egemenlik çatışmalarına girdiklerini söylüyorlardı. Bu korkunç çatışmalarda hiçbir kartal havada ölmeden yere düşmüyormuş. Kayalara kartal ölülerinin pat pat düştüğü bu uğursuz çatışmalar sonunda, hiçbir kartal bu kesime yerleşmemiş. Yumurtalarını korumak, rahat bir yaşam sürmek için, erkeklerinden kaçan dişi kekliklerin ülkesi olmuş bu yamaçlar. Newroz gecesi Cizre'nin basılması şeklindeki bir öneriyi tartışmaya açmıştı Komutan Rohni. Önerinin sahibi Fesla'ydı.

Zap kıyılarındaki köyleri grubuyla kolaçan eden Komutan Sarı, yakaladığı korucuları silahsızlandırarak grubuna alıyordu. Gruba girmek istemeyen birkaçına, ceplerinden çıkan kağıt ve demir paraları yedirmişti. Sırf kadınlardan oluşan bir grup kurmayı düşünüyordu. İki yıla kadar, Çel'e bağlı tüm köylerin kurtarılabileceğini söyleyenlerle alay ediyordu. Zap kıyısında durup, suların akışını seyredince hayale dalıyordu. Molaları Zap kıyısında veriyordu. Sakal donduran, kıpırtısız, duru şafaklarda nöbet tutmayı seviyordu. Tan yerinin ağarışını ya da güneşin dağların ardından çıkışını, tellenen bir sigarayla birlikte seyretmeye bayılıyordu. Şafak yeryüzünün ruhuydu. Newroz'un serihildanlarla kutlanmasından yanaydı. Ama neredeydi o serihildanlara katılacak olan halk? Kış nasıl da amansızdı.

Yirmibeş kişilik grubuyla orta Botan'da geziniyordu Komutan Çekdar; Durna'ya aşık olmuştu. Ne tipiyi, ne ayazı takıyordu. Bir gece aniden Tanin çobanı Alişer'in getirdigi bu dişi Jirki şahinine aşık olacağı aklının ucundan bile geçmezdi. Yüzü çirkin, aklı sağlam bir kadındı bu. Cesaretinde ne güzel bir mantığı vardı. Nasıl da dayanıklı, nasıl da özveriliydi. Gruptaki hiçbir kadının vücudu onunki kadar alımlı değildi. Hiç böylesine derin, mahzun, masum, anacan bir bakışla karşılaşmamıştı.

Sigaraya başlamıştı Çekdar. Dürbünle karakollara bakarken bile Durna'yı hayal ediyordu. Her yürüyüşte, onun kaçıncı sırada yürüdüğünü, hangi öksürüğün ya da fısıltının ona ait olduğunu biliyordu. Aşk, sezgi gücünü olağanüstü yükseltir. Kendi iç newrozunu yaşıyordu Çekdar. Sorumluluk duyguları güçlenmiş, başka görüşleri daha çok dinler hale gelmişti. Kafasında bir yığın plan vardı yaklaşan Newroz'a dair.

Mardin ovalarında, kışın şiddetli geçmediği alanlarda, plansız, sallapati bir tarzda gezinip duruyordu Tilki Dılo'nun grubu. Silahını gereksiz bir yük gibi taşıyan, gereksiz bir grup olarak ünlenmişti. Komutan Dılo katılmıyordu bu görüşe. Psikolojik savaşın, hile taktiklerinin ve savaş kurnazlığının ustası olarak görüyordu kendisini. Ona göre, bir alayı bir kurşunla bir hafta meşgul edecek gerilla komutanlarına ihtiyaç vardı. Taburları Mardin eyaletinde serçe osuruğundan huylanır ya da hile sezer hale getiren kimdi? Göğsünde, çapraz fişekliğin kesiştiği yerde bir demet kokulu kuru çiçek hiç eksik olmuyordu. Bazı karakol başçavuşlarının, "Tilki'den bize zarar gelmez" dediklerini öğrenince gülümsemişti. Halkla arası gayet iyiydi Komutan Dılo'nun. İht[illegible]arlarla sohbeti seviyordu. Hangi derede daha çok yarpuzun bulunduğu, pepuk kuşunun keklık yumurtalarını niçin yediği, öküzün mü, yoksa ineğin mi daha çok geviş getirdiği, çok havlayan köpeğin cesaret derecesi, kurdun yaban domuzuna saldırıp saldırmayacağı, ceylanların geğirince hoş kokular çıkarıp çıkarmadığı gibi konularda sohbete bayılıyordu. Bekaa'dan yeni bir grup gelmişti eyalete. Bu grupla başının belaya gireceğini sanıyordu Dılo. Newroz'da beş on yerde ateş yakmanın ve birkaç kurşun sıkmanın, suçlamaları hafifletme açısından zorunlu olduğunu düşünüyordu. Savaş, eğlendirici hale getirilmeliydi. Hiçbir güzellik, adına kurnazlık denen güzellikle boy ölçüşemezdi. Vahşetten ayırmak, çekilir hale getirmek gerekiyordu savaşı.

Büyük anaforlar, büyük buz parçaları ve erimiş rengarenk toprak dalgalarıyla akıyordu Fırat. Nereden geldiği belli olmayan, tip tip, çeşni çeşni kuş sürüleri tutmuştu kıyılarını. Newroz'un gelişini bir ay öncesinden haber veriyordu Fırat. Göğüsleri keskesor gibi alımlı, kuyrukları kızıl, miniminnacık kuşlar uçuyordu üzerinde Fırat'ın. Başı köpüklü dalgaların üzerine çıkmış ilk ceylan ölüsü, hızla gelip geçen ilk

hüzün, gelişini haber verirdi Newroz'un. Kar ilkin ovalarda erimeye başlamasına rağmen, Newroz dağlarda başlardı ilkin. Ve dağlar, en sevdikleri yaratığı, tırnakları sertleşmemiş gümüş gözlü bir ceylan kuzusunu, uçurumdan Fırat'a atarak kurban ederlerdi. Bu, Newroz ananın gelişine sunulan ilk kurbandı. İlk kurbanın geçişini görenin bahtı açılırdı. Her adama nasip olmazdı ilk kurbanın geçişini görmek. Newroz'dan bir ay önce, Fırat'ın kıyısında oturup, onun hırçın sularını günlerce gözlemek gerekiyordu. Bu bile yetmiyordu. Geceleyin gelip geçebilirdi ilk kurban. Geceleyin gelip geçen ilk kurbanın kafasının nur yumağı gibi parladığı doğru muydu acaba? Geçiş sırasında kuşların şakır şakır ağladığı, yılanların kış uykusundan uyandığı, yaban kedilerinin miyavladığı, tilkilerin pavkırdığı, kurtların uluduğu doğru muydu?

Komutan Rojdar, grup rehberinin hemen arkasında yürüyordu. Bakışları Fırat'ın köpüklü dalgalarındaydı. Nenesinin yıllar önce anlattığı, gümüş gözlü kuzu ceylanın başını arar gibiydi. Karlı dağlardan Fırat kıyısına inince ısınıyordu. Hasreti harlı, taze bir gelin gibi sarıyordu onu Fırat. Bu kıyı yürüyüşlerinde nasıl da canlanıyordu. Güç, iyimserlik ve atılım aşılıyordu insana Fırat. Nehrin, kasabalara yakın her iki kıyısındaki dağların doruklarına şimdiden odun yığmaya başlamışlardı. Baskın planlarını henüz netleştirmiş değildi. Cano'nun önerileri üzerinde düşünüyordu. Ne güzel kokuyordu şu Fırat çamuru. Şu öfkeli, özgür dalgalar. Ah uğruna yangın olduğum Fırat, ah!

Sırtını söğüt ağacına dayamıştı Komutan Şivan. Munzurları seyrediyordu. Zirvelerden eteklere doğru inen dev sis dalgaları... Diş diş yücelen, yüceldikçe yeryüzüne meydan okuyan bu dağların enginliği, ululuğu karşısında yineleniyor, ölümsüzleşiyordu sanki. TİKKO'cuların bu silsilelerde barındıklarını düşündü. Parti sekreterlerinin bile bu dağlarda barındığı söyleniyordu. Komutan Piro muydu acaba bu heriflerin parti sekreteri? Yetmiş seksen kişilik bir güçle tutunmaya çalışıyorlardı bu dağlarda yıllarca. Bizim gibi güçlü bir cephe gerileri yok. Askeri kampları yok. Dersim halkının desteğini almışlar. Bu desteği almasalardı, barınamazlardı ondört yıl bu bölgelerde. Dersim'in dışına taşamıyorlar. Komutanları Kureyş'in öldürülmesinden sonra ipler Piro'nun eline mi geçti acaba? Ulusal bilinci zayıf olan bu eyalette güçlenmenin yolu, ateşi yükseltmekten geçiyor. Müthiş bir kadro hazinesidir bu

bölge. Bu kadroları kazanan, halkı ve dağları kazanır. Piro'nun ondört yılda kazandığı halkı, biz bir yılda kazanabiliriz. Ya onlar, ya biz. İki örgütü kaldıramaz bu Dersim. Bir kazanda iki kelle kaynamaz.

Sigarasından bir yudum çekti, ayağa kalktı Komutan Şivan. Sigara dumanı gibi dağıldı düşünceleri. Tüm grup ayağa kalkmıştı.

"Newroz yaklaşıyor. Gerilla, ayağının altındaki toprağı sarsan adamdır. Herkes önerisini hazırlasın. Güzel bir plan çıkaralım ortaklaşa"

Şerafettin dağlarından Hacreş'e doğru kırk kişiyle harekete geçti Çeto. Karda derin, çamurlu izler bırakarak ilerliyorlardı. Çözülmemiş sorunların ağırlığıyla zonkluyordu şakakları. Mahmut'un evlendirilmesini sorun haline getirmişti Kımıl. Evlilik hayatı, gerillanın savaş hayatıyla bağdaşmazdı. Evlenmeye izin vermek, gevşemeye, yozlaşmaya ve çürümeye izin vermek demekti. Yapılan toplantılarda, Kımıl'ın sözleri çekiç gibi iniyordu beynine. Düşmanca çatışmışlardı Kımıl'la Zelâl.

"Patriarkal, feodal, sekter kafa! Devrimci savaş, insan ruhunun tüm güzelliklerini kucaklayan, onlarla bağdaşan bir savaştır!" diye bağırmıştı Zelâl.

Rüyaları diken üzerine oturmuş huzursuzluk yuvası haline gelmişti yüreği.

"Laf heyelanı altında kaldık. Bir sorunu bir toplantıyla ezelim dedik, sorun, toplantılarla ezdi bizi" diye mırıldanıyordu ikide bir.

Kımıl'ın bazen sert, bazen da alaycıl konuşmalarıydı Zelâl'i delirten. En acı alayın, en kahhar gücüydü gülümseyiş. Bu dayanılmaz ağırlığı, bu sıkıntıyı eylemlerle atabilirdi ancak. Hünerini konuştur, çölünü vahalarla ferahlat. Bu savaş hayatı, bu tip tip insanlar, bu toplantılar, bu kitaplar, bu radyolar, bu telsizler insan sarrafı haline getiriyordu insanı. Konuş anlayayım, gülümse inanayım. Ruhuna dilinin ucundan girebilirim. İnanıp inanmayacağım gülümsemene bağlıdır. Gülümsemesen de olur. Bakışın seni anlatıyor.

Uçurum kıyısını izlediler. Aysız, üşüyen, çıplak, yetim bir geceydi. Mahmut'u düşündü Çeto. Acıdı Melemeran'a. "Destan'a elimi bile sürmedim! Benim yüzümden tartışmayın! Ben boşanıyorum!" diye bağırmıştı toplantılarda. "Ben de boşanıyorum, kesin tartışmaları!" Destan'ın bu onayı daha da şiddetlendirmişti tartışmaları. Uçurum kıyısından

derin bir vadiye doğru inişe geçtiler. Kardelenlerin, kar altında yavaş yavaş köklenmekte olduklarını hayal etti Çeto. Zelâl'ın üç gün üst üste, kıran kırana süren toplantılarda söylediği sözler çınladı beyninde.

"Felaketleri başkalarına havale edenler devrimci olamazlar!"

"Üzerime yasaklarla gelme! Yasakları yiyenin dişleri temizlenir!"

"Belagat şovu yapma! Açık ol, cesaretin artsın!"

"Güzellik ve devrimci sabır, doğruyu, oy birliği ya da çoğunluğun kararıyla hayata geçiremediğin noktada başlar!"

"Basılmış garnizonda potin bağlayan andaval!"

"Demokrasiyi muhalefette öğrenemeyen, iktidarda yokeder!"

Eğildi, bir parça kar aldı yerden. Yarısını ağzına attı, yarısıyla da şakaklarını ovdu. Aaah... Dolunay çıksa da, uzaktan beyaz koyakları, gölgeli kar balkonlarını seyretsem... Hacreş'ten sonra Botan'a hareket edecekti. Kato dağına yerleşip, hazırlıklarını burada tamamlayacaktı. Newroz ateşinin Botan'da daha güçlü körüklenmesi gerekiyordu. Botan'daki tüm grup komutanları Hogir hariç bu usta komutanın, bu zeki taktisyen ve stratejisyenin gelişini dört gözle bekliyorlardı.

Sakavi'ye yakın bir yerden geçtiler Murat suyunu. Gökte bir tek yıldız bile görünmüyordu. Yerle göğün kaynaştığı zifiri bir karanlık vardı. Bego ile Babil'di rehberleri. Toplantı karabasanından uzaklaşmak için Lori'yi ve Zine'yi düşündü. Dayısı Berzo'ya uğramalı, her ikisini de görmeliydi. Bekaa'dan gelen grupla birleştikten sonra bir yolunu bulup, Hoca'yla birlikte uğrayabilirdi Berzo'ya. Anası nasıldı acaba? Uğradığı bunca felaketlerden dolayı ölebilirdi de. Dayısı yakasına yapışır, "Sebebi sensin köpek!" diye bağırabilirdi. Ama olsun, bu sefer mutlaka uğramalıydı.

Küçük bir tepeyi tırmandılar. Doğu yakasında açılan minik bir yırtıktan iki yıldız gülümsüyordu. Bekaa'dan gelen grupta eski tanıdıklardan kimseler var mıydı acaba? Herhalde hepsi eğitimlerini tamamlamış yenilerden oluşuyordu. Komutan Zal gelmiş miydi Hacreş'e? Saatine baktı... Cıvıltılarını duyar gibi oldu hacireşk'lerin. Özlediği topraklarla kokusunu mu getiriyordu sabah rüzgârı? Ama Newroz'a daha vardı. Newroz erken mi gelmişti Hacreş'e? Kulaklarına çöken bu uğultu da neyin nesiydi? Başlayan operasyonların uğultusunu, dağa kaçan köylülerin çığlığını mı getiriyordu yoksa rüzgâr?

Lo Çeto! Çeto!
Dağlarımın kartalı, çık ininden
Ses ver lo!
Ses ver
Fena basıldık
Helikopter takırtısı
Silah şakırtısıdır
Feryadı figanı boğan
Köy yollarında kan
Elimde filinta
Cebimde soğan
Lo Çeto! Çeto!
Çık ininden
Sesim çatallaştı lo!
Yine kan tuttu beni
Bu can
Bu cefayı çekmez
Zemheri kurtlarının
Cinlerin ifritlerin
Pençesine düşmüşüm
Sabrım hançer taşıdır
Yüreğim kör düğüm
Öfkem vahimdir
Bir akıl ver
Bir yol göster
Billah
Belaya hazıram
Yetsin diyek
Gayri yetsin
Bu kabir azabı
Bu zulüm
Bu zillet
Bitsin!

Kar altında deliren, uç verip kışı delen çiçeklerin, kardelenlerin uğultusu muydu yoksa bu? Kara kıvılcımlar düşüyordu. Nar içi gibi demleniyordu doruklarda şafak.

1990-1992 Avustralya

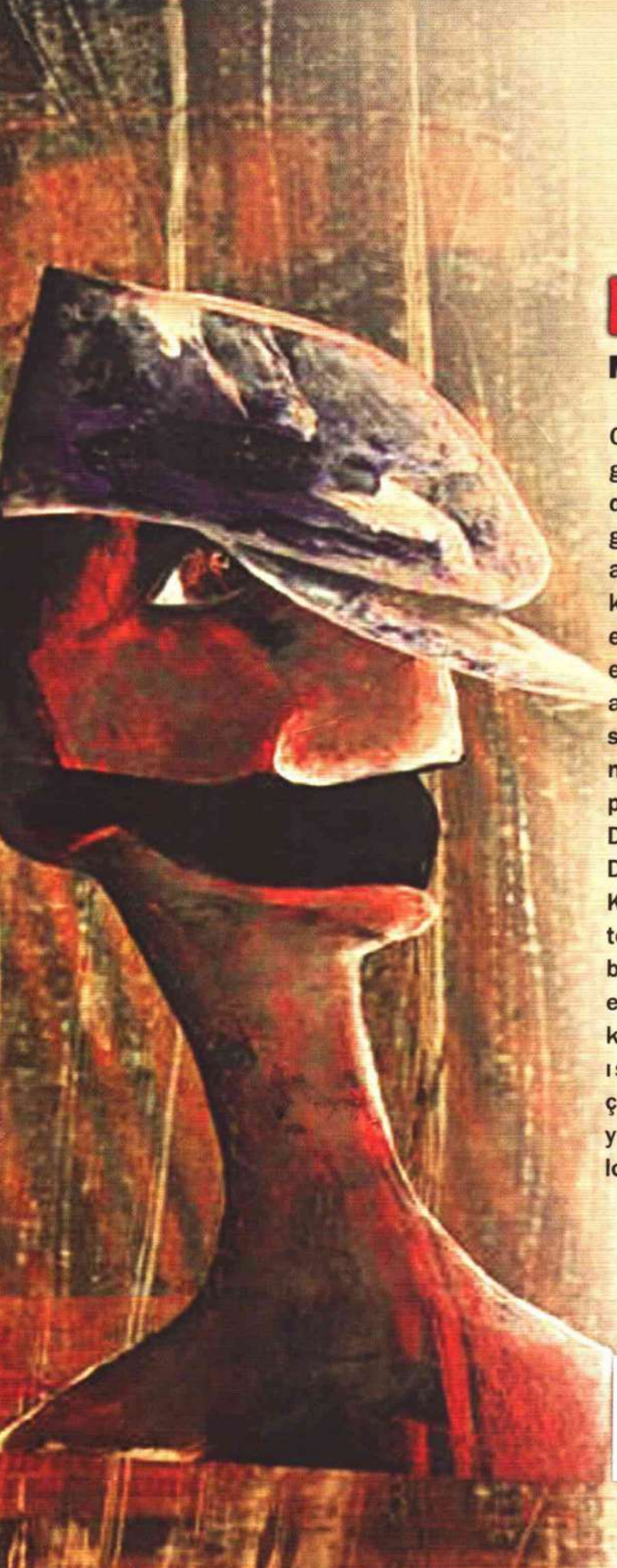

NEWROZ

MUZAFFER ORUÇOĞLU

Ova, ay ışığında kuzu gözü gibi gülümsüyordu. Göğün yedi kat derinliği şaşırtıcı bir renk cinnetine girmişti. Batıda, Mazıdağı'nın ardında, göz alıcı şimşekler karanlığı ipek gibi yırtıyordu. Doğu, ejderha başlarını andıran kara eflatun bulutların egemenliği altında, bilinen o ürpertici, gizemli sükunetini yaşıyordu. Peki Dicle neredeydi? Kavimlerin gamzesi parlak, narin, güleç kızı Dicle? Doğudan esen ferah bir yayla yeli, Dicle'nin kokusunu getiriyordu. Kuş yumurtası, çakal tüyü ve tomurcuk kokusunu... Bakışları büyümüş, yeni doğuran, saz endamlı gelinler, hastalık kapmasın diye bebeklerini şafak ışığında Dicle'ye gömüp çıkarıyorlardı. Bu yel, ay ışığının yıkadığı bu yayla yeli çığlık ve lohusa kokuyordu.

babek

ISBN 978-975-6099-18-6

9 789756 099186